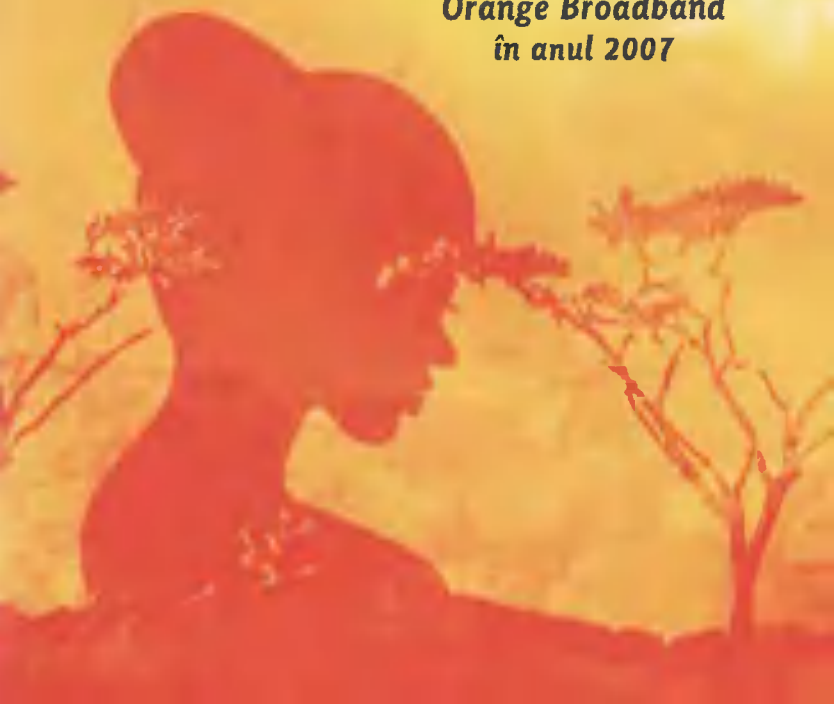


CHIMAMANDA NGOZI
ADICHIE

***Jumătate
de soare
galben***

**Roman distins cu Premiul
Orange Broadband
în anul 2007**





Înțelepciunea nu este de obicei asociată cu începătorii, dar iată aici un scriitor dăruit cu barul povestitorilor străvechi. Chimamanda Ngozi Adichie știe care este miza cărții și știe ce are de făcut... E o vitează, altfel nu s-ar fi încumetat să descrie ororile copleșitoare ale războiului civil nigerian. Adichie e un scriitor aproape complet.

CHINUA ACHEBE

Am înghițit literalmente ultimele cincizeci de pagini, citindu-le mult prea lacom și repezit, pentru că nu puteam suporta ideea de a încheia... Este un (...) roman excepțional — și își va găsi cu siguranță cititorii pe care și-i merită și pe care și-i pretinde.

MARGARET FORSTER

Expresiv scrisă, mustind de viață, Jumătatea de soare galben a Chimamandei Ngozi Adichie este un roman remarcabil. Prin inteligența sa plină de compasiune, ca și prin portretele pătrunzătoare ale personajelor, romanul acesta este un demn urmaș al unor texte clasice ale secolului XX precum O lume se destramă de Chinua Achebe sau La cotul râului de V.S. Naipaul.

JOYCE CAROL OATES

Chimamanda Ngozi Adichie s-a născut în Nigeria în 1977. Este originară din Abba, statul Anambra, dar și-a petrecut copilăria în orașul universitar Nsukka, unde a făcut școala și liceul. A publicat povestiri în diferite reviste literare, printre care *Granta*, și în 2003 a primit pentru proza sa scurtă Premiul International PEN/David Wong. *Purple Hibiscus*, primul ei roman, s-a aflat pe lista finală pentru Premiul Orange Broadband și pentru Premiul John Llewellyn Rhys, pe lista preliminară pentru Premiul Booker și a obținut Premiul Hurston/Wright Legacy pentru debut. Actualmente locuiește în Nigeria.

CHIMAMANDA NGOZI
ADICHIE

***Jumătate
de soare
galben***

Traducere din limba engleză
JUSTINA BANDOL

raa contemporan



CHIMAMANDA NGOZI ADICHIE

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ADICHIE, CHIMAMANDA NGOZI

Jumătate de soare galben / Chimamanda Ngozi Adichie; trad.: Justina
Bandol.- București RAO International Publishing Company, 2008

ISBN 978-973-103-793-6

I. Bandol, Justina (trad.)

821.111(669)-31 = 135.1

RAO International Publishing Company
Grupul Editorial RAO
Str. Turda nr. 117-119, București, ROMÂNIA
www.raobooks.com
www.rao.ro

CHIMAMANDA NGOZI ADICHIE
Half of a Yellow Sun

©2006, Chimamanda Ngozi Adichie
Toate drepturile rezervate

© RAO International Publishing Company, 2006
pentru versiunea în limba română

2008

ISBN 978 973 103 793-6

Chimamanda Ngozi Adichie,

Bunicii mei, pe care nu i-am cunoscut, Nwoye David Adichie și Aro-Nweke Felix Odigwe, n-au supraviețuit războiului.

Bunicile mele, Nwabuodu Regina Odigwe și Nwamgbafor Agnes Adichie, amândouă femei remarcabile, au rămas în viață.

Această carte este închinată memoriei lor: *ka fa nodu na ndokwa*.
Și lui Mellitus¹, oriunde s-ar fi aflând.

¹ Așa cum mărturisește autoarea într-un interviu (vezi, de pildă, <http://www.halfofayellowsun.com/content.php?page=tsbtb&n=5&f=2>), Mellitus a fost servitorul părinților ei în timpul războiului civil din Nigeria. (n.tr.)

Astăzi îl văd nemișcat...

Subțire, uscat ca o sârmă în soarele și praful lunilor aride...

Piatră funerară peste rămășițele puține ale dârzeniei înflăcărate.

— CHINUA ACHEBE,

fragment din *Copăcelul de mango*,
în volumul *Crăciun în Biafra și alte poeme*

PARTEA ÎNTÂI

Începutul anilor şaizeci

1

Stăpânul e puțin nebun; și-a petrecut prea mulți ani citind cărți în străinătate, vorbește singur în biroul lui, nu răspunde întotdeauna la salut și are prea mult păr. Mătușa îi spunea lui Ugwu toate astea cu voce scăzută, în timp ce mergeau pe drum.

– Dar e un om bun, adăugă ea, și, dacă te ții de treabă, ai să mănânci bine. Ai să mănânci pâină și carne în fiecare zi.

Mătușa se opri să scuipe; saliva îi ieși din gură cu un plescăit și ateriză pe iarbă.

Ugwu nu putea crede că exista cineva – nici măcar stăpânul cu care avea să trăiască de acum încolo – care să mănânce carne *în fiecare zi*. Nu o contrazise însă pe mătușica lui pentru că era prea plin de nerăbdare, prea ocupat să-și închipuie noua viață departe de satul său. Mergeau de o bucată de vreme, după ce coborâseră din camion la autogară, și soarele după-amiezii îi frigea ceafa. Dar lui Ugwu nu-i păsa. Era gata să meargă ore întregi într-un soare și mai încins. Nu mai văzuse niciodată ceva asemănător străzilor care se desfășură în fața lui când intrară pe porțile universității – străzi atât de netede și de impregnate cu gudron, încât simți dorința aprigă să-și pună obrazul pe ele. Nu va putea niciodată să-i descrie Anulikăi, surorii lui, bungalow-urile vopsite în culoarea cerului, stând unele lângă altele ca niște oameni politicoși, bine îmbrăcați, gardurile vii care le separau, tunse atât de drept, încât ai fi zis că erau mese învelite în frunze.

Mătușa mergea mai repede acum, lipăind zgomotos cu papucii pe strada cufundată în tăcere. Ugwu se întreabă dacă simțea și ea, prin tălpile subțiri ale încălțărilor, gudronul tot mai fierbinte de sub picioare.

Trecură pe lângă un semn pe care scria: „Strada Odim“, și Ugwu rosti încet „strada“, așa cum făcea de fiecare dată când vedea un cuvânt englezesc suficient de scurt. Simți un miros dulce, îmbătător, în timp ce intrau în curtea unei case, și fu convins că venea de la ciorchinii de flori albe de pe tufișurile de lângă intrare, tunse în formă de movilițe zvelte. Gazonul strălucea. Deasupra lui zburau agale fluturi.

– I-am spus stăpânului că vei învăța totul repede, *osiso-osiso*, spuse mătușa.

Ugwu dădu din cap atent, deși auzise asta deja de nenumărate ori, la fel de des cum auzise și povestea modului în care dăduse norocul peste el: în timp ce mătura coridorul Catedrei de matematică în urmă cu o săptămână, mătușa îl auzise pe stăpân zicând că îi trebuia un băiat în casă care să spele și să curețe și se repezise să-i spună că avea ea pe cineva, înainte ca secretara sau curierul să-și poată recomanda ei rudele.

– O să învăț repede, mătușică, spuse Ugwu.

Se holba acum la mașina din garaj; o panglică metalică îi încercuia ca un colier corpul albastru.

– Ține minte, când te cheamă, răspunzi întotdeauna cu: „Da, domnule!“

– Da, domnule! repetă Ugwu.

Stăteau în fața ușii de sticlă. Ugwu se abținu să nu atingă zidul de ciment. Ar fi vrut să vadă cum se simțea la pipăit în comparație cu pereții de pământ din coliba mamei sale, ce purtau încă urmele șterse ale degetelor care-i modelaseră. Preț de o clipă, își dori să fie din nou acolo, în coliba mamei, sub răcoarea difuză a acoperișului de paie; sau în coliba mătușii, singura din sat care avea acoperiș de tablă ondulată.

Mătușa bătu discret în ușă. Ugwu vedea perdelele albe dinăuntru. De acolo se auzi o voce, în engleză:

– Da? Intră.

Își scoaseră papucii înainte de a pași în casă. Ugwu nu văzuse niciodată o cameră atât de mare. Cu toate canapelele maronii aranjate în semicerc, cu toate măsuțele dintre ele, cu toate rafturile gemând de cărți și cu masa din mijloc pe care se afla o vază cu flori de plastic albe și roșii, camera părea în continuare prea spațioasă. Stăpânul ședea într-un fotoliu, în maiou și pantaloni scurți. Nu stătea drept, ci pieziș, și o carte îi acoperea fața, ca și cum ar fi uitat că tocmai îi poftise înăuntru.

– Bună ziua, domnule! Acesta e băiatul, spuse mătușa.

Stăpânul ridică privirea. Avea tenul foarte întunecat, ca scoarța unui copac bătrân, și părul care îi acoperea pieptul și picioarele vădea o nuanță lucioasă, chiar mai închisă. Își scoase ochelarii.

– Băiatul?

– Băiatul în casă, domnule.

– A, da, l-ai adus. *I kpotago ya*. Cuvintele stăpânului în ibo sunară catifelate în urechile lui Ugwu. Era ibo impregnat de sunetele patinate ale limbii engleze, ibo vorbit de cineva care folosea engleza în mod frecvent.

– O să muncească din greu, spuse mătușa. E un băiat foarte bun. Nu trebuie decât să-i spunei ce are de făcut. Mulțumesc, domnule!

Stăpânul mormăi un răspuns, privindu-i pe Ugwu și pe mătușa lui cu o expresie ușor distrată, ca și cum prezența lor l-ar fi împiedicat să-și amintească un lucru important. Mătușa îl bătu ușor pe Ugwu pe spate, îi șopti că totul avea să fie bine și se răsuci spre ușă. După plecarea ei, stăpânul își puse ochelarii la loc și își luă din nou cartea în față, așezându-se și mai comod în fotoliu, cu picioarele întinse înainte. Chiar și atunci când întorcea paginile, ochii îi rămâneau ațintiți tot la carte.

Ugwu rămase lângă ușă, în picioare, așteptând. Razele soarelui pătrundeau în cameră pe fereastră, și, din când în când, o briză blândă unduia perdelele. În cameră era liniște, întreruptă doar de foșnetul paginilor întoarse. Ugwu rămase un timp în picioare, apoi începu să se apropie încet, ezitant, de bibliotecă, vrând parcă să se ascundă în ea, până când, după o vreme, se lăsă pe podea, ținându-și plasa de rafie strâns între genunchi. Se uită în sus la tavan – era atât de înalt, atât de orbitor de alb. Închise ochii și încercă să-și imagineze camera aceasta spațioasă cu mobila sa neobișnuită, dar nu reuși. Deschise ochii, copleșit din nou de uimire, și privi în jur ca să fie sigur că totul era adevărat. Nu-i venea să creadă că avea să stea pe asemenea canapele, că urma să frece podeaua aceasta netedă ca oglinda, că avea să spele perdelele subțiri ca niște văluri.

– *Kedu afa gi?* Cum te cheamă? întrebă stăpânul, trezindu-l din visare. Ugwu se ridică.

– Cum te cheamă? repetă stăpânul și se așeză în capul oaselor. Corpul lui umplea fotoliul – cu părul lui des, înfocat, cu brațele musculoase,

cu umerii largi. Ugwu își închipuise un bărbat mai bătrân, mai fragil, și acum se temu deodată că n-avea să fie pe placul acestui stăpân care arăta atât de tânăr și de viguros, de parcă n-ar fi avut nevoie de nimic.

– Ugwu, domnule.

– Ugwu. Și ești din Obukpa?

– Din Opi¹, domnule.

– După cum arăți, poți să ai la fel de bine doisprezece sau treizeci de ani. Stăpânul își ascuți privirea. Treisprezece, aș zice. Spuse „treisprezece“ în engleză.

– Da, domnule.

Stăpânul se întoarse la cartea lui. Ugwu rămase pe loc. Stăpânul dădu câteva pagini înapoi și ridică din nou ochii.

– Ngwa, du-te la bucătărie; trebuie să fie ceva de mâncare în frigider.

– Da, domnule.

Ugwu intră precaut în bucătărie, pășind încet, măsurat. Când văzu obiectul acela mare și alb, înalt aproape cât el, știu că trebuia să fie frigiderul. Mătușa îi povestise despre el. Un fel de cămară rece, spusese ea, care nu lăsa mâncarea să se strice. Ugwu îl deschise și se trase speriat înapoi când aerul rece îi năvăli în față. Portocale, pâine, bere, băuturi răcoritoare; tot felul de mâncăruri în pachete și conserve erau așezate pe mai multe rafturi, iar deasupra, pe cel mai înalt, trona un pui întreg, prăjit, lucios, din care lipsea un singur picior. Ugwu întinse mâna și atinse puiul. Frigiderul îi găfăia în urechi. Pipăi din nou puiul și își linse degetul, apoi smulse dintr-o singură mișcare celălalt picior, pe care îl mănca până când în palmă îi rămaseră numai bucățile sfărâmate și supte ale oaselor. Apoi rupse un codru de pâine – o bucată pe care ar fi fost încântat s-o împartă cu frații și cu surorile lui dacă ar fi primit-o de la vreo rudă venită în vizită. O mănca repede – înainte ca stăpânul să vină și să se răzgândească. Tocmai terminase și stătea lângă chiuvetă, încercând să-și aducă aminte ce-i spusese mătușa despre cum să facă să țâșnească apa, când stăpânul intră în bucătărie. Își pusese o cămașă imprimată și o pereche de pantaloni. Degetele care i se șteau din papucii de piele păreau feminine, poate pentru că erau atât de curate; se vedea că umbla pe afară întotdeauna încălțat.

¹ Sate din apropierea orașului Nsukka (n.tr.)

– Ce este? întrebă el.

– Domnule?

Ugwu făcu un gest spre chiuvetă.

Stăpânul se apropie și răsuci robinetul de metal.

– Aruncă o privire prin casă și pune-ți plasa în prima cameră de pe hol. Eu ies să mă plimb puțin, să-mi limpezesc mintea, *i nugo*?

– Da, domnule. Ugwu îl privi cum ieșea pe ușa din dos. Nu era înalt. Mergea cu pas ferm, energic și semăna puțin cu Ezeagu, omul care era cel mai bun în lupta corp la corp în satul lor.

Ugwu închise robinetul, apoi îi dădu drumul din nou și din nou îl închise. Făcu asta de mai multe ori, până când se pomeni râzând de bucurie în fața apei care curgea ca printr-o vrajă, cu gândul la puiul și la pâinea pe care le simțea ca pe o binecuvântare în stomac. Trecu prin sufragerie și ajunse în hol. Teancuri de cărți tronau pe rafturi și pe mese în cele trei dormitoare, pe chiuvetă și pe dulăpioare în baie, se ridicau de pe podea până aproape de tavan în cabinetul de studiu, iar în cămară, maldăre de reviste vechi zăceau laolaltă cu lăzile de coca-cola și cu cutiile cu bere Premier. Unele fuseseră puse cu fața în jos, deschise, ca și cum stăpânul nu apucase să le termine și luase în grabă altele. Ugwu încercă să citească titlurile, dar majoritatea erau prea lungi și complicate: *Metode nonparametrice*; *O descriere a Africii*; *Marele lanț al existenței*; *Influența normandă asupra Angliei*. Ugwu trecu de la o cameră la alta, mergând pe vârfuri, pentru că își simțea picioarele murdare, și, pe măsură ce examina casa, devenea tot mai hotărât să se facă plăcut stăpânului, să rămână în locuința aceasta cu podele răcoroase și cu pui fripți în frigider. Tocmai cerceta toaleta, mângâind scaunul negru de plastic, când auzi vocea stăpânului:

– Unde ești, bunul meu băiat?

Spusese „bunul meu băiat“ în engleză.

Ugwu se repezi în sufragerie.

– Da, domnule!

– Mai zi-mi o dată cum te cheamă.

– Ugwu, domnule.

– Da, Ugwu. Ia uite aici, *nee anya*, știi ce e asta?

Stăpânul îi arată cu degetul, și Ugwu își îndreptă privirea spre cutia de metal înțesată de butoane, cu o înfățișare primejdioasă.

– Nu, domnule, spuse Ugwu.

– E un aparat de radio cu gramofon. E nou și merge foarte bine. Nu e ca gramofioanele acelea vechi pe care trebuie să le învârtești la nesfârșit. Trebuie să fii foarte atent cu el, foarte atent. Să nu cumva să-l atingă apa.

– Da, domnule.

– Eu mă duc să joc tenis, pe urmă merg la clubul profesorilor. Stăpânul luă câteva cărți de pe masă. S-ar putea să mă întorc târziu, așa că instalează-te și odihnește-te puțin.

– Da, domnule.

După ce Ugwu îl urmări pe stăpân ieșind cu mașina din curte, se întoarse lângă aparatul de radio și stătu acolo, în picioare, privindu-l cu atenție, fără să-l atingă. Apoi se plimbă de câteva ori prin casă, atingând cărțile, perdelele, mobila, farfuriile, și, mai târziu, când se întunecă, aprinse lumina și se minună de strălucirea becului care atârna din tavan, de faptul că nu arunca umbre lungi așa cum făceau lămpile cu ulei de palmier de acasă. Mama lui probabil gătea masa de seară acum, bătând *akpu*¹ în piuă cu amândouă mâinile încleștate pe pisălog. Chioke, soția mai tânără, avea grijă de oala cu supă apoasă fixată pe trei pietroaie deasupra focului. Copiii trebuie să se fi întors de la pârau și acum se necăjeau probabil și se alergau pe sub arborele-de-pâine. Poate Anulika îi supraveghea. Ea rămăsese acum cea mai mare dintre frați, și, în timp ce aveau să șadă toți la masă în jurul focului, ea avea să fie cea care urma să îi despartă pe cei mai mici când aveau să înceapă a se bate pe bucățelele de batog din supă. Ea avea să aștepte până când se termina *akpu*, și apoi avea să împartă peștele, dând fiecărui copil câte o bucată și pe cea mai mare păstrând-o pentru sine, așa cum făcuse și el întotdeauna.

Ugwu deschise frigiderul și mai luă câteva îmbucături de pâine și de pui, îndesându-le repede în gură în timp ce inima îi bătea de să-i spargă pieptul. La sfârșit, smulse alte câteva bucăți de carne și aripile puiului și le înfundă pe toate în buzunarele pantalonilor scurți înainte de a se duce în dormitor. Avea să le țină până când venea mătușa și să o roage să i le ducă Anulikăi. Poate și lui Nnesinachi. În felul ăsta o

¹ Un fel de pastă din rădăcini fermentate de manioc, pisate și apoi înăbușite (n.tr.)

făcea poate pe Nnesinachi să-i dea în sfârșit atenție. Ugwu nu știuse niciodată cu precizie care era legătura de rudenie dintre el și Nnesinachi, dar știa că făceau parte din aceeași *umunna*¹ și deci nu se puteau nicio dată căsători. Și totuși, și-ar fi dorit ca mama să n-o mai numească pe Nnesinachi „sora“ lui, spunându-i, de pildă: „Du-te, te rog, și du-i uleiul ăsta de palmier lui Mama Nnesinachi, și, dacă nu e acasă, lasă-i-l surorii tale“

Nnesinachi vorbea întotdeauna cu el neatentă, cu privirea ușor rătăcită, ca și cum prezența lui n-ar fi însemnat nimic pentru ea. Uneori îl striga Chiejina, după vârul lui, cu care nu semăna deloc, iar când el răspundea: „Sunt eu“, ea îi spunea: „Iartă-mă, Ugwu, frate“, cu o politețe distantă care arăta clar că nu voia să continue conversația. Dar lui îi plăcea să fie trimis cu treburi la casa părinților ei. Avea uneori ocazia să o găsească aplecată, ațâțând focul, sau tăind frunze de *ugu*² pentru oala de supă a mamei ei, sau pur și simplu șezând afară și având grijă de frații mai mici, cu marginea de sus a rochiei³ atârând suficient de jos pentru ca el să poată vedea locul unde-i începeau sânii. Încă de când, ascuțiți, porniseră să-i împungă rochia, Ugwu se întrebase dacă sânii ei erau moi la pipăit, ca păsatul, sau tari precum fructul necopt al arborelui *ube*⁴. De multe ori își dorise ca Anulika să nu aibă pieptul atât de plat – și se întreba de ce îi lua atât de mult, odată ce ea și Nnesinachi erau cam de aceeași vârstă –, ca s-o poată pipăi. Anulika i-ar fi dat peste mână, bineînțeles, sau poate i-ar fi plesnit chiar o palmă peste față, dar el ar fi fost iute – strânge nițel și tulea! –, și în felul acesta și-ar fi făcut măcar o idee și ar fi știut la ce să se aștepte când avea să îi atingă în sfârșit pe ai lui Nnesinachi.

¹ Neam, clan (ibo) (n.tr.)

² Plantă cucurbitacee (*Telfairia occidentalis*), cultivată în Africa de Vest pentru frunzele și semințele ei comestibile (n.tr.)

³ E vorba despre acel articol de îmbrăcăminte (feminină, dar și masculină) tradițional și foarte răspândit în Africa de Vest cunoscut îndeosebi sub numele său englezesc, *wrapper*. Reprezintă de fapt metri de material înfășurați într-un anumit fel în jurul corpului (de aici și numele lor, căci *wrap* înseamnă „a înfășura“ în engleză) și legați în jurul mijlocului, al pieptului, după gât etc. (n.tr.)

⁴ Arbore înalt (*Dacryodes edulis*) specific regiunilor tropicale, cu fructe comestibile, hrănitoare (n.tr.)

Dar acum se temea că n-avea să mai ajungă niciodată acolo, fiindcă un unchi din Kano¹ îi propusese lui Nnesinachi să vină să stea la el și să învețe o meserie. Avea să plece la sfârșitul anului, când ultimul copil pe care mama ei se pregătea să-l nască avea să înceapă să meargă. Ugwu ar fi vrut să fie și el la fel de încântat și de recunoscător ca restul neamurilor. Până la urmă, în Nord puteai să faci o întreagă avere; cunoștea și el oameni care plecaseră acolo să facă negoț și se întorseseră să-și dărâme colibele de pământ și să-și ridice case cu acoperișuri de tablă. Se temea însă că vreunui dintre negustorii aceia burduhănoși din Nord avea să-i cadă cu tronc Nnesinachi, și apoi avea să se pomenească într-o zi că bărbatul îi trimite vin de palmier tatălui ei, și el, Ugwu, n-avea să-i mai poată atinge niciodată sânii. Sânii aceștia pe care el îi păstra pentru clipele de sfârșit în nopțile când se atinge singur – mai întâi încet, și apoi în forță, până când îi scăpa un geamăt înăbușit. Începea întotdeauna cu fața ei, cu rotunjimea obrazilor și cu sideful dinților, apoi își imagina brațele ei înconjurându-l, corpul ei lipindu-se de al său. În cele din urmă, dădea formă sânilor; uneori erau tari, ademenindu-l să-i muște, alteori atât de moi, încât se temea că străngerile lui imaginare îi provocau durere.

Reflectă o clipă dacă să se gândească la ea sau nu în seara aceasta și decise să nu. Nu în prima lui noapte în casa stăpânului, pe acest pat care nu semăna deloc cu salteaua lui de rafie împletită în casă. O apăsă întâi cu mâinile, simțindu-i sub palme moliciunea elastică. Apoi cercetă straturile de pânzeturi de deasupra, neștiind dacă să doarmă pe ele sau să le dea la o parte înainte de a se culca. În cele din urmă, se urcă în pat și se așeză peste ele, încolăcit strâns ca într-un nod.

Visă că stăpânul îl chema – „Ugwu, bunul meu băiat!“ –, și, când se trezi, stăpânul stătea în ușă, privind-l. Poate că nu fusese vis. Se dădu repede jos din pat și aruncă o privire nedumerită spre perdelele trase peste geamuri. Era târziu? Îl ademenise patul acela moale și-l făcuse să doarmă prea mult? De obicei se trezea la primul cântat al cocoșilor.

– Bună dimineața, domnule!

– Miroase a pui fript aici.

– Iertați-mă, domnule.

¹ Unul dintre cele mai mari orașe nigeriene, situat în nordul țării, mare centru economic și vestit pentru meșteșugurile sale (n.tr.)

– Unde e puiul?

Ugwu își scotoci buzunarele pantalonilor și scoase bucățile de friptură.

– Voi mâncați în timpul somnului? întrebă stăpânul.

Purta ceva care semăna cu o haină de femeie și învârtea absent capatul cordonului legat peste talie.

– Poftim?

– Ai vrut să mănânci în pat?

– Nu, domnule.

– Locul mâncării e în bucătărie sau în sufragerie.

– Da, domnule.

– Bucătăria și baia trebuie curățate astăzi.

– Da, domnule.

Stăpânul se răsuci și plecă. Ugwu rămase tremurând în mijlocul camerei, ținând încă în palma întinsă bucățile de friptură. Își dori să nu trebuiască să treacă prin sufragerie ca să ajungă în bucătărie. În cele din urmă, puse puiul înapoi în buzunar, trase aer în piept și ieși din cameră. Stăpânul era la masa din sufragerie, cu o ceașcă de ceai în față, așezată pe un teanc de cărți.

– Știi cine l-a ucis de fapt pe Lumumba? întrebă el, ridicându-și privirea de pe o revistă. Americanii și belgienii. N-a avut nici o legătură cu Katanga.¹

– Da, domnule, spuse Ugwu.

Voia ca stăpânul să continue să vorbească, să-i poată auzi vocea sonoră, amestecul acela melodios de cuvinte englezești și propoziții formulate în ibo.

¹ Patrice Lumumba (1925–1961), primul premier al Republicii Congo independente și activist politic de marcă al mișcării panafricaniste și anticolonialiste, a fost asasinat după numai câteva luni de la instalarea în funcția de prim-ministru în circumstanțe încă neclarificate pe deplin. În timpul mandatului său, cu puține zile înaintea recunoașterii independenței congoleze de către Belgia, provincia Katanga s-a proclamat independentă cu sprijin belgian. În septembrie 1960, Lumumba a fost înlăturat printr-o lovitură de stat militară condusă de colonelul Mobutu și aprobată în secret de CIA, arestat și apoi transferat și omorât pe teritoriul provinciei secesioniste. Se pare că în moartea sa au fost implicate atât autoritățile katangeneze și soldați fideli lui Mobutu, cât și ofițeri belgieni. Ulterior s-a descoperit că Belgia și SUA plănuiseră în mai multe rânduri să-l asasineze. Raportul comisiei numite în 2001 de guvernul belgian pentru a investiga moartea lui Patrice Lumumba a determinat Belgia să ceară oficial scuze Republicii Congo. (n.tr.)

– Tu ești servitorul meu, spuse stăpânul. Dacă eu îți cer să te duci și s-o bați pe o femeie de pe stradă cu bățul, iar tu îi rupi piciorul, cine e răspunzător pentru asta, eu sau tu?

Ugwu se holbă la el, clătinând din cap, întrebându-se dacă stăpânul nu se referea cumva, pe ocolite, la bucățile acelea de carne.

– Lumumba a fost prim-ministru în Congo. Știi unde e Congo?

– Nu, domnule.

Stăpânul se ridică repede și intră în birou. Lui Ugwu îi tremurau pleoapele din cauza amestecului de teamă și confuzie. Oare stăpânul avea să-l trimită acasă pentru că nu știa prea bine engleza, pentru că dormise cu puiul în buzunar și habar n-avea unde erau locurile acelea cu nume ciudate? Stăpânul se întoarse cu o foaie mare de hârtie pe care o desfăcu și o întinse pe masa din sufragerie, împingând la o parte cărțile și revistele. Luă pixul și-l folosi pe post de arătător.

– Acesta este globul pământesc, deși oamenii care au desenat această hartă au decis să pună pământurile lor deasupra alor noastre. Nu există, de fapt, sus și jos, vezi? Stăpânul luă harta și o îndoi astfel încât laturile se atinseră, lăsând un gol la mijloc. Lumea este rotundă, nu are margini. *Nee anya*, asta toată e apă, mări și oceane, aici este Europa, iar aici este continentul nostru, Africa, și Congo se află în mijlocul lui. Încoace mai sus e Nigeria, iar aici este Nsukka, în sud-est; aici ne aflăm noi.

Stăpânul lovi ușor hârtia cu pixul.

– Da, domnule.

– Ai mers la școală?

– Două clase primare, domnule. Dar am învățat repede.

– Două clase primare? Când?

– Acum mulți ani, domnule. Dar am învățat totul foarte repede!

– Și de ce nu te-ai mai dus pe urmă?

– Tata a avut recolte proaste, domnule.

Stăpânul dădu încet din cap.

– De ce nu s-a împrumutat tatăl tău ca să-ți plătească școala?

– Poftim, domnule?

– Tatăl tău ar fi trebuit să se împrumute! spuse stăpânul înfierbântat și continuă în engleză: Educația trebuie să aibă prioritate! Cum să ne împotrivim exploatării dacă nu avem instrumentele pentru a o înțelege?

– Da, domnule! Ugwu dădu energic din cap. Era hotărât să pară cât putea de ager, căci văzuse o sclipire de neastâmpăr în ochii stăpânului.

– Am să te înscriu la școala pentru copiii profesorilor, spuse stăpânul, bătând încet în hartă cu pixul.

Mătușa îi spusese lui Ugwu că, dacă avea să muncească bine mai mulți ani, stăpânul avea să-l trimită la școala comercială, unde putea să învețe să bată la mașină și să stenografieze. Îi vorbise și despre școala pentru copiii profesorilor, dar numai ca să-i spună cum elevii de acolo purtau uniforme albastre și șosete albe cu danteluțe atât de învoalte pe margine, încât te întrebai cum de se îndurase cineva să piardă atâta timp numai pentru niște șosete.

– Da, domnule, spuse el. Mulțumesc, domnule.

– Bănuiesc că vei fi cel mai mare din clasă, dacă intri în clasa a treia la vârsta asta. Așa că singurul mod de a câștiga respectul celorlalți este să fii cel mai bun. Înțelege?

– Da, domnule.

– Stai jos, bunul meu băiat.

Ugwu alese scaunul aflat cel mai departe de stăpân, apropiindu-și stângaci genunchii. Prefera să stea în picioare.

– Există două răspunsuri la ceea ce te vor învăța ei despre țara noastră: răspunsul adevărat și răspunsul pe care trebuie să-l dai ca să primești notă bună. Tu trebuie să citești cărți și să cunoști amândouă răspunsurile. Eu am să-ți dau cărți, niște cărți foarte bune. Stăpânul se opri să soarbă din ceai. Ei o să te învețe că un alb pe nume Mungo Park¹ a descoperit fluviul Niger. Asta e o tâmpenie. Strămoșii noștri pescuiau în fluviul Niger cu mult înainte ca bunicul lui Mungo Park să se fi născut. Dar, la examen, tu să scrii că fluviul l-a descoperit Mungo Park.

– Da, domnule. Ugwu își dori ca bărbatul acela pe nume Mungo Park să nu-l fi supărat atâta pe stăpân.

– Nu știi să spui altceva?

– Domnule?

– Cântă-mi un cântec!

– Poftim, domnule?

– Cântă-mi un cântec! Ce cântece știi? Cântă!

¹ Explorator scoțian al Africii (1771–1806) (n.tr.)

Stăpânul își smulse ochelarii de la ochi. Avea sprâncenele încrun-tate și o expresie gravă. Ugwu începu să cânte un cântec vechi pe care îl învățase la ferma tatălui său. Inima îi bătea dureros în piept:

*Nzogbo nzogbu enyimba, enyi...*¹

Cântă la început cu voce înceată, dar stăpânul ciocăni cu pixul în masă și spuse:

– Mai tare!

Așa că Ugwu ridică tonul, dar stăpânul repetă:

– Mai tare!

Până când băiatul ajunsese aproape să urle. După ce cântă de mai multe ori la rând, stăpânul îi ceru să se oprească.

– Bine, bravo, spuse el. Știi să faci ceai?

– Nu, domnule. Dar învăț repede, spuse Ugwu.

Cântecul eliberase ceva înăuntrul lui; acum respira liniștit, și inima nu i se mai zbătea în piept. Și căpătase convingerea că stăpânul era nebun.

– Eu mănânc mai mult la clubul profesorilor. Bănuiesc că de acum încolo va trebui să aduc mai multă mâncare acasă.

– Știu să gătesc, domnule.

– Să gătești?

Ugwu aprobă din cap. Își petrecuse multe seri uitându-se cum gătea mama sa. Îi făcuse focul sau îi aprinsese tăciunii care stăteau să se stingă. Decojise și sfărâmasese batatele și rădăcinile de manioc, decorticase ore-zul, curățase fasolea de gărgărițe, cojise ceapa și pisase boabele de pi-per. Adeseori, când mama bolea de piept, își dorise ca el, nu Anulika, să fie bucătarul. Nu spusese asta nimănui, nici măcar Anulikăi; ea îl ame-nințase deja că petrecea prea mult timp în preajma femeilor la bucătă-rie și că, dacă o ținea tot așa, n-avea să-i mai crească barba.

– Atunci poți să-ți gătești singur mâncarea, spuse stăpânul. Scrie-mi o listă cu ce îți trebuie.

– Da, domnule.

– Nu știi să ajungi la piață, nu? O să-l rog pe Jomo să-ți arate.

– Jomo, domnule?

¹ „Strivește-i, calcă-i în picioare, popor al elefanților!” – vechi cântec de război al bărba-ților din triburile ibo (n.tr.)

– Jomo are grijă de grădină. Vine de trei ori pe săptămână. E un ciudat, l-am văzut vorbind cu crotonul¹. Stăpânul făcu o pauză. În orice caz, va fi aici mâine.

Ceva mai târziu, Ugwu făcu o listă și i-o înmână stăpânului.

Stăpânul o privi atent o vreme.

– Un amestec remarcabil, spuse el în engleză. Bănuiesc că la școală o să te învețe să folosești mai multe vocale.

Lui Ugwu îi dispăcu expresia amuzată de pe chipul stăpânului.

– Ne mai trebuie scânduri, domnule, spuse el.

– Scânduri?

– Pentru cărțile dumneavoastră, domnule. Ca să le pun în ordine.

– A, da, *rafturi*. Da, bănuiesc că am mai putea așeza niște rafturi pe un deza, poate pe hol. O să vorbesc cu cineva de la Serviciul de întreținere.

– Da, domnule.

– Odenigbo. Spune-mi Odenigbo.

Ugwu îl privi cu îndoială.

– Domnule?

– Nu mă cheamă „domnule“. Spune-mi Odenigbo.

– Da, domnule.

– Odenigbo o să mă cheme întotdeauna. „Domnule“ e arbitrar. Mâine tu ai putea fi „domnule“.

– Da, domnule ... Odenigbo.

Ugwu prefera să spună „domnule“, îi plăcea forța revigorantă a cuvântului, și, când doi bărbați de la Serviciul de întreținere veniră câte-va zile mai târziu să instaleze rafturi pe coridor, Ugwu le spuse că trebuiau să-l aștepte pe „domnul“ să vină acasă: el nu știa să semneze hârtia cu litere de tipar. Spuse „domnul“ cu mândrie.

– E un mucos de la țară, spuse unul dintre bărbați disprețuitor, și Ugwu îl privi și-l blestemă în șoaptă ca diareea să-i urmărească pe el și pe odraslele lui toată viața.

În timp ce aranja cărțile stăpânului, își promise, aproape cu voce tare, că avea să învețe să semneze documente.

În următoarele săptămâni, Ugwu examinează toate colțurile bungalow-ului, descoperi un stup adăpostit în anacardier², învăță că fluturii

¹ Arbust ornamental (*Codiaeum variegatum*), frumos colorat, răspândit la tropice (n.tr.)

² Arborele de jalu (*Anacardium occidentale*) (n.tr.)

se adunau în curtea din față atunci când soarele strălucea cel mai puternic, și se arăta în aceeași măsură preocupat să deprindă ritmul vieții stăpânului. În fiecare dimineață, ridica *Daily Times* și *Renaissance* lăsate de vânzătorul de ziare la ușă și le puneă împăturite pe masă lângă cana cu ceai și feliile de pâine. Termina de spălat Opelul înainte ca stăpânul să sfârșească micul dejun, iar când acesta se întorcea de la lucru și își făcea siesta, Ugwu ștergea încă o dată mașina de praf, pentru ca stăpânul să plece apoi cu ea la clubul de tenis. În zilele când stăpânul se retrăgea ore întregi în cabinet să studieze, Ugwu se mișca prin casă în tăcere. Când stăpânul se plimba în sus și în jos pe hol, vorbind cu voce tare, Ugwu avea grijă să pregătească apă fierbinte pentru ceai. Podelele le freca zilnic. Ștergea storurile de la ferestre până când sclipeau în soarele după-amiezii, se apleca asupra micilor crăpături din cada de baie, lustruia farfuriile pe care obișnuia să servească nuci cola¹ prietenilor stăpânului. În fiecare zi veneau în casă cel puțin doi vizitatori. Din aparatul de radio din sufragerie, dat la minimum, se răspândeă o muzică stranie, ca de fluier, suficient de înceată pentru ca discuțiile, și râsetele, și clinchetul paharelor să ajungă limpede până la Ugwu, în bucătărie sau pe hol, unde călca hainele stăpânului.

Ugwu voia să facă mai mult, să-i dea stăpânului toate motivele să-l țină pe lângă el, așa că, într-o dimineață, îi călcă șosetele. Erau niște șosete negre cu dungi, care nu arătau prea șifonate, dar Ugwu se gândi că netezite aveau să arate și mai bine. Fierul fierbinte sâsâi și, când îl ridică, Ugwu văzu că o jumătate de șosetă rămăsese lipită de el. Îngheță. Stăpânul era la masă, terminându-și micul dejun, și avea să vină din clipă în clipă să-și tragă șosetele și pantofii în picioare, să-și ia mapele de pe raft și să plece la lucru. Ugwu vru să ascundă șoseta sub scaun și să se repeadă la sertar după o altă pereche, dar nu-și putu mișca picioarele. Stătu acolo cu șoseta arsă în mână, știind că așa avea să-l găsească stăpânul.

¹ Fructele mari, tari, ale arborelui de cola (genul *Cola*), care se desfac în mai mulți lobi. Au un gust amar și conțin cafeină. În multe țări africane sunt simboluri ale vieții și sunt mestecate ritualic, mai ales oferite musafirilor. Pot ameliora durerile de stomac provocate de foame. Inițial, extracte din nucile cola erau folosite pentru a fabrica băutura cunoscută drept coca-cola. (n.tr.)

– Mi-ai călcat șosetele, așa-i? întrebă acesta. Ah, ignorantule! „Ignorantule“ îi țâșni din gură ca o muzică.

– Iertați-mă, domnule! Iertați-mă!

– Ți-am spus să nu-mi mai zici „domnule“. Stăpânul apucă în grabă un dosar de pe raft. Am întârziat.

– Să vă aduc altă pereche, domnule? întrebă Ugwu. Dar stăpânul își pusese deja pantofii în picioarele goale și se repezi afară. Ugwu auzi cum stăpânul trânti portiera și cum mașina se îndepărtă în grabă. Simțea o greutate în piept; nu înțelegea de ce se apucase să calce șosetele, de ce nu luase costumul de safari¹. Spiritele rele, asta era. Spiritele rele îl împinseseră. Stăteau, de fapt, peste tot la pândă. De fiecare dată când căzuse la pat cu febră sau atunci când căzuse dintr-un copac, mama îi frecase corpul cu *okwuma*², șoptind fără oprire: „Răpuse să fiți, să nu izbândiți“.

Ugwu ieși în curtea din față, trecând pe lângă pietrele aliniate pe marginea gazonului. Spiritele rele n-aveau să izbândească. N-avea să le lase el să-l înfrângă. În mijlocul pajiștii se afla un petic rotund lipsit de iarbă, ca o insulă într-o mare verde, pe care creștea un palmier subțiratic. Ugwu nu văzuse niciodată un palmier atât de scund sau ale cărui frunze să fie dispuse atât de perfect în evantai. Nu părea suficient de viguros încât să poarte fructe, arăta absolut inutil, ca majoritatea plantelor de aici. Ugwu luă o piatră și o aruncă departe. Atâta spațiu irosit. În satul lui, oamenii cultivau și cele mai mărunte petice de pământ din jurul casei și plantau legume și ierburi folositoare. Bunica lui n-avusese nevoie să crească ea însăși planta ei favorită, *arigbe*, pentru că se găsea peste tot, sălbatică. Bunica spunea că *arigbe* înmuia inima omului. Ea fusese a doua între trei soții și nu avusese statutul aparte al primei sau al ultimei, așa încât, de fiecare dată când voia să-l roage ceva pe soțul ei, îi spusese ea lui Ugwu, îi pregătea un piure de batate condimentat cu *arigbe*. Și *arigbe* o ajutase întotdeauna. Poate avea să-l ajute și pe el.

Ugwu se plimbă prin curte căutând planta. Se uită printre florile rozalii, sub anacardierul pe a cărui creangă stătea cocoțat stupul buretos al albinelor, sub lămâiul pe trunchiul căruia mărșăluiau în sus și în jos

¹ Costum bărbatesc format din cămașă cu mânecă scurtă și pantaloni scurți, dintr-o țesătură răcoroasă (n.tr.)

² Unt de karité (karité este un arbore ecuatorial, *Vitellaria paradoxa*). (n.tr.)

șiruri de furnici negre, sub arborii pawpaw¹, ale căror fructe aproape coapte erau ciuruite de găuri largi scobite de păsări. Dar gazonul era curat, fără nici un fel de buruieni; Jomo îl curăța temeinic, și nimic din ceea ce nu trebuia să crească nu supraviețuia.

Prima dată când se întâlniseră, Ugwu îl salutase pe Jomo, și Jomo dăduse din cap și își continuase lucrul, fără să spună nimic. Era un bărbat micuț, cu un trup smochinit și vânos, care, i se păru lui Ugwu, avea mai mare nevoie să fie udat decât plantele asupra cărora își apleca stropitoarea. În cele din urmă, Jomo ridicase ochii.

– *Afa m bu Jomo*, anunțase el, ca și cum Ugwu nu i-ar fi știut numele. Unii mă strigă Kenyatta², după marele erou al Kenyei. Sunt vânător.

Ugwu nu prea știuse ce să răspundă, pentru că Jomo îl privea drept în ochi, de parcă îl aștepta să îi istorisească o faptă remarcabilă de-a lui Ugwu.

– Ce fel de animale vânezi? întrebuse Ugwu.

Jomo se luminase brusc, ca și cum aceasta era întrebarea pe care o aștepta, și începuse să povestească despre vânătoare. Ugwu se așezase pe treptele de la intrarea din spate și ascultase. În poveștile lui Jomo – cum se luptase el cu un leopard cu mâinile goale, cum omorâse doi babuini cu un singur glonț – nu crezuse din prima zi, dar îi plăcea să le asculte, și de obicei lăsa spălatul rufelor stăpânului pentru zilele când venea Jomo, ca să poată sta afară în timp ce Jomo lucra. Jomo se mișca alene, cu o încetineală intenționată. Felul cum grebla gazonul, cum stropea florile și le planta părea impregnat de o înțelepciune solemnă. Ridica uneori privirea în timp ce tunde gardul viu și spunea: „Uite o bucățică bună“, și apoi se ducea la traista din piele de capră pe care o ținea atârnată în spatele bicicletei și scotocea după praștie. Odată nimeri cu o piatră un porumbel cocoșat în anacardier, îl înfășură în frunze și îl puse în traistă.

– Nu te apropia de traista aia dacă nu sunt eu pe aici, îi spusese el lui Ugwu. S-ar putea să găsești un cap de om înăuntru.

Ugwu râsese, dar pe jumătate îi dăduse crezare.

¹ Copac (genul *Asimina*) cu fructe mari, oarecum asemănătoare cu papaya, foarte bogate în proteine (n.tr.)

² Jomo Kenyatta (1889–1978), primul premier (1963–1964) și primul președinte (1964–1978) al Kenyei, considerat părintele Kenyei moderne (n.tr.)

Își dorea mult ca Jomo să vină în acea zi; pe el ar fi putut cu siguranță să-l întrebe despre *arigbe* – și, de fapt, să-i ceară sfatul despre cum e cel mai bine să-l împaci pe stăpân.

Ieși din curte pe stradă și căută printre plantele de pe marginea drumului până când văzu frunzele crâmpoțite în apropierea rădăcinii unei casuarina¹. În mâncarea fadă pe care stăpânul o aducea de la clubul profesorilor, Ugwu nu simțise niciodată vreo aromă nici măcar pe departe asemănătoare cu iuțeala frunzelor de *arigbe*; o să facă o mâncare din ele, o să i-o servească stăpânului la masă cu orez și apoi o să-l implore: „Nu mă trimiteți acasă, domnule, vă rog. O să muncesc în plus pentru șoseta aceea. O să câștig bani și o să v-o cumpăr la loc“. Nu știa exact ce ar fi putut face ca să câștige bani pentru șosetă, dar voia oricum să-i spună asta stăpânului.

Dacă *arigbe* înmuia inima stăpânului, poate reușea să-l cultive în curtea din spate, împreună cu alte ierburi folositoare. Intenționa să-i spună stăpânului că avea să-și găsească astfel o ocupație până când începea școala, pentru că directoarea îl înștiințase că Ugwu nu putea fi primit la mijlocul trimestrului. Dar poate că speranțele îi erau nejustificate. Ce rost mai avea să se gândească la o grădină de zarzavaturi dacă stăpânul urma să-i ceară să plece, dacă n-avea să-i ierte șoseta arsă? Ugwu se întoarse repede în bucătărie, puse frunzele de *arigbe* pe tețghea și luă o măsură de orez.

Câteva ore mai târziu, simți stomacul strângându-i-se dureros când auzi mașina stăpânului – scrâșnetul pietrișului de pe alee și zumzetul motorului înainte de a se opri în garaj. Rămase lângă cratița cu mâncare, amestecând fiertura, cu mâna încheștată pe polonic și cu crampele strângându-i stomacul. Oare stăpânul avea să-i ceară să plece înainte ca el să apuce să-i ofere mâncarea? Ce-avea să le spună alor săi?

– Bună ziua, domnule Odenigbo, spuse el, chiar mai înainte ca stăpânul să intre în bucătărie.

– Da, da, răspunse stăpânul. Cu o mână ținea niște cărți la piept, iar în cealaltă își ducea servieta. Ugwu se repezi să-l ajute. Vreți să mâncați, domnule? Întrebă el în engleză.

– Ce să mănânc?

¹ Arbore tropical (*Casuarina equisetifolia*), plantat adeseori pentru protecția pe care o oferă împotriva vântului, cu ramuri lungi, subțiri, în formă de nuiiele și fructe în formă de conuri rotunde. Este foarte folosit ca sursă de lemn de foc. (n.tr.)

Stomacul lui Ugwu se făcu ghem. Se temu că avea să-i plesnească în momentul în care se aplecă să pună cărțile pe masa din sufragerie.

– Mâncare, domnule.

– Mâncare?

– Da, domnule. Foarte bună, domnule.

– O să gust atunci.

– Da, domnule!

– Spune-mi Odenigbo! se răsti stăpânul și se duse să facă o baie.

După ce îi aduse mâncarea, Ugwu rămase lângă ușa bucătăriei, privind cum stăpânul ia întâi o furculiță de fiertură cu orez, apoi încă una și apoi spune cu voce tare:

– Excelentă, bunul meu băiat.

Ugwu apăru de după ușă.

– Domnule? Aș putea să cultiv plantele astea într-o grădiniță în fundul curții. Ca să vă gătesc și altă dată.

– O grădiniță? Stăpânul se opri să soarbă puțină apă și să întoarcă o pagină de revistă. Nu, nu, nu. Afară e teritoriul lui Jomo, înăuntrul e al tău. Diviziunea muncii, bunul meu băiat. Dacă avem nevoie de zarzavaturi, o să-l rugăm pe Jomo să se ocupe de ele. Spusese „Diviziunea muncii, bunul meu băiat“ în engleză, spre încântarea lui Ugwu.

– Da, domnule, răspunse Ugwu, deși se gândea deja care loc ar fi cel mai bun pentru grădina de zarzavat: lângă micul pavilion pentru servitori, unde stăpânul nu mergea niciodată. Nu putea să-i încredințeze lui Jomo grija grădiniței, așa că avea să se ocupe de ea când stăpânul era plecat de acasă, și în felul acesta n-avea să rămână niciodată fără *arigbe*, iarba iertării. Abia mai târziu în timpul serii își dădu Ugwu seama că stăpânul trebuie să fi uitat de șoseta arsă cu mult înainte de a ajunge acasă.

Ugwu ajunsese să înțeleagă și alte lucruri. El nu era un servitor obișnuit; băiatul aflat în slujba vecinului lor, profesorul Okeke, nu dormea pe pat într-o cameră separată, ci pe podeaua bucătăriei. Servitorul din casa de la capătul străzii, cu care Ugwu mergea la piață, nu hotăra singur ce să gătească, ci gătea ceea ce i se spunea. Și nici unul dintre ei nu avea stăpâni sau stăpâne care îi dădeau cărți, spunându-i: „Asta e o carte excelentă, pur și simplu excelentă“

Majoritatea propozițiilor din cărți erau ininteligibile pentru Ugwu, dar el făcea un adevărat spectacol din lectura acestora. Nici conversațiile

dintre stăpân și prietenii lui nu-i erau pe de-a-ntregul accesibile, însă le asculta oricum, și auzea astfel că lumea ar trebui să facă mai mult în legătură cu negrii uciși în Sharpeville¹, că avionul de spionaj care fusese doborât în Rusia fusese numai în avantajul americanilor², că de Gaulle acționa stângaci în Algeria, că Națiunile Unite nu aveau nicio-dată să scape de Tshombe în Katanga³. Câteodată, stăpânul se scula în picioare și ridica paharul și vocea: „Pentru acel brav negru american care a fost acceptat la Universitatea din Mississippi!“⁴ „Pentru Ceylon și pentru prima femeie prim-ministru din lume!“⁵ „Pentru Cuba, care

¹ Masacrul din Sharpeville (oraș în Africa de Sud) a avut loc pe 21 martie 1960, când poliția sud-africană a deschis focul asupra unei mulțimi de demonstranți negri care protestau împotriva așa-zimitei „legi a permiselor“, unul dintre cele mai eficace instrumente ale discriminării rasiale. Legea restricționa accesul persoanelor de culoare în zonele urbane și prevedea obligația acestora de a purta întotdeauna asupra lor un permis de trecere. (n.tr.)

² Pe 1 mai 1960, un avion american de spionaj a fost doborât pe teritoriul Uniunii Sovietice. Deși inițial au refuzat să admită faptul că avionul fusese trimis în recunoaștere, Statele Unite au fost forțate în mod umilitor să recunoască adevărul atunci când sovieticii au anunțat că pilotul fusese prins viu, iar avionul era aproape intact. Incidentul a înrăutățit relațiile Est-Vest în timpul Războiului Rece și a încurajat Statele Unite să dezvolte tehnologii de spionaj mai sofisticate. (n.tr.)

³ Moise Tshombe (1919–1969), liderul unui partid local apropiat de magnații belgieni ai minelor din Congo, a devenit conducătorul autoproclamatului stat independent Katanga, provincia congoleză cea mai dezvoltată din punct de vedere economic. O bună parte din opinia publică internațională a văzut în secesiunea provinciei Katanga un efort de a proteja interesele companiilor miniere belgiene în Congo, care urma să-și declare în scurt timp independența. După mai multe încercări mijlocite de ONU (la cererea guvernului congolez), dar eșuate, de realipire a provinciei secesioniste la Congo, a devenit clar că Moise Tshombe nu avea de gând să întreprindă cu adevărat ceva în acest sens. Forțele ONU au lansat în decembrie 1962 un atac decisiv asupra Katangăi, iar Tshombe s-a predat în ianuarie 1963. Katanga a fost ulterior reîncorporată în statul independent Congo. (n.tr.)

⁴ James Meredith (n. 1933) a devenit la 1 octombrie 1962 primul student de culoare al Universității din Mississippi, după ce dosarul îi fusese respins doi ani la rând. Admiterea sa a declanșat o revoltă în campus, reprimată cu ajutorul trupelor federale. Meredith a avut de suferit ostilitatea comunității academice cât timp a frecventat cursurile. Ulterior, a studiat la Universitatea din Ibadan, Nigeria, și, în decursul anilor 1960, a continuat să lupte pentru a-și afirma ceea ce el considera a fi „drepturile oricărui cetățean al Statelor Unite“. Intrarea sa în Universitatea din Mississippi a constituit un moment crucial în mișcarea de cucerire a drepturilor civile de către populația de culoare din America. (n.tr.)

⁵ Sirimavo Bandaranaike (1916–2000) a devenit în 1960 prim-ministru al Ceylonului (din 1972, Sri Lanka) și prima femeie premier din lume. (n.tr.)

i-a bătut pe americani cu propriile arme!¹, iar Ugwu asculta cu plăcere clinchetul paharelor ciocnite de sticlele de bere, al paharelor între ele și al sticlelor între ele.

La sfârșit de săptămână erau și mai mulți musafiri, și, atunci când Ugwu ieșea din bucătărie să aducă băuturile, stăpânul îl prezenta uneori – în engleză, bineînțeles.

– Ugwu mă ajută în casă. E un băiat foarte isteț.

Ugwu continua să desfacă sticlele de bere și de cola, simțind în același timp cum căldura îmbătătoare a mândriei creștea în el treptat, pomind din degetele de la picioare. Îi plăcea îndeosebi când stăpânul îl prezenta străinilor, de pildă domnului Johnson, care venea din Caraibe și se bălăbaia, sau domnului profesor Lehman, americanul alb cu voce nazală ai cărui ochi aveau culoarea pătrunzătoare a frunzelor proaspete. Ugwu fusese ușor înspăimântat când îl văzuse prima dată, pentru că își închipuise întotdeauna că numai spiritele rele aveau ochi de culoarea ierbii.

În curând îi cunoștea pe musafirii fideli și le aducea băuturile fără ca stăpânul să mai trebuiască să-i spună. Veneau acolo profesorul indian Patel, care bea bere Golden Guinea² amestecată cu coca și căruia stăpânul îi spunea Doc. De fiecare dată când Ugwu aducea cola, stăpânul spunea: „Știi, Doc, nucile cola nu înțeleg engleza“ și o binecuvânta în ibo. Profesorul Patel râdea de fiecare dată, copios, rezemându-se de spătarul canapelei și zvârlindu-și picioarele în sus de parcă n-ar mai fi auzit niciodată o glumă atât de bună. După ce stăpânul spargea nuca și pasa farfuria oaspeților săi, profesorul Patel lua întotdeauna o bucată și și-o punea în buzunarul de la cămașă; Ugwu nu-l văzuse niciodată s-o mănânce.

Venea, de asemenea, profesorul Ezeka, înalt, uscățiv, cu o voce atât de răgușită, încât părea a vorbi în șoaptă. Înainte de a bea, își lua întotdeauna paharul în mână și îl ridica în lumină ca să verifice dacă Ugwu îl spălase bine. Uneori își aducea singur o sticlă cu gin. Alteori, cerea ceai, și apoi examina meticolos borcanul cu zahăr și conserva

¹ Referire la nereușita Invazie din Golful Porcilor (aprilie 1961), când aproximativ 1 500 de exilați cubanezi antrenati și sprijiniți de SUA au debarcat pe țărmul Cubei și au încercat, fără succes, să instige populația la o revoltă generală împotriva guvernului comunist. Armata cubaneză i-a învins rapid, și marea majoritate au fost luați prizonieri. (n.tr.)

² Bere imperiană (n.tr.)

din care își turna lapte condensat, murmurând: „Abilitățile bacteriilor sunt pur și simplu extraordinare“.

Era apoi Okeoma, care venea cel mai des și stătea cel mai mult. Arăta mai tânăr decât ceilalți invitați, purta întotdeauna pantaloni scurți și avea o claie de păr cu cărare pe o parte, care stătea încă mai umflat ca al stăpânului. Părea aspru și încâlcit, nu ca al stăpânului, ca și cum lui Okeoma nu i-ar fi plăcut să se pieptene. Okeoma bea Fanta. În unele seri citea cu voce tare din poeziile lui, ținând în mâini un teanc de foi legate cu sfoară, și Ugwu se uita atunci prin ușa bucătăriei la oaspeții care-l priveau aproape nemișcați, ca și cum nu îndrăzneau nici să respire. La sfârșit, stăpânul bătea din plame și spunea, cu glasul lui răsunător: „Vocea generației noastre!“, și aplauzele continuau până când Okeoma le întrerupea violent: „Ajunge!“

Și mai era domnișoara Adebayo, care bea coniac, la fel ca stăpânul, și care nu semăna în nici un fel cu ceea ce Ugwu își imaginase că erau femeile de la universitate. Mătușa îi povestise câte ceva despre ele. Ea știa, pentru că lucra ca femeie de serviciu la Facultatea de Științe în timpul zilei și ca ospătară la clubul profesorilor seara; în plus, unii profesori o plăteau câteodată să le facă puțină curățenie în locuințe. Ea îi spusese că femeile de la universitate aveau pe rafturi fotografii înrămate din zilele studenției lor în Ibadan¹, în Anglia sau în America. La micul dejun mâncau ouă care nu erau prăjite bine, în care gălbenușul tremura, și purtau peruci înfoiate, cu păr neted, și rochii lungi care le mângâiau gleznele. Odată îi povestise despre un cuplu care venise la o recepție dată la clubul profesorilor într-un Peugeot 404 – el, într-un costum crem elegant, ea, într-o rochie verde. Toată lumea se întorsese să-i privească mergând mână în mână, și apoi vântul zburase peruca de pe capul femeii – care se dovedise cheală. Femeile de la universitate își netezeau părul cu piepteni fierbinți, îi spusese mătușa, pentru că voiau să semene cu albele, deși sfârșeau prin a și-l arde.

¹ Universitatea din Ibadan a fost creată în 1948 de către britanici ca un colegiu al Universității din Londra. În 1962 a devenit universitate autonomă. Este prima instituție de învățământ superior nigeriană și una dintre primele și cele mai apreciate din Africa. Înainte de dizolvarea Regiunii de Vest a Nigeriei (în 1967), Ibadan adăpostea cea mai sofisticată elită științifică și culturală a Africii, reprezentată, între altele, de vestita școală din Ibadan de istorografie nigeriană. (n.tr.)

Ugwu și-o închipuise pe femeia cheală: frumoasă, cu un nas drept, avântat, nu ca nasurile turtite cu nări groase pe care era obișnuit să le vadă. Și-o imaginase tăcută, delicată, genul de femeie a cărei răsuflare, ale cărei vorbă și zâmbet ar fi fost mai catifelate ca puful de pe pielea puilor de găină. Dar femeile care veneau în vizită în casa stăpânului, cele pe care le vedea în supermarket și pe străzi erau altfel. Majoritatea purtau într-adevăr peruci (câteva aveau cozi sau codițe împletite cu fir), dar nu arătau ca niște flori plăpânde. Din contră, erau zgomotoase. Și cea mai zgomotoasă era domnișoara Adebayo. Nu era o ibo; chiar și dacă n-ar fi întâlnit-o odată, întâmplător, împreună cu servitoarea ei la piață și nu le-ar fi auzit vorbind yoruba – grăbite, de neînțeles pentru el –, Ugwu și-ar fi dat seama după nume. Ea îl rugase să le aștepte ca să-l poată duce înapoi în campus cu mașina, dar el îi mulțumise și îi spusese că mai avea multe de cumpărat și că va lua apoi un taxi, cu toate că terminase târguielile. Nu voia să meargă cu mașina ei. Nu-i plăcea glasul ei înălțându-se deasupra vocii stăpânului în sufragerie, provocându-l cu întrebări și contrazicându-l. Simțea adesea impulsul să ridice el însuși vocea din spatele ușii de la bucătărie și să-i spună să tacă din gură, mai ales atunci când ea îl numea pe stăpân „sofist“ Ugwu nu știa ce însemna „sofist“, dar nu-i plăcea când ea îi spunea stăpânului astfel. La fel cum nu-i plăceau privirile pe care i le arunca stăpânului. Chiar și atunci când vorbea altcineva și ea ar fi trebuit să-și îndrepte atenția asupra acelei persoane, ochii îi erau tot la stăpân.

Într-o sâmbătă seara, Okeoma scăpă un pahar, și Ugwu intră în sufragerie să curețe cioburile de pe podea. Își făcu treaba pe îndelete. Prindea mai bine conversația și putea înțelege mai clar ce spunea profesorul Ezekia. Din bucătărie, aproape că nu-l auzea.

– Ar trebui să avem o reacție panafricană mai susținută la ceea ce se întâmplă în Sudul american... spuse profesorul Ezekia.

Stăpânul îi tăie vorba.

– Panafricanismul este în mod fundamental o noțiune europeană.

– Te abați de la subiect, spuse profesorul Ezekia și dădu din cap în maniera sa obișnuită, cu un aer de superioritate.

Poate că este *într-adevăr* o noțiune europeană, spuse domnișoara Adebayo, dar, dintr-o perspectivă mai generală, suntem cu adevărat o singură rasă.

– Ce perspectivă mai generală? întrebă stăpânul. Perspectiva mai generală a albilor! Nu vedeți că nu suntem deloc asemănători decât în ochii albilor?

Stăpânul ridica vocea destul de ușor, observase Ugwu, și, la a treia rundă de coniac, începea să gesticuleze cu paharul, aplecându-se înainte până când ajungea să stea pe marginea fotoliului. Noaptea târziu, după ce stăpânul se culca, Ugwu se așeza în același fotoliu și se închipuia vorbind fluent în engleză unor musafiri imaginari, folosind cuvinte precum „a decoloniza“ și „panafrican“ și imitând vocea stăpânului, și nu-și găsea locul până când nu ajungea și el la marginea fotoliului.

– Ba sigur suntem asemănători, avem în comun realitatea opresiunii albilor, spuse domnișoara Adebayo cu voce uscată. Panafricanismul este pur și simplu reacția cea mai de bun-simț la ea.

– Asta da, bineînțeles, dar am vrut să spun că singura identitate autentică a africanului este tribul, explică stăpânul. Eu sunt nigerian pentru că albii au creat Nigeria și mi-au dat această identitate. Sunt negru pentru că albii l-au conceput pe *negru* în mod cât mai diferit posibil de omul lor *alb*. Dar, înainte de venirea albilor, am fost ibo.

Profesorul Ezeka sforăi și clătină din cap, stând picior peste picior.

– Dar ai devenit conștient de faptul că erai ibo datorită albilor. Înșasi conștiința etnică ibo a luat naștere ca răspuns la dominația omului alb. Trebuie să înțelegi că noțiunea de trib, așa cum funcționează ea astăzi, este la fel de colonială ca noțiunea de națiune sau de rasă.

Profesorul Ezeka își desfăcu picioarele și le încrucișă din nou.

– Conștiința etnică ibo exista cu mult înainte de sosirea albilor! strigă stăpânul. Du-te și întreabă-i pe bătrânii din satul tău despre istorie!

– Problema este că Odenigbo e un tribalist înverșunat, așa că trebuie să-l facem să tacă, spuse domnișoara Adebayo.

Apoi făcu ceva ce-l surprinse pe Ugwu: se ridică râzând, se apropie de stăpân și-i puse palma peste gură. Stătu astfel un timp care lui Ugwu i se păru foarte lung. Ugwu își imaginează saliva amestecată cu coniac a stăpânului atingându-i degetele. Înțepeni. Ar fi vrut ca stăpânul să nu stea acolo dând din cap ca și cum totul era extrem de amuzant.

După această întâmplare, domnișoara Adebayo deveni o adevărată amenințare. Începu să semene tot mai mult cu un liliac-vampir, cu fața ei îngustă și tenul înnegurat și cu rochiile ei imprimate care îi fluturau

în jurul corpului ca niște aripi. Ugwu o servea ultima și se ștergea îndelung pe mâini în bucătărie înainte să-i deschidă ușa. Se temea că domnișoara Adebayo avea să se însoare cu stăpânul, și s-o aducă în casă pe fata care o ajuta și care vorbea yoruba și că avea să-i distrugă grădinița de ierburi și să-i spună ce să gătească și ce nu. Până când îi auzi într-o zi pe stăpân și pe Okeoma discutând.

– Azi nu părea că vrea să se ducă acasă, spuse Okeoma. *Nwoke m, ești sigur că nu ai de gând să faci ceva cu ea?*

– Nu vorbi prostii.

– Dacă se întâmplă ceva, n-o să afle nimeni la Londra.

– Uite ce e...

– Știi că nu te interesează din punctul ăsta de vedere, dar nu înțeleg ce văd femeile astea la tine.

Okeoma râse, și Ugwu se simți ușurat. Nu voia ca domnișoara Adebayo – sau orice altă femeie – să vină să se amestece în viețile lor și să le dea peste cap. În unele seri, când oaspeții plecau devreme, Ugwu se așeza pe podeaua sufrageriei și îl asculta pe stăpân. Stăpânul vorbea de obicei despre lucruri de neînțeles pentru el, ca și cum coniacul îl făcea să uite că Ugwu nu era unul dintre vizitatori. Dar nu conta. Ugwu nu voia decât să asculte vocea profundă, muzica propozițiilor în ibo presărate cu cuvinte englezești și să surprindă sclipirea din spațele ochelarilor cu lentile groase.

Se afla în casa stăpânului de patru luni, când acesta îi spuse într-o zi:

– O femeie specială vine la sfârșitul săptămânii. Cu totul specială. Vezi să fie casa curată. O să comand mâncare la clubul profesorilor.

– Dar pot să gătesc eu, domnule, spuse Ugwu cu un presentiment nefericit.

– Abia s-a întors de la Londra, bunul meu băiat, și îi place orezul preparat într-un anume fel. Prăjit, am impresia. Nu sunt sigur că poți să faci așa ceva.

Stăpânul se întoarse să plece.

Pot, domnule, spuse Ugwu repede, deși habar n-avea ce însemna orez prăjit. Lăsați-mă pe mine să fac orezul, și dumneavoastră aduceți puil de la clubul profesorilor.

– Te pricepi la negocieri, spuse stăpânul în engleză. Foarte bine. Atunci, fă tu orezul!

– Da, domnule, spuse Ugwu.

Mai târziu, făcu curățenie în camere și frecă bine toaleta, ca întotdeauna, dar stăpânul le examinează și spuse că nu erau suficient de curate, așa că ieși să cumpere încă o sticlă cu praf de curățat și întrebă aspru de ce Ugwu nu ștersese spațiile dintre dalele de gresie. Ugwu le curăță din nou. Frecă până când fu learcă de sudoare, până îl durură brațele. Iar sâmbătă, în timp ce gătea, se revoltă. Stăpânul nu se plânsese niciodată până atunci de munca lui. Și vinovată era această femeie, această femeie pe care stăpânul o considera prea specială ca să-l lase pe el să gătească pentru ea. Da, desigur, abia se întorsese de la Londra.

Când se auzi soneria, Ugwu o blestemă în șoaptă să mănânce fecale și să i se umfle burta de la ele. Auzi apoi vocea înaltă a stăpânului, emoționată și copilăroasă, urmată de o tăcere prelungă, și își imaginează cum cei doi se îmbrățișează, văzu în minte corpul ei urât lipindu-se de al stăpânului. Apoi îi auzi vocea – și înlemni. Crezuse întotdeauna că engleza stăpânului nu se putea compara cu a nimănui, nici cu a profesorului Ezeka, pe care abia dacă o auzea, nici cu a lui Okeoma, care vorbea engleză ca și cum ar fi vorbit ibo, cu aceleași cadențe și aceleași pauze, nici cu a profesorului Patel, care pronunța cuvintele parcă în ritmul săltăreț al unei melodii depărtate, indistincte. Nici măcar profesorul alb Lehman, care fornăia cuvintele pe nas, nu vorbea atât de elegant ca stăpânul. Engleza stăpânului era o adevărată muzică, dar ceea ce Ugwu auzea acum, de la această femeie, era magie. Un idiom superior, o limbă radioasă, engleza aceea pe care o auzea la aparatul de radio al stăpânului, rostită cu supremă precizie. Lui Ugwu îi aminti de felierea unei batate cu un cuțit proaspăt ascuțit, astfel încât fiecare bucată se desprindea ușor, perfect tăiată.

– Ugwu! strigă stăpânul. Adu niște coca!

Ugwu intră în sufragerie. Ea mirosea a nuci de cocos. O salută, mai mult mormăind, cu ochii în podea.

– *Kedu?* întrebă ea.

– Mulțumesc, bine, doamnă. Nu o privea încă. În timp ce desfăcea capacul, ea râse la ceva ce spunea stăpânul. Ugwu era gata să-i toarne cola în pahar, când ea îi atinse mâna și îi spuse:

– *Rapuba*, nu te îngriji de asta.

Mâna ei era ușor umedă.

– Da, doamnă.

– Stăpânul tău mi-a spus ce multă grijă ai de el, Ugwu, spuse ea. Cuvintele pe care le rostea în ibo erau mai blânde decât cele în engleză, și el fu dezamăgit de cât de ușor îi ieșeau din gură. Ar fi vrut ca ea să vorbească ibo mai împiedicat; nu se așteptase ca engleza aceasta desăvârșită să facă pereche cu o limbă maternă perfectă.

– Da, doamnă, mormăi.

Privirea îi era încă îndreptată spre podea.

– Ce ne-ai pregătit, bunul meu băiat? întrebă stăpânul ca și cum n-ar fi știut, cu o voce supărător de dezinvoltă.

– Aduc acum, domnule, spuse Ugwu în engleză, și apoi își dori să fi spus: „Vă aduc imediat, domnule“, pentru că suna mai bine, pentru că ar fi impresionat-o mai tare.

În timp ce punea masa, se abținu să privească spre sufragerie, deși auzea râsul ei și glasul stăpânului, cu acel timbru nou, dezagreabil.

O privi în cele din urmă atunci când ea și stăpânul se așezară la masă. Chipul ei oval, de nuanța bogată a pământului îmbibat de apă, era neted ca o coajă de ou. Avea ochii mari și migdalați și arăta ca o ființă care nu fusese făcută să meargă și să vorbească la fel ca toți ceilalți; trebuia ținută într-o casetă de sticlă, precum cea din biroul stăpânului, în care oamenii să-i admire rotunjimile trupului unduios, în care ea să rămână nepătată. Coditele lungi până la umeri se terminau cu bulgări pufoși. Râdea lesne, iar dinții îi străluceau la fel de albi ca pupilele ochilor. Ugwu nu-și dădu seama cât timp stătu uitându-se la ea până când stăpânul spuse:

– Ugwu gătește de obicei mult mai bine. Face o mâncare fantastică de ierbur.

– N-are nici un gust – ceea ce, bineînțeles, e mai bine decât să aibă gust rău, spuse ea și îi surâse stăpânului, după care se întoarse spre Ugwu. O să-ți arăt cum să gătești orezul, Ugwu, fără să folosești prea mult ulei.

– Da, doamnă, spuse Ugwu. Inventase ceea ce își imaginase el că trebuia să fie orezul prăjit, gătindu-l în ulei de alune, și sperase, fără prea mare tragere de inimă, că rezultatul avea să-i trimită imediat pe amândoi la

toaletă. Acum însă ar fi vrut să pregătească o masă perfectă, un orez *jollof*¹ sau mâncarea sa specială de *arigbe*, ca să-i arate ei cât de bine știa să gătească. Își amână spălatul pe mâini pentru ca șuvoiul de apă să nu acopere vocea ei. Când le aduse ceaiul, aranjă îndelung biscuiții de pe farfurioară ca s-o poată asculta mai mult, până când stăpânul spuse:

– E foarte bine, bunul meu băiat.

O chema Olanna. Dar stăpânul o numi astfel o singură dată; de obicei îi spunea *nkem*, „draga mea“. Discutară despre cearta dintre Sardauna și premierul Regiunii de Vest², și apoi stăpânul spuse ceva despre cum aștepta ca ea să se mute la Nsukka și cum mai rămăseseră doar câteva săptămâni. Ugwu își ținu respirația ca să fie sigur că auzea bine. Stăpânul râdea acum.

– Dar vom locui aici împreună, *nkem*, și poți foarte bine să ții și apartamentul de pe strada Elias.

Ea avea să se mute la Nsukka. Avea să trăiască în această casă. Ugwu se retrase din ușa bucătăriei și rămase cu privirea ațintită asupra cratiței de pe aragaz. Viața lui avea să se schimbe. Avea să învețe să gătească orez prăjit și să folosească mai puțin ulei și avea să primească ordine de la ea. Ugwu se simți trist, și totuși tristețea nu-i era deplină; avea în același timp sentimentul că aștepta ceva, un sentiment de exaltare pe care nu-l înțelegea prea bine.

¹ Fel de mâncare specific Africii de Vest; ceapa, roșiile și ardeii (și eventual alte legume, după gust) se călesc în ulei de alune și se sting cu supă de carne; se adaugă orezul și se fierbe până când absoarbe zeama și se înmoaie. Se servește adeseori cu banane prăjite și salată, dar se poate folosi ca garnitură la carne, pește sau mâncăruri de legume. (n.tr.)

² După obținerea independenței, în 1960, Nigeria s-a confruntat acut cu problema unificării politice și economice, dat fiind că fusese un stat „compilat“ în mod artificial de către britanici din regiuni cu populații și resurse diferite. Opoziția tradițională dintre Nordul mai puțin dezvoltat și în bună măsură musulman și Sudul (Regiunea de Vest și cea de Est) creștin s-a manifestat constant și pe plan politic. Politicianul nordic Ahmadu Bello, cunoscut drept Sardauna (*sardauna* din Sokoto este de fapt un „sultan“ local, liderul spiritual al musulmanilor din Nigeria), conducător al partidului conservator Congresul Poporului Nigerian, cu o majoritate etnică hausa, și premier al Regiunii de Nord, s-a aflat într-un conflict îndelungat cu reprezentanții Grupului de Acțiune, partid politic de orientare mai liberală, dominat de etnici yoruba din Regiunea de Vest – în particular, cu premierul regional, Samuel Ladoke Akintola (cu care însă s-a aliat ulterior) și cu liderul opoziției din parlamentul național, Obafemi Awolowo. (n.tr.)

În seara aceea, în timp ce spăla lenjeria stăpânului în curtea din spate, lângă lămâi, Ugwu ridică deodată privirea din cada cu apă înspumată și o văzu stând în ușa din spate, privind-l. La început crezu că era doar imaginația lui, pentru că avea adeseori viziuni ale oamenilor la care se gândea cel mai mult. Purta tot timpul conversații imaginare cu Anulika, și, imediat după ce se atingea noaptea, Nnesinachi îi apărea pentru scurt timp cu un zâmbet misterios pe față. Dar Olanna era acolo în carne și oase. Se îndrepta spre el de-a curmezișul curții. Avea numai o rochie simplă înfășurată peste piept, și, văzând-o cum merge, Ugwu își închipui că era o nucă galbenă caju, coaptă și rotunjită.

– Aveți nevoie de ceva, doamnă? întrebă el.

Știa că, dacă ar întinde mâna și i-ar atinge obrazul, ar simți ceva de consistența untului, acela pe care stăpânul îl scotea dintr-un pachet de hârtie și îl întindea pe felia de pâine.

– Lasă-mă să te ajut, zise ea arătând înspre cearceaful pe care el tocmai îl clătea.

Ugwu ridică încet pânza din care se scurgea apa. Ea apucă de un capăt și se dădu câțiva pași în spate.

– Întoarce-l în partea cealaltă, spuse.

Răsuciră amândoi capetele cearceafului în sensuri opuse și priviră cum apa curgea pe pământ. Pânza era alunecoasă.

– Mulțumesc, doamnă, spuse Ugwu.

Ea surâse, și zâmbetul ei îl făcu să se simtă mai înalt.

– Oh, ia uite, fructele acelea de pawpaw sunt aproape coapte. *Lotekwa*, să nu uiți să le culegi.

Vocea ei – toată ființa ei – avea ceva șlefuit; era asemenea unei pietre aflate chiar la gura unui izvor, netezită ani și ani la rând de apa care tâșnește, și, privind-o, era ca și cum ai fi găsit piatra aceea și ai fi știut că nu existau multe ca ea. Ugwu se uită după ea cum intra înapoi în casă.

Nu voia să împartă cu nimeni grija lui față de stăpân, nu voia să strice echilibrul vieții lor împreună, dar, pe de altă parte, gândul de a nu o mai vedea îi devenise deodată insuportabil. Târziu seara, după cină, Ugwu se furișă pe coridor spre dormitorul stăpânului și-și lipi urechea de ușă. Ea gemea tare, cu gemete care păreau atât de diferite de ea însăși, atât de necontrolate, de ațățătoare, de viscereale. Ugwu stătu acolo o bună bucată de timp, până când gemetele încetară, apoi se întoarse în camera sa.

2

Olanna dădea din cap în ritmul muzicii highlife¹ de la radioul din mașină. Își ținea mâna pe coapsa lui Odenigbo. O ridica ușor de fiecare dată când el schimba vitezele, o lăsa la loc și râdea când el o numea „Afrodită ispititoare“. Era electrizant să stai în dreapta lui, cu geamurile mașinii coborâte, în aerul plin de praf și de ritmurile narcotice ale lui Rex Lawson². El trebuia să țină o prelegere peste două ore, dar insistase să o ducă la aeroportul din Enugu, și, deși ea se prefăcuse a protesta, voise de fapt să se lase condusă. În timp ce goneau pe drumurile înguste, șerpuite, de pe pantele dealului Milliken³, cu o albie de torent pe o parte și povârnișul abrupt pe cealaltă, ea nu îi spusese că probabil conducea puțin prea repede. Și nu se uită la semnul de pe drum care spunea, cu litere grosolane: „Mai bine să ajungi mai târziu decât NICIODATĂ“.

Fu dezamăgită să vadă avioanele albe și zvelte înălțându-se în aer în timp ce se apropiau de aeroport. Odenigbo parcă lângă intrarea cu coloane. Hamalii îi înconjură, strigând: „Domnule? Doamnă? Aveți bagaje?“, dar Olanna abia dacă-i auzi, căci el o trăsese lângă el pe scaunul mașinii.

– Abia aștept, *nkem*, spuse el sărutând-o.

¹ Stil de muzică instrumentală, foarte popular (mai ales în anii 1960) în țările vorbitoare de engleză ale Africii de Vest, care combină sonorități de jazz cu ritmuri tradițional africane. (n.tr.)

² Artist nigerian (cca 1930–1969), reprezentant de seamă al muzicii highlife (n.tr.)

³ Deal înalt din apropierea orașului Enugu (capitala statului nigerian cu același nume), centru de exploatare a cărbunelui. Ca urmare a defrișărilor provocate de industria minieră, a suferit eroziuni masive. (n.tr.)

Avea gust de marmeladă. Ea ar fi vrut să-i spună că și ea abia aștepta să se mute la Nsukka, dar el știa, oricum. Limba lui îi mângâie interiorul gurii, și ea simți căldura urcându-i între picioare.

Se auzi un claxon de mașină. Un hamal țipă:

– Aici e numai pentru descărcat bagaje, numai pentru descărcat!

În sfârșit, Odenigbo îi dădu drumul și sări din mașină să-i scoată valiza din portbagaj. O duse până la ghișeul de bilete.

– Călătorie plăcută, *ije oma*, spuse el.

– Ai grijă cum conduci.

Ea îl privi depărtându-se, vânjos, îmbrăcat în bermude și într-o cămașă cu mânecă scurtă scorțoasă de atâta călcat. Pășea energic, cu o siguranță de sine agresivă: mersul unei persoane care nu întreba niciodată pe unde trebuia s-o ia, ci era sigură că avea să ajungă până la urmă la destinație. După ce mașina lui se depărtă, ea își coborî bărbia și adulmecă mirosul hainelor pe care le purta. În dimineata aceea se dăduse cu deodorantul lui, cu un gest instinctiv, nestăpânit, dar lui nu-i spusese, pentru că ar fi râs de ea, n-ar fi înțeles superstiția de a lua cu ea o undă din mirosul lui. Era ca și cum acesta ar fi putut, cel puțin pentru o vreme, să-i înăbușe neliniștea și s-o facă să semene cu el întru câtva, să fie mai sigură pe ea, mai puțin ezitantă.

Se întoarse spre vânzătorul de bilete și-și scrisese numele pe o bucățică de hârtie.

– Bună ziua. Un bilet dus spre Lagos, vă rog.

– Ozobia? Chipul ciuruit de cicatrice al vânzătorului se luminează de un zâmbet larg. Sunteți fiica lui Șef Ozobia¹?

– Da.

– Oh! Îmi pare bine să vă cunosc, doamnă. Am să-l rog pe hamal să vă conducă în loja VIP. Omul se răsuci. Ikenna! Unde e prostul ăla? Ikenna!

Olanna clătină din cap și zâmbi.

– Nu, nu e nevoie.

Zâmbi din nou, protectoare, ca să-l asigure pe vânzător că nu din vina lui nu voia să meargă în loja VIP.

¹ Șefii sunt reprezentanți ai structurilor de putere tribale, tradiționale, nigeriene, care își păstrează și astăzi influența într-o societate guvernată de regulile statului modern numai în straturile sale superficiale. (n.tr.)

Sala de așteptare era plină. Olanna se așează față în față cu trei copilași în haine ponosite, care chicoteau din când în când sub privirile severe ale tatălui. O femeie bătrână cu o față zbârcită și arțăgoasă, bunica lor, ședea lângă Olanna, strângând la piept o geantă și murmurând ceva pentru sine. Olanna simțea mirosul de stătut al rochiei ei; trebuie să fi fost scoasă din vreun cufăr vechi special pentru această ocazie.

Când vocea limpede a crainicului anunță sosirea unei curse Nigeria Airways, tatăl sări în sus – și apoi se așează din nou.

– Așteptați pe cineva, nu-i așa? îl întrebă Olanna în ibo.

– Da, *nwanne m*, fratele meu vine din țări străine după patru ani de învățătură.

Omul vorbea în dialectul Owerri¹ cu un pronunțat accent rural.

– Aha! spuse Olanna.

Ar fi vrut să-l întrebe de unde anume venea fratele lui și ce studiasse acolo, dar n-o făcu. Omul putea să nu știe.

Bunica se întoarse spre Olanna.

– E primul de la noi din sat care a plecat în altă țară, și oamenii noștri au pregătit un dans pentru el. Ne așteaptă în Ikeduru².

Bunica zâmbi mândră, arătându-și dinții înnegriți. Vorbea cu un accent încă mai puternic; Olannei îi fu greu să înțeleagă tot ce spunea.

– Vecinele mele mă pizmuiesc, dar nu e vina mea că feciorii lor au lărate în cap și că băiatul meu a câștigat o bursă de la albi.

Fu anunțată sosirea unui alt zbor, și tatăl spuse:

– *Chere!* Țasta e? Țasta e!

Copiii se ridicară în picioare. Tatăl le porunci să se așeze și apoi se ridică el însuși. Bunica își strângea geanta la piept. Olanna privi cum avionul cobora. Abia atinsese pământul și, chiar când începuse să ruleze pe pista de aterizare, bătrâna scoase un țipăt și își scăpă geanta.

Olana tresări, speriată.

– Ce este? Ce s-a întâmplat?

– Mamă! țipă tatăl.

¹ Limba populației ibo este de fapt un continuum dialectal, variantele sale regionale, care diferă ca accent sau ortografie, fiind toate mutual inteligibile. (n.tr.)

² Localitate în vestul statului Imo (n.tr.)

– De ce nu se oprește? întrebă bunica, apucându-se disperată cu mâinile de cap. *Chi m!* Doamne! M-am nenorocit! Unde îl duce pe băiatul meu? M-ați păcălit, oameni buni!

– Mamă, o să se oprească, spuse Olanna. Așa face când aterizează. Ridică geanta și apoi luă mâna bătrână, umflată de bătăături, în mâna ei. O să se oprească, spuse ea din nou.

Nu-i dădu drumul până când avionul nu se opri. Bătrâna își trase încet mâna din strânsoare și mormăi ceva despre nerozii care nu știu să construiască avioane. Olanna privi cum familia se grăbea spre sala unde aveau să iasă călătorii. Câteva minute mai târziu, în timp ce mergea către poarta de unde urma să ia propriul avion, Olanna privi de mai multe ori înapoi, sperând să-l poată vedea pe feciorul sosit de peste mări și țări. Dar nu-l zări.

Avionul ei trecu prin mai multe zone de turbulență. Bărbatul de lângă ea mânca nuci cola amare, ronțâind zgomotos. Când îl văzu întorcându-se spre ea pentru a începe o conversație, Olanna se dădu încetișor mai departe până când se lipi de peretele avionului.

– Iertați-mă că îndrăznesc, sunteți atât de frumoasă, spuse el.

Ea zâmbi și îi mulțumi, dar nu ridică ochii din revistă. Odenigbo avea să se amuze când avea să-i povestească despre bărbatul acesta, în felul în care râdea întotdeauna de admiratorii ei, cu siguranța lui de sine absolută. Asta fusese ceea ce o atrăsese în primul rând la el cu doi ani în urmă, în Ibadan, în ziua aceea de iunie – genul de zi ploioasă purtând culoarea vineției a asfințitului, deși era abia amiaza. Ea venise acasă din Anglia, în vacanță. Avea o relație serioasă cu Mohammed. La început nu-l observase pe Odenigbo, care stătea în fața ei la coada pentru bilete la spectacolul de la teatrul universității. Poate că nici nu l-ar fi observat dacă un bărbat alb cu părul cărunț nu s-ar fi aflat în spatele ei la coadă și dacă vânzătorul de bilete nu i-ar fi făcut semn să vină în față.

– Permiteți-mi să vă ajut, domnule, spusese vânzătorul cu acel accent stupid de alb pe care oamenii needucați îl adoptau uneori.

Olanna se simțise deranjată, dar numai pe jumătate, pentru că știa că rândul se mișca oricum repede. Așa încât fusese surprinsă de izbucnirea bărbatului în costum maroniu de safari, care ținea o carte sub braț. Acesta mersese până în față, îl condusese pe bărbatul alb înapoi la locul său și apoi se răstise la vânzător:

– Ignorant nenorocit ce ești! Ai văzut un alb și ți se pare că e mai arătos decât ai tăi? Ai să-ți ceri iertare față de toți oamenii de la coada asta! Chiar acum!

Olanna își ațintise privirea asupra lui, asupra arcului format de sprâncene în spatele ochelarilor, asupra trupului solid, gândindu-se deja care era cel mai puțin dureros mod de a se despărți de Mohammed. Poate și-ar fi dat seama că Odenigbo era altfel decât alții chiar și dacă n-ar fi vorbit; tunsoarea lui era o dovadă, părul acela zburlit. Dar toată înfățișarea lui vădea, de asemenea, multă grijă de sine; nu era unul dintre cei care-și exprimă opiniile radicale prin promiscuitatea persoanei lor. Olanna zâmbise și, când el trecuse pe lângă ea, spusese: „Bravo!“ Fusesse cel mai îndrăzneț gest pe care-l făcuse vreodată, prima oară când atrăsese în mod intenționat atenția unui bărbat asupra sa. El se opri și se prezentase:

– Mă numesc Odenigbo.

– Eu sunt Olanna, spusese ea, și, mai târziu, avea să-i destăinuie că simțise o tensiune magică în aer în acel moment, iar el avea să-i răspundă că dorința sa fusese atunci atât de intensă, încât simțise o durere în pânțe.

Când, în cele din urmă, ea simțise în toată ființa ei dorința aceea, fusese mai presus de toate uimită. Nu știuse că, lăsându-se posedată de un bărbat, își putea pierde memoria, că putea rămâne suspendată într-un spațiu în care nu mai gândea și nu-și mai amintea, în care nu făcea decât să simtă. Intensitatea atracției dintre ei nu slăbise, așa cum nu scăzuse nici admirația ei aproape evlavioasă față de dezinvoltura cu care el își consuma excentricitățile sau față de morala lui aprigă. Dar Olanna se temea că lucrurile stăteau așa pentru că relația lor fusese sorbită în înghițituri mici: ea îl vizita atunci când venea acasă în vacanțe; își scriau; vorbeau la telefon. Acum, când ea se întorcea în Nigeria, aveau să trăiască împreună, și Olanna nu putea înțelege cum de el nu arăta nici cea mai mică urmă de îndoială. Era prea sigur de sine.

Olanna privi spre norii de afară, grămăjoare spumoase plutind alene pe cer, și se gândi cât erau, de fapt, de fragili.

Olanna nu voise să ia cina cu părinții ei, mai ales de când aflase că îl invitaseră și pe Șef Okonji. Dar mama ei veni la ea în cameră și o

rugă frumos să li se alăture; nu se ivea în fiecare zi ocazia să-l aibă musafir pe ministrul de finanțe, și masa aceasta era cu atât mai importantă cu cât tatăl ei voia să obțină un contract de construcții.

– *Biko*, pune-ți o rochie frumoasă. Kainene o să se îmbrace și ea elegant, adăugă mama, ca și cum, menționând-o pe sora geamănă a Olannei, și-ar fi legitimat cumva rugămintea.

Olanna își netezea acum șervetul din poală și-i zâmbea servitorului care punea o farfurie cu jumătăți de avocado pe masă lângă ea. Uniforma lui albă era atât de scrobită, încât pantalonii de pe el păreau de carton.

– Mulțumesc, Maxwell, spuse ea.

– Da, donșoară, murmură Maxwell și puse mai departe cu tava.

Olanna îi cuprinse cu privirea pe cei așezați la masă. Părinții ei stăteau cu ochii ațintiți asupra lui Șef Okonji, dând aprobator din cap la detaliile poveștii lui despre întâlnirea recentă cu prim-ministrul Balewa. Kainene își inspecta farfuria cu expresia aceea a ei ironică, de parcă ar fi luat în râs jumătatea de avocado. Nici unul nu-i mulțumi lui Maxwell. Olanna ar fi vrut să-i audă făcând-o; era un gest atât de simplu – recunoașterea umanității celui care-i servea. Odată le sugerase acest lucru. Tatăl ei spusese că le plătea salarii generoase, iar mama ei replicase că a le mulțumi însemna a le da libertatea să-i insulte, în timp ce Kainene, ca de obicei, nu spusese nimic, păstrându-și pe chip expresia plictisită.

– De mult n-am mai mâncat un avocado atât de bun, spuse Șef Okonji.

– E de la una dintre fermele noastre, răspunse mama ei. Cea de lângă Asaba.

– O să-i spun servitorului să vă pună câteva într-o pungă, zise tatăl ei.

– Foarte bine, spuse Șef Okonji. Olanna, sper că-ți place avocado, nu? Te uiți la el de parcă ar sta să te muște.

Bărbatul râse, cu un hohot prea zgomotos, iar părinții ei râseră și ei deîndată, foarte prompti.

– E foarte bun.

Olanna își ridică privirea. Zâmbetul lui Șef Okonji era ușor umed. Săptămâna trecută, când îi pusese în mână cartea lui de vizită la clubul Ikoyi¹,

¹ Club select în orașul nigerian Lagos, folosit inițial numai de către albi (Ikoyi este una dintre insulele pe care se întinde Lagosul, cunoscută în perioada colonială ca zonă rezidențială exclusivă a albilor). (n.tr.)

zâmbetul acela o neliniștise. Era ca și cum mișcarea buzelor îi umpluse bărbatului gura de salivă, iar aceasta amenința să i se scurgă pe bărbie.

– Sper că te-ai gândit la propunerea de a ni te alătura la minister, Olanna. Avem nevoie de minți strălucite ca a ta, spuse Șef Okonji.

– Oare câți oameni primesc oferte de muncă de la ministrul de finanțe personal? Întrebă mama ei cumva retoric, fără să privească pe nimeni, și un zâmbet îi lumină fața ovală, negricioasă, aproape perfectă, atât de simetrică, încât prietenii o numeau pe femeie Arta.

Olanna puse lingura jos.

– Am hotărât să mă duc la Nsukka. Mă mut acolo peste două săptămâni.

Văzu cum buzele tatălui său se încheștară. Mama ei rămase o clipă cu mâna suspendată în aer, ca și cum vestea era prea tragică pentru a putea continua să toarne sare pe avocado.

– Credeam că nu te-ai decis încă, spuse ea.

– Nu-mi pot permite să pierd timpul, altfel o să ofere altcuiva postul, zise Olanna.

– Nsukka? Așa deci? Te-ai hotărât să te muți la Nsukka? Întrebă Șef Okonji.

– Da. Mi-am depus dosarul pentru un post de asistent la Catedra de sociologie și tocmai am aflat că am câștigat concursul, spuse Olanna.

De obicei îi plăcea avocado fără sare, dar acum acesta i se păru fad, aproape greșos.

– Ah, deci pleci de la noi, din Lagos, spuse Șef Okonji. Chipul lui păru să se topească, să se scurgă. Se întoarse și întrebă, cu falsă vioiciune: Și tu, Kainene?

Kainene îl privi pe Șef Okonji direct în ochi, cu acea privire a ei atât de inexpresivă, de goală, încât părea aproape ostilă.

– Da, și eu, nu? Kainene ridică din sprâncene. O să-mi pun și eu proaspăt câștigata diplomă la bătaie. Am să mă stabilesc în Port Harcourt¹, să am grijă de afacerile tatii de acolo.

Olanna își dori să fi putut avea din nou acele fulgerări, acele momente când își dădea seama ce gândea Kainene. Când erau în școala

¹ Important nod economic în delta fluviului Niger, centrul industriei prelucrătoare de țigări a Nigeriei și sediul a numeroase firme multinaționale (n.tr.)

primară, se uitau câteodată una la alta și izbucneau în râs, fără să vorbească, pentru că se gândeau la aceeași glumă. Olanna se îndoia că sora ei mai avea acum acele străfulgerări, din moment ce nu mai vorbeau de mult despre asemenea lucruri. De fapt, nu mai vorbeau de mult despre nimic.

– Deci Kainene va conduce fabrica de ciment? întrebă Șef Okonji, răsucindu-se spre tatăl ei.

– O să se ocupe de toate afacerile noastre din est, de fabrici și de noile prospecțiuni petroliere. A avut întotdeauna o minte excelentă pentru afaceri.

– Cine a spus că ai avut ghinion cu două gemene a fost un mincinos, spuse Șef Okonji.

– Kainene face nu doar cât un fiu, ci cât doi la un loc, spuse tatăl ei. Se uită la Kainene, și Kainene își feri privirea, ca și cum mândria de pe fața lui nu avea nici o importanță, iar Olanna se concentra deîndată asupra propriei farfurii pentru ca nici unul din ei să nu-și dea seama că-i privea. Era o farfurie elegantă, vernil, de culoarea fructelor de avocado.

– N-ai vrea să-mi faceți toți o vizită la sfârșit de săptămână? întrebă Șef Okonji. Măcar ca să gustați din ciorba de pește cu ardei iute pe care o face bucătarul meu. Băiatul e din Nembel¹; știe ce are de făcut cu peștele proaspăt.

Părinții ei râseră ascutit. Olanna nu prea înțelegea de ce erau atât de amuzați, dar, până la urmă, era o glumă a ministrului.

– E o idee nemaipomenită, spuse tatăl ei.

– Ar fi minunat să vă facem toți o vizită înainte ca Olanna să plece la Nsukka, adăugă mama ei.

Olanna se simți ușor iritată, ca și cum pielea ei s-ar fi atins de un șmirghel.

– Mi-ar face plăcere să vin, dar n-am să fiu aici la sfârșitul săptămânii.

– N-ai să fii aici? întrebă tatăl ei.

Olanna încercă să-și dea seama dacă expresia ce se citea în ochii lui ascundea o rugămintă disperată. Încercă, la fel, să ghicească sub ce formă îi promiseseră părinții ei lui Șef Okonji o legătură intimă cu ea

¹ Oraș în delta fluviului Niger (n.tr.)

în schimbul aceluia contract. Vorbiseră despre asta direct sau doar lăsa-scră să se înțeleagă?

– Mi-am propus să merg la Kano, să-i văd pe unchiul Mbaezi și pe ceilalți și poate și pe Mohammed, spuse ea.

Tatăl ei înfipse furculița în avocado.

– Aha.

Olanna sorbi din paharul cu apă și nu mai spuse nimic.

După cină, ieșiră pe terasă, să servească băuturile. Olannei îi plăcea acest ritual de seară și se îndepărta adesea de părinții ei și de musafiri, rămânând singură lângă balustradă și privind felinarele înalte care luminau atât de puternic cărăruile de dedesubt, încât piscina părea argintată, iar florile roșii și roz de hibiscus și de bougainvillea căpătau o patină incandescentă. Prima și singura dată când Odenigbo o vizitase în Lagos, stătuseră pe terasă uitându-se la piscina de sub ei, și Odenigbo uruncase în apă un dop de plută și îl privise cum se scufunda. Băuse atunci multe pahare de coniac, iar când tatăl ei afirmase că ideea înființării Universității din Nsukka i se părea stupidă, că Nigeria nu era încă pregătită pentru a avea o universitate autohtonă și că a primi sprijin financiar din partea unei universități americane – și nu a uneia britanice serioase – reprezenta un gest absolut prostesc, Odenigbo protestase vehement. Olanna crezuse atunci că el avea să-și dea seama că tatăl ei nu voise decât să-l exaspereze, să-i arate cât de puțin impresionat era de statutul lui de lector la Nsukka. Crezuse că el avea să treacă peste cuvintele tatălui ei fără să replice. Dar vocea lui se ridicase tot mai înaltă pe măsură ce polemiza despre eliberarea Nsukkăi de orice influențe coloniale, în ciuda faptului că Olanna îi clipise des pentru a-i da de înțeles că era bine să se oprească. Deși poate că el nu observase, pentru că veranda se afla în semiîntineric. În cele din urmă, telefonul sunase, și astfel conversația se încheiase. Olanna văzuse bine că expresia de pe chipul părinților ei sugera respect, chiar dacă fuseseră nemulțumiți, dar asta nu-i oprise să-i spună că Odenigbo era nebun și nepotrivit pentru ea, că era unul dintre acei universitari înfierbântați care vorbeau întruna până când dădeau tuturor dureri de cap, fără ca vreun ascultător să fi înțeles despre ce se discutase.

– Ce noapte plăcută, spuse în spatele ei Șef Okonji.

Olanna se răsuci. Nu auzise când părinții ei și Kainene se retrăseră înăuntru.

– Da, spuse ea.

Șef Okonji se postă în fața ei. Purta o *agbada*¹ brodată cu fir de aur pe guler. Olanna îi privi gâtul, ieșind din câteva inele de grăsime, și-și imagină cum și le desfăcea în timp ce se îmbăia.

– Dar mâine ce faci? întrebă el. E o mică recepție la hotelul Ikoyi. Aș vrea să vă prezint pe toți câtorva englezi de aici. Vor să achiziționeze pământ, și aș putea să aranjez să cumpere de la tatăl tău la prețuri de cinci, șase ori mai mari decât cele de pe piață.

– Mâine merg la o strângere de fonduri pentru o comunitate religioasă.

Șef Okonji se dădu mai aproape.

– Nu mi te pot scoate din minte, spuse el și-i suflă peste față un abur de alcool.

– Nu sunt interesată, domnule.

– Pur și simplu nu-mi pot lua gândul de la tine, spuse Șef Okonji din nou. Uite ce este, nu trebuie să lucrezi la minister. Pot să te numesc într-o comisie, orice comisie vrei tu, și îți mobilez un apartament oriunde vrei în oraș.

O trase spre el, și, preț de câteva clipe, Olanna nu reacționează, rămasă țeapănă. Era obișnuită să fie tratată astfel, apucată de către bărbați care umblau înfășurați într-un nor de alcool și aroganță și care considerau de la sine înțeles că, deoarece dețineau putere și o găseau frumoasă, aveau automat drepturi asupra ei. În cele din urmă, Olanna îl împinse – și fu dintr-odată îngreșoșată simțind cum palmele i se adâncesc în pieptul lui moale.

– Încetați, domnule.

El închisese ochii.

– Te iubesc, crede-mă. Te iubesc.

Olanna alunecă din îmbrățișarea lui și intră în casă. Vocile părinților ei se auzeau nedeslușite din sufragerie. Înainte să urce, se opri să

¹ Articol de îmbrăcăminte masculină, purtat de musulmani îndeosebi în Africa de Vest. Constă dintr-o pereche de pantaloni lungi, îngustați jos, o cămașă cu mânecă lungă și o rochie aproape până la pământ, foarte largă, fără mâneci, purtată pe deasupra acestora. Este adesea bogat ornamentat. (n.tr.)

adulmece florile ofilite din vaza de pe măsuța de la capul scării, deși știa că nu mai aveau miros. Își simți camera străină – tonurile calde de pe pereți, mobila arămie, carpeta roșcată-vișinie care-i mângâia tălpile, spațiul generos care o făcuse pe Kainene să numească aceste camere „apartamente personale”. Ziarul *Lagos Life* se afla încă pe pat. Olanna îl luă în mână și se uită din nou la fotografia în care ea și mama ei, cu chipuri satisfăcute și ușor blazate, apăreau la o recepție organizată de înaltul comisar britanic. Mama o trăsese lângă ea atunci când fotograful se apropiase; după ce blițul se stinsese, Olanna îl chemase pe jurnalist și îl rugase să nu publice fotografia. El o privise contrariat. Acum Olanna își dădea seama cât de stupidă îi fusese rugămintea: fără îndoială, el n-avea cum să înțeleagă sentimentul de disconfort pe care i-l dădea participarea la acest joc al aparențelor care caracteriza viața părinților ei.

Citea, întinsă în pat, când mama ei bătu la ușă și intra.

– A, citești, spuse mama ei. Ținea în mână niște suluri de pânză. Șef Okonji tocmai a plecat. Îți transmite salutări.

Olanna vru s-o întrebe dacă îi promisese o relație intimă cu ea, dar știa că n-avea s-o întrebe niciodată.

– Ce-i cu pânzeturile astea?

– Șef Okonji l-a trimis pe șofer să le aducă din mașină chiar înainte să plece. Sunt ultimele modele din Europa. Vezi? Sunt foarte frumoase, *i fukwa*?

Olanna pipăi pânza.

– Da, sunt foarte frumoase.

– Ai văzut în ce era îmbrăcat azi? Ce original! *Ezigbo!* Mama se ușcă lângă ea. Și știi ce se spune? Că nu poartă niciodată un costum de două ori. Pe cele purtate le dă servitorilor.

Olanna își imaginează cuferele de lemn ale bieților servitori ticsite cu pânzeturi – ale servitorilor despre care era sigură că nu primeau prea mulți bani pe lună, dar care intrau în posesia caftanelor aruncate de stăpân și a unor *agbada* cu totul nepotrivite pentru ei. Se simțea obosită. Conversațiile cu mama ei o oboseau.

– Pe care îl vrei, *nne*? Vă fac câte o fustă lungă și o bluză ție și lui Kainene.

– Nu, nu-ți bate capul, mamă. Fă-ți ție ceva. În Nsukka eu n-am să port pânzeturi luxoase prea des.

Mama ei își plimbă degetul pe marginea noptierei.

– Camerista asta idioată nu curăță mobila ca lumea. Ce-o fi crezând, că o plătesc să se joace?

Olanna puse cartea jos. Mama ei voia să-i spună ceva, era clar, și zâmbetul forțat, gesturile meticuloase erau începutul.

– Ce mai face Odenigbo? Întrebă mama ei într-un sfârșit.

– Bine.

Mama suspină exagerat, ceea ce voia să însemne că își dorea ca Olannei să-i vină în cele din urmă mintea la cap.

– Te-ai gândit bine cu mutatul ăsta la Nsukka? Bine de tot?

– M-am gândit foarte bine, mamă.

– Dar o să-ți fie oare comod acolo?

Mama ei spusese „comod“ cu un ușor tremur, și Olanna aproape surâse, pentru că știa că mama se gândea la casele austere din campusul universității, cu camerele lor pătrătoase cu mobilă simplă și podelele fără covoare.

– O să mă descurc.

– Poți să-ți găsești de lucru aici în Lagos și să te duci să-l vezi la sfârșit de săptămână.

– Nu vreau să lucrez în Lagos. Vreau să lucrez la universitate și vreau să trăiesc cu el.

Mama o privi câteva secunde înainte de a se ridica.

– Noapte bună, draga mea, spuse ea cu o voce slabă și rănită.

Olanna rămase privind în gol în direcția ușii. Era obișnuită să vadă dezaprobarea pe chipul mamei sale. O întâlnise de fiecare dată când luase decizii importante în viață: atunci când alesese să fie suspendată două săptămâni de la cursuri în loc să-și ceară scuze în fața dirigintei pentru că insistase că lecțiile despre Pax Britannica¹ erau pline de contradicții; atunci când intrase în Mișcarea Studențească pentru Independență în Ibadan; atunci când refuzase să se mărite cu fiul lui Igwe Okagbue și, mai târziu, cu fiul lui Șef Okaro. Și totuși, de fiecare dată,

¹ Perioadă aproximativ centenară din istoria Imperiului Britanic, de după Bătălia de la Trafalgar din 1805 până spre începutul Primului Război Mondial, când flota engleză a dominat mările și oceanele lumii și comerțul mondial, iar imperiul a cunoscut o mare expansiune colonială. (n.tr.)

dezaprobarea mamei ei o făcea să vrea să-și ceară scuze, să compenseze prin ceva.

Era aproape adormită când Kainene bătu la ușă.

– Deci o să te lași călărită de elefantul ăla pentru contractul tatii? întrebă ea.

Olanna se ridică, surprinsă. Nu-și amintea de când Kainene nu mai intrase în camera ei.

– Tata m-a luat aproape pe sus de pe terasă ca să te putem lăsa singură cu dragul de ministru, spuse Kainene. O să-i dea tatii contractul?

– Nu știu. Dar oricum nu va rămâne în pagubă. Tata îi dă, în orice caz, zece procente din câștig.

– Cele zece procente sunt taxa obișnuită, așa că un bonus nu e niciodată de lepădat. Ceilalți licitatori nu au probabil fete atât de *frumoase*. Kainene târăgână cuvântul până când acesta păru să capete un sunet lipicios, înecăcios: „fru-moa-se“. Frunzări exemplarul din *Lagos Life*. Cordonul îi lega strâns rochia de mătase în jurul taliei subțiri. Avantajul de a fi sora mai urâtă e că nu ești folosită ca momeală sexuală.

– Nu mă folosește nimeni ca momeală sexuală.

Kainene nu răspunse un timp; părea atentă la un articol din ziar. Apoi ridică privirea.

– Richard se duce și el la Nsukka. A primit bursa, așa că o să-și scrie cartea acolo.

– A, foarte bine. Asta înseamnă că ai să vii și tu pe la Nsukka?

Kainene ignoră întrebarea.

– Richard nu cunoaște pe nimeni în Nsukka, așa că poate i-l prezinti iubitului tău revoluționar.

Olanna zâmbi. „Iubitul tău revoluționar.“ Ce lucruri putea spune Kainene în maniera ei relaxată!

– O să le fac cunoștință, zise Olanna.

Nu-i plăcuseră niciodată prietenii lui Kainene și nici faptul că în Anglia Kainene se văzuse cu atâția bărbați albi. Atitudinea lor abia mascat condescendentă, falsele lor dovezi de respect o iritau. Și totuși, față de Richard Churchill nu avusese aceeași reacție, atunci când Kainene îl adusese acasă la cină. Poate pentru că Richard nu avea acel aer familiar de superioritate al englezilor care credeau că îi înțeleg pe africani mai bine decât ei înșiși, ci un fel de nesiguranță mișcătoare – era aproape

timid. Sau poate pentru că părinții ei îl ignoraseră, neimpresionați, fiindcă Richard nu cunoștea pe nimeni care ar fi meritat cunoscut.

– Cred că lui Richard îi va plăcea casa lui Odenigbo, spuse Olanna. Seara e ca un club politic. La început invita numai africani, pentru că universitatea era plină de străini, și el voia ca africanii să aibă posibilitatea să discute unul cu celălalt. Mai demult fiecare își aducea băutura, dar acum Odenigbo i-a rugat pe toți să contribuie financiar, și în fiecare săptămână el cumpără de băut și se întâlnesc toți acasă la el...

Olanna se opri. Kainene îi arunca o privire inexpresivă, ca și cum Olanna ar fi încălcat regula nescrisă și ar fi început să pălăvrăgească fără rost.

Kainene se întoarse să iasă.

– Când pleci la Kano?

– Măine.

Olanna ar fi vrut s-o mai rețină, s-o vadă așezându-se pe pat, luând o pernă în brațe, bârfind și râzând în liniștea nopții.

– Drum bun, *jee ofuma*. Salută-i pe mătușa, pe unchiul și pe Arize.

– O să le transmit, spuse Olanna, deși Kainene ieșise deja și închisese ușa.

Ascultă pașii surorii ei pe covorul moale de pe hol. Abia acum, când se întorseseră din Anglia, când trăiau din nou în aceeași casă, înțelegea Olanna cât de mare devenise distanța dintre ele. Kainene fusese întotdeauna un copil retras, o adolescentă posomorâtă și adesea vehementă, cea care, pentru că nu încercase niciodată să placă părinților ei, îi lăsase Olannei această sarcină. Dar ele două fuseseră apropiate, în ciuda acestui fapt. Fuseseră prietene. Olanna se întreba când se schimbaseră toate acestea. Încă înainte să plece în Anglia, cu siguranță, pentru că în Londra nici măcar nu avuseseră aceiași prieteni. Poate fusese în timpul anilor de liceu petrecuți la Heathgrove. Poate chiar mai devreme. Nu se întâmplase nimic anume – nici o ceartă spontană, nici un incident semnificativ –, pur și simplu o luaseră pe drumuri tot mai divergente. Iar acum Kainene era cea care păstra cu fermitate distanța dintre ele, astfel încât să nu se mai poată reuni.

Olanna decise să nu zboare cu avionul la Kano. Îi plăcea să stea lângă fereastra trenului și să privească pădurile dese trecând în fugă

prin fața geamului, câmpiile verzi întinzându-se până în zare, vitele care-și legăneau cozile, mânate de nomazi cu piepturile dezgolate. Când ajunsese la Kano, fu surprinsă încă o dată să vadă cât de diferit era de Lagos, de Nsukka, de orașul ei natal, Umunnachi¹, cât de diferit era Nordul, în general, de Sud². Aici nisipul era fin, cenușiu și ars de soare – nu semăna deloc cu pământul roșu și inform de acasă. Copacii păreau îmblânziți, nu ca verdeța exuberantă care fâșnea, umbroasă, pe drumul spre Umunnachi. Aici șesul se întindea cât vedeai cu ochii, ademenind ochiul spre orizont, unde se întâlnea cu cerul alb-argintiu.

Olanna luă un taxi de la gară și îl rugă pe șofer să oprească întâi la piață, ca să-l poată saluta pe unchiul Mbaezi.

În piață, Olanna se strecură printre băieții mărunței purtând pe cap coșuri grele, printre femeile care se târguiau, printre comercianții care-și strigau marfa. Dintr-un magazin de discuri răsună tare o înregistrare de muzică highlife, și Olanna își încetini pașii ca să fredoneze melodia lui Bobby Benson, *Taxi Driver*³, înainte de a-și continua grăbită drumul spre ghereta unchiului. Înăuntru, pe rafturi erau aliniate găleți și tot felul de articole de menaj.

– *Omalicha!* exclamă el când o văzu. La fel o numea și pe mama ei – frumoasa. M-am tot gândit la tine. Știam eu că ai să ne faci o vizită.

– Bună ziua, unchiule.

Se îmbrățișară. Olanna își puse capul pe umărul lui. Unchiul mirosea a sudoare, a piață în aer liber, a vase aranjate pe rafturi prăfuite din lemn.

Îi era greu să-și imagineze că unchiul Mbaezi și mama ei crescuseră împreună, ca frate și soră. Nu numai pentru că figura unchiului,

¹ Orașel în statul nigerian Anambra, în partea central-sudică a Nigeriei (n.tr.)

² Protectoratele Nigeriei de Nord și Nigeriei de Sud au fost unite de britanici în 1914 în mare parte din motive economice: Sudul mai dezvoltat urma să preia o parte din deficitul bugetar al Nordului. Nimeni nu se gândea pe atunci că aceste două regiuni, considerate radical diferite din punct de vedere cultural și care se deosebeau, deosebindu-se, substanțial economic, aveau să formeze curând un stat național. Nordul a fost în general mai reticent în privința acceptării unor obiective economice, politice și sociale comune, la nivel național – majoritatea politicianilor nigerieni și panafricanisti au venit din Sud. (n.tr.)

³ Bobby Benson (1921–1983), muzician nigerian, personalitate polivalentă, unul dintre pionierii genului highlife și foarte apreciat compozitor. Piesa sa cea mai cunoscută, *Taxi Driver*, a fost un hit în toată Africa de Vest la începutul anilor 1960. A activat în Lagos. (n.tr.)

cu pielea lui palidă, era departe de frumusețea mamei ei, ci și pentru că el avea ceva grosolan în toată înfățișarea sa. Uneori Olanna se întreba dacă l-ar fi admirat tot atât de mult în cazul în care unchiul n-ar fi fost atât de diferit de mama ei.

De fiecare dată când Olanna venea la ei, unchiul se așeza cu ea în grădină după masa de seară și-i povestea ultimele noutăți din familie – fata nemăritată a unui văr rămăsese grea, și el voia s-o cheme să stea la ei ca s-o păzească de răutățile oamenilor din sat; un nepot îi murise în oraș, și el nu știa cum să-i aducă trupul acasă cu cât mai puțini bani. Sau îi povestea despre politică: ce mai organiza Uniunea Ibo, ce mai discuta, ce proteste mai lansase. Întâlnirile se țineau în curtea lui. De câteva ori fusese și ea acolo și încă își amintea de femeile și bărbații nemulțumiți care vorbeau despre cum școlile din Nord nu voiau să-i primească pe copiii ibo. Unchiul Mbaezi se ridicase atunci și bătuse din picior.

– *Ndi be anyi!* Iubiții mei! O să facem propria noastră școală! O să strângem bani și o să ne construim propria școală!

După ce el vorbise, Olanna aplaudase și ea cu toți ceilalți și întinase alături de ei: „Bravo! Așa are să fie!“, dar se temuse că ridicarea unei școli avea să fie o misiune prea grea. Poate era mai realist să încerce să convingă școlile din Nord să primească și elevi ibo.

Și totuși, acum, doar câțiva ani mai târziu, Olanna mergea cu taxiul pe Bulevardul Aeroportului și trecu pe lângă Școala Uniunii Ibo¹. Era pauză, și curtea viermuia de copii. Câteva echipe de băieți jucau fotbal pe același teren, încât Olanna văzu mai multe mingi zburând prin aer. Se întrebă cum de le deosebeau. Fetele stăteau în grupuri, mai aproape de stradă, jucând *oga*² și *swell*, bătând ritmic din palme în

¹ Uniuni ale etnicilor ibo au existat în numeroase orașe din Nord (și, în general, din afara teritoriului numit Iboland, patria populației ibo, din sud-estul Nigeriei). Având la bază practica tradițională a adunării satești, care juca rolul unui for legislativ (ibo sunt faimoși în istorie pentru organizarea lor socială „republicană“, fără regi), apariția și activitatea acestor uniuni au fost impulsionate de excluderea parțială a etnicilor ibo de la viața socială a regiunilor în care ajunseseră să trăiască. În 1943, din aceste formațiuni a luat naștere chiar o foarte activă Uniune Națională Ibo, care a fost interzisă în 1966. În Kano a existat una dintre cele mai eficiente uniuni ibo locale, care a construit într-adevăr o școală. (n.tr.)

² *Oga* este un joc originar din Ghana, jucat îndeosebi de fete. Conducătorul jocului se postează în mijlocul cercului sau la capătul rândului de jucători și alege un prim jucător.

timp ce săreau întâi pe un picior și apoi pe altul. Înainte ca taxiul să oprească lângă poarta cartierului Sabon Gari¹, Olanna o văzu pe mătușa Ifeka șezând lângă ghereta ei de la marginea drumului. Mătușa își șterse mâinile de șorțul decolorat și o îmbrățișă pe Olanna, se dădu înapoi s-o privească, apoi o îmbrățișă din nou.

– Olanna dragă!

– Mătușică! *Kedu*?

– Fac și mai bine acum, că te văd.

– Arize nu s-a întors de la cursul de croitorie?

– Trebuie să vină.

– Ce mai face? *O na-agakwa*? Și se descurcă bine?

– A umplut toată casa cu petice de pânză.

– Dar Odinchezo și Ekene?

– Sunt tot acolo. Ne-au vizitat săptămâna trecută și au întrebat de tine.

– Cum se simt în Maiduguri? Le merge negustoria?

– N-au spus că mor de foame, spuse mătușa Ifeka, ridicând ușor din umeri.

Olanna privi cu atenție chipul acela simplu și, preț de o secundă vinovată, își dori ca mătușa să fi fost mama ei. Era, oricum, cel puțin la fel de bună ca mama ei, căci la sânul ei supseseră ea și Kainene atunci când pieptul mamei lor se uscaseră la scurt timp după naștere. Kainene spunea că, de fapt, nu se uscaseră deloc, ci că mama le dăduse la alăptat mătușii ca să-și păstreze sânii frumoși.

– Vino, *ada anyi*, spuse mătușa Ifeka. Hai în casă!

Trase obloanele de lemn ale chioșcului, acoperind cutiile atent rânduie de chibrituri, gumă de mestecat, bomboane, țigări și detergent, apoi luă geanta Olannei și o conduse pe tânără în curte. Căsuța îngustă

Amândoi trebuie să sară în sus în același timp, cu un picior în față. Dacă sar cu același picior, conducător al jocului devine jucătorul ales, și jocul continuă după aceeași regulă simplă. (n.tr.)

¹ În orașele din nordul Nigeriei, dominate de etnici hausa ori fulani, populația originară din Sud (indeosebi de etnie ibo sau yoruba) trăiește până în ziua de azi în cartiere distincte. Separarea are rădăcini istorice, dar a luat amploare la începutul secolului XX, când britanicii au început să construiască masiv pe teritoriul protectoratului Nigeria de Nord, determinând apariția unui flux de muncitori și comercianți din Sud. (n.tr.)

nu era vopsită. Rufele atârnate afară pe sârmă erau nemișcate, țepene, parcă scorjite de soarele fierbinte al după-amiezii. Sub baobab fuseseră stivuite cauciucuri vechi de mașină, cu care se jucau copiii. Olanna știa că placiditatea liniștită a curții urma să se evapore curând, când copiii aveau să se întoarcă de la școală. Familiile aveau să lase ușile deschise, și terasa și bucătăria aveau să se umple de voci. Familia unchiului Mbaezi ocupa două camere. În prima din ele, în care canapelele roase erau împinse seara într-o parte ca să facă loc saltelelor de dormit, Olanna despachetă lucrurile pe care le adusese – pâine, încălțări, cutii de cremă –, în timp ce mătușa Ifeka stătea îndărătul ei, privind-o, cu mâinile încrucișate la spate.

– Fie ca și altul să facă la fel pentru tine. Fie ca și altul să facă la fel pentru tine, spuse ea.

Arize veni câteva minute mai târziu, și Olanna se propti bine pe picioare ca să nu se lase dărâmată de îmbrățișarea entuziastă a verișoarei.

– Surioară! Trebuia să ne spui că vii! Am fi măturat curtea mai bine! Ah! Surioară! *Aru amaka gi!* Ce bine arăți! Oh, am multe să-ți povestesc!

Arize râdea, scuturându-și trupul plinuț și brațele rotunjite. Olanna o strânse la piept. Simți deodată că totul era bine, așa cum trebuia să fie, și că, chiar dacă lucrurile se mai clătinau câteodată, până la urmă reveneau la normal. Pentru asta venise la Kano: pentru această pace lucidă a sufletului. Când privirea mătușii Ifeka începu să scruteze curtea, Olanna știu că pune ochii pe o găină potrivită. Mătușa prindea întotdeauna o găină când sosea ea, chiar dacă era ultima pe care o avea, plimbându-se liniștită prin curte, cu penele vopsite pe o parte cu un strop de roșu pentru a o deosebi de ale vecinilor, care aveau fâșiuțe de pânză agățate de aripi sau pete diferite de culoare pe ele. Olanna încetase să protesteze în legătură cu găina, la fel cum încetase să protesteze când mătușa și unchiul dormeau pe saltele de paie, lângă numeroasele rude care nu păreau niciodată să mai plece de la ei, ca să-i lase ei patul.

Mătușa Ifeka se apropie cu pas agale de o găină roșcată, o înșfăcă iute și i-o dădu lui Arize să-i taie gâtul în spatele casei. Șezură afară cât timp Arize îi smulse penele și mătușa suflă cojile de pe boabele de orez. O vecină fierbea niște porumb, și, din când în când, când apa bulbucea deasupra, focul de pe aragaz sâsâia. Copiii se jucau acum în

curte, ridicând un praf alb și țipând. Sub baobab se încinse o bătaie, și Olanna îl auzi pe unul dintre băieți strigându-i altuia: „Pizda mă-tii!“

Soarele se înroșise pe cer înainte de apus când unchiul Mbaezi se întoarse acasă. O strigă pe Olanna să vină să-l salute pe prietenul lui, Abdulmalik. Olanna îl mai întâlnise o dată pe bărbatul acesta hausa. Vindea papuci de piele lângă standul unchiului Mbaezi, în piață, și ea cumpărase câteva perechi pe care le luase în Anglia, dar fără să fi apucat să le poarte – era pe atunci în toiul iernii.

– Olanna noastră tocmai și-a luat diploma de masterat. Diplomă de la Universitatea din Londra! Nu e lucru ușor! spuse unchiul cu mândrie.

– Bravo ei, zise Abdulmalik, apoi deschise geanta și scoase de ucolo o pereche de papuci, pe care i-i întinse Olannei, cu fața îngustă lărgită într-un zâmbet.

Avea dinții pătați de nuci cola, de tutun și dumnezeu mai știe de ce, pete în diferite nuanțe de galben și maro. Arăta de parcă el era cel care primea un dar; avea expresia aceea a oamenilor care se minunează de cei instruiți cu siguranța calmă că nu vor fi niciodată ca ei.

Olanna luă papucii cu amândouă mâinile.

– Mulțumesc, Abdulmalik. Mulțumesc.

Abdulmalik arătă cu degetul spre fructele coapte, ca niște tigve, ale baobabului și spuse:

– Vino la casa mea. Femeia mea face supă foarte bună din frunze de baobab.

– Oh, am să vin ... data viitoare, spuse Olanna.

Abdulmalik mai mormăi câteva felicitări înainte de a se așeza cu unchiul pe terasă, cu o găleată de trestie de zahăr în fața lor. Jupuiău cu dinții coaja tare, verde, și apoi mestecau pulpa albă și zemoasă, stând de vorbă în hausa și râzând. Scuiău bucățelele supte jos, în praf. Olanna stătu alături de ei o vreme, dar vorbeau hausa prea repede, și ei îi fu greu să-i urmărească. Își dori să fi putut și ea să vorbească fluent hausa și yoruba, ca mătușa, unchiul și verii ei, și ar fi dat bucuroasă pe ele franceza și latina învățate în școli.

În bucătărie, Arize tăia găina, iar mătușa Ifeka alegea orezul. Olanna le arătă papucii de la Abdulmalik și îi puse în picioare; fâșiile roșii de piele împletită îi făceau piciorul mai subțire, mai feminin.

– Foarte frumoși, spuse mătușa Ifeka. O să-i mulțumesc și eu.

Olanna se așează pe un taburet și evită să se uite la ouăle de gândaci de bucătărie, mici capsule negre și plate aciuete în toate crăpăturile mesei. O vecină făcea un foc de lemne într-un colț al bucătăriei și, în ciuda campadurilor din acoperiș, încăperea era înecată în fum.

– *I makwa*, familia ei mănâncă numai batog toată ziua, spuse Arize, făcând semn spre vecină cu buzele strânse. Nici măcar nu știu dacă amărății ăia de copii au aflat vreodată ce gust are carnea.

Arize își dădu capul pe spate și râse.

Olanna o privi pe femeie. Era o *ijaw*¹ și nu înțelegea limba în care vorbea verișoara ei.

– Poate le place batogul, spuse ea.

– *O di egwu!* Sigur le place! Știi cât e de ieftin? Arize râse din nou și se întoarse spre vecină. Ibiba, îi spuneam verișoarei mele cât de bine miroase supă ta.

Femeia se opri pentru o clipă din atâțat focul și zâmbi, cu un zâmbet înțelegător, și Olanna se întrebă dacă nu cumva femeia pricepea ibo, dar alesese să nu se supere de ironia veselă a lui Arize. Era ceva în malițiozitatea efervescentă a lui Arize care-i făcea pe oameni s-o ierte.

– Deci te muți la Nsukka să te măriți cu Odenigbo, surioară? Întrebă Arize.

– Nu știu încă dacă am să mă mărit. Vreau doar să stau mai aproape de el și vreau să predau.

Ochii rotunzi ai lui Arize exprimau admirație și uimire.

– Numai femeile care au prea multă învățătură, ca tine, surioară, pot spune așa ceva. Dacă fetele ca mine, care n-au cine știe ce școală, așteaptă prea mult, nu mai sunt bune de nimic. Arize făcu o pauză, scoțând un ou translucid din măruntaiele găinii. Eu vreau un soț cât mai curând! Prietenele mele m-au părăsit toate și s-au dus la casele bărbaților lor.

– Ești încă tânără, spuse Olanna. Ar trebui deocamdată să te concentrezi asupra cursurilor de croitorie.

– Oare croitoria are să-mi facă un copil? Chiar dacă aș reuși să intru la liceu, tot mi-aș dori să am un copil acum.

– N-ai de ce să te grăbești, Ari.

¹ Populație din sudul Nigeriei, trăind îndeosebi în delta fluviului Niger. Pentru mulți etnici *ijaw*, mâncarea principală este peștele (îndeosebi uscat și/sau afumat). (n.tr.)

Olanna își dori să-și fi putut muta scaunul mai aproape de ușă, la aer. Dar nu voia ca mătușa Ifeka, sau Arize, sau chiar vecina să știe că fumul îi irita ochii și gâtul sau că vederea ouălor de gândaci îi făcea greață. Voia să pară obișnuită cu toate, cu toată viața aceasta.

– Sunt sigură că ai să te măriți cu Odenigbo, surioară, dar, drept să-ți spun, nu știu dacă aș vrea să te măriți cu un om din Abba. Bărbații din Abba sunt atât de urâți, *kai!* Dacă Mohammed ar fi fost ibo, mi-aș fi ros unghiile dacă nu te măritai cu el. N-am văzut niciodată un bărbat atât de chipeș.

– Odenigbo nu e urât. Frumusețea poate fi de multe feluri, spuse Olanna.

– Asta e ceea ce rudele maimuței urâte, *enwe*, îi spuneau ei ca s-o facă să se simtă mai bine, că frumusețea e de multe feluri.

– Bărbații din Abba nu sunt urâți, spuse mătușa Ifeka. Familia mea e de acolo, la urma urmei.

– Și nu semănați oare cu niște maimuțe? Întrebă Arize.

– Numele tău întreg e Arizendikwunnem, așa-i? Te tragi din familia mamei tale. Așa că poate și tu arăți ca o maimuță, murmură mătușa Ifeka.

Olanna râse.

– De ce tot vorbești atâta despre măritiș, Ari? Ai cunoscut pe cineva care-ți place? Sau vrei să te prezint vreunuia dintre frații lui Mohammed?

– Nu, *nu!* Arize dădu din mâini, imitând spaima. Tata m-ar omorî dacă ar ști că am ochi pentru un bărbat hausa.

– Doar dacă ar avea de gând să omoare un leș, pentru că te-aș strânge eu de gât mai întâi, spuse mătușa Ifeka și se ridică de pe scaun cu castronul de orez curățat.

– Am cunoscut pe cineva, surioară. Arize se dădu mai aproape de Olanna. Dar nu știu dacă și lui îi place de mine.

– Și de ce vorbești în șoaptă? Întrebă mătușa Ifeka.

– Vorbeam cumva cu tine? Vorbeam cu verișoara mea, răspunse Arize. Dar continuă cu voce tare: Îl cheamă Nnakwanze și locuiește aproape, la Ogidi. Lucrează la calea ferată. Dar el nu mi-a spus nimic. Nu știu dacă îi place cu adevărat de mine.

– Dacă nu-i place de tine, înseamnă că e ceva în neregulă cu el, spuse mătușa Ifeka.

– Oameni buni, vedeți ce-mi face? Oare nu pot să discut și eu în liniște cu verișoara mea?

Arize scăpăra din ochi, dar era clar că se simțea măgulită, și poate chiar se folosise de această ocazie ca să-i spună mamei ei despre Nnakwanze.

În noaptea aceea, întinsă în patul unchiului și al mătușii, Olanna o privi pe Arize prin perdeaua ce atârna pe o sfoară prinsă cu cuie în pereți. Frânghia nu era întinsă bine, și perdeaua făcea o burtă la mijloc. Olanna urmări respirația regulată a lui Arize în somn și încercă să-și imagineze cum crescuseră Arize și frații ei, Odinchezo și Ekene, văzându-și părinții prin perdea, ascultând sunetele acelea care unui copil îi puteau sugera un soi de durere ciudată în timp ce coapsele tatălui lor se mișcau în timp ce brațele mamei se agățau de el. Ea nu-și auzise niciodată părinții făcând dragoste, nu surprinsese nici măcar un semn că ar fi făcut-o. Dar fusese întotdeauna separată de ei prin holuri care deveneau tot mai lungi și mai elegante pe măsură ce se mutau de la o casă la alta. Atunci când se instalaseră în reședința lor curentă, cu cele zece camere ale ei, părinții ei își aleseseră pentru prima dată dormitoare diferite.

– Am nevoie de tot dulapul, și va fi plăcut să primesc vizita tatălui tău, spusese mama ei.

Dar râsul ei adolescentin sunase fals în urechile Olannei. Artificiositatea relației dintre părinții ei părea întotdeauna mai dureroasă, mai rușinoasă atunci când se afla aici în Kano.

Fereastra de deasupra ei era deschisă, și prin ea pătrundeau miasele venite din canalul dindărătul casei, unde oamenii își vărsau gălețile cu lă-turi. Curând, Olanna auzi șoaptele vidanșorilor¹ care colectau murdăria; adormi ascultând hârșăitul lopeților lor, învăluită în întuneric.

Cerșetorii de lângă poarta casei în care locuia familia lui Mohammed nu se dădură la o parte când o văzură pe Olanna. Rămaseră așezați pe

¹ În numeroase regiuni ale lumii, acolo unde locuințele nu dispun de instalații de alimentare cu apă și canalizare sau unde deficitul de apă menajeră este cronic, fecalele umane din latrine sunt colectate periodic de vidanșori, care își încep lucrul, de obicei, dimineața foarte devreme. (n.tr.)

pământ, sprijiniți de zidul de chirpici al curții. Muștele adăstau pe ei în nori deși, încât pentru o clipă Olannei i se păru că pe caftanele lor albe, roase de atâta purtat, cineva aruncase o găleată cu vopsea întunecată. Vru să pună câțiva bănuți în farfurioarele de metal, dar se răzgândi. Dacă ar fi fost bărbat, ei ar fi strigat la ea și ar fi întins mâinile cu farfurioarele, iar muștele s-ar fi înălțat de pe hainele lor în roiuri bâzâitoare.

Unul dintre portari o recunoscuse și îi deschise poarta.

– Bună ziua, doamnă.

– Mulțumesc, Sule. Ce mai faci?

– Vă mai amintiți cum mă cheamă! Sule se luminează la față. Mulțumesc, doamnă. Sunt bine.

– Și familia ta?

– E bine, doamnă, cu voia lui Allah.

– Stăpânul tău s-a întors din America?

– Da, doamnă. Intrați, vă rog. O să trimit după stăpân.

Mașina roșie sportivă a lui Mohammed era parcată în fața curții întinse, acoperite de nisip, dar ceea ce atrăgea atenția Olannei era casa – cu simplitatea grațioasă a acoperișului plat. Se așeză pe terasă.

– Ce surpriză minunată!

Olanna ridică ochii și-l văzu pe Mohammed, într-un caftan alb, zâmbindu-i. Buzele lui trasau o curbă senzuală – buzele acelea pe care ea le sărutase cândva atât de des pe timpul când își petrecea mai toate sfârșiturile de săptămână în Kano, mâncând orez cu degetele în casa lui, privindu-l cum juca polo la club, citind poeziile stângace pe care el i le scria.

– Arăți grozav, îi spuse ea în timp ce se îmbrățișau. N-am știut dacă te-ai întors din America.

– Aveam de gând să-ți fac o vizită în Lagos.

Mohammed se dădu un pas în spate s-o privească. Își ținea capul ușor aplecat pe o parte și ochii puțin mijiti, ceea ce însemna că încă nu-și pierduse speranța.

– Mă mut la Nsukka, spuse ea.

– Deci ai să devii în sfârșit o intelectuală și ai să te măriți cu profesorul tău.

– Nici n-am pronunțat cuvântul „măritiș“. Și Janet ce face? Sau Jane? Mereu le încurc pe americancele tale.

Mohammed ridică o sprânceană. Olanna nu putu să nu-i admire tenul de culoarea zahărului caramel. Cândva îl tachina că era mai frumos decât ea.

– Ce ți-ai făcut la păr? o întrebă el. Nu ți se potrivește deloc. Așa vrea profesorul tău să arăți, ca o sălbatică?

Olanna își trecu degetele prin păr, pe care și-l împletise de curând cu fir de culoare neagră.

– Mătușa mi l-a aranjat așa. Mie îmi place.

– Mie nu. Preferam perucile.

Mohammed se apropie de ea și o îmbrățișă din nou. Când îi simți brațele încleștându-se în jurul ei, Olanna îl respinse.

– Nu mă lași să te sărut.

– Nu, spuse ea, deși nu fusese o întrebare. Nu mi-ai spus ce face Janet-Jane.

– Jane. Deci înseamnă că n-o să te mai văd deloc după ce ai să te muți la Nsukka.

– Bineînțeles că o să ne vedem.

– Știu că profesorul tău e sărit, așa că eu n-am să vin la Nsukka. Mohammed râse. Trupul lui înalt și zvelt și degetele subțiri sugerau fragilitate și gentilețe. Vrei să bei ceva? Un suc? Vin?

– Ai alcool în casă? Trebuie să-l informăm pe unchiul tău, îl tachină Olanna.

Mohammed apăsă pe o sonerie și îl rugă pe servitor să aducă de băut. Apoi se așeză, gânditor, frecându-și arătătorul de degetul mare.

– Uneori mi se pare că viața mea e lipsită de orice sens. Călătoresc, conduc mașini frumoase, femeile se țin scai de mine. Dar îmi lipsește ceva, e ceva ce nu merge. Înțelegi?

Olanna îl privea. Știa încotro bătea. Și totuși, se simți mișcată și măgulită atunci când el spuse:

– Mi-aș dori ca lucrurile să nu se fi schimbat între noi.

– Ai să găsești o femeie de treabă, zise ea cu o voce anemică.

– Prostii, spuse el, și, în timp ce stătura alături, bând coca, ea își aminti de durerea aceea neîncrezătoare de pe fața lui, care se adâncise vizibil atunci când îi spusese că trebuia să încheie relația imediat, pentru că ea nu voia să-i fie infidelă.

Se aşteptase ca el să se împotrivească, pentru că ştia cât de mult o iubea, dar fusese de-a dreptul şocată când el îi spusese că era liberă să se culce cu Odenigbo câtă vreme nu-l părăsea pe el. Mohammed, care de multe ori glumea numai pe jumătate despre faptul că se trăgea dintr-o familie de războinici ai islamului, întruchiparea însăşi a virilităţii virtuase! Poate de aceea afecţiunea ei faţă de el avea să fie întotdeauna amestecată cu gratitudine, o gratitudine egoistă. El ar fi putut să facă despărţirea mai dificilă pentru ea; ar fi putut s-o lase cu conştiinţă mult mai încărcată.

Olanna puse paharul jos.

– Hai să facem o plimbare cu maşina! Urăsc când vin la Kano şi tot ce ajung să văd sunt zidurile de ciment din Sabon Gari. Aş vrea să văd statuia aceea antică de pământ şi să mai înconjurăm o dată zidul vechi al oraşului¹.

– Uneori eşti exact ca albi, care se minunează de lucrurile cele mai banale.

– Serios?

– Am glumit. Cum ai să te înveţi să nu mai iei totul în serios dacă ai să trăieşti cu profesorul acela trăsnet? Mohammed se ridică. Vino, ar trebui mai întâi să trecem s-o saluţi pe mama!

În timp ce ieşeau pe porţiţa din spate şi apoi mergeau prin curtea care ducea la apartamentul mamei lui, Olanna îşi aminti de încordarea pe care o simţea înainte atunci când venea aici. Sufrageria era la fel, cu pereţii ei auriţi, cu covoarele persane pe jos şi cu desenele scrijelite pe tavane. Mama lui Mohammed arăta şi ea neschimbată, cu cerceul din nas şi eşarfele de mătase înfăşurate pe cap. Avea aceeaşi înfăţişare îndelung cizelată care o făcuse pe Olanna să se întrebe dacă nu îi era greu să se dichisească atât în fiecare zi ca să stea pur şi simplu acasă. Dar femeia nu mai purta pe chip expresia aceea rigidă, nu mai vorbea ţepănană, cu privirea pierdută undeva între Olanna şi lambrul de lemn sculptat de mână. Dimpotrivă, se ridică şi o îmbrăţişă pe Olanna.

– Arăţi minunat, draga mea. Nu lăsa soarele să-ţi strice pielea.

¹ Zidurile vechii fortăreţe din Kano sunt până azi una dintre priveliştile cele mai măreţe din Africa de Vest. (n.tr.)

– *Na gode.* Îți mulțumesc, Hajia, spuse Olanna, întrebându-se cum era posibil ca oamenii să-și controleze afecțiunea, să-și strunească sau să dea frâu liber emoțiilor la comandă.

– Nu mai sunt femeia ibo cu care voiai să te căsătorești și care ar fi pătat onoarea tradițională a familiei cu sânge de necredincios, spuse Olanna în timp ce urcau în mașina roșie marca Porsche a lui Mohammed. Așa că acum îți sunt prietenă.

– M-aș fi căsătorit cu tine oricum, și mama știe asta. Preferințele ei nu contau.

– Poate nu la început, dar mai târziu? După ce am fi fost căsătoriți timp de zece ani?

– Părinții tăi aveau aceeași părere ca mama.

Mohammed se întoarse să se uite la ea. De ce vorbim noi despre asta acum? Ochii lui aveau în ei o tristețe greu de descris. Sau poate era doar imaginația Olannei. Poate că ea își dorea să-l vadă întristat de faptul că nu aveau să se căsătorească niciodată. Nu voia să se mărite cu el, și totuși îi plăcea să insiste asupra lucrurilor pe care nu le făceau și nu aveau să le facă niciodată împreună.

– Iartă-mă, spuse ea.

– N-ai de ce să-ți ceri iertare.

Mohammed se întinse și îi luă mâna într-a lui.

Mașina scoase niște sunete răgușite când ieșiră pe poartă.

– S-a adunat prea mult praf în țeava de eșapament. Mașinile astea nu au fost făcute pentru șoselele noastre.

– Ar trebui să-ți cumperi un Peugeot zdravăn.

– Da, ar trebui.

Olanna îi privi cu atenție pe cerșetorii îngrămădiți lângă zidurile palatului, cu trupurile și farfuriile de metal acoperite de muște. În aer se răspândise mirosul iute-acrișor al frunzelor de neem¹.

– Nu sunt ca albi, spuse ea încet.

Mohammed îi aruncă o privire.

– Bineînțeles că nu ești. Ești o naționalistă și o patrioată, și curând te vei căsători cu profesorul tău, luptătorul pentru libertate.

¹ *Arbore* (*Azadirachta indica*) din familia mahonului, tipic pentru regiunile tropicale și subtropicale, rezistent la secetă. Toate părțile lui sunt folosite la prepararea a diferite remedii medicale tradiționale. (n.tr.)

Olanna se întrebă dacă nu cumva tonul vesel al lui Mohammed ascundea o ironie mult mai serioasă. El îi ținea încă mâna într-a lui, și Olanna se întrebă, de asemenea, dacă nu-i venea greu să manevreze volanul cu o singură mână.

Olanna se mută la Nsukka într-o sâmbătă vântoasă, iar a doua zi Odenigbo plecă la o conferință de matematică la Universitatea din Ibadan. Nu s-ar fi dus dacă lucrările conferinței nu ar fi fost dedicate mentorului său, matematicianul american de culoare David Blackwell¹.

— Este cel mai mare matematician în viață, cel mai mare, spuse Odenigbo. De ce nu vii și tu cu mine, *nkem*? Stăm numai o săptămână.

Olanna refuză. Voia să aibă posibilitatea să se instaleze cât timp el nu era acolo, să-și alunge temerile în absența lui. Primul lucru pe care îl făcu după ce Odenigbo plecă fu să arunce florile albe și roșii de plastic de pe masa din sufragerie.

Ugwu se arată îngrozit.

— Dar, doamnă, e încă bune.

Olanna îl luă cu ea în curte, lângă tufele de crini africani și trandafiri rozalii pe care Jomo tocmai le stropise, și îl rugă să taie câteva flori. Îi arătă apoi câtă apă să pună în vase. Ugwu se uită la flori și clătină din cap, ca și cum nu i-ar fi venit să creadă cât era de bleagă.

— Dar mor, doamnă. Celelalte nu mor.

— Da, dar acestea sunt mai bune, *fa makali*, spuse Olanna.

— Mai bune, doamnă?

Ugwu îi răspundea întotdeauna în engleză când ea îi vorbea în ibo, ca și cum percepea adresarea ei în ibo ca pe o insultă împotriva căreia trebuia să se apere vorbind insistent engleza.

— Sunt pur și simplu mai frumoase, spuse ea, și-și dădu seama că nu știa cum să explice de ce prefera florile adevărate celor de plastic.

Ceva mai târziu, nu fu surprinsă să găsească florile de plastic într-un dulap din bucătărie. Ugwu le păstrase în același fel în care păstră cutii cu zahăr umezit, dopuri de plută, chiar și coji de batate. Olanna știa că această incapacitate a lui de a se debarasa de lucruri, chiar de cele inutile venea din faptul că nu avusese niciodată prea multe. Așa că, atunci când stătea în bucătărie cu el, îi vorbea despre necesitatea de

¹ Profesor emerit de statistică (n. 1919) la Universitatea Berkeley din California, SUA. (n.tr.)

a păstra numai lucrurile folositoare, sperând că el n-avea să o întrebe în ce fel erau folositoare florile adevărate. Îl rugă să curețe cămara și să pună pe rafturi ziare vechi, și, în timp ce el lucra, stătu lângă el și-l întrebă despre familia lui. Olannei îi era greu să și le imagineze pe ru-dele lui Ugwu, pentru că, în vocabularul lui limitat, el îi descria pe toți ca fiind „foarte buni“. Se duse la piață cu el și, după ce făcură toate târguielile necesare, îi cumpără un pieptene și o cămașă. Îl învâță să gătească orez prăjit cu ardei gras și morcovi tăiați; îl rugă să nu mai fiarbă fasolea până se făcea terci, să nu înece mâncarea în ulei, să pună ceva mai multă sare. Deși îi simțise mirosul de transpirație din prima zi când îl văzuse, lăsă să treacă mai multe zile înainte să-i dea puțină pudră parfumată pentru subsuori și să-l roage să folosească două căpăcele de dezinfectant în apa de baie. Ugwu păru plăcut impresionat când mirosi pudra, și Olanna se întrebă dacă își dădea seama că avea un miros de damă. Se întrebă, de asemenea, ce credea el cu adevărat despre ea. Era vizibil că simțea o anumită afecțiune, dar, pe de altă parte, ochii lui o măsurau în liniște, ca și cum ar fi evaluat-o în raport cu un standard al său. Și Olanna se temea să nu îl dezamăgească.

Ugwu începu în sfârșit să vorbească în ibo cu ea în ziua în care Olanna se apucase să rearanjeze fotografiile de pe perete. O mică șopărlă gecko se strecură de sub rama de lemn a pozei lui Odenigbo în costum de absolvent al facultății, și Ugwu strigă:

– *Egbukwala!* N-o omorîți!

– Poftim?

Olanna se răsuci spre el de pe scaunul pe care se urcase.

– Dacă o omorîți, o să vă doară burta, spuse el.

Ei i se păru că dialectul Opi în care vorbise el suna caraghios. Parcă scuipa cuvintele din gură.

– Bineînțeles că n-o omorâm. Hai să atârnăm fotografia pe perețele celălalt!

– Da, doamnă, spuse Ugwu, și apoi se apucă să-i povestească, în ibo, cum sora sa Anulika se potcovise cu o durere îngrozitoare de burtă după ce omorâse o șopărlă.

Olanna se simțea deja mai în largul ei în casă când se întoarse Odenigbo. El o trase cu putere spre el, o sărută și o strânse în brațe.

– Ar trebui să mănânci mai întâi, spuse ea.

– Știi eu ce aş vrea să mănânc.

Ea râse. Se simțea ridicol de fericită.

– Ce s-a întâmplat aici? întrebă Odenigbo, privind în jur. Ai pus toate cărțile în biblioteca aia?

– Cărțile tale mai vechi sunt în celălalt dormitor. Am nevoie de spațiu pentru cărțile *mele*.

– *Ezi okwu?* Te-ai instalat cu adevărat, nu?

Odenigbo râdea.

– Du-te și fă o baie, spuse ea.

– Și de ce bunul meu băiat miroase a flori?

– I-am dat puțină pudră de talc. N-ai observat până acum ce tare mirosea?

– Așa miros țăranii. Și eu am mirosit la fel până când am plecat din Abba la liceu. Dar tu nu știi asta.

Vocea lui o tachina cu blândețe. Însă mâinile lui nu erau blânde. Îi desfăceau nasturii bluzei, îi eliberau sânii din cupa sutienului. Olanna nu-și dădu seama prea bine cât timp trecuse, dar era încolăcită pe pat în jurul lui Odenigbo, caldă și dezgolită, când Ugwu bătu la ușă să le spună că aveau musafiri.

– Nu pot să plece? murmură ea.

– Haide, *nkem*, spuse Odenigbo. Abia aștept să li te prezint.

– Hai să mai stăm puțin. Olanna își trecu degetele peste părul creț de pe pieptul lui, dar el o sărută și se ridică să-și caute hainele.

Olanna se îmbrăcă șovăitoare și ieși în sufragerie.

– Prieteni, dragi prieteni, anunță Odenigbo cu afectare, aceasta este, în sfârșit, Olanna.

Femeia care căuta un post la aparatul de radio se întoarse și o apucă pe Olanna de mână.

– Îmi pare bine, spuse ea.

Avea înfășurat pe cap un turban portocaliu aprins.

– Și mie, zise Olanna. Dumneavoastră trebuie să fiți Lara Adebayo.

– Da, spuse domnișoara Adebayo. Odenigbo nu ne-a spus că ești atât de absurd de frumoasă.

Olanna se dădu un pas înapoi, descumpănită pentru o clipă.

– Am s-o iau drept un compliment.

– Și ce engleză impecabilă, murmură domnișoara Adebayo cu un zâmbet compătimitor, întorcându-se spre aparatul de radio.

Avea un trup compact și spatele drept, arătând încă mai drept în rochia țepănă cu imprimeu portocaliu – trupul unui anchetator pe care nimeni nu îndrăznește să-l chestioneze.

– Eu sunt Okeoma, spuse bărbatul cu claia de păr nepieptănat. Credeam că prietena lui Odenigbo e o ființă omenească: nu ne-a spus că ești o sirenă.

Olanna râse, recunoscătoare pentru căldura de pe chipul lui Okeoma și pentru felul în care îi ținu mâna într-a lui un pic prea mult. Profesorul Patel arăta rușinat când îi spuse:

– Sunt bucuros să vă cunosc în sfârșit.

Profesorul Ezeka îi strânse mâna și apoi clatină din cap dezaprobat, aflând că avea o diplomă în sociologie, și nu într-o știință exactă.

După ce Ugwu aduse băuturile, Olanna îl privi pe Odenigbo ducând paharul la gură, și nu se putut gândi decât la felul cum buzele acelea se lipiseră de sfârcurile ei cu numai câteva minute înainte. Se mișcă puțin, neobservat, în așa fel încât să-și frece partea interioară a brațului de sân, și închise ochii de plăcere simțind durerea săgetând-o. Câteodată Odenigbo mușca prea tare. Olanna ar fi vrut ca musafirii să plece.

– Oare nu a numit marele gânditor Hegel Africa o țară a copilăriei? întrebă profesorul Ezeka pe un ton afectat.

– Atunci, poate cei care au pus afișele cu „Interzis accesul copiilor și al negrilor“ în cinematografele din Mombasa¹ l-au citit pe Hegel, spuse profesorul Patel și chicoti.

– Hegel nu poate fi luat în serios. L-ați citit cu atenție? E caraghios, cu totul caraghios. Dar Hume, Voltaire și Locke au avut aceeași părere despre Africa, spuse Odenigbo. Măreția depinde de locul din care provii. E exact ca în cazul evreilor care au fost întrebați ce cred despre procesul lui Eichmann de mai deunăzi, și unul dintre ei a răspuns că nu înțelege cum de naziștii au putut fi considerați niște mari oameni de către cineva, vreodată. Dar ei chiar au fost, nu-i așa? Și încă sunt! Odenigbo gesticulă cu mâna dreaptă, cu palma în sus, și Olanna își aminti cum același braț îi înconjurase mijlocul mai devreme. Oamenii

¹ Mare centru comercial și port în Kenya (n.tr.)

nu înțeleg următorul lucru: că, dacă Europei i-ar fi păsat mai mult de Africa, Holocaustul n-ar fi avut loc, continuă Odenigbo. Pe scurt, cel de-al Doilea Război Mondial n-ar fi avut loc!

– Ce vrei să spui? întrebă domnișoara Adebayo, ducând paharul la buze.

– Cum poți să întrebi ce vreau să spun? E limpede ca lumina zilei – dacă ne gândim numai la herero¹.

Odenigbo nu-și mai găsea locul pe scaun, vocea i se înălțase, iar Olanna se gândi dacă-și mai amintea cât de zgomotoși fuseseră în pat, cum, după aceea, el îi spusese, râzând: „Dacă o ținem tot așa și noaptea, o să-l trezim probabil pe bietul Ugwu“

– Ai zis-o din nou, Odenigbo, spuse domnișoara Adebayo. Vrei să spui că, dacă albi nu i-ar fi ucis pe herero, Holocaustul evreilor nu s-ar fi întâmplat? Dar nu văd nici o legătură!

– Nu vezi? întrebă Odenigbo. Și-au început studiile rasiste cu herero și au încheiat cu evreii. Bineînțeles că există o legătură!

– Argumentul tău nu ține, sofistule, spuse doamna Adebayo și dădu pe gât ce mai rămăsese în pahar.

– Dar cel de-al Doilea Război Mondial a fost un lucru rău care a fost și bun, cum spun oamenii noștri, zise Okeoma. Fratele tatălui meu a luptat în Birmania și s-a întors chinuit de o întrebare arzătoare: Cum de nu-i spusese nimeni până atunci că omul alb nu e nemuritor?

Râseră toți. Părea un fel de obicei de-al lor, ca și cum avuseseră variații ale conversației pe această temă de nenumărate ori și știau exact când puteau să râdă. Olanna râse și ea și simți pentru o clipă că râsul ei suna diferit, mai ascutit decât al lor.

În săptămânile următoare, când începu să predea un curs de introducere în sociologie, când deveni și ea membră a clubului profesorilor și se alătură celorlalți la partidele de tenis, când începu să-l ducă pe Ugwu cu mașina la piață și să facă plimbări pe jos cu Odenigbo și când se alătură măicuțelor din societatea caritabilă de pe lângă biserica Sfântul Petru, Olanna începu să se obișnuiască, încet-încet, cu prietenii lui

¹ Populație din Namibia, care a fost ținta primului genocid din istoria secolului XX, înfăptuit de către germani în 1904, în urma izbucnirii unor revolte. (n.tr.)

Odenigbo. Odenigbo o tachina că, de când era ea acolo, aveau mai mulți oaspeți, că Okeoma și profesorul Patel se îndrăgostiseră de ea, pentru că Okeoma era nerăbdător să citească în public poezii în care descrierile zeițelor erau suspect de asemănătoare cu ea, iar profesorul Patel relata prea multe istorii de pe vremea șederii sale la Makerere¹, în care se portretiza ca pe intelectualul-cavaler desăvârșit.

Olannei îi plăcea de profesorul Patel, dar aștepta cu cea mai mare nerăbdare vizitele lui Okeoma. Părul lui zbârlit, hainele șifonate și poezia lui dramatică o făceau să se simtă în largul ei. Și încă de la primele întâlniri observă că Odenigbo prețuia cel mai mult opiniile lui Okeoma, proclamându-l „Vocea generației noastre!” cu o autentică sinceritate. Încă nu știa cum să ia atitudinea condescendentă a profesorului Ezekia, certitudinea lui că știe mai bine decât oricine altcineva, dar preferă să nu spună prea multe. N-o înțelegea încă prea bine nici pe domnișoara Adebayo. Ar fi fost mai simplu dacă domnișoara Adebayo ar fi dat semne de gelozie, dar ea părea s-o considere nedemnă de a fi o posibilă competitoră din cauza manierelor neintelectuale, a frumuseții ei și a englezei copiate de la albi asupra ei. Olanna se pomeni vorbind mai mult când domnișoara Adebayo era de față, exprimând cu disperare opinii care ar fi trebuit s-o impresioneze – Nkrumah voia de fapt să conducă întreaga Africă², era o aroganță din partea Americii să insiste ca sovieticii să-și retragă rachetele din Cuba câtă vreme ale lor rămâneau în Turcia, masacrul din Sharpeville era numai un exemplu dramatic al sutelor de negri uciși de statul sud-african în fiecare zi –, dar bănuia că toate ideile ei erau lipsite de originalitate. Și bănuia, de asemenea, că domnișoara Adebayo știa asta; pentru că întotdeauna, exact atunci când vorbea ea, se întâmpla ca domnișoara Adebayo să se apuce să frunzărească o revistă, sau să-și toarne încă un pahar, sau să meargă la toaletă. În cele din urmă, Olanna renunță. N-avea să-i placă niciodată de domnișoara Adebayo, iar domnișoarei Adebayo nici măcar n-o să-i treacă vreodată prin cap să-i placă de ea. Poate că domnișoara Adebayo

¹ Cea mai mare universitate din Uganda, unde au studiat numeroși lideri politici africani. După obținerea independenței ugandeze (9 octombrie 1962), Makerere a devenit un centru al literaturii care a sprijinit naționalismul african. (n.tr.)

² Kwame Nkrumah (1909–1972), celebru militant panafricanist și anticolonialist, primul președinte al Ghanei independente (n.tr.)

își dăduse seama, de pe fața ei, că îi era teamă, că era nesigură pe ea, că nu era unul dintre cei care nu au răbdare să se îndoiască de ei înșiși. Cineva ca Odenigbo. Cineva ca domnișoara Adebayo însăși, care putea să se uite drept în ochii ei și să-i spună că era absurd de frumoasă, care putea, pur și simplu, să folosească expresia aceasta, „absurd de frumoasă“.

Și totuși, când Olanna stătea întinsă în pat lângă Odenigbo, cu picioarele înlănțuite într-ale lui, era uimită să-și dea seama că, de când venise la Nsukka, se simțea ca adâncită într-un morman de pene moi, chiar și în zilele când Odenigbo se închidea în biroul lui ore întregi să studieze. De fiecare dată când el îi propunea să se căsătorească, ea refuza. Erau prea fericiți, într-un mod lipsit de trăinicie, și ea dorea să păstreze această relație; îi era teamă că mariajul avea să o transforme într-un parteneriat prozaic.

Richard vorbea puțin la petrecerile la care îl târa Susan. Când ea îl prezenta altora, spunea întotdeauna despre el că era scriitor, și el spera că invitații aveau să pună atitudinea lui pe seama felului distant de a fi al scriitorilor, deși se temea că îi citeau adevărata fire și simțeau că era pur și simplu stingherit. Dar clienții petrecerilor erau de obicei drăguți cu el. Erau drăguți cu oricine ar fi însoțit-o pe Susan, cât timp Susan avea să-i farmece cu vorbele ei de duh, cu râsul ei, cu ochii ei verzi care străluceau pe fața îmbujorată de atâtea pahare cu vin.

Richard nu se supăra să-i fie companion și să o aștepte până când ea era dispusă să plece, nu se supăra că nici unul dintre prietenii ei nu făcea eforturi să-l atragă în conversație, nu se supăraseră nici măcar când o femeie palidă, cu ochii injectați de băutură, îl numise „băiețușul“ lui Susan. Dar îl supărau toate acele petreceri date de albi la care Susan îl împingea să „se alăture bărbaților“, în timp ce ea se întreținea cu musafirele, comparându-și însemnările despre viața în Nigeria. Se simțea stingher alături de bărbați. Majoritatea erau englezi, foști administrtori coloniali și oameni de afaceri de la John Holt¹, Kingsway², GB Ollivant³, Shell-BP sau United Africa Company⁴. Aveau tenul înroșit de soare și de alcool. Chicoteau despre cât de provincială era politica în Nigeria, despre faptul că, cine știe, băieții ăștia nu erau poate chiar atât de

¹ Redutabilă companie comercială cu sediul în Nigeria (n.tr.)

² Lanț de supermarketuri și restaurante datând din perioada colonială a Nigeriei (n.tr.)

³ Companie comercială și de distribuție a produselor alimentare (n.tr.)

⁴ Filială nigeriană a firmei britanice Unilever, actor major pe piața economică din Nigeria (n.tr.)

pregătiți să se guverneze singuri. Discutau despre crichet, despre planurile pe care le dețineau sau plănuiau să le dețină, despre clima perfectă din Jos¹, despre oportunitățile de afaceri din Kaduna². Când Richard menționează interesul lui pentru arta Ibo-Ukwu³, i se răspunde că încă nu exista o piață pentru așa ceva, așa că Richard nu se mai obosi să explice că nu îi păsa deloc de bani, ci de calitățile estetice ale obiectelor. Și, când spuse că tocmai sosise în Lagos și că voia să scrie o carte despre Nigeria, fu întâmpinat cu zâmbete și cu sfaturi lapidare: oamenii erau niște amărâți de cerșetori, pregătește-te să le aspiri mirosul de transpirație și să se holbeze la tine pe drumuri, nu crede niciodată în poveștile despre viața grea, nu te arăta niciodată slab în fața servitorilor. Se spuneau glume pe seama fiecărei trăsături de caracter a negrilor. Una dintre ele, despre aerele pe care și le dădeau africanii, îi rămăsese lui Richard în minte: Un negru își plimba câinele, și un englez îl întreabă: „Ce faci cu maimuța aia?“, la care negrul răspunde: „E un câine, nu o maimuță“ – de parcă englezul ar fi vorbit cu el!

Richard râdea la glumele astea. Încerca să nu devieze prea mult de la subiectul conversației, să nu arate cât de stânjenit se simțea. Prefera compania femeilor, deși învățase că nu era bine să petreacă prea mult timp alături de vreo femeie, pentru că Susan avea să arunce cu pahare când ajungeau acasă. Prima oară când se întâmplase asta, Richard fusese descumpănit. Stătuse puțin de vorbă cu Clovis Bancroft despre viața fratelui ei în calitate de șef al fisei în provincia Enugu cu ani în urmă, și apoi Susan rămăsese tăcută în timpul drumului spre casă în mașina ei condusă de șofer. Richard crezuse că moțăia; probabil de aceea nu comenta despre cine știe ce rochie dezgustătoare sau despre aperitivele insipide care fuseseră servite. Dar, când ajunseseră înapoi acasă la ea, Susan luase un pahar din dulap și dăduse cu el de perete.

¹ Oraș în Nigeria Centrală, situat la o altitudine de peste 1 200 de metri, motiv pentru care beneficiază de o climă relativ temperată. Este una dintre principalele destinații de vacanță ale turiștilor din Nigeria. (n.tr.)

² Oraș în Nigeria de Nord, important nod industrial, comercial și de transporturi (n.tr.)

³ Oraș în statul Anambra, unde au fost descoperite cele mai vechi obiecte de bronz din Africa subsahariană (datând din sec. al X-lea d.Hr. sau chiar de mai devreme), ca și alte artefacte metalice care atestă existența în această regiune a unei culturi sofisticate, predecesoare, în anumite privințe, a culturii ibo. (n.tr.)

– Femeiușca aia oribilă, Richard, și chiar sub ochii mei! E odios!

Se așezase pe canapea și-și îngropase fața în palme până când Richard spusese că-i părea rău, deși nu era foarte sigur pentru ce se scuza.

Un alt pahar avusese aceeași soartă câteva săptămâni mai târziu. Richard vorbise cu Julia Marsh, în cea mai mare parte despre cercetările ei asupra așa-numitului *asantehene*¹ din Ghana, și o ascultase absorbit, până când Susan venise și-l trăsese de mânecă. Noaptea târziu, după ce sticla fragilă se spărsese în sute de cioburi, Susan îi spusese că știa că el n-avusese de gând să flirteze, dar că trebuia să înțeleagă că oamenii erau îngrozitor de bănuitori și că aici bârfele erau un adevărat coșmar. El își ceruse iertare încă o dată și se întrebase ce credeau servitorii care strânseseră cioburile.

Apoi venise cina la care el discutasese despre arta Nok² cu o profesoară de la universitate, o femeie timidă de etnie yoruba, care părea să se simtă la fel de nelalocul ei ca el. Richard se așteptase ca Susan să reacționeze și își pregătise scuzele încă înainte să intre în sufragerie, ca să salveze paharul. Dar Susan fusese vorbăreacă pe drumul spre casă; îl întrebase dacă discuția cu femeia aceea fusese interesantă și își exprimase speranța că aflase ceva care avea să-i fie util pentru carte. Richard se holbase la ea în semibscuritatea din mașină. Susan n-ar fi spus așa ceva dacă el ar fi stat de vorbă cu vreo englezoaică, deși unele dintre ele contribuiseră la redactarea constituției nigeriene. Era pur și simplu vorba, înțelese el, de faptul că negresele nu reprezentau o amenințare pentru ea, nu erau niște rivale adevărate.

Mătușa Elizabeth spusese că Susan era fermecătoare și plină de viață, chiar dacă puțin mai în vârstă decât el, și că stătea de ceva vreme în Nigeria, așa că putea să-i slujească drept ghid. Richard nu voia un ghid; se descurcase foarte bine singur în celelalte călătorii în străinătate pe care le făcuse. Dar mătușa Elizabeth insistase; Africa nu semăna

¹ Liderul populației ashanti din Ghana și dintr-o parte a Coastei de Fildeş. Astăzi, *asantehene* este doar un titlu onorific, dar cândva el îl numea pe conducătorul puternicului regat ashanti (1701–1896). (n.tr.)

² Artă specifică civilizației Nok (aprox. 500 î.Hr.–200 d.Hr.) care a existat în zona centrală și de nord a Nigeriei. Este reprezentată în primul rând printr-o numeroasă colecție de statuete antropomorfe de teracotă, de dimensiuni destul de mari, de o deosebită calitate artistică, dar ale căror funcțiuni nu sunt încă pe deplin elucidate. (n.tr.)

nici pe departe cu Argentina sau cu India. Spusese „Africa“ pe tonul cuiva care-și stăpânește un tremur, sau poate fusese pentru că nu voia să-l lase să plece, ea ar fi vrut ca el să stea la Londra și să scrie mai departe pentru *News Chronicle*. Richard credea în continuare că nimeni nu-i citea minuscule rubrică din ziar, deși mătușa Elizabeth spunea că toți prietenii ei făcuseră acest lucru. Dar ea o citea cu sârguință. Postul era, până la urmă, un fel de sinecură: nici nu i-ar fi fost oferit dacă redactorul-șef n-ar fi fost un vechi prieten de-al mătușii.

Richard nu încercă să-i explice mătușii Elizabeth dorința lui de a vizita Nigeria, dar acceptă oferta lui Susan de a-i fi ghid. Primul lucru pe care-l observă când ajunsese în Lagos fu vivacitatea lui Susan, înfățișarea ei foarte la modă, felul în care își concentra toată atenția asupra lui, în care îi atingea brațul când râdea. Vorbea cu convingere despre Nigeria și despre nigerieni. Când trecuseră în mașină pe lângă piața gălăgioasă, cu magazinele din care urla muzica, cu dughenele comercianților de stradă așezate haotic, cu rigolele pline de apă împuțită, ea îi spusese:

– Au o energie fantastică, într-adevăr, dar prea puțină grijă pentru igienă, mă tem.

Îi spuse că etnicii hausa din zona de nord erau niște oameni plini de demnitate, că ibo se arătau ursuzi și iubitori de bani și că yoruba erau, una peste alta, destul de plăcuți, în ciuda faptului că puteau fi niște lingăi de primă mână. Sâmbăta seara, arătându-i spre mulțimile de oameni în haine pestrițe care dansau în fața corturilor puternic luminate de pe străzi, Susan spunea:

– Fii atent. Yoruba sunt în stare să se îndatoreze pe viață numai ca să dea o petrecere ca asta.

Îl ajutase să-și găsească un mic apartament, să-și cumpere o mașină, să obțină permisul de conducere, să meargă la muzeele din Lagos și din Ibadan.

– Trebuie să-i cunoști pe toți prietenii mei, spusese ea.

La început, atunci când ea îl prezentase drept scriitor, el voise să-o corecteze: jurnalist, nu scriitor. Dar era, de fapt, scriitor – cel puțin, el era sigur că avea stofă de scriitor, de artist, de creator. Jurnalismul era o îndeletnicire temporară, ceva de făcut până când avea să scrie romanul acela remarcabil pe care îl plănuia.

Așa că o lăsase să-l prezinte drept scriitor. Asta părea, oricum, să-i facă pe prietenii ei să-l tolereze. Îl făcu pe profesorul Nicholas Green să-i sugereze să se înscrie la concursul pentru o bursă de cercetare la Nsukka, unde putea lucra într-un mediu universitar. Richard își depuse dosarul, nu numai de dragul perspectivei de a se îndeletnici cu scrisul în cadrul unei universități, ci și pentru că ar fi mers în sud-est, în țara artei Ibo-Ukwu, tărâmul superbilor vase ornamentate cu brăuri răsucite. La urma urmelor, pentru acestea venise în Nigeria.

Se afla aici de câteva luni, când Susan îl întrebase dacă nu voia să se mute la ea. Casa ei din Ikoyi era spațioasă, avea o grădină minunată, și probabil acolo ar fi lucrat mult mai bine decât în apartamentul lui închiriat, cu podele de ciment denivelate și în care gazda comenta mereu din cauza becurilor lăsate aprinse. Richard ar fi vrut s-o refuze. Nu voia să mai stea prea mult în Lagos. Voia să călătorească prin țară până primea răspunsul de la Nsukka. Dar Susan redecorase deja cabinetul spațios din casă pentru el, așa că, până la urmă, el se învoise să se mute. Stătea zilnic în fotoliul din piele, studia atent cărți și diverse materiale bibliografice, privea pe fereastră la grădinarii care stropeau gazonul și bătea energic la mașină, deși era conștient de faptul că nu făcea decât să dactilografieze, nu să scrie. Susan avea grijă să-i ofere perioadele de liniște necesare, când băga doar din când în când capul pe ușă, șoptind: „Vrei puțin ceai?“ sau „Apă?“ sau „Vrei să mănânci ceva?“ El îi răspundea tot în șoptă, ca și cum scrisul lui ar fi devenit sacrosanct și ar fi transformat și camera într-un sanctuar. Nu-i spunea că nu scrisese nimic bun până în acel moment, că ideile din cap nu i se concretizaseră încă în personaje, intrigă și un cadru de desfășurare a acțiunii. I se părea că ar răni-o. Scrisul lui devenise hobby-ul ei preferat, și Susan venea în fiecare zi acasă cu cărți și reviste de la Biblioteca Consiliului Marii Britanii. Cartea lui era pentru o ea o realitate deja palpabilă și care putea fi deci terminată. El, în schimb, nu era sigur nici măcar de subiect, dar îi era recunoscător lui Susan pentru încredere. Era ca și cum credința ei îi făcea opera reală, și el își manifesta gratitudinea însoțind-o la petrecerile care-i plăceau. După câteva recepții, Richard decise că nu era suficient să fie prezent acolo; trebuia să încerce să fie amuzant. Dacă ar fi dat măcar o replică hazlie atunci când era prezentat, asta ar fi putut compensa tăcerea lui în restul timpului și, chiar mai

important, i-ar fi făcut plăcere lui Susan. Exersă o vreme, în fața oglinzii din baie, o expresie facială caraghioasă, autoironică, și o replică sincopată. „Vi-l prezint pe Richard Churchill“, spunea Susan, și el riposta: „Nici o legătură de sânge cu Sir Winston, mă tem, altfel aș fi ieșit un pic mai isteț“.

Prietenii lui Susan râdeau auzindu-l, deși Richard se întreba dacă nu era mai degrabă din milă față de jalnica lui încercare de a fi ilar decât din amuzament. Dar nimeni nu-i spusese până atunci: „Foarte amuzant“ pe tonul acela ușor batjocoritor cum o făcuse Kainene într-o zi, în sala de recepții a hotelului Federal Palace. Kainene fuma, expirând rotocoale perfecte. Stătea în același cerc cu el și Susan, și Richard îi aruncă o privire și se gândi că era probabil metresa vreunui politician. Făcea asta când întâlnea oameni noi, încerca să-și dea seama din ce motiv se aflau acolo, să stabilească de cine fuseseră aduși. Poate pentru că el însuși n-ar fi participat la nici una dintre aceste petreceri dacă n-ar fi însoțit-o pe Susan. Nu se gândi că ar fi putut fi fata vreunui bogătaș nigerian, pentru că nu avea nici un pic din atitudinea aceea de falsă modestie cultivată de elite. Părea mai degrabă o întreținută: rujul strident, rochia strânsă pe corp, țigara. Pe de altă parte, nu zâmbea cu zâmbetul artificial al metreselor. N-avea nici măcar frumusețea aceea generică a nigerienelor care îl făcuse să încline să creadă zvonurile că politicienii țării făceau schimb de amante. De fapt, nu era deloc drăguță. Nu observă asta până când n-o privi din nou atunci când un prieten de-al lui Susan le făcu cunoștință.

– Domnișoara e Kainene Ozobia, fata lui Șef Ozobia. Kainene tocmai și-a încheiat studiile de masterat la Londra. Kainene, ea e Susan Grenville-Pitts, de la Consiliul Marii Britanii, iar el este Richard Churchill.

– Îmi pare bine, spuse Susan, și apoi se întoarse să stea de vorbă cu altcineva.

– Bună, spuse Richard.

Kainene tăcu, ținându-și țigara între buze și privindu-l țintă, așa că Richard își trecu degetele prin păr și murmură:

– Nici o legătură de sânge cu Sir Winston, mă tem, altfel aș fi ieșit ceva mai isteț.

Kainene expiră înainte să replice:

– Foarte amuzant.

Era foarte slabă și foarte înaltă, aproape la fel de înaltă ca el, și îl privea direct în ochi, cu o expresie goală, dură. Tenul ei avea culoarea ciocolatei belgiene. Richard se propti mai bine pe picioare – se temuse că avea să se dezechilibreze și să se ciocnească de ea.

Susan se întoarse și-i dădu un mic ghiont, dar el nu voia să plece, și, când deschise gura, nu știa sigur ce avea să spună.

– Eu și Kainene ne-am descoperit un prieten comun la Londra. Ți-am povestit despre Wilfred de la *Spectator*?

– Ah, spuse Susan zâmbind. Ce grozav! Vă las să discutați atunci. Mă întorc repede.

Se sărută cu un cuplu mai în vârstă, apoi intră într-un grup la celălalt capăt al sălii.

– Tocmai ți-ai mințit soția, spuse Kainene.

– Nu e soția mea.

Fu surprins să vadă cât de amețit se simțea să rămână singur cu ea. Kainene ducea paharul la buze și sorbea. Trăgea din țigară și apoi scoatea fumul pe gură. Scrumul argintiu se rotea spre podea. Totul părea să se miște cu încetinitorul. Sala se umfla și se strângea la loc, și aerul ieșea și intra într-un spațiu în care, pentru o clipă, nu păreau să existe decât el și Kainene.

– Poți să te dai la o parte, te rog?

El tresări.

– Poftim?

– În spatele tău e un fotograf care abia așteaptă să-mi facă o poză – mie și colierului meu.

Richard se dădu la o parte și o privi cum se uita drept în aparat. Nu poza, dar avea o ținută relaxată; era obișnuită să fie fotografiată la petreceri.

– Colierul va apărea în numărul de mâine din *Lagos Life*. Bănuiesc că acesta va fi modul meu de a contribui la succesul Nigeriei independente. Le ofer conaționalilor mei ceva la care să râvnească, un stimulent ca să muncească din greu, spuse ea, întorcându-se lângă el.

– E un colier superb, spuse el, deși obiectul arăta strident.

El își dorea să întindă mâna și să-l atingă, să i-l ridice de pe ceafă și apoi să-l lase din nou să cadă în curba alungită a gâtului. Claviculele ei ieșeau ascuțite prin piele.

– Bineînțeles că nu este. Tata are niște gusturi dezgustătoare în materie de bijuterii, spuse ea. Dar sunt banii lui. Văd însă că sora și părinții mei mă caută. Trebuie să plec.

– E și sora ta e aici? Întrebă Richard repede, înainte ca ea să se răzucească să plece.

– Da. Suntem gemene, spuse ea, și se opri, ca și cum făcuse o dezvăluire de maximă importanță. Kainene și Olanna. Numele ei înseamnă, foarte poetic, „aurul lui Dumnezeu“, în timp ce al meu e mai pragmatic: „stai să vedem ce ne mai aduce Dumnezeu“.

Richard privi zâmbetul care-i ridica ușor un colț al gurii, un zâmbet sardonice despre care își imaginează că ascundea altceva, poate o nenumită insatisfacție. Nu știa ce să spună. Simțea că timpul i se scurgea printre degete.

– Care din voi e mai bătrână?

– Mai bătrână? Ce întrebare! Kainene își arcui sprâncenele. Mi s-a spus că eu am ieșit prima.

Richard își apucă paharul cu vin cu amândouă mâinile și se întrebă ce s-ar întâmpla dacă l-ar mai strânge puțin – s-ar sparge?

– Uite-o pe sora mea, spuse Kainene. Vrei să ți-o prezint? Toată lumea vrea s-o cunoască.

Richard nu se răzuci s-o vadă.

– Aș prefera să vorbesc cu tine, spuse el. Adică, dacă nu te deranjează.

Își trecu mâna prin păr. Ea îl privea. El se simți, sub privirea ei, adolescent.

– Ești timid, spuse ea.

– Mi s-au spus lucruri mai rele.

Ea surâse, însemnând că asta *chiar* i se păruse amuzant, și el se simți împlinit că o făcuse să zâbească.

– Ai fost vreodată în piața Balogun¹? Întrebă ea. Comercianții își etalează hălciile de carne pe tarabe, și poți să le pipăi și să le miroși și abia pe urmă să te hotărăști pe care o iei. Eu și sora mea suntem ca două hălci de carne. Suntem aici pentru ca tinerii domni potriviți să pună mâna pe noi.

¹ Piață mare din Lagos (n.tr.)

– Oh, spuse el.

I se păru ciudat ca ea să-i vorbească despre un lucru atât de personal, deși o făcuse pe același ton rece și sarcastic pe care îl folosea în mod firesc. Richard vru și el să-i spună ceva despre sine, să facă schimb de mici intimități cu ea.

– Iat-o pe soția renegată, murmură Kainene.

Susan se întoarse și-i puse un pahar în mână.

– Ia, dragule, spuse ea, și apoi se răsuci spre Kainene. Mă bucur mult să te cunosc.

– *Eu* mă bucur să te cunosc, spuse Kainene și ridică ușor paharul înspre Susan.

Susan îl luă pe Richard de braț și-l conduse într-o parte.

– E fiica lui Șef Ozobia, nu? Ce-o fi cu ea? E incredibil: mama ei e o frumusețe fără pereche. Șef Ozobia deține jumătate din Lagos, dar afișează un aer teribil de *nouveau riche*. N-are cine știe ce educație – și nici soția lui. Cred că asta asta îl face atât de băcător la ochi.

Richard era de obicei amuzat de minibiografiile compuse de Susan, dar de data asta șoaptele ei îl enervară. Nu voia să bea din paharul cu șampanie, iar unghiile ei îi străpungeau brațul. Ea îl conduse spre un grup de englezi și se opri acolo să pălăvrăgească, râzând zgomotos, ușor amețită. El o căută cu privirea pe Kainene. La început nu zări rochia roșie, dar apoi o văzu stând lângă tatăl ei. Șef Ozobia părea masiv – cu gesturile largi, rotunde, pe care le făcea cu mâinile în timp ce vorbea, cu *agbada* generos brodată, ale cărei nenumărate falduri albastre îl făceau să arate și mai corpolent. Doamna Ozobia era pe jumătate cât el și purta o rochie și un acoperământ de cap asortate, din pânză albăstră. Richard fu o clipă uluit la vederea formei perfecte a ochilor mari, migdalați, pe fața aceea întunecată, de o frumusețe desăvârșită. Nu și-ar fi închipuit niciodată că aceea era mama lui Kainene, cum n-ar fi ghicit nici o clipă că Olanna și Kainene erau gemene. Olanna semăna cu mama ei, deși frumusețea ei era mai accesibilă, chipul mai rotunjit, mai zâmbitor, trupul grațios cu forme mai pline în rochia neagră. Un trup pe care Susan l-ar fi numit specific *african*. Lângă Olanna, Kainene arăta chiar mai slabă, aproape androgenă. Rochia lungă până la glezne îi sublinia silueta băiețească, uscățivă. Richard se uită îndelung la ea, vrând să o facă să îl caute și ea cu privirea. Stătea țeapănă, părând

să-i urmărească pe cei din apropiere cu o căutătură când indiferentă, când ușor batjocoritoare. În cele din urmă, ridică ochii, întâlnește privirea lui, își aplecă ușor capul pe o parte și înalță din sprâncene, ca și cum ar fi știut foarte bine că el o urmărise. El își feri ochii, apoi se uită repede înapoi, hotărât să-i zâmbească de data asta, să facă un gest prietenesc, dar ea se întorsese cu spatele. El o privi până când ea plecă împreună cu părinții ei și cu Olanna.

Richard cumpără următorul număr din *Lagos Life*, și, când îi văzu fotografia, îi scrută chipul, căutând să descopere ceva ce nu știa. Într-un acces aproape maniacal de creativitate, scrisese câteva pagini, compunând portrete fictive ale unei femei înalte, cu pielea maronie și cu pieptul aproape plat. Se duse la Biblioteca Consiliului Marii Britanii și căută numele tatălui ei în revistele de afaceri. Copie toate cele patru numere scrise în dreptul numelui Ozobia în anuarul telefonic. Acasă, ridică de mai multe ori receptorul și îl puse jos de fiecare dată când auzi vocea operatorului. Exersă în fața oglinzii ce avea să spună, gesturile pe care avea să le facă, deși își dădea seama foarte bine că ea n-avea să-l vadă dacă vorbeau la telefon. Se gândi să-i trimită o ilustrată sau poate un coș cu fructe. În cele din urmă, sună. Ea nu păru surprinsă să-l audă. Sau poate era numai faptul că vocea ei era prea calmă, în timp ce lui inima bătea de să-i spargă pieptul.

– N-ai vrea să ieșim să bem ceva? întrebă el.

– Ba da. Poți să vii la hotelul Zobis la prânz? E proprietatea tatălui meu, și pot să rezerv un apartament doar pentru noi.

– O, ar fi minunat.

Richard închise, răvășit. Nu știa dacă trebuia să fie entuziasmat, dacă apartamentul „doar pentru noi” însemna ceva. Când se întâlniră în holul hotelului, ea veni aproape, ca el să o poată săruta pe obraz, și apoi îl conduse sus, pe terasă, unde se așezară și se uitară la palmierii din jurul piscinei. Era o zi senină, strălucitoare. Din când în când, briza clătina palmierii, și Richard spera că vântul n-avea să-i deranjeze frizura și că umbrela de deasupra lor ascundea petele roșii care îi apăreau pe obraji ori de câte ori stătea la soare.

– De aici se vede Heathgrove, spuse ea, arătând cu degetul, liceul englezesc infernal de scump și de secretos pe care l-am făcut eu

și sora mea. Tatei i s-a părut că eram prea mici ca să ne trimită în străinătate, dar a vrut neapărat să devenim cât mai europene posibil.

– Clădirea aceea cu turn?

– Da. Liceul are, de fapt, doar două clădiri. Eram foarte puțini elevi. E atât de select, încât mulți nigerieni nici măcar nu știu că există. Kainene rămase o vreme cu privirea ațintită asupra paharului. Tu ai frați sau surori?

– Nu. Am fost singur la părinți. Ai mei au murit când aveam nouă ani.

– Nouă ani! Erai un copil.

Richard fu mulțumit că ea nu arată prea multă compasiune, așa cum făceau alții, fals impresionați, ca și cum i-ar fi cunoscut părinții.

– Erau plecați foarte des. Molly, bona, m-a crescut de fapt. După moartea lor, s-a decis că aveam să locuiesc la o mătușă la Londra. Richard tăcu, bucuros să simtă ciudatul început de intimitate pe care-l aduceau cu ele cuvintele despre el însuși, atât de rar rostite de obicei. Verșorii mei, Martin și Virginia, erau cam de vârsta mea, dar teribil de sofisticați. Mătușa Elizabeth o ducea bine, în timp ce eu eram vărul dintr-un mărunț oraș de provincie. Din prima zi când am ajuns acolo, am început să fac planuri de evadare.

– Și ai fugit?

– Da, de mai multe ori. Dar m-au prins de fiecare dată. Uneori chiar la capătul străzii.

– Și unde voiai să fugi?

– Poftim?

– Unde voiai să fugi?

Richard se gândi câteva momente. Știa că fugise dintr-o casă în care portretele unor oameni morți de mult, agățate pe pereți, îl sufo-cau. Dar nu știa unde fugise. Oare copiii se gândesc vreodată la asta?

– Poate fugeam la Molly. Nu știu.

– Eu știam unde voiam să fug. Dar așa ceva nu exista, așa că n-am mai plecat, spuse Kainene, lăsându-se pe spate în scaun.

– Cum așa?

Ea își aprinse o țigară, ca și cum nu i-ar fi auzit întrebarea. Tăcerile ei îl făceau să se simtă neajutorat și nerăbdător să-i atragă din nou atenția. Vru să-i povestească despre vasele din bronz. Nu mai știa unde

citise pentru prima oară despre arta Ibo-Ukwu, despre băştinaşul care săpa un puţ şi care descoperise obiectele datând din secolul al IX-lea, poate primele vestigii metalice de pe continentul african. Dar fotografiile le văzuse în *Colonies Magazine*. Vasele cu brâuri împletite îi atrăseseră imediat atenţia; îşi trecuse degetul peste imaginea lor şi simţise că trebuia să ajungă într-o zi să atingă dantelăria aceea delicată de metal. Acum ar fi vrut să încerce să-i explice cât de profund impresionat fusese de vasele acelea – dar decise să n-o facă. Avea să mai lase să treacă nişte timp. Se simţi ciudat de liniştit la gândul acesta, pentru că, îşi dădu el seama, cel mai mult, cu ea, îşi dorea să aibă timp.

– Ai venit în Nigeria ca să fugi de altceva? întrebă ea în cele din urmă.

– Nu, spuse el. Am fost întotdeauna un singuratic şi întotdeauna mi-am dorit să văd Africa, aşa că mi-am părăsit postul umil de jurnalist, am luat un împrumut generos de la mătuşa mea şi iată-mă aici.

– N-aş fi zis că eşti un singuratic.

– De ce?

– Pentru că eşti un bărbat chipeş. Oamenii frumoşi nu sunt de obicei singuratici.

Kainene vorbise pe un ton egal, ca şi cum nu i-ar fi făcut un compliment, aşa încât el speră că ea nu-i observase obrajii îmbujorându-se.

– Ei bine, sunt totuşi, spuse el. Nu-i trecu prin cap nici un alt răspuns. Am fost întotdeauna.

– Un singuratic şi un explorator modern al continentului negru, spuse ea cu o voce uscată.

El râse, cu un râs spontan, necontrolat, se uită în jos la apa limpede din piscină şi se gândi, voios, că nuanţa aceea de albastru era poate şi culoarea speranţei.

A doua zi se întâlniră pentru dejun, şi la fel şi în ziua următoare. De fiecare dată ea îl conducea în apartament, şi apoi se așezau pe terasă, mâncau orez şi beau bere rece. Ea îşi punea vârful limbii pe marginea paharului înainte să soarbă. Asta pe el îl excita, vederea acelui fragment roz, cu atât mai mult cu cât ea nu părea conştientă de gest. Tăcerile ei erau meditative, singuratice, şi totuşi, el se simţea legat de ea. Poate tocmai pentru că era distantă şi închisă în sine. Se trezi vorbind într-un fel cum nu vorbea de obicei, şi, atunci când întâlnirea lor lua

sfârșit și ea se ridica, adeseori pentru a-l însoți pe tatăl ei la vreo întâlnire de afaceri, el simțea că îi îngheța sângele în vine. Nu voia să plece, nu putea suporta gândul de a se întoarce în camera de studiu din casa lui Susan ca să stea și să bată la mașină și să aștepte ciocăniturile ei umile la ușă. Nu înțelegea cum de Susan nu suspecta nimic, cum de nu putea doar să se uite la el și să-și dea seama cât de diferit era, cum de nu observase nici măcar că acum se dădea cu mai multă loțiune după ras. Nu-i fusese necredincios, desigur, dar fidelitatea nu era doar o chestiune de sex. Faptul că râdea cu Kainene, că-i povestea lui Kainene despre mătușa Elizabeth, că o privea fumând erau cu siguranță dovezi de infidelitate; așa le simțea el. Bătăile grăbite ale inimii lui atunci când Kainene îl săruta la despărțire. Mâna lui strângând mâna ei pe masă. Așa încât, în ziua când Kainene nu-i mai dădu sărutul obișnuit de rămas-bun, ci își apăsă buzele pe buzele lui, Richard fu surprins. Nu-și permisesese până atunci să spere prea mult. Poate de aceea nici nu avu erecție: era un amestec inhibitor de surpriză și dorință. Se dezbrăcără repede. Trupul lui gol se lipi de al ei, și totuși, el rămase neputincios. Exploră unghiurile ascuțite ale claviculelor și coapselor ei, îndemnându-și în tot acest timp corpul și mintea să se armonizeze, dorindu-și din tot sufletul ca dorința să-i biruie neliniștea. Dar nu se întâri. Își simțea membrul atârându-i flasc între picioare.

Ea se ridică în capul oaselor pe pat și-și aprinse o țigară.

– Iartă-mă, zise el, și, când ea dădu din umeri și nu spuse nimic, își dori să nu-și fi cerut scuze.

Era ceva deprimant în apartamentul acela de hotel, luxos mobilat, atunci când el își trase pantalonii pe care ar fi putut foarte bine să nu și-i scoată, iar ea își încheie sutienul. El ar fi vrut s-o audă spunând ceva.

– Ne vedem mâine? întrebă el.

Ea expiră fumul pe nas și, în timp ce-l privea cum dispărea în aer, întrebă:

– E nasol, nu?

– Ne vedem mâine? întrebă el din nou.

– Mâine mă duc la Port Harcourt cu tata, la o întâlnire cu niște oameni de afaceri din industria petrolului, spuse ea. Dar mă întorc miercuri după-amiază. Am putea să luăm masa de prânz ceva mai târziu.

– Da, sigur, spuse Richard, și, până când dădu cu ochii de ea în holul hotelului, câteva zile mai târziu, se temu că n-avea să vină.

Luară prânzul și se uitară la cei care înotau în piscină.

Ea era puțin mai animată, fumă și vorbi mai mult. Îi povesti despre oamenii pe care-i cunoscuse de când începuse să lucreze alături de tatăl ei, cum erau toți la fel.

– Noua clasă de sus nigeriană este o adunătură de ignoranți care nu citesc nimic, care mănâncă fără să le placă în restaurante libaneze exagerat de scumpe¹ și ale căror conversații se reduc la un singur subiect: „Cum merge noua mașină?”

O dată, Kainene râse. O singură dată îi luă mâna. Dar nu-l invită în apartament, și el se întrebă dacă ea voia să mai aștepte pur și simplu sau dacă hotărâse că nu acesta era, până la urmă, genul de relație pe care voia să o aibă cu el.

Richard nu se putu hotărî să întreprindă ceva. Trecură mai multe zile înainte ca ea să-l întrebe în cele din urmă dacă nu voia să meargă înăuntru, și el se simți atunci ca o dublură care a tot așteptat ca actorul principal să lipsească într-o zi și care, când acesta într-adevăr nu apare, în sfârșit, se simte paralizat de stângăcie și nici pe departe atât de pregătit pentru a urca scena pe cât se credea. Ea îl conduse înăuntru. Când el începu să-i ridice rochia deasupra coapselor, ea îl împinse cu calm, ca și cum știa că frenezia lui era o simplă armură în fața fricii. Își atârână rochia pe spătarul scaunului. El era atât de îngrozit că ar putea s-o dezamăgească din nou, încât, văzând că avea erecție, se simți în al nouălea cer, atât de recunoscător, încât, abia dacă intrase în ea, că simți deja tremurul acela involuntar pe care nu-l putu opri. Rămaseră întinși o vreme, el deasupra ei, apoi el se rostogoli pe o parte. Ar fi vrut să-i spună că nu i se întâmplase niciodată așa ceva. Relația lui sexuală cu Susan fusese satisfăcătoare, deși lipsită de afecțiune.

– Îmi pare foarte rău, spuse.

Ea își aprinse o țigară și îl privi.

¹ Comunitatea libaneză din Nigeria (și, în general, din Africa de Vest) este foarte numeroasă și importantă din punct de vedere economic. În plus, spre deosebire de bucătăria nigeriană, puțin cunoscută în lume, cea libaneză are o reputație excelentă la nivel mondial. Libanezii nu sunt însă foarte agreați în Nigeria. (n.tr.)

– Vrei să vii să iei cina cu noi diseară? Părinții mei au câțiva invitați.

Preț de o clipă, el se simți luat prin surprindere. Apoi răspunse:

– Da, mi-ar face plăcere.

Spera că invitația ei însemna ceva, reflecta o schimbare în modul ei de a percepe relația lor. Dar seara, când sosi la casa părinților ei din Ikoyi, ea îl prezentă spunând doar:

– Acesta este Richard Churchill, și apoi se opri intenționat, ca și cum și-ar fi sfidat părinții și pe ceilalți musafiri, lăsându-i să creadă ce voiau.

Tatăl ei îl măsură din cap până-n picioare și îl întrebă cu ce se ocupa.

– Sunt scriitor, spuse el.

– Scriitor? Aha, zise Șef Ozobia.

Richard își dori să nu fi spus că era scriitor, așa că adăugă, în compensație:

– Sunt fascinat de descoperirile de la Ibo-Ukwu. Obiectele din bronz.

– Hmm, murmură Șef Ozobia. Aveți vreo rudă care face afaceri în Nigeria?

– Nu, mă tem că nu.

Șef Ozobia surâse și privi în altă parte. Nu-i mai adresă prea multe cuvinte în restul serii, și la fel făcu și doamna Ozobia, care își urma soțul îndeaproape, cu gesturile ei nobile și cu frumusețea încă mai intimidantă acum, văzută de aproape. Olanna se comportă diferit. Îl întâmpină cu un zâmbet precaut atunci când Kainene le făcu cunoștință, dar, după ce stătură puțin de vorbă, vocea ei deveni mai caldă, și el se întrebă dacă sclipirea din ochii ei era milă, dacă își dădea seama cât de dornic era să spună ceea ce trebuia și cum totuși nu știa care ar fi fost cuvintele potrivite. Căldura ei îl flată.

Se simți ciudat de părăsit când ea se așeză departe de el la masă. Salaria tocmai fusese servită, când ea începu să discute politică împreună cu un oaspete. Richard înțelese că era vorba de nevoia ca Nigeria să devină republică și să înceteze să susțină că regina Elisabeta era șeful statului, dar nu dădu atenție discuției până când ea nu se răsuci spre el și îl întrebă:

– Nu crezi, Richard?

Ca și cum părerea lui avea importanță.

El își dresе vocea.

– Oh, desigur, spuse el, deși nu era sigur la ce consimțise.

Se simți recunoscător că ea îl atrăsese în conversație, îl inclusesese și pe el, și fu fermecat de acea însușire a ei care părea în același timp sofisticată și naivă, un idealism ce refuza să se lase sufocat de realitatea apăsătoare. Pielea ei strălucea. Pomeții i se ridicau când zâmbea. Dar îi lipsea melancolia aceea mistică a lui Kainene, care pe el îl electriză și îl buimăcea. Kainene se așeză lângă el și vorbi puțin în timpul cinei – odată îi porunci tăios unui servitor să schimbe un pahar care urăta puțin tulbure, iar altă dată se aplecă spre el zicând:

– Sosul e grețos, nu ți se pare?

Fu misterioasă în cea mai mare parte a timpului – privea, bea, fuma. Richard ar fi dat orice să știe la ce se gândea. Simțea același fel de suferință fizică atunci când o dorea, și visa să pătrundă din nou înăuntrul ei, s-o penetreze cât mai adânc, ca să încerce să descopere ceva pe care știa că n-avea să-l afle niciodată. Era ca și cum ar fi băut pahar după pahar cu apă și ar fi rămas în continuare însetat și cu teama neliniștitoare că n-avea să se sature vreodată.

Richard era îngrijorat din pricina lui Susan. Îi privea uneori bărbia avântată și ochii verzi și își spunea că era nedrept s-o înșele, să se ascundă în birou până când ea adormea, să o mintă că fusese la bibliotecă, la muzeu sau la clubul de polo. Ea merita mai mult. Dar faptul că era cu ea îi oferea o stabilitate reconfortantă. Richard simțea o anumită siguranță auzindu-i șoaptele, petrecându-și timpul în cabinetul ei de studiu cu schițe în creion ale lui Shakespeare pe pereți. Kainene nu era așa. De Kainene se despărțea cu un simțământ amețitor de fericire și cu un sentiment la fel de neliniștitor de insecuritate. Ar fi vrut s-o întrebe ce credea despre lucrurile pe care nu le discutaseră niciodată – relația lor, un posibil viitor împreună, Susan –, dar nesiguranța de sine îl amuțea de fiecare dată; îi era teamă de răspunsurile pe care ea i le-ar fi putut da.

Evită să ia vreo decizie până în dimineața când se trezi și-și aduse aminte de ziua aceea din Wentnor¹ când ieșise să se joace și apoi o auzise pe Molly strigându-l: „Richard! La masă!“ În loc să răspundă:

¹ Sat în comitatul Shropshire, Anglia (n.tr.)

„Vin imediat“ și să alerge spre ea, se ascunsese sub un gard viu, zgârlindu-și genunchii. „Richard! Richard!“ Molly părea disperată de data asta, dar el rămăsese tăcut, stând pe vine. „Richard! Unde ești, pu-iule?“ Un iepure se oprise și se uitase la el, privirile li se încrucișaseră, și, pentru un scurt moment, numai el și iepurele știuseră unde se afla. Apoi iepurele sărise pe pajiște, și Molly se uitase pe sub tufișuri și îl văzuse. Îi dăduse o palmă răsunătoare și îi spusese să nu mai iasă în ziua aceea din camera lui. Îi spusese că era foarte supărată și că avea să-l spună domnului și doamnei Churchill. Dar acel scurt moment meritase toată suferința, acel moment de abandon pur și total, în care simțise că el și numai el avea controlul asupra întregului univers al copilăriei sale. Amintindu-și de clipa aceea, Richard decise că avea s-o termine cu Susan. Poate că relația dintre el și Kainene n-avea să dureze, dar timpul petrecut cu ea, în care se știa eliberat de minciuni și de prefăcătorii, urma să facă intervalul acela scurt demn de a fi trăit.

Hotărârea aceasta îl însufleți. Amână totuși să i-o comunice lui Susan pentru încă o săptămână, până în seara când se întoarseră de la o petrecere unde ea băuse cam prea multe pahare cu vin.

– Vrei să bei ceva înainte de culcare, dragule? întrebă Susan.

– Susan, țin foarte mult la tine, spuse el grăbit. Dar mi se pare că lucrurile nu merg foarte bine – între noi, vreau să spun.

– Ce spui? întrebă Susan, deși vocea ei aproape șoptită și chipul palid îi lăsau să se înțeleagă că știa foarte bine la ce se referea el.

Richard își trecu mâna prin păr.

– Cine este? întrebă Susan.

– Nu e vorba despre o altă femeie. Pur și simplu cred că avem nevoie de lucruri diferite.

Richard spera că nu suna nesincer, pentru că era adevărat; întotdeauna își doriseră lucruri diferite, avuseseră valori diferite. N-ar fi trebuit niciodată să se mute la ea.

– Nu e Clovis Bancroft, nu? Urechile ei se înroșiseră. Întotdeauna se împurpurau când bea, dar el observă abia acum cât arătau de ciudat, proiectate, parcă roșii de furie, de-o parte și de alta a chipului palid.

– Nu, bineînțeles.

Susan își turnă ceva de băut și se așeză pe brațul canapelei. O vreme, rămaseră tăcuți.

– Mi-ai plăcut din clipa în care te-am văzut, deși nu credeam că năsa avea să se întâmple. M-am gândit ce frumos și ce blând păreai, și probabil atunci am decis că n-aveam să te mai las să pleci.

Susan râse încet, și Richard observă ridurile fine din jurul ochilor ei.

– Susan... spuse el, și se opri, pentru că nu mai era nimic de spus. Nu știuse că ea îl credea astfel. Își dădu atunci seama cât de puțin stătuseră de vorbă, cât de simplistă fusese relația lor, un proces în care implicarea fusese redusă cel puțin din partea lui. Relația acesta i *se întâmplase*.

– A mers prea repede pentru tine, nu? spuse Susan.

Veni și rămase în picioare lângă el. Își recăpătase expresia calmă. Bărbia nu-i mai tremura.

– N-ai avut posibilitatea să cercetezi, de fapt, să călătorești mai mult prin țara asta, așa cum voiai; te-ai mutat aici, și te-am luat cu mine la toate petrecerile alea oribile, cu oameni cărora nu le pasă mai deloc de scris, și de arta africană, și de toate lucrurile astea. Trebuie să fi fost groaznic. Îmi pare foarte rău, Richard, și înțeleg. Desigur, trebuie să cunoști puțin Nigeria. Pot să te ajut? Am prieteni în Enugu și în Kaduna.

Richard îi luă paharul din mână, îl puse jos și o luă în brațe. Simți o vagă nostalgie mirosindu-i aroma de măr, atât de familiară, a părului șamponat.

– Nu, o să mă descurc, spuse el.

Ea nu credea că totul se sfârșise cu adevărat, era clar. Credea că el ar avea să se întoarcă, iar el nu-i spuse nimic ca s-o convingă de contrariu. Când servitorul cu șorț alb deschise ușa din față ca să-l lase să iasă, Richard se simți ușurat.

– La revedere, domnule, spuse servitorul.

– La revedere, Okon.

Richard se întrebă dacă imposibilul Okon ascultase vreodată la ușă când el și Susan avuseseră scenele acelea cu pahare sparte. Îl rugase cândva pe Okon să-l învețe câteva propoziții simple în efik¹, dar Susan le interzisese să continue după ce-i găsisese pe amândoi în camera de studiu. Okon părea agitat în timp ce Richard pronunța cuvintele și o privea apoi pe Susan cu grațitudine, ca și cum tocmai l-ar fi salvat de

¹ Numele unei populații din sudul extrem al Nigeriei (zona orașului Calabar) și din Camerun (n.tr.)

tiranía unui alb nebun. Mai târziu, Susan îi spusese pe un ton blând că înțelegea faptul că Richard nu știa cum stăteau lucrurile în acel loc. Anumite granițe nu puteau fi încălcate. Era o voce care lui îi amintise de mătușa Elizabeth, de mentalitatea aceea susținută de autosuficiența, prea încrezătoarea în sine decență englezească. Poate că, dacă i-ar fi povestit lui Susan despre Kainene, ea ar fi folosit aceeași voce ca să-i spună că înțelegea foarte bine nevoia lui de a experimenta o relație cu o negresă.

Richard îl văzu pe Okon făcându-i cu mâna în timp ce pornea mașina. Simți o nevoie copleșitoare de a cânta, doar că nu era el bărbatul care să cânte. Toate celelalte case de pe strada Glover erau la fel cu a lui Susan, încăpătoare, înconjurare de palmieri și de pajiști cu iarbă moale.

În după-amiaza zilei următoare, Richard se ridică în capul oaselor pe pat, gol, și se uită la Kainene. Eșuase din nou.

– Îmi pare rău. Cred că mă excit prea tare, spuse el.

– Poți să-mi dai o țigară? întrebă ea.

Cearceaful de mătase îi contura silueta costelivă a trupului dezvelit.

El i-o aprinse. Ea se ridică de sub pătură, cu sfârcurile maronii întunecate întărindu-se în camera răcită de aerul condiționat, și privi undeva în față.

– Nu ne grăbește nimeni, spuse ea. Și mai sunt și alte metode.

Richard simți cum se enervează brusc, pe el, pentru că era nejustificat de molâu, pe ea, pentru zâmbetul acela pe jumătate batjocoritor și pentru că spusese că existau și alte metode, ca și cum el ar fi fost definitiv incapabil s-o satisfacă în maniera tradițională. Știa de ce era în stare. Știa că o putea satisface. Avea nevoie doar de timp. Începuse totuși să se gândească la niște ierburi de leac – niște plante extrem de eficiente pentru tratarea impotenței pe care le foloseau bărbații africani, despre care își amintea să fi citit undeva.

– Nsukka e o insuliță de praf în mijlocul pădurilor, cea mai ieftină bucată de pământ pe care au putut construi o universitate, spuse Kainene.

Pe Richard îl surprindea întotdeauna cât de ușor putea ea să treacă la conversații pe teme mundane.

– Dar ar trebui să fie locul ideal pentru un scriitor, nu?

– Da, spuse el.

– Poate că are să-ți placă și ai să vrei să rămâi acolo.

– Poate. Richard alunecă sub pătură. Dar mă bucur foarte mult că ai să fii în Port Harcourt și n-o să trebuiască să vin până în Lagos ca să te văd.

Kainene nu spuse nimic. Fuma trăgând regulat din țigară, și, timp de o clipă terifiantă, el se întrebă dacă ea nu avea să-i spună că totul avea să ia sfârșit când părăseau amândoi Lagosul și că, în Port Harcourt, cu avea să-și găsească un bărbat capabil s-o *satisfacă*.

– Casa mea va fi perfectă pentru sfârșiturile de săptămână petrecute împreună, spuse ea în cele din urmă. E monstruoasă. Tata mi-a dat-o anul trecut pe post de zestre. Cred că s-a gândit că are să fie un mod de a-i atrage pe holteii corespunzători să ceară mâna fiicei celei urâte. E un gest îngrozitor de european, dacă stai să te gândești, din moment ce noi nu avem zestre, ci plătim un preț pentru mireasă. Kainene stinse țigara, deși n-o terminase. Olanna a spus că ea nu voia o casă. Nu că i-ar trebui una. Păstrează-ți casele pentru fiica cea urâtă.

– Nu spune asta, Kainene.

– Nu spune asta, Kainene, îl imită ea.

Se ridică, iar el vru s-o tragă înapoi. Dar n-o făcu; n-avea încredere în trupul său și n-ar fi suportat s-o mai dezamăgească o dată.

Uneori se simțea ca și cum n-ar fi știut nimic despre ea, ca și cum n-avea să ajungă la sufletul ei niciodată. Și totuși, alte dăți, în timp ce stătea întins lângă ea, avea un sentiment de plenitudine, siguranța că n-avea să mai aibă niciodată nevoie de nimic altceva.

– Că veni vorba, am rugat-o pe Olanna să te prezinte iubitului ei, profesorul revoluționar, spuse Kainene. Își scoase peruca. Cu părul scurt împletit în codițe în jurul capului, fața ei arăta mai tânără, mai mică. Înainte se întâlnea cu un prinț hausa, un tip plăcut, liniștit, dar care nu nutrea nici una dintre iluziile ei nebunești. Odenigbo se crede cu adevărat un luptător pentru libertate. E matematician, dar își petrece mai tot timpul scriind articole în ziare despre ideile lui socialiste, o harababură ideologică în stil african. Olannei îi place asta la nebunie. Însă nu cred că vreunul din ei își dă seama că socialismul nu e decât o glumă.

Își puse peruca la loc și începu să se pieptene; părul ondulat, cu cărare pe mijloc, îi ajungea până la bărbie. Lui Richard îi plăceau liniile clare ale trupului ei subțire, zveltețea brațului întins.

– Socialismul ar putea foarte bine să funcționeze în Nigeria, mi se pare, dacă ar fi făcut cum trebuie, spuse el. E vorba pur și simplu de a face dreptate oamenilor din punct de vedere economic, nu?

Kainene pufni.

– Socialismul n-ar avea niciodată succes printre ibo. Rămase cu pe-ria suspendată în aer. Ogbenyealu este un nume comun pentru fe-tele ibo – și știi ce înseamnă? „Să nu se mărite cu un bărbat sărac.“ A-i da unui copil un asemenea nume încă de la naștere e cea mai bună do- vadă de capitalism.

Richard râse, și fu încă mai amuzat că ea nu găsi nimic de râs în ceea ce spusese; își reluă pur și simplu pieptănatul. Richard se gândi la următoarea dată când avea să râdă alături de ea, și apoi la următoa- rea. Se pomenea adeseori gândindu-se la viitor, încă înainte de a epu- iza prezentul.

Se ridică, gol, și se simți rușinat atunci când ea îi aruncă o privire. Poate își masca dezgustul afișând acea figură lipsită de expresie. Își trase repede hainele pe el.

– Am părăsit-o pe Susan, spuse el brusc. Stau la motelul Princewill din Ikeja¹. O să-mi iau restul de lucruri de la ea când plec la Nsukka.

Kainene se holbă la el, și el văzu surpriză pe fața ei, și apoi altceva, de care nu fu sigur ce era. Poate confuzie?

– N-a fost niciodată o relație reușită, de fapt, spuse el.

Nu voia ca ea să creadă că o făcuse din cauza ei, să-și pună tot fe- lul de întrebări despre relația dintre ei. Nu încă.

– O să ai nevoie de un servitor, spuse ea.

– Ce?

– Un servitor, la Nsukka. O să ai nevoie de cineva care să-ți spele rufele și să-ți curețe casa.

El fu pe moment zăpăcit de saltul la un cu totul alt subiect.

– Un servitor? Mă descurc destul de bine fără ajutor. Am trăit multă vreme singur.

– O s-o rog pe Olanna să găsească pe cineva, spuse Kainene.

Scoase o țigară din portțigaret, dar n-o aprinse. O lăsă jos pe nopti- eră și se apropie de el și-l îmbrățișă, strângându-l tremurătoare. El fu

¹ Suburbie a orașului Lagos (n.tr.)

ntât de surprins, încât nu-i răspunse la îmbrățișare. Ea nu-l ținuse nicio-
dută atât de strâns în brațe decât când erau în pat. Kainene părea a nu ști
nici ea prea bine ce trebuia să facă în continuare, pentru că se depărtă
brusc de el și-și aprinse țigara. Mai apoi, el se gândea adesea la îmbrățișă-
rile acelea, și, de fiecare dată, avea senzația că un zid se năruise între ei.

Richard plecă la Nsukka după o săptămână. Conduse cu viteză mo-
derată, trăgând din când în când pe dreapta ca să se uite la harta dese-
nută de mână pe care i-o dăduse Kainene. După ce trecu peste fluviul
Niger, se hotărî să se oprească la Ibo-Ukwu. Acum, că ajunsese în sfâr-
șit în țara ibo, voia întâi de toate să vadă locul unde fuseseră descoperi-
rite primele vase împodobite cu brăuri. În sat erau risipite câteva case
de ciment, care stricau aspectul pitoresc al colibelor din pământ îngre-
mădite de ambele părți ale ulițelor prăfuite, atât de înguste, încât Richard
își parcă mașina departe și o luă pe urmele unui tânăr în pantaloni scurți
care părea obișnuit să facă pe ghidul. Îl cheina Emeka Anozie. Fusesse
unul dintre muncitorii locali angajați la săpături. Emeka îi arătă lui
Richard șanțurile largi, dreptunghiulare, unde specialiștii excavaseră
pământul, și săpăligile și covețile care fuseseră folosite pentru a curăța
bronzul de țărână.

– Vreți să vorbiți cu tatăl cel mare¹? Pot să vă traduc eu, se offeri
Emeka.

– Mulțumesc.

Richard se simți ușor copleșit de primirea caldă, de vecinii care se
țineau pe urmele lor spunând „Bună ziua, *nno*, bine ați venit“, de parcă
nici măcar nu le trecea prin cap să se supere că apăruse neinvitat.

Tata Anozie avea o pânză murdară înfășurată în jurul trupului și le-
gată după gât. Îi conduse în *obi*²-ul său întunecos, care mirosea a ciu-
perci. Deși Richard citise despre cum fuseseră descoperite vestigiile, îi
puse întrebarea. Tata Anozie își îndepărtă un fir de tutun din nas îna-
inte de a începe să povestească. Cam cu douăzeci de ani în urmă, fra-
tele lui săpa un puț, când dăduse peste ceva metalic care se dovedise a

¹ În engleză, *big father*; traducând diferite nume pe care le folosesc membrii a numeroase
triburi africane pentru fratele cel mai mare al tatălui, șeful tradițional al familiei. (n.tr.)

² Locuința capului familiei ibo, amplasată, simbolic, în centrul curții comune; ea reprezintă,
de asemenea, locul de primire a oaspeților și altarul principal al familiei. (n.tr.)

fi un fel de ploscă. Curând găsisese mai multe, și le scosese din pământ, le spălase și-și chemase vecinii să le vadă. Erau făcute cu măiestrie și le sugeraseră ceva vag familiar, dar nimeni nu cunoștea vreun meșter care să lucreze asemenea obiecte. În curând, vestea ajunsese la șeful de district din Enugu, care trimisese pe cineva să le ducă la Comisia de Antichități din Lagos. După aceea, o vreme nimeni nu mai venise și nu mai întrebaseră de ele, iar fratele lui își construise puțul, și viața mersese înainte. Apoi, cu câțiva ani în urmă, niște albi din Ibadan veniseră să facă săpături. Discutaseră mult înainte să înceapă treaba, pentru că un staul de capre și o parte din gardul unei curți trebuiau dărâmate, dar lucrurile merseseră bine. Sufla armatanul, dar, pentru că se temeau de furtuni, acoperiseră șanțurile cu prelate întinse pe bețe de bambus. Găsiseră obiecte foarte frumoase: ploști, cupe, bijuterii folosite de femei, reprezentări de șerpi, vase.

– Au descoperit și un cavou, nu? întrebă Richard.

– Da.

– Credeți că era al regelui?

Tata Anozie îi aruncă lui Richard o privire lungă, îndurerată și murmură ceva cu o expresie suferindă pe chip. Emeka râse înainte să traducă.

– Tata zice că a crezut că sunteți unul dintre albi care știu câte ceva. Zice că oamenii din țara ibo nu știu ce e acela rege. Noi avem preoți și bătrâni. Mormântul a fost poate al unui preot. Dar preoții nu sunt regi. Dacă există astăzi niște bărbați neghiobi care se consideră regi, asta e doar pentru că albi le-au adus ofițerii lor superiori.

Richard își ceru scuze. Nu știuse că despre ibo se spunea că aveau o tradiție republicană de mii de ani, dar unul dintre articolele despre obiectele descoperite la Ibo-Ukwu lansa ipoteza că triburile ibo avuseseră poate cândva regi și apoi renunțaseră la ei, exact așa cum făcuseră cu anumite zeități care nu le mai erau de folos. Richard șezu o vreme acolo, încercând să-și imagineze cum trăiau oamenii care putuseră să meșterească obiecte de o asemenea frumusețe și complexitate pe vremea lui Alfred cel Mare¹. Voia să scrie despre ei, să creeze ceva din

¹ Conducătorul (871–899) regatului anglo-saxon Wessex, și-a apărut supușii de vikingii din Danemarca; a încercat să resusciteze viața culturală a țării, rămasă fără vlagă din pricina invaziilor vikingie. (n.tr.)

ceea ce văzuse, dar nu știa ce. Poate un roman fantezist cu un erou arheolog care căuta obiecte din bronz și care era apoi transportat într-un trecut idilic?

Îi mulțumi lui Tata Anozie și se ridică să plece. Tata Anozie spuse ceva, și Emeka îl întrebă:

– Tata vă întreabă: Nu vrei să-l fotografiezi? Toți albi care au venit pe aici i-au făcut poze.

Richard clătină din cap.

– Nu, îmi pare rău. N-am aparat de fotografiat.

Emeka râse.

– Tata întreabă: Ce fel de alb este acesta? De ce a venit aici și ce vrea să facă?

În timp ce conducea mai departe spre Nsukka, Richard se întreabă și el exact același lucru: ce făcea acolo și, mai rău, ce avea să scrie?

Căminul de pe strada Imoke era rezervat profesorilor și artiștilor invitați de universitate. Era sobru, aproape ascetic, și, când Richard văzu cele două fotolii din sufragerie, patul de o persoană și dulapurile simple din bucătărie, se simți deodată ca acasă. Domnea o liniște întru totul potrivită locului. Când îi vizită pe Olanne și pe Odenigbo, ea îi spuse:

– Sunt sigură că ți-ar plăcea un loc puțin mai confortabil, așa că ei răspunse:

– Da, deși mobila austeră îi convenea de minune.

Fu de acord cu ea numai pentru că zâmbetul Olannei era ca un fel de premiu, pentru că atenția ei îl flata. Ea insistă ca el să-l angajeze pe grădinarul lor, Jomo, să vină de două ori pe săptămână și să-i planteze niște flori în curte. Îl prezentă prietenilor lor; îi arătă piața; îi spuse că-i găsisese un servitor perfect.

Richard își imaginase că avea să fie cineva tânăr și iute ca servitorul lor, Ugwu, dar Harrison se dovedi un bărbat micuț, încovoiat și slab ca un țâr, de vârstă mijlocie, care purta o cămașă albă prea mare pentru el, atârându-i până sub genunchi. Se înclina extravagant la începutul fiecărei conversații. Îi spuse lui Richard cu mândrie nedisimulată că înainte lucrase pentru preotul irlandez părintele Bernard și pentru profesorul american Land.

– Fac salată foarte bună de sfeclă, spuse el în prima zi, și ulterior Richard constată că era foarte mândru nu numai de salata sa, ci și de celelalte mâncăruri gătitе cu sfeclă, pe care trebuia să o cumpere de la standul de delicatese, pentru că majoritatea nigerienilor nu o mâncau.

Prima cină pe care o pregăti Harrison constă dintr-un fel de pește marinat, precedat de salata de sfeclă. A doua seară orezul fu garnisit cu sfeclă fiartă sângerie.

– O fac după o rețetă americană de cartofi fierți, spuse Harrison în timp ce îl privea pe Richard mâncând.

A treia zi urmă din nou o salată de sfeclă, și în ziua a patra încă o dată sfeclă fiartă, de data aceasta înspăimântător de roșie, ca garnitură la friptura de pui.

– Te rog, nu mai vreau sfeclă, Harrison, spuse Richard, ridicând mâna. Fără sfeclă de acum înainte.

Harrison păru dezamăgit, apoi fața i se lumineă.

– Dar, domnule, fac mâncare din țara dumneavoastră; mâncare cum mâncați când ați fost copil. Nu gătesc nici un fel nigerian, numai după rețete străine.

– Nu mă deranjează mâncarea nigeriană, Harrison, spuse Richard. Dacă Harrison ar fi știut cât îi displăcuse mâncarea din copilărie – batogul sărat, plin de oase, cașa cu dezolanta crustă groasă de deasupra ca o manta de fâș, friptura de vită uscată cu fâșiulele de grăsime de pe margini înecate în sos.

– Bine, domnule.

Harrison avea o expresie posomorâtă.

– Apropo, Harrison, se întâmplă cumva să știi vreo iarbă pentru bărbați? Întrebă Richard ca din întâmplare.

– Poftim?

– Ierburi.

Richard făcu un gest neclar.

– Verdeață, domnule? Oh, fac orice salată vreți din țara dumneavoastră foarte bună, domnule. Pentru domnul profesor Land am făcut multe, multe salate.

– Da, dar eu mă refer la ierburi medicinale.

– Medicinale? Mergeți la doctor la policlinică.

– Voiam să știu despre ierburile de leac africane, Harrison.

- Dar, domnule, alea sunt rele, de la vrăjitori. Sunt de la necuratul.
- Desigur.

Richard renunță. Ar fi trebuit să-și imagineze că Harrison, cu dragostea sa nemărginită pentru tot ce nu era nigerian, nu era persoana potrivită să răspundă la o asemenea întrebare. Avea să-l întrebe pe Jomo.

Richard aștepta până în ziua când sosi Jomo, și stătu lângă fereastră, privindu-l cum uda crinii proaspăt plantați. Jomo puse stropitoarea deoparte și începu să culeagă de pe jos din fructele copacului-umbrelă¹. Căzuseră mai multe în noaptea dinainte, și acum zăceau, ovale și gălbui, pe gazon. Richard simțea adeseori mirosul greșos de dulce pe care îl emanau când putrezeau, un miros pe care știa că avea să-l asocieze întotdeauna șederii sale în Nsukka. Jomo umpluse sacoșa de rafie pe care o ținea în mână când Richard se apropie de el.

– Oh. Bună dimineața, domnule Richard, spuse el în maniera sa solemnă. Voiam să îi duc fructele lui Harrison, în caz că vreți să mâncați, domnule. Nu iau pentru mine.

Jomo puse plasa jos și apucă stropitoarea.

– Nici o problemă, Jomo, nu le vreau, spuse Richard. Apropo, cumști cumva vreo iarbă bună pentru bărbați? Pentru bărbați care au probleme la... când sunt cu o femeie?

– Da, domnule. Jomo continuă să ude florile, ca și cum era o întrebare pe care ar fi auzit-o în fiecare zi.

– Știi ierburi de leac pentru bărbați?

– Da, domnule.

Richard simți o zvâcnire de triumf în stomac.

– Aș vrea să mi le arăți și mie, Jomo.

– Fratele meu a avut probleme înainte pentru că prima soție nu era grea și a doua soție nu era grea. *Dibia* i-a dat niște frunze, și el a început să mestece. Acum soțiile au rămas grele.

– Oh. Foarte bine. Poți să-mi faci rost de iarbă asta, Jomo?

Jomo se opri și se uită la el, cu chipul lui scofălcit, înțelept, plin de o compasiune afectuoasă.

– Nu merge la albi, domnule.

– A, nu. Vreau doar să scriu despre ea.

Jomo clătină din cap.

¹ Arbore african (*Musanga cecropioides*) cu fructe comestibile, nu foarte gustoase (n.tr.)

– Mergeți la *dibia* și mestecați acolo, în fața lui. Nu e pentru scris, domnule.

Jomo se răsuci cu fața spre stratul de flori, fredonând ceva abia auzit.

– Aha, spuse Richard, și, înapoindu-se spre casă, avu grijă să nu arate cât era de decepționat.

Merse drept și-și aminti sieși că era, până la urmă, stăpânul.

Harrison stătea lângă intrare, prefăcându-se a lustrui sticla ușii.

– E ceva care Jomo nu face bine, domnule? întrebă el plin de speranță.

– I-am pus doar câteva întrebări.

Harrison păru dezamăgit. Fusese clar de la bun început că el și Jomo n-aveau să se înțeleagă, bucătarul și grădinarul, fiecare considerându-se superior celuilalt. Odată, Richard îl auzise pe Harrison spunându-i lui Jomo să nu ude plantele de lângă peretele cabinetului de lucru pentru că „sunetul de la apă îl deranjează pe stăpân la scris“ Harrison voise să-l audă și Richard, pentru că vorbea tare, chiar din apropierea ferestrei biroului. Servilismul lui Harrison îl amuza pe Richard, la fel ca venerația lui pentru scrisul său: Harrison își luase sarcina de a șterge de praf mașina de scris în fiecare zi, deși nu era niciodată prăfuită, și ezita să arunce paginile de manuscris pe care le găsea în coșul de gunoi.

– Nu mai folosiți asta, domnule? Sunteți sigur? întreba Harrison ridicând paginile boțite, și Richard îi răspundea că da, era sigur.

Uneori se întreba ce ar spune Harrison dacă ar afla că el nu era sigur nici măcar de subiectul romanului, că scrisese o schiță despre un arheolog și apoi o aruncase, scrisese o poveste de dragoste între un englez și o negresă și apoi o aruncase și începuse să scrie despre viața dintr-un mic orașel nigerian. Cea mai mare parte a materialului pentru această ultimă încercare o strângea din timpul serilor petrecute la Odenigbo și Olanna, alături de prietenii lor. Ei îl acceptau fără mari probleme, nu-i dădeau cine știe ce atenție, și, poate de aceea, Richard se simțea confortabil așezat pe o canapea în sufragerie, ascultând.

Când Olanna i-l prezentase lui Odenigbo, spunând: „Acesta este Richard Churchill, prietenul lui Kainene despre care ți-am povestit“, Odenigbo îi strânsese mâna cu căldură și-i spusese: „N-am devenit prim-ministrul regelui pentru a asista la destrămarea Imperiului Britanic“¹.

¹ Frază celebră dintr-un discurs al prim-ministrului Churchill în cadrul parlamentului britanic, în noiembrie 1942 (n.tr.)

Lui Richard îi trebuiră câteva clipe să înțeleagă și să râdă de imitația destul de jalnică a lui Sir Winston Churchill. Mai târziu, îl văzuse pe Odenigbo fluturând un exemplar din *Daily Times* și strigând: „Acum trebuie să începem să ne decolonizăm educația! Nu mâine, acum! Să le predăm istoria noastră!“ Și se gândi: „Iată un om care are încredere în felul său excentric de a fi, care nu e deosebit de atrăgător, dar care poate atrage atenția tuturor într-o cameră plină de bărbați atrăgători“. Richard o privea și pe Olanna. Și, de fiecare dată când se uita la ea, se simțea renăscut, ca și cum ea devenea mai frumoasă cu fiecare clipă ce trecea. Simți totuși o emoție neplăcută când văzu mâna lui Odenigbo pe umărul ei și, mai târziu, când și-i imagină în pat. El și Olanna schimbaseră puține cuvinte în afara conversației generale, dar, cu o zi înainte de a pleca să o viziteze pe Kainene în Port Harcourt, Olanna îi spuse:

– Richard, salut-o pe Kainene din partea mea.

– O să-i transmit, spuse el; era prima oară când ea menționa numele lui Kainene.

Kainene îl luă de la gară în Peugeotul ei 404, și se îndepărtară de centrul orașului mergând spre ocean, către o vilă izolată cu două etaje, cu terase înfășurate în flori mov pal de bougainvillea. Richard inspira mirosul sărat al aerului în timp ce Kainene îl conduse prin camerele largi, mobilate intenționat asimetric, cu bun-gust, presărate cu sculpturi în lemn, peisaje mute și siluete rotunde cioplite. Podeaua șlefuită răspândea o aromă de lemn.

– Aș fi vrut să fie mai aproape de mare, ca să vedem mai bine plaja. Dar am schimbat aranjamentul făcut de tata, și sper că nu mai urată atât de *nouveau riche*, nu? întrebă Kainene.

Richard râse. Nu doar pentru că ea o imitase pe Susan – Richard îi relatase opinia lui Susan despre Șef Ozobia –, ci și pentru că ea spusese „noi“. „Noi“ însemna ei amândoi; îl inclusese și pe el. Când îl prezentă servitorilor, trei bărbați în uniforme greoaie de pânză, Kainene spuse, cu zâmbetul acela ironic al ei:

– O să-l vedeți deseori pe domnul Richard.

– Bine ați venit, domnule, spuseră cei trei la unison, și aproape că luară poziție de drepti când Kainene arătă înspre fiecare și le spuse numele: Ikejide, Nnanna și Sebastian.

– Ikejide e singurul care are o fărâmbă de creier în cap, spuse Kainene.

Cei trei zâmbiră, ca și cum fiecare avea părerea lui despre asta, dar nu intenționau, bineînțeles, să spună nimic.

– Acum, Richard, hai să-ți arăt locurile!

Kainene făcu o reverență ironică și îl conduse prin ușa din spate în grădina de portocali.

– Olanna m-a rugat să-ți transmit salutări, spuse Richard, luând-o de mână.

– Deci iubitul ei revoluționar te-a acceptat în gașca lui. Trebuie să-i fîm recunoscători. Înainte nu primea în casă decât profesori negri.

– Da, mi-a spus. Zicea că Nsukka era plină de oameni din USAID¹ și Corpul Păcii² și de la Universitatea de Stat din Michigan³, iar el voia un loc de întâlnire pentru cei câțiva profesori nigerieni.

– Și pasiunile lor naționaliste.

– Bănuiesc. Chiar e un om deosebit, care te inspiră.

– Te inspiră, repetă Kainene. Se opri să turtească pe pământ ceva cu talpa sandalei. Îți plac, nu? Olanna și Odenigbo.

El voi să se uite în ochii ei, să încerce să discearnă ce și-ar fi dorit ea ca el să-i spună. Ar fi vrut să spună ceea ce voia ea să audă.

– Da, îmi plac, spuse el. Mâna ei în a lui era moale, și el se temu că avea să-i alunece. M-au ajutat mult să mă acomodez în Nsukka, adăugă el, ca și cum s-ar fi justificat. M-am adaptat destul de repede. Și apoi, desigur, e și Harrison.

– O, da, Harrison. Ce mai face Omul-Sfecă?

Richard o trase spre el, ușurat că nu părea deloc deranjată.

– Face bine. E un om de treabă, de fapt, foarte amuzant.

Erau acum în livadă, între ramurile dese ale portocalilor, și Richard se simțea copleșit de un sentiment ciudat. Kainene vorbea, ceva despre unul dintre angajații ei, dar el se simțea retrăgându-se, își simțea

¹ United States Agency for International Development – agenție guvernamentală americană care gestionează ajutorul acordat de SUA altor țări. (n.tr.)

² Agenție federală americană care trimite voluntari în numeroase țări ale lumii, de obicei în misiuni umanitare. (n.tr.)

³ Prestigioasă universitate americană, care s-a implicat foarte activ în proiectarea și funcționarea Universității Nigeriene din Nsukka. (n.tr.)

mintea desfășurându-se, rostogolindu-se înapoi din proprie voință. Portocalii, prezența atâtor copaci în jurul lui, zumzetul muștelor deasupra, verdele luxuriant îi amintiră de casa părintească din Wentnor. Era absurd ca acest loc tropical și umed, în care soarele îi înroșea pielea de pe brațe și albinele se învâneau amețite de lumină, să-i amintească de casa englezească ce stătea să se năruie, în care se făcea mereu curent, chiar și vara. Văzu în minte plopii înalți și sălciile din spatele casei, în câmpul unde pândeau bursuci, dealurile crestate acoperite cu buruieni și cu ferigi care se întindeau pe kilometri întregi, punctate de oi lăsate la păscut. „Dealuri albastrii de care-mi amintesc“ Îi văzu pe părinții lui șezând alături de el în dormitorul lui de la etaj, care mirosea a umezeală, în timp ce tata le citea poezii:

*Into my heart an air that kills
From yon far country blows:
What are those blue remembered hills,
What spires, what farms are those?*

*That is the land of lost content
I see it shining plain,
The happy highways where I went
And cannot come again.¹*

Vocea tatălui se făcea întotdeauna mai profundă când rostea „dealuri albastrii de care-mi amintesc“, și, după ce părinții lui ieșeau din cameră, și săptămâni de zile apoi, Richard privea afară pe fereastră cum dealurile depărtate căpătau o tentă albastruie.

Richard era uimit de cât de ocupată era Kainene. Cât timp se văzuse cu ea în Lagos, în scurtele întâlniri de la hotel, nu conștientizase faptul că ea avea o viață plină și că ar fi fost plină chiar și fără el.

¹ „Un vânt ucigător bate / Din țara aceea de departe înspre inima mea: / Ce sunt acele dealuri albastrii de care-mi amintesc, / Acele turle, acele case țărănești? / Acela e țărâmul fericirii pierdute, / Îl văd strălucind limpede, / Sunt drumurile pe care le-am străbătut fără griji / Și pe care nu mă mai pot întoarce.“

Poezia *The Land of Lost Content* („Țărâmul fericirii pierdute“) a poetului și clasicistului englez A.E. Housman (1859–1936) este una dintre cele mai cunoscute din popularul său volum de versuri *The Shropshire Lad* („Flăcăul din Shropshire“). (n.tr.)

Gândul că nu era singurul locuitor al lumii ei îl neliniștea în mod ciudat, dar încă mai ciudat i se părea faptul că viața ei era deja clar împărțită și rutinată după numai câteva săptămâni în Port Harcourt. Munca venea pe primul plan; Kainene era hotărâtă să dezvolte afacerile tatălui său, să aibă mai mult succes decât el. Seara, diverși musafiri – patroni de firme negociind afaceri, agenți guvernamentali negociind mite, industriași negociind locuri de muncă – treceau în vizită, parcându-și mașinile lângă intrarea în livadă. Kainene avea întotdeauna grijă ca ei să nu stea prea mult, iar lui Richard nu i-i prezenta pentru că spunea că aveau să-l plictisească, așa că el stătea la etaj, citind sau mângălind până când plecau. De multe ori încerca să-și distragă mintea de la gândul că avea să o dezamăgească din nou pe Kainene în noaptea aceea; încă nu putea avea încredere în trupul lui, și descoperise că gândul la eșec sporea șansele ca acesta să se producă.

Se afla pentru a treia oară în Port Harcourt, când servitorul ciocăni la un moment dat la ușă și anunță:

– Doamnă, a sosit maiorul Madu.

Kainene îl rugă pe Richard să coboare cu ea.

– Madu este un vechi prieten de-al meu, și aș vrea să-l cunoști. Tocmai s-a întors de la niște antrenamente militare în Pakistan.

Richard simți mirosul coloniei musafirului încă de pe hol – un miros tare, înecăcios. Cel care mirosea astfel îl izbi într-un mod pe care Richard îl consideră imediat elementar: avea o față lată, mahonie, buze groase și nasul cu nări largi. Când se propti pe picioare să dea mâna cu el, Richard aproape că se dădu un pas înapoi. Bărbatul era uriaș. Richard era obișnuit să fie cel mai înalt din încăpere, cel la care toată lumea privea în sus, dar acum avea de-a face cu un om care era cu aproape zece centimetri mai înalt decât el și a cărui lățime în umeri și masivitate a trupului îl făceau să pară încă mai înalt – o namilă.

– Richard, el este maiorul Madu Madu, spuse Kainene.

– Bună ziua, zise maiorul. Kainene mi-a povestit despre dumneavoastră.

– Bună ziua, spuse și Richard.

I se păru prea intim felul în care acest colos de om cu zâmbetul lui ușor condescendent pronunțase numele lui Kainene, de parcă o cunoștea foarte bine, de parcă știa ceva ce Richard ignora, de parcă tot ceea ce Kainene i-ar fi spus lui despre Richard ar fi fost șoptit la ureche, printre

chicotele stupide ale intimității fizice. Și ce nume mai era și ăsta, Madu Madu? Richard se așază pe canapea și refuză băutura propusă de Kainene. Se simțea palid. Își dorea s-o fi auzit pe Kainene spunând: „Acesta e iubitul meu, Richard“.

– Deci v-ați cunoscut în Lagos? întrebă maiorul.

– Da, răspunse Richard.

– Mi-a povestit pentru prima oară despre dumneavoastră când am sunat-o din Pakistan, acum vreo lună.

Richard nu mai știa ce să spună. Habar n-avea că vorbiseră la telefon și nu-și amintea nici măcar ca ea să fi menționat că era prietenă cu un ofițer de armată ale cărui nume și prenume erau identice.

– Și de cât timp vă cunoașteți? zise Richard, și se întrebă imediat dacă nu sunase suspicios.

– În Umunnachi, familia mea este vecină cu familia Ozobia. Maiorul Madu se întoarse spre Kainene. Nu se spune că strămoșii noștri erau rude? Doar că oamenii voștri ne-au furat pământul, și noi v-am alungat.

– Nu, ai voștri au fost cei care ne-au furat pământul, spuse Kainene și râse.

Richard fu surprins de râsul ei înecat de emoție. Fu încă mai surprins de comportamentul familiar al maiorului, de felul cum se trânti pe canapea, cum se ridică să întoarcă discul de fonograf, cum glumi cu servitorii care aduceau cina. Richard se simțea lăsat pe dinafară. Se gândi că i-ar fi fost recunoscător lui Kainene dacă aceasta i-ar fi spus dinainte că maiorul avea să rămână la cină. Își dori ca ea să fi băut mai degrabă gin cu apă tonică, ca el, decât whisky cu apă, ca maiorul Madu. Ar fi vrut ca omul acesta să nu-i mai pună atâtea întrebări, ca și cum ar fi vrut să-l antreneze în conversație, de parcă el ar fi fost gazda, iar Richard – musafirul. „Ce părere aveți de Nigeria?“ „Orezul nu vi se pare delicios?“ „Cum vă merge cartea?“ „Vă place la Nsukka?“

Lui Richard îi repugnau întrebările și manierele perfecte ale maiorului.

– Mi-am făcut stagiul la Sandhurst¹, spuse maiorul, și mai mult decât orice acolo am urât frigul. Mai ales pentru că în fiecare dimineață ne puneau să alergăm pe un frig cumplit numai în tricou și în pantaloni scurți.

¹ Academia Militară Regală Sandhurst este instituția care formează toți ofițerii armatei britanice. (n.tr.)

– E clar de ce vi s-a părut atât de frig, spuse Richard.

– O, da. Fiecare e învățat cu ale lui. Sunt sigur că în curând o să vi se facă foarte dor de casă.

– Nu cred asta, spuse Richard.

– Ei bine, englezii tocmai au decis să limiteze imigrația din Comunitate¹, nu? Vor ca oamenii să stea în țările lor. Ironia este, bineînțeles, că noi, cei din Comunitate, nu putem limita intrarea englezilor în țările noastre. Își mestecă încet orezul și examinează pentru o clipă eticheta sticlei cu apă ca și cum ar fi vrut să afle ce soi de vin fusese pus pe masă. Imediat după ce m-am întors din Anglia, am făcut parte din Batalionul patru, care a fost trimis în Congo într-o misiune a Națiunilor Unite. N-am avut un comandant bun, dar, în ciuda acestui lucru, am preferat să fiu acolo decât în relativa stabilitate din Anglia. Exact din cauza cliimei. Maiorul făcu o pauză. N-am avut deloc un comandant bun în Congo. Era un colonel englez.

Îi aruncă o privire lui Richard și continuă să mestece.

Richard se încordă de furie. Își simțea degetele țepene, și îi fu teamă că risca să-și scape furculița, și acest bărbat insuportabil avea să-și dea seama de ceea ce simțea.

Curând după masă, în timp ce ședeau pe veranda luminată de lună, ascultând muzică highlife, sună soneria.

– Trebuie să fie Udodi, i-am spus să ne întâlnim aici, zise maiorul Madu.

Richard își trase o palmă după ureche, unde i se așezase un țânțar. Casa lui Kainene părea să fi devenit loc de întâlnire pentru bărbatul acesta și prietenii lui.

Udodi era un om mai degrabă scund, cu o înfățișare obișnuită, lipsit de orice urmă din farmecul cunoscător sau aroganța subtilă a maiorului Madu. Îi strânse mâna lui Richard cu un gest de om ușor amețit, aproape maniacal, scuturându-l zdravăn în sus și-n jos.

– Sunteți asociatul în afaceri al lui Kainene? Vă ocupați cu prospecțiunile de petrol? întrebă el.

– N-am făcut prezentările, nu? întrebă Kainene. Richard, maiorul Udodi Ekechi e prieten al lui Madu. Udodi, el este Richard Churchill.

¹ Comunitatea Britanică de Națiuni, așa-numitul Commonwealth (n.tr.)

Ah, spuse maiorul Udodi, mijind ochii.

Își turnă whisky într-un pahar, îl dădu peste cap și spuse ceva în ibo, la care Kainene replică într-o engleză clară și tăioasă:

Alegerea iubiților mei nu te privește în nici un fel, Udodi.

Richard își dori să fie în stare să deschidă gura și să-i spună omului să se care, dar tăcu. Se simțea total neajutorat, așa cum te face boala sau suferința sufletească. Muzica se oprise, și se auzea, îndepărtat, vâjiiul valurilor mării.

– Ah, scuze! N-am spus că mă privește.

Maiorul Udodi râse și întinse mâna din nou după sticla de whisky.

– Mai ușurel! spuse maiorul Madu. Probabil ai început-o devreme în popotă.

– Viața e scurtă, frățioare! spuse Udodi, turnându-și în pahar. Se răsuși spre Kainene. *I magonu*, știi, ceea ce voiam să spun era că femeile noastre care se țin după bărbații albi sunt de un anume tip, vin din familii sărace și au forme din acelea care le plac albilor. Se opri și continuă, mimând batjocoritor un accent englezesc: „Niște funduri teribil de apetisante!“ Râse. Albii nu se mai satură să ne reguleze femeile pe întuneric, dar nu se însoară niciodată cu ele. Păi cum! Nici măcar nu le scot vreodată într-un loc public. Dar ele continuă să se înjosească și să se bată pentru bărbații albi ca să capete câteva parale chioare și niște tinichele de nimic în cutiuțe sclipitoare. E o nouă formă de sclavie, vă spun eu, o nouă formă de sclavie. Dar tu ești fiică de bogătaș, ce faci cu el?

Maiorul Madu se ridică în picioare.

– Îmi pare rău, Kainene. Omul nu e în toate mințile.

Îl trase pe Udodi în sus și-i spuse ceva rapid în ibo.

Udodi râse din nou.

– Bine, bine, dar lasă-mă să iau sticla de whisky. E aproape goală. Lasă-mă s-o iau.

Kainene nu zise nimic când Udodi luă sticla de pe masă. Când cei doi ieșiră, Richard se așeză lângă ea și-i luă mâna. Se simțea ca și cum ar fi dispărut, ca și cum acesta era motivul pentru care maiorul Madu nu-și ceruse scuze și față de el.

– S-a purtat oribil. Îmi pare rău.

– Era înfiorător de beat. Madu trebuie să se simtă groaznic acum, spuse Kainene. Făcu un gest spre foaia de pe masă și adăugă: Tocmai

am primit contractul pentru livrarea de bocanci pentru batalionul din Kaduna.

– Mă bucur. Richard bău și ultima înghițitură din paharul său și o privi pe Kainene cum examina contractul.

– Tipul care se ocupa de asta era ibo, și Madu a spus că voia să dea contractul tot unui ibo. Așa că am avut noroc. Și nu cere decât cinci la sută.

– Mită?

– Oh, ce inocenți suntem!

Tonul ei batjocoritor îl irită pe Richard, la fel ca rapiditatea cu care îl absolvise pe Madu de orice responsabilitate pentru purtarea mitocănească a maiorului Udodi. Se ridică și începu să meargă încolo și-ncoace pe terasă. Insectele bâzâiau în jurul becului.

– Deci îl cunoști pe Madu de foarte multă vreme, spuse el în cele din urmă. Îi repugna să-i spună pe numele mic – asta sugera o cordialitate pe care n-o simțea. Dar n-avea de ales. Cu siguranță nu avea să-i spună „domnul maior“; a-l numi după funcție însemna să-l pună pe un pedestal.

Kainene privi în sus spre el.

– Dintotdeauna. Familiile noastre sunt foarte apropiate. Îmi amintesc cum odată, cu mulți ani în urmă, când ne-am dus la Umunnachi de Crăciun, el mi-a dat o țeastoasă. Cel mai ciudat și mai frumos cadou pe care l-am primit vreodată de la cineva. Olanna a spus că Madu nu făcuse bine că-l scosese pe bietul animal din habitatul lui natural etc. etc., dar ea oricum nu prea se înțelegea cu Madu. Am pus-o într-un vas, și bineînțeles că a murit curând după aceea.

Kainene reveni la cercetarea contractului.

– E căsătorit, nu?

– Da. Adaobi își face facultatea la Londra.

– De aceea te vezi cu el atât de des?

Întrebarea sună aproape ca un croncănit, ca și cum Richard ar fi avut nevoie să-și dreagă glasul.

Ea nu răspunse. Poate că nu-l auzise. Era clar că foaia aceea, contractul cel nou, o acaparasese. Se ridică.

– Trebuie să iau câteva notițe în birou și mă întorc imediat.

Richard se întreabă de ce nu putea pur și simplu s-o întrebe dacă îi plăcea de Madu și dacă avusese vreodată o relație intimă cu el ori, și mai rău, încă avea. Îi era teamă. Se apropie de ea, își încolăci brațele în

jurul ei și o strânse la piept, vrând să-i audă bătăile inimii. Era pentru prima oară în viață când simțea că își găsisese locul.

1. Cartea: Toți ați privit tăcuți cum noi muream

În prolog, autorul relatează istoria femeii din tren. Stătea pe podea, înghesu-ltă între oameni care plângeau, oameni care țipau, oameni care se rugau. Șe-dea tăcută, mângâind întruna vasul acoperit din poală, până când traversaseră fluviul Niger, și apoi ridicase capul și îi rugase pe Olanna și pe ceilalți din apropiere să privească.

Olanna îi spune povestea, și el își notează detaliile. Îi spune cum petele de sânge de pe rochia femeii se îmbibaseră în pânză, căpătând o culoare mov-ară-mie. Descrie modelele sculptate pe vasul femeii, linii înclinate încrucișându-se, și descrie capul copilului dinăuntru: codițele murdare căzând peste chipul ma-roniu întunecat, ochii complet albi, deschiși, stranii, gura mică în formă de O, exprimând surpriză.

După aceea, vorbește despre nemțoaicele care fugiseră din Hamburg cu trupurile arse ale copiilor îngrămădite în geamantane, despre femeile din Rwanda care duceau în buzunare bucățele din corpurile despicate ale prunci-lor lor. Dar este atent să nu facă vreo comparație. Pe copertă, desenează o hartă a Nigeriei și schițează confluența în formă de Y a fluviului Niger și a aflu-entului său Benue cu roșu aprins. Folosește aceeași culoare pentru a încér-cui granițele a ceea ce a fost, în sud-est, timp de trei ani, statul Biafra.

Ugwu curăță încet masa din sufragerie. Întâi luă paharele, apoi castroanele mânjite de sos și tacâmurile, și la sfârșit stivui farfuriile una peste alta. Chiar și dacă nu ar fi tras cu ochiul din bucătărie în timp ce mâncau, tot ar fi știut cine unde stătuse la masă. Farfuria stăpânului era întotdeauna cea mai presărată cu boabe de orez, ca și cum mânca neatent, scăpând boabele de orez printre dinții furculiței. Paharul Olannei avea urme de ruj în formă de semilună. Okeoma mânca totul cu lingura, dând la o parte furculița și cuțitul. Profesorul Ezeka își adusesese singur berea, într-o sticlă exotică rămasă lângă farfuria lui. Domnișoara Adebayo lăsa feliile de ceapă în farfurie. Iar domnul Richard nu-și suga niciodată oasele de pui.

În bucătărie, Ugwu păstră farfuria Olannei pe tejghea și aruncă restul – orezul, sosul, legumele și oasele – la gunoi. Unele oase erau atât de bine supte, încât păreau numai niște așchii de lemn. Ale Olannei însă nu, pentru că ea le rosese doar puțin la capete, și toate trei își păstraseră forma. Ugwu se așează pe scaun, alege unul și închise ochii în timp ce-l suga, închipuindu-și-l prizonier în gura Olannei.

Le supse melancolic, unul după altul, fără a catadicsi să facă mai puțin zgomot. Era singur. Stăpânul tocmai plecase la clubul profesorilor împreună cu Olanna și cu prietenii lor. Casa era întotdeauna mai tăcută acum, când putea sta fără să facă nimic, cu vasele de spălat în chiuvetă, cina încă departe și bucătăria scăldată în lumina incandescentă a soarelui. Olanna numea asemenea intervale „timpul temelor“, și, când era acasă, îl ruga să-și aducă temele în dormitor. Ea nu știa că temele nu-i luau niciodată prea mult timp, că Ugwu se așeza apoi lângă fereastră

și se lupta cu propozițiile dificile din cărțile stăpânului, ridicând adesea privirea să vadă fluturii coborând și înălțându-se deasupra florilor albe din grădina din față.

În timp ce sugea al doilea os, luă caietul de exerciții. Măduva rece îi irita limba. Citi poezia, pe care o copiasse de pe tablă cu atâta grijă încât semăna cu scrisul doamnei Oguike, și apoi închise ochii și o recită:

*I can't forget that I'm bereft
Of all the pleasant sights they see,
Which the Piper also promised me.
For he led us, he said, to a joyous land,
Joining the town and just at hand,
Where waters gushed and fruit trees grew,
And flowers put forth a fairer hue,
And everything was strange and new.¹*

Deschise ochii și parcurse rapid poezia, ca să se convingă că nu scăpase nici un vers. Spera că stăpânul n-avea să-și aducă aminte să-l pună s-o recite, pentru că, deși memorase versurile corect, n-ar fi știut să răspundă la întrebarea: „Ce înseamnă?” sau „La ce crezi tu că se referă *de fapt*?” Pozele din cartea pe care le-o împărțise doamna Oguike, cu acel bărbat cu părul lung urmat de șobolanii cei veseli, erau de neînțeles, și, cu cât se uita mai des la ele, cu atât mai mult i se părea că totul era numai o glumă absurdă. Nici măcar doamna Oguike nu părea să știe ce însemna. Ugwu ajunsese să o placă pentru că doamna Oguike nu îi dădea cine știe ce atenție și nu părea să fi observat că el rămânea singur în clasă în pauze. Observase însă că învăța foarte repede chiar din prima zi, când îi dăduse câteva teste scrise și orale în sala sufo-cantă, în timp ce stăpânul aștepta afară.

¹ „Nu pot uita că am fost văduvit / De toate priveriștile frumoase pe care ei le văd / Și pe care fluierașul mi le-a promis și mie. / Fiindcă ne ducea, ne-a spus, într-un loc fericit, / Nu departe de oraș, la îndemână, / Unde izvoarele țâșnesc, și cresc pomi fructiferi, / Și florile sunt mai viu colorate, / Și unde totul e nou și neobișnuit.”

Fragment din poemul *The Piper of Hamelin* („Fluierașul din Hamelin”) de poetul englez victorian Robert Browning (1812–1889) (n.tr.)

„Cu siguranță băiatul va face la un moment dat doi ani într-unul, are o inteligență naturală“, îi spusese ea stăpânului după aceea, ca și cum Ugwu n-ar fi stat acolo lângă ei, și «inteligență naturală» devenise brusc expresia favorită a lui Ugwu.

Închise caietul de exerciții. Supsesse toate oasele, și, începând să spele vasele, își imagină că avea în gură gustul gurii Olannei. Prima dată când supsesse oasele ei, cu câteva săptămâni în urmă, fusese după ce îi văzuse pe ea și pe stăpân sărutându-se în sufragerie într-o sâmbătă dimineța, cu gurile deschise lipite una de alta. Gândul că saliva ei atinge gura stăpânului îl dezgustase și îl excitase în același timp. Și continua să o facă. Același sentiment îl avea față de gemetele ei noaptea; nu-i plăcea să le audă, și totuși se ducea adeseori la ușa dormitorului lor și-și lipsea urechea de lemnul rece, ascultând. La fel cum examina lenjeria intimă pe care ea o agăța la uscat în baie – furouri negre, sutiene lucioase, chiloți albi.

Olanna se adaptase perfect noii ei locuințe. Seara, când oaspeții umpleau sufrageria, vocea ei limpede, cu engleza sa perfectă, ieșea în evidență, și Ugwu se închipuia scoțând limba la domnișoara Adebayo și spunându-i: „Dumneata nu poți vorbi engleza ca stăpâna mea, așa că tacă-ți gura odată“. Hainele ei fuseseră parcă dintotdeauna în șifonier, muzica aceea highlife răsunase dintotdeauna la radio, mirosul ei de cocos plutise întotdeauna prin toate camerele, iar Chevroletul ei Impala stătuse întotdeauna parcat pe alea de la intrare. Și totuși, lui Ugwu îi lipsea timpul acela când locuia numai cu stăpânul. Îi lipseau serile când ședea pe podea în sufragerie în timp ce stăpânul vorbea cu vocea lui profundă și diminețile când îi servea micul dejun știind că singurele voci care se puteau auzi în casă erau ale lor.

Stăpânul se schimbase; se uita prea des la Olanna, o atinge prea mult, și, când Ugwu îi deschidea ușa de la intrare, ochii lui o căutau deja prin sufragerie, dincolo de el. Abia cu o zi în urmă, stăpânul îi spusese lui Ugwu:

– La sfârșitul săptămânii o să vină în vizită mama mea. Fă curat în camera de oaspeți.

Înainte ca Ugwu să poată răspunde, Olanna spusese:

– Cred că Ugwu ar trebui să se mute în pavilionul servitorilor. Așa o să avem o cameră de oaspeți liberă. Mama poate o să vrea să stea mai mult.

– Da, desigur, spusese stăpânul, atât de prompt, încât Ugwu se enervase.

Era ca și cum stăpânul și-ar fi băgat mâinile în foc dacă Olanna i-ar fi cerut asta. Ca și cum ea ar fi devenit stăpânul. Dar lui Ugwu nu-i displăcu ideea de a se muta în pavilionul servitorilor, care era gol – afară de niște pânze de păianjen și niște cartoane risipite. Putea ascunde acolo lucrurile pe care le păstrase din casă; își putea face acolo locuința proprie. Nu-l auzise niciodată pe stăpân vorbind despre mama lui, și, mai târziu, în timp ce făcea curățenie în camera de oaspeți, încercă să și-o imagineze pe această femeie care îi făcuse baie stăpânului pe când era copil, îl hrănise, îi ștersese nasul. Ugwu era deja plin de venerație față de femeia aceasta pentru că îl născuse pe stăpân.

Termină repede cu vasele de la prânz. Dacă reușea să termine la fel de repede mâncarea pentru seară, putea să se ducă până la casa domnului Richard și să stea puțin de vorbă cu Harrison până se întorceau stăpânul și Olanna. În ultima vreme rupea verdețurile cu mâna în loc să le taie; așa îi plăcea Olannei. Spunea că astfel își păstrează mai mare parte din vitamine. Începuse și lui să-i placă, la fel cum îi plăcea să prăjească ouăle cu puțin lapte; așa cum îl învățase ea, să taie bananele prăjite în cercuri elegante, mai degrabă decât în ovale stângace, să fiarbă *moi-moi*¹ într-un vas de aluminiu, nu în frunze de banan. Acum, când Olanna îl lăsa pe el să gătească mai tot timpul, lui Ugwu îi plăcea să tragă cu ochiul din când în când din ușa bucătăriei să vadă cine lauda cel mai mult mâncarea, cui ce îi plăcea, cine mai lua o porție. Profesorului Patel îi plăcea friptura de pui cu *uziza*². La fel și domnului Richard, care însă nu mânca niciodată pielea. Poate pielea gălbuie a puiului îi amintea domnului Richard de propria piele. Ugwu nu se putea gândi la alt motiv; pielea era, la urma urmelor, partea cea mai gustoasă. Domnul Richard spunea întotdeauna: „Faci o friptură de pui grozavă, Ugwu, mulțumesc“, când Ugwu venea la masă să mai aducă

¹ Mâncare tradițională nigeriană, preparată din boabe de fasole spălate și curățate de coajă, minestecate cu felii de ceapă și piper. La acestea se adaugă de obicei carne de rac împlătoșat și sare. Ingredientele suplimentare variază de la ouă fierte la carne de porc, pește etc. De obicei, *moi-moi* se învelește în frunze de banan înainte de a fi pus la fiert. (n.tr.)

² Frunzele plantei de piper ashanti (*Piper guineense*), folosite în Nigeria la condimentarea sosurilor și a supelor (n.tr.)

apă sau să strângă ceva. Uneori, în timp ce restul musafirilor se retrăgeau în sufragerie, domnul Richard venea în bucătărie să-i pună între-bări. Lui Ugwu îi venea să râdă auzindu-le. Familia lui avea sculpturi reprezentând zeități? El intrase vreodată în templul de lângă râu? Ugwu era și mai amuzat de faptul că domnul Richard își nota răspun-surile într-un caietel cu coperte de piele. Cu câteva zile în urmă, când Ugwu menționase în treacăt festivalul *ori-okpa*, ochii domnului Richard se făcuseră mai albaștri și el spusese că voia să asiste la cere-monii; avea să-l întrebe pe stăpân dacă îl lăsa pe Ugwu să meargă cu el în satul lui.

Ugwu râse în timp ce scotea verdețurile din frigider. Nu și-l putea închipui pe domnul Richard în timpul festivalului *ori-okpa*, când *mmuo*¹ (domnul Richard spusese că erau oameni deghizați, nu?, și Ugwu fusese de acord, dacă „oameni deghizați“ însemna „spirite“) um-blau în alai prin sat, îi biciuiau pe bărbații tineri și alergau după femei. S-ar putea ca *mmuo* înșiși să râdă la vederea străinului palid care mâz-gălea ceva într-un caietel. Dar Ugwu era bucuros că-i vorbise domnu-lui Richard despre festival, pentru că avea să fie o ocazie de a o vedea pe Nnesinachi înainte ca ea să plece în Nord. Și apoi, cât de impres-ionată avea să fie când avea să-l vadă sosind în mașina unui alb, con-dusă de însuși proprietarul ei! Avea să-l observe cu siguranță de data asta, și, în plus, Ugwu abia aștepta să-i impresioneze pe Anulika, pe ve-rii lor și întreaga familie cu engleza lui, cu noua sa cămașă, cu povesti-rile despre sendvișuri și apa de la robinet, cu talcul său parfumat.

Ugwu tocmai spălase verdețurile tocate când auzi soneria. Era prea devreme ca să fie vreun musafir de-al stăpânului. Se duse la ușă, ștergându-și mâinile pe șorț. O clipă, se întrebă dacă era într-adevăr mătușa lui sau dacă nu avea decât o viziune a ei pentru că se gândise mult la ai săi în ultima vreme.

– Mătușică!

– Ugwuanyi, spuse ea, trebuie să vii acasă. *Oga gi kwanu?* Unde e stăpânul tău?

– Să vin acasă?

– Mama ta e foarte bolnavă.

¹ Actorii mascați ai festivalului, care întruchipează spiritele celor morți. (n.tr.)

Ugwu cercetă cu privirea eșarfa înfășurată pe capul mătușii. Se vedeau peticele unde materialul se subțiasse până la urzeală. Își aminti că, atunci când tatăl verișoarei sale murise, familia îi trimisese vorbă în Lagos să vină acasă pentru că tatăl ei era foarte bolnav. Dacă erai departe de casă, ți se spunea că mortul era foarte bolnav.

– Mama ta e bolnavă, spuse mătușa. Vrea să vii lângă ea. O să-i spun stăpânului că te întorci mâine, ca să nu creadă că îi cerem prea mult. Știi că mulți servitori nu mai ajung acasă cu anii.

Ugwu nu se mișcă. Învârtea un capăt al șorțului pe deget. Ar fi vrut s-o roage pe mătușa să-i spună adevărul, să-i spună dacă mama murise. Dar vorbele nu-i ieșeau din gură. Amintirea ultimei dăți când mama se îmbolnăvisese, când tușise neînterupt până când, înainte de rășărit, tatăl său se dusese după *dibia*, în timp ce a doua soție, Chioke, o freca pe spate, îl umplea de spaimă.

– Stăpânul nu e acasă, spuse el în sfârșit. Dar se întoarce repede.

– O să stau aici să-l aștept și să-l rog frumos să te lase acasă.

Ugwu o conduse în bucătărie, unde mătușa se așeză pe un scaun și îl urmări tăind o batată în felii și apoi în cuburi. Lucra repede, febril. Lumina soarelui care intra pe fereastră părea prea strălucitoare pentru după-amiaza aceasta târzie, plină parcă de o intensitate rău prevestitoare.

– Tata e bine? întrebă Ugwu.

– E bine.

Chipul mătușii era opac, vocea – inexpresivă. Era purtarea unei persoane care știa mai multe decât voia să spună. Ascundea probabil ceva. Poate mama lui murise cu adevărat; poate amândoi părinții lui căzuseră lați în dimineața aceea. Ugwu continuă să taie legumele, într-o liniște tensionată, până când stăpânul se întoarse acasă, cu costumul de tenis lipit de el din cauza transpirației. Era singur. Ugwu își dori ca Olanna să fi venit și ea, ca s-o poată privi în timp ce vorbea.

– Bună ziua, domnule.

– Da, bunul meu băiat. Stăpânul își puse racheta de tenis pe masa din bucătărie. Dă-mi puțină apă, te rog. Azi am pierdut toate meciurile.

Ugwu avea apa pregătită, rece ca gheața, într-un pahar pe o farfurioară.

– Bună seara, domnule, salută mătușa sa.

– Bună seara, spuse stăpânul, ușor dezorientat, ca și cum n-ar fi știut sigur cine era. A, da. Ce mai faceți?

Înainte ca ea să poată răspunde, Ugwu interveni:

– Mama mea e bolnavă, domnule. Vă rog, domnule, mă duc s-o văd și mă întorc mâine.

– Poftim?

Ugwu repetă ce spusese. Stăpânul se holbă la el, și apoi la cratița de pe aragaz.

– Ai terminat de gătit?

– Nu, domnule. Termin imediat, acumă, înainte să plec. Pun masa și aranjez totul.

Stăpânul se întoarse spre mătușa lui Ugwu.

– *Gini me?* Ce s-a întâmplat cu mama lui?

– Poftim, domnule?

– Sunteți surdă? Stăpânul se trase de ureche ca și cum mătușa lui Ugwu n-ar fi știut ce însemna să fii surd. Ce s-a întâmplat cu mama lui?

– Are jar în piept, domnule.

– Jar în piept? Stăpânul pufni. Bău toată apa din pahar, apoi se răsuci spre Ugwu și îi spuse în engleză: Pune-ți o cămașă și urcă în mașină. Sa-tul tău nu e prea departe, de fapt. Cred că ne întoarcem la timp.

– Poftim?

– Pune-ți o cămașă și treci în mașină! Stăpânul mângăli ceva pe spatele unui pliant și îl lăsă pe masă. O s-o aducem pe mama ta aici și o să-l rugăm pe domnul profesor Patel să o examineze.

– Da, domnule.

Ugwu se simți fragil, casant, în timp ce mergea spre mașină împreună cu stăpânul și cu mătușa. Era ca și cum oasele i-ar fi fost făcute din soiul acela de lemn care crapă ușor în timpul armatanelor. În mașină fură mai tot drumul tăcuți. În timp ce treceau pe lângă terenurile unor ferme, plantate cu șiruri ordonate de porumb și cu manioc ca niște codițe împletite cu grijă pe cap, stăpânul spuse:

– Vedeți? La asta ar trebui să se gândească guvernul nostru. Dacă am învăța să folosim irigațiile, am putea foarte ușor să hrănim întreaga țară. Am putea depăși dependența aceasta colonială de importuri.

– Da, domnule.

– În schimb, tot ce fac netoții ăștia din guvern este să mintă și să fure. Câțiva dintre studenții mei fac parte din grupul care a plecat spre Lagos în dimineața asta ca să facă o demonstrație.

– Da, domnule, spuse Ugwu. De ce vor să demonstreze, domnule?

– Recensământul, spuse stăpânul. Recensământul a fost o debandadă, toată lumea a falsificat cifrele. Nu că Balewa va face ceva, pentru că este și el complice. Dar trebuie să protestăm!¹

– Da, domnule, repetă Ugwu.

Chiar în toiul îngrijorării sale, simți o săgeată de mândrie știind că mătușa căsca probabil ochii de uimire în fața conversațiilor profunde pe care le avea el cu stăpânul. Și, în plus, în engleză.

Opiră puțin înainte de a ajunge la coliba familiei sale.

– Strânge repede lucrurile mamei tale, spuse stăpânul. În seara asta îmi vin niște prieteni din Ibadan.

– Da, domnule!

Ugwu și mătușa lui vorbiră în același timp.

Ugwu se dădu repede jos din mașină și rămase acolo. Mătușa se năpusti în colibă, și curând tatăl lui Ugwu ieși, cu ochii roșii, parcă mai încovoiat decât și-l amintea fiul său. Îngenunche în praf și îmbrățișă picioarele stăpânului.

– Mulțumesc, domnule, mulțumesc. Fie ca altul să facă la fel pentru dumneavoastră.

Stăpânul se dădu înapoi, și Ugwu văzu cum tatăl său se clătina, gata să cadă pe spate.

– Ridicați-vă, *kunie*, spuse stăpânul.

Chioke ieși din colibă.

– Aceasta este cealaltă soție a mea, domnule, spuse tatăl lui Ugwu, ridicându-se.

¹ Recensământul nigerian din 1962 a fost caracterizat de „umflarea” exagerată a cifrelor populației, de care s-au folosit toate partidele politice pentru a-și justifica pretențiile la un număr mai mare de locuri în parlament. Supremația numerică fără drept de apel a Nordului a generat proteste masive în Sud, îndeosebi printre ibo, deși și aici cifrele fuseseră copios falsificate. Ca o consecință a scandalurilor iscate, datele recensământului au fost în cele din urmă anulate, și un nou recensământ a avut loc în 1963, ale cărui rezultate, ceva mai realiste, au fost acceptate totuși cu rezerve; ele au confirmat însă statutul majoritar al etnicilor hausa și fulani (al Nordului, în general) și au susținut dominația Nordului asupra politicii federale nigeriene, temută și respinsă de sudici. (n.tr.)

Chioke strânse mâna stăpânului cu amândouă mâinile.

– Vă mulțumim, stăpâne! *Deje!* Se repezi înăuntru și ieși aducând un mic ananas, pe care îl puse cu sila în mâna stăpânului.

– Nu, nu, spuse stăpânul, refuzând-o. Ananasul de aici e prea acid, îmi arde limba.

Copiii din sat se strâneau în jurul mașinii ca să se zgâiască înăuntru și să-și plimbe uimiți degetele peste vopseaua albastră. Ugwu îi alungă. Ar fi vrut ca Anulika să fie acasă, ca să poată intra cu el în coliba mamei. Ar fi vrut ca Nnesinachi să treacă acum pe la ei, să-l ia de mână și să-i spună pe un ton împăciuitoare că boala mamei sale nu era ceva serios, și apoi să-l ducă în crângul de lângă pârau, să-și desfacă rochia și să-i ofere sânii ei, ridicându-i și împingându-i înainte, către el. Copiii pălăvrăgeau gălăgioși. Câteva femei stăteau în apropiere, șoptind între ele, cu mâinile încrucișate la piept. Tatăl lui continua să-l roage pe stăpân să servească niște nuci de cola, puțin vin de palmier, să se așeze pe un taburet, să bea puțină apă, iar stăpânul îl refuza neobosit. Ugwu ar fi vrut ca tatăl lui să tacă din gură. Se apropie de colibă și privi înăuntru. Ochii lui îi întâlneau pe ai mamei sale în semiîntuneric. Arăta istovită.

– Ugwu, spuse ea. *Nno*, bine ai venit.

– *Deje*, salută el și apoi rămase tăcut, privind cum mătușa o ajuta să-și lege rochia în jurul brâului și să iasă afară.

Ugwu se pregătea să o ajute să intre în mașină, când stăpânul spuse:

– Dă-te la o parte, bunul meu băiat. O sprijini să se urce și o rugă să se întindă pe bancheta din spate cât mai comod.

Ugwu își dori deodată ca stăpânul să nu-i atingă mama, pentru că hainele ei miroseau a vârstă și a stătut și pentru că stăpânul nu știa că o durea spatele, și că grădina ei de taro dădea întotdeauna o recoltă proastă, și că avea într-adevăr jar în piept atunci când tușea. Ce știa de fapt stăpânul despre viață, când tot ce făcea era să se certe cu prietenii lui și să bea coniac?

– Rămâneți cu bine. O să vă dăm de știre după ce o vede doctorul, spuse stăpânul către tatăl și către mătușa lui Ugwu înainte să plece.

Ugwu se abținu să se uite în spate la mama lui; coborî geamul, pentru ca aerul să-i bată în urechi și să-l distragă. Când se întoarse în cele din urmă s-o privească, chiar înainte de a ajunge în campus, inima i se

opri în loc la vederea ochilor închiși, a buzelor flasce. Dar pieptul i se mișca. Respira. Ugwu suspină ușurat și își aminti de serile reci când mama tușea la nesfârșit, iar el stătea lipit de zidul de cremene al colicbei ei, ascultând cum tatăl lui și Chioke o rugau să-și bea mixtura.

Olanna deschise ușa, legată la brâu cu șorțul care avea în față o pată de ulei. Șorțul lui. Îl sărută pe stăpân.

– L-am rugat pe Patel să vină încoace, spuse ea, și apoi se întoarse spre mama lui Ugwu. Mama. *Kedu?*

– Sunt bine, șopti mama lui.

Aruncă o privire prin cameră și păru să se încovrige și mai tare la vederea canapelelor, a aparatului de radio, a perdelelor.

– O duc eu în casă, spuse Olanna. Ugwu, te rog, termină treaba la bucătărie și pune masa.

– Da, doamnă.

În bucătărie, Ugwu amestecă în oala cu supă de ardei iute. Zeama fierbinte sărea pe de lături, mirosul condimentelor plutea prin aer și-i gâdila nasul, iar bucățile de carne și de burtă se năpusteau dintr-o parte în alta a oalei. Dar el nu băga de seamă. Ciulise urechea, încercând să audă ceva. Trecuse prea mult timp de când Olanna o dusesese pe mama lui în casă și de când profesorul Patel intrase după ele. Ardeiul iute îl făcu să lăcrimeze. Ugwu își aminti că, ultima oară când mama tușise, țipase deodată cu groază că nu-și mai simțea picioarele, și *dibia* îi poruncise să le spună spiritelor rele să plece și s-o lase în pace.

„Spune-le că nu ți-a venit încă vremea! *Gwa ha kita!* Spune-le acum!“ o îndemnase *dibia*.

– Ugwu! strigă stăpânul.

Sosiseră musafirii. Ugwu intră în sufragerie și își făcu treaba mecanic, servind bucăți de nuci cola și piper de Guineea¹, desfăcând sticle, punând cuburi de gheață cu lopățița în pahare, așezând pe masă boluri aburinde cu supă de ardei iute. Când termină, se așeză pe un scaun în

¹ E vorba de fapt, în original, de o rudă foarte apropiată a piperului de Guineea (boabelor paradisului), așa-numitul, în engleză, *alligator pepper* (*Aframomum danielli*, *Aframomum citratum*), o mirodenie scumpă specifică Africii de Vest, care nu are nume exact în limba română. Semințele acestea, cu gust iute și aromat, sunt folosite pe post de condiment în mâncăruri, dar sunt și mestecate pentru a îmborsă respirația. (n.tr.)

bucătărie și, trăgându-se de degetele de la picioare, încercă să-și imagineze ce se petrecea în dormitor. Auzea vocea ridicată a stăpânului din sufragerie.

– Nimeni n-a zis că e bine să dai foc bunurilor publice, dar să trimiți armata să omoare oameni în numele ordinii? Bărbații din tribul tiv au fost uciși degeaba! Degeaba! Balewa și-a pierdut mințile!¹

Ugwu nu știa cine sunt bărbații din tribul tiv, dar cuvântul „uciși“ îi aduse un fior pe șira spinării.

– Nu ți-a venit încă vremea, șopti el. Nu ți-a venit.

– Ugwu?

Olanna apăruse în ușa de la bucătărie.

Ugwu se năpusti spre ea.

– Doamnă? Cum este?

– Nu-ți face griji. Domnul profesor spune că e doar o infecție și că se va face bine.

– Oh! Ugwu se simți atât de ușurat, încât se temea că ar începe să plutească dacă ar ridica un picior de pe pământ. Mulțumesc, doamnă!

– Pune restul mâncării în frigider.

– Da, doamnă.

Ugwu o privi cum se întorcea în dormitor. Broderia de pe rochia ei strâmtă scânteia, și, pentru o clipă, i se păru că ea arăta ca o făptură grațioasă ieșită din mare.

Musafirii râdeau. Ugwu trase cu ochiul în sufragerie. Mulți dintre ei nu mai stăteau deja drepti, ci tolăniți pe locurile lor, înmuiați de alcool, meditativi. Seara se apropia de sfârșit. Conversația avea să se îndrepte spre subiecte mai inofensive, precum tenisul și muzica; apoi

¹ Populația tiv este una dintre numeroasele și diversele etnii care locuiesc în așa-numita „centură mediană“ a Nigeriei, regiunea deluroasă, fertilă, care desparte Nordul dominat de hausa și fulani de Sudul unde predomină yoruba și ibo. După 1960, dar mai ales între 1962 și 1965, membrii etniei tiv s-au revoltat de mai multe ori împotriva autorităților din Regiunea de Nord, care tindeau să-i nedreptățească și să și-i apropie, îndeosebi pentru a-și consolida puterea în dauna Sudului. Întâiul premier al Nigeriei independente, Abubakar Tafawa Balewa, de extracție nordică, a trimis în mai multe rânduri armata pentru a potoli revoltele etnicilor tiv. Acestea au fost primele cazuri de folosire a forței militare împotriva civililor în Nigeria, care i-au atras numeroase critici lui Balewa din rândul cetățenilor obișnuiți și al elitelor politice. (n.tr.)

oaspeții aveau să se ridice și să înceapă să chicotească pe seama unor lucruri deloc amuzante, de exemplu, pe seama ușii de la intrare care se deschidea greu sau a liliecilor nocturni care zburau prea jos. Ugwu așteptă ca Olanna să se ducă la baie și stăpânul să intre în studio înainte de a se duce în dormitor să-și vadă mama. Dormea, încovrigată pe pat ca un copil.

A doua zi de dimineață, ochii îi străluceau.

– Mă simt bine, spuse ea. Medicamentul pe care mi l-a dat domnul doctor e foarte puternic. Dar mă omoară mirosul ăsta.

– Ce miros?

– Mirosul din gura lor. L-am simțit când stăpânul și stăpâna ta au venit dimineață să mă vadă și când m-am dus să mă ușurez.

– Ah, e pasta de dinți. Ne curățăm dinții cu ea. Ugwu se simți mândru spunând „ne“, pentru ca mama să știe că și el o folosea.

Dar ea nu păru impresionată. Pocni din degete și-și luă bețișorul de mestecat.

– Dar un *atu*¹ bun ce are? Îmi venea să vomit de la mirosul ăla. Dacă mai stau mult aici, o să-mi vină toată mâncarea înapoi din cauza lui.

Dar păru impresionată când Ugwu îi spuse că avea să locuiască în pavilionul servitorilor. Era ca și cum ar fi primit propria casă, separată, numai pentru el. Mama îl rugă să-i arate și ei pavilionul, se minună că era mai mare decât coliba ei și, ceva mai târziu, insistă că se simțea suficient de bine să-l ajute la bucătărie. El o privi îndoindu-se de mijloc ca să măture podeaua și își aminti cum o plesnea pe Anulika peste fund pentru că nu se apleca îndeajuns ca să măture. „Ai mâncat ciuperci? Mătură ca o femeie!“ o certa ea, și Anulika mormăia că mătura avea coada prea scurtă și că nu era vina ei că unii oameni erau prea cărpănoși ca să cumpere măture mai lungi. Ugwu își dori brusc ca Anulika să fie acolo, cu ei, și la fel toți copilașii și soțiile bârfitoare din *umunna* lor. Își dori ca întregul sat să fie acolo, ca să poată lua parte la discuțiile și la certurile de la lumina lunii, și totuși să poată locui în casa stăpânului, cu apa de la robinet, și frigiderul, și aragazul.

¹ Bețiș de mestecat, obținut din rădăcinile sau tulpina unor plante specifice regiunii, cu rol de igienizare a cavității bucale. S-a dovedit că asemenea bețișoare sunt adesea cel puțin la fel de eficiente ca pastele de dinți. (n.tr.)

– Măine mă duc acasă, spuse mama lui.

– Ar trebui să mai stai câteva zile, să te odihnești.

– Plec mâine. O să le mulțumesc stăpânului și stăpânei tale când se întorc și o să le spun că mă simt deajuns de bine ca să merg acasă. Fie ca altul să facă pentru ei ceea ce au făcut ei pentru mine.

A doua zi dimineată, Ugwu o însoți până la capătul străzii Odim. N-o văzuse niciodată mergând atât de repede, nici măcar cu bocceaua pusă în echilibru pe cap, nu-i văzuse niciodată chipul atât de descrețit.

– Ai grijă de tine, fiule, îi spuse ea, și-i lăsă în mână un bețigaș de mestecat.

În ziua când mama stăpânului sosi din satul ei, Ugwu pregăti un orez *jollof* cu ardei iute. Puse orezul alb peste sosul de roșii, îl gustă și apoi îl acoperi și dădu focul mic. Se întoarse apoi în curtea din spate. Jomo își sprijinise grebla de perete și ședea pe treptele de la intrare, mâncând un mango.

– Chestia aia pe care o gătești miroase foarte bine, spuse Jomo.

– E pentru mama stăpânului, orez *jollof* cu friptură de pui.

– Ar fi trebuit să-ți dau o bucată din vânatul meu. E mai bun decât puilul. Jomo făcu un gest înspre traista legată la spatele bicicletei sale. Îi arătase lui Ugwu mai devreme micul animal cu blană învelit în frunze proaspete.

– Nu pot să gătesc vânat de țară aici! spuse Ugwu în engleză, râzând.

Jomo se răsuci înspre el.

– *Diany!*, acum vorbești engleza exact ca băieții profesorilor.

Ugwu dădu din cap, fericit să audă complimentul, și mai fericit pentru că Jomo n-ar fi ghicit niciodată că toți copiii aceia cu pielea catifelată de atâtea creme și cu engleza lor fluidă chicoteau de fiecare dată când doamna Oguike îi puneă o întrebare, din cauza pronunției sale, a accentului său țărănesc.

– Harrison ar trebui să vină și să audă o engleză frumoasă de la cineva care nu se umflă în pene cu asta, spuse Jomo. Crede că le știe pe toate doar pentru că locuiește împreună cu un alb. *Onye nzuzu!* Un prost!

– Un mare prost! spuse Ugwu.

La fel de vehement fusese și cu o săptămână în urmă, când fusese de acord cu Harrison că Jomo era un nătărău.

– Ieri, gogomanul ăsta a încuiat cisterna cu apă și n-a vrut să-mi dea cheia, zise Jomo. A zis că risipesc apa. Ce, e apa lui? Acuma, dacă plantele se usucă, eu ce-i spun domnului Richard?

– E de rău.

Ugwu pocni convingător din degete. Ultima ceartă dintre cei doi ivusese loc atunci când Harrison ascunsese mașina de tuns iarba și refuzase să-i spună lui Jomo unde era până când Jomo spălase din nou cămașa domnului Richard, care fusese stropită de găinaț. Până la urmă, florile stupide ale lui Jomo erau cele care atrăseseră păsările. Ugwu îi susținuse pe amândoi. Îi spusese lui Jomo că Harrison nu avea dreptate să-i ascundă mașina de tuns iarba, iar mai târziu îi spusese lui Harrison că Jomo greșise de la bun început că plantase flori acolo, știind doar că florile aveau să atragă păsările. Ugwu prefera comportamentul solemn și poveștile mincinoase ale lui Jomo, însă Harrison, cu engleza sa proastă, dar neștirbită, cunoștea în mod misterios tot felul de lucruri străine și exotice. Ugwu voia să le afle și el, așa că își cultiva prietenia cu amândoi; devenise un fel de burete: absorbea mult de la fiecare și dădea prea puține la iveală.

– Într-o zi am să-l bat rău pe Harrison, *maka Chukwu*, spuse Jomo. Aruncă sâmburele de mango, pe care îl curățase atât de bine cu dinții încât rămăsese alb. Bate cineva la ușa din față.

– Oh! A venit! Trebuie să fie mama stăpânului.

Ugwu se repezi înăuntru. Abia îl auzi pe Jomo luându-și rămas-bun.

Mama stăpânului avea aceeași constituție solidă, aceeași piele întunecată și aceeași enegie debordantă ca fiul ei; părea că n-avea să aibă niciodată nevoie de ajutor ca să-și ducă găleata cu apă sau să dea jos o legătură de lemne de pe cap. Ugwu fu surprins s-o vadă pe tânăra cu ochii plecați care o însoțea, ducând bagajele. Se așteptase ca mama să vină singură. Și sperase, de asemenea, să apară puțin mai târziu, când orezul avea să fie gata.

– Bine ați venit, mamă, *nno*, spuse el. Luă bagajele din mâinile tinerei. Bine ați venit, tanti, *nno*.

– Tu ești Ugwu? Ce faci, Ugwu? spuse mama stăpânului, bătându-l pe umăr.

– Bine, mamă. Ați călătorit bine?

– Da. *Chukwu du anyi*. Am venit cu Dumnezeu.

Se uita acum la aparatul de radio. Fusta verde lungă îi atârna țeapănă pe talie, făcându-i coapsele pătrate. Nu o purta cu aerul femeilor din campus, al femeilor obișnuite cu mărgеле de coral și cu cercei de aur. O purta așa cum Ugwu își imagina că ar fi purtat-o mama lui dacă ar fi avut o asemenea fustă: nesigură, ca și cum n-ar fi crezut că nu mai era săracă.

– Ce mai faci, Ugwu? întrebă ea din nou.

– Bine, mamă.

– Fiul meu mi-a spus cât de bine îți faci treaba.

Întinse mâna să-și potrivească acoperământul de cap, pe care îl purta jos, aproape acoperindu-i sprâncenele.

– Da, mamă.

Ugwu privi în jos cu modestie.

– Fii binecuvântat, spiritul tău *chi*¹ o să-ți înlătore toate piedicile din cale. Auzi?

Vocea ei era la fel cu a stăpânului, sonoră și autoritară.

– Da, mamă.

– Când se întoarce fiul meu?

– Se întorc amândoi pe seară. Au spus să vă odihniți, mamă, după ce veniți. Eu făceam niște orez cu pui.

– Să mă odihnesc? Mama zâmbi și intră în bucătărie. Ugwu o privi cum scotea mâncare din plase: batog, taro, mirodenii, frunze de *Vernonia*². Oare n-am venit de la țară? întrebă ea. Aceasta este odihna mea. Am adus zarzavaturi proaspete să fac o supă ca lumea pentru fiul meu. Știi că tu te străduiești, dar tu ești băiat. Ce știe un băiat despre gătit? Rânji la el și se răsuci spre tânăra care rămăsese în picioare lângă ușă, cu mâinile încrucișate și ochii plecați, ca și cum ar fi așteptat un ordin. Nu-i așa, Amala? Oare locul unui băiat e în bucătărie?

– *Kpa*, mamă, nu, spuse Amala.

¹ În credințele populare ibo, *chi* este soarta omului, înfățișată sub forma unui duh care îl însoțește pretutindeni. (n.tr.)

² Plantă erbacee larg întrebuințată în Africa Centrală și de Vest ca ingredient în mâncăruri și salate. Are un gust dulce-amăru. (n.tr.)

Avea o voce ascuțită.

– Vezi, Ugwu? Locul unui băiat nu este în bucătărie.

Mama spuse asta cu o voce triumfătoare. Stătea lângă tejghea, rupând deja bucăți de batog și scoțând din ele oasele ca niște ace.

– Da, mamă.

Ugwu fu surprins că nu ceruse un pahar cu apă, nu intrase întâi în casă să se schimbe. Se așează pe taburet și așteptă să i se spună ce să facă. Ea asta voia, își dădu el seama.

Mama aruncă o privire prin bucătărie. Se uită strâmb la aragaz, ciocăni în capacul oalei sub presiune, pipăi cratițele.

– Eh! Fiul meu aruncă banii pe toate lucrurile astea scumpe, spuse ea. Nu vezi, Amala?

– Ba da, mamă, spuse Amala.

– Acestea sunt ale stăpânei, mamă. A adus multe lucruri din Lagos, spuse Ugwu. Îl iritau presupunerea ei implicită că totul aparținea stăpânului, faptul că preluase comanda în bucătărie, că-i ignorase orezul *jollof* cu pui, preparat cu atâta măiestrie.

Mama stăpânului nu răspunse.

– Amala, vino și pregătește taro, spuse ea.

– Da, mamă.

Amala puse tuberculii într-o cratiță și apoi se uită neajutorată la aragaz.

– Ugwu, aprinde-i focul. Noi suntem de la țară, nu știm să facem decât foc de vreascuri, spuse mama stăpânului, râzând scurt.

Nici Ugwu, nici Amala nu râseră. Ugwu aprinse aragazul. Mama stăpânului aruncă în gură o bucată de batog.

– Pune-mi puțină apă la fiert, Ugwu, și pe urmă taie frunzele astea de *ugu* pentru supă.

– Da, mamă.

– Există vreun cuțit ascuțit în casa asta?

– Da, mamă.

– Ia-l și taie bine frunzele de *ugu*.

– Da, mamă.

Ugwu se așează, cu un fund de lemn în față. Știa că ea îl privea. Când începu să taie frunzele vânoase de dovleac, ea țipă:

– Oh! Oh! Așa tai tu frunzele de *ugu*? *Alu melu*! Taie-le mai mic! Decât să le tai așa, mai bine facem supă cu frunzele întregi.

– Da, mamă. Ugwu începu să taie frunzele în fâșiute atât de subțiri încât aveau cu siguranță să se sfărâme în supă.

– Așa e mai bine, spuse ea. Vezi de ce bucătăria nu e treabă de băieți? Nu știi nici măcar să tai frunzele de *ugu*.

Ugwu vru să spună: „Ba bineînțeles că știu. Mă pricep la bucătărie chiar mai bine decât dumneata“, dar nu spuse decât:

– Eu și doamna nu tăiem verdețurile, le rupem cu mâna, pentru că așa păstrează mai multe vitamine.

– Doamna? Mama stăpânului făcu o pauză, ca și cum ar fi vrut să spună ceva și se abținuse. Aburul supei plutea în aer. Dă-i Amalei piua, să piseze rădăcinile de taro, spuse ea în cele din urmă.

– Da, mamă.

Ugwu rostogoli piua de lemn de sub chiuvetă și tocmai o spăla, când Olanna veni acasă. Își făcu apariția în ușa bucătăriei. Rochia îi stătea foarte bine, iar fața zâmbitoare îi strălucea.

– Mamă! spuse ea. Bine ați venit, *nno*! Eu sunt Olanna. Ați călătorit bine? Se întinse s-o îmbrățișeze, înconjurând-o cu mâinile, dar mama stăpânului își ținu brațele pe lângă corp și nu-i răspunse la îmbrățișare.

– Da, am călătorit bine, spuse ea.

– Bună ziua, spuse Amala.

– Bine ați venit. Olanna o îmbrățișă scurt pe Amala înainte de a se întoarce din nou spre mama. E cineva din familia lui Odenigbo, de acasă?

– Amala mă ajută în casă, spuse mama stăpânului.

Se răsucise cu spatele spre Olanna și amesteca în supă.

– Mamă, haideți, veniți să stăm puțin jos. *Bia nodu ana*. Nu vă faceți griji cu bucătăria. Ar trebui să vă odihniți. Lăsați-l pe Ugwu.

– Vreau să gătesc o supă ca lumea pentru fiul meu.

Olanna făcu o mică pauză înainte de a spune:

– Sigur, mamă. Vorbea acum în dialectul ibo pe care Ugwu îl auzise din gura stăpânului atunci când verii lui veniseră în vizită. Se plimbă prin bucătărie, ca și cum își dorea să poată face ceva pe placul mamei, dar nu știa ce. Săltă capacul cratiței cu orez și îl așeză la loc.

– Atunci dați-mi voie cel puțin să vă ajut, mamă. Mă duc să mă schimb.

– Am auzit că nu ai supt de la sânul mamei tale, spuse mama stăpânului.

Olanna se opri în loc.

– Poftim?

– Oamenii spun că n-ai supt de la sânul mamei tale. Mama stăpânului se întoarce și o privi pe Olanna. Te rog întoarce-te și spune-le celor care te-au trimis că nu l-ai găsit pe fiul meu. Spune-le tovarășelor tale vrăjitoare că nu l-ai văzut.

Olanna se holbă la ea. Mama stăpânului ridică vocea, ca și cum tăcerea prelungită a Olannei ar fi făcut-o să țipe.

– Ai auzit? Spune-le că nici un leac n-o să aibă efect asupra feciorului meu. N-o să se însoare cu o femeie anormală decât dacă mă omori pe mine! Numai peste cadavrul meu!

Mama stăpânului bătu din palme, apoi scoase un buhuit ca de bufniță¹ și își puse palma căuș la gură pentru ca sunetul să aibă ecou.

– Mamă... spuse Olanna.

– Nu-mi spune mie „mamă“, zise mama stăpânului. Nu-mi spune mie „mamă“. Lasă-l în pace pe fiul meu. Spune-le vrăjitoarelor tale că nu l-ai găsit! Deschise ușa din spate a casei, ieși în curte și strigă: Oameni buni! E o vrăjitoare în casa fiului meu! Oameni buni!

Țipa cu voce ascutită.

Ugwu ar fi vrut să-i închidă gura, să-i îndese verdețurile tăiate pe gât. Supa se ardea.

– Doamnă? Mergeți în camera dumneavoastră? întrebă el, apropiindu-se de Olanna.

Olanna păru să-și vină în fire. Își dădu o codiță după ureche, își luă geanta de pe masă și se îndreptă spre ușa de la intrare

– Spune-i stăpânului tău că sunt în apartamentul meu, zise ea.

Ugwu o urmă și o privi urcându-se în mașină și plecând. Nu-i făcuse cu mâna. Curtea era liniștită; nu se vedeau fluturi printre florile albe. Întorcându-se în bucătărie, fu surprins să o audă pe mama stăpânului fredonând o melodie blândă, învățată la biserică:

Ny nya oya mu ga-ana. Na m metu onu uwe ya aka...

¹ În credințele multor triburi africane, bufnițele sunt asociate cu vrăjitoria. (n.tr.)

Se opri din cântat și-și drese vocea.

– Unde s-a dus femeia aceea?

– Nu știu, mamă, spuse Ugwu.

Se duse la chiuveță și se apucă să pună farfuriile curate în dulap. Îi repugna mirosul prea puternic al supei, care umplea bucătăria. Primul lucru pe care urma să-l facă după plecarea ei era să spele toate perdelele, pentru că mirosul avea să intre în ele până atunci.

– De asta am venit. Oamenii spun că ea îmi conduce băiatul, zise mama stăpânului, amestecând în supă. Nu e de mirare că feciorul meu nu s-a însurat încă, în timp ce colegii lui își numără deja copiii. I-a făcut vrăji. Am auzit că tatăl ei provine dintr-o familie de cerșetori puturoși din Umunnachi, până când a căpătat o slujbă de perceptor și a început să fure de la oamenii care muncesc. Acum are tot felul de afaceri și se plimbă prin Lagos ca un mare șef. Nici maică-sa nu e mai de soi. Ce femeie ar aduce pe altcineva să-i alăpteze copiii când ea însăși e vie și nevătămată? Ție ți se pare normal, *gbo*, Amala?

– Nu, mamă.

Ochii Amalei priveau înspre podea, ca și cum ar fi trasat acolo niște cercuri.

– Am auzit că, în copilărie, servitorii erau cei care o ștergeau la *ike* după ce făcea treabă mică. Și, colac peste pupăză, părinții au trimis-o la universitate. De ce? Prea multă școală strică o femeie: toată lumea știe asta. Femeia și-o ia în cap și începe să nu-și mai respecte soțul. Ce fel de soție poate ea să fie? Mama stăpânului ridică un colț al fustei și își șterse sudoarea care-i cursese până deasupra sprâncenelor. Fetele astea care se duc la universitate se țin de bărbați până când corpul lor nu mai e bun de nimic. Nu se știe dacă poate avea copii. Tu știi? Știe cineva?

– Nu, mamă, spuse Amala.

– Știe cineva, Ugwu?

Ugwu aranjă zgomotos o farfurie și se prefăcu a nu fi auzit întrebarea. Mama veni lângă el și-l bătu pe umăr.

– Nu te teme, băiatul meu o să găsească o femeie de treabă și n-o să te alunge după ce se va însura.

Dacă era de acord cu ea, poate se sătura și tăcea mai repede din gură.

– Da, mamă, spuse el.

– Eu știu cât a muncit fiul meu ca să ajungă acolo unde este. N-a ajuns aici ca să-i strice socotelile o femeie ușoară.

– Nu, mamă.

– Nu mă interesează de unde e femeia cu care se va însura fiul meu. Eu nu sunt ca mamele alea care vor să ia noră numai din satul lor. Dar nu vreau o femeie wawa, și nici vreuna dintre femeile imo sau uro, bineînțeles; alea vorbesc atât de ciudat, încât nu știu cine le-a spus lor că suntem toți ibo.¹

– Da, mamă.

– N-o s-o las eu pe vrăjitoarea asta să-l ducă de nas. N-o să reușească. Când mă întorc acasă, am să mă duc la *dibia* Nwafor Agbada; el are leacuri vestite prin părțile noastre.

Ugwu se opri. Știa multe povești despre oameni care folosiseră leacuri de la *dibia*: prima nevastă stearpă care legase burta celei de a doua soții, femeia care îl făcuse pe fiul vecinului bogat să înnebunească, bărbatul care-și ucisese fratele în urma unei certe pentru pământ. Poate că mama stăpânului avea să lege burta Olannei, sau s-o schilodească, sau, cel mai rău, s-o omoare.

– Mă întorc repede, mamă. Stăpânul m-a trimis la chioșc, spuse Ugwu, și se repezi pe ușa din dos înainte ca ea să poată spune ceva.

Se dusesse o singură dată la biroul stăpânului, în mașina Olannei, când ea trecuse pe acolo ca să ia ceva, dar era sigur că avea să-l găsească. Era aproape de grădina zoologică, pe care clasa lui o vizitase de curând, în șir indian, cu doamna Oguike în frunte. El încheiase atunci coloana, pentru că era cel mai înalt.

La colțul străzii Mbanefo văzu mașina stăpânului îndreptându-se spre el și se opri.

– Nu pe aici se ajunge la piață, nu-i așa, bunul meu băiat? întrebă stăpânul.

– Nu, domnule. Veneam la dumneavoastră la birou.

– A venit mama mea?

– Da, domnule. Domnule, s-a întâmplat ceva.

¹ Wawa este numele local dat populației ibo din statul nigerian Enugu și dialectului lor; Imo este un stat în sud-estul Nigeriei, dominat de etnici ibo, iar aro sunt o populație ibo din delta Nigerului, încrucișată cu alte etnii. (n.tr.)

– Ce anume?

Ugwu îi povesti despre cele petrecute după-amiază, relatându-i pe scurt conversația celor două femei, și încheie cu lucrul cel mai groaznic dintre toate:

– Mama a spus că va merge la *dibia*, domnule.

– Prostii, spuse stăpânul. *Ngwa*, treci în mașină. Ai să mergi acasă cu mine!

Ugwu era șocat de faptul că stăpânul nu fusese șocat, nu înțelegea gravitatea situației, așa că adăugă:

– A fost foarte rău, domnule. Foarte rău. Mama mai că n-a pocnit-o pe doamna.

– Ce? A pocnit-o pe Olanne?

– Nu, domnule. Ugwu făcu o pauză; poate că exagerase. Dar părea că ar fi vrut s-o pocnească.

Chipul stăpânului se relaxă.

– Femeia asta n-a fost niciodată o femeie cu care să te poți înțelege. În orice caz, spuse el în engleză, dând din cap. Urcă, hai să mergem!

Dar Ugwu nu voi să se urce în mașină. Ar fi vrut ca stăpânul să întoarcă și să se ducă imediat la apartamentul Olannei. Viața lor era stabilă și bine organizată, și cineva trebuia s-o oprească pe mama stăpânului să o dea peste cap. Stăpânul trebuia în primul rând să se ducă și s-o împace pe Olanne.

– Treci în mașină, spuse stăpânul din nou, întinzându-se peste locul din dreapta ca să se asigure ca ușa era descuiată.

– Dar, domnule... credeam că vă duceți la doamna.

– Treci înăuntru, ignorantule!

Ugwu deschise ușa și urcă, iar stăpânul se întoarse pe strada Odim.

5

Olanna se uită câteva clipe la Odenigbo prin sticla mată a ușii de la intrare înainte de a deschide. În timp ce el intra, ea închise ochii, ca și cum ar fi vrut să-și refuze astfel plăcerea pe care mirosul deodorantului lui i-o provoca întotdeauna. El era îmbrăcat pentru tenis, în șortul alb care – îl tachinase ea de multe ori – îi stătea prea mulat pe șezut.

– Am stat de vorbă cu mama, de asta n-am venit mai devreme, spuse el. Își apăsă buzele de ale ei și arătă spre *boubou*¹-ul vechi cu care ea era îmbrăcată. Nu vii și tu la club?

– Găteam.

– Ugwu mi-a spus ce s-a întâmplat. Îmi pare foarte rău că mama s-a purtat astfel.

– A trebuit pur și simplu să plec din... casa ta.

Olanna ezită. Voise să spună „din casa noastră“

– Nu era nevoie, *nkem*. Ar fi trebuit pur și simplu s-o ignori. Odenigbo puse un exemplar al revistei *Drum* pe masă și începu să se plimbe în sus și-n jos prin cameră. Am hotărât să vorbesc cu domnul profesor Okoro despre grevă. E inacceptabil ca Balewa și acoliții lui să le respingă complet toate pretențiile. Pur și simplu inacceptabil. Trebuie să le arătăm că ne pasă. Nu ne putem permite să ne rupem de ce se întâmplă în țară.

– Mama ta a făcut o scenă.

– Pari supărată. Odenigbo era surprins. Se așează în fotoliu, și ea remarcă pentru prima dată cât de risipită era mobila, cât de spartan era

¹ Nume dat versiunii feminine a *agbadei*, mai exact rochiei largi purtate peste piele sau pe deasupra altor haine. (n.tr.)

apartamentul ei, cât de nelocuit. Lucrurile ei se aflau toate în casa lui; cărțile ei favorite erau aranjate în biblioteca din biroul lui. *Nkem*, n-ami știut că ai luat lucrurile atât de în serios. Doar îți dai seama că mama nu știe ce face. E pur și simplu o femeie de la țară. Încearcă și ea să trăiască într-o lume nouă cu niște deprinderi care se potrivesc mai bine celei vechi. Odenigbo se ridică și se apropie de ea s-o ia în brațe, dar Olanna se întoarce și intră în bucătărie.

– Nu vorbești niciodată despre mama ta, spuse ea. Nu m-ai rugat niciodată să vin cu tine la Abba în vizită.

– Oh, termină, *nkem*. Nu mă duc chiar atât de des s-o văd, și data trecută când am fost chiar te-am chemat, dar plecai la Lagos.

Ea se apropie de aragaz și trecu de mai multe ori cu buretele peste suprafața lui caldă, cu spatele la Odenigbo. Simțea că, într-un fel, greșise față de el și față de sine lăsând ca atitudinea mamei lui s-o afecteze atât de mult. Ar trebui să se dovedească superioară, s-o categorisească drept o femeie de la țară și s-o ignore; să nu se mai gândească la toate răspunsurile caustice pe care ar fi putut să i le dea în loc să rămână mută atunci, în bucătărie. Dar era supărată, și expresia de pe fața lui Odenigbo o supăra și mai tare – ca și cum lui nu-i venea să creadă că ea nu era chiar atât de inteligentă pe cât o socotise. O făcea să se simtă mică și nerezonabil de arțăgoasă, și, ce era mai rău, ea bănuia că el avea dreptate. Întotdeauna bănuia că el avea dreptate. Pentru un scurt moment de iraționalitate, își dori să se poată despărți de el. Apoi își dori, ceva mai rațional, să-l poată iubi fără să aibă nevoie de el. Nevoia de el îi dădea lui putere asupra ei fără ca el să și-o fi câștigat; nevoia aceasta era sentimentul lipsei de alternativă pe care îl avea adesea în preajma lui.

– Ce-ai gătit? întrebă Odenigbo.

– Orez. Olanna spală buretele și-l puse la loc. Nu te duci să joci tenis?

– Credeam că vii și tu.

– Nu prea am chef. Olanna se răsuci spre el. De ce comportamentul mamei tale este acceptabil numai pentru că e o femeie de la țară? Cunoști femei de la țară care nu se poartă astfel.

– *Nkem*, mama a trăit toată viața ei în Abba. Știi ce fund nenorocit de lume e asta? Bineînțeles că se simte amenințată de faptul că o femeie educată trăiește împreună cu fiul ei. Bineînțeles că ești o vrăjitoare. E

vingurul mod în care ea poate înțelege o asemenea situație. Adevărata tragedie a lumii noastre postcoloniale nu este faptul că majoritatea oamenilor nu au fost întrebați dacă vor sau nu această lume, ci faptul că nu au primit instrumentele necesare pentru a face față acestei lumi.

– Ai vorbit cu ea despre asta?

– N-am văzut rostul. Uite ce e, vreau să-l mai prind pe profesorul Okoro la club. Hai să discutăm după ce mă întorc! Rămân la tine în noaptea asta.

Ea se opri din spălat mâinile. Ar fi vrut ca el s-o roage să vină înapoi cu el, să-i spună că avea s-o dojenească pe mama lui în fața ei, pentru ea. Dar iată-l hotărându-se să rămână în apartamentul ei, ca un băiețel speriat ascunzându-se de mama lui.

– Nu, spuse ea.

– Ce?

– Am spus nu. Olanna intră în sufragerie fără să se fi șters pe mâini. Apartamentul i se păru deodată mic.

– Ce ai, Olanna?

Ea clătină din cap. N-avea să-i permită să o facă să simtă că ea era cea care greșise. Era dreptul ei să fie supărată, dreptul ei să aleagă să nu-și ignore umilirea în numele unui intelectualism exaltat, și avea să-și ceară acest drept.

– Du-te! Făcu semn spre ușă. Du-te și joacă tenis și nu te întoarce aici.

Îl privi cum se ridică și pleacă, trântind ușa. Nu se certaseră niciodată; el nu fusese niciodată nerăbdător cu ea când avuseseră opinii diferite, așa cum era cu alții. Sau poate pur și simplu era indulgent cu ea și nu dădea oricum prea mare importanță opiniilor ei. Olanna se simți amețită. Se așeză singură la masa goală din sufragerie – până și fețele ei de masă erau în casa lui – și mănâcă orezul. N-avea nici un gust, nici nu se compara cu orezul pe care-l făcea Ugwu. Dădu drumul la radio. I se păru că aude foșnete deasupra. Se ridică să meargă în vizită la vecina ei, Edna Whaler; își dorise întotdeauna s-o cunoască mai bine pe negresa aceea americană drăguță care îi aducea uneori câte o farfurie cu pișcoturi acoperite cu un șervet. Dar când ajunsese la ușă, se răzgândi și nu mai ieși din casă. După ce duse porția de orez, numai pe jumătate mâncată, în bucătărie, se plimbă prin apartament, luând de pe rafturi

ziare vechi și punându-le apoi la loc. În cele din urmă, se duse la telefon și așteptă să-i răspundă operatorul.

– Spuneți-mi repede ce număr vreți, mai am și altele de făcut, spuse o voce leneșă, nazală.

Olanna era obișnuită cu operatori inepti și lipsiți de profesionalism, dar acesta era cel mai grosolan pe care-l întâlnise.

– *Haba*, vă închid linia dacă mă faceți să pierd timpul, spuse operatorul.

Olanna oftă și spuse numărul lui Kainene, lungind cuvintele.

Vocea lui Kainene suna somnoroasă.

– Olanna? S-a întâmplat ceva?

Olanna simți un acces de melancolie; sora ei geamănă credea că trebuia să se fi întâmplat ceva ca s-o sune.

– Nu s-a întâmplat nimic. Voiam doar să-ți spun *kedu*, să văd ce mai faci.

– Șocant. Kainene căscă. Cum e la Nsukka? Ce mai face iubitul tău revoluționar?

– Odenigbo face bine. Și la Nsukka e bine.

– Richard pare încântat. Pare încântat și de revoluționarul tău.

– Ar trebui să vii în vizită.

– Eu și Richard preferăm să ne întâlnim în Port Harcourt. Cutia aia de chibrituri pe care i-au dat-o drept locuință nu e tocmai ceea ce ne trebuie.

Olanna vru să-i spună lui Kainene că îi propunea s-o viziteze pe ea, pe ea și pe Odenigbo. Dar, bineînțeles, Kainene înțelesese ce voise să spună și alesese pur și simplu să se prefacă a nu înțelege.

– Mă duc la Londra luna viitoare, spuse Olanna. Poate mergem împreună.

– Am prea multe de făcut aici. Nu pot încă să-mi iau vacanță.

– De ce nu mai vorbim noi două, Kainene?

– Ce întrebare! Kainene păru amuzată, și Olanna își imaginează zâmbetul acela vag batjocoritor ridicându-i ușor un colț al gurii.

– Vreau doar să știu de ce nu mai vorbim noi două, spuse Olanna.

Kainene nu răspunse. Linia se umplu de paraziți. Rămaseră tăcute atât de mult, încât Olanna simți nevoia să se scuze.

– Nu te mai țin, spuse ea.

– Vii la petrecerea tatii de săptămâna viitoare? Întrebă Kainene.

– Nu.

– Trebuia să-mi dau seama. E prea opulentă pentru tine și pentru revoluționarul tău abstinent, nu?

– Nu te mai țin, repetă Olanna și puse receptorul jos.

Îl ridică din nou, și era gata să-i dea operatorului numărul mamei sale, când se răzgândi și închise telefonul. Își dori să fi avut pe cineva de care să se sprijine; apoi își dori să fi fost altfel, genul de persoană care nu avea nevoie să se sprijine pe alții, precum Kainene. Trase de firul telefonului ca să-l descâlcească. Părinții ei insistaseră să-i instaleze un telefon în apartament, ca și cum n-ar fi auzit-o spunând că avea să lăcuiească practic împreună cu Odenigbo. Ea protestase, dar slab, cu același „nu“ anemic cu care întâmpina depunerile frecvente din contul ei bancar sau noul Chevrolet Impala cu tapițeria lui moale.

Deși știa că Mohammed era în străinătate, îi dădu operatorului numărul lui din Kano. Vocea nazală spuse, înainte de a-i face legătura:

– Inițiați prea multe apeluri astăzi!

Olanna rămase cu receptorul în mână multă vreme după ce nu-i răspunse nimeni. Se auziră din nou foșnete deasupra. Se așeză pe podeaua rece și își sprijini capul de perete, ca să vadă dacă avea să-l simtă la fel de ușor, dacă avea să se clatine tot atât de mult, ca o navă cu ancorele ridicate. Vizita mamei lui Odenigbo făcuse o breșă în învelișul ei protector și moale, o speriasse, îi răpise ceva. Simți că nu era acolo unde ar fi trebuit să fie. Se simți ca și cum și-ar fi lăsat prea mult timp perlele împrăștiate, și acum era vremea să le strângă și să le păzească mai bine. Gândul îi veni treptat: voia să poarte în pânțe copilul lui Odenigbo. Ei doi nu discutaseră niciodată serios despre perspectiva de a avea copii. Odată ea îi spusese că nu avea acea faimoasă dorință feminină de a da naștere unui copil și că mama ei o numise anormală, până când Kainene spusese că nici ea n-o simțea. El râsese și spusese că a aduce un copil pe lumea aceasta nedreaptă era oricum un act de *blasé bourgeoisie*. Ea nu uitase expresia aceea: nașterea de copii ca un act de *blasé bourgeoisie* – ce ilară, ce neadevărată era! La fel cum nu se gândise niciodată serios să aibă un copil – până în acest moment. Acum dorința pe care o simțea în pânțe era neașteptată, și arzătoare,

și neobișnuită. Voia să simtă greutatea solidă a unui copil – a copilului lui – în trupul ei.

Când soneria sună în seara aceea în timp ce ea ieșea din baie, Olanna se duse la ușă înfășurată într-un prosop. Odenigbo ținea în mână un pachet de *suya*¹ înfășurat într-un ziar; de unde stătea, ea simți mirosul iute.

– Mai ești supărată? întrebă el.

– Da.

– Îmbracă-te și mergem înapoi împreună. O să vorbesc cu mama.

El mirosea a coniac. Intră și puse *suya* pe masă, și în ochii lui injectați ea zări cea vulnerabilitate ascunsă atât de bine în spatele siguranței de sine și a volubilității lui. Se putea și el teme, până la urmă. Își aplecă obrazul pe umărul lui în timp ce el o îmbrățișa și-i spuse încet:

– Nu, nu e nevoie. Rămâi aici.

După ce mama lui plecă, Olanna se întoarse în casa lui Odenigbo. Ugwu îi spuse:

– Îmi pare rău, doamnă, ca și cum era și el responsabil de purtarea mamei. Apoi, frământând în mână șorțul apretat, continuă: Aseară, după ce mama și Amala au plecat, am văzut o pisică neagră.

– O pisică neagră?

– Da, doamnă. Lângă garaj. Ugwu făcu o pauză. Pisicile negre sunt semn rău.

– Aha.

– Mama a spus că va merge la *dibia* în sat la ea.

– Și crezi că *dibia* a trimis pisica neagră să ne muște?

Olanna râse.

– Nu, doamnă. Ugwu își încrucișă mâinile la piept, disperat. Odată s-a întâmplat ceva în satul meu, doamnă. O soție mai tânără s-a dus la *dibia* și a luat niște leacuri ca s-o omoare pe prima soție, și, în noaptea dinainte ca prima soție să moară, în fața casei ei a apărut o pisică neagră.

– Deci crezi că mama va folosi leacuri de la *dibia* ca să mă omoare? întrebă Olanna.

– Vrea să vă despartă pe dumneavoastră și pe stăpân, doamnă.

¹ Frigărui de vită condimentate, specific nigeriene (n.tr.)

Vocea lui solemnă o mișcă pe Olanna.

– Sunt sigură că a fost doar o pisică din vecini, Ugwu, spuse ea. Mama stăpânului tău nu poate folosi nici un leac ca să ne despartă. Nimic nu ne poate despărți.

Ea îl privi cum se întorcea în bucătărie și se gândi la ceea ce spusese. „Nimic nu ne poate despărți.“ Bineînțeles că leacul pe care l-ar fi putut lua mama lui Odenigbo de la *dibia* – și, într-adevăr, orice fetișuri supranaturale – nu însemna nimic pentru ea, dar Olanna se temea din nou pentru viitorul ei alături de Odenigbo. Voia certitudini. Avea nevoie de un semn, un mesaj, care să-i sugereze siguranță. Se simți însă ușurată să se întoarcă la viața ei, la viața lor, la munca de profesor, la tenis și la prietenii care le umpleau sufrageria. Cum ei veneau de regulă scara, Olanna fu surprinsă să audă soneria într-o după-amiază, o săptămână mai târziu, când Odenigbo se afla încă la cursuri. Era Richard.

– Bună, spuse ea, lăsându-l să intre.

El era foarte înalt. Olanna trebuia să-și încline puțin capul ca să-l privească în față, să-i vadă ochii aceia de culoarea mării liniștite și părul care îi cădea pe frunte.

– Voiam doar să las asta pentru Odenigbo, spuse el, înmânându-i Olannei o carte.

Ei îi plăcu mult felul cum el pronunțase numele lui Odenigbo, punând cu atâta grijă accentul la locul potrivit. El îi evita privirea.

– Nu vrei să stai puțin?

– Mă grăbesc, din păcate. Trebuie să prind trenul.

– Te duci la Port Harcourt la Kainene?

Olanna se miră că-l mai întrebase. Era destul de evident.

– Da. Mă duc la fiecare sfârșit de săptămână.

– Transmite-i salutări din partea mea.

– O să-i transmit.

– Am vorbit cu ea săptămâna trecută.

– Da, mi-a spus.

Richard rămăsese acolo în picioare. Îi aruncă o privire, și apoi se uită repede într-o parte, și ea văzu cum fața îi era cuprinsă de roșeață. Văzuse de prea multe ori privirea aceea ca să nu-și dea seama că el o găsea frumoasă.

– Cum merge cartea? întrebă ea.

– Foarte bine. Mi se pare incredibil cât de meșteșugite sunt unele decorațiuni de pe vase, și în mod clar au fost făcute în scopuri artistice. Nu e ceva întâmplător... Dar nu vreau să te plictisesc.

– Nu mă plictisești. Olanna surâse. Îi plăcea sfiala lui. N-ar fi vrut să-l vadă plecând așa de repede. Să-l rog pe Ugwu să-ți aducă niște gogoși *chin-kin*¹? Sunt nemaipomenite. Le-a făcut azi-dimineață.

– Nu, mulțumesc. Trebuie să plec.

Dar Richard nu se mișcă din loc. Își dădu la o parte părul de pe frunte, numai ca să-l vadă căzând din nou.

– Bine. Atunci, îți doresc călătorie ușoară.

– Mulțumesc.

Richard stătea încă pe loc.

– Te duci cu mașina? A, nu, am uitat. Iei trenul.

Olanna râse stingherită.

– Da, iau trenul.

– Călătorie plăcută atunci.

– Da. Mulțumesc.

Olanna îl urmări cu privirea plecând și, mult timp după ce mașina lui ieșise din curte, rămase în ușă, privind o pasăre cu pieptul de un roșu sângieriu care sărea în iarbă.

Dimineața, Odenigbo o trezi luându-i un deget în gură. Ea deschise ochii; prin perdele se zărea lumina fumegoasă a zorilor.

– Dacă nu vrei să te căsătorești cu mine, *nkem*, hai să facem un copil, spuse el.

Degetul ei îi înăbușea vocea, așa că ea și-l trase din gura lui și se ridică în capul oaselor, privindu-l țină – pieptul larg, ochii umflați de somn –, ca să fie sigură că auzise bine.

– Hai să facem un copil, spuse el din nou. O fetiță ca tine, și o s-o numim Obianuju², pentru că o să ne completeze pe amândoi.

Olanna voise să lase efectul vizitei mamei lui să se destrame înainte să-i spună că și-ar dori un copil, dar acum iată că el dădea glas dorinței

¹ Gen de gogoși foarte populare în Nigeria, în a căror compoziție intră adeseori nucșoară, coajă rasă de portocală sau diferite semințe. (n.tr.)

² Nume feminin însemnând în ibo „copil născut în mijlocul bogăției” (n.tr.)

ei înainte ca ea s-o fi putut face. Îl privi uluită. Aceasta era dragostea: un șir de coincidențe care căpătau semnificație și deveneau miracole.

– Sau poate un băiat, spuse ea în cele din urmă.

Odenigbo o trase jos, și rămaseră întinși unul lângă altul, fără să se atingă. Olanna auzea croncănitul aspru al mierlelor care mâncau fructele de pawpaw din grădină.

– Hai să-l rugăm pe Ugwu să ne aducă micul dejun la pat, spuse el. Sau duminica asta ești responsabilă cu credința?

Odenigbo afișă zâmbetul lui blând și indulgent, și Olanna întinse mâna și-i mângâie buza de jos și puful de sub ea. Lui îi plăcea s-o tachineze pe seama faptului că religia ei era numai o chestiune de serviciu public, pentru că Olanna mergea la biserică doar la întâlnirile congregației St Vincent de Paul, când îl lua pe Ugwu cu ea și plecau împreună, cu mașina, pe drumurile de țară din satele vecine, pentru a împărți batate, orez și haine vechi.

– Azi nu mă duc, spuse ea.

– Foarte bine. Pentru că azi avem treabă.

Ea închise ochii, pentru că el o încăleca deja, și, în timp ce se mișca, la început languros, apoi plin de forță, el îi șopti:

– O să avem un copil minunat, *nkem*, minunat.

Iar ea îi răspunse:

– Da, da.

La sfârșit, Olanna se simți fericită știind că o parte din sudoarea de pe trupul lui era a ei, iar o parte din sudoarea de pe trupul ei era a lui. De fiecare dată după ce el ieșea din ea, Olanna își strângea picioarele, își încrucișa gleznelor și respira adânc, ca și cum mișcările plămânilor ar fi putut să faciliteze concepția. Dar de data asta nu concepuseră, știa acest lucru. Și, brusc, gândul că s-ar putea ca trupul ei să fie de vină o înfășură ca într-un giulgiu.

6

Richard mânca încet supa de ardei iuți. După ce alesese bucățile de burtă, ridică farfuria la buze și sorbi zeama. Nasul începuse să-i curgă, limba să-i ardă de plăcere, și știa că se făcuse roșu la față.

– Richard mănâncă supa asta cu atâta poftă, spuse Okeoma, așezat alături, privindu-l.

– Ha! N-aș fi zis că ardeiul nostru iute ți se potrivește, Richard! spuse Odenigbo de la celălalt capăt al mesei.

– Nici măcar nu pot să suport iuteala, spuse un alt musafir, un profesor de economie ghanez căruia Richard îi uita tot timpul numele.

– Iată dovada că Richard a fost african în viața anterioară, spuse domnișoara Adebayo și-și suflă nasul într-o batistă.

Musafirii râseră. Richard râse și el, dar fără zgomot, pentru că gura îi era încă plină de ardei. Se lăsă apoi pe spătarul scaunului.

– E fantastică, spuse el. Îmi limpezește mintea.

– Cotletele de miel sunt la fel de grozave, Richard, spuse Olanna. Îți mulțumim mult că le-ai adus.

Ea ședea lângă Odenigbo, și se aplecă în față ca să-i zâmbească.

– Știu că astea sunt plăcinte cu carne, dar celelalte?

Odenigbo arătă spre tava pe care o adusese Richard; Harrison împachetase elegant totul în folie de aluminiu.

– Vinete umplute, nu?

Olanna îi aruncă o privire lui Richard.

– Da. Harrison are tot felul de idei. A scos conținutul și le-a umplut cu brânză, cred, și mirodenii.

– Știi că europenii au scos măruntaiele unei femei africane și apoi au umplut-o și au expus-o prin toată Europa? întrebă Odenigbo.

– Odenigbo, mâncăm! spuse domnișoara Adebayo, deși își înăbușea râsul.

Ceilalți musafiri râseră. Odenigbo însă nu.

– E același principiu, spuse el. Umpli legume, umpli oameni. Dacă nu-ți place ce e înăuntru unei legume, las-o în pace, n-o umple cu altceva. După părerea mea, e ca și cum le-ai arunca.

Până și Ugwu păru amuzat când intră în sufragerie să strângă de pe masă.

– Domnule Richard? Să vă pun restul de mâncare într-un vas?

– Nu, păstrează-o sau arunc-o, spuse Richard.

Nu lua niciodată mâncarea rămasă înapoi; ceea ce-i ducea lui Harrison erau complimentele oaspeților despre cât de minunat arătau toate, deși nu mai menționa că aceiași oaspeți lăsau apoi neatins minisendvișurile lui pentru a se repezi la supă de ardei iute a lui Ugwu, la *moi-moi* și la friptura de pui cu ierburi amare.

Toată lumea se răspândea prin sufragerie. În curând, Olanna avea să stingă lumina pentru că becul fluorescent era prea orbitor, Ugwu urma să mai aducă pahare cu băutură, toți aveau să vorbească, să râdă și să asculte muzică, cu lumina care se va revărsa din coridor umplând încăperea cu umbre. Era partea favorită a serii pentru Ugwu, deși uneori se întreba dacă Olanna și Odenigbo se atingeau în semiîntuneric. N-ar fi trebuit să se gândească la ei, știa asta; nu era treaba lui. Dar nu se putea opri. Observa felul în care Odenigbo se uita la ea în mijlocul vreunei discuții în contradictoriu – nu pentru că ar fi avut nevoie de susținerea ei, căci el nu părea să aibă vreodată nevoie de sprijinul cuiva, ci pur și simplu ca să știe că era acolo. Vedea, de asemenea, cum Olanna clipea câteodată spre Odenigbo, transmițându-i mesaje care lui îi erau ininteligibile.

Richard puse paharul cu bere pe o noptieră și se așeză lângă domnișoara Adebayo și lângă Okeoma. Limba îl mai ustura încă. Olanna se ridică să schimbe discul cu muzică.

– Mai întâi favoritul meu, Rex Lawson, pe urmă Osadebe¹, spuse ea.

¹ Stephen Osita Osadebe (1936–2007), star al muzicii highlife nigeriene (n.tr.)

– Nu e foarte original, nu, Rex Lawson? întrebă profesorul Ezekiel. Uwaifo și Dairo sunt muzicieni mai buni.

– Nici o muzică nu e prea originală, domnule profesor, replică Olanna, tachinându-l.

– Rex Lawson e un adevărat nigerian. Nu se agață de tribul său kalabari¹, ci cântă în toate limbile noastre importante. Asta e originalitatea lui – și cu siguranță e un motiv suficient să ne placă, spuse domnișoara Adebayo.

– Ăsta e un motiv să *nu* ne placă, interveni Odenigbo. Naționalismul acesta care înseamnă că ar trebui să aspirăm la o atitudine de indiferență față de cultura proprie fiecărui individ e stupid.

– Nu vă pierdeți timpul cerându-i lui Odenigbo părerea despre muzica highlife. N-o va înțelege niciodată, spuse Olanna râzând. Lui îi place muzica clasică, însă detestă să recunoască asta în public, pentru că e o chestie prea europeană.

– Muzica nu cunoaște granițe, spuse profesorul Ezekiel.

– Dar are cu siguranță rădăcinile în cultură, și cultura este ceva specific, nu? întrebă Okeoma. Nu s-ar putea spune atunci că Odenigbo adoră cultura occidentală care a produs muzica clasică?

Râseră toți, și Odenigbo se uită la Olanna cu privirea aceea a lui împlânzită. Domnișoara Adebayo se lansă din nou în comentarii despre criza relațiilor diplomatice cu Franța. Bineînțeles că nu era de părere că francezii trebuiau să testeze arme atomice în Algeria, dar nu înțelegea de ce problema aceasta fusese atât de deranjantă încât Balewa să rupă relațiile diplomatice cu Franța. Părea nedumerită, lucru absolut neobișnuit.

– E limpede că Balewa a făcut-o pentru că vrea să devieze atenția de la pactul de apărare semnat cu englezii², spuse Odenigbo. Și știe că, ofensându-i pe francezi, le va face întotdeauna plăcere stăpânilor lui,

¹ Populație ijaw din estul deltei Nigerului (n.tr.)

² În noiembrie 1960, parlamentul nigerian aprobase un tratat de apărare încheiat cu Marea Britanie, care promitea sprijin militar nigerienilor în cazul vreunui atac din afară în schimbul folosirii unei baze militare din Kano de care englezii aveau nevoie pentru operațiunile lor în Orientul Mijlociu. Tratatul a fost însă abrogat de Balewa în decembrie 1961. (n.tr.)

englezii. E marioneta lor. Ei l-au pus acolo, ei îi spun ce are de făcut, și el face – conform bunului model Westminster¹, într-adevăr.

Nici un model Westminster astăzi, spuse profesorul Patel. Okeoma ne-a promis o poezie.

– V-am spus doar că Balewa o face pentru că vrea ca nord-africanii să-l placă, spuse profesorul Ezekia.

– Să-l placă nord-africanii? Crezi că îi pasă prea mult de alți africani? Albii sunt singurii stăpâni pe care îi cunoaște Balewa, comentă Odenigbo. N-a spus el că africanii nu sunt pregătiți să se guverneze singuri în Rhodesia? Dacă englezii îi spun să se proclame o maimuță castrată, asta va face.

– Aiurea, spuse profesorul Ezekia. Te abați de la subiect.

– Refuzați să priviți lucrurile în față! Odenigbo nu-și găsea locul în fotoliu. Trăim vremurile marelui pericol alb. Albii sunt cei care i-au dezumanizat pe negrii din Africa de Sud și din Rhodesia, ei stau la originea a ceea ce se întâmplă în Congo, ei nu îi lasă pe negrii americani să voteze, pe aborigenii australieni, dar cel mai mare rău îl fac aici. Pactul acesta de apărare este mai rău decât apartheidul sau segregarea, numai că noi nu ne dăm seama. Ne controlează din spatele ușilor închise. Sunt un real pericol!

Okeoma se aplecă spre Richard.

– Țștia doi n-o să mă lase să-mi citesc poemul astăzi.

– Sunt în formă excelentă de luptă, spuse Richard.

– Ca de obicei. Okeoma răsese. Apropo, cum îți merge cartea?

– Trudesc la ea.

– E un roman despre englezii din Africa?

– Hmm, nu, nu tocmai.

– Dar e un roman, nu?

¹ Modelul Westminster este un sistem parlamentar de guvernare a unui stat democratic practicat în Marea Britanie (de unde și denumirea) și în numeroase alte țări ale lumii. Majoritatea statelor și coloniilor din Uniunea de Națiuni Britanice au folosit la un moment dat (și multe folosesc încă) acest sistem. În Nigeria, el a fost valabil în perioada de după obținerea independenței până la proclamarea, în 1963, a republicii. (n.tr.)

Richard își sorbi berea și se întrebă ce ar crede Okeoma dacă ar ști adevărul – că nici măcar el nu știa dacă era sau nu un roman, pentru că paginile pe care le scrisese nu se legau nicicum într-un tot coerent.

– Mă interesează foarte mult arta Ibo-Ukwu, și aș vrea ca aceasta să fie tema centrală a cărții, spuse el.

– Cum așa?

– Am fost pur și simplu fascinat de obiectele acela din bronz de când am citit prima oară despre ele. Decorațiunile sunt uluitoare. Nu-mi vine să cred că oamenii aceștia au perfectat procedeul complicat de turnare prin ceară pierdută în timpul când în Europa năvăleau vikingii. Obiectele sunt de o complexitate fabuloasă.

– Pari surprins, spuse Okeoma.

– Poftim?

– Pari surprins, ca și cum n-ai fi crezut niciodată că *oamenii aceștia* sunt capabili de așa ceva.

Richard se holbă la Okeoma. În privirea ațintită asupra lui ghici un dispreț tăcut, cum nu mai văzuse până atunci. Sprâncenele lui Okeoma se încruntară ușor înainte să spună:

– Gata, Odenigbo și domnule profesor! Am o poezie pentru voi toți.

Richard își supse limba. Iuțeala ardeiului devenise de nesuportat, și abia așteptă ca Okeoma să-și încheie ciudata poezie – despre africanii care făceau iritație la fund de la oalele de noapte importate – ca să poată să se ridice și să plece.

– Odenigbo, pot să-l iau pe Ugwu săptămâna viitoare să mergem în satul lui? întrebă el.

Odenigbo se uită la Olanna.

– Da, bineînțeles, spuse Olanna. Sper că îți va plăcea festivalul *ori-okpa*.

– Mai ia o bere, Richard, interveni Odenigbo.

– Plec la Port Harcourt devreme mâine-dimineață, așa că trebuie să dorm, spuse Richard, dar Odenigbo se întorsese deja spre profesorul Ezekä.

– Și ce zici de politicienii ăia stupizi din Camera Adunării a Regiunii de Vest, pe care poliția a trebuit să folosească gaz lacrimogen? Auzi tu, gaz lacrimogen! Și ordonanțele care au trebuit să-i care leșinați în mașini! Închipuie-ți așa ceva!

Gândul că Odenigbo nu avea să-i ducă dorul după ce pleca îl întrista pe Richard. Când ajunsese acasă, Harrison deschise ușa și se înclină.

Bună seara, domnule. A fost bună mâncarea, domnule?

Da, da, acum lasă-mă să merg la culcare, se răsti Richard.

Nu avea chef de ceea ce avea cu siguranță să urmeze: Harrison oferindu-se să-i învețe pe servitorii prietenilor lui care erau dispuși să-l învețe formidabilele rețete de tartă cu fructe și vin de Xeres sau de vinete umplute. Richard se duse în camera sa, își împrăștie manuscrisul pe podea și se uită la el: câteva pagini dintr-un roman despre viața de provincie, un capitol din romanul despre arheolog, câteva pagini de descrieri entuziaste ale artefactelor de bronz. Începu să le mototolească, pagină cu pagină, până când făcu un maldăr lângă coșul de gunoi, apoi se ridică și se puse în pat simțind sângele fierbinte pompându-i în urechi.

Nu dormi bine: fu ca și cum abia pusese capul pe pernă înainte ca lumina orbitoare a soarelui să-și facă drum prin perdea, să audă zdrăngănitul vaselor lui Harrison în bucătărie și icnetele lui Jomo săpând în grădină. Se simțea fragil. Abia aștepta să doarmă bine, cu brațul subțire al lui Kainene lipit de el.

Harrison îi servi la micul dejun ouă ochiuri și pâine prăjită.

– Domnule? Aveți niște foi pe jos în cabinet?

Harrison părea alarmat.

– Lasă-le acolo!

– Da, domnule. Harrison își tot încrucișa brațele. Luați manuscrisul cu dumneavoastră, domnule? Să pun și alte foi în geamantan?

– Nu, în weekendul acesta nu lucrez, spuse Richard.

Dezamăgirea de pe fața lui Harrison nu-l amuză, cum se întâmpla de obicei. În timp ce urca în tren, se întrebă ce făcea Harrison la sfârșit de săptămână. Poate că-și prepara mici mese sofisticate. N-ar fi trebuit să fie atât de tăios cu bietul om: nu era vina lui Harrison că Okeoma îl crezuse condescendent. Expresia din ochii lui Okeoma îl neliniștea cel mai tare: un fel de neîncredere disprețuitoare, care îl făcuse să-și aducă aminte că citise undeva că africanii și europenii sunt două soiuri ireconciliabile. Okeoma greșise când presupusese că era unul dintre englezii aceia care nu acordau negrilor dreptul unei inteligențe egale cu a lor. Poate că păruse surprins de complexitatea obiectelor de bronz, acum, că se gândea retrospectiv, dar era același fel de surpriză pe care

l-ar fi manifestat dacă o descoperire similară ar fi fost făcută în Anglia sau oriunde altundeva în lume.

Vânzătorii ambulanți treceau întruna.

– Alune!

– Portocale!

– Banane!

Richard făcu semn unei tinere femei care ducea pe cap o tavă cu arahide fierte¹. N-avea chef de ele, de fapt. Ea își lăsă tava jos, și el luă una, o sparse între degete și mestecă alunele dinăuntru înainte să ceară două cani. Femeia păru surprinsă că el cunoștea obiceiul de a le încerca mai întâi, și Richard se gândi cu amărăciune că și Okeoma ar fi fost surprins. Înainte de a mânca fiecare sămânță, Richard o examina – era moale, roșiatică, scorjită –, și, până când ajunse în Port Harcourt, încercă să nu se gândească la paginile mototolite din cabinetul său.

– Madu ne-a invitat la cină mâine-seară, spuse Kainene în timp ce conducea spre casă în limuzina ei americană. Soția lui tocmai s-a întors din străinătate.

– Adevărat? Richard tăcu mai tot timpul drumului, uitându-se în schimb la vânzătorii ambulanți de pe drum, care strigau, gesticulau și alergau după mașini să-și ia bănuții.

Răpăitul ploii în fereastră îl trezi a doua zi dimineață. Kainene era întinsă lângă el, cu ochii întredeschiși în felul acela ciudat care însemna că dormea dusă. Richard se uită la pielea ei de culoarea ciocolatei amărui, strălucind de transpirație, și se aplecă deasupra ei. Nu o sărută, nu o atinse, ci rămase doar îndeajuns de aproape ca să-i simtă umezeala respirației și mirosul vag acrișor. Apoi se întinse și se duse la fereastră. Aici, în Port Harcourt, ploua pieziș, așa încât apa lovea ferestrele și pereții mai mult decât acoperișul. Poate pentru că oceanul era atât de aproape, pentru că aerul era atât de îngreunat de apă încât o lăsa să cadă prea repede. Timp de o clipă, ploaia se înteeți, și răpăitul în geam deveni puternic, ca și cum cineva ar fi aruncat cu pietriș în

¹ Arahidele fierte sunt o gustare foarte populară în multe părți ale lumii (sudul SUA, India, Filipine etc.). Se aleg alunele încă verzi, eventual nematurizate, care se fierb în apă cu multă sare și, eventual, cu adaos de diferite arome. În Nigeria, arahidele fierte sunt vândute pe stradă. (n.tr.)

ferastră. Richard se întinse din nou. Ploaia se opri, și marginile ferestrei se aburiseră. În spatele lui, Kainene se mișcă și murmură ceva.

– Kainene? spuse el.

Ochii ei erau încă întredeschși, respirația încă regulată.

– Mă duc să fac o plimbare, continuă Richard, deși era sigur că ea nu-l auzea.

Afară, Ikejide culegea portocale. Uniforma i se strângea la spate în timp ce el dădea fructele jos cu un băț.

– Bună dimineața, domnule, spuse el.

– *Kedu?* întrebă Richard. Se simțea bine exersându-și cunoștințele de ibo cu servitorii lui Kainene, pentru că erau întotdeauna atât de inexpresivi, încât nu conta dacă nimerea sau nu tonurile¹.

– Mulțumesc, bine, domnule.

– *Jisie ike.*²

– Da, domnule.

Richard se duse în fundul livezii, de unde putea vedea, prin desigurul copacilor, spuma albă a valurilor. Se așează pe pământ. Își dori ca maiorul Madu să nu-i fi invitat la cină; nu era deloc interesat s-o cunoască pe soția lui. Se ridică și se întinse, ocoli casa până în curtea din față și se uită la bougainvillea violetă care se cățara pe ziduri. Merse o vreme pe bucata noroioasă de drum care pornea de la casă și apoi se întoarse. Kainene era în pat, citind un ziar. El se urcă lângă ea, și ea întinse mâna și-i atinse părul, cu degetele mângâindu-i blând pielea capului.

– Ești bine? Te simt cam încordată de ieri încoace.

Richard îi povesti despre Okeoma și, pentru că ea nu-i răspunse imediat, adăugă:

– Îmi amintesc de prima oară când am citit despre arta Ibo-Ukwu, într-un articol în care un absolvent de la Oxford spunea că posedă o ciudată virtuozitate rococo, aproape de tip Fabergé. N-am putut să uit – „virtuozitate rococo, aproape de tip Fabergé“. M-am îndrăgostit până și de expresia asta.

Ea împături ziarul și îl puse pe noptiera de lângă pat.

– De ce contează atât de mult ce crede Okeoma?

¹ Ibo este o limba tonală. (n.tr.)

² Ține-te tare. (ibo) (n.tr.)

– Iubesc arta aceasta. A fost îngrozitor din partea lui să mă acuze de lipsă de respect.

– Și tu greșești când crezi că dragostea nu mai lasă loc pentru nimic altceva. E foarte posibil să iubești ceva, și totuși să ai o atitudine condescendentă față de el.

Richard se depărtă de ea.

– Nu știu ce fac, de fapt. Nici măcar nu știu dacă sunt scriitor.

– Și nici n-ai să știi până nu scrii, nu? Kainene se ridică din pat, și el observă o lucire metalică pe umerii ei subțiri. Văd că nu prea ai chef de o cină la restaurant. O să-l sun pe Madu să anulez întâlnirea.

Se întoarse după ce vorbi la telefon și se așeză pe pat, și, în tăcerea care îi separa, el se simți deodată recunoscător că asprimea ei nu-i dădea voie să-și plângă de milă, nu-i permitea să se eschiveze.

– Odată am scuipat în paharul cu apă al tatei, spuse ea. Nu mă supărase cu nimic. Pur și simplu am scuipat. Aveam paisprezece ani. Aș fi fost în nouălea cer dacă l-aș fi văzut bând din el, dar, binențeles, Olanna s-a dus și a schimbat apa. Kainene se întinse lângă el. Acum spune-mi tu un lucru oribil pe care l-ai făcut.

El se simți excitat de pielea ei mătăsoasă lipită de a lui, de cât de ușor își schimbase ea planurile pentru seara aceea, renunțând la întâlnirea cu Madu.

– Eu n-am avut curajul să fac lucruri oribile, spuse el.

– Bine, atunci povestește-mi ceva!

El se gândi să-i spună despre ziua aceea din Wentnor când se ascunsese de Molly și simțise, pentru prima oară, că avea posibilitatea să-și controleze singur soarta. Dar n-o făcu. Îi povesti în schimb despre părinții lui, despre cum priveau țintă unul la altul când vorbeau, cum uitau că era ziua lui de naștere și apoi, săptămâni mai târziu, o puneau pe Molly să facă un tort pe care scria: „La mulți ani cu întârziere!“ Nu știau niciodată când și ce mânca el; Molly îl hrănea când își aducea aminte. Nu avuseseră de gând să-l facă, și, de aceea, îl trataseră ca pe un efect colateral. Dar el înțelesese chiar de copil că nu era vorba de faptul că nu-l iubeau, ci mai degrabă de faptul că uitau adesea de el pentru că se iubeau atât de mult unul pe altul. Kainene ridică din sprâncaene, sardonice, ca și cum raționamentul acesta i se părea absurd, și de aceea el se temu să-i spună că uneori i se părea că o iubea prea mult.

2. Cartea: Toți ați privit tăcuți cum noi muream

Autorul vorbește despre soldatul-negustor Taubman Goldie¹, despre cum acesta a folosit forța, lingușirile și omorul pentru a obține controlul asupra comerțului cu uleiul de palmier și despre cum, la Conferința de la Berlin din 1884, când europenii au împărțit Africa între ei, a avut grijă ca Anglia să obțină, în dauna Franței, dominația asupra a două protectorate în zona fluviului Niger: cel de Nord și cel de Sud.

Englezii au preferat întotdeauna Nordul. Căldura era aici mai uscată; populațiile hausa-fulani aveau trăsăturile mai înguste și erau deci superioare celor din zona de sud, cu fețele lor negroide; erau musulmane, și deci civilizate atât cât puteau fi niște aborigeni; erau feudale și deci se pretau perfect la guvernarea indirectă. Emiri placizi colectau impozitele pentru englezi, și englezii, în schimb, îi goneau de acolo pe misionarii creștini.

Sudul umed, pe de altă parte, era plin de țăntari, de animiști și de triburi disperate. Yoruba erau cei mai mulți în sud-vest. În sud-est, ibo trăiau în mici comunități de tip republican. Erau populații nesupuse și îngrijorător de ambițioase. Cum le lipsea bunul-simț de a-și alege regi, englezii aduseseră aici „ofițeri superiori”, pentru că guvernarea indirectă costa Coroana mai puțin. Misionarii au fost lăsați să acționeze pentru a-i îmblânzi pe sălbatici, iar creștinismul și educația pe care le-au adus cu ei au înflorit. În 1914, guvernatorul general a unit Nordul și Sudul, iar soția lui a ales numele statului rezultat. Așa s-a născut Nigeria.

¹ Sir George Dashwood Taubman Goldie (1846–1925), om de afaceri britanic care a jucat un rol esențial în fondarea statului nigerian. (n.tr.)

PARTEA A DOUA

Sfârșitul anilor șaizeci

Întins pe o saltea de paie în casa mamei sale, Ugwu se uita la un păianjen strivit pe perete. Făcuse o pată mai roșiatică pe chirpici. Anulika măsura cești de *ukwa*, și aroma crocantă a semințelor prăjite ale arborelui-de-pâine împânzise încăperea. Anulika spunea ceva. Vorbea de o bună bucată de vreme, și pe Ugwu îl durea capul. Vizita pe care o făcuse acasă părea deodată mult mai lungă de o săptămână, poate din cauza necontenitei bolboroseli din stomacul lui de la mâncat numai fructe și alune. Mâncarea mamei sale i se părea necomestibilă. Legumele erau prea fierte, mălaiul, plin de cocoloașe, supa, prea apoasă, iar feliile de batată, prea aspre la gust pentru că fuseseră fierte fără unt. Abia aștepta să se întoarcă la Nsukka și să mănânce o mâncare adevărată.

– Vreau întâi un băiat, pentru că asta îmi va da autoritate în familia lui Onyeka, spuse Anulika.

Se duse să ia o legătură de pe grinzile acoperișului, și Ugwu remarcă din nou rotunjimea suspectă a trupului ei: sânii care îi umpleau bluza, fesele ce i se scuturau la fiecare pas. Onyeka o atinsese probabil. Ugwu nu putea suporta gândul că trupul urât al celuiilalt bărbat se lipise de al surorii sale. Totul se întâmplase prea repede; în timpul ultimei sale vizite se discutase despre претенdenți, dar ea vorbise despre Onyeka cu atâta indiferență, încât el nu crezuse că avea să-i accepte atât de repede propunerea de căsătorie. Acum până și părinții lui vorbeau cu prea mare sollicitudine despre Onyeka, despre slujba lui bună de mecanic în oraș, despre bicicleta lui, despre purtarea lui frumoasă, de parcă era deja un membru al familiei. Nimeni nu aducea vreodată vorba despre statura lui pitică și despre dinții ascuțiți ca de șobolan.

– Știi, Onunna din curtea lui Ezeugwu a avut întâi o fetiță, și cei din familia lui s-au dus la *dibia* ca să afle de ce! Bineînțeles, familia lui Onyeka nu-mi va face așa ceva, n-ar îndrăzni, dar vreau oricum să am întâi un băiat, spuse Anulika.

Ugwu se ridică în capul oaselor.

– M-am săturat de poveștile despre Onyeka. Ieri când a fost pe aici am observat ceva. Ar trebui să se spele mai des, mirosea ca uleiul rănced de ricin.

– Și tu a ce miroși? Anulika tumă *ukwa* în săculeț și-l legă la gură. Gata, am terminat. Ar trebui să pleci înainte să se facă prea târziu.

Ugwu ieși în curte. Mama lui pisa ceva într-o piuă, iar tatăl era aplecat lângă ea, ascuțind un cuțit de o piatră. Scrâșnetul metalului stârnea scânteii minuscule care sclipeau iute înainte de a dispărea.

– Anulika a împachetat bine *ukwa*? întrebă mama.

– Da. Ugwu ridică săculețul să i-l arate.

– Transmite salutări stăpânului și stăpânei tale, spuse mama. Mulțumește-le pentru tot ce ne-au trimis.

– Da, mamă. Ugwu se apropie de ea și o îmbrățișă. Ai grijă de tine. Salut-o pe Chioke din partea mea când se întoarce.

Tatăl lui se îndreptă de spate și șterse lama cuțitului în palmă înainte să dea mâna cu Ugwu.

– Mergi cu bine, *ije oma*. O să-ți trimitem vorbă când familia lui Onyeka o să ne spună că vrea să trimită vin de palmier. Cam în câteva luni.

– Da, tată.

Ugwu stătu în picioare până când toți frații și verișorii lui, cei mai mici dezbrăcați, cei mai mari în cămăși prea largi pentru ei, îi spuseră la revedere și-i enumerară ce voiau să le aducă la următoarea vizită. „Adu-ne pâine!“ „Adu-ne carne!“ „Adu-ne batog!“ „Adu-ne alune!“

Anulika îl conduse până la drumul principal. Lângă păduricea de arbori *ube*, Ugwu zări o siluetă familiară, și, deși nu o văzuse de patru ani, de când ea plecase la Kano să învețe o meserie, știu imediat că era Nnesinachi.

– Anulika! Ugwu! Voi sunteți?

Vocea lui Nnesinachi era la fel de joasă cum și-o amintea, dar ea era acum mai înaltă, iar pielea i se înnegrise de la soarele arzător din nord.

Când se îmbrățișară, el îi simți sânii împungându-l.

– Mai că nu te-aș fi recunoscut, traiul în Nord te-a schimbat foarte mult, spuse el, întrebându-se dacă ea chiar se împinsese în el sau doar i se păruse.

– M-am întors ieri cu verii mei. Nnesinachi îi zâmbea. Nu-i zâmbise niciodată atât de cald înainte. Își răsese și își conturase sprâncelele, una mai groasă decât cealaltă. Se întoarse spre Anulika. Anuli, tocmai veneam să te văd. Am auzit că te măriți!

– Surioară, și eu am auzit același lucru, spuse Anulika, și râseră amândouă.

– Pleci la Nsukka? îl întrebă Nnesinachi pe Ugwu.

– Da. Dar mă întorc curând, când Anulika o să primească vinul de palmier.

– Mergi cu bine.

Ochii lui Nnesinachi îi întâlneau pe ai lui pentru o clipă, îndrăzneți, înainte ca ea să pornească mai departe, și el știa atunci că nu-și imagina; ea chiar se împinsese în el când se îmbrățișaseră. Ugwu simți un val de slăbiciune în picioare. Se abținu să se întoarcă și să se uite la ea, ca nu cumva ea să-l surprindă, și, pentru o clipă, uită de bolboroseala neplăcută din stomac.

– Cred că i s-au deschis ochii în nord, spuse Anulika. Nu te poți înșura cu ea, așa că ar fi cel mai bine să iei ce îți oferă înainte să se mărite.

– Ai observat?

– Cum să nu observ? Crezi că sunt chiar așa nătângă?

Ugwu o privi îngustându-și ochii.

– Onyeka te-a atins?

– Bineînțeles că m-a atins.

Ugwu își încetini mersul. Știa că se culcase cu Onyeka, și totuși nu-i plăcuse ca ea să i-o confirme. Când Chinyere, servitoarea profesorului Okeke, începuse să treacă noaptea pe furiș pe sub gardul viu dintre case ca să se împreuneze scurt pe întuneric, el îi spusese Anulikăi despre ea în timpul unei vizite acasă și discutaseră pe tema asta. Dar despre ea însăși nu discutaseră niciodată; el se forțase întotdeauna să presupună că nu era nimic de discutat. Anulika mergea în fața lui, fără să pară deranjată de încetineala lui posomorâtă, și el se grăbi s-o ajungă din urmă, tăcut. Pășiră amândoi ușor prin iarba în care, copii fiind, prinseseră coșăși.

- Mi-e groaznic de foame, spuse el în cele din urmă.
- N-ai mâncat nici măcar batatele pe care le-a fiert mama.
- Noi fierbem batatele cu unt.
- Noi fierbem batatele cu uuunt, îl maimuțări ea. Uită-te și tu la gura ta. Când o să te trimită înapoi în sat, ce-ai să faci? Unde-ai să găsești uuunt ca să-ți fierbi batatele?
- N-o să mă trimită înapoi în sat.
- Ea îl privi pieziș, de sus până jos.
- Ai uitat de unde ai venit, și acum ai ajuns atât de prost, încât te crezi un domn.

Stăpânul era în sufragerie când Ugwu intră și îl salută.

- Ce mai fac ai tăi? întrebă stăpânul.
- Bine, domnule. Vă transmit salutări.
- Mulțumesc.
- Sora mea Anulika se va mărita în curând.
- Aha.

Stăpânul era atent să regleze aparatul de radio.

Ugwu le auzea pe Olanna și pe Baby cântând în baie.

*London bridge is falling down, falling down, falling down,
London bridge is falling down, my fair lady.¹*

Cu vocea ei slabă, încă neformată, Baby pronunța „London“ ca pe „bonbon“. Ușa de la baie era deschisă.

- Bună seara, doamnă, spuse Ugwu.
- Oh, Ugwu, nu te-am auzit când ai venit! zise Olanna. Era aplecată peste cadă, spălând-o pe Baby. Bine ai venit, *nno*. Familia ta e bine?
- Da, doamnă. Vă trimite salutări. Mama a zis că vă este foarte recunoscătoare pentru rochii.
- Ce-i face piciorul?
- N-o mai doare. Mi-a dat *ukwa* pentru dumneavoastră.
- Ah! Probabil a știut de ce aveam poftă. Olanna se întoarse să se uite la el, cu mâinile învelite în spumă. Arăți bine. Ia uite ce te-ai buclat la față!

¹ Vechi cântec tradițional englezesc, devenit cu timpul cântecel pentru copii (n.tr.)

– Da, doamnă, spuse Ugwu, deși mințea.

Întotdeauna slăbea când mergea acasă.

– Ugwu! îl strigă Baby. Ugwu, vino să vezi!

Strângea în mână o rățușcă piuitoare de plastic.

– Baby, ai să vorbești cu Ugwu după ce terminăm baia, spuse Olanna.

– Anulika se mărită în curând, doamnă. Tata m-a rugat să vă spun dumneavoastră și stăpânului. Încă nu au fixat data, dar vor fi foarte bucuroși dacă veniți.

– Anulika? Nu e puțin cam tânără? Cât are, șaisprezece, șaptesprezece ani, nu?

– Prietenele ei au început să se mărite deja.

Olanna se întoarse cu fața spre cadă.

– Bineînțeles că o să venim.

– Ugwu! spuse Baby din nou.

– Să încălzesc cașa lui Baby, doamnă?

– Da. Și prepară-i, te rog, laptele.

– Da, doamnă.

Ugwu avea să mai rămână puțin, și apoi avea s-o întrebe dacă totul mersese bine în săptămâna cât fusese plecat, și ea avea să-i spună care prieteni veniseră, cine ce adusese și dacă terminaseră friptura pe care el o pusese în niște recipiente în congelator.

– Eu și stăpânul am hotărât că Arize va veni la noi să nască în septembrie, spuse Olanna.

– Foarte bine, doamnă, zise Ugwu. Sper că bebele va semăna cu mătușa Arize, nu cu unchiul Nnakwanze.

Olanna râse.

– Și eu sper. O să începem să curățăm camera din timp. Vreau să fie curată lună.

– O să fie, doamnă, nu vă faceți probleme.

Lui Ugwu îi plăcea de tanti Arize. Își amintea de ceremonia de aducere a vinului de palmier părinților ei, petrecută cu vreo trei ani în urmă, cât de durdulie și de fericită era și cum el băuse atâta vin încât aproape că o scăpase din brațe pe micuța Baby.

– Luni mă duc la Kano s-o iau cu mașina și s-o duc la cumpărături în Lagos, spuse Olanna. O s-o iau și pe Baby. O să-i pun rochița albastră pe care i-a făcut-o Arize.

– Cea roz e mai bună, doamnă. Rochița albastră e prea strâmtă.

– Așa e.

Olanna luă de jos o rățușcă de plastic și o aruncă înapoi în cadă. Baby chiui și o scufundă în apă.

– *Nkem!* strigă stăpânul. *O mego!* Au făcut-o până la urmă!

Olanna se grăbi către sufragerie, cu Ugwu pe urmele ei.

Stăpânul stătea lângă aparatul de radio. Televizorul era pornit, dar cu volumul la minimum, așa că oamenii care dansau păreau să se clatine ca beți.

– A avut loc o lovitură de stat, spuse stăpânul și făcu semn spre radio. Maiorul Nzeogwu¹ vorbește de la Kaduna.

Vocea de la radio era tinerească, aprigă, încrezătoare în sine.

Constituția a fost anulată, iar guvernele și adunările parlamentare regionale sunt din acest moment dizolvate. Dragi concetățeni, scopul Consiliului Revoluționar este să întemeieze o țară lipsită de corupție și de lupte intestinale. Inamicii noștri sunt cei care profită de pe urma politicii, escrocii, cei care, din poziții mai înalte sau mai joase, sunt interesați numai de mită și de cele zece procente, cei care încearcă să mențină societatea divizată pentru a rămâne la putere, tribaliștii, nepotiștii, cei care fac ca țara noastră să-și dea aere nejustificate în fața comunității internaționale, cei care au corupt societatea nigeriană.

Olanna se repezi la telefon.

– Ce se întâmplă în Lagos? Au spus ce se întâmplă în Lagos?

– Părinții tăi sunt bine, *nkem*. Civili n-au avut de suferit.

Olanna forma numărul.

¹ Maiorul Chukwuma Kaduna Nzeogwu (1937–1967), șeful contrainformațiilor nigeriene, a condus pe data de 15 ianuarie 1966 o lovitură de stat în cadrul căreia au fost asasinați cu brutalitate prim-ministrul Balewa, un ministru federal, doi premieri regionali și mai mulți ofițeri superiori ai armatei. El însuși de etnie ibo (deși născut din părinți imigrați în capitala Regiunii de Nord, Kaduna), Nzeogwu a fost susținut de un grup de maiori proveniți în cea mai mare parte din Regiunea de Est a Nigeriei. Lovitura de stat a eșuat însă, și, pe 18 ianuarie, Nzeogwu a fost arestat și deținut până în 1967. După proclamarea statului Biafra, pe 30 mai 1967, Nzeogwu a participat la operațiunile armate împotriva trupelor federale și a murit într-o misiune. Considerat până și de către detractorii săi „un idealist fără ambiții de putere”, Nzeogwu a fost înmormântat cu toate onorurile militare. (n.tr.)

– Alo? Alo? Puse receptorul jos și îl ridică din nou. Nu am ton. Stăpânul îi luă telefonul din mână cu un gest blând.

– Sunt sigur că n-au pățit nimic. O să se reia legăturile telefonice în curând. E doar din motive de securitate.

La radio, vocea devenise mai fermă.

Dau asigurări tuturor străinilor că drepturile lor vor continua să fie respectate. Promitem tuturor cetățenilor țării că nu vor suferi de nici o formă de opresiune și de ineficiență generală și că vor avea libertatea de a trăi și a se îndeletnici cu orice fel de ocupație doresc. Promitem că nu vă va mai fi rușine să spuneți că sunteți nigerieni.

– Mami Ola! Baby striga din baie. Mami Ola!

Ugwu se întoarse în baie și o șterse pe Baby cu un prosop, apoi o îmbrățișă și-i suflă aer pe ceafă. Mirosea delicios a săpun de copii Pears¹.

– Puiuțule! spuse el, gâdilând-o.

Avea codițele ude, cu vârfurile adunate într-o buclă, și Ugwu le mângâie și se minună din nou cât de tare semăna cu tatăl ei; în satul lor s-ar fi spus că era bucățică ruptă².

– Mai vleau mângâiat! spuse Baby râzând.

Fața ei grăsulie era lucioasă de umezeală.

– Baby puiuțul, murmură Ugwu cu vocea aceea cântată care o înveselea pe ea întotdeauna.

Baby râse, și, din sufragerie, Ugwu o auzi pe Olanna zicând:

– O, Doamne, ce-a spus? Ce-a spus?

Ugwu îi dădea să mănânce lui Baby când vocea vicepreședintelui țării se auzi preț de câteva momente la radio, înceată, ca și cum ar fi fost epuizat de efortul de a spune: „Guvernul predă puterea armatei“

Ulterior fură făcute mai multe anunțuri – prim-ministrul dispăruse, Nigeria avea acum un guvern federal militar, premierii Regiunii de Nord și Regiunii de Vest dispăruseră –, dar Ugwu nu era sigur cine vorbea și la ce post, pentru că stăpânul stătea lângă aparat, răsucind repede butonul, oprindu-se, ascultând, apoi răsucind din nou și din nou

¹ Una dintre cele mai vechi mărci de săpun din lume, produs în Anglia (și, mai nou, în India) din sec. al XVIII-lea (n.tr.)

² În original, „că tatăl a scuipat-o din gură“ (n.tr.)

oprindu-se. Își scosese ochelarii, și arăta mai vulnerabil așa, cu ochii adânciți în orbite. Nu-i puse înapoi până când nu apărură primii musafiri. Astăzi erau mai mulți decât de obicei, și Ugwu mai aduse în sufragerie câteva scaune, ca oaspeții să aibă pe ce sta. Discutau cu voci grăbite, frenetice, luându-și vorba din gură.

– Acesta este sfârșitul corupției! Asta așteptam să se întâmple de când cu greva generală, spunea un oaspete.

Ugwu nu-și amintea numele lui, dar era un bărbat care avea tendința să mănânce toate gogoșile *chin-kin* imediat după ce le aducea, așa că Ugwu luase obiceiul să pună tava pe masă cât mai departe de el. Bărbatul avea mâini mari; după ce se servea de câteva ori de pe tavă cu porții generoase, totul era pierdut.

– Maiorii aceia sunt niște adevărați eroi! spuse Okeoma și ridică o mână.

Vocile erau entuziaste chiar și când vorbeau despre cei care fuseseră uciși.

– Se spune că Sardauna s-a ascuns în spatele soțiilor lui.

– Se spune că ministrul de finanțe a făcut pe el înainte să fie împușcat.

Câtiva invitați chicotiră, și Ugwu la fel, până când Olanna spuse:

– L-am cunoscut pe Okonji. Era prieten cu tata.

Vorbise cu voce înceată.

– BBC spune că e o lovitură de stat ibo, zise musafirul căruia îi plăceau *chin-kin*. Și au oarecum dreptate. Au fost uciși în cea mai mare parte politicieni nordici.

– Guvernul era format în cea mai mare parte din politicieni nordici, șopti profesorul Ezeka, ridicând din sprâncene, ca și cum i se părea incredibil că trebuia să spună ceva atât de evident.

– BBC ar trebui să-i întrebe pe oamenii lor cine i-a pus pe politicienii nordici în guvern ca să-i domine pe toți ceilalți! spuse stăpânul.

Ugwu fu surprins că stăpânul și profesorul Ezeka păreau să fie de acord. Fu încă mai surprins când domnișoara Adebayo spuse:

– Nord-africanii sunt nebuni să numească asta o răzbunare a infidelilor împotriva credincioșilor, iar stăpânul râse – nu cu râsul acela batjocoritor cu care râdea de obicei înainte de a se muta mai la marginea fotoliului, pregătindu-se s-o contrazică, ci cu un râs aprobator. Era de acord cu ea.

– Dacă am avea mai mulți bărbați ca maiorul Nzeogwu în această țară, n-am fi ajuns acolo unde suntem, spuse stăpânul. El chiar are o viziune!

– Nu e comunist? Fusesse vocea profesorului Lehman, cel cu ochi verzi. A făcut o călătorie în Cehoslovacia când era la Sandhurst.

– Voi, americanii, care sunteți tot timpul cu ochii în patru după comuniști! Credeți că noi avem timp să ne gândim la asta? Întrebă stăpânul. Important este ceea ce va face societatea nigeriană să meargă înainte – indiferent despre ce ar fi vorba. Să presupunem că o democrație capitalistă este un lucru bun în principiu – dar numai dacă ni se potrivește... Să zicem că îți dă cineva o cămașă și îți spune că e exact ca a lui, dar ție nu ți se potrivește și îți sar nasturii pe burtă – atunci trebuie s-o arunci și să-ți faci o cămașă pe măsura ta! Pur și simplu n-ai încotro!

– Ești prea retoric, Odenigbo, spuse domnișoara Adebayo. Nu poți să justifici teoretic o lovitură de stat militară.

Ugwu se simți mai bine; aceasta era disputa cu care era obișnuit.

– Ba bineînțeles că pot! Cu un bărbat ca maiorul Nzeogwu, pot, spuse stăpânul. Ugwu! Mai adu gheață!

– Nzeogwu e comunist, insistă profesorul Lehman.

Vocea lui nazală îl enerva pe Ugwu – sau poate era vorba doar de faptul că profesorul Lehman avea același păr blond ca domnul Richard, dar nici urmă din demnitatea tăcută a aceluia. Ugwu își dori ca domnul Richard să nu-și fi întrerupt vizitele pe la ei. Își amintea clar ultima lui vizită, cu câteva luni înainte de nașterea lui Baby, dar celelalte amintiri ale acelor vremuri tulburate păliseră deja, rămăseseră incomplete; îi fusese atât de teamă că stăpânul și Olanna n-aveau să se regăsească și că lumea avea să se prăbușească, încât nu trăsesese prea mult cu urechea. N-ar fi știut nici măcar că domnul Richard era implicat în povestea aceea dacă nu i-ar fi spus Harrison.

– Mulțumesc, bunul meu băiat. Stăpânul luă câteva cuburi de gheață și le puse cu un clinchet în pahar.

– Cu plăcere, domnule, spuse Ugwu, privind-o pe Olanna.

Își sprijinea bărbia pe mâinile încheștate. Ugwu ar fi vrut să poată simți compasiune pentru prietenul ei, politicianul care fusese ucis, dar politicienii nu erau oameni obișnuiți, ei erau *politicieni*. Ugwu citea despre ei în *Renaissance* și *Daily Times* – cum plăteau mercenari să-i bată pe oponenți, cum cumpărau pământ și case cu bani publici, cum

importau nenumărate limuzine americane, cum plăteau femeii să-și umple fustele cu buletine false de vot și să pretindă că erau gravide. Când scurgea câte o conservă de iahnie de fasole, sosul slinos de pe fund îi amintea de *politicieni*.

În noaptea aceea, întins pe pat în camera sa din pavilionul servitorilor, Ugwu încercă din greu să se concentreze asupra *Primarului din Casterbridge*¹, dar nu reuși. Spera că Chinyere avea să se strecoare pe sub gardul viu să vină la el: nu se înțeleseseră niciodată dinainte, pur și simplu ea venea în unele zile și în altele nu. Ugwu abia o aștepta să vină în noaptea aceasta febrilă, după puciul care schimbaseră ordinea lucrurilor, în noaptea aceasta care fremăta deschisă spre noi orizonturi. Când îi auzi ciocănitul în fereastră, murmură o frază rușinată de recunoștință către ceruri.

– Chinyere, spuse el.

– Ugwu, zise ea.

Ea mirosea a ceapă degerată. Lumina era stinsă, și, în fasciculul îngust care venea de la becul de afară, el văzu forma conică a sânilor ei când ea își scoase bluza, își desfăcu fusta și se întinse pe spate. Era ceva umed în întunericul acela și în corpurile lor împreunate, și el își imagină că ea era Nnesinachi și că picioarele ferme care îl înconjurau erau ale lui Nnesinachi. La început ea fu tăcută, apoi, zvâcnind din coapse, cu mâinile îmbrățișându-l strâns, scoase același strigăt pe care Ugwu îl auzea întotdeauna. Părea să fie un nume – „Abonyi, Abonyi“ –, dar Ugwu nu era sigur. Poate că și ea își imagina că el era altcineva, cineva din satul ei.

Chinyere se ridică și plecă la fel de tăcută cum venise. Când Ugwu o văzu a doua zi peste gard, întinzând rufe pe frânghie, ea spuse „Ugwu“ și atât; nici măcar nu zâmbi.

¹ Roman tragic al scriitorului englez naturalist Thomas Hardy (1840–1928) (n.tr.)

Olanna își amână călătoria la Kano din cauza puciului. Așteptă până când aeroporturile se redeschisera, până când poșta și telegraful funcționară din nou, până când guvernatorii militari fură desemnați în fiecare regiune. Așteptă până când fu sigură că se instaurase ordinea. Dar lovitura de stat era încă în aer. Toată lumea vorbea despre ea, chiar și șoferul de taxi cu pălărie albă și caftan care le duse pe ea și pe Baby de la aeroport la casa lui Arize.

– Dar Sardauna nu a fost omorât, doamnă, șopti el. A scăpat, cu ajutorul lui Allah, și acum e în Mecca.

Olanna surâse blând și nu spuse nimic, pentru că știa că omul acesta, cu mătăniile lui atârinate de oglinda retrovizoare, avea nevoie să creadă așa ceva. La urma urmelor, Sardauna nu fusese doar premiul Nordului, fusese în egală măsură liderul spiritual al acestui bărbat și al atâtor altor musulmani asemenea lui.

Îi povesti lui Arize despre comentariul șoferului de taxi, și Arize ridică din umeri și spuse:

– Oamenii vorbesc tot ce le trece prin cap.

Arize își trăsese fusta în jos, sub talie, și purta o bluză largă sub care să-i încapă burta umflată. Șezură în sufrageria cu fotografii de la nunta lui Arize și Nnakwanze pe peretele uleios, în timp ce Baby se hârjonea cu copiii din curte. Olanna nu voia ca Baby să-i atingă pe copiii aceia zdrențăroși, cu mucii curgându-le din nări, dar nu zise nimic; se simțea rușinată că gândea astfel.

– O să luăm primul avion spre Lagos mâine-dimineață, Ari, ca să te poți odihni înainte să mergem la cumpărături. Nu vreau să facem nimic care să fie o povară pentru tine, spuse Olanna.

– Ei, povară! Sunt doar însărcinată, surioară, nu bolnavă! Oare femeile ca mine nu muncesc la câmp până când le apucă durerile face-rii? Nu vezi că încă mă țin de croitorie? Arize îi arată spre colțul încăperii, unde, în mijlocul unui morman de haine, se afla o mașină de cusut Singer.

– Eu mă îngrijesc de finul meu din burtica ta, nu de tine, spuse Olanna.

Ridică bluza lui Arize și își puse obrazul pe rotunjimea tare de sub ea, pe pielea întinsă ca pe tobă, în ritualul blajin pe care îl practicasese de când Arize rămăsese însărcinată; dacă o făcea suficient de des, spusesese Arize, copilul avea să se îmbibe cu trăsăturile ei și să semene cu ea.

– Nu-mi pasă cum o să arate fetița pe dinafară, spuse Arize. Dar trebuie să semene cu tine pe dinăuntru. Să aibă mintea ta și să iubească învățătura.

– Sau băiețelul.

– Nu, e o fetiță, ai să vezi. Nnakwanze spune că o să fie un băiețel care o să semene cu el, dar i-am zis că Dumnezeu n-o să mă lase să am un copil cu o față atât de turtită.

Olanna râse. Arize se ridică, deschise o cutie de email și scoase niște bani.

– Uite ce mi-a trimis surioara Kainene săptămâna trecută. A spus să-i folosesc pentru a cumpăra lucruri pentru copil.

– Frumos din partea ei.

Olanna își dădu seama că sunase fals și că Arize o privea.

– Tu și surioara Kainene ar trebui să vorbiți. Ce a fost a fost.

– Nu poți vorbi decât cu cineva care vrea să vorbească, replică Olanna. Voia să schimbe subiectul. Întotdeauna voia să schimbe subiectul când venea vorba despre Kainene. Mă duc cu Baby să-i spunem bună ziua mătușii Ifeka.

Ieși repede în curte s-o aducă pe Baby înainte ca Arize să apuce să spună ceva.

Olanna curăță fața și mâinile lui Baby de nisip, apoi ieșiră din curte și o luară în jos pe drum. Unchiul Mbaezi nu se întorsese încă de la piață, așa că șezură cu mătușa Ifeka pe o bancă în fața chioșcului ei, Olanna cu Baby în brațe. Curtea începea să se umple de conversațiile

vecinilor și de țipetele copiilor care alergau în jurul arborelui *kuka*¹. Cineva pusese o muzică tare la gramofon; curând, câțiva bărbați începură să râdă și să se înghiontească, prostindu-se îngânând melodia. Mătușa Ifeka râse și ea și bătu din palme.

– Ce-i așa amuzant? întrebă Olanna.

– E cântecul lui Rex Lawson, spuse mătușa.

– Și ce-i așa de amuzant la el?

– Alor noștri li se pare că refrenul sună ca un fel de „bee-bee-bee“, ca behăitul unei capre. Mătușa Ifeka chicoti. Se zice că așa făcea Sardauna când îi ruga pe soldați să nu-l omoare. Când au tras cu tunul în casa lui, el s-a ascuns în spatele soțiilor și a behăit: „Bee-bee-bee, nu mă omorâți, bee-bee-bee!“

Mătușa râse din nou, și Baby râse și ea, ca și cum ar fi înțeles.

– Oh.

Olanna se gândi la Șef Okonji și se întrebă dacă și despre el se spunea că behăise înainte de a muri. Își mută privirea de partea cealaltă a străzii, unde copiii se jucau cu cauciucuri de mașini, întrecându-se unul cu altul în timp ce le rostogoleau. În depărtare se pregătea o mică furtună de nisip, și praful se ridica și cădea pe pământ în nori albi-cenușii.

– Sardauna a fost un om rău, *ajo mmadu*, spuse mătușa Ifeka. Ne ura. Îi ura pe toți cei care nu-și scoteau încălțărilor și nu i se închinau. Nu el a fost cel care nu ne-a lăsat copiii să meargă la școală?

– N-ar fi trebuit să-l omoare, spuse Olanna încet. Ar fi trebuit să-l închidă.

Mătușa Ifeka pufni.

– Unde să-l închidă? Unde să-l închidă aici, în Nigeria, unde el controla totul? Mătușa se ridică și începu să închidă chioșcul. Vino, hai să mergem înăuntru să-i dau ceva de mâncare lui Baby!

Melodia lui Rex Lawson se auzea tare din curtea lui Arize când Olanna se întoarse. Și lui Nnakwanze i se părea amuzantă. Avea doi dinți uriași în față, și, atunci când râdea, părea că în gura aceea mică îi fuseseră îndesați cu de-a sila prea mulți dinți. Bee-bee-bee, o capră care se ruga să nu fie ucisă, bee-bee-bee.

– Nu e nimic de râs, spuse Olanna.

¹ Baobab (n.tr.)

– Ba e de răs, surioară, spuse Arize. De atâta învățătură nu mai știi de glumă.

Nnakwanze stătea pe podea la picioarele lui Arize, masându-i ușor pânțelele cu mișcări circulare. El își făcuse mult mai puține griji decât Arize când ea nu rămăsese grea nici în primul, nici în al doilea, nici în al treilea an de căsnicie; când mama lui începuse să îi viziteze mult prea des, arătând acuzațoare cu degetul spre burta lui Arize și îndemnând-o să spună pe față câte avorturi făcuse înainte de a se mărita, el o rugase să nu mai vină pe la ei. O rugase, de asemenea, să nu mai aducă tot felul de fierturi urât mirositoare pe care Arize le înghițea cu greu. Acum, când Arize rămăsese însărcinată, el lucra mai multe ore suplimentare la calea ferată și o rugase să o lase mai ușor cu croitoria.

Nnakwanze fredona încă melodia și râdea. O capră implorând să nu fie ucisă: bee-bee-bee.

Olanna se ridică. Briza nopții era prea rece.

– Ari, ar trebui să mergi la culcare, ca să fii odihnită mâine-dimineață în Lagos.

Nnakwanze făcu un gest ca și cum ar fi vrut s-o ajute pe Arize să se ridice, dar ea îl îndepărtă cu mâna.

– Oameni buni, v-am spus că nu sunt bolnavă. Sunt doar însărcinată.

Olanna fu bucuroasă să afle că locuința părinților ei din Lagos avea să fie goală. Tatăl ei o sunase să-i spună că plecau în străinătate. Olanna știa că era din cauză că voiau să fie departe până când lucrurile se linișteau, pentru că le era teamă pentru cele zece procente, și pentru petrecherile luxoase, și pentru relațiile lor de afaceri, dar nici el, nici mama ei nu vorbiseră despre asta. Spuseseră că plecau în vacanță. Strategia lor fusese întotdeauna de a lăsa lucrurile nespuse, în același fel în care pretindeau a nu observa că Olanna și Kainene nu-și mai vorbeau și că Olanna venea acasă numai când era sigură că nu era Kainene acolo.

În taxiul în care se suiră la aeroport, Arize o învăță pe Baby un cântec, în timp ce Olanna privea Lagosul precipitându-se prin fața ei: traficul nebunesc, autobuzele ruginite și mulțimile epuizate care le așteptau, patronii de dughene, insistenți, agățându-și clienții pe trotuar, cerșetorii care lunecau pe niște cărucioare plate din lemn, vânzătorii ambulanți,

istoviți, împingându-și tăvile sub nasul celor care nu voiau sau nu puteau să cumpere.

Șoferul opri în fața curții înconjurată de ziduri a părinților ei din Ikoyi și se holbă la poarta înaltă de fier.

– Ministrul pe care l-au omorât locuia pe aici, nu, *abi*, doamnă? Întrebă el.

Olanna se prefăcu a nu-l fi auzit și-i spuse lui Baby:

– Uită-te ce ți-ai făcut pe rochiță! Hai, repede înăuntru s-o spălăm!

Mai târziu, șoferul mamei ei, Ibekie, le duse la Kingsway. Supermarketul mirosea a vopsea proaspătă. Arize merse de la un stand la altul, murmurând, atingând ambalajele de plastic, alegând hăinuțe pentru copii, un căruț roz, o păpușă de plastic cu ochi albaștri.

– Totul e atât de lucios în supermarketuri, surioară, spuse Arize râzând. Nici un fir de praf!

Olanna ridică de pe raft o rochiță albă tivită cu dantelă roz.

– *O maka*. E superbă.

– E prea scumpă, spuse Arize.

– Nu te-a întrebat nimeni pe tine.

Baby trase de pe un alt raft o păpușă și o întoarse cu capul în jos. Păpușa scoase un sunet plângăcios.

– Nu, Baby. Olanna luă jucăria și o puse la loc.

Colindară o vreme prin magazin, apoi se îndreptară spre piața Yaba, unde Arize putea să-și caute materiale de croitorie. Strada Tejuosho¹ era plină de lume: familii se adunaseră în jurul cratițelor cu mâncare aburindă, femeii prăjeau porumb și banane în cazane negre de arsuri, bărbați cu pieptul gol încărcau saci în camioane inscripționate de mână: „NICI O STARE NU ESTE PERMANENTĂ“. „DUMNEZEU ȘTIE CEL MAI BINE.“ Ibekie parcă lângă standurile de ziare. Olanna aruncă o privire oamenilor care stăteau în picioare citind *Daily Times* și se simți cuprinsă de un val de mândrie. Citeau articolul lui Odenigbo, era sigură; era de departe cel mai bun din ediția aceea. I-l redactase ea însăși și îi atenuase tonul retoric, așa încât argumentul său – că numai un guvern unitar² putea înlătura divizarea societății datorată ideologiilor regionaliste – să iasă mai bine în evidență.

¹ Stradă în spatele marii piețe acoperite Yaba (n.tr.)

² Adică nu federal (n.tr.)

Olanna o luă pe Baby de mână și merse înainte, trecând de vânzători ambulanti care ședeau sub umbrele, cu baterii, lacăte și țigări aranjate cu grijă pe tăvi de email. Intrarea principală în piață era ciudat de liniștită. Apoi Olanna văzu grămada de oameni din față. Un bărbat într-un maiou îngălbenit stătea în picioare în mijloc, în timp ce alți doi îl palmuiau, pe rând, metodic, cu lovituri înfundate.

– De ce? De ce minți?

Bărbatul se uita la ei cu o privire tâmpă, aplecându-și ușor capul după fiecare palmă. Arize se opri.

Cineva din mulțime strigă la ele.

– Îi numărăm pe ibo. *Oya*, veniți și spuneți. Sunteți ibo?

Arize murmură:

– *I kwuna okwu*, ca și cum Olanna s-ar fi gândit să spună ceva, apoi clătină din cap și începu să vorbească tare și fluent în yoruba, întorcând din când în când capul din mers, pornind-o înapoi pe unde veniseră. Mulțimea încetă să le mai bage în seamă. Un alt bărbat într-un costum de safari era acum palmuit pe ceafă.

– Ești ibo! Nu minți! Spune adevărul!

Baby începu să plângă.

– Mami Ola! Mami Ola!

Olanna o luă în brațe. Cu Arize nu schimbă nici o vorbă până când ajunseră în mașină. Ibekie întorsese deja și se uita des în oglinda retrovizoare.

– Am văzut oameni fugind, spuse el.

– Ce se întâmplă? întrebă Olanna.

Arize ridică din umeri.

– Am auzit zvonuri că așa fac în Kaduna și în Zaria, după lovitura de stat: ies pe străzi și încep să se ia de ibo, pentru că spun că ibo sunt de vină.

– *Ezi okwu?* Serios?

– Da, doamnă, spuse Ibekie repede, ca și cum ar fi așteptat ocazia să poată vorbi. Unchiul meu din Ebute Metta¹ nu mai doarme în casa lui de la puci. Toți vecinii lui sunt yoruba, și i-au spus că au venit niște

¹ Suburbie relativ săracă a Lagosului (n.tr.)

bărbați după el și l-au căutat. Acum doarme în fiecare noapte la altcineva, până când își lichidează afacerile. Copiii și i-a trimis acasă.

– *Ezi okwu?* Serios? repetă Olanna.

Se simțea pustiită. Nu știuse că lucrurile ajunseseră până aici: în Nsukka, viața era izolată, și știrile erau de fapt nereale, doar pretexte pentru discuțiile de fiecare seară, pentru monoloagele și articolele pasionate ale lui Odenigbo.

– Lucrurile o să se liniștească, spuse Arize și atinse mâna Olannei. Nu te îngrijora.

Olanna dădu din cap și privi pe geam la cuvintele pictate pe un camion din apropiere: „NU EXISTĂ LINIE DIRECTĂ CU PARADISUL.“ Nu-i venea să creadă cât de ușor le fusese să nege cine erau, să se dezbrace de identitatea lor ibo.

– O s-o îmbrac în rochița albă la botez, surioară, spuse Arize.

– Poftim, Ari?

Arize făcu semn spre burta ei.

– Fina ta va purta rochița aceea albă la botez. Îți mulțumesc mult, surioară.

Lumina din ochii lui Arize o făcu pe Olanna să surâdă. Lucrurile aveau într-adevăr să se liniștească. O gădilă pe Baby, dar Baby nu râse. Baby îi aruncă o privire înspăimântată, în care lacrimile nu se uscaseră încă de tot.

Richard o privi pe Kainene trăgându-și fermoarul rochiei liliachii și întorcându-se spre el. Camera de hotel era puternic luminată, și el se uită la ea și la imaginea din oglinda aflată în spatele ei.

– *Nke a ka mma*, spuse el.

Era cu adevărat mai drăguță decât rochia neagră de pe pat, cea pe care o alesese întâi pentru petrecerea dată de părinții ei. Kainene se înclină ironic și se așază să-și încalțe pantofii. Arăta aproape frumoasă cu pudra aplicată pe față, și rujul roșu pe buze, și ținuta relaxată, nu atât de tensionată cât fusese în ultima vreme, cât timp vânase un contract cu Shell-BP. Înainte de a pleca, Richard îi mătură cu mâna câteva fire căzute din perucă și o sărută pe frunte, ca să nu i se ducă rujul.

În sufrageria părinților ei pluteau suspendate baloane strident colorate. Petrecerea era în toi. Servitori în alb și negru se plimbau prin săli cu tăvi și zâmbete mieroase, ținându-și capetele insuportabil de sus. Șampania spuma în pahare înalte, lumina candelabrelor reflecta sclipirea giuvaierelor atârnate la gâturile cucoanelor grase, iar trupa highlife dintr-un colț cânta atât de tare, de energic, încât oamenii se înghesuiau unul în altul ca să se poată auzi.

– Văd mulți șefi din noul regim, spuse Richard.

– Tata s-a grăbit să le între în grații, îi spuse Kainene la ureche. A șters-o până când lucrurile s-au liniștit, iar acum s-a întors să-și facă noi prieteni.

Richard cercetă cu privirea restul încăperii. Îl observă imediat pe colonelul Madu, cu umerii lui lați, fața largă, trăsăturile masive și capul înălțat deasupra tuturor. Vorbea cu un arab într-o redingotă

strămtă. Kainene se duse la el să-l salute, iar Richard merse să-și caute ceva de băut, evitând deocamdată întâlnirea cu Madu.

Mama lui Kainene se apropie de el și-l sărută pe obraz; Richard își dădu seama că era beată, altfel l-ar fi întâmpinat cu obișnuitul „Bună seara“ înghețat. Acum însă ea îi spuse că arăta bine și îl prinse într-un colț nefericit al camerei, cu peretele în spate și o sculptură cam înfricoșătoare, un fel de leu rânjind, într-o parte.

– Kainene mi-a spus că te duci curând la Londra, nu? întrebă ea.

Tenul de abanos îi lucea de parcă ar fi fost din ceară din cauza machiajului excesiv. Avea ceva nervos în mișcări.

– Da. O să lipsesc vreo zece zile.

– Doar zece zile? Femeia zâmbi slab. Poate sperase că avea să fie plecat mai multă vreme, ca să poată găsi, în sfârșit, un candidat potrivit la mâna fiicei sale. Îți vizitezi familia?

– Vărul meu Martin se însoară, spuse Richard.

– Aha.

Șiragurile de aur din jurul gâtului îi trăgeau capul în jos, făcându-l să pară încovoiat, ca și cum ar fi dus o povară grea și, încercând s-o ascundă, ar fi făcut-o de fapt și mai vizibilă.

– Poate ne întâlnim atunci la un ceai în Londra, zise ea. I-am spus soțului meu că ar trebui să ne mai luăm o mică vacanță. Nu că se va întâmpla ceva, dar nu toată lumea e mulțumită de acest decret al statului federal despre care vorbește guvernul¹. E mai bine să fii departe până când lucrurile se așază. S-ar putea să plecăm săptămâna viitoare, dar nu am spus nimănui, așa că e secret. Îi atinse mâneca în joacă, și Richard zări pentru o clipă zâmbetul lui Kainene în curba buzelor ei. Nu le-am spus nici măcar prietenilor noștri Ajuah. Îl cunoști pe Șef Ajuah, proprietarul

¹ După prima lovitură de stat din ianuarie 1966 și arestarea maiorului Nzeogwu, puterea a fost preluată de comandantul armatei nigeriene, generalul Johnson Aguiyi-Ironsi (de naționalitate ibo), care, în ciuda promisiunilor, nu a reușit să-i aducă în fața justiției pe complotiști, întărind astfel suspiciunile locuitorilor din Nord că puciul ar fi fost o acțiune cu tentă etnică, organizată de ibo în favoarea lor. Decretul 34 promovat de Ironsi, care prevedea abolirea guvernului federal în favoarea unui național unitar, n-a făcut decât să-i nemulțumească încă o dată pe nordici, care se aflau mult în urma locuitorilor din Regiunea de Vest și din Regiunea de Est în materie de educație și de prezență în structurile administrative centrale, în ciuda faptului că, numeric, îi depășeau pe aceștia. (n.tr.)

fabricii de îmbuteliat? Ei sunt ibo, dar din Vest. Am auzit că sunt dintre cei care neagă că ar fi ibo. Cine știe ce o să spună că am făcut? Cine știe? Sunt în stare să-i vândă pe ibo pentru nimic. Îți spun eu, pentru nimic. Mai vrei ceva de băut? Așteaptă-mă, îți aduc eu! Așteaptă-mă aici, nu pleca!

Imediat ce femeia se îndepărtă de el, șerpuitoare, Richard se duse s-o caute pe Kainene. O găsi pe terasă cu Madu, în picioare, privind la bazinul de dedesubt. Aerul era îmbibat de miros de friptură. Richard îi privi câteva momente. Madu își ținea capul ușor înclinat într-o parte în timp ce Kainene vorbea; trupul ei părea fragil lângă statura lui uriașă. Aveau aerul că se potrivesc fără să facă vrun efort în acest sens. Amândoi foarte întunecați la piele, ea – înaltă și subțire, el – mai înalt și enorm. Kainene se răsuci și îl văzu.

– Richard, spuse ea.

El li se alătură și-i strânse mâna lui Madu.

– Ce mai faci, Madu? *A na-emekwa?* întrebă el, nerăbdător să vorbească primul. Cum e viața în Nord?

– N-am motive să mă plâng, spuse Madu în engleză.

– N-ai venit cu Adaobi?

Richard își dorea ca maiorul să iasă mai des în lume cu soția sa.

– Nu, spuse Madu și sorbi din pahar.

Era clar că nu voise să-i deranjeze nimeni.

– Văd că mama făcea conversație, ce interesant, spuse Kainene. Eu și Madu a trebuit să stăm o vreme cu Ahmed. Vrea să cumpere depozitul tatii din Ikeja.

– Tatăl tău n-o să-i vândă nimic, declară Madu, ca și cum decizia îi aparținea. Sirienii și libanezii sunt deja proprietari pe jumătate din Lagos, și toți sunt niște oportuniști nenorociți în țara asta.

– Eu i-aș vinde dacă n-ar mai mirosi atât de groaznic a usturoi, spuse Kainene.

Madu râse.

Kainene își strecură mâna în a lui Richard.

– Tocmai îi spuneam lui Madu că tu crezi că o să urmeze o altă lovitură de stat.

– N-o să mai fie nici o lovitură, replică Madu.

– Tu ar trebui să știi, Madu, nu? Doar acum ești mare colonel în armată, îl tachină Kainene.

Richard o strânse de mână.

– Am fost săptămâna trecută în Zaria¹, și mi s-a părut că toată lumea nu vorbea decât despre un al doilea puci. Până și Radio Kaduna și *New Nigerian*, spuse Richard în ibo.

– Ce știi ziarele, de fapt? replică Madu în engleză.

Întotdeauna făcea așa. De când Richard devenise aproape fluent în ibo, Madu îi răspundea insistent în engleză, forțându-l astfel să revină la limba maternă.

– Ziarele erau pline de articole despre jihad, și Radio Kaduna transmitea mereu discursurile fostului Sardauna, și oamenii discutau despre cum ibo au de gând să ocupe toate funcțiile administrative, și...

Madu îl întrerupse.

– Nu va mai fi nici o lovitură. În armată se simte o oarecare tensiune, dar în armată e întotdeauna tensiune. Ai gustat din carnea de capră? Nu e grozavă?

– Ba da, aprobă Richard, aproape automat, și apoi își dori să n-o fi făcut.

Aerul din Lagos era umed; lângă Madu, părea sufocant. Omul acesta îl făcea să se simtă trivial.

Cel de al doilea puci avu loc o săptămână mai târziu, și prima reacție a lui Richard fu de jubilație. Tocmai recitea, în livadă, scrisoarea lui Martin, șezând pe locul unde Kainene îi spunea adesea că apăruse o adâncitură în pământ exact de mărimea și forma buclilor lui.

Se mai practică astăzi intratul „în pielea“ cuiva? Întotdeauna am știut că asta ai să faci! Mama mi-a spus că ai renunțat la cartea despre arta triburilor băștinașe și ești mulțumit cu altceva acum, un fel de jurnal de călătorie fictiv? Inclusiv despre relele făcute de europeni în Africa! Abia aștept să aflu mai multe când vii la Londra. Păcat că ai renunțat la vechiul titlu: *Coșul cu mâini*. Și în Africa se tăiau mâini? Îmi închipuiam că numai în India. Mă faci curios!

Richard își imaginează zâmbetul acela pe care Martin îl afișa adeseori pe când erau elevi, în acei ani în care mătușa Elizabeth îi pusese să

¹ Important oraș în statul Kaduna din nordul Nigeriei (n.tr.)

facă atâtea, cu hotărârea ei maniacală de a nu-i lăsa nici o clipă să lăncezească: concursuri de crichet, lecții de box, de tenis, de pian cu francezul acela peltic. Martin excela în toate, întotdeauna cu zâmbetul acela superior al oamenilor născuți să fie primii în mediul lor.

Richard se întinse să culeagă o floare care semăna cu un mac. Se întrebă cum avea să fie nunta lui Martin; logodnica lui era – surprinzător, nu? – creatoare de modă. Numai dacă ar putea Kainene să vină cu el! Dacă n-ar trebui să rămână aici să semneze noul contract. Își dorea ca mătușa Elizabeth, și Martin, și Virginia s-o cunoască, dar cel mai mult își dorea ca ei să-l vadă pe el acum, după toți anii petrecuți aici: să vadă că era un bărbat mai oacheș și mai fericit.

Ikejide se apropie de el.

– Domnule Richard! Doamna spune vă rog să veniți. Este o nouă lovitură de stat¹, spuse Ikejide.

Părea emoționat.

Richard se repezi în casă. El avusese dreptate; Madu se înșelase. Căldura umedă de iulie îi lipise părul de cap, și Richard își trecu mâna prin păr în timp ce mergea. Kainene era pe canapea în sufragerie, stând cu mâinile încrucișate sub piept, legănându-se înainte și înapoi. Vocea spicherului englez de la BBC se auzea atât de tare, încât ea aproape țipă când spuse:

– Ofițerii din Nord au preluat puterea. BBC zice că îi omoară pe ofițerii ibo în Kaduna. Postul național nu spune nimic.

Vorbea prea repede. El se opri în picioare în spatele ei și începu să-i maseze umerii, frământându-i mușchii țepeni cu mișcări circulare. La radio, crainicul englez spunea, cu o voce gătuită, că era cu totul ieșit din comun ca o lovitură de stat să aibă loc la numai șase luni după o alta.

– Ieșit din comun. Într-adevăr ieșit din comun, spuse Kainene. Întinse deodată mâna, cu o mișcare spasmodică, și împinse radioul de pe masă. Aparatul căzu pe covor, și o baterie desprinsă se rostogoli pe podea.

¹ Pe 29 iulie 1966, un al doilea puci a zguduit Nigeria, organizat de data aceasta de ofițeri de extracție nordică (inițial se pare că aceștia avuseseră de gând să declare secesiunea Regiunii de Nord), ca răspuns la guvernarea generalului Ironsi, pe care locuitorii din Regiunea de Nord o vedeau drept o încercare a populației ibo de a prelua puterea în stat. Ironsi a fost asasinat. (n.tr.)

– Madu e în Kaduna, spuse ea, și-și cufundă fața în palmă. Madu e în Kaduna.

– Nu te necăji, iubito, nu te necăji, spuse Richard.

Pentru prima oară îi trecu prin cap gândul că Madu ar fi putut muri. Se hotărî să nu se întoarcă o vreme la Nsukka, fără să-și dea seama prea bine de ce. Era oare pentru că voia să fie alături de ea când ea avea să primească vestea că Madu era mort? În următoarele câteva zile, ea fu atât de încordată, încât începu și el să-și facă griji pentru Madu, și apoi să se revolte că-și făcea griji, și apoi să se revolte că se revoltase. Nu trebuia să fie atât de meschin. Ea îl incluseră și pe el în disperarea ei, la urma urmelor, ca și cum Madu ar fi fost prietenul lor, nu doar al ei. Îi povestea despre telefoanele pe care le dăduse, despre cum întrebase peste tot ca să afle ce se întâmplase. Nimeni nu știa. Soția lui Madu nu avea nici o veste. În Lagos era haos. Părinții ei pleaseră în Anglia. O mulțime de ofițeri ibo erau morți. Asasinatele fuseseră organizate; Kainene îi spuse despre un soldat care povestea că batalionul lui fusese chemat în formație pentru inspecție, și, după ce toată lumea se adunase, ofițerii din Nord îi aleseseră pe toți soldații ibo, îi scosese din cazarmă și-i împușcaseră.

Kainene era amuțită de durere, dar nu plângea niciodată, așa că, în ziua în care îi spuse cu un suspin în voce, că aflase ceva, el fu sigur că era vorba despre Madu. Richard se gândi cum ar putea s-o consoleze, *dacă* va putea.

– Udodi, spuse Kainene. Colonelul Udodi Ekechi a fost omorât.

– Udodi?

Richard fusese atât de sigur că era vorba despre Madu, încât timp de o clipă rămase mut.

– Soldații din Nord l-au închis într-o celulă din cazarmă și l-au silit să-și mănânce propria scârnă. Kainene făcu o pauză. Apoi l-au bătut până a căzut în nesimțire, l-au legat pe o cruce de fier și l-au azvârlit înapoi în celulă. A murit legat de o cruce de fier. A murit pe cruce.

Richard se așează încet. Dezgustul pe care i-l stârnea Udodi – gălăgios, beat, veșnic duplicitar – nu făcuse decât să se intensifice în ultimii ani. Dar la auzul veștii despre moartea lui fu impresionat. Se gândi din nou la posibilitatea morții lui Madu și-și dădu seama că nu știa cum ar fi reacționat.

– Cine ți-a spus?

– Maria Obele. Soția lui Udodi e verișoara ei. Zicea că a auzit că nici un ofițer ibo din Nord n-a scăpat. Dar niște oameni din Umunnachi spun că ar fi auzit că Madu a scăpat. Adaobi n-a aflat nimic. Cum ar fi putut să scape? Cum?

– Poate se ascunde pe undeva.

– Cum? Întrebă Kainene din nou.

Colonelul Madu apără în casa lui Kainene două săptămâni mai târziu, arătând mult mai înalt acum din pricină că slăbise atât de tare; prin cămașa albă i se vedeau claviculele.

Kainene scoase un țipăt.

– Madu? Tu ești? *O gi di ife a?*

Richard nu-și dădu seama care se repezise primul spre celălalt, dar Kainene și Madu se îmbrățișau acum strâns, iar Kainene îi mângâia brațele și chipul cu o tandrețe care îl făcu pe Richard să privească în altă parte. Se îndreptă spre bar și turnă un whisky pentru Madu și un gin pentru sine.

– Mulțumesc, Richard, spuse Madu, dar nu luă băutura, și Richard rămase acolo, ținând în mâini două pahare, până când se hotărî să pună unul jos.

Kainene se așeză pe o măsuță în fața lui Madu.

– Am auzit că ai fost împușcat în Kaduna, pe urmă am auzit că te-au îngropat de viu într-o pădure, pe urmă că ai scăpat și pe urmă că erai într-o închisoare în Lagos.

Madu nu spuse nimic. Kainene îl privea fix. Richard își termină gi-nul și își mai turnă un pahar.

– Îți amintești de prietenul meu Ibrahim? De la Sandhurst? Întrebă Madu în cele din urmă.

Kainene dădu din cap.

– Ibrahim mi-a salvat viața. Mi-a spus despre puci chiar în dimineața respectivă. El nu era implicat direct, dar majoritatea lor – a ofițerilor din Nord – știau că avea să se întâmple. M-a dus cu mașina la casa vărului lui, dar n-am înțeles cu adevărat ce se petrecea până când Ibrahim nu l-a rugat pe vărul lui să mă ducă în curtea din spate, unde își ține animalele domestice. Am dormit două zile în poiată.

– Nu! *Ekwuzina!*

— Și știi că au venit soldați să mă caute în casa vărului lui? Toată lumea știa cât eram de apropiați eu și Ibrahim, așa că au bănuț că el mă ajutase să scap. Dar n-au controlat cotețul de păsări. Madu făcu o pauză, dând din cap și privind în depărtare. N-am avut habar cât de oribil mi-roase găinațul de găină până când n-am dormit trei zile în el. În a treia zi, Ibrahim mi-a trimis niște caftane și ceva bani printr-un băiat și m-a rugat să plec imediat. M-am îmbrăcat ca un nomad fulani și am luat-o prin satele mai mici, pentru că Ibrahim spusese că artileriștii organiza-seră blocaje pe toate drumurile mari din statul Kaduna. Am avut noroc să dau peste un șofer de camion, un ibo din Ohafia¹, care m-a dus la Kafanchan². Acolo locuiește vărul meu. Îl știi pe Onunkwo, nu? Madu nu așteptă ca ea să răspundă. E șef de gară, și mi-a spus că soldații din Nord închiseseră podul Makurdi³. Podul acela a devenit un mormânt. Au controlat fiecare vehicul, au reținut trenurile de pasageri ore în șir, i-au împușcat pe toți soldații ibo pe care i-au descoperit și i-au aruncat în apă. Mulți soldați erau deghizați, dar i-au găsit după bocanci.

— Cum?

Kainene se aplecă înainte.

— Bocanci. Madu își privi pantofii. Știi că noi, soldații, purtăm bocanci tot timpul, așa că au cercetat picioarele tuturor bărbaților, și orice bărbat ale cărui picioare erau curate și cu pielea netedă, nu crăpată de armatan, a fost luat și împușcat. Le-au căutat și frunțile, ca să vadă urma chipielor, pentru că la soldați pielea de deasupra era mai deschisă. Madu clătină din cap. Onunkwo m-a sfătuit să mai aștept câteva zile. El credea că n-aveam să reușesc să trec de pod, pentru că aveau să mă recunoască oricât de bine m-aș fi deghizat. Așa că am stat zece zile într-un sat de lângă Kafanchan. Onunkwo mi-a găsit diferite gazde. La el nu eram în siguranță. În fine, mi-a spus într-o zi că găsise un șofer, un om de treabă din Nnewi⁴, care era de acord să mă ascundă în cisterna cu apă a trenului său de marfă. Omul mi-a dat un costum de

¹ Regiune din sudul Nigeriei, în țara ibo, statul Abia (n.tr.)

² Oraș în sudul statului Kaduna, aflat pe una dintre principalele trasee de cale ferată ale țării (Port Harcourt–Maiduguri) (n.tr.)

³ Podul din Makurdi se află mai la sud pe aceeași cale ferată care unește sudul și nordul Nigeriei. (n.tr.)

⁴ Oraș principal în statul Anambra, în sud-estul Nigeriei (n.tr.)

pompier, și m-am urcat în cisternă. Apa îmi venea până la bărbie. De fiecare dată când trenul se smucea, îmi intra apă în nas. Când am ajuns la pod, soldații au căutat prin tot trenul. Am auzit pași pe capacul cisternei, și mi-am zis că până aici mi-a fost. Dar n-au deschis-o, și am trecut mai departe. Abia atunci am știut că rămăsesem în viață și că aveam să supraviețuiesc. M-am întors în Umunnachi și am găsit-o pe Adaobi îmbrăcată în negru.

Kainene continuă să-l privească mult timp după ce el sfârșise de vorbit. În tăcerea care se lăsase, Richard se simți din nou stingherit, pentru că nu știa exact cum trebuia să reacționeze, ce expresie să ia.

– Soldații ibo și soldații din Nord nu mai pot locui în aceeași cazarmă după toate astea. E absolut imposibil, spuse colonelul Madu. Avea o lucire sticloasă în ochi. Și Gowon¹ nu poate fi șeful statului. Nu ni-l pot impune pe Gowon. Nu așa se fac lucrurile. Sunt alții mai în vârstă decât el.

– Și acum ce ai să faci? întrebă Kainene.

Madu nu păru s-o fi auzit.

– Au murit atât de mulți de-ai noștri, spuse el. Atât de mulți bărbați buni, de nădejde – Udodi, Iloputaife, Okunweze, Okafor –, și toți erau oameni care credeau în Nigeria, cărora nu le păsa de ce etnie erai. Până la urmă, Udodi vorbea hausa mai bine decât ibo, și uite cum l-au măcelărit. Madu se ridică și începu să măsoare camera cu pași mari. Problema a fost politica echilibrului etnic. Eu am făcut parte din comisia care i-a spus generalului nostru comandant că politica asta trebuia abandonată, că ea nu făcea decât să provoace disensiuni, că ar trebui să înceteze a promova ofițeri din Nord care nu erau suficient de pregătiți. Dar comandantul a spus nu, comandantul nostru *englez*. Madu se răsuci și îi aruncă o privire lui Richard.

– Am să-l rog pe Ikejide să-ți facă orezul acela care-ți place ție, spuse Kainene.

Madu ridică din umeri, tăcut, și își aținti privirea pe fereastră.

¹ Deși aparent nu a făcut parte dintre cei care au organizat cea de a doua lovitură de stat și nu avusese până atunci nici un fel de ambiții politice, generalul Yakubu Gowon (n. 1934) a fost ales să conducă guvernul militar impus după puci datorită faptului că provenea din Nord, dar nu era de etnie hausa sau fulani (ci ngas) și nici musulman. A rămas în fruntea statului timp de zece ani, până în 1975, când a fost depus de putere tot printr-o lovitură de stat militară. (n.tr.)

Ugwu puse masa pentru prânz.

– Gata, domnule, spuse el, deși știa că stăpânul n-avea să se atingă de supa de *okro*¹ și avea să se plimbe în sus și-n jos prin sufragerie ascultând radioul dat la maximum, așa cum făcuse de când domnișoara Adebayo plecase, cam cu o oră în urmă. Bătuse atât de tare în ușa de la intrare, încât Ugwu se temuse că sticla avea să se crape, și apoi, când el îi deschisese, ea îl împinsese și se năpustise în casă, întrebând:

– Unde ți-e stăpânul? Unde e?

– Îl chem, doamnă, spusese Ugwu, dar domnișoara Adebayo se rezezise înaintea lui în biroul stăpânului. Ugwu o auzise spunând:

– Se întâmplă ceva în Nord, și gura i se uscuse, pentru că domnișoara Adebayo nu era o alarmistă, și deci ceea ce se petrecea în Nord trebuia să fie serios, iar Olanna se afla în Kano.

Încă de la a doua lovitură de stat, petrecută cu câteva săptămâni în urmă, când soldații ibo fuseseră uciși, Ugwu se străduise să înțeleagă ce se întâmpla: citea ziarele mai atent, asculta mai îndeaproape conversațiile stăpânului cu invitații săi. Discuțiile lor nu se mai încheiau cu râsete prietenești, și în sufragerie părea adesea să domnească o atmosferă de nesiguranță, de presimțire, ca și cum toți știau că avea să se întâmple ceva, dar nu știau ce. Nici unul dintre ei nu și-ar fi închipuit vreodată că avea să se întâmple *așa ceva*, că spicherul de la Radio Enugu avea să anunțe, în timp ce Ugwu netezea fața de masă: „Maritori de la fața locului au confirmat că până la cinci sute de ibo au fost uciși în Maiduguri“

¹ Bame

– Aberații! strigă stăpânul. Ai *auzit*? Ai auzit *ce* a spus?

– Da, domnule, spuse Ugwu. Spera ca zgomotul să n-o trezească pe Baby din somnul de după-amiază.

– Imposibil! spuse stăpânul.

– Domnule, e gata supa, zise Ugwu.

– Cinci sute de oameni omorâți. E o aberație! Nu poate fi adevărat!

Ugwu duse farfuria în bucătărie și o puse în frigider. Îi venea rău de la mirosul condimentelor, precum și la vederea supei, a mâncării. Dar Baby avea să se scoale curând, și trebuia să-i pregătească prânzul. Scoase un săculeț cu cartofi din cămară și se așeză la masă, ațintindu-și privirea asupra ei, gândindu-se la Olanna, care plecase cu două zile în urmă în Kano să o aducă pe mătușa Arize, cum părul împletit în codițe îi întindea pielea pe frunte, făcându-i-o să pară strălucitoare.

Baby intră în bucătărie.

– Ugwu.

– *I tetago*? Gata, te-ai trezit? spuse Ugwu și o îmbrățișă. Se întrebă dacă stăpânul o văzuse trecând pe lângă sufragerie. Ai văzut pușori în vis?

Baby râse, și gropițele din obraji i se adânciră.

– Da!

– Ai vorbit cu ei?

– Da.

– Și ce ți-au spus?

Baby nu răspunse ca de obicei. Își luă mânuțele de după gâtul lui și se așeză pe vine pe podea.

– Unde e Mami Ola?

– Mami Ola se întoarce în curând. Ugwu examinează lama cuțitului. Acum ajută-mă, te rog, să curăț cartofii. Pune toate cojile în coșul de gunoi, și, când Mami Ola se întoarce, o să-i spunem că m-ai ajutat să fac mâncare.

După ce Ugwu puse cartofii la fiert, îi făcu baie, o dădu pe tot corpul cu pudră de talc Pears și îi aduse cămășuța de noapte roz. Era cea care îi plăcea Olannei, cea despre care spunea că o făcea pe Baby să arate ca o păpușă. Dar Baby zise:

– Vreau pijamaua.

Ugwu nu mai știa care îi plăcea de fapt Olannei mai mult, cămășuța de noapte sau pijama.

Se auzi un ciocănit în ușa din față. Stăpânul ieși în fugă din cabinet. Ugwu se năpusti la ușă, apucă de mâner și îl ținu strâns, ca să fie sigur că el avea să fie cel care o deschidea, deși știa că nu putea să fi Olanna. Ea avea cheie.

– Obiozo? întrebă stăpânul, uitându-se la unul din cei doi bărbați care stăteau în ușă. Obiozo?

Când Ugwu îi văzu pe bărbații aceia cu ochi goi și hainele mânjite de noroi, știa imediat că trebuia s-o ia pe Baby de acolo, s-o apere. Îi duse mâncarea în dormitor, o puse pe măsuta ei de joacă și îi spuse că putea să se prefacă și să spună că mânca împreună cu Jill din benzile desenate cu *Jack și Jill* care veneau împreună cu ziarul *Renaissance*. El stătu lângă ușa care dădea în coridor și trase cu ochiul în sufragerie. Unul din bărbați vorbea, celălalt bea dintr-o sticlă cu apă, ignorând paharul de pe masă.

– Am găsit un șofer de camion care s-a învoit să ne ducă, spuse cel care vorbea, și Ugwu își dădu seama imediat că era o rudă a stăpânului; folosea dialectul de Abba, în care fiecare *f* suna ca un *v*.

– Ce s-a întâmplat? întrebă stăpânul.

Bărbatul puse sticla jos și spuse încet:

– Ne omoară ca pe muște. Înțelege? Ca pe muște.

– Am văzut prea multe, *anyi afujugo anya*, spuse Obiozo. Am văzut o familie întreagă, mama, tatăl și trei copii, zăcând pe drumul spre autogară. Pur și simplu zăceau acolo.

– Și despre Kano ce știți? Ce se petrece în Kano? întrebă stăpânul.

– Acolo a început, răspunse bărbatul.

Obiozo vorbea, spunea ceva despre vulturi și despre cadavre aruncate în afara zidurilor orașului, dar Ugwu nu-l mai ascultă. „Acolo a început” îi răsuna mai departe în cap. Nu voia să curețe camera de oaspeți, și să caute cearceafuri curate, și să încălzească supă, și să facă *garri* proaspăt pentru ei. Voia ca bărbații aceștia să plece imediat. Sau, dacă nu plecau, voia să tacă naibii din gură. Voia ca spicherii de la radio să nu mai spună nimic, dar ei nu-l ascultau. Repetară știrile despre asasinatele din Maiduguri până când lui Ugwu îi veni să arunce aparatul pe fereastră, iar a doua zi după-amiază, după ce musafirii pleaseră,

o voce solemnă la Radio Enugu relatează ce văzuseră martori oculari din Nord: profesori hăcuți în Zaria, o întreagă biserică de rit catolic din Sokoto incendiată, o femeie însărcinată din Kano cu burta despicată. Crainicul se opri. „Unii dintre oamenii noștri se întorc la locurile de baștină.¹ Cei norocoși. Gările sunt pline de oameni. Dacă aveți pâine și ceai, facem un apel la dumneavoastră să le duceți pasagerilor din gări. Să-i ajutăm pe semenii noștri aflați în nevoie.“

Stăpânul sări de pe canapea.

– Du-te, Ugwu, spuse el. Ia niște pâine și ceai și du-te la gară!

– Da, domnule, spuse Ugwu. Înainte să prepare ceaiul, prăji niște banane pentru prânzul lui Baby. Am pus masa lui Baby în cuptor, domnule, spuse el.

Nu era sigur că stăpânul îl auzise și, în timp ce pleca, se temu că Baby avea să rămână flămândă și că stăpânul n-avea să știe că bananele ei prajite erau în cuptor. Preferă să-și facă griji despre asta până ajunse la gară. Pe toată lungimea peronului erau întinse covorașe și haine murdare, și pe ele se ghemuiau oameni, bărbați, și femei, și copii, plângând, mâncând pâine și îngrijindu-și rănilor. Prin mulțime se strecurau vânzătorii ambulanți cu tăvile pe cap. Ugwu nu voia să intre în labirintul acela de ființe în zdrențe, dar își făcu curaj și se apropie de un bărbat care ședea pe pământ, cu o cârpă pătată cu roșu înfășurată în jurul capului. Peste tot bâzâiau muște.

– Vreți puțină pâine? întrebă Ugwu.

– Da, băiete. *Dalu*. Mulțumesc.

Ugwu nu se uită să vadă cât de adâncă era rana de cuțit pe care o avea la cap. Îi turnă ceai și îi întinse pâinea. Măine n-avea să-și amintească de omul acesta pentru că nu voia să-și amintească.

– Vreți puțină pâine? îl întrebă el pe un alt bărbat din apropiere, care ședea încovoiat. *I choro* pâine?

Omul se întoarse. Ugwu se dădu înapoi și aproape că scăpă sticla din mână. Bărbatul nu avea ochiul drept; în locul lui era numai o scobitură sângerândă.

¹ Aproximativ un milion de etnici ibo au revenit în Sud după incidentele din nordul Nigeriei din 1966. (n.tr.)

— Soldații ne-au salvat, povestea cel dintâi, ca și cum simțise că trebuia să-și spună povestea în schimbul pâinii pe care acum o muia în ceai. Ne-au spus să fugim în cazarmă. Nenorociții ăia ne fugăreau ca pe vite, dar, după ce am intrat în cazarmă, am fost în siguranță.

În gară trase un tren ce scârțâia din toate încheieturile, atât de tic-sit, încât câțiva oameni călătoriseră în afara vagoanelor, ținându-se de bare. Ugwu se uită cum pasagerii obosiți, prăfuiți și însângerați se dădeau jos, dar nu se repezi să-i ajute. Nu putea suporta gândul că Olanna era unul dintre călătorii aceia invalizi, învinși, și, pe de altă parte, nu putea suporta gândul că nu era printre ei, că se afla încă în urmă, unde deva în Nord. Privi până când trenul se goli. Olanna nu era acolo. Ugwu îi dădu pâinea rămasă bărbatului cu un singur ochi, apoi se întoarse și o luă la fugă. Nu se opri până când ajunse la strada Odim și trecu de tufișul cu flori albe.

Olanna şedea pe terasa casei lui Mohammed, bând lapte rece de orez, râzând încântată de senzaţia delicioasă pe care i-o dădea pe gât în timp ce înghiţea, de dulceaţa lipicioasă de pe buzele ei, când portarul se ivi în încăpere şi ceru permisiunea să-i vorbească lui Mohammed.

Mohammed ieşi şi se întoarse câteva clipe mai târziu, ţinând în mână ceva ce semăna cu o foaie volantă.

– E o revoltă, spuse el.

– Studenţii, nu? întrebă Olanna.

– Cred că e ceva religios. Trebuie să pleci imediat.

Ochii lui îi evitau privirea.

– Mohammed, linişteşte-te!

– Sule zice că oamenii baricadează drumurile şi îi caută pe necredincioşi. Vino, hai!

El se îndrepta deja spre intrarea în casă. Olanna îl urmă. Mohammed îşi făcea prea multe griji, serios. La urma urmei, studenţii musulmani demonstrau tot timpul în legătură cu una sau alta şi îi hărţuiau pe cei îmbrăcaţi în stil occidental, dar întotdeauna se dispersau destul de repede.

Mohammed intră într-o cameră şi veni de acolo cu o eşarfă lungă.

– Poartă asta, ca să nu ieşi în evidenţă, spuse el.

Olanna şi-o puse peste cap şi şi-o înfăşură în jurul gâtului.

– Arăt ca o musulmană adevărată, glumi ea.

Dar Mohammed abia dacă zâmbea.

– Hai să mergem! Ştiu eu o scurtătură până la gară.

– La gară? Eu și Arize plecăm abia mâine, Mohammed, spuse Olanna. Aproape alerga ca să țină pasul cu el. Mă întorc la casa unchiului în Sabon Gari.

– Olanna. Mohammed porni mașina, care se smuci. Sabon Gari e un loc periculos.

– Ce vrei să spui?

Olanna trase de eșarfă; broderia de la colțuri o zgâria pe gât.

– Sule spunea că sunt bine organizați.

Olanna se holbă la el, înspăimântată deodată de expresia lui îngrozită.

– Mohammed?

Vocea lui era joasă.

– A spus că Bulevardul Aeroportului e presărat cu trupuri de ibo.

Olanna înțelese, atunci, că nu era vorba despre o simplă demonstrație a studenților evlavioși. Frica o gătui. Își împreună palmele.

– Te rog, hai să le luăm și pe rudele mele mai întâi, spuse ea. Te rog.

Mohammed se îndreptă spre Sabon Gari. Pe lângă ei trecu un autobuz galben, prăfuit; arăta ca unul dintre acelea pe care le foloseau politicienii în timpul campaniilor prin zonele rurale pentru a împărți orez și bani țăranilor. Un bărbat atârna de ușă în afară, cu un megafon lipit de buze, din care răsunau, târăgănat, cuvinte: „Ibo trebuie să plece. Necredincioșii trebuie să plece. Ibo trebuie să plece“. Mohammed întinse mâna și o strânse pe a Olannei, și o ținu astfel cât timp trecură pe lângă un grup de bărbați tineri de pe marginea drumului, care intonau *Araba, araba!* Încetini și claxonă de câteva ori în semn de solidaritate; ei le făcură cu mâna, și el accelerează din nou.

În Sabon Gari, prima stradă era goală. Olanna văzu fumul ridicându-se în umbre înalte, cenușii, apoi simți mirosul de ars.

– Stai aici, spuse Mohammed în timp ce oprea mașina lângă curtea unchiului Mbaezi.

Ea îl privi coborând în fugă din automobil. Strada arăta ciudat, neobișnuit; poarta de la intrare era ruptă, trântită la pământ. Apoi Olanna observă chioșcul mătușii Ifeka – sau ce mai rămăsese din el: așchii de lemn, pachete de alune împrăștiate pe pământ. Deschise ușa și ieși din mașină. O clipă își ținu răsuflarea, pentru că era cumplit de cald, iar lumina focului, orbitoare – flăcările se învolburau deasupra acoperișului,

cenușa și scrumul pluteau în aer —, apoi o luă la fugă spre casă. Se opri când văzu trupurile. Unchiul Mbaezi zăcea cu fața în jos, într-o poziție nefiresc răsucită, cu picioarele rășchirate. Din tăietura larg deschisă de la ceafă îi ieșea ceva albicios, de culoarea untului. Mătușa Ifeka era întinsă pe terasă. Pe corpul ei gol se vedeau numeroase răni mai mici, presărate pe mâini și pe picioare ca urmele unor buze ușor întredeschise.

Olanna se simți cuprinsă de o senzație apoasă de greață, care i se răspândi apoi în tot corpul, până nu-și mai simți picioarele. Mohammed o trăgea, o târa, îi strângea dureros brațul. Dar ea nu putea pleca fără Arize. Arize putea să nască în orice moment. Trebuia s-o ducă undeva unde o putea vedea un doctor.

— Arize, spuse ea. Locuiește puțin mai jos.

Fumul se îngroșa în jurul ei, așa că Olanna nu-și dădu seama dacă bărbații care intraseră în curte erau oameni în carne și oase sau doar pale de fum, până când văzu tășurile metalice ale topoarelor și ale satârelor sclipind și caftanele însângerate care le fluturau în jurul picioarelor.

Mohammed o împinse în mașină, ocoli automobilul prin spate și intră și el.

— Ține-ți fața în jos, spuse el.

— Am răpus toată familia. Așa a fost voia lui Allah! strigă unul dintre bărbați în hausa.

Omul i se păru Olannei cunoscut. Era Abdulmalik. Împinse cu piciorul un trup de pe jos, și abia atunci Olanna observă câte corpuri zăceau acolo, ca niște păpuși de cârpă.

— Cine sunteți? întrebă un altul, oprindu-se în fața mașinii.

Mohammed deschise portiera din dreptul lui, cu motorul pornit, și spuse ceva în hausa, rapid, pe un ton persuasiv. Omul se dădu la o parte. Olanna se întoarse să se uite mai bine, să se convingă dacă fusese într-adevăr Abdulmalik.

— Nu ridică ochii! spuse Mohammed.

Trecu razant pe lângă un arbore *kuka*; unul dintre fructele mari căzuse din copac, și Olanna îl auzi strivindu-se, zemos, sub roata mașinii. Își lăsă capul mai jos. Era într-adevăr Abdulmalik. Tocmai dăduse cu piciorul într-un alt corp de pe jos, un trup fără cap al unei femei, și

pășise peste el – pusese întâi un picior, apoi pe celălalt –, deși avea loc destul să fi trecut pe lângă¹.

– Allah nu permite așa ceva, spuse Mohammed. Tremura din tot corpul. Allah n-o să-i ierte. N-o să-i ierte nici pe oamenii care i-au în-demnat să facă așa ceva. Allah n-o să ierte așa ceva *niciodată*.

Merseră mai departe, într-o tăcere amețitoare, trecând pe lângă po-lițiști în uniforme pătate de sânge, pe lângă vulturi poposiți pe margi-nea drumului, pe lângă băieți care cărau aparate de radio furate, până când Mohammed parcă la intrarea în gară și o împinse pe Olanna într-un tren înțesat de oameni.

Olanna ședea pe podeaua trenului cu genunchii la piept, înghesuită din toate părțile de corpuri calde și asudate. Pe laturile trenului erau oa-meni legați cu curele de vagoane, alții stăteau pe trepte, ținându-se de bare. Auzi strigăte înăbușite când un bărbat căzu dintr-un vagon. Tre-nul era o adunătură de fiare care abia se țineau la un loc, săltând de parcă șinele ar fi fost presărate cu mușuroaie, și, de fiecare dată când se zguduia, Olanna era azvârlită înspre femeia care ședea lângă ea, înspre ceva ce femeia ținea în poală, un vas mare ca un ciubăr. Rochia femeii era plină de pete neregulate care păreau a fi de sânge, dar Olanna nu-și dădea seama prea bine. Ochii îi ardeau – ca și când ar fi fost impregnați cu un amestec de ardei iute și nisip, care-i înțepa și îi ardea pleoapele. Era un chin să clipească, să-i închidă, să-i țină deschiși. Ar fi vrut să și-i smulgă din orbite. Își uda degetele cu salivă și-i freca. Făcea uneori așa când Baby se zgâria. „Mami Ola!“ se văita Baby, ridicând mâna sau pi-ciorul vinovat, și Olanna își băga un deget în gură și îl trecea peste zgâ-rietură. Dar acum saliva nu făcea decât să-i intensifice arsura.

Un bărbat tânăr din fața ei țipă și-și puse mâinile pe cap. Trenul se smuci, și Olanna se lovi din nou de vasul acela mare; îi plăcea rezili-ența lemnului. Întinse ezitant mâna și mângâie ușor liniile întretăiate zgâriate în corpul ciubărului. Închise ochii, pentru că așa o ardeau mai puțin, și îi ținu închiși ore întregi, cu mâna odihnindu-se pe vasul de lemn, până când cineva strigă în ibo:

¹ În multe culturi tradiționale, pășitul peste un mort este un semn rău și o dovadă de lipsă de respect față de decedat și de rudele acestuia. (n.tr.)

– *Anyi agafeela!* Am trecut fluviul Niger! Suntem acasă!

Ceva lichid – urină – se împrăștie pe podeaua trenului. Olanna își simți rochia îmbibându-se, rece, sub ea. Femeia cu vasul de lemn o înghionti, apoi făcu semn mai multor oameni din apropiere.

– *Bianu*, veniți, spuse ea. Veniți și uitați-vă! Deschise vasul. Uitați-vă, repetă.

Olanna privi înăuntrul vasului. Văzu capul fetei, cu pielea cenușie, cu părul împletit în codițe, cu ochii albi și gura deschisă. Se uită fix la ea câteva momente, și apoi își feri privirea. Cineva țipă.

Femeia puse capacul la loc.

– Mi-a luat atâta timp să-i împletesc codițele astea. Avea un păr așa de des.

Trenul se oprise cu un scrâșnet ruginit. Olanna se dădu jos și rămase nemișcată în mulțimea care se împingea. O femeie leșină. Șoferii loveau laturile camioanelor, intonând: „Owerri!“, „Enugu!“, „Nsukka!“ Olanna se gândi la codițele fetei. O văzu deodată pe mama ei împletindu-le, înmuind degetul în pomadă și întinzând-o pe păr, înainte să-l despartă cu un pieptene de lemn.

Avionul ateriză în Kano în timp ce Richard recitea bilețelul pe care i-l lăsase Kainene. Îl găsisese abia atunci când căutase o revistă în servietă. Își dori să fi știut că foaia aceea zăcuse acolo toate cele zece zile cât stătuse el la Londra, așteptând să fie citită.

E oare dragoste nevoia aceasta rebelă de a te avea alături aproape întotdeauna? E oare dragoste sentimentul acesta de siguranță pe care mi-l dau tăcerile noastre? E dragoste acest dor, această plenitudine?

Richard surâdea în timp ce citea; Kainene nu-i scrisese niciodată așa ceva până atunci. Probabil că nu-i scrisese niciodată nimic, afară de genericul „Cu dragoste, Kainene“ pe felicitările de la ziua lui de naștere. Citi și reciti biletul, oprindu-se cu privirea pe fiecare E, atât de învult, încât semăna mai degrabă cu simbolul lirei sterline. Brusc, simți că nu îl deranja faptul că zborul plecase cu întârziere din Londra și că esca la aceasta în Kano pentru a schimba avionul spre Lagos avea să-l întârzie și mai mult. Se simți învăluit de o absurdă senzație de ușurință; orice i se părea realizabil, orice se putea rezolva până la urmă. Se ridică și o ajută pe femeia așezată lângă el să își ducă bagajul jos. „E oare dragoste sentimentul acesta de siguranță pe care mi-l dau tăcerile noastre?“

– Sunteți foarte amabil, îi spuse femeia cu accent irlandez.

Avionul fusese plin de străini. Dacă ar fi fost aici, Kainene ar fi făcut cu siguranță vreo remarcă ironică: „Iată-i pe europenii porniți la vânătoare“. Strânse mâna stewardesei de la baza rampei și o porni iute pe pistă. Soarele ardea, cu o fierbințeală albă sfredelitoare care-l făcu

să-și închipuie cum fluidele corporale i se evaporau, i se uscau, și Richard fu ușurat să intre în clădirea răcoroasă. Se așeză la coada de la pașapoarte și reciti bilețelul lui Kainene. „E oare dragoste nevoia asta rebelă de a te avea alături aproape întotdeauna?” Când se întorcea în Port Harcourt avea s-o ceară în căsătorie. La început ea urma să spună ceva de genul: „Un bărbat alb și, în plus, fără bani. Părinții mei vor fi scandalizați”. Dar avea să accepte. Richard știa că avea să accepte. Se întâmpla ceva cu ea în ultima vreme, era mai moale, mai maleabilă – de aici și această mărturisire. El nu era sigur că ea îl iertase pentru incidentul cu Olanna – nu vorbiseră niciodată despre asta –, dar bilețelul acesta, această nouă deschidere însemnau că era gata să facă un pas mai departe. Tocmai netezea bilețelul în mână, când un agent vamal, tânăr și foarte negru la față, îl întrebă:

– Aveți ceva de declarat, domnule?

– Nu, spuse Richard și îi înmână pașaportul. Merg mai departe, până la Lagos.

– Foarte bine, domnule, bravo! Bine ați venit în Nigeria, spuse tânărul.

Avea un trup mare, dolofan, care arăta cam deșelat în uniformă.

– Lucrați aici? îl întrebă Richard.

– Da, domnule. Îmi fac stagiul. Până în decembrie.

– Minunat, replică Richard. Și de unde sunteți?

– Din zona de sud-est, domnule, dintr-un orașel numit Obosi.

– Vecin cu Onitsha.

– Știți unde este, domnule?

– Lucrez la Universitatea din Nsukka și am călătorit prin toată zona de est. Scriu o carte despre ea. Iar logodnica mea este din Umuunnachi, nu departe de orașul dumneavoastră.

Richard fu cuprins de un sentiment de împlinire dându-și seama cu câtă ușurință pronunțase cuvântul „logodnică” – era un semn al viitorului său statut de bărbat sub papuc. Zâmbi, apoi își dădu seama că zâmbetul amenința să i se transforme într-un chicotit de satisfacție și că ar putea părea ușor scrântit. Bilețelul era de vină.

– Logodnica dumneavoastră, domnule?

Tânărul avea o voce dezaprobatoare.

– Da. O cheamă Kainene.

Richard îi pronunță numele încet, târăgănat.

– Vorbiți ibo, domnule?

În ochii tânărului se întrezări o urmă de respect.

– *Nwanne di na mba*, spuse Richard enigmatic, sperând că nu încurcase lucrurile și că proverbul însemna într-adevăr că tovarășul cu-iva poate veni dintr-o altă țară.

– Eh! Chiar vorbiți! *I na-asu ibo!* Tânărul luă mâna lui Richard în mâna sa umedă, o strânse călduros și începu să vorbească despre el în-suși. Îl chema Nnaemeka.

– Îi știu bine pe cei din Umunnachi, sunt cam arțăgoși, spuse el. Ai mei au avertizat-o pe o verișoară de-a mea să nu se însoare cu un bărbat din Umunnachi, dar ea n-a vrut să asculte. Lua bătaie în fiecare zi, până când și-a strâns lucrurile și s-a întors acasă la părinți. Dar nu toată lumea din Umunnachi e rea. Familia mamei mele e de acolo. N-ați auzit de bunica mea din partea mamei? Nwayike Nkwelle? Ar trebui să scrieți despre ea în cartea dumneavoastră. Se pricepea foarte bine la ierburi medicinale și avea cele mai bune leacuri pentru malarie. Dacă ar fi luat bani mulți de la oameni pentru tratamente, eu aș fi studiat acum medicina în străinătate. Dar familia nu are bani să mă trimită în străinătate, iar cei din Lagos le dau burse doar copiilor ai căror părinți au cu ce să-i mituiască. De la Nwayike Nkwelle am moștenit și eu dorința de a învăța ca să devin doctor. Deși nu vreau să spun că munca asta la vamă e rea. Până la urmă, trebuie să dai un examen ca să primești slujba, și mulți sunt invidioși. Când am să devin ofițer, viața va fi mai bună și va fi mai puțină suferință în lume...

O voce vorbind în engleză cu un elegant accent hausa anunță că pasagerii de la Londra erau rugați să se îndrepte către poarta de îmbarcare pentru zborul de Lagos. Richard se simțea ușurat.

– Mi-a făcut plăcere să vorbesc cu dumneavoastră, *jisie ike*, spuse el.

– Da, domnule. Salutări lui Kainene.

Nnaemeka se întoarse spre ghișeul său. Richard își luă servieta în mână. O ușă de acces laterală fu trântită la o parte, și în sală năvăliră trei oameni înarmați cu puști lungi. Purtau uniforme verzi militare, și Richard se întrebă de ce niște soldați s-ar da în spectacol năpustindu-se astfel în aeroport, până când le văzu sclipirea roșie sălbatică din ochi.

Primul soldat învârti pușca prin aer.

– *Ina nyamiri!* Unde sunt ibo? Cine e ibo aici? Unde sunt necredincioșii?

O femeie țipă.

– Tu ești ibo, i se adresă al doilea soldat lui Nnaemeka.

– Nu, sunt din Katsina! Katsina!

Soldatul se apropie de el.

– Spune *Allahu Akbar!*

Toată sala amuțise. Richard simți cum de gene i se atârnă picături de sudoare rece.

– Spune *Allahu Akbar!* repetă soldatul.

Nnaemeka îngenunche. Richard văzu spaima întipăririndu-i-se atât de adânc în trăsăturile feței, încât obrații îi căzură, și omul arăta acum ca o mască total diferită de înfățișarea lui dinainte. Nu putea spune *Allahu Akbar* pentru că accentul l-ar fi trădat. Richard îl îndemnă în gând să spună cuvintele acelea, oricum ar fi fost, să încerce; își dori din toate puterile să se întâmple ceva, orice, în tăcerea aceea sufocantă, și, ca și cum l-ar fi auzit, pușca din mâna soldatului se descărcă și pieptul lui Nnaemeka explodează într-o masă roșie de carne sfâșiată. Richard scăpă bilețelul din mână.

Pasagerii se chirciseră în spatele scaunelor. Bărbații îngenuncheaseră ca să-și plece capetele la pământ. Cineva țipa în ibo:

– Mamă, ah! Mamă, nu! Dumnezeu nu vă dă voie!

Era barmanul. Unul dintre soldați se apropie de el și-l împușcă, apoi ținți sticlele de lichior aliniate în spatele lui și trase. Sala miroși deodată a whisky, Campari și gin.

Apăruseră deja mai mulți soldați, mai multe împușcături, mai multe răcnete de *Nyamiri!* și *Araba araba!* Barmanul se contorsiona pe podea, scoțând un bolborosit gutural. Soldații o luară la fugă pe pistă, urcară în avion, îi traseră afară pe pasagerii ibo care se îmbarcaseră deja, îi aliniară, îi împușcară și-i lăsară să zacă acolo. Hainele viu colorate împeștriră macadamul prăfuit. Gărzile din aeroport își strânseseră armele la piept și se uitau. Richard simțea că își udase pantalonii. Urechile îi răsunau dureros. Aproape pierdu avionul pentru că, în timp ce ceilalți călători se îmbarcau clătănându-se, el rămase într-un colț, vomitând.

Susan era încă în halat. Nu fu surprinsă să-l vadă sosind neanunțat.

– Arăți epuizat, spuse ea, mângâindu-l pe obraz.

Părul ei era mat și tern, prins lejer la spate peste urechile înroșite.

– Tocmai am sosit de la Londra. Am făcut escală în Kano, spuse el.

– A, da? Și cum a fost nunta lui Martin?

Richard rămase nemișcat pe canapea; nu-și amintea nimic din ce se întâmplase la Londra. Susan nu păru să observe că el nu spusese nimic.

– Un whisky mic cu multă apă? întrebă ea, turnând deja în pahare. Kano e un loc interesant, nu?

– Da, răspunse Richard, deși voise să-i spună cum privise buimăcit vânzătorii ambulanți, mașinile și autobuzele de pe străzile aglomerate din Lagos, pentru că viața continua aici să trepideze normal, ca întotdeauna, ca și cum în Kano nu se întâmpla nimic.

– E stupid să vezi cum nordicii ar plăti unui străin de două ori mai mult mai degrabă decât să angajeze pe unul venit din Sud. Dar se pot face bani frumoși acolo. Nigel tocmai îmi spunea la telefon despre prietenul lui, John, un scoțian oribil. În orice caz, John e pilot pe un avion charter, și a făcut o mică avere ducându-i pe ibo la adăpost în zilele din urmă. Zicea că numai în Zaria au fost omorâți sute.

Richard simți cum corpul i se pregătea să reacționeze în vreun fel – să se cutremure, să se prăbușească.

– Deci știi ce se petrece acolo?

– Bineînțeles că știu. Sper doar că nu va ajunge până aici. Lucrurile astea nu pot fi prevăzute. Susan dădu paharul pe gât dintr-o înghițitură. Richard observă nuanța cenușie a tenului ei, minusculele picături de sudoare de pe buza de sus. Sunt o mulțime de ibo pe aici – de fapt, sunt o mulțime peste tot, nu? Nu că nu și-ar fi făcut-o cu mâna lor, dacă stai să te gândești, fiindcă sunt atât de exclusiviști și de înfumurați și le place să dețină controlul asupra pieței. Exact ca evreii. Și gândește-te că sunt relativ necivilizați; nu se compară cu yoruba, de exemplu, care au fost ani de zile în contact cu europenii de pe coastă. Îmi amintesc cum cineva mi-a spus, când am venit, să fiu atentă dacă angajez un servitor ibo, fiindcă, înainte să mă dezmeticesc, s-ar putea să pună mâna pe casa în care stau și pe terenul pe care e construită. Mai vrei un whisky mic?

Richard clătină din cap. Susan își mai turnă un pahar, și de data aceasta nu adăugă apă.

– N-ai văzut nimic în aeroportul din Kano, nu?

– Nu, spuse Richard.

– Nu s-ar duce la aeroport, bănuiesc. E extraordinar, nu, cum oamenii aceștia nu-și pot controla ura unii față de alții. Bineînțeles, toți urâm pe cineva, dar aici e vorba despre capacitatea de a te controla. Civilizația te învață să te controlezi.

Susan își termină băutura din pahar și-și turnă altul. Ecoul vocii ei îl urmărește pe Richard când intră în baie și-i ascuți durerea sfredelitoare din cap. Răsuci robinetul. Fu șocat de cât de neschimbat arăta în oglindă, de faptul că firele de păr îi erau la fel de zburlite în sprâncene, iar ochii, la fel de albaștri și de translucizi. Ar fi trebuit să fie transformat de ceea ce văzuse. Rușinea ar fi trebuit să-i lase plăgi pe față. Ceea ce simțise când îl văzuse pe Nnaemeka omorât fusese nu șoc, ci o mare ușurare că n-o luase cu el pe Kainene, pentru că n-ar fi fost în stare s-o apere, și ei ar fi știut că ea era ibo și ar fi împușcat-o. Nu l-ar fi putut salva pe Nnaemeka, dar ar fi trebuit să se gândească la el mai întâi, ar fi trebuit să fie devorat de moartea tânărului. Se holbă la imaginea din oglindă și se întrebă dacă totul se întâmplase cu adevărat, dacă într-adevăr văzuse oameni murind, dacă mirosul persistent de la sticlele cu alcool sparte și de la corpurile însângerate se răspândise numai în imaginația lui. Dar știa că totul fusese adevărat și că își puneă întrebarea numai pentru că se forțase să facă acest lucru. Se aplecă mult deasupra chiuvetei și începu să plângă. Apa bolborosea, țâșnind din țeava robinetului.

3. Cartea: Toți ați privit tăcuți cum noi muream

Autorul scrie despre obținerea independenței. Al Doilea Război Mondial a schimbat ordinea lumii: Imperiul Britanic se prăbușea, și în Nigeria apăruse o elită locală insistentă, provenită în cea mai mare parte din Sud.

Nordul se temea. Se temea de dominația Sudului mai educat – și oricum își dorise întotdeauna o țară separată de Sudul necredincios. Dar englezii trebuiau să păstreze Nigeria așa cum era – o creație de care erau mândri, o

piață largă și un ghimpe în coasta francezilor. Pentru a-i împăca pe nordici, au făcut în așa fel ca alegerile dinaintea independenței să favorizeze Nordul și au conceput o nouă constituție care dădea acestuia controlul asupra guvernului central.

Sudul, prea grăbit să obțină independența, a acceptat această constituție. Odată englezii plecați, viața avea să se schimbe în bine pentru toată lumea: aveau să apară salarii „ca ale albilor” pentru nigerienii cărora până atunci le fuseseră refuzate, promovări, slujbe în posturi de conducere. Nu s-a făcut nimic pentru a satisface cererile minorităților. În plus, marile regiuni se aflau deja într-o competiție politică atât de acerbă, încât unele voiau ambasade străine separate.

În momentul declarării independenței, în 1960, Nigeria era o colecție de fragmente strânse la un loc într-un întreg fragil.

Căderile în Abis ale Olannei începură în ziua în care se întoarse din Kano, ziua în care o lăsară picioarele. N-avusese nimic atunci când coborâse din tren, și nu trebuise să se țină de barele mânjite de sânge; n-avusese nimic în timpul celor trei ore cât durase călătoria până la Nsukka, într-un autobuz atât de ticsit, încât nu putuse nici măcar să-și scarpine mâncărimea de pe spate. Dar, la ușa casei lui Odenigbo, picioarele o lăsară. Și la fel și vezica urinară. I se muiară brusc picioarele, și între coapse Olanna simți curgându-i un lichid fierbinte. Baby fu cea care o descoperi. Îl întrebă pe Ugwu când se întoarce Mami Ola, venise până la ușa din față să se uite afară și apoi începuse să țipe la vederea trupului ghemuit pe trepte. Odenigbo o duse înăuntru, îi făcu o baie și n-o lăsă pe Baby s-o strângă prea tare. După ce Baby adormi, Olanna îi povesti lui Odenigbo ce văzuse. Îi descrie hainele vag familiare de pe corpul acela fără cap din curte, degetele nemișcate, răsucite nefiresc, ale unchiului Mbaezi, albul ochilor din capul de copil aflat în vasul de lemn și nuanța ciudată a pielii tuturor cadavrelor care zăceau în curte – un cenușiu tern, gălbejit, ca al unei table de scris prost șterse.

În noaptea aceea, Olanna avu prima Cădere în Abis: o pătură groasă coborî asupra ei și o apăsă pe față cu putere, în timp ce ea se lupta să respire. Apoi, când dispăru, lăsând-o să tragă hulpav aer în piept, Olanna văzu la fereastră bufnițe arzând, rânjind și făcându-i semn cu aripi carbonizate. Încercă să-i descrie scenele acestea lui Odenigbo. Încercă să-i descrie, de asemenea, gustul pilulelor pe care i le aducea profesorul Patel – jilav și cleios, așa cum își simțea limba dimineața.

Dar Odenigbo spunea întotdeauna: „Sst, *nkem*, o să te faci bine“. Îi vorbea prea dulce. Vocea lui suna atât de stupidă, de nepotrivită cu felul lui de a fi. Îi cânta chiar, atunci când îi făcea baie în cada plină de apă înmiresmată cu spuma de baie a lui Baby. Ea voia să-l roage să nu se mai poarte atât de ridicol, dar buzele îi erau parcă lipite. Se chinuia să vorbească. Când părinții ei și Kainene veniră în vizită, Olanna nu vorbi prea mult – Odenigbo fu cel care le spuse prin ce trecuse.

La început, mama stătuse lângă tatăl ei și dăduse din cap în timp ce-l asculta pe Odenigbo vorbind cu vocea aceea moale, prostească. Apoi cedase; începuse pur și simplu să alunece în jos, ca și când oasele i s-ar fi lichefiat, până ce ajunsese să zacă pe jumătate întinsă, pe jumătate șezând pe podea. Era pentru prima dată când Olanna o vedea pe mama ei fără machiaj, fără aur în urechi și prima oară, din copilărie, când o văzu pe Kainene plângând.

– Nu e nevoie să vorbești despre asta, nu e nevoie, spuse Kainene, suspinând, deși Olanna nici măcar nu încercase să spună ceva.

Tatăl ei se plimba întruna în sus și-n jos prin cameră. Îl întrebă de mai multe ori pe Odenigbo unde anume studiasse profesorul Patel medicina și ce îl făcea să pretindă că incapacitatea Olannei de a merge era de natură psihologică. Vorbi despre cât de frustrați fuseseră pentru că trebuiseră să vină cu mașina din Lagos, deoarece blocada instituită de guvernul federal însemna că Nigeria Airways nu mai opera zboruri către sud-est.

– Am vrut să venim imediat, imediat, repetă el, atât de des, încât Olanna se întrebă dacă el chiar credea că ar fi avut vreo importanță dacă ajungeau mai devreme.

Dar avea importanță faptul că veniseră, mai ales faptul că venise Kainene. Nu însemna, desigur, că o iertase pe Olanna, dar însemna totuși ceva.

În cursul următoarelor săptămâni, Olanna rămase la pat. Dădea din cap când prietenii și rudele veneau să-i spună *ndo* – „îmi pare rău“ –, să clatine din cap și să murmure despre răutatea acestor musulmani hausa, a acestor diavoli negri din Nord, a acestor țărănoi slinoși plini de purici. Căderile ei în Abis erau mai intense în zilele când avea vizitatori; uneori trei accese veneau în succesiune rapidă, lăsând-o fără suflare, extenuată, prea epuizată ca să mai plângă măcar, cu doar atâta

putere rămasă cât să înghită pastilele pe care Odenigbo i le punea pe limbă. Unii oaspeți aveau ei înșiși povești de istorisit – Okaforii își pierduseră un fiu, împreună cu toată familia lui, soția și cei trei copii, în Zaria, fiica soților Ibe nu se întorsese din Kaura-Namoda¹, familia Onyekachi pierduse opt rude apropiate în Kano. Erau și alte relatări, despre cum profesorii englezi de la Universitatea din Zaria încurajaseră masacrele și îi trimisese pe studenți în stradă să-i incite pe tineri, despre cum mulțimi de oameni în autobazele din Lagos huiduiseră și urlaseră în batjocură: „Plecați, ibo, plecați, pentru ca *garri* să fie mai ieftin! Plecați, și nu mai încercați să puneți mâna pe toate casele și pe toate prăvăliile!” Olannei nu-i plăcea să audă asemenea istorii, nu-i plăceau nici căutăturile furișe pe care musafirii le aruncau picioarelor ei, de parcă voiau să descopere vreo umflătură care o împiedica să meargă.

Erau unele zile când se trezea din somnul de după-amiază cu capul limpede, ca astăzi, de pildă. Ușa dormitorului era deschisă, și Olanna auzea vocile din sufragerie ridicându-se și apoi coborând. O vreme, Odenigbo își rugase prietenii să nu-i mai viziteze. Încetase și să joace tenis, ca să poată fi mai mult acasă, așa încât Ugwu să nu trebuiască s-o ducă el la toaletă. Olanna era bucuroasă că acum oaspeții veneau din nou. Uneori le urmărea conversațiile. Știa că organizația femeilor din universitate pune la cale campanii de donare de alimente către refugiați, că se spunea că piețele, căile ferate și minele de nichel din Nord rămăseseră goale după exodul imigranților ibo, că tânărul colonel Ojukwu² era considerat acum liderul populației ibo, că oamenii vorbeau despre secesiune și despre o nouă țară, care avea să fie numită după golful Biafra.

Domnișoara Adebayo vorbea cu vocea ei puternică.

– Spun doar că studenții noștri ar trebui să nu mai facă atâta scandal. A-l ruga pe David Hunt³ să plece acasă nu are nici un sens. Dați-i omului o șansă, și să vedem dacă poate aduce pacea în țară.

– David Hunt ne crede pe toți niște retardați. Vorbea Okeoma. Ar trebui să plece acasă. De ce vine acum și ne spune cum să stingem

¹ Oraș în statul Zamfara din nord-vestul Nigeriei, dominat de musulmani (n.tr.)

² Chukwuemeka Odumegwu „Emeka” Ojukwu (n. 1933) a fost guvernator militar al Regiunii de Est a Nigeriei și ulterior șeful statului secesionist Biafra (1967–1970). (n.tr.)

³ Înaltul comisar britanic în Nigeria la data aceea (n.tr.)

incendiul, când el și tovarășii lui englezi au fost cei care au adunat lemnele de foc, în primul rând?

– Poate că ei au adunat lemnele, dar noi am aprins chibritul, spuse cineva cu o voce mai puțin cunoscută – poate profesorul Achara, noul lector la Catedra de fizică, întors din Ibadan după al doilea puci.

– Lemne de foc sau chibrite, important este să găsim un mijloc de a face pace înainte ca situația să explodeze, spuse domnișoara Adebayo.

– Și ce fel de pace vrem să avem? Gowon însuși a spus că nu există nici o bază pentru unitatea națională a Nigeriei, așadar, ce fel de pace vrem? întrebă Odenigbo.

Olanna și-l imaginează la marginea fotoliului, împingându-și ochelarii pe nas în timp ce vorbea.

– Secesiunea e singurul răspuns real. Dacă Gowon ar fi vrut să mențină unitatea acestei țări, ar fi făcut ceva încă mai demult. Pentru Dumnezeu, voi nu vedeți că nici unul n-a condamnat oficial masacrele, deși au trecut atâtea luni?! E ca și cum toți cei care au murit nici n-ar fi existat!

– N-ai auzit ce a spus Zik¹ zilele trecute? Estul Nigeriei clocotește, și va continua să clocotească până când guvernul federal va aborda chestiunea masacrelor, spuse profesorul Ezeka.

Vocea răgușită i se stinse repede.

Pe Olanna o durea capul. Soarele strălucea anemic prin perdelele pe care Ugwu le trăsese când îi adusese micul dejun. Simțea nevoia să urineze; o simțea prea des în aceste zile, și tot uita să-l întrebe pe profesorul Patel dacă nu cumva era din cauza medicamentelor. Privi țintă clopoțelul de pe noptieră, apoi întinse mâna și-i pipăi cupola neagră de plastic, cu butonul roșu din mijloc care scotea un sunet ascuțit când îl apăsa. La început, Odenigbo insistase să-l instaleze chiar el, și, de fiecare dată când Olanna îl apăsa, priza scotea o scânteie. În cele din urmă, Odenigbo adusese un electrician, care chicotise în timp ce refăcuse

¹ Benjamin Nnamdi Azikiwe (1904–1996), popular numit Zik, a fost primul președinte al Nigeriei independente și unul dintre principalii promotori ai naționalismului nigerian și panafrican. A fost îndepărtat de la putere în timpul loviturii militare de stat din ianuarie 1966, iar în timpul războiului civil nigerian a fost o bună bucată de vreme unul dintre consilierii generalului Ojukwu, până în 1969, când a trecut de partea guvernului nigerian. (n.tr)

legătura. Clopoțelul nu mai scotea scânteii, dar era prea gălăgios, și, atunci când Olanna avea nevoie să meargă la toaletă și suna, ecoul lui reverbera în toată casa. Olanna își lăsă degetul să se odihnească o vreme pe butonul roșu, apoi și-l retrase. Nu voia să sune. Își puse picioarele pe podea. Zgomotele din sufragerie se diminuaseră, ca și cum cineva dăduse mai încet volumul colectiv al vocilor.

Apoi îl auzi pe Okeoma rostind „Aburi“. Numele orașului ghanez îi sună nespus de plăcut în urechi, și Olanna își imaginează o îngrămădire de case somnoroase înconjurată de curți cu iarbă verde și aromată. Aburi revenea deseori în conversații: Okeoma spunea că Gowon ar fi trebuit să respecte acordul pe care el și Ojukwu îl semnaseră în Aburi, sau profesorul Ezeka spunea că dezicerea lui Gowon de Aburi însemna că nu avea gânduri bune față de ibo, sau Odenigbo declara solemn: „Baza noastră este Aburi“¹.

– Dar cum poate Gowon să se sucească așa? Glasul lui Okeoma răsună mai tare. La Aburi a fost de acord cu confederația, iar acum vrea o Nigeria unitară, cu un guvern național, deși guvernul național a fost exact motivul pentru care el și oamenii lui i-au ucis pe ofițerii ibo.

Olanna se ridică și puse un picior înainte, apoi pe celălalt. Se clătină. Simți o apăsare, o strânsoare în zona gleznelor. Mergea. Duritatea podelei de sub tălpi o durea, și își simțea picioarele de parcă venele din ele vibrau. Păși pe lângă păpușa de cârpe a lui Baby care zăcea pe jos și se opri să se uite la ea o vreme, înainte să intre la toaletă.

Ceva mai târziu, Odenigbo intră în cameră și o privi întrebător în ochi, așa cum făcea adesea, ca și cum ar fi căutat o dovadă.

– N-ai sunat de mult timp, *nkem*. Nu ai nevoie la baie?

– Au plecat toți?

– Da. Nu ai nevoie la baie?

– Am fost deja. Am mers.

Odenigbo se holbă la ea.

– Am mers, spuse Olanna din nou. Am fost la toaletă.

¹ Acordul de la Aburi a fost semnat pe 5 ianuarie 1967. Foarte curând după aceea însă, părțile semnatare au început să se contrazică în privința felului în care prevederile lui trebuiau interpretate. Gowon ținea la noțiunea de stat federal, în timp ce Ojukwu afirma că acordul vorbea de fapt despre o confederație. (n.tr.)

Pe fața lui Odenigbo se așternu o expresie pe care Olanna n-o văzuse niciodată, o expresie fragilă și speriată. Ea se ridică în capul oaselor, și el se întinse imediat s-o țină, dar ea se scutură să-i îndepărteze mâna și merse câțiva pași, până la șifonier și înapoi până la pat. Odenigbo se așeză și o privi.

Ea îi luă mâna și și-o lipi de față, și-o apăsă pe piept.

– Pune mâna pe mine.

– O să-i spun lui Patel. Vreau să vină și să te consulte.

– Pune mâna pe mine. Ea știi că el nu voia, că îi atinse sânii numai pentru că făcea orice ar fi vrut ea, orice i-ar fi făcut ei bine. Îi mângâie gâtul, își îngropă degetele în părul lui des, și, când el intră în ea, se gândi la burta umflată a lui Arize, la cât de ușor trebuia să se fi rupt pielea aceea întinsă atât de tare. Începu să plângă.

– *Nkem*, nu plânge.

Odenigbo se opri; stătea întins lângă ea și îi netezea fruntea. Mai târziu, când el îi dădu pastilele și puțină apă, ea le luă conștiincioasă, și apoi se lăsă pe spate și așteptă să fie cuprinsă de liniștea aceea imobilă pe care acestea i-o aduceau întotdeauna.

Ciocănitul ușor în ușa o trezi; era Ugwu, care intră ca de obicei în cameră cu o tavă cu mâncare și o puse lângă flacoanele cu medicamente, sticla cu băutură energizantă și borcanul cu glucoză. Olanna își aminti de prima săptămână de după ce se întorsese, când Odenigbo sărea în sus la orice mișcare de-a ei. Îi ceruse odată apă, și Odenigbo deschisese ușa de la dormitor ca să meargă în bucătărie și aproape că-l călcase pe Ugwu, încovrigat pe un covoraș la ușa camerei.

– Bunul meu băiat, ce faci aici? întrebă el, și Ugwu răspunsese:

– Nu știți unde sunt puse lucrurile în bucătărie, domnule.

Olanna închise acum ochii și se prefăcu adormită. El stătea aproape de ea, privind-o; ea îi auzea răsuflarea.

– Când sunteți gata, doamnă, v-am adus mâncarea, spuse el.

Olanna aproape că izbucni în râs: Ugwu știa probabil de fiecare dată când ea se prefăcea că dormea și când nu. Deschise ochii.

– Ce-ai gătit?

– Orez *jollof*. Ugwu săltă capacul de pe farfurie. Am folosit roșii proaspete din grădină.

– Baby a mâncat?

– Da, doamnă. Se joacă afară cu copiii domnului profesor Okeke. Olanna ridică furculița și o ținu în sus.

– Măine am să fac salată de fructe pentru dumneavoastră, doamnă. Arborele de pawpaw din spate are un fruct copt. Îl mai las o zi, și pe urmă o să-l culeg, înainte să vină păsările să-l ciugulească. O fac cu portocale și cu lapte.

– Foarte bine.

Ugwu rămase acolo, și ea știa că nu avea să plece până când n-o vedea că începea să mănânce. Duse furculița la gură încet, mestecând cu ochii închiși. Orezul era la fel de bun ca toate mâncărurile pe care le gătea Ugwu, Olanna nu se îndoia, dar, în afară de tabletele acelea ca de cretă, nu simțea nici un gust. În cele din urmă, bău puțină apă și îl rugă pe Ugwu să ducă tava.

Pe noptieră, Odenigbo pusese o foaie lungă pe care sus, în capăt, scria cu litere de tipar: „PENTRU O VIAȚĂ ÎN SIGURANȚĂ, NOI, PROFESORII DIN UNIVERSITATE, CEREM SECESIUNEA DE NIGERIA“, iar dedesubt se înșira o listă multicoloră de semnături.

– Așteptam să capeți suficientă putere ca s-o semnezi înainte s-o înaintăm autorităților din Enugu, spusese el.

După ce Ugwu ieși din cameră, Olanna luă un stilou și semnă scrisoarea, apoi verifică textul să nu aibă greșeli. Nu erau. Dar Odenigbo nu mai trebui să înainteze scrisoarea, pentru că secesiunea fu anunțată oficial în aceeași seară. El stătea pe pat, cu radioul pus pe noptieră, alături. Erau puțini paraziți, ca și cum undele radio înțelegeau importanța proclamației. Vocea lui Ojukwu era inimitabilă – vibrantă, masculină, charismatică, elegantă:

Concetățeni și concetățene, locuitori ai Nigeriei de Est, convinși de puterea supremă a Dumnezeului Atotputernic asupra întregii omeniri, de datoria voastră față de posteritate, știind că viețile și averile voastre nu mai pot fi protejate de nici un guvern al cărui sediu se află în afara Nigeriei de Est, hotărâți să anulați orice fel de legături politice sau de altă natură între voi și fosta Republică Nigeria; și fiindcă m-ați însărcinat să proclam în numele vostru Nigeria de Est republică suverană și independentă, declar, așadar, acum în mod solemn că teritoriul și regiunea cunoscute drept și numite Nigeria de Est, îm-

preună cu platoul ei continental și apele teritoriale, devin un stat independent și suveran cu numele de Republica Biafra.

– Acesta este răsăritul nostru de soare, spuse Odenigbo. Glasul lui își pierduse tonul fals dulceag și răsuna din nou normal, înflăcărat și sonor. Își scoase ochelarii, o prinse pe Baby de mânuțe și începu să se învântească, dansând cu ea. Olanna râse, și apoi se simți ca și cum ar fi urmat un scenariu, ca și cum entuziasmul lui Odenigbo n-ar fi putut aduce altceva decât mai mult entuziasm. Se ridică în capul oaselor, și fu străbătută de un fior. Își dorise separarea de Nigeria, dar acum i se părea un pas prea uriaș pentru a-l putea concepe imediat. Odenigbo și Baby se roteau întruna, Odenigbo cânta fals, un cântec pe care îl inventase pe loc – „Acesta e răsăritul nostru de soare, da, răsăritul nostru de soare...” –, în timp ce Baby râdea, în beatitudinea ei inconștientă. Olanna îi privea, cu mintea înghețată în prezent, fixată asupra petei de suc de caju de pe rochița lui Baby.

Demonstrația se ținu în Piața Libertății, în mijlocul campusului. Profesorii și studenții strigau și cântau, ridicând nenumărate panouri cu fotografii și inscripții.

*We shall not, we shall never move,
Just like a tree that's planted by the water,
We shall not be moved.
Ojukwu is behind us, we shall never move,
God is behind us, we shall never move.¹*

Se legănau în timp ce cântau, și Olanna își imagină că arborii de mango și *gmelina*² se legănau și ei, în armonie cu oamenii, într-un arc

¹ „Nu ne vom clătina niciodată, / Ca un copac plantat pe țărmul apei, / Nu ne vom clătina. / Ojukwu ne sprijină, nu ne vom clătina, / Dumnezeu ne sprijină, nu ne vom clătina niciodată.” – variantă a unui cântec tradițional american din folclorul religios al negrilor, *I shall not be moved* („Nu mă voi clătina”), care preia o expresie biblică (vezi Psalmi 61:2). Intrat în folclorul muncitoresc american la sfârșitul sec. al XIX-lea, a cunoscut prelucrări variate, pe diferite teme (de la politică la fotbal), și continuă să fie, datorită melodiei simple și emoționante, un imn foarte popular până în ziua de azi. (n.tr.)

² Arbore foios (*Gmelina arborea*), originar din Asia de Sud-Est, dar răspândit și în vestul Africii (n.tr.)

fluid. Soarele părea o flacără ținută prea aproape, și totuși ploua mărunț, iar picăturile căldute de ploaie i se amestecau pe față cu stropii de sudoare. Brațul ei se șterse de al lui Odenigbo când își ridică pancarta, pe care scria: „NU VREM SĂ MURIM CA NIȘTE CÂINI“. Baby ședea pe umerii lui Odenigbo, agitându-și păpușa de cârpă, și soarele strălucea prin ploaia subțire, iar Olanna se simțea plină de o delicioasă exuberanță. Ugwu se afla lângă ea. Pe panoul lui scria: „DUMNEZEU SĂ BINECUVÂNTEZE BIAFRA“. Erau toți biafrani. Ea era biafrancă. În spațele ei, un bărbat vorbea despre ce se întâmpla la piață, cum comercianții dansau pe muzică congoleză și împărțeau pe gratis cele mai bune fructe de mango și nuci pe care le aveau. O femeie spuse că avea să se ducă acolo imediat după încheierea demonstrației să vadă ce putea căpăta pe degeaba, și Olanna se întoarse spre ei și râse.

Un lider al studenților începu să vorbească la microfon, și cântecul încetă. Câțiva bărbați tineri purtau pe umeri un coșciug pe care scriseră „NIGERIA“ cu cretă albă; îl ridicară, cu fețele pline de falsă solemnitate, îl puseră jos, își scoaseră cămășile și începură să sape o groapă puțin adâncă în pământ. Când coborâră sicriul, un chiot răsună din mulțime și reverberă, ca undele pe apă, până când îi cuprinse pe toți, până când Olanna simți că toți cei prezenți deveniseră una. Cineva strigă: „Odenigbo!“, și strigătul se împrăstie în mulțime: „Odenigbo! Să vorbească Odenigbo!“

Odenigbo urcă pe podium fluturându-și steagul biafran: o fâșie roșie, una neagră și una verde și, în centru, o jumătate strălucitoare de soare.

– Biafra a răsărit! Noi vom conduce Africa neagră! Vom trăi în siguranță! Nimeni nu ne va mai ataca vreodată! Nimeni!

Odenigbo ridică brațul în timp ce vorbea, și Olanna își aminti cât de straniu arăta mâna răsucită a mătușii Ifeka, întinsă acolo pe pământ, cum sângele i se scursese într-o băltoacă atât de densă, încât părea cleios, și nu roșu, ci aproape negru. Poate că mătușa Ifeka vedea acum demonstrația aceasta, și pe toți cei de aici, sau poate că nu, dacă moartea era numai o întunecime tăcută. Olanna clătină din cap, îndepărtând gândurile, o luă pe Baby din cârca lui Ugwu și o strânse la piept.

După demonstrație, ea și Odenigbo meraseră la clubul profesorilor. Studenții se strânseseră pe terenul de hochei pe iarbă din apropiere,

arzând file cu imaginea lui Gowon în jurul unui foc de tabără ce împrăstia în jur văpăi; fumul se învălătucea în aerul nopții, amestecându-se cu râsul și cu vorbele lor. Olanna îi privi și înțelese deodată, într-o izbucnire de entuziasm interior, că toți simțeau ceea ce simțea și ea, ceea ce simțea și Odenigbo – că era ca și cum prin vine le curgea metal topit, nu sânge, ca și cum ar fi putut pași desculți pe cărbuni încinși.

Richard nu crezuse că avea să-i fie atât de ușor să găsească familia lui Nnaemeka, dar, când ajunse în Obosi și se opri la clădirea bisericii anglicane să întrebe, pastorul îi spuse că locuiau mai jos pe stradă, în casa nevopsită flancată de palmieri. Tatăl lui Nnaemeka era scund și albinos, arămiu, cu niște ochi cenușii-căprui care străluciră de îndată ce Richard îi vorbi în ibo. Semăna atât de puțin cu ofițerul masiv și întunecat la piele din vama aeroportului, încât o clipă Richard se întrebă dacă nu cumva nimerise o altă casă, și acesta nu era tatăl pe care-l căuta. Dar bătrânul binecuvântă cola cu o voce atât de similară cu a fiului său, încât Richard se simți transportat în sala aeroportului în după-amiaza aceea fierbinte, ascultând din nou vorbăria enervantă a lui Nnaemeka înainte ca ușa să fie dată în lături și soldații să se năpustească înăuntru.

– Cel care aduce nuci cola aduce viață. Tu și ai tăi vor trăi, eu și ai mei vom trăi. Fie ca vulturul să zboare, și fie ca porumbelul să zboare, și, dacă vreunul din ei hotărăște ca, la un moment dat, celălalt să nu mai zboare, nu va fi bine pentru el. Fie ca Domnul să binecuvânteze această nucă în numele lui Isus.

– Amin, spuse Richard.

Vedea acum și alte asemănări. Gesturile bărbatului din fața lui în timp ce spărgea nuca în cinci bucăți aduceau în mod straniu cu mișcările lui Nnaemeka, la fel și forma gurii, cu buza de jos ieșită în afară. Richard așteptă până când mestecară nuca, până când apărură și mama lui Nnaemeka, îmbrăcată în negru, și abia apoi spuse:

– L-am văzut pe fiul dumneavoastră la aeroportul din Kano în ziua când a fost ucis. Am stat puțin de vorbă. Mi-a povestit despre

dumneavoastră și despre familie. Richard făcu o pauză, întrebându-se dacă oamenii ar prefera să audă că fiul lor rămăsese stoic în fața morții sau că se luptase, că se azvârlise înspre gura puștii. Mi-a spus că bunica lui din Umannachi a fost o femeie iscusită la ierburi de leac, cunoscută în multe părți pentru felul cum vindeca malaria, și că ea l-a inspirat mai întâi să-și dorească să devină doctor.

– Da, așa e, spuse mama lui Nnaemeka.

– A spus numai vorbe bune despre familia sa, reluă Richard.

Își alegea cu atenție cuvintele în ibo.

– Bineînțeles că a spus numai vorbe bune despre familie.

Tatăl lui Nnaemeka îi aruncă lui Richard o privire lungă, ca și cum n-ar fi înțeles de ce trebuia să afirme ceva ce ei știau deja.

Richard se foi pe bancă.

– Ați organizat o înmormântare? întrebă el, și apoi își dori să nu fi pus întrebarea.

– Da, spuse tatăl lui Nnaemeka și își aținti privirea asupra castronului emailat în care se afla ultima bucată de nucă. L-am așteptat să se întoarcă din Nord, și el nu s-a întors, așa că am organizat o înmormântare. Am îngropat un coșciug gol.

– N-a fost gol, spuse mama lui Nnaemeka. N-am pus în el cartea aceea pe care el o tot citea pentru examenul de funcție?

Rămaseră toți în tăcere. Particule infime de praf pluteau în fasciculul de lumină care intra prin fereastră.

– Să luați ultima bucată de cola cu dumneavoastră, spuse tatăl lui Nnaemeka.

– Mulțumesc.

Richard o strecură în buzunar.

– Să trimit copiii la mașină? întrebă mama lui Nnaemeka. Era greu de spus ce înfățișare avea, cu șalul acela negru care îi acoperea tot părul și mare parte din frunte.

– La mașină? întrebă Richard.

– Da. Nu ne-ați adus lucruri?

Richard clătină din cap. Ar fi trebuit să aducă batate și băuturi. Era, până la urmă, o vizită de condoleanțe, și el știa care era obiceiul. Fusesse adâncit în propriile simțăminte, în convingerea că venirea lui avea să fie de ajuns, că el avea să apară ca un înger generos care le aducea

imaginea ultimelor ore ale fiului lor și că, făcând asta, le consola durerea și se putea ierta pe sine însuși. Dar, pentru ei, el era doar unul dintre cei care veniseră să-și prezinte condoleanțele. Vizita lui nu putea schimba în nici un fel singura realitate care conta: faptul că fiul lor nu mai exista.

Se ridică să plece, știind că nimic nu se schimbasese nici pentru el: avea să se simtă în continuare tot așa cum se simțise de când se întorsese din Kano. Își dorise adesea să-și piardă mințile sau ca memoria lui să suprim singură amintirile, dar, dimpotrivă, totul căpătase cu timpul o transparență înspăimântătoare, și nu trebuia decât să închidă ochii ca să vadă trupurile abia ucise pe podeaua aeroportului și să audă din nou țipetele ascuțite. Minte îi rămânea lucidă. Suficient de lucidă încât să scrie răspunsuri calme la scrisorile febrile ale mătușii Elizabeth și să-i spună că era bine și că nu avea de gând să se întoarcă în Anglia, s-o roage să nu-i mai trimită prin poștă ziare subțirele în care articolele despre pogromurile din Nigeria erau încercuite cu creionul. Articolele îl enervau. *Herald* scria că „străvechea ură tribală” îi instigase pe autorii masacrelor. *Time* își intitulasese articolul „Omul trebuie să crape”, după o inscripție pe un camion nigerian, iar autorul se apucase să explice că nigerienii erau atât de natural înclinați spre violență, încât se refereau la ea chiar și în inscripțiile de pe camioane. Richard trimise o scrisoare scurtă și la obiect revistei. În engleza nigerienilor mai puțin educați, scrise el, „a crăpa” însemna „a mânca”¹. Autorul articolului din *Observer* era cel puțin mai abil; scria că, dacă Nigeria supraviețuia masacrelor populației ibo, atunci în mod sigur supraviețuia oricăror greutăți. Dar peste tot Richard simți o lipsă de substanță, o umbră de irealitate plutind peste cuvinte. Așa că se apucă să compună el însuși un articol lung despre pogromuri. Se așeză la masa din sufrageria lui Kainene și scrise pe pagini lungi de hârtie albă. Îl adusesese pe Harrison în Port Harcourt și, în timp ce lucra, îl auzea discutând cu Ikejide și cu Sebastian.

– Nu știți să preparați tort de ciocolată cu nucă? Un pufnet de dispreț. Nu știți ce e aceea prăjitură cu revent?

Alt pufnet.

¹ Echivalare aproximativă. În original, e vorba despre verbul englezesc *whack*. (n.tr.)

Richard începu prin a discuta chestiunea refugiaților care fugiseră de masacre, vorbi despre comercianții care părăsiseră piețele din Nord, despre universitarii care plecaseră din campusuri, despre funcționarii publici care își lăsaseră slujbele la ministere. Petrecu mult timp asupra ultimului paragraf.

E neapărat necesar să ne amintim că primul masacru al populației ibo, deși la o scară mult mai mică, a avut loc în 1945. Carnagiul a fost precipitat atunci de guvernul colonial britanic, care i-a învinuit pe ibo că declanșaseră o grevă națională, a interzis ziarele publicate de ei și a încurajat, în mare, sentimentele antiibo. Ideea că asasinatelor recente sunt produsul „străvechii” uri etnice este, așadar, greșită. Triburile din Nord și cele din Sud s-au aflat în contact de multă vreme, cel puțin din secolul al IX-lea, așa cum dovedesc câteva dintre superbe mărgelile descoperite în situl arheologic de la Ibo-Ukwu. Fără îndoială, aceste triburi au purtat și războaie și s-au atacat unele pe altele în căutare de sclavi, dar nu s-au masacrat niciodată astfel. Dacă aici este la mijloc vreo ură, atunci e vorba despre una foarte recentă, generată, foarte simplu, de politicile neoficiale de tip „dezbină și stăpânește” ale administrației coloniale britanice. Aceste politici au manipulat diferențele dintre triburi, făcând imposibilă unirea lor, dar posibilă guvernarea unei țări atât de mari.

Când Richard îi dădu articolul lui Kainene, ea îl citi atentă, mijind ochii, și apoi îi spuse:

– Foarte virulent.

El nu fu sigur ce însemna „foarte virulent” sau dacă articolul îi plăcuse. Avea nevoie disperată de aprobarea ei. De când se întorsese din vizita pe care i-o făcuse Olannei la Nsukka, Kainene își reluasă aerul distant. Pusese pe perete o fotografie a rudelor ei ucise – Arize râzând în rochia de nuntă, unchiul Mbaezi exuberant într-un costum strâmt, lângă mătușa Ifeka, solemnă într-o rochie imprimată –, dar îi spusese foarte puține despre ei și nimic despre Olanna. Se retrăgea adeseori în tăcere în mijlocul conversațiilor, și, atunci când se întâmpla asta, el o lăsa în pace; uneori îi invidia capacitatea de a fi schimbată de cele întâmplate.

– Cum ți se pare? întrebă el, și, înainte ca ea să poată răspunde, îi puse întrebarea care îl măcina. Îți place? Ce-ți inspiră?

– Mi se pare că sună prea oficial și încărcat, spuse ea. Dar îmi inspiră un sentiment de mândrie. Sunt mândră.

Richard trimise articolul ziarului *Herald*. Când primi răspunsul, două săptămâni mai târziu, rupse scrisoarea după ce o citi. Presa din toată lumea era pur și simplu saturată de povești despre violențele din Africa, iar aceasta fusese deosebit de uscată și de pedantă, scria redactorul-șef adjunct, dar poate Richard voia să scrie ceva pe o temă mai emoțională? Murmuraseră, de pildă, ucigașii vreo incantație tribală în timp ce omorau? Mâncaseră anumite părți ale corpului, cum făcuseră în Congo? Exista vreun mijloc de a înțelege cu adevărat ce se petrecea în mintea acestor oameni?

Richard renunță la articolul său. Îl îngrozea faptul că putea dormi bine noaptea, că mirosul frunzelor de portocal și nemișcarea mării turcoaz aveau asupra lui același efect liniștitor, că putea încă să simtă.

– Sunt la fel. Viața merge înainte la fel, îi spuse el lui Kainene. Ar trebui să reacționez cumva; lucrurile ar trebui să fie altfel.

– Nu poți scrie un scenariu în minte, ca să te forțezi apoi să-l urmezi. Nu te mai chinui singur, Richard, spuse ea încet.

Dar el nu se putea opri. Nu putea crede că viața continua neschimbată pentru toți ceilalți martori ai măcelurilor. Și se simți atunci și mai înspăimântat la gândul că poate nu fusese altceva decât un spectator. Nu se temuse pentru viața lui, așa că masacrele erau niște evenimente exterioare, care nu-l includeau; le privise prin lentilele detașării, ale conștientizării faptului că el era în siguranță. Dar lucrul acesta nu era, în realitate, adevărat: Kainene nu ar fi fost în siguranță dacă s-ar fi aflat acolo.

Începu să scrie despre Nnaemeka și despre mirosul astringent al alcoolului amestecat cu sânge proaspăt din sala aeroportului, unde barmanul zăcea întins, cu fața sfâșiată, dar se opri, pentru că propozițiile i se păruă rizibile. Erau prea melodramatice. Sunau exact ca articolele din presa străină, de parcă asasinatelor acestea nici nu avuseseră loc sau, dacă avuseseră, nu se petrecuseră chiar așa. Umbra aceea de irealitate apăsa asupra fiecărui cuvânt; își amintea clar ce se întâmplase în aeroport, dar, ca să scrie despre evenimentele acelea, trebuia să și le reimagineze, și nu era sigur că era în stare.

În ziua în care fu anunțată secesiunea Biafrei, Richard stătu cu Kainene pe terasă și ascultă la radio discursul lui Ojukwu, apoi o luă

în brațe. La început crezu că tremurau amândoi, până când se dădu un pas înapoi ca s-o privească și își dădu seama că ea nu se mișca. Numai el tremura.

– Felicitări pentru independență, spuse el.

– Da, spuse ea, și adăugă: Felicitări pentru independență.

El vru s-o ceară în căsătorie. Era un început nou, o țară nouă, țara lor. Nu doar pentru că secesiunea era un act just, având în vedere tot ce suferiseră ibo, ci și datorită posibilităților pe care i le oferea Biafra. Avea să fie biafran într-un fel în care nu fusese niciodată nigerian: se afla aici de la bun început; fusese martor al nașterii acestui stat. Ar fi fost unul dintre ei. Spuse de mai multe ori: „Mărită-te cu mine, Kainene“ în minte, dar n-o zise și tare. A doua zi se întoarse la Nsukka cu Harrison.

Lui Richard îi plăcea de Phyllis Okafor. Îi plăceau perucile ei bufante, exuberante, accentul ei de Mississippi și ochelarii care îi ascundeau expresia caldă a ochilor. De când încetase să mai meargă la Odenigbo, își petrecea adeseori serile cu ea și cu soțul ei, Nnanyelugo. Era ca și cum ea ar fi știut că el își pierduse viața socială și îl invita insistent la teatru, la prelegeri publice, pe terenul de squash. Așa încât, când ea îl chemă la seminarul „În caz de război“ organizat de asociația femeilor din universitate, Richard acceptă. Era o idee bună să fie pregătit, desigur, deși n-avea să aibă loc nici un război. Nigerienii aveau să lase Biafra în pace; n-aveau să se apuce niciodată să lupte cu un popor deja decimat de masacre. Aveau să fie oricum bucuroși că scăpaseră de ibo, Richard n-avea nici o îndoială. Mai puțin sigur era de ceea ce ar face dacă ar da peste Olanna la seminar. Până acum îi fusese ușor s-o evite; în patru ani trecuse cu mașina pe lângă ea doar de câteva ori, nu mergea niciodată la terenul de tenis sau la clubul profesorilor și nu-și mai făcea cumpărăturile la Magazinul din Est.

Stătu lângă Phyllis la intrarea în sala de conferințe și cercetă încăperea. Olanna ședea în față, cu Baby în brațe. Chipul ei frumos și expresiv îi păru foarte familiar, la fel și rochia albastră cu guler înfioiat, ca și cum le-ar fi văzut foarte recent. Își mută privirea și nu-și putu reține ușurarea că Odenigbo nu venise. Sala era plină. Femeia care vorbea pe podium repeta aceleași lucruri la nesfârșit:

– Împachetați-vă actele în pungi de plastic și aveți grijă să nu cumva să le uitați în caz de evacuare. Puneți-vă actele în pungi de plastic...

Vorbiră mai multe persoane, apoi seminarul se încheie. Publicul se ridică, se amestecă, oamenii râdeau, vorbeau și schimbau sfaturi „în caz de război”. Richard știa că Olanna se afla pe aproape, discutând cu un profesor de muzică bărbos. Se răsuci relaxat, vrând să se strecoare afară, și era aproape de ușă, când ea apărură lângă el.

– Bună, Richard. *Kedu?*

– Bine, mulțumesc, spuse el. Pielea de pe față păru deodată să-l strângă. Și tu?

– Suntem bine, mulțumesc, spuse Olanna. Avea pe buze un vag luciuciu roz. Richard remarcă faptul că îi răspunsese la plural. Nu fu sigur dacă asta însemna ea și copilul sau ea și Odenigbo sau dacă „noi” nu însemna cumva că ea se împăcase cu ceea ce se întâmplase între ei și cu consecințele evenimentelor asupra relației ei cu Kainene.

– Baby, tu nu saluți? întrebă Olanna, uitându-se în jos la fetiță, pe care o ținea de mână.

– Bună ziua, spuse Baby cu o voce subțire.

Richard se aplecă și o mângâie pe obraz. Avea un aer calm care o făcea să pară mai mare și mai înțeleaptă decât ar fi fost normal la cei patru ani ai săi.

– Bună, Baby.

– Ce face Kainene? întrebă Olanna.

Richard își feri privirea, neștiind ce ar fi trebuit să exprime.

– E bine.

– Și cartea ta?

– Bine, mulțumesc.

– Tot *Coșul cu mâini* se numește?

El fu plăcut impresionat că ea nu uitase.

– Nu. Richard făcu o pauză și încercă să nu-și mai aducă aminte ce se întâmplase cu manuscrisul acela, să nu se mai gândească la flăcările care trebuie să-l fi mistuit într-o clipă. Se numește *În vremea vaselor de bronz*.

– Interesant, murmură Olanna. Sper că nu vom avea nici un război, dar seminarul a fost util, nu?

– Da.

Phyllis se apropie de ei, o salută pe Olanna, apoi îl trase pe Richard de mână.

– Se pare că vine Ojukwu! Vine Ojukwu!

Afară, la ieșirea din sală, se auzeau voci zgomotoase.

– Ojukwu? Întrebă Richard.

– Da, da! Phyllis se îndreaptă spre ușă. Știi că a făcut o vizită neașteptată în campusul Universității din Enugu acum câteva zile? Acum se pare că e rândul nostru!

Richard o urmă afară. Se alăturară unui grup de profesori adunați lângă statuia unui leu. Olanna dispăruse.

– E în bibliotecă, spuse cineva.

– Nu, e în clădirea senatului.

– Nu, vrea să le vorbească studenților. E în clădirea administrației.

Câteva persoane se îndreptau deja în grabă spre clădirea administrației, și Phyllis și Richard o luară și ei într-acolo. Ajunseseră aproape de șirul de copaci-umbrelă aliniați de-a lungul drumului, când Richard îl văzu pe ofițerul bărbos, chipeș, într-o uniformă severă impecabilă, mergând cu pași mari pe coridor. Câțiva reporteri se buluceau în urma lui, întinzând microfoanele ca pe niște cadouri. Studenții – adunați în număr atât de mare, încât Richard se întrebă cum de reușiseră să se strângă atât de repede – începură să intoneze: „Ura! Ura!” Ojukwu coborî din clădire și urcă pe niște blocuri de ciment de pe pajiște. Ridică mâinile. Era impresionant – cu barba îngrijită, cu ceasul masiv de la mână, cu umerii lați.

– Am venit să vă pun o întrebare, spuse el. Vocea sa cu accent de Oxford era surprinzător de blândă: nu avea timbrul acela masculin care se azea la radio și era puțin prea teatrală, puțin prea măsurată. Ce să facem? Să ne supunem și să-i lăsăm să ne împingă înapoi în Nigeria? Să uităm de miile de frați și surori care au căzut victime în Nord?

– Nu! Nu!

Studenții umpleau curtea largă, adunându-se tot mai mulți pe gazon și pe drum. Numeroși profesori își parcaseră mașinile pe aleea principală și se alăturaseră mulțimii.

– Biafra! Biafra! Ura! Ura!

Ojukwu ridică iarăși mâna, și strigătele se opriră.

– Dacă ne declară război, spuse el. Vreau să vă spun că s-ar putea să fie un război prelungit. Un război prelungit. Sunteți pregătiți? Suntem pregătiți?

– Da! Da! *Ojukwu, nye anyi egbe!* Dă-ne arme! *Iwe di anyi n'obi!* Sufletele noastre sunt însângerate!

Mulțimea intona acum constant – „Dă-ne arme, sufletele noastre sunt însângerate, dă-ne arme!” Ritmul era amețitor. Richard îi aruncă o privire lui Phyllis, care striga azvârlind pumnul în aer, se uită apoi câteva clipe la toți cei din jur, atenți și intensi, și începu și el să cânte, agitându-și pumnul: „Ojukwu, dă-ne arme! Ojukwu, *nye anyi egbe!*”

Ojukwu aprinse o țigară și o aruncă în iarbă. O lăsă să ardă câteva clipe, apoi întinse piciorul și o strivi sub talpa bocancului negru lucios.

– Până și iarbă va lupta pentru Biafra, spuse el.

Richard îi povesti lui Kainene cât de fermecat fusese de Ojukwu, în ciuda faptului că dădea semne de calviție, era ușor histrionic și purta un ghiul pe deget. Îi povesti și despre seminar. Apoi se întrebă dacă să-i spună că se întâlnise cu Olanna. Ședeau pe terasă. Kainene curăța o portocală de coajă cu cuțitul, lăsând fâșiile subțiri să cadă pe o farfurie așezată pe podea.

– Am văzut-o pe Olanna, spuse el.

– Da?

– La seminar. Ne-am salutat, și ea m-a întrebat de tine.

– Aha. Portocala îi alunecă lui Kainene din mână, sau poate ea o scăpase, pentru că o lăsă acolo, pe podeaua de marmură a terasei.

– Scuză-mă, spuse Richard. M-am gândit că ar trebui să-ți spun că am văzut-o.

Culese portocala de pe jos și i-o întinse, dar ea n-o luă. Se ridică și se duse la balustradă.

– O să fie război, spuse ea. Port Harcourtul a înnebunit.

Privea în depărtare, ca și cum ar fi putut să vadă de fapt orașul în nebulina sa – petrecerile orgiastice, împreunărilor frenetice, mașinile gonind. În după-amiaza aceea, ceva mai devreme, o tânără bine îmbrăcată se apropiase de Richard în gară și-l luase de mână.

– Vino cu mine. Am casa mea. N-am făcut-o niciodată cu un bărbat *oyinbo* până acum, dar acum vreau să încerc totul! spusese ea râzând, deși dorința nebunească din ochii ei era suficient de serioasă.

El își scuturase mâna și se depărtase, întristat deodată, în mod ciudat, la gândul că ea avea să sfârșească în curând cu un alt străin în pat. Era ca și cum oamenii din orașul acesta cu copaci casuarina înalți ar fi vrut să profite de tot ce mai puteau înainte ca războiul să-i deposeze de orice libertate.

Richard se ridică și se duse să stea lângă Kainene.

– N-o să fie război, spuse el.

– Cum te-a întrebat despre mine?

– Mi-a spus: „Ce mai face Kainene?”

– Și i-ai spus că sunt bine?

– Da.

Ea nu mai zise nimic; el știuse că așa avea să se întâmple.

Ugwu coborî din mașină și se postă lângă portbagaj. Puse sacul cu batog peste sacul mai mare cu *garri*, le ridică pe amândouă pe cap și îl urmă pe stăpân pe scările crăpate în clădirea întunecoasă unde se afla biroul uniunii ibo locale. Domnul Ovoko le ieși în întâmpinare.

– Du sacii în magazie, spuse el, arătându-i cu degetul încotro, de parcă Ugwu n-ar fi știut după toate datele când venise să aducă mâncare pentru refugiați. În magazie nu era nimic, doar un săculeț de orez într-un colț, pe care foiau gărgărițe.

– Cum merg treburile? *A na-emekwa?* întrebă stăpânul.

Domnul Ovoko își frecă mâinile. Avea fața lugubră a cuiva care pur și simplu refuză să fie consolată.

– Nimeni nu prea mai donează la ora actuală. Oamenii vin tot timpul pe aici și vor mâncare, apoi încep să ceară locuri de muncă. Au venit din Nord fără nimic, fără absolut nimic.

– Știi că au venit fără nimic, prietene! Nu-mi ține predici! se rățoi stăpânul la el.

Domnul Ovoko făcu un pas înapoi.

– Vreau doar să spun că situația e gravă. La început, oamenii veneau cu miile să doneze mâncare, dar acum par să fi uitat. Dacă vine războiul, o să fie un dezastru.

– N-o să fie nici un război.

– Atunci de ce n-a ridicat Gowon blocada?

Stăpânul ignoră întrebarea și se întoarse să iasă. Ugwu îl urmă.

– Oamenii continuă să doneze, stai liniștit. Prostul ăsta probabil că duce mâncarea la el acasă, în cămară, spuse stăpânul în timp ce pornea motorul.

– Da, domnule, spuse Ugwu. Are o burtă cât toate zilele.

– Tâmpitul ăla de Gowon a promis niște cantități infime pentru mai bine de două milioane de refugiați. Ce crede el, că au murit niște câini, nu oameni, și că acasă s-au întors rudele supraviețuitoare ale acestor câini?

– Nu, domnule.

Ugwu privi pe geam. Se simțea cuprins de o mare tristețe de fiecare dată când venea aici să doneze *garri* și pește unor oameni care nu demult se hrăneau singuri în Nord, când îl auzea pe stăpân spunând același lucru în fiecare săptămână. Întinse mâna și îndreptă sfoara legată de oglinda retrovizoare. De ea era atârnată o bucată de plastic care avea desenată o jumătate de soare galben, pe fond negru.

Mai târziu, în timp ce ședea pe treptele din spate citind *Documentele Clubului Pickwick*, oprindu-se adesea, îngândurat, să privească frunzele înguste ale porumbului fășâind în vânt, Ugwu nu fu surprins să audă vocea ridicată a stăpânului venind din sufragerie. Era întotdeauna irascibil în asemenea zile.

– Și cum rămâne cu colegii noștri de la universitățile din Ibadan, din Zaria, din Lagos? A vorbit cineva despre asta? Ei au tăcut și atunci când englezii de aici i-au încurajat pe musulmani să-i omoare pe ibo. Și tu ai fi exact ca ei dacă nu te-ai afla pe teritoriu ibo! Câtă compasiune poți să ai?

– Să nu îndrăznești să spui că n-am nici un fel de compasiune! Dacă afirm că secesiunea nu este singurul mod de a trăi în siguranță nu înseamnă că nu simt nimic!

Era domnișoara Adebayo.

– Au murit cumva verii tăi? Unchii tăi? Te duci înapoi la ai tăi săptămâna viitoare, în Lagos, și nimeni n-o să se ia de tine pe stradă că ești yoruba. Oare nu ai voștri îi omoară pe ibo în Lagos? Nu s-a dus un grup de șefi de-ai voștri în Nord să le mulțumească emirilor că nu s-au atins de yoruba? Și atunci ce fel de afirmații poți tu să faci? În ce fel poate fi relevantă opinia ta?

– Mă jignești, Odenigbo.

– Adevărul a devenit o jignire.

Urmă o tăcere, și apoi scârțâitul ușii de la intrare, care fu deschisă și trântită cu putere. Domnișoara Adebyo plecase. Ugwu se ridică auzind vocea Olannei.

– Așa ceva e inacceptabil, Odenigbo! Trebuie să-ți ceri scuze!

Ugwu se sperie s-o audă strigând, pentru că Olanna ridica vocea foarte rar și pentru că ultima dată o auzise țipând în săptămânile acelea nenorocite dinaintea nașterii lui Baby, când domnul Richard încetase să mai vină în vizită la ei și când totul părea suspendat pe buza prăpastiei. Timp de câteva clipe, Ugwu nu mai auzi nimic – poate că Olanna plecase și ea –, apoi îl auzi pe Okeoma citind. Cunoștea poezia: „Dacă soarele refuză să răsară, îl vom face noi să răsară“. Prima oară când Okeoma o citise, în ziua în care ziarul *Renaissance* fusese rebotezat *Soarele Biafrăi*, Ugwu o ascultase și se simțise înflăcărat de ea, de versul lui preferat, „vase de lut arse în focul ardorii ne vor răcori tălpile în timp ce urcăm“. Acum însă poezia îi aduse lacrimi în ochi. I se făcu dor de zilele când Okeoma recita poezii despre oameni care făceau răni la șezut din cauza oalelor de noapte importate, când domnișoara Adebayo și stăpânul se certau, și totuși seara nu se termina cu plecarea ei în trombă, când el servea încă supă de ardei iute. Acum servea numai nuci cola.

Okeoma plecă puțin mai târziu, și Ugwu auzi din nou vocea ridicată a Olannei.

– Trebuie, Odenigbo! Trebuie să-i ceri iertare!

– Nu contează dacă trebuie sau nu să-i cer iertare. Problema este dacă am spus sau nu adevărul, răspunse stăpânul.

Olanna spuse ceva pe care Ugwu nu îl auzi, și apoi stăpânul vorbi pe un ton mai calm.

– Bine, *nkem*, am să-mi cer scuze.

Olanna intră în bucătărie.

– Ieșim puțin, spuse ea. Vino și închide ușa.

– Da, doamnă.

După ce plecară, Ugwu auzi un ciocănit în ușa din spate și ieși să vadă cine era.

– Chinyere, spuse el, surprins. Ea nu venea niciodată atât de devreme, și nu în casa mare.

– Plec cu doamna și cu copiii mâine-dimineață la țară. Am venit să-ți spun să rămâi cu bine. *Ka o di*.

Ugwu n-o auzise niciodată rostind atâtea cuvinte. Nu prea știa ce să spună. O vreme se privi.

– Mergi cu bine, spuse el. O urmări cu privirea până la gardul viu care separa cele două curți și o văzu strecurându-se pe dedesubt. N-avea să mai vină noaptea la ușa lui, să se întindă pe spate și să-și desfacă picioarele în fața lui, cel puțin nu pentru o vreme. Ugwu simți o durere apăsătoare în ceafă. Se pregăteau schimbări care aveau să-i transforme viața, și el nu putea face nimic pentru a le evita.

Se așeză pe trepte și privi coperta *Documentelor Clubului Pickwick*. În curte domnea o liniște senină, prea puțin tulburată de legănatul blând al copacului de mango și de aroma ca de vin a alunelor caju aflate în pragul coacerii. Calmul acesta nu trăda ceea ce Ugwu vedea în jurul său. Din ce în ce mai puțini oaspeți veneau la ei, și seara străzile campusului arătau spectrale, învelite în lumina sidefată a tăcerii și a pustietății. Magazinul din Est se închisese. Chinyere și stăpâna ei erau numai una dintre multele familii din campus care plecau: servitorii cumpărau colete întregi din magazine, și mașinile ieșeau din curți cu portbagajele încărcate. Olanna și stăpânul nu împachetaseră însă nimic. Nu credeau că avea să fie război și li se părea că oamenii erau prea panicați. Ugwu știa că familiile fuseseră anunțate că puteau trimite femeile și copiii în locurile lor de baștină, dar bărbații nu aveau voie să plece, pentru că, dacă ar fi plecat, ar fi însemnat că intraseră în panică, și asta era o atitudine total nejustificată. „Nu există motive de alarmă“, spunea stăpânul adesea. „Nu există motive de alarmă.“ Profesorul Uzomaka, care locuia vizavi de profesorul Okeke, fusese întors de trei ori de la poarta campusului de către miliție. Îl lăsaseră să treacă în a treia zi numai după ce jurase că avea să se înapoieze, că nu-și ducea decât familia în orașul natal, pentru că soția lui era foarte îngrijorată.

– Ugwuanyi!

Ugwu ridică privirea și o văzu pe mătușa lui venind spre el din curtea din față. Se ridică.

– Mătușică! Mă bucur să te văd.

– Băteam la ușa din față.

– Iartă-mă. Nu te-am auzit.

– Ești singur acasă? Unde ți-e stăpânul?

– Au ieșit. Au luat-o și pe Baby cu ei. Ugwu o privi atent. Totul e în regulă?

Femeia zâmbi.

– Da, da, totul e bine, *o di mma*. Îți aduc un mesaj de la tatăl tău. Cere-monია vinului de palmier pentru Anulika va avea loc sâmbăta viitoare.

– Ah! Sâmbăta viitoare?

– E mai bine s-o faci acum, înainte de război, dacă o să fie război.

– Adevărat. Ugwu privi într-o parte, în direcția lămâiului. Așa deci. Anulika se mărită până la urmă.

– Credeai cumva că ai să te măriți tu cu ea?

– Doamne ferește.

Mătușa întinse mâna și îl ciupi de braț.

– Ia uite la tine, te faci bărbat. Eh! În câțiva ani o să fie rândul tău. Ugwu surâse.

– Tu și mama o să-mi găsiți o fată bună când o veni vremea, mătușică, spuse el cu falsă modestie. N-avea rost să-i spună că Olanna îl anunțase că urma să-l trimită la universitate când termina liceul. El nu avea să se căsătorească până când nu devenea ca stăpânul, până când nu va fi petrecut mulți ani citind cărți.

– Mă duc, zise mătușa.

– Nu vrei puțină apă?

– Nu pot să stau. *Ngwanu*, la revedere¹. Transmite-i salutări stăpânului și spune-i de ceremonie.

Încă înainte ca mătușa să fi ieșit pe poartă, Ugwu își imagina deja sosirea lui în sat. De data aceasta avea s-o țină în sfârșit pe Nnesinachi goală și mlădioasă în brațele sale. Coliba unchiului Eze era un loc bun pentru ei doi, sau poate chiar păduricea aceea liniștită de lângă pârau, dacă nu-i deranjau prichindeii care se jucau în câmp. Ugwu spera ca Nnesinachi să nu fie tăcută precum Chinyere; spera să scoată și ea sunetele pe care le auzea din gura Olannei când își lipea urechea de ușa dormitorului.

În seara aceea, în timp ce Ugwu pregătea cina, vocea înceată a crainicului de la radio anunță că Nigeria începea o acțiune polițienească pentru a-i aduce înapoi pe rebelii din Biafra.

¹ În original, *let it be*, traducere aproximativă a cuvântului ibo *ngwanu*, care are sensul de „lasă timpul/lucrurile să-și urmeze cursul“ (seara, de pildă, înseamnă aproximativ „lasă noaptea să treacă, lasă să vină a doua zi“). *Ngwanu* este folosit ca salut de despărțire și poate fi echivalat, într-un sens general, cu românescul „bine“ (de exemplu, în „bine, noapte bună“ sau „bine, la revedere“). (n.tr.)

Ugwu era în bucătărie cu Olanna. Curăța ceapă și privea mișcarea umerilor Olannei în timp ce ea amesteca în supa de pe aragaz. Ceapa îl făcea să se simtă curățat, ca și cum lacrimile pe care i le provoca i-ar fi eliminat toate impuritățile din corp. Auzea vocea subțire a lui Baby în sufragerie, în timp ce se juca împreună cu stăpânul. Nu voia ca vreunul din ei să vină acum în bucătărie; ar fi distrus sentimentul magic care îl învăluise, înțepătura plăcută din ochi, strălucirea mată a pielii Olannei. Ea vorbea despre nordicii din Onitsha care fuseseră uciși în acțiuni de represalii. Lui Ugwu îi plăcu expresia „acțiuni de represalii” așa cum ieșise din gura ei.

– E un gest atât de nedrept, spunea ea. Atât de nedrept. Dar Excelența Sa a reacționat bine; cine știe câți ar mai fi fost uciși dacă el nu i-ar fi trimis pe soldații din Nord înapoi acasă.

– Ojukwu e un mare om.

– Da, este, dar, de fapt, toți suntem capabili să ne purtăm astfel unul cu altul.

– Nu, doamnă. Noi nu suntem ca hausa. Represaliile au avut loc pentru că am fost împinși s-o facem. „Represaliile” sunaseră aproape la fel cum le pronunțase ea, Ugwu era sigur.

Olanna clătină din cap, dar nu mai spuse nimic o vreme.

– După ceremonia vinului de palmier, o să mergem în Abba și o să stăm acolo un timp. Campusul e atât de gol, spuse ea în cele din urmă. Poți să rămâi cu familia ta dacă vrei. O să trecem să te luăm când ne întoarcem. N-o să lipsim decât cel mult o lună. Soldații noștri o să-i respingă pe nigerieni într-o săptămână sau două.

– O să vin cu dumneavoastră și cu stăpânul, doamnă.

Olanna surâse, ca și cum asta își dorise să audă.

– Supa asta nu se îngroașă deloc, murmură ea. Apoi îi povesti despre prima dată când făcuse supă, în adolescență, cum reușise să ardă fundul oalei până la un arămiu-închis și cum supa ieșise totuși foarte gustoasă. Ugwu era fermecat de vocea Olannei, așa că nu auzi sunetele distante – buum-buum-buum – venind de undeva de afară, până când ea încetă să amestece și ridică ochii.

– Ce e asta? Întrebă Olanna. Auzi, Ugwu? Ce poate fi?

Olanna dădu drumul polonicului și fugi în sufragerie. Ugwu veni după ea. Stăpânul stătea lângă fereastră, ținând în mână un exemplar împăturit din *Soarele Biafrăi*.

– Ce e asta? întrebă Olanna și o trase pe Baby lângă ea. Odenigbo!

– Se îndreaptă spre noi, spuse calm stăpânul. Cred că ar trebui să plecăm astăzi.

Apoi Ugwu auzi claxonul strident al unei mașini de afară. Brusc, simți că i se făcuse frică să se ducă la ușă, că îi era frică până și să se apropie de fereastră și să arunce o privire furișă afară.

Stăpânul deschise ușa. „Broscuța“ verde parcase atât de grăbit, încât unul dintre cauciucuri rămăsese pe peluză, strivind crinii care mărgineau aleea. Când șoferul coborî, Ugwu fu uluit să vadă că purta numai un maiou și pantaloni. Și papuci de baie!

– Evacuați casa! Trupele federale au intrat în Nsukka! Toată lumea trebuie să plece! Imediat! Mă duc la toate casele care mai sunt locuite. Plecați imediat!

Abia după ce omul vorbise și se repezise din nou în mașină, ieșind pe poartă cu mâna pe claxon, Ugwu îl recunoscuse: era domnul Vincent Ikenna, secretarul universității. Venise de câteva ori în vizită la ei. Își bea berea cu suc.

– Strânge câteva lucruri, *nkem*, spuse stăpânul. Eu mă duc să verific apa la motor. Ugwu, încuie repede! Și nu uita de pavilionul servitorilor.

– *Gini?* Ce lucruri? întrebă Olanna. Ce să iau?

Baby începu să plângă. Se auzi din nou zgomotul acela – buum-buum-buum –, mai tare și mai aproape.

– N-o să dureze mult, o să ne întoarcem curând. Ia numai câteva lucruri, ceva îmbrăcăminte.

Stăpânul făcu un gest vag și luă cheile de la mașină de pe raft.

– Făceam mâncare, zise Olanna.

– Pune-o în mașină, spuse stăpânul.

Olanna părea ameteită. Înveli oala cu supă într-un șervet de bucătărie și o duse în mașină. Ugwu alerga prin casă aruncând lucruri în genți: haine și jucării pentru Baby, biscuiți din frigider, îmbrăcămintea lui, hainele stăpânului, fustele și rochiile Olannei. Ar fi vrut să știe exact ce trebuia să ia. Ar fi vrut ca zgomotul acela să nu se audă din ce în ce mai aproape. Duse gențile pe bancheta din spate a mașinii și se repezi înapoi să încuie ușile și să tragă obloanele de la ferestre. Stăpânul claxona de afară. Ugwu stătu în mijlocul sufrageriei, simțindu-se ametețit. Trebuia să se ușureze. Fugi în bucătărie și opri gazul. Stăpânul îl

striga. Luă albumele din bibliotecă, cele trei albume foto pe care Olanna le compilase cu atâta grijă, și ieși în fugă. Abia închisese ușa, că stăpânul porni în grabă. Străzile din campus păreau bântuite, erau tăcute și pustii.

La poarta universității, soldați biafrani făceau semn mașinilor să treacă. Arătau solemn în uniforme lor kaki, cu bocancii lăcuiți și jumătatea de soare cusută pe mâneci. Ugwu își dori să fi fost unul dintre ei. Stăpânul le făcu semn cu mâna și spuse:

– Bravo!

Praful se învârteja peste tot în jur, ca o pânză transparentă maronie. Șoseaua principală era aglomerată; femeii cu cutii pe cap și copii mici legați în spate, copii desculți cărând boccele cu haine, cu batate sau cutii, bărbați care târau după ei biciclete. Ugwu se întrebă de ce duceau lămpi aprinse cu petrol deși nu era încă întuneric. Văzu un copil mic împiedicându-se și căzând și pe mamă aplecându-se și trăgându-l în sus cu o mișcare bruscă, și se gândi la cei de acasă, la micii lui verișori, la părinți, la Anulika. Ei erau în siguranță. Nu trebuiau să fugă, pentru că satul lor era prea mărunț. Asta însemna numai că n-avea să ajungă s-o vadă pe Anulika măritându-se, că n-avea s-o țină pe Nnesinachi în brațe așa cum plănuiise. Dar avea să se întoarcă repede. Războiul avea să dureze doar atât cât le trebuia soldaților biafrani ca să-i trimită pe nigerieni pe lumea cealaltă. Iar el avea să ajungă să guste din dulceața trupului lui Nnesinachi, să-i mângâie carnea aceea moale.

Stăpânul conducea încet din cauza mulțimii și a blocajelor de pe drum, dar, când ajunseră la dealul Milliken, aproape se opriră. Camionul din fața lor avea inscripționat pe remorcă „NIMENI NU ȘTIE CE VA FI MÂINE“ În timp ce se târa în sus pe deal, un tânăr sări din cabină și o luă la fugă înapoi, pe lângă remorcă, cu o bucată de lemn în mână, gata s-o arunce în spatele roții dindărăt în cazul în care camionul ar fi luat-o la vale.

Când sosiră în cele din urmă în Abba, soarele asfințea, parbrizul era acoperit cu un praf gălbejit, iar Baby dormea.

16

Richard fu surprins când auzi anunțul că guvernul federal începuse o acțiune polițienească pentru a-i supune pe rebeli. Kainene, nu.

– Petrolul e de vină, spuse ea. Nu-l pot lăsa să le scape de sub nas. Dar războiul n-o să dureze. Madu zice că Ojukwu are planuri mari. Mi-a sugerat să donez ceva valută cabinetului de război pentru ca, la sfârșitul conflictului, să pot obține orice contract vreau.

Richard o privi ținută. Nu părea să înțeleagă că el nu putea concepe nici un fel de război, scurt sau nu.

– E mai bine dacă-ți aduci lucrurile la Port Harcourt până îi respingem pe nigerieni, spuse Kainene. Frunzărea un ziar și dădea din cap pe muzica formației Beatles venind din casetofon. Părea că pentru ea totul era normal, războiul era rezultatul inevitabil al evenimentelor, și mutatul lui de la Nsukka la Port Harcourt era cât se poate de simplu.

– Da, desigur, spuse el.

Îl duse șoferul ei. Peste tot apăruseră puncte de control, cauciucuri și scânduri de lemn bătute în cuie de-a curmezișul drumului, bărbați și femei în cămăși kaki, cu chipuri inexpressive și supuse, stând de pază. De primele două trecură cu bine. „Unde mergeți?” fură întrebați, și mașina fu lăsată să treacă. Dar, lângă Enugu, apărătorii civili blocașeră drumul cu trunchiuri de copaci și cu tobe vechi ruginite. Șoferul se opri.

– Întoarceți-vă! Întoarceți-vă! Un bărbat se uită în mașină prin geam. Ținea în mână o bucată lungă de lemn, cioplită cu grijă ca să arate ca o pușcă. Întoarceți-vă!

– Bună ziua, spuse Richard. Lucrez la Universitatea din Nsukka și merg acolo. Servitorul meu mă așteaptă. Trebuie să-mi iau manuscrisul și câteva lucruri.

– Întoarceți-vă, domnule. O să-i respingem pe barbarii ăștia în curând.

– Dar manuscrisul meu, și actele, și servitorul meu au rămas acolo. N-am luat nimic cu mine. N-am știut.

– Întoarceți-vă, domnule. Așa e ordinul. E periculos. În curând însă, când o să-i împingem înapoi pe barbari, o să vă puteți întoarce.

– Dar înțelegeți că trebuie...

Richard se aplecă mai mult în față.

Ochii bărbatului se îngustară, în timp ce ochiul mare pictat pe cămașa lui sub cuvântul „VIGILENȚĂ“ păru să se deschidă mai larg.

– Nu cumva sunteți un agent al guvernului nigerian? Voi, albi, l-ați lăsat pe Gowon să omoare femei și copii nevinovați.

– *Abu m onye Biafra*, spuse Richard.

Bărbatul râse, și Richard nu fu sigur dacă era un râs plăcut sau neplăcut.

– Ehei, un alb care zice că e biafran! Unde ați învățat să vorbiți limba noastră?

– De la soția mea.

– Bine, domnule. Nu vă faceți griji pentru lucrurile dumneavoastră din Nsukka. Drumurile o să fie degajate în câteva zile.

Șoferul întoarse și, în timp ce porneau înapoi pe drumul pe care veniseră, Richard se tot uită în spate la buștenii care blocau șoseaua până când nu-i mai zări. Se gândi cât de ușor îi fusese să pronunțe cuvintele acelea în ibo. „Sunt biafran.“ Nu știa de ce, dar spera ca șoferul să nu-i spună lui Kainene că el afirmase asta. Speră, de asemenea, că șoferul n-avea să-i spună că o numise soția lui.

Susan îl sună câteva zile mai târziu. Era aproape de prânz, și Kainene se afla într-una dintre fabricile ei.

– Nu știam că ai numărul lui Kainene, spuse Richard.

Susan râse.

– Am auzit că Nsukka a fost evacuat și am fost sigură că ești aici. Ce mai faci? Ești bine?

– Da.

– N-ai avut probleme la evacuare, nu? întrebă Susan. Totul e în regulă?

– Sunt bine.

Richard fu mișcat de grija ei.

– Foarte bine. Și acum ce vrei să faci?

– O să rămân aici deocamdată.

– E periculos, Richard. Eu mai stau cel mult o săptămână. Oamenii ăștia nu poartă niciodată războaie civilizate, nu ți se pare? Și i se mai spune război civil. Susan făcu o pauză. Am sunat la Consiliul Britanic din Enugu, și nu-mi vine să cred că oamenii noștri de acolo joacă încă polo pe apă și merg la recepții la hotelul Presidential! Ce naiba, e război!

– O să se termine curând.

– Să se termine, ha! Nigel pleacă peste două zile. N-o să se termine nimic; războiul ăsta o să dureze ani. Uită-te ce s-a întâmplat în Congo! Africanii ăștia sunt lipsiți de simțul păcii. Se bat până când cade și ultimul om...

Richard puse receptorul jos în timp ce Susan încă vorbea, surprins el însuși de grosolănia lui. O parte din el își dorea s-o poată ajuta, să azvârle sticlele de lichior din barul ei și să facă să dispară paranoia aceasta care-i marca viața. Poate era mai bine că voia să plece. Richard spera să-și găsească fericirea, cu Nigel sau într-alt fel. Se gândea încă la Susan, pe jumătate sperând că telefonul avea să sune din nou, pe jumătate că nu, când Kainene veni acasă. Îl sărută pe obraji, pe buze, pe bărbie.

– Ți-ai petrecut ziua făcându-ți griji pentru Harrison și pentru *În vremea vaselor de bronz*?

– Bineînțeles că nu, spuse el, deși știau amândoi că era o minciună.

– Harrison o să se descurce. Probabil că și-a împachetat lucrurile și s-a dus în satul lui.

– Da, probabil, spuse Richard.

– Și probabil că a luat manuscrisul cu el.

– Da.

Richard își aminti cum ea îi distrusese primul manuscris adevărat, *Coșul cu mâini*, cum îl dusesese de mână până în livadă, la grămada de foi carbonizate de sub copacul lui favorit, cu chipul total inexpressiv în tot

acest timp, și cum după aceea el nu simțise nici rușine, nici furie, ci speranță.

– Astăzi a fost o nouă demonstrație în oraș, cel puțin o mie de persoane și o mulțime de mașini acoperite cu frunze verzi, spuse ea. Mai bine s-ar ocupa de câmpuri în loc să blocheze șoselele principale. Am donat deja bani și n-am să mă las ținută cu ochii-n soare doar ca să satisfac ambițiile de putere ale lui Ojukwu.

– E vorba despre o cauză, Kainene, nu despre un om.

– Da, cauza stoarcerii de bani. Știi că șoferii de taxi nu mai iau bani de la soldați? Se supără când vreun soldat vrea să plătească. Madu zice că la cazarmă vine o dată la două zile un grup de femei, din niște sate amărâte, care aduc batate, banane și fructe soldaților. Și oamenii aceștia nu au nimic ei înșiși.

– Nu e vorba despre stoarcere de bani. E vorba despre cauză.

– Da, într-adevăr, despre cauză. Kainene clătină din cap, dar părea amuzată. Madu mi-a spus astăzi că armata nu are nimic, absolut nimic. Credeau că Ojukwu are arme ascunse pe undeva, după felul cum vorbea. „Nici o putere din Africa nu ne poate înfrânge!“ Așa că Madu și câțiva dintre ofițerii care s-au întors din Nord s-au dus să-i spună că n-avem arme, n-avem trupe mobilizate și că oamenii noștri se antrenează cu puști de lemn, pentru numele lui Dumnezeu! Voiau să le dea armele pe care le avea ascunse. Dar el le-a întors spatele și le-a spus că sunt niște complotiști care vor să-l răstoarne de la putere. Se pare că n-are nici un fel de arme și plănuiește să învingă Nigeria cu pumnii. Kainene ridică un pumn și zâmbi. Dar cred că e într-adevăr foarte atrăgător; numai barba aceea cât face!

Richard nu spuse nimic. Se gândi, în treacăt, dacă n-ar trebui să-și lase barbă.

Olanna se rezemă de balustrada terasei din fața casei lui Odenigbo din Abba, uitându-se în curte. Lângă poartă, Baby stătea în genunchi, jucându-se în nisip, iar Ugwu o privea. Vântul făcea să foșnească frunzele copacului de guava. Scoarța lui o fascina pe Olanna: era decolorată și pătată, porțiuni mai luminoase alternau cu altele întunecate, semănând cu pielea copiilor din sat care sufereau de boala de piele numită *nlacha*¹. Mulți copii se opriseră pe la ei să le spună „*nno nu*, bine ați venit“ în ziua când sosiseră de la Nsukka, și părinții, unchii și mătușile lor veniseră și ei, făcându-le urări de bine și arătându-se nerăbdători să audă noutăți despre evacuare. Olanna simțise o anumită afecțiune față de ei; urările lor de bun venit o făcuseră să se simtă protejată. Căldura aceasta se manifestase chiar și față de mama lui Odenigbo. Acum se întreba de ce nici măcar n-o îndepărtase pe Baby de bunica aceasta care o respinsese la naștere și de ce nici ea însăși nu se trăsese înapoi din îmbrățișarea mamei. Dar tot ce se întâmplase în ziua aceea părea cumva neterminat, abia stârnit doar – gătitul în bucătărie cu Ugwu, plecarea aceea atât de grăbită încât Olanna se temuse că lăsașeră cuptorul aprins, mulțimile de oameni de pe drum, zgomotul exploziilor –, așa că rămăsese calmă atunci când mama o îmbrățișase, ba chiar o strânsese și ea drept răspuns. Acum reveniseră la relații normale, mama venea adeseori s-o vadă pe Baby prin poarta de lemn făcută în gardul de lut care despărțea casa ei de curtea lui Odenigbo. Câteodată, Baby se ducea alături s-o viziteze și să alerge după caprele

¹ Probabil pitiriazis (n.tr)

care hoinăreau prin curtea ei. Olanna nu era niciodată sigură cât de curate erau bucățile de pește uscat sau de carne afumată pe care Baby le mesteca la întoarcere, dar încerca să nu se gândească la asta, la fel cum încerca să-și tempereze resentimentele; afecțiunea mamei pentru Baby fusese întotdeauna caldușă, echivocă, și era prea târziu acum pentru ca Olanna să mai aibă altceva decât resentimente.

Baby râdea de ceva ce-i spusese Ugwu; râsul ei pur, subțire o făcu pe Olanna să zâmbească. Lui Baby îi plăcea aici; viața era mai simplă și mai domoală. Pentru că aragazul, prăjitorul de pâine, oala sub presiune și condimentele de import rămăseseră toate în Nsukka, mesele lor erau și ele mai simple, și Ugwu avea mai mult timp să se joace cu ea.

– Mami Ola! strigă Baby. Vino să vezi!

Olanna își flutură mâna.

– Baby, trebuie să facem baia de seară.

Olanna se uită la șirul copacilor de mango din curtea alăturată. Pe unele crengi fructele atârnav ca niște cercei grei. Soarele apunea. Găinile cotcodăceau și zburau în arborele de cola, unde își aveau adăpostul de noapte. Îi auzea pe țărani schimbând saluturi, cu vocea aceea zgomotoasă cu care se salutau și femeile la șezătoare. Olanna li se alăturase și ea, cu două săptămâni în urmă, în clădirea primăriei, ca să coasă maiouri și prosoape pentru soldați. La început se simțise jignită pentru că, atunci când încerca să vorbească despre lucrurile pe care le lăsase în Nsukka – cărțile, pianul, hainele ei, porțelanurile, perucile, mașina de cusut Singer, televizorul –, ele o ignorau și începeau să discute despre altceva. Acum înțelesese că nimeni nu vorbea despre lucrurile lăsate în urmă. Discutau în schimb despre eforturile de a câștiga războiul. Un profesor își donase bicicleta soldaților, cizmarii făceau ghete gratis pentru soldați, țăranii le împărțeau batate. A câștiga războiul. Olannei îi era greu acum să-și închipuie războiul – gloanțele care cădeau în praful roșu din Nsukka în timp ce trupele Biafrei îi împingeau pe barbari înapoi. Îi era adesea greu să recheme din memorie orice lucru concret fără ca imaginea lui să nu fie estompată de amintirea lui Arize, a mătușii Ifeka și a unchiului Mbaezi, fără să se simtă ca și cum ar fi trăit într-un timp încremenit.

Își aruncă papucii din picioare și merse desculță de-a latul curții până la castelul de nisip al lui Baby.

– Foarte frumos, Baby. Poate îl mai găsim și mâine, dacă n-o să între caprele dimineață în curte. Acum, hai la baie!

– Nu, Mami Ola!

– Cred că Ugwu o să te ia în brațe chiar acum. Olanna îi aruncă o privire lui Ugwu.

– Nu!

Ugwu o apucă pe Baby în brațe și alergă cu ea spre casă. Un papucel îi căzu din picior, și se opriră să-l ridice. Baby spunea „Nu!“ și râdea în același timp. Olanna se întrebă cum avea să se obișnuiască Baby cu mutarea, săptămâna următoare, la Umuahia, aflată la trei ore distanță, unde Odenigbo fusese transferat la Ministerul Forțelor de Muncă. Sperase să poată lucra la Ministerul pentru Cercetare și Producție, dar erau prea mulți solicitanți supracalificați și prea puține slujbe; până și ei i se spusese că nu exista nici un post vacant pentru ea în nici un minister. Avea să predea la școala primară – aceasta avea să fie contribuția ei la sprijinirea războiului. Olanna spera că profesorul Achara le găsisese o locuință aproape de alți foști profesori de la universitate, pentru ca Baby să se poată juca acolo cu copiii de seama ei.

Olanna se așeză pe unul dintre scaunele joase de lemn cu șezutul înclinat, în care trebuia să se lase pe spate ca să se poată odihni. Erau scaune cum văzuse numai la țară, făcute de tâmplarii din sate, care își puneau semnele în intersecții de drumuri prăfuite, scriindu-le adesea greșit: „TĂMPLAR“ sau „TÂMBLAR“. Pe astfel de scaune nu se putea sta drept. Forma lor implica o viață al cărei confort se câștiga cu greu, cu serii în care oamenii, ieșiți în curte la aer, se lăsau pe spate după o zi de trudă la câmp sau în gospodărie. Sau poate că implica o viață de plictis și trândăvie.

Se lăsase întunericul, și liliecii zburau zgomotoși pe deasupra capetelor când Odenigbo se întoarse acasă. Era întotdeauna plecat după-amiezile, la întruniri peste întruniri, toate destinate discuțiilor despre cum Abba avea să joace un rol major în consolidarea statului biafran. Uneori Olanna vedea cum bărbații se întorceau de la aceste întâlniri ținând în mâini arme false cioplite din lemn. Se uită cum Odenigbo urcă apăsător pe terasă, cu pas agresiv, încrezător. Bărbatul ei. Câteodată, când îl privea, Olanna se simțea cuprinsă de un sentiment al proprietății plin de mândrie.

– *Kedu?* o întrebă el, aplecându-se s-o sărute pe gură.

Îi cercetă chipul cu atenție, ca și cum trebuia să facă asta ca să se asigure că ea era bine. Proceda așa în fiecare zi de când Olanna se întor-sese din Kano. Îi spunea adesea că „experiența“ aceea o schimbase și o făcuse mult mai „interiorizată“. Când vorbea cu prietenii lui, el spunea „masacru“, dar față de ea nu folosisese niciodată cuvântul. Era ca și când ceea ce se întâmplase în Kano fusese un masacru, dar ceea ce văzuse Olanna fusese o experiență.

– Sunt bine, spuse ea. N-ai venit cumva mai devreme?

– Am terminat mai devreme pentru că mâine o să avem adunare generală în centrul satului.

– De ce? întrebă Olanna.

– Bătrânii au decis că e timpul să ținem o asemenea întrunire. Circulară tot felul de zvonuri stupide despre evacuarea, în scurt timp, a satului. Unii ignoranți susțin chiar că trupele federale au intrat în Awka¹! Odenigbo râse și se așeză lângă Olanna. Vii și tu?

– La adunare? Ea nici măcar nu se gândise la asta. Eu nu sunt din Abba.

– Ai putea fi, dacă te-ai căsători cu mine. Ar trebui să fii.

Ea îl privi.

– Suntem bine așa cum suntem.

– Suntem în război, și mama va trebui să decidă ce va face cu trupul meu dacă mi se va întâmpla ceva. Tu ar trebui să fii cea care să ho-tărăască asta.

– Încetează, nu ți se va întâmpla nimic.

– Bineînțeles că nu mi se va întâmpla nimic. Vreau doar să te căsătorești cu mine. Ar trebui, într-adevăr, să ne căsătorim. Nu mai are nici un sens. N-a avut niciodată.

Olanna privi cum o viespe zbura în jurul cuibului buretos din colțul casei. Pentru ea avusese sens decizia de a nu se căsători, nevoia de a proteja relația dintre ei învelind-o în aura neconvenționalului. Dar vechiul sistem care se potrivea idealurilor ei dispăruse acum, când Arize, mătușa Ifeka și unchiul Mbaezi aveau să rămână pentru totdeauna

¹ Capitala statului Anambra din sudul Nigeriei, care se învecinează la nord cu statul Enugu (unde se află Abba). (n.tr.)

numai niște imagini înghețate într-un album. Acum, când gloanțele cădeau în Nsukka.

– Înseamnă că va trebui să-i duci vin de palmier tatălui meu, spuse ea.

– Adică ești de acord?

Un liliac zbură în picaj, și Olanna își feri capul.

– Da, sunt de acord.

Dimineață, Olanna auzi crainicul din sat trecând prin fața casei, bătând cu degetele într-un *ogene*¹ zgomotos.

– Măine la la ora patru după-amiază toată Abba se va aduna în piața Amaeze! Bom-bom-bom. Măine la ora patru după-amiază toată Abba se va aduna în piața Amaeze! Bom-bom-bom. Abba spune că toți bărbații și toate femeile trebuie să fie prezenți! Bom-bom-bom. Cine nu vine va primi o amendă!

– Mă întreb cât de mari sunt amenzile, spuse Olanna, privindu-l pe Odenigbo îmbrăcându-se. El ridică din umeri. N-avea decât cele două cămăși și cele două perechi de pantaloni pe care Ugwu apucase să le împacheteze în grabă, și zâmbea, gândindu-se cum ea știa în fiecare dimineață ce avea să poarte încă înainte ca el să se îmbrace.

Tocmai se așezaseră la masă să ia micul dejun, când Land Roverul părinților ei intră în curte.

– Ce noroc, spuse Odenigbo. Am să-i spun tatălui tău chiar acum. Putem face nunta aici săptămâna viitoare.

Surâdea. Avea un aer băiețesc de când ea îi acceptase cererea în căsătorie în seara dinainte, pe terasă, un aer naiv și fericit pe care Olanna își dori să-l fi putut avea și ea.

– Știi că nu așa se face, spuse ea. Trebuie să te duci cu familia ta la Umunnachi și să faci totul cum trebuie.

– Bineînțeles că știu. Glumeam doar.

Olanna se duse la ușă, întrebându-se de ce veniseră părinții ei. Fuseseră în vizită cu numai o săptămână înainte, la urma urmelor, și Olanna nu se simțea tocmai pregătită pentru încă un monolog nervos al mamei sale în timp ce tatăl ei ar fi stat alături și ar fi dat din cap aprobator: te rugăm, vino și stai cu noi în Umunnachi; Kainene ar trebui să plece din Port Harcourt până când vom ști precis dacă războiul ăsta

¹ Clopot ținut în mână, făcut din fier (n.tr.)

durează sau nu; administratorul yoruba pe care l-am lăsat în casă ne va jefui; îți spun eu, trebuia să aranjăm să aducem toate mașinile înapoi.

Land Roverul parcase sub copacul de cola, și din el coborî mama Olannei. Era singură. Olanna se simți puțin ușurată că tatăl ei nu venise. Îi era mai ușor să se descurce cu câte unul odată.

– Bine ai venit, mamă, *nno*, spuse Olanna, îmbrățișând-o. Totul e în regulă?

Mama ei ridică din umeri, vrând să spună „așa și așa“ Purta o fustă roșie, o bluză roz și pantofi negri lucioși, fără toc.

– Da, e bine. Mama se uită în jur, în același fel în care se uitase, pe furiș, data trecută, când îi înghesuisese un plic cu bani în mână. El unde e?

– Odenigbo? E înăuntru, mănâncă.

Mama o conduse pe terasă și se sprijini de un stâlp. Își deschise geanta și îi făcu Olannei semn să se uite înăuntru. Era plină de bijuterii sclipitoare, de corali, metale și pietre prețioase.

– Ah! Ah, mamă, pentru ce sunt toate astea?

– Le iau cu mine peste tot acum. Diamantele le țin în sutien. Mama ei vorbea în șoaptă. *Nne*, nimeni nu știe ce se întâmplă. Am auzit că Umunnachi o să cadă în curând și că trupele federale sunt foarte aproape.

– Barbarii nu au cum să fie aproape. Trupele noastre îi împing înapoi din Nsukka.

– Dar cât timp le trebuie ca să-i respingă?

Olannei îi displicu expresia ezitantă de pe chipul mamei sale, felul în care își cobora vocea parcă pentru a-l exclude pe Odenigbo. N-avea să-i spună că ei doi se hotărâseră să se căsătorească. Nu încă.

– În orice caz, spuse mama ei, eu și tatăl tău ne-am gândit bine ce să facem. Am plătit pe cineva care ne va duce în Camerun, și acolo ne va urca într-un avion spre Londra. O să ne folosim pașapoartele nigeriene; camerunezii n-o să ne facă probleme. N-a fost ușor, dar am aranjat. Am plătit pentru patru persoane. Mama Olannei își pipăi acoperământul de cap, parcă pentru a se asigura că era încă la locul lui. Tatăl tău s-a dus în Port Harcourt să-i spună lui Kainene.

Olannei i se făcu milă de expresia rugătoare din ochii mamei sale. Mama știa că ea n-avea să fugă în Anglia cu ei și că nici Kainene n-avea s-o facă. Dar gestul acesta de a încerca, de a face acest efort

disperat, bine intenționat, sortit eșecului de la bun început era exact în spiritul ei.

– Știi că nu merg, mamă, spuse ea cu blândețe, vrând să întindă mâna și să atingă obrazul delicat al mamei sale. Dar tu și tata ar trebui să plecați, dacă asta vă face să vă simțiți mai în siguranță. Eu rămân cu Odenigbo și cu Baby. Peste câteva săptămâni ne mutăm la Umuahia, pentru că Odenigbo o să înceapă munca la minister. Olanna se opri. Ar fi vrut să-i spună că aveau să facă nunta în Umuahia, dar, în loc de asta, adăugă: De îndată ce Nsukka va fi eliberată, ne întoarcem acolo.

– Dar dacă Nsukka nu va fi eliberată? Dacă războiul se va prelungi indefinit?

– N-o să se prelungească.

– Cum aș putea să-mi las copiii și să plec?

Dar Olanna știa că mama ei putea și că avea s-o facă.

– O să ne descurcăm, mamă.

Mama ei își șterse ochii cu dosul palmei, deși nu avea lacrimi în ei, apoi scoase un plic din geantă.

– E o scrisoare de la Mohammed. Cineva ne-a adus-o în Umunnachi. Se pare că a auzit că Nsukka a fost evacuată și a crezut că ai venit în Umunnachi. Scuză-mă, a trebuit să o deschid, ca să fiu sigură că nu era nimic periculos în ea.

– Nimic periculos? Întrebă Olanna. *Gini*? Ce tot vorbești, mamă?

– Cine știe? Oare acum nu e unul dintre inamici?

Olanna clătină din cap. Era bucuroasă că mama ei avea să plece în străinătate și că nu mai trebuia să aibă de-a face cu ea până la sfârșitul războiului. Ar fi vrut să aștepte până după plecarea ei ca să citească scrisoarea, pentru ca mama să nu-i scruteze expresia de pe chip, dar nu se putu abține să nu scoată imediat foaia de hârtie din plic. Caligrafia lui Mohammed semăna cu el însuși – era nobilă și prelungă, cu înfloriri elegante. Voia să știe dacă ea o ducea bine. Îi dădea câteva numere de telefon unde putea să sune dacă avea nevoie de ceva. Războiul i se părea absurd și spera să se sfârșească repede. O iubea.

– Slavă Domnului că nu te-ai măritat cu el, spuse mama ei, privind-o cum împătorea scrisoarea. Îți poți imagina în ce situație ai fi fost acum? *O di egwu!*

Olanna nu zise nimic. Mama ei plecă la scurt timp după aceea; nu voi să intre să-l vadă pe Odenigbo.

– Spune-mi dacă te răzgândești, *nne*, am plătit pentru patru persoane, zise ea, urcând în mașină cu geanta plină de bijuterii strânsă la piept. Olanna îi făcu încet cu mâna până când Land Roverul ieși pe poartă.

Fu surprinsă să vadă câți bărbați și câte femei se adunaseră în piața centrală, înghesuindu-se în jurul bătrânului copac *udala*¹. Odenigbo îi spusese cum, cu mulți ani în urmă, el și ceilalți copii din sat, trimiși fiind să măture piața centrală dimineața, își petreceau cea mai mare parte a timpului bătându-se pe fructele de *udala* care căzuseră din copac. Nu se puteau cățăra în el și nici nu îl puteau culege pentru că era tabu; *udala* aparținea spiritelor. Olanna se uită în sus la arbore în timp ce bătrânii satului se adresau mulțimii și și-l imagină pe Odenigbo aici, copil, privind în sus la fel cum făcea ea acum, sperând să vadă silueta ca de fum a unui spirit. Oare fusese plin de energie, ca Baby? Probabil, poate încă mai mult ca ea.

– Abba, *kwenu!* spuse *dibia* Nwafor Agbada, omul ale cărui leacuri se spunea că erau cele mai puternice prin acele părți.

– Iaaa! răspunseră toți.

– Abba, *kwezuenu!*

– Iaaa!

– Abba n-a fost niciodată învinsă de nimeni. Am spus că Abba n-a fost niciodată înfrântă. *Dibia* avea o voce puternică. Pe cap i se vedeau numai câteva smocuri de păr ca de vată, iar toiagul îi vibra când îl înfîgea în pământ. Noi nu căutam cearta cu lumânarea, dar, dacă alții o caută, atunci îi vom strivi! Ne-am luptat cu Ukwulu și cu Ukpo² și le-am învins. Tatăl meu nu mi-a povestit niciodată despre vreun război în care noi să fi fost înfrânți, și nici tatăl lui nu-i spusese vreodată despre așa ceva. N-o să plecăm niciodată din locul nostru natal. Strămoșii nu ne dau voie. N-o să plecăm niciodată de pe pământul nostru!

¹ Arbore specific Africii tropicale (*Chrysophyllum albidum*), cu fructe cămoase și suculente, comestibile; este foarte popular în sudul Nigeriei, unde este adesea considerat copac sacru. (n.tr.)

² Sate din regiune (n.tr.)

Mulțimea aclamă. La fel făcu și Olanna. Își aminti de întrunirile pentru susținerea independenței de la universitate. Mișcările maselor o făceau întotdeauna să se simtă mai puternică, gândul că, pentru o scurtă perioadă de timp, toți oamenii aceștia erau uniți de o singură idee.

Îi spuse lui Odenigbo despre scrisoarea de la Mohammed în timp ce se întorceau de la adunare.

– Trebuie să fie atât de nefericit. Mi-e greu să-mi imaginez cum se simte.

– Cum poți spune asta? întrebă Odenigbo.

Ea își încetini pasul și se întoarse spre el, uimită.

– Ce s-a întâmplat?

– S-a întâmplat că tu îmi spui că un nenorocit de musulman hausa e supărat! Este complice, complice fără nici o scuză, la tot ce a avut de suferit poporul nostru. Cum poți spune că e supărat?

– Glumești?

– Dacă glumesc? Cum poți spune așa ceva după ce ai văzut ce au făcut în Kano? Îți închipui ce trebuie să se fi petrecut cu Arize? Femeile însărcinate au fost violate înainte de a fi spintecate!

Olanna se dădu un pas înapoi. Călcă pe o piatră de pe drum. Nu putea să creadă că el adusese vorba despre Arize în felul acesta, că îi pângărise amintirea numai ca să-și susțină argumentul părținitor într-o dispută. Furia o îngheță. Porni mai departe repede, trecând pe lângă Odenigbo, și, când ajunse acasă, se întinse în camera de oaspeți, și nu fu surprinsă când simți o nouă Cădere în Abis. Se luptă să smulgă pătura aceea de pe ea, să respire, și în cele din urmă rămase zăcând în pat, epuizată. A doua zi nu-i vorbi lui Odenigbo. Și nici în ziua următoare. Și, când vărul mamei sale, unchiul Osita, veni din Umunnachi să-i spună că era chemată la o întâlnire în curtea bunicului ei, nu-i spuse lui Odenigbo despre ea. Îl rugă doar pe Ugwu s-o pregătească pe Baby, și, după ce Odenigbo plecă la o întrunire, Olanna se urcă împreună cu ei în mașina lui.

Își aminti cum Odenigbo îi spusese: „Iartă-mă, iartă-mă“, cu o urmă de nerăbdare în glas, ca și cum era îndreptățit să-i obțină iertarea. Probabil își închipuia că, dacă el putuse ierta ceea ce se întâmplase înainte de nașterea lui Baby, ea putea să ierte orice. Gândul acesta îi repugna. Poate de aceea nu-i spusese că pleca la Umunnachi.

Sau poate pentru că știa de ce era chemată în Umunnachi și nu voia să discute subiectul cu Odenigbo.

Merseră pe drumul de țară plin de hârtoape, mărginit de ierburi înalte, și Olanna se gândi la cât de interesant era faptul că țăranii trimiteau vorbă că „Umunnachi te cheamă“, ca și cum Umunnachi ar fi fost o persoană, nu un oraș. Ploua. Drumurile erau nămolose. Olanna se uită la cele trei etaje impunătoare ale casei de vacanță a părinților ei în timp ce trecea pe lângă ea; probabil că acum erau deja în Camerun, sau poate chiar în Londra sau la Paris, citind ziarele ca să afle ce se întâmpla în țară. Parcă în fața casei bunicului, lângă gardul de stuf. Cauciucurile patinară pe solul noroios. După ce Ugwu și Baby se dădură jos din mașină, ea rămase nemișcată câteva clipe, privind picăturile de apă alunecând pe parbriz. Simțea o menghină în piept; și trebui să respire de câteva ori încet ca să se elibereze și să poată răspunde la întrebările pe care bătrânii orașului aveau să i le pună la adunare. Vor fi blânzi și respectuoși – toți cei adunați în sufrageria igrasioasă: unchii mai bătrâni, soțiile lor, câțiva veri, poate și un bebeluș prins în spatele cuiva.

Ea avea să vorbească limpede și să se uite la liniile albe trase cu creta pe toată podeaua, unele șterse de ani, unele simple, drepte, altele curbate, încârligate, iar altele simple inițiale. Copil fiind, Olanna fusese de mai multe ori martoră la momentele când bunicul ei oferea bucata de *nzu* oaspeților săi și urmărise cu atenție toate mișcările bărbaților care desenau pe podea și ale femeilor care și-o întindeau pe față și, câteodată, chiar o meștecau¹. Odată, când bunicul ei ieșise din casă, Olanna luase și ea în gură bucata de caolin, și își amintea încă gustul ei tern de potasă.

Bunicul ei, Nweke Udene, ar fi condus adunarea aceasta dacă ar mai fi fost în viață. Acum însă conducătorul urma să fie Nwafor Isaiah; era cel mai în vârstă membru al *umunnei* lor. El avea să spună:

¹ Este vorba despre un ritual de întâmpinare a musafirilor care intră în sanctuarul familiei (*obi*), ce servește, de asemenea, drept cameră unde sunt primiți oaspeții. În semn de prietenie, capul familiei le oferă fragmente de nuci cola și o bucată de *nzu* (un soi de caolin local), invitându-i să-și deseneze fiecare emblema pe podea. *Nzu*, ca simbol al albeții și purității specifice spiritelor divine, și nucile cola, ca simbol al vieții, sunt instrumente religioase esențiale în stabilirea unei bune comunicări între gazdă și musafiri. *Nzu* este și consumat câteodată, îndeosebi de către femei (și mai ales de către femeile gravide). (n.tr.)

– Alții s-au întors în sat, dar noi ne-am tot uitat în lungul drumului după fiul nostru Mbaezi, și soția noastră Ifeka, și fiica noastră Arize, ca și după fiul nostru adoptiv din Ogidi¹. Am așteptat multă vreme, și nu i-am văzut venind. Au trecut multe luni, și ochii ne dor de atâta privit în lungul drumului. Te-am chemat astăzi aici ca să ne spui ce știi. Umunnachi te roagă să spui ce știi despre copiii ei care nu s-au întors din Nord. Tu ai fost acolo, fică a noastră. Ceea ce vom afla de la tine vom spune și noi mai departe lui Umunnachi.

Așa se și întâmplă. Singurul lucru pe care Olanna nu-l prevăzuse fură strigătele surorii mătușii Ifeka, Mama Dozie. Era o femeie aprigă, despre care se spunea că îl bătuse odată pe Tata Dozie, când acesta își părăsise copilul bolnav ca să se ducă să-și viziteze ibovnica. Mama Dozie era atunci plecată să culeagă taro de pe *agu*². Copilul aproape murise. Se spunea că Mama Dozie îl amenințase că, dacă i-ar fi murit copilul, i-ar fi tăiat penisul înainte să-l strângă de gât.

– Nu minți, Olanna Ozobia, *i sikwana asi!* țipă Mama Dozie. Vărsatul de vânt să se abată asupra ta dacă minți. Cine ți-a spus că ai văzut într-adevăr trupul surorii mele? Cine ți-a spus? Nu minți! Holera să vină peste tine dacă minți.

Fiul ei Dozie o scoase afară. Băiatul crescuse foarte înalt de când îl văzuse Olanna ultima oară, cu vreo doi ani în urmă. O ținea strâns pe mama lui în timp ce ea încerca să-l împingă într-o parte, ca și cum ar fi vrut s-o ia la pumni pe Olanna, și Olanna își dori s-o fi putut lăsa s-o facă. Ar fi lăsat-o s-o lovească și s-o pâlmuiască dacă asta ar fi făcut-o să se simtă mai bine, dacă asta ar fi putut să transforme ceea ce tocmai le spusese membrilor numeroasei ei familii adunate în încăpere într-o minciună. Își dori ca Odinchezo și Ekene să țipe și ei la ea și s-o întrebe cum de mai era în viață, în loc să zacă moartă la fel ca sora lor, și părinții lor, și cumnatul lor. Își dori să nu-i vadă stând acolo pe scaune, tăcuți, cu privirea plecată ca a multor bărbați în doliu, și, mai târziu, să nu-î fi spus că se bucurau că ea nu văzuse trupul lui Arize; toată lumea știa ce le făcuseră monștrii aceia femeilor însărcinate.

¹ Oraș yoruba din statul Kogi, aflat în sudul Regiunii de Nord tradiționale a Nigeriei. De acolo provenea familia soțului lui Arize. (n.tr.)

² Terenul cultivat al familiei, parcelă, lot (n.tr.)

Odinchezo rupse o frunză marc din planta *ede*¹ și i-o dădu Olannei pe post de umbrelă. Dar Olanna nu și-o ținu deasupra capului în timp ce fugea spre mașină. Nu se grăbi nici să descuie mașina și lăsă ploaia să-i cadă peste părul împletit în codițe, pe lângă ochi și pe obraji. Era surprinsă de cât de repede se încheiase întrunirea, de cât de puțin timp îi trebuise ca să confirme moartea a patru dintre membrii familiei. Le dăduse celor rămași în urmă dreptul de a jeli, de a purta doliu și de a primi vizitatori care aveau să intre în casă spunând: *Ndo nu*. Le dăduse dreptul de a-și continua viața după încheierea perioadei de doliu și de a-i considera pe Arize, pe părinții și pe soțul ei plecați pentru totdeauna. Povara celor patru înmormântări care aveau să se desfășoare în tăcere atârna pe umerii ei, înmormântări motivate nu de trupurile lor, ci de vorbele ei. Și Olanna se întrebă dacă nu cumva greșise, dacă nu cumva își imaginase cadavrele care zăceau în praf, atât de multe în curte, încât amintirea lor îi umplea încă gura de salivă. Când deschise în cele din urmă ușa mașinii, și Baby și Ugwu se repeziră înăuntru, Olanna șezu câteva momente nemișcată, conștientă că Ugwu o privea îngrijorat și că Baby era gata să adoarmă.

– Vreți să vă aduc puțină apă? întrebă Ugwu.

Olanna clătină din cap. El știa, bineînțeles, că nu-i trebuia apă. Voise doar s-o scoată din starea aceea de transă și s-o îndemne să pornească motorul înapoi spre Abba.

¹ Planta de taro, care are frunze mari în formă de inimă. (n.tr.)

Ugwu îi văzu primul pe oamenii care mergeau pe drumul de țară ce străbătea Abba. Trăgeau după ei capre, duceau batate și cutii pe cap, covoare rulate și găini sub braț, lămpi cu petrol în mână. Copiii duceau și ei lighene sau târau alți copilași mai mici. Ugwu îi privi trecând pe lângă ei, unii tăcuți, alții vorbind tare; mulți dintre ei, Ugwu știa, habar n-aveau unde se duceau.

Stăpânul veni acasă devreme în ziua aceea.

– Măine plecăm spre Umuahia, spuse el. Ne-am fi dus acolo oricum. Plecăm doar cu o săptămână sau două mai devreme.

Vorbea prea repede, privind fix undeva departe. Ugwu se întrebă dacă era din cauză că nu voia să admită că satul lui era gata să cadă în mâinile dușmanului sau pentru că Olanna nu-i vorbea. Ugwu nu știa ce se întâmplase între ei, dar, orice fusese, se petrecuse după adunarea satească din piață. Olanna venise acasă ciudat de tăcută. Vorbise mecanic. Nu râsese. Îl lăsase pe stăpân să ia toate deciziile legate de Baby și de mâncare, petrecându-și cea mai mare parte a timpului pe scaunul înclinat de pe terasă. Odată Ugwu o văzu îndreptându-se spre copacul de guava și mângâindu-i trunchiul, și își spusese că avea să se ducă s-o ia de acolo, un minut mai târziu, înainte ca vecinii să înceapă să creadă că înnebunise. Dar Olanna nu rămăsese acolo mult. Se răsucise încet, se întorsese și se așezase pe terasă.

Acum arăta la fel de tăcută.

– Te rog împachetează lucrurile și mâncarea pentru mâine, Ugwu.

– Da, doamnă.

El împachetă repede – oricum nu aveau prea multe lucruri; nu era ca la Nsukka, unde fusese paralizat de nevoia de a alege dintre atâtea, încât luase foarte puține. Le puse în mașină devreme a doua zi, și apoi străbătu casa, verificând să nu fi uitat ceva. Olanna luase deja alburmele și o îmbăiasă pe Baby. Așteptară lângă mașină până când stăpânul verifică uleiul și apa de la motor. Pe drum, oamenii treceau în grupuri mari.

Portița de lemn din gardul de pământ din spatele casei scârțâi, și Aniekwena intră în curte. Era vărul stăpânului. Lui Ukwu îi displăcea curbura vicleană a buzelor lui; venea întotdeauna în vizită la ora mesei și apoi spunea: „Oh! oh!“ cu o expresie de surpriză exagerată când Olanna îl ruga să li se alăture la „ducerea mâinilor la gură“ Acum arăta mohorât. În spatele lui venea mama stăpânului.

– Suntem gata de plecare, Odenigbo, dar mama ta refuză să-și strângă lucrurile și să vină cu noi, spuse Aniekwena.

Stăpânul trânti capota.

– Mamă, credeam că ne-am înțeles că vei merge la Uke¹

– *Ekwuzikwananu nofu!* Nu spune asta! Tu mi-ai zis că trebuie să plecăm și că e mai bine să mă duc la Uke. Dar m-ai auzit pe mine să fiu de acord? Ți-am spus eu „da“?

– Vrei atunci să vii cu noi la Umuahia? întrebă stăpânul.

Mama se uită la mașina încărcată.

– Dar de ce plecați? Unde plecați? Auziți voi vreo armă?

– Oamenii pleacă din Abagana² și Ukpo, ceea ce înseamnă că soldații hausa sunt aproape și curând vor intra în Abba.

– Nu l-ai auzit pe *dibia* al nostru spunând că Abba n-a fost niciodată înfrântă? Pentru cine să plec eu din propria casă? *Alu melu!* Știi că tatăl tău m-ar blestema?

– Mamă, nu poți sta aici. Nu va mai rămâne nimeni în Abba.

Ea privi în sus, mijind ochii atentă, ca și cum căutatul unei nuci cola coapte ar fi fost mai important decât ceea ce spunea stăpânul.

Olanna deschise portiera și o rugă pe Baby să se urce în spate.

¹ Orășel provincial în statul Anambra, în apropiere de Onitsha (n.tr.)

² Localitate din vecinătatea Abbei (n.tr.)

– Veștile nu sunt bune. Soldații hausa sunt aproape, anunță Aniekwena. Eu plec la Uke. Trimiteti-ne vorbă când ajungeți în Umuahia.

Se întoarse și se îndepărtă.

– Mamă! țipă stăpânul. Du-te imediat și adu-ți lucrurile!

Mama lui continua să se uite la copacul de cola.

– O să rămân aici să am grijă de casă. După ce-o să plecați cu toții, o să vă întoarceți. Eu am să fiu aici și am să vă aștept. Pentru cine să plec din casa mea, *gbo*?

– Poate ar fi mai bine să-i vorbești cu blândețe decât să ridici vocea, spuse Olanna în engleză.

Avea o voce foarte rece, formală. Ugwu n-o mai auzise vorbindu-i stăpânului astfel decât în lunile dinaintea nașterii lui Baby.

Mama stăpânului îi privea suspicioasă, ca și cum era sigură că Olanna tocmai o insultase în engleză.

– Mamă, nu vrei să vii cu noi? Întrebă stăpânul. *Biko*. Te rog, vino cu noi.

– Dă-mi cheia de la casa ta. Poate o să am nevoie de ceva de acolo.

– Te rog, vino cu noi.

– Dă-mi cheia!

Stăpânul o privi țintă, în tăcere, și apoi îi întinse o legătură de chei.

– Te rog, vino cu noi, repetă el, dar ea nu spuse nimic și legă cheile de un colț al fustei.

Stăpânul se urcă în mașină. În timp ce ieșea din curte, se tot întoarse să se uite la mama lui, poate ca să vadă dacă nu-și schimbase hotărârea și nu se repezea după Aniekwena sau nu-i făcea lui semn să oprească. Dar ea rămase locului. Stătu acolo, fără să le facă semn. Ugwu o urmări și el până când ieșiră în drumul de țară. Cum putea să rămână acolo, singură, fără nici o rudă? Dacă toată lumea din Abba pleca, ce avea să mănânce din moment ce n-avea să mai existe nici o piață?

Olanna atinse umărul stăpânului.

– N-o să pățească nimic. Trupele federale nu vor rămâne în Abba, ci doar vor trece.

– Da, spuse stăpânul.

Se aplecă și o sărută pe buze, și Ugwu simți o mare ușurare că-și vorbeau din nou. Grupurile de refugiați care treceau pe drum se răriseră.

– Profesorul Achara ne-a găsit o casă în Umuahia, spuse stăpânul cu o voce prea zgomotoasă, prea voioasă. Câțiva dintre vechii noștri prieteni sunt deja acolo, și curând lucrurile vor reveni la normal. Totul va fi absolut normal!

Pentru că Olanna nu răspunse nimic, Ugwu zise:

– Da, domnule!

Casa nu avea nimic normal. Pe Ugwu îl enervau acoperișul de stuf și pereții nevopsiți, crăpați, dar cel mai tare îl deranja latrina scundă și întunecoasă din spatele casei, acoperită cu o foaie de zinc ruginită, ca să nu atragă muștele. Baby era îngrozită. Prima dată când o folosise, Ugwu o ținuse pe loc, în timp ce Olanna o liniștea. Baby plângea întruna. Plânsese des în zilele următoare, ca și cum își dădea seama și ea că era o casă nedemnă de stăpân, că întreaga curte era urâtă, cu smocurile ei de iarbă tocită și cu blocurile de ciment îngrămădite într-un colț, că locuințele vecinilor erau prea aproape, atât de aproape, încât se simțeau mirosurile grețose din bucătărie și se auzeau copiii plângând. Ugwu era sigur că domnul profesor Achara îl păcălise pe stăpân recomandându-i să închirieze casa aceasta; omul avea ceva viclean în ochii aceia exoftalmici. În plus, casa în care locuia el, pe aceeași stradă, era mare și vopsită într-un alb strălucitor.

– Nu e o casă bună, doamnă, spuse Ugwu.

Olanna râse.

– Ia te uită. Nu știi câți oameni locuiesc la comun în vremurile astea? Sunt prea puține case. Iar noi avem două dormitoare, o bucătărie, o sufragerie și o cameră de zi. Am avut noroc că am cunoscut pe cineva în Umuahia.

Ugwu nu mai spuse nimic. Ar fi vrut ca Olanna să nu fie atât de mulțumită cu ce avea.

– Am decis să facem nunta luna viitoare, îi spuse Olanna peste câteva zile. O să vină foarte puțină lume, și masa o s-o punem aici în curte.

Ugwu rămase cu gura căscată. Își imaginase pentru ei o nuntă perfectă, casa din Nsukka decorată festiv, cu fața de masă albă apretată încărcată cu farfurii. Mai bine ar fi așteptat să se termine războiul decât să țină nunta în casa asta cu camerele ei mohorâte și cu bucătăria igrasioasă.

Nici măcar stăpânului nu părea să-i pese de casă. Se întorcea serile de la minister și ședea afară, ascultând mulțumit Radio Biafra și BBC, ca și cum terasa nu avea podeaua de pământ, ca și cum banca grosolană de lemn era la fel de comodă cum fusese canapeaua tapițată din Nsukka. Pe măsură ce treceau săptămânile, prieteni de-ai lui începură să vină în vizită. Uneori stăpânul mergea cu ei la barul Răsăritul de Soare din josul străzii. Alteori ședea cu ei pe terasă, discutând. Vizitele lor îl făceau pe Ugwu să ignore pentru o vreme starea jalnică a casei. Nu mai servea supă de ardei iute sau băuturi, dar cel puțin asculta variațiile vocilor lor, râsul, cântecele, strigătele stăpânului. Viața ajunsese să semene cu rutina din Nsukka din perioada de dinaintea proclamării independenței; speranța renăscu.

Lui Ugwu îi plăcea de Special Julius, care purta tunică până la genunchi, împodobite cu paiete, era furnizor al armatei și aducea lăzi de bere Golden Guinea, sticle de whisky White Horse și câteodată benzină într-o canistră neagră; tot Special Julius fu cel care îi sugeră stăpânului să-și camufleze mașina cu frunze de palmier și să-și vopsească farurile cu gudron de ulei.

– E foarte puțin probabil că vor fi raiduri aeriene, dar vigilența trebuie să fie cuvântul de ordine! spuse stăpânul cu peria în mână. O parte din gudron se scursese pe aripă, pătând albastrul mașinii, și, mai târziu, după ce stăpânul intră în casă, Ugwu îl șterse cu grijă, până când pelicula neagră nu mai acoperea decât farurile.

Dar musafirul favorit al lui Ugwu era domnul profesor Ekwenugo. Făcea parte din Grupul Oamenilor de Știință. Unghia degetului arătător îi era atât de lungă și de ascuțită, încât semăna cu un pumnal zvelt, și Ekwenugo o tot mângâia în timp ce povestea despre ceea ce făceau el și colegii lui: mine terestre de mare putere numite *ogbunigwe*, lichid de frână din ulei de cocos, motoare de mașini din fiare vechi, mașini blindate, grenade. Ceilalți chiuiau de fiecare dată când făcea câte un anunț, și Ugwu chiuia și el de pe taburetul lui din bucătărie. Anunțul despre primele arme cu rachetă făcute în Biafra stârni un ropot de aplauze.

– Au fost lansate în după-amiaza aceasta, chiar azi, spuse el, mângâindu-și unghia. Primele noastre arme cu rachetă. Prieteni, suntem pe drumul cel bun.

– Suntem o țară de genii! Special Julius vorbi unei audiențe abstracte. Biafra este o țară a geniului!

– O țară de geniu, repetă Olanna, pendulând delicat între zâmbet și râs.

Aplauzele lăsară curând locul cântecelor.

Solidarity forever!

Solidarity forever!

Our republic shall vanquish!'

Ugwu cânta și el, și-și dori, din nou, să se alătore trupelor de voluntari civili sau miliției, în căutarea spionilor nigerieni ascunși prin păduri. Jurnalul de război de la radio devenise punctul central al fiecărei zile; lui Ugwu îi plăceau răpăitul tobelor, vocea înflăcărată care spunea:

Vigilența permanentă este prețul libertății! Aici Radio Biafra Enugu! Iată știrile de pe front.

După anunțurile fulminante – trupele biafrane respingeau ultimele rămășițe ale inamicului, numărul soldaților nigerieni morți era în creștere, operațiunile de degajare a câmpului de luptă se încheiau –, Ugwu își imagina că intra în armată. Era ca recruții aceia care plecau spre taberele de antrenament, în timp ce rudele și binevoitorii stăteau pe marginea drumului și îi ovaționau, care porneau cu ochii strălucind, în uniforme arătoase, țepene de atâta apret, cu jumătatea de soare scântindu-le pe mânecă.

Își dorea să joace și el un rol, să acționeze. Să contribuie la victorie. Așa încât, când auzi la radio știrea că trupele biafrane ocupaseră regiunea central-vestică și se îndreptau spre Lagos, Ugwu simți un amestec ciudat de ușurare și dezamăgire. Obținuseră victoria, și el era nerăbdător să se întoarcă în casa de pe strada Odim, să fie aproape de familia lui, s-o vadă din nou pe Nnesinachi. Pe de altă parte însă, părea

¹ „Solidaritate pentru totdeauna! / Solidartate pentru totdeauna! / Republica noastră va birui!”

Adaptare a unui faimos imn sindical, *Solidarity forever*, care se cântă pe melodia americană tradițională *John Brown's Body* (*Glory, glory, hallelujah*) (n.tr.)

că războiul se terminase prea repede și că el nu contribuise cu nimic. Special Julius aduse o sticlă de whisky, și toți oaspeții cântară, beți, și proclamară măreția Biafrăi, idioțenia nigerienilor, tembelismul crainicilor BBC.

– Ascultă puțin vocile astea nenorocite! Într-adevăr, „ce resurgență extraordinară a Biafrăi“!

– Sunt uimiți pentru că armele pe care Harold Wilson le-a dat busurmanilor ăloră sălbatici nu ne-au omorât atât de repede pe cât sperau!

– Pe ruși ar trebui să-i învinuiți, nu pe englezi.

– Ba pe englezi, nici o îndoială. Băieții noștri ne-au adus niște tuburi de cartușe din sectorul Nsukka pentru analiză. Toate aveau înscris pe ele: „Ministerul de Război al Marii Britanii“.

– Și în mesajele lor radio interceptăm tot timpul accentul englezesc.

– Atunci, Anglia și Rusia. Alianța asta diavolească n-o să țină.

Vocile deveneau tot mai stridente, și Ugwu încetă să mai asculte. Se ridică, ieși prin spate și se așeză pe grămada de blocuri de ciment de lângă casă. Câțiva băieți din Brigada de Cercetași exersau pe stradă, cu bețe cioplite în formă de puști, sărind capra, strigându-se unul pe altul „căpitane!“ și „secundule!“ cu voci pătrunzătoare.

O vânzătoare ambulantă cu o tavă legănându-i-se pe cap trecu prin fața curții.

– *Garri! Cumpărați garri!*

Se opri când o femeie tânără din casa de vizavi o strigă. Se târguiea o vreme, și apoi tânăra strigă:

– Dacă vrei să jefuiești oamenii, n-ai decât. Dar nu mai spune că vinzi *garri*.

Vânzătoarea șuieră și se îndepărtă.

Ugwu o știa pe fată. O remarcase din pricina feselor perfect rotunde, care-i săltau ritmic, legănate, la fiecare pas. O chema Eberechi. Îi auzise pe vecini vorbind despre ea, povestind cum părinții ei o oferiseră unui ofițer de armată aflat în vizită la ei ca și cum i-ar fi servit nuci cola. Ciocăniseră noaptea la ușa lui, o deschiseseră și o împinseseră ușor pe fată înăuntru. A doua zi dimineață, cu ochi strălucitori, ofițerul le mulțumise părinților care străluceau în continuare de bucurie în timp ce Eberechi stătea lângă ei.

Ugwu o urmări intrând în casă și se întrebă cum se simțise ea când fusese adusă ofrandă unui ofițer, ce se întâmplase după ce fusese împinsă în cameră și cine era în mai mare măsură vinovat, părinții ei sau ofițerul. Nu voia totuși să se gândească prea mult la vinovăție, pentru că asta îi amintea de stăpân și de Olanna în săptămânile acelea dinaintea nașterii lui Baby, pe care el voia să le uite.

În ziua nunții, stăpânul găsi un om despre care se spunea că putea controla ploaia. Bătrânul sosi devreme, săpă o groapă puțin adâncă în spatele casei, făcu un foc în ea și apoi se așeză în fumul des albastrui, aruncând frunze uscate în flăcări.

– Nu va veni nici o ploaie, nu se va întâmpla nimic până când nu se termină nunta, spuse el când Ugwu îi duse o farfurie cu orez și carne.

Ugwu îi mirosi respirația plină de alcool. Se întoarse și intră repede în casă, pentru ca fumul să nu-i pătrundă în cămașa călcată cu grijă. Verii Olannei, Odinchezo și Ekene, ședea pe terasă în uniforme lor de miliție. Fotografii se fâțâia cu aparatul peste tot. Unii invitați erau în sufragerie, discutând și râzând, așteptând-o pe Olanna, și, din când în când, cineva ieșea din grup și se ducea să adauge ceva – o oală, un taburet, un ventilator – la grămada de cadouri.

Ugwu bătu la ușa Olannei și o deschise.

– Domnul profesor Achara e gata să vă ducă la biserică, doamnă.

– Foarte bine. Olanna își desprinsese privirea din oglindă. Unde e Baby? N-a ieșit afară să se joace, nu? Nu vreau să-și murdărească rochița.

– E în sufragerie.

Olanna se așeză în fața oglinzii strâmbe. Își prinsese părul, așa încât chipul ei perfect neted, radios, era cu totul descoperit. Ugwu n-o văzuse niciodată atât de frumoasă, și totuși gestul cu care pipăi pe o parte pălăria albă cu roz ca să se asigure că era prinsă bine în ace trăda tristețe și o ușoară ezitare.

– O să facem ceremonia vinului mai târziu, când trupele noastre o să elibereze Ummunnachi, spuse ea, ca și cum Ugwu n-ar fi știut.

– Da, doamnă.

– I-am trimis un mesaj lui Kainene în Port Harcourt. N-are să vină, dar am vrut s-o anunț.

Ugwu făcu o pauză.

– Vă așteaptă, doamnă.

Olanna se ridică și se examinează în oglindă. Își trecu degetele peste marginile rochiei cu alb și roz, încrețită în talie, care i se oprea chiar sub genunchi.

– Cusăturile sunt atât de strâmbe. Arize ar fi cusut-o mai bine.

Ugwu nu spuse nimic. Dacă ar fi putut să întindă mâna și să-i cuieagă de pe buze zâmbetul acela trist... Dacă asta ar fi fost de ajuns...

Profesorul Achara ciocăni la ușa întredeschisă.

– Olanna? Ești gata? Am înțeles că Odenigbo și Special Julius sunt deja la biserică.

– Sunt gata, intrați, zise Olanna. Ați adus florile?

Profesorul Achara îi întinse un buchet de flori colorate din plastic. Olanna se dădu înapoi.

– Ce-i asta? Voiam flori proaspete, Emeka.

– Dar nimeni nu crește flori în Umuahia. Oamenii de aici plantează numai ceea ce pot mânca, spuse profesorul Achara, râzând.

– Atunci n-o să țin nici un buchet, replică Olanna.

Pentru o clipă, nici unul din ei nu știu ce să facă.

Olanna îi întinsese florile de plastic, iar profesorul Achara le atingea, dar nu le apucase. În cele din urmă, le luă înapoi și spuse:

– Lasă-mă să văd dacă putem găsi altceva.

Și ieși din cameră.

Nunta fu simplă. Olanna nu avu flori în mână. Clădirea bisericii catolice Sfântul Sebastian era micuță, și invitații o umpluseră numai pe jumătate. Ugwu nu fu însă foarte interesat de cine venise, pentru că, în timp ce se uita țintă la pânza albă, fragilă, de pe altar, își imaginează că el era cel care se căsătorea. La început, mireasa era Olanna, apoi se transformă în Nnesinachi, și apoi în Eberechi, cu fesele ei perfect rotunde, toate în aceeași rochie cu roz și alb și cu micuța pălărioară asortată pe cap.

Ceea ce-l scoase din lumea lui imaginară, înapoi acasă, fu apariția lui Okeoma. Okeoma nu mai semăna deloc cu cel pe care și-l amintea Ugwu: nu mai avea părul dezordonat și cămașa șifonată de poet. Uniforma care-i venea strâns pe corp îl făcea să pară mai drept, mai subțire, și pe mânecă, alături de jumătatea de soare, era cusut și un craniu cu oase încrucișate¹. Stăpânul și Olanna îl îmbrățișară de nenumărate ori.

¹ Însemnul trupelor de comando biafrane (n.tr.)

Ugwu vru să-l îmbrățișeze și el, pentru că fața veselă a lui Okeoma îi aduse brusc aminte de trecut cu atâta putere, încât, pentru o clipă, Ugwu avu senzația că încăperea umplută de fumul focului împotriva ploii era sufrageria de pe strada Odim.

Okeoma îl adusesese și pe vărul lui ciolănos, doctorul Nwala.

– E medic militar șef la spitalul Albatros, spuse Okeoma, prezentându-l oaspeților.

Doctorul Nwala se uita la Olanna cu o expresie de adorație atât de evidentă, încât Ugwu ar fi vrut să-i spună să-și țină privirea aia de broască departe de ea, chit că era mare medic militar. Ugwu se simțea nu doar implicat, ci chiar responsabil pentru fericirea Olannei. Pe când ea și stăpânul dansau afară, în cercul prietenilor care aplaudau, el își spuse: „Sunt ai mei“. Căsătoria lor era un simbol al stabilității, pentru că, atâta timp cât erau căsătoriți, existența lui alături de ei era în afara oricărui pericol. Olanna și stăpânul dansară lipiți unul de altul o vreme, până când Special Julius puse muzică highlife, și atunci se despărțiră, ținându-se de mână și uitându-se unul în ochii celuilalt, și dansară pe melodia noului cântec al lui Rex Lawson, *Trăiască Biafra, pământul libertății*. Pe tocurile mari, Olanna era mai înaltă decât stăpânul. Zâmbea, râdea și strălucea. Când Okeoma își începu toastul, își șterse ochii și îi spuse fotografului care stătea în spatele tripodului:

– Așteptați, așteptați, nu faceți încă poza.

Ugwu auzi sunetul chiar înainte ca mirii să taie tortul în sufragerie: baf-baf-baf, în tranșe rapide, pe cer. La început se auzi ca un tunet, apoi se îndepărtă pentru o clipă și reveni, mai tare și mai rapid. De undeva din apropiere păsările de curte începură să cotcodăcească înfricoșate.

Cineva spuse:

– Un avion inamic! Raid aerian!

– Afară! strigă stăpânul.

Câțiva invitați fugeau spre dormitor, țipând:

– Doamne Dumnezeule!

Zgomotul se auzea acum mai tare, deasupra capului.

Fugiră – stăpânul, Olanna cu Baby în brațe, Ugwu și câțiva musafiri – spre peticul plantat cu manioc de lângă casă și se trântiră pe burtă. Ugwu privi în sus și văzu avioanele, plutind jos sub cerul albastru, ca două păsări de pradă. Împroșcară cu sute de gloanțe risipite

până când lăsară să le cadă din burtă niște bile întunecate, ca și cum ar fi depus ouă. Prima explozie fu atât de puternică, încât lui Ugwu îi pocniră urechile și corpul i se cutremură pe pământul care vibra. O femeie din casa de peste drum trase de rochia Olannei.

– Scoate-o! Scoate-ți rochia albă! O s-o vadă și o să tragă în noi!

Okeoma își smulse de pe el cămașa de uniformă, zburătăcindu-și nasturii, și o înfășură peste Olanna. Baby începu să plângă. Stăpânul îi ținea ușor mâna peste gură, ca și cum piloții ar fi putut s-o audă. Urmă a doua explozie, și apoi a treia, a patra, a cincea, până când Ugwu își simți căldura lichidă a urinei pe pantalonii scurți și fu convins că bombe n-aveau să se mai sfârșească niciodată; aveau să continue să cadă până când totul era distrus și toată lumea moartă. Dar exploziile conțină. Avioanele se depărtară pe cer. Nimeni nu se mișcă și nu spuse nimic vreme îndelungată, apoi Special Julius se ridică și zise:

– Au plecat.

– Avioanele erau atât de jos, spuse încântat un băiat. L-am văzut pe pilot.

Stăpânul și Okeoma fură primii care ieșiră pe stradă. Okeoma părea mai mic numai în maiou și în pantaloni. Olanna rămase așezată pe pământ, ținând-o pe Baby, cu cămașa de camuflaj acoperindu-i rochia. Ugwu se ridică și o porni în jos pe stradă. Auzi cum profesorul Nwala îi spunea Olannei:

– Dați-mi voie să vă ajut. O să vă murdăriți rochia.

Dintr-o curte de lângă moara de mălai, pe o stradă vecină, ieșea fum. Două case se prăbușiseră în ruine, și câțiva bărbați săpau de zor prin dărâmăturile de ciment, spunând: „Ai auzit plânsul? Ai auzit?” Trupurile le erau acoperite de o pulbere fină de praf argintiu, așa că păreau niște fantome fără membre, cu ochii deschiși.

– Copilul trăiește, l-am auzit plângând, l-am auzit, spuse cineva.

Femei și bărbați se adunaseră să-i ajute și să privească; unii scociorau și ei printre resturile de ciment, alții stăteau și se uitau, alții încă vorbeau ascuțit și-i pocneau degetele. O mașină ardea; trupul unei femei zăcea alături, cu hainele arse și cu pistrui roz pe tot corpul înnegrit, și, când cineva o acoperi cu un sac ponosit de iută, Ugwu îi zări picioarele țepene, negre ca smoala, ieșind de sub el. Cerul se înnorase.

Mirosul umed al ploii care se apropia se amestecase cu mirosul de ars și de fum. Okeoma și stăpânul se alăturaseră celor care săpau.

– L-am auzit pe copil, spuse cineva din nou. L-am auzit.

Ugwu se întoarse să plece. O sanda elegantă zăcea pe pământ, și el o ridică și se uită la curelușele de piele, la tocul gros, pătrășos, înainte s-o lase jos acolo unde o găsisse. Și-o imaginea pe tână femeie cochetă care o purtase, care o aruncase apoi ca să poată alerga spre un adăpost. Se întrebă unde era cealaltă sanda.

Când stăpânul se întoarse acasă, Ugwu ședea pe podea în sufrage-rie, cu spatele lipit de perete. Olanna ciugulea o felie de tort de pe o farfurie. Purta încă rochia de mireasă; cămașa de la uniformă a lui Okeoma fusese împăturită cu grijă și așezată pe un scaun. Invitații plecaseră toți încet, fără multe vorbe, cu chipurile umbrite de rușine, parcă rușinați că lăsaseră raidul aerian să strice nunta.

Stăpânul își turnă un pahar de vin de palmier.

– Ai ascultat știrile?

– Nu, spuse Olanna.

– Trupele noastre au pierdut toate teritoriile cucerite în partea de vest, și marșul spre Lagos s-a terminat. Nigeria spune că acum e vorba despre război, nu mai e o acțiune polițienească. Clătină din cap. Am fost sabotati.

– Vrei puțin tort? întrebă Olanna.

Tortul rămăsese pe masă, întreg, în afară de felia subțire pe care și-o tăiasse ea.

– Nu acum. El își bău vinul și-și turnă încă un pahar. O să construim un buncăr, în caz că vor mai fi raiduri aeriene. Vorbea cu o voce calmă, normală, ca și cum raidurile aeriene erau ceva benign, ca și cum n-ar fi trecut pe lângă moarte cu puțin timp în urmă. Se întoarse spre Ugwu. Știi ce e acela un buncăr, bunul meu băiat?

– Da, domnule, spuse Ugwu. Ca acela pe care l-a avut Hitler.

– Mda, bănuiesc că da.

– Dar, domnule, oamenii spun că buncărele sunt gropi comune, re-luă Ugwu.

– Aberații. Buncărele sunt mai sigure decât plantațiile de manioc.

Afară se lăsase întunericul, și cerul era luminat din când în când de fulgere. Olanna sări deodată de pe scaun și țipă:

– Unde e Baby? *Ke Baby?*

O luă la fugă spre dormitor.

– *Nkem!*

Stăpânul se luă după ea.

– Nu auzi? Nu auzi că ne bombardează iarăși?

– E tunetul. Stăpânul o prinse pe Olanna din spate și o ținu pe loc.

E numai tunetul. Ploaia pe care am stăpânit-o până acum se dezlănțuie în sfârșit. E numai tunetul.

O ținu câteva momente până când, în final, Olanna se așeză și-și tăie încă o felie de tort.

4. Cartea: Toți ați privit tăcuți cum noi muream

Autorul susține că Nigeria nu avusese o adevărată economie până la declararea independenței. Statul colonial era autoritar, o dictatură indirect brutală concepută în beneficiul Marii Britanii. Economia de până în 1960 era constituită din elemente doar potențiale: materii prime, forță de muncă, entuziasm, ceva bani de pe rezervele de alimente rămase după ce englezii luaseră tot ce putuseră pentru a-și reface economia după război. Și mai era proaspăt descoperitul petrol. Dar noii lideri nigerieni erau prea optimiști, prea grăbiți să accepte proiecte de dezvoltare care aveau să le crească credibilitatea în ochii populației, prea naivi când consimțeau la împrumuturi cămătărești din străinătate și prea interesați să-i copieze pe englezi și să preia spre uz propriu atitudinea de superioritate, spitalele și salariile mai bune care le fuseseră atâta vreme refuzate nigerienilor. Autorul face doar trimitere la problemele complexe cu care se confrunta Nigeria după independență, dar se concentrează asupra masacrelor din 1966. Motivele care au stat la baza lor – răzburarea pentru „puciul ibo”, protestele împotriva hotărârii de a institui un guvern național, care ar fi însemnat ca nordicii să iasă în pierdere în administrația publică în fața ibo – nu contează. Cum nu contează nici numărul victimelor, în estimări foarte diferite: trei mii, zece mii, cincizeci de mii. Ceea ce contează este faptul că masacrele i-au îngrozit și i-au unit pe ibo. Faptul că i-au transformat pe o parte dintre foștii nigerieni în biafrani convinși.

PARTEA A TREIA

Începutul anilor şaizeci

Ugwu ședea pe treptele de la intrarea din spate. Picături de ploaie alunecau pe frunze, aerul mirosea a pământ umed, iar el și Harrison discutau despre viitoarea lui călătorie cu domnul Richard.

– *Tufia!* Nu știi de ce stăpânul vrea să asiste la festivalul ăla diavolesc din satul tău, spuse Harrison. Stătea puțin mai jos pe trepte; Ugwu îi vedea peticul de chelie din moalele capului.

– Poate domnul Richard vrrea să scrie ceva despre diavol, spuse Ugwu.

Bineînțeles că *ori-okpa* nu era un festival diavolesc, dar el n-avea de gând să-l contrazică pe Harrison. Avea nevoie să-l țină binedispus ca să-l poată întreba despre gazul lacrimogen. Tăcură o vreme, privind vulturii care pluteau deasupra; vecinii tăiaseră o găină.

– Aha, lămâile se coc. Harrison arătă spre pom. Eu folosesc lămâi proaspete pentru bezele, adăugă el în engleză.

– Ce e aia bezela? întrebă Ugwu.

Lui Harrison îi făcea mare plăcere întrebarea aceasta.

– Nu știi ce sunt bezelele? Harrison râse. Sunt niște prăjiturile americane. O să fac pentru stăpânul meu să le aducă aici când se întoarce stăpâna ta de la Londra. Sunt sigur că ei o să-i placă. Harrison se întoarce să se uite la Ugwu, care își pusese sub el un ziar, care foșnea când se mișca. Până și ție o să-ți placă.

– Da, aprobă Ugwu, deși se jurase să nu mai mănânce niciodată mâncare gătită de Harrison după ce trecuse o dată pe la domnul Richard pe acasă și îl văzuse pe Harrison punând cu lingurița coajă rasă de portocală într-un bol cu sos. Ar fi fost mai puțin șocat dacă Harrison ar fi

folosit portocala, dar a găti ceva cu coajă de portocală era ca și cum ai fi pus în mâncare pielea cu păr a unei capre în locul cărnii.

– Eu mai folosesc lămâile și pentru tort; lămâile sunt foarte bune pentru organism, spuse Harrison. Mâncarea de la albi e foarte sănătoasă, nu ca toate prostiile pe care le mănâncă oamenii noștri.

– Da, așa e. Ugwu își dresе glasul. Ar fi trebuit să-l întrebe acum pe Harrison despre gazul lacrimogen, dar, în loc de asta, spuse: Hai să-ți arăt noua mea cameră din pavilionul servitorilor!

– OK.

Harrison se ridică.

Când intrară, Ugwu arată spre tavanul vopsit în alb și negru.

– Eu am făcut asta, spuse el.

Ținuse ore întregi în mână o lumânare aprinsă, trecând cu flacăra pe tot tavanul și oprindu-se adesea ca să mute masa pe care se urcase.

– *O maka*, e foarte frumos. Harrison se uită la patul îngust cu arcuri din colț, la masă și la scaun, la cămășile care atârnau în cuie bătute în pereți, la cele două perechi de încălțări aranjate cu grijă pe podea. Încălțările astea sunt noi?

– Stăpâna mi le-a cumpărat de la Bata¹.

Harrison atinse teancul de ziare de pe masă.

– Citești toate astea? Întrebă el în engleză.

– Da. Ugwu le recuperase din coșul de gunoi din cabinetul stăpânului; *Annals of Mathematics* erau incomprehensibile pentru el, dar cel puțin citise, chiar dacă nu înțelesese, câteva pagini din *Socialist Review*.

Începuse din nou să plouă. Răpăitul de pe acoperișul de zinc se auzea tare și se intensifică în timp ce ei stăteau afară, sub streășină, și priveau cum apa se scurgea de pe acoperiș în șiroaie paralele.

Ugwu se plesni peste braț – îi plăcea aerul răcorit de ploaie, dar nu și țăntării care începuseră să bântuie. Puse în cele din urmă întrebarea:

– Știi de unde pot să fac rost de gaz lacrimogen?

– Gaz lacrimogen? La ce îți trebuie?

– Am citit despre el în ziarul stăpânului și aș vrea să văd cum e.

Nu-i spuse lui Harrison că auzise, de fapt, când stăpânul vorbise despre membrii Camerei Adunării din Regiunea de Vest, care se împinseseră și se loviseră până când poliția venise și împrăștiase gaz lacrimogen,

¹ Lanț de magazine de încălțăminte cu producție proprie (de origine cehă) (n.tr.)

și toți leșinaseră, lăsându-și ordonanțele să-i ducă, clătinându-se, până la mașini. Gazul lacrimogen îl fascinase pe Ugwu. Dacă îi făcea pe oameni să leșine, trebuia să-l obțină. Voia să-l folosească pe Nnesinachi când avea să meargă acasă cu domnul Richard pentru festivalul *ori-ok-pa*. Avea s-o ducă în dumbrava de lângă izvor și să-i spună că gazul lacrimogen era un spray bun pentru sănătate. Ea avea să-l creadă. Avea să fie atât de impresionată să-l vadă sosind în mașina unui alb, încât avea să creadă orice avea să-i spună el.

– E foarte greu să faci rost de gaz lacrimogen, spuse Harrison.

– De ce?

– Ești prea tânăr ca să știi de ce. Harrison dădu misterios din cap. Când ai să crești mare, am să-ți spun.

Ugwu fu la început nedumerit, dar apoi își dădu seama că nici Harrison nu știa ce era gazul lacrimogen, dar că n-ar fi recunoscut asta niciodată. Fu dezamăgit. Trebuia să-l întrebe pe Jomo.

Jomo știa ce era gazul lacrimogen și răsese tare și îndelung când auzi pentru ce voia să-l folosească Ugwu. Își împreună palmele în timp ce râdea.

– Ești un prost, *aturu*, spuse el în cele din urmă. De ce vrei să folosești gaz lacrimogen pe o domnișoară? Uite ce e, du-te în satul tău și, dacă momentul e potrivit și fata te place, o să vină ea singură după tine. N-ai nevoie de gaz lacrimogen.

Ugwu răsuci în minte cuvintele lui Jomo în timp ce mergea cu domnul Richard spre satul său, a doua zi dimineată. Când îi văzu, Anulika veni în fugă pe poteca din fața curții și scutură îndrăzneată mâna domnului Richard. Îl îmbrățișă pe Ugwu și, mergând spre casă, îi spuse că părinții lor erau la fermă, că verișoara lor născuse abia ieri, că Nnesinachi plecase în Nord săptămâna trecută...

Ugwu se opri și se holbă la ea.

– S-a întâmplat ceva? întrebă domnul Richard. Festivalul n-a fost anulat, nu?

Ugwu își dori să fi fost.

– Nu, domnule.

Merse înainte până în centrul satului, unde se adunau deja bărbați, femei și copii, și se așeză sub copacul *oji*¹ cu domnul Richard. Copiii

¹ Arborele de cola (n.tr.)

îi înconjură curând, cântând: „*Onye ocha*, omul alb“ și întinzând mâna să pipăie părul domnului Richard. El spuse:

– *Kedu*? Bună, cum te cheamă?

Ei se holbară la el, chicotind și înghiontindu-se. Ugwu se rezemă de copac și deplânse timpul pe care îl petrecuse gândindu-se că urma s-o vadă pe Nnesinachi. Acum ea plecase, și unul dintre comercianții din Nord avea să-i fure lui premiul. Abia dacă-i observă pe *mmuo*: siluete masculine învelite în iarbă, cu fețele acoperite de măști de lemn rânjind, cu bice lungi atârându-le în mâini. Domnul Richard făcu fotografii, scrise în carnetul lui și puse întrebări una după alta – cum se numea asta, și ce spuneau, și cine erau bărbații aceia care îl trăgeau înapoi pe *mmuo* cu o frânghie și ce însemna asta –, până când Ugwu se simți copleșit de căldură, și de întrebări, și de gălăgie, și de uriașa dezamăgire de a nu fi putut s-o vadă pe Nnesinachi.

Pe drumul de întoarcere, fu tăcut și se uită pe fereastră.

– Ți-e deja dor de casă, nu? întrebă domnul Richard.

– Da, domnule, spuse Ugwu.

Ar fi vrut ca domnul Richard să tacă din gură. Ar fi vrut să fie singur. Spera că stăpânul era încă la club, ca să poată lua ziarul *Renaissance* din sufragerie și să se ghemuiască pe patul lui în pavilionul servitorilor și să citească. Sau să se uite la televizorul cel nou. Dacă avea noroc, prindea vreun film indian. Femeile frumoase, cu ochi mari, cântecele, florile, culorile vii și suspinele erau exact ceea ce-i trebuia.

Când se strecură în casă pe ușa din spate, fu șocat s-o găsească lângă aragazul din bucătărie pe mama stăpânului. Amala stătea lângă ușă. Nici măcar stăpânul nu știuse că aveau să vină, altfel i-ar fi cerut să facă puțină curățenie în camera de oaspeți.

– Ah, spuse el. Bine ați venit, mamă. Bine ați venit, tanti Amala.

Amintirea ultimei lor vizite îi era încă proaspătă în minte: mama se luase de Olanna, o numise vrăjitoare, făcuse ca bufnița și, lucrul cel mai rău, amenințase că avea să-l consulte pe *dibia* din sat.

– Ce mai faci, Ugwu? Mama își aranjă rochia, apoi îl bătu ușor pe spate. Fiul meu mi-a spus că ai fost să-i arăți unui alb spiritele din satul tău.

– Da, mamă.

Ugwu auzi vocea ridicată a stăpânului venind din sufragerie. Poate că un musafir trecuse pe la ei, și stăpânul se hotărâse să nu mai meargă la club.

– Poți să te duci să te odihnești, *i nugo*, spuse mama. Pregătesc eu masa pentru fiul meu.

Ultimul lucru de care avea acum nevoie Ugwu era ca mama să-i monopolizeze bucătăria sau să folosească tigaia favorită a Olannei ca să călească verdețurile pentru supa ei intens mirositoare. Își dorea atât de mult ca mama să plece.

– Stau și eu, în caz că aveți nevoie de ajutor, mamă, spuse el.

Ea ridică din umeri și se întoarse la scuturatul boabelor de piper dintr-o păstaie.

– Știi să gătești *ofe nsala*¹ bine?

– N-am gătit niciodată.

– De ce? Fiului meu îi place.

– Stăpâna mea nu m-a rugat niciodată să gătesc așa ceva.

– Nu e stăpâna ta, copile. E doar o femeie care trăiește cu un bărbat care nu i-a plătit prețul de mireasă.

– Da, mamă.

Ea zâmbi, ca și cum ar fi fost încântată că Ugwu înțelesese în sfârșit un lucru important, și făcu semn către cele două vase mici de ceramică din colț.

– Am adus vin proaspăt de palmier pentru fiul meu. Cel mai bun culegător al nostru mi l-a adus azi-dimineață.

Scoase frunzele verzi înghesuite la gura unuia dintre vase, și vinul dădu afară, alb, spumos, mirosind proaspăt și dulce. Mama turnă puțin într-o cană și-i dădu lui Ugwu. Gustă.

Ugwu simți vinul tare pe limbă, genul de vin concentrat obținut în anotimpul secetos care îi făcea pe bărbații din satul lui să se clatine prea repede.

– Mulțumesc, mamă. E foarte bun.

– Oamenii voștri culeg vinul ca lumea?

– Da, mamă.

– Dar nu la fel de bine ca sătenii noștri. În Abba avem cei mai buni culegători de vin din toată țara ibo. Nu-i așa, Amala?

– Așa e, mamă.

¹ Supă amăruie din pește proaspăt și batate, condimentată cu ceapă, ardei iute și ierburi locale (n.tr.)

– Spală-mi castronul acela!

– Da, mamă.

Amala începu să spele castronul. Umerii și brațele ei arătau de parcă l-ar fi frecat. Până acum, Ugwu nu apucase să se uite la ea cu atenție, și acum observă că brațele ei subțiri, negricioase, și fața îi străluceau de sudoare, ca și cum s-ar fi îmbăiat în ulei de cocos.

Vocea stăpânului, tare și fermă, se auzea din sufragerie.

– Guvernul nostru de idioți ar trebui să se revolte și împotriva Angliei. Trebuie să luăm poziție! De ce nu intervine Anglia mai decisiv în Rhodesia? Ce importanță vor avea nenorocitele alea de sancțiuni economice?¹

Ugwu se dădu mai aproape de ușă ca să asculte: era fascinat de Rhodesia, de ceea ce se întâmpla în sudul Africii. Nu putea înțelege cum de oameni care arătau ca domnul Richard puteau fura lucruri de la oameni care arătau ca el însuși, Ugwu, fără nici un motiv.

– Adu-mi o tavă, Ugwu, spuse mama.

Ugwu scoase o tavă dintr-un dulap de pe perete și făcu un gest ca și cum ar fi vrut s-o ajute să ducă mâncarea stăpânului, dar ea îl dădu la o parte.

– Am venit aici ca să te poți și tu odihni puțin, băiete. Femeia aceea o să înceapă iar să te pună la jug de cum se va întoarce din străinătate, ca și cum n-ai fi și tu copilul cuiva.

Mama desfăcu un pachetel mic și presără ceva în castronul cu supă. Ugwu fu cuprins brusc de suspiciune: își aminti de pisica neagră care apăruse în curtea din spate după vizita ei anterioară. Pachetelul acesta era și el negru, întocmai ca pisica.

– Ce e aceea, mamă? Ce ai pus în mâncarea stăpânului? întrebă el.

¹ În colonia britanică Rhodesia de Sud (cunoscută, simplu, drept Rhodesia după 1964), guvernul alcătuit din membri ai partidului minorității albe Frontul Rhodesiei s-a opus politicilor oficiale a Marii Britanii, care prevedea ca orice colonie să aibă dreptul la obținerea independenței numai după ce ar fi legalizat sufragiul universal și guvernarea de către majoritate. În noiembrie 1965, premierul Rhodesiei a semnat o declarație unilaterală de independență, consfințind pentru încă 15 ani un regim de parțială discriminare rasială, până când, în 1980, Rhodesia și-a câpătat independența recunoscută de britanici sub numele de Zimbabwe. În tot acest timp, economia a fost afectată de o serie de sancțiuni comerciale și financiare grave impuse de ONU, dar care nu au fost respectate de unele țări și ale căror efecte au fost înlănbzite de contrabandă și de evaziuni de toate felurile. (n.tr.)

– E un condiment special din Abba. Mama se întoarce o clipă și zâmbi. E foarte bun.

– Da, mamă. Poate n-avea dreptate când se gândise că mama pusese leacul de la *dibia* în mâncarea stăpânului. Poate Olanna avea dreptate, și pisica aceea neagră nu însemnase nimic, ci fusese numai o mătă din vecini, deși el nu știa ca vreun vecin să aibă o asemenea pisică, cu ochi care sclipeau roșii-gălbui.

Ugwu nu se mai gândi la condimentul cel ciudat sau la pisică pentru că, în timp ce stăpânul servea cina, își turnă pe furiș un pahar de vin de palmier din vas și apoi încă unul, pentru că era atât de dulce, după care se simți de parcă avea capul căptușit cu lână pe dinăuntru. Abia mai mergea. Din sufragerie îl auzi pe stăpân rostind cu o voce ezitantă:

– Pentru viitorul măreței Africi! Pentru frații noștri independenți din Gambia¹ și pentru frații noștri zambieni care au plecat din Rhodesia²!

După asta urmară hohote isterice de râs. Vinul de palmier îl dăduse gata și pe stăpân. Ugwu râse deși rămăsese singur în bucătărie și nu știa ce era atât de amuzant. În cele din urmă, adormi pe taburet, cu capul sprijinit pe masa care mirosea a pește uscat.

Se trezi anchilozat. În gură avea un gust acru, capul îl durea, și își dori ca soarele să nu fi strălucit atât de intens și ca stăpânul să nu vorbească atât de tare la micul dejun.

– Cum se poate să avem mai mulți politicieni fără contracandidați decât politicieni aleși? E o aberație! Astea sunt falsuri flagrante!

Fiecare silabă zvâcnea în capul lui Ugwu.

După ce stăpânul plecă la lucru, mama îl întrebă:

– Nu te duci la școală, *gbo*, Ugwu?

– Suntem în vacanță, mamă.

– Ah.

Mama păru dezamăgită.

Mai târziu, Ugwu o văzu frecând ceva pe spatele Amalei, în fața ușii de la baie. Redeveni suspicios. Era ceva dubios în gesturile încete, circulare, cu care mama o masa pe Amala, ca și cum ar fi îndeplinit un

¹ Gambia și-a obținut independența de Marea Britanie în februarie 1965. (n.tr.)

² Rhodesia era teritoriul fostelor colonii britanice Rhodesia de Nord (care în 1964 și-a obținut independența sub denumirea de Zambia) și Rhodesia de Sud (vezi nota de pe pagina anterioară), despărțite de fluviul Zambezi. (n.tr.)

ritual, și în felul cum stătea Amala, tăcută, cu spatele drept și rochia lăsată până la brâu și cu profilul sânilor mici vizibil dintr-o parte. Poate mama o masa cu o poțiune magică. Dar n-avea sens, pentru că, dacă mama se dusesse la *dibia*, leacul ar fi trebuit să fie pentru Olanna, nu pentru Amala. Poate totuși că leacul avea efect asupra tuturor femeilor, și mama trebuia să se apere pe sine și pe Amala de efectul ei, ca să fie sigură că numai Olanna murea, sau devenea stearpă, sau înnebunea. Poate că mama făcea numai pregătirile acum, când Olanna era plecată la Londra, și avea să îngroape leacul în curte ca să-l păstreze până când se întorcea Olanna.

Ugwu se cutremură. Era ca și cum o umbră neagră atârna asupra casei. Îl îngrijorau veselia mamei, fredonatul ei încetșor, hotărârea cu care îi servea singură stăpânului toate mesele, șoaptele pe care i le arunca adeseori Amalei. O urmărea cu atenție ori de câte ori ieșea afară, să vadă dacă nu îngropa ceva, ca să-l poată dezgropa imediat ce ea ar fi intrat în casă. Dar mama nu îngropă nimic. Când Ugwu îi spuse lui Jomo că bănuia că mama se dusesse la *dibia* ca să găsească un mod de a o ucide pe Olanna, Jomo îi spuse:

– Bătrâna e pur și simplu fericită că e singură cu fiul ei, de asta gătește și cântă toată ziua. Știi cât de fericită e mama mea când mă duc s-o văd fără nevastă-mea?

– Dar data trecută când a venit am văzut o pisică neagră, spuse Ugwu.

– Servitoarea domnului profesor Ozumba din josul străzii e vrăjitoare. Noaptea zboară în vârful copacului de mango să se adune cu tovarășele ei, pentru că întotdeauna trebuie să greblez frunzele pe care le aruncă din vârful. După ea se uita pisica aia neagră.

Ugwu încercă să-i dea crezare lui Jomo, vru să creadă că interpreta greșit acțiunile mamei, până când, a doua zi seara, după ce-și plivise grădina de ierburi, intră în bucătărie și văzu roiul de muște de lângă chiuvetă. Fereastra era abia întredeschisă. Ugwu nu-și dădea seama cum putuseră atât de multe muște, din cele grase, verzi, să intre prin crăpătura aceea și să se adune în roiul acela zumzăitor. Era ceva groaznic la mijloc. Ugwu se năpusti spre cabinet să-l cheme pe stăpân.

– Foarte straniu, spuse stăpânul. Își scoase ochelarii și-i puse apoi la loc. Sunt sigur că profesorul Ezekia ne va putea explica, vreun soi de comportament migrator. Nu închide geamul, să nu rămână înăuntru.

– Dar, domnule, spuse Ugwu, chiar când mama intră în bucătărie.

– Muștele se mai adună așa câteodată. Nu-i nimic anormal. O să plece așa cum au venit.

Mama se sprijinise de tocul ușii și vorbea cu o voce perfid triumfătoare.

– Da, da. Stăpânul se pregăti să se întoarcă în cabinet. Ceaiul, bunul meu băiat.

– Da, domnule. Ugwu nu înțelegea cum de stăpânul putea fi atât de liniștit, cum de nu vedea că muștele nu erau deloc ceva normal. În timp ce-i ducea tava cu ceai în studio, spuse: Domnule, muștele acelea înseamnă ceva.

Stăpânul arată spre masă.

– Nu-mi turna încă. Lasă-l aici!

– Muștele acelea, domnule, înseamnă vrăji rele de la *dibia*. Cineva a făcut vrăji rele în casă.

Ugwu voi să adauge că știa foarte bine cine, dar nu fu sigur cum ar fi reacționat stăpânul.

– Poftim?

Stăpânul miji ochii în spatele ochelarilor.

– Muștele, domnule. Înseamnă că a făcut cineva vrăji rele asupra casei.

– Închide ușa și lasă-mă să lucrez, bunul meu băiat.

– Da, domnule.

Când Ugwu se întoarse în bucătărie, muștele dispăruseră. Fereastra era în aceeași poziție, abia deschisă, și lumina palidă a soarelui făcea să sclipească tăișul unui cuțit de pe masă. Lui Ugwu nu-i venea să pună mâna pe nimic; secretele din jurul lui pătasera vasele și oalele. Fu singura dată când o lăsă bucuros pe mama să gătească, dar nu mănca din *ugba*¹ și peștele prăjit care fură servite la cină, luă doar o înghițitură din vinul rămas în paharele stăpânului și ale oaspeților săi și nu dormi bine în noaptea aceea. Se tot trezea, cu ochii lacrimoși usturându-l, tânjind să stea de vorbă cu cineva care să-l poată înțelege: Jomo, mătușa lui, Anulika. În cele din urmă, se ridică din pat și se duse în casa

¹ Mâncare tradițională nigeriană obținută prin fermentarea boabelor de fasole de ulei africană (*Pentaclethra macrophylla*) (n.tr.)

mare ca să șteargă praful – o ocupație mecanică și benignă care avea să-i ocupe timpul. Lumina violetă-cenușie a zorilor umplea bucătăria de umbre. Ugwu aprinse lumina cu teamă, așteptându-se să vadă ceva. Poate scorpioni; o persoană invidioasă trimisese cândva scorpioni în coliba unchiului său, și unchiul lui se trezise în fiecare zi, timp de săptămâni întregi, cu scorpioni negri furioși târându-se pe lângă cei doi fii ai lui gemeni nou-născuți. Unul din ei fusese înțepat și aproape că murise.

Ugwu șterse întâi rafturile de cărți. Tocmai dăduse la o parte hârtiile de pe măsuta din mijloc și se aplecase s-o curețe, când ușa de la dormitorul stăpânului se deschise. Ugwu aruncă o privire spre coridor, surprins că stăpânul se trezise atât de devreme. Dar din cameră ieși Amala. Pe hol era semiîntuneric, și ochii ei uimiți întâlniră ochii și mai uimiți ai lui Ugwu, și Amala se opri o clipă înainte să o ia repede spre camera de oaspeți. Rochia i se căsca largă peste piept. Și-o ținu cu mâna și se lovi de ușa camerei de oaspeți, împingând-o ca și cum ar fi uitat cum trebuia s-o deschidă. Amala, Amala cea tăcută, cea neînsemnată și atât de comună, dormise în camera stăpânului! Ugwu rămase nemișcat și încercă să-și atenueze senzația de amețeală ca să poată gândi. Fu convins că leacurile mamei erau de vină, dar ceea ce-l neliniștea acum nu era ceea ce se întâmplase între stăpân și Amala, ci ceea ce s-ar putea întâmpla dacă Olanna avea să afle.

Olanna şedea în faţa mamei sale în camera de zi de la etaj. Mama ei o numea „camera de primire a doamnelor“, pentru că aici se întreţinea cu prietenele ei, aici râdeau şi se chemau una pe alta după poreclă – Arta! Aur! Ugodiya! – şi discutau despre fiul cutăreia care se ţinea de aventuri cu femeile la Londra în timp ce colegii lui îşi construiau case pe pământurile taţilor lor, despre nu ştiu cine care cumpărase un material fabricat local şi încercase să-l dea drept ultima modă europeană, despre cine încerca să fure soţul cui şi cine mai importase mobilă de lux din Milano. Acum însă, încăperea era tăcută. Mama ei ţinea într-o mână un pahar cu apă tonică, iar în cealaltă, o batistă. Plângea. Îi povestea Olannei despre amanta tatălui ei.

– I-a cumpărat o casă în Ikeja, spuse mama ei. O prietenă de-a mea locuieşte pe aceeaşi stradă.

Olanna privi mişcarea delicată a mâinii cu care mama se tampona la ochi. Batista părea din satin; nu putea fi prea absorbantă.

– Ai vorbit cu el? întrebă Olanna.

– Şi ce să-i spun? *Gwa ya gini*? Mama ei puse paharul jos. Nu sorbise din el de când una dintre servitoare i-l adusese pe o tavă de argint. N-am ce să-i spun. Am vrut doar să ştii ce se întâmplă, ca să nu se spună apoi că n-am povestit nimănui.

– O să vorbesc cu el, zise Olanna.

Era exact ceea ce mama ei voia să audă. Olanna se întorsese abia de o zi de la Londra, şi deja scânteia de speranţă pe care i-o dăduse vizita la ginecologul din Kensington¹ aproape se stinsese. Abia dacă-şi

¹ Cartier select al Londrei (n.tr.)

mai amintea bucuria care o copleșise când medicul îi spusese că nu era nimic în neregulă cu ea și că trebuia numai – și aici îi făcuse cu ochiul – să încerce mai mult. Își dorea deja să se întoarcă la Nsukka.

– Lucrul cel mai rău e că femeia aia e o târfă ordinară, spuse mama ei, răsucind batista între degete. O proastă de yoruba care are doi copii de la doi bărbați diferiți. Am auzit că e bătrână și urâtă.

Olanna se ridică de pe fotoliu. Ca și cum ar fi contat cum arată femeia aceea. Ca și cum „bătrân și urât“ nu era și tatăl ei. Ceea ce o deranja pe mama ei nu era amanta, Olanna știa, ci semnificația a ceea ce făcuse tatăl ei: faptul că-i cumpăraseră femeii o casă într-un cartier unde trăia lumea bună din Lagos.

– Poate ar fi mai bine s-o așteptăm pe Kainene să vină în vizită, *nne*, ca s-o lăsăm pe ea să discute cu tatăl tău? spuse mama, tampo-nându-și iarăși ochii.

– Mamă, ți-am spus că am să vorbesc cu el.

Dar, în seara aceea, în momentul în care intră în camera tatălui ei, Olanna își dădu seama că mama ei avusese dreptate. Kainene ar fi fost persoana cea mai potrivită să stea de vorbă cu tatăl lor. Ar fi știut exact ce să spună și nu s-ar fi simțit atât de ineptă și de stingherită – Kainene cea colțuroasă, cea cu limba ascuțită și cu suprema ei încredere în sine.

– Tată, spuse Olanna închizând ușa în urma sa.

El era la birou, pe scaunul cu spătar drept, făcut dintr-o esență de lemn întunecat. Nu putea să-l întrebe dacă era adevărat, pentru că el știa cu siguranță că mama ei era sigură că era adevărat și că și Olanna aflase. Timp de o clipă, Olanna se gândi la cealaltă femeie, la cum arăta, la ce discuta cu tatăl ei.

– Tată, spuse din nou. Se gândi să-i vorbească mai mult în engleză. Era mai ușor să fie distantă și rece în engleză. Aș fi vrut să-i arăți mamei noastre mai mult respect.

Nu asta voise să spună. „Mama noastră“, în loc de „mama“ sunase ca și cum ea ar fi decis să-l excludă din familie, ca și cum el ar fi devenit un străin căruia nu i se mai putea adresa în același fel, care nu putea fi „tatăl nostru“.

El se lăsă pe spate în scaun.

– E o lipsă de respect din partea ta să ai o relație cu o altă femeie și să-i cumperi o casă într-un cartier unde locuiesc prietenele mamei

noastre, spuse Olanna. Te duci acolo după ce-ți termini treaba, și șofeurul tău parchează pe stradă, și pare că nici nu-ți pasă că oamenii te văd. E ca și cum i-ai da o palmă peste față.

Tatăl său își lăsase privirea în jos – privirea unui om care încearcă, ezitant, să privească înăuntrul său.

– Nu pot să-ți spun ce să faci, dar *trebuie* să faci ceva. Mama noastră e nefericită. Olanna accentuă exagerat cuvântul „trebuie“

Nu-i vorbise niciodată tatălui ei în felul acesta; oricum îi vorbea foarte rar. Stătu acolo, privindu-l fix; el o privea la rândul-i, și tăcerea dintre ei era goală.

– *Anugo m*, am auzit ce-ai spus, zise el.

Vorbise pe un ton scăzut, conspirativ, ca și cum ea l-ar fi rugat să continue să-și înșele soția, dar s-o facă în mod decent. Asta o înfurie pe Olanna. Poate că, într-adevăr, asta îl rugase, dar era totuși enervată. Aruncă o privire prin încăpere și se gândi cât de nefamiliar îi era patul lui mare; nu văzuse niciodată până atunci nuanța aurie opulentă a cuverturii și nici nu observase cât de savant răsucite erau mânerele noptierei de lângă pat. El însuși arăta ca un străin, un bărbat gras pe care ea nu-l cunoștea.

– Asta e tot ce poți să-mi spui, că m-ai auzit? întrebă Olanna, ridicând vocea.

– Ce-ai vrea să-ți spun?

Olanna simți brusc milă pentru el, pentru mama ei, pentru ea însăși și pentru Kainene. Voi să-l întrebe de ce erau toți niște străini care purtau același nume de familie.

– Am să fac ceva, adăugă el. Se ridică și veni înspre ea. Mulțumesc, *ola m*.

Olanna nu știu cum să ia acest „mulțumesc“ sau cum să interpreteze faptul că el o numise „aurul meu“, lucru pe care nu-l mai făcuse de când ea era copil și care acum avea în el o falsă solemnitate. Se întoarse și ieși din cameră.

Când o auzi pe mama ei țipând a doua zi de dimineață – „Cap sec! Tâmpitule!“ –, se repezi jos pe scări. Și-i imaginea pe părinții ei certându-se, pe mama apucându-l pe tată de piepții cămășii, așa cum făceau adesea femeile cu soții care le înșelau. Strigătele veneau din

bucătărie. Olanna se opri la ușă. Un bărbat îngenunchease în fața mamei ei cu mâinile ridicate și palmele răsucite în sus a îndurare.

– Doamnă, vă rog, doamnă, vă rog.

Mama ei se întoarse spre Maxwell, servitorul, care stătea deoparte, privindu-i în tăcere.

– *I fugo*? Crede că l-am angajat ca să ne fure cu nerușinare, Maxwell?

– Nu, doamnă, spuse Maxwell.

Mama ei se răsuci din nou spre bărbatul îngenuncheat pe podea.

– Deci cu asta te-ai ocupat de când ai venit aici, nu, netrebnicule?

Ai venit aici ca să ne furi?

– Doamnă, vă rog, doamnă, vă rog. Pentru numele lui Dumnezeu!

– Mamă, ce este? întrebă Olanna.

Mama ei se întoarse.

– Oh, *nne*, nu știam că te-ai trezit.

– Ce este?

– Nenorocitul ăsta. L-am angajat luna trecută, și el vrea deja să fure totul din casă. Mama Olannei se răsuci iar spre bărbatul în genunchi. Așa îi răsplătești pe oamenii care ți-au dat o slujbă? Tâmpitule!

– Ce-a făcut? întrebă Olanna.

– Vino să vezi! Mama ei o conduse în curtea din spate, unde de copacul de mango era sprijinită o bicicletă. Ne-a furat orezul și se pregătea să plece acasă. Noroc că Dumnezeu nu l-a lăsat, și punga a căzut. Cine știe ce mi-o mai fi furat până acum? Nu-i de mirare că în ultima vreme nu-mi găsesc niște coliere.

Mama respira sacadat.

Olanna se uită la semințele de orez de pe pământ și se întrebă cum de mama ei se putuse enerva în așa hal din cauza lor și dacă chiar credea sincer că trebuia să fie atât de revoltată.

– Domnișoară, vă implor, rugați-o pe doamna. Necuratul m-a pus să le iau. Mâinile rugătoare ale șoferului erau îndreptate acum către Olanna. Vă rog, spuneți-i doamnei.

Olanna își mută privirea de pe fața zbârcită și ochii îngălbeniți ai bărbatului; era mai bătrân decât crezuse la început; avea cu siguranță peste șaiszeci de ani.

– Ridică-te, spuse ea.

El părea nesigur, uitându-se la mama ei.

– Ți-am spus să te ridici!

Olanna nu avusese de gând să țipe, dar cuvintele îi ieșiseră din gură pe un ton răstit. Omul se ridică greoi, cu ochii plecați.

– Mamă, dacă ai de gând să-l dai afară, dă-l afară acum și lasă-l să plece, spuse Olanna.

Omul căscă gura, ca și cum nu se așteptase să audă așa ceva. Mama ei părea și ea surprinsă și se uită la Olanna, apoi la bărbatul vinovat, apoi la Maxwell, după care își coborî pe lângă corp mâna care stătuse în șold.

– Te iert de data asta, dar să nu cumva să mai pui mâna pe vreun lucru din casă fără să ți se dea voie. Ai auzit?

– Da, doamnă. Mulțumesc, doamnă. Dumnezeu să vă binecuvânteze, doamnă.

Bărbatul continua să facă plecăciuni. Olanna luă o banană de pe masă și ieși din bucătărie.

Îi povesti incidentul lui Odenigbo la telefon – cum îi repugnase să-l vadă pe bătrânul șofer înjosindu-se atât, cum era sigură că mama ei l-ar fi dat afară, dar numai după ce s-ar fi delectat o oră întreagă cu umilința lui și cu furia ei, desigur, atât de îndreptățită.

– Nu era mai mult de un kilogram de orez, spuse ea.

– A fost totuși un furt, *nkem*.

– Tatăl meu și prietenii lui politicieni fură sume enorme cu contractele lor, și totuși nimeni nu îi pune să îngenuncheze și să ceară iertare. Și pe urmă își construiesc case cu banii furați și le închiriază unor oameni ca șoferul acesta, pe niște chirii atât de umflate, încât oamenilor nu le mai rămâne mare lucru pentru mâncare.

– Nu poți să îndrepti un furt cu un alt furt.

Odenigbo suna ciudat de sobru; Olanna se așteptase la o izbucnire despre in justiția socială generalizată.

– Inegalitatea trebuie să însemne neapărat lipsă de demnitate? întreabă ea.

– Adeseori asta înseamnă.

– Ești bine?

– A venit mama. Habar n-am avut că vine.

Nu era de mirare că Odenigbo vorbea așa.

– Pleacă până marți?

– Nu știu. Aș fi vrut să fiu aici.

– Mă bucur că nu sunt. Ai vorbit cu ea despre cum să rupi farmecele pe care ți le-a făcut vrăjitoarea educată la Londra?

– Am să-i spun că n-avem ce discuta înainte să zică ea ceva.

– Poate o îmbunezi dacă îi spui că vrem să facem un copil. Sau va fi îngrozită la gândul că eu voi da naștere unui copil? La urma urmei, nepotul ei s-ar putea să moștenească o parte din genele alea de vrăjitoare.

Olanna speră că Odenigbo avea să râdă, dar el rămase tăcut.

– Abia aștept să vină ziua de joi, spuse el după o vreme.

– Și eu abia aștept, răspunse ea. Spune-i lui Ugwu să scoată la aer covorul din dormitor.

În seara aceea, când mama intră în dormitorul ei, Olanna adulmecă încântătoare aromă florală a parfumului Chloe, deși nu înțelegea de ce ar trebui să-și dea cineva cu parfum la culcare. Mama ei avea prea multe sticlute cu parfum, aliniat pe măsura de toaletă ca pe raftul unui magazin: turtite, alungite, rotunde. Chiar și dacă și-ar fi pus parfum pe ea în fiecare noapte când mergea la culcare, tot n-ar fi putut să le termine nici în cincizeci de ani.

– Mulțumesc, *nne*, spuse ea. Tată tău încearcă deja să facă niște schimbări.

– Foarte bine. Olanna nu voi să știe ce anume încerca tatăl ei să schimbe, dar fu cuprinsă de un sentiment bizar de reușită știind că vorbise cu tatăl ei precum Kainene, că îl obligase să întreprindă ceva, că fusese utilă.

– În curând, doamna Nwizu n-o să mă mai sune să-mi spună că l-a văzut acolo, continuă mama ei. Mai deunăzi a aruncat o remarcă malițioasă despre oamenii ale căror fete refuză să se căsătorească. Cred că voia să facă o aluzie ca să vadă dacă îi răspund. Fata ei s-a măritat anul trecut, și nu și-au putut permite să importe nimic pentru nuntă. Până și rochia ei de nuntă a fost făcută aici, în Lagos! Mama Olannei se așează. Că veni vorba, e cineva care ar vrea să te cunoască. Îl știi pe Igwe Onochie? Fiul lui e inginer. Cred că te-a văzut pe undeva și e foarte interesat de tine.

Olanna oftă și se lăsă pe spate s-o asculte pe mama sa.

Se întoarse la Nsukka în mijlocul după-amiezii, la ora aceea imobilă când soarele ardea neostoit și când până și albinele încetau să mai

zboare și să mai zumzăie, epuizate de căldură. Mașina lui Odenigbo era în garaj. Ugwu deschise ușa înainte ca ea să bată, cu cămașa desfăcută și pete ușoare de sudoare la subraț.

– Bine ați venit, doamnă, spuse el.

– Ugwu. Olannei îi fusese dor de chipul lui loial și zâmbitor. *Unu anokwa ofuma?* Ai fost bine?

– Da, doamnă, spuse el, și ieși să-i aducă bagajul din taxi.

Olanna intră în casă. Îi fusese dor de mirosul vag de detergent care persista în sufragerie după ce Ugwu curăța storurile. Își imaginase că mama lui Odenigbo plecase, așa că fu dezamăgită s-o vadă pe canapea, îmbrăcată, făcându-și de lucru cu o geantă. Amala stătea în picioare lângă ea, ținând în mâini o cutiuță de metal.

– *Nkem!* spuse Odenigbo și se repezi spre ea. Ce bine că te-ai întors! Ce bine-mi pare!

Când se îmbrățișară, Olanna îi simți trupul încordat și, pe buze, sărutul scurt ca de hârtie.

– Mama și Amala tocmai plecau. Le duc la autogară, spuse el.

– Bună ziua, mamă, zise Olanna, dar nu făcu nici un gest de apropiere.

– Olanna, *kedu?* întrebă mama.

Ea fu cea care se ridică s-o îmbrățișeze; ea îi zâmbi cald. Olanna fu uimită, dar plăcut impresionată. Poate că Odenigbo îi spusese cât de serioasă era relația lor și poate că planurile lor de a avea un copil o înduplecaseră până la urmă.

– Amala, ce mai faci? întrebă Olanna. N-am știut că ai venit și tu.

– Bine ați venit acasă, domnișoară, bâigui Amala, cu privirea plecată.

– Ați luat totul? o întrebă Odenigbo pe mama lui. Haideți. Haideți să mergem!

– Ați mâncat, mamă? întrebă Olanna.

– Masa de dimineață încă nu mi s-a dus din stomac, spuse mama. Avea pe chip o expresie de fericire care dădea de gândit.

– Trebuie să mergem, spuse Odenigbo. Trebuie să ajung la un meci de tenis mai târziu.

– Dar tu, Amala? întrebă Olanna. Figura surâzătoare a mamei o făcuse să-și dorească brusc să mai rămână puțin. Sper că ai mâncat ceva.

– Da, domnișoară, mulțumesc, spuse Amala, cu ochii îndreptați tot spre dușumea.

– Dă-i Amalei cheia ca să pună lucrurile în mașină, i se adresă mama lui Odenigbo.

Odenigbo se apropie de Amala, dar se opri la câțiva pași de ea, așa încât trebui să întindă mâna și să se aplece ușor ca să-i dea cheia. Ea i-o luă cu grijă dintre degete, atentă să nu-l atingă. Totul dură o clipă, scurtă și efemeră, dar Olanna observă cât de scrupulos evităra amândoi contactul, atingerea pielii, ca și cum erau uniți printr-o cunoaștere reciprocă atât de esențială, încât hotărâseră să nu mai fie uniți prin nimic altceva.

– Mergeți cu bine, spuse ea.

Se uită cum mașina ieșea din curte și rămase acolo, încercând să se convingă în sinea ei că se înșela; gestul acela nu însemnase nimic. Dar continua să o sâcăie. Simți ceva similar cu ceea ce simțise în sala de așteptare de la ginecolog: avea convingerea intimă că era ceva în neregulă cu trupul ei, și totuși își dorise din tot sufletul ca doctorul să-i spună că totul era bine.

– Doamnă, vreți să mâncați? Vreți să încălzesc niște orez? întrebă Ugwu.

– Nu acum. Timp de o clipă, Olanna vru să-l întrebe pe Ugwu dacă observase și el acel gest, dacă remarcase ceva. Du-te și vezi dacă s-a copt vreun avocado!

– Da, doamnă.

Ugwu ezită abia simțit înainte să iasă.

Olanna rămase lângă ușa de la intrare până când Odenigbo se întoarse. Nu-și dădea seama prea bine de ce simțea că i se strângea stomacul și că inima îi bătea nebunește în piept. Deschise ușa și îl privi cercetătoare.

– S-a întâmplat ceva? întrebă.

– Ce vrei să spui? Odenigbo ținea câteva ziare în mână. Unul dintre studenții mei a lipsit de la ultimul test, și azi-dimineață a venit și mi-a propus niște bani ca să-l trec, ignorantul.

– N-am știut că mama a venit cu Amala, spuse ea.

– Da. Odenigbo începu să aranjeze ziarele, evitându-i privirea. Și atunci, încet, Olanna fu curpinsă de o stare de șoc. Știu. Știu după

gesturile lui spasmodice, după panica de pe fața lui, după graba cu care încerca să pară normal, că se întâmplase ceva ce nu trebuia să se întâmple.

– Ai atins-o pe Amala, spuse Olanna.

Nu era o întrebare, și totuși ea ar fi vrut ca el să-i răspundă ca și cum ar fi fost; ar fi vrut ca el să spună „nu“ și să se supere pe ea că se putuse gândi la așa ceva. Dar Odenigbo nu spuse nimic. Se așează în fotoliul lui și se uită la ea.

– Ai atins-o pe Amala, repetă Olanna.

Avea să-și amintească pentru totdeauna expresia lui, felul în care se uita la ea ca și cum nu și-ar fi imaginat niciodată scena aceasta și deci nu știa cum să se gândească la ceea ce ar fi trebuit să-i treacă prin minte în legătură cu ceea ce ar fi fost potrivit să spună sau să facă.

Ea se întoarse spre bucătărie și aproape căzu lângă masă, pentru că greutatea din piept o apăsa prea tare, era prea mare pentru ea.

– Olanna, spuse el.

Ea îl ignoră. El nu veni după ea pentru că era speriat, cuprins de teama celui vinovat. Ea nu se sui imediat în mașină să plece către apartamentul ei. Se duse afară, se așează pe treptele de la ușa din spate și urmări o găină care ocrotea șase pușori, împingându-i ușor cu ciocul către firimiturile din curte. Ugwu culegea avocado din copacul de lângă pavilionul servitorilor. Olanna nu știu cât timp stătu acolo, dar la un moment dat găina începu să cotcodăcească tare și întinse aripile să-și apere puii, care nu fugiră însă suficient de repede spre ea. Un uliu se prăbuși din înalt și-l agăță pe unul dintre ei, un pușor alb-marونی. Totul se petrecu atât de repede – pasărea avântându-se în jos și apoi îndepărtându-se cu puiul în ghearele sale încârligate –, încât Olanna se gândi că poate fusese doar o închipuire. Dar nu fusese, pentru că găina alerga în cerc, cotcodăcind disperată și ridicând nori de praf. Ceilalți pui păreau derutați. Olanna îi privi și se întrebă dacă înțelegeau dansul îndoliat al mamei lor. Apoi, în sfârșit, începu să plângă.

Zilele, tulburi, se confundau una cu alta. Olanna se agăța de orice gând, de orice ocupație își găsea. Prima dată când Odenigbo veni la ea, nu știu dacă să-i dea drumul în casă sau nu. Dar el bătu îndelung la ușă, spunând: „*Nkem*, te rog, deschide, *biko*, te rog, deschide“, până când

ea îi deschise. Ea stătu pe scaun, sorbind dintr-un pahar cu apă, în timp ce el îi povestea că fusese beat, că Amala i se vârase în suflet, că fusese doar un moment trecător de dorință. Apoi, ea îl rugă să plece. O râcăia faptul că el rămăsese suficient de sigur pe sine ca să numească totul „un moment trecător de dorință”. Olanna urî această expresie și urî hotărârea cu care el veni data următoare și spuse:

– N-a însemnat nimic, *nkem*, nimic.

Ceea ce conta pentru ea nu era semnificația celor întâmplate, ci întâmplarea în sine: faptul că el se culcase cu fata aceea adusă de mama lui din sat după numai trei săptămâni în care stătuse departe de ea. I se părea că el îi trădase încrederea cu prea multă ușurință. Se hotărî să plece la Kano, pentru că, dacă exista vreun loc unde putea să-și limpezească gândurile, acela era Kano.

Avionul făcu escală în Lagos, și, în timp ce ședea în sala de așteptare, Olanna văzu trecând grăbită o femeie înaltă și subțire. Se ridică și era pe punctul de a o striga: „Kainene!”, când își dădu seama că nu putea fi ea. Kainene avea pielea mai închisă la culoare și n-ar fi purtat niciodată o fustă verde și o bluză roșie. Olanna își dori nespus să fi fost Kainene. Ar fi stat una lângă alta, și ea i-ar fi povestit despre Odenigbo, și Kainene ar fi făcut un comentariu inteligent, sarcastic și consolator în același timp.

În Kano, Arize era furioasă.

– Ticălosul ăla din Abba. Lasă că în curând o să-i cadă puța aia destrăbălată. Nu știe că ar trebui să se trezească în fiecare dimineață, să se pună în genunchi și să-i mulțumească lui Dumnezeu că te-ai uitat la el? spuse ea, în timp ce-i arăta Olannei schițe de rochii bufante de mireasă.

Nnakwanze îi ceruse în sfârșit mâna. Olanna se uită la desene. Toate i se păreau urâte și prea împopoțonate, dar furia pe care o simțea Arize pentru ea îi făcu atât de bine, încât arătă cu degetul spre unul dintre ele și murmură:

– *O maka*. E superbă.

Mătușa Ifeka nu spuse nimic despre Odenigbo timp de câteva zile. Olanna ședea într-o zi pe terasă împreună cu ea; soarele era aprig, și tenda de zinc scârțâia parcă în semn de protest. Dar aici era mai răcoare decât în bucătăria plină de fum, în care trei vecine găteau în

același timp. Olanna își făcea vânt cu un pătrățel din rafie. Două femei stăteau lângă poartă. Una din ele țipa în ibo:

– Ți-am spus să-mi dai banii astăzi! Gata! Astăzi, nu mâine! M-ai auzit? Că n-am vorbit cu prune în gură!

Cealaltă făcea cu mâinile gesturi rugătoare și-și arunca privirea în sus.

– Cum te mai simți? Întrebă mătușa Ifeka.

Amesteca într-o piuă un terci de fasole.

– Bine, tanti. Mă simt mai bine de când am venit aici.

Mătușa culese din pasta de fasole o mică găză neagră. Olanna își făcu vânt mai repede. Pentru că mătușa tăcea, ea simți nevoia să vorbească.

– Cred că o să-mi amân treburile la Nsukka și o să rămân aici în Kano, spuse ea. Aș putea să predau o vreme la facultate.

– Nu. Mătușa puse jos pisălogul. *Mba*, ai să te întorci la Nsukka.

– Nu mă pot întoarce în casa lui, tanti.

– Nu ți-am spus să te întorci în casa lui. Am spus să te întorci la Nsukka. Nu ai propriul apartament? Nu ai slujba ta? Odenigbo a făcut ceea ce fac toți bărbații, adică și-a vârat penisul în prima gaură care i-a ieșit în cale în timp ce tu erai plecată. Asta înseamnă că s-a sfârșit lumea?

Olanna se opri din făcut vânt și-și simțea sudoarea de pe pielea capului.

– Când m-am căsătorit cu unchiul tău, mi-a fost la început teamă, pentru că mi se părea că orice femeie de pe stradă ar fi putut să vină și să mă scoată din casa mea. Acum știu că nimic din ceea ce ar face el nu-mi va schimba viața. Viața mea se va schimba numai dacă eu vreau să se schimbe.

– Ce vrei să spui, tanti?

– Acum se poartă foarte grijuliu, de când și-a dat seama că nu-mi mai e teamă. I-am spus că, dacă mă face cumva de rușine, îi tai șarpele ăla veninos dintre picioare.

Mătușa se întoarse la mestecat. Imaginea pe care Olanna o avea despre căsnicia lor începu să se destrame pe la încheieturi.

– Nu trebuie să te porți niciodată de parcă viața ta ar fi în mâinile unui bărbat. M-ai auzit? spuse mătușa Ifeka. Viața ta este numai și

numai în mâinile tale, *soso gi*. Sâmbătă ai să te întorci acasă. O să mă grăbesc și o să-ți fac niște *abacha*¹ să iei cu tine.

Mătușa gustă un pic din fasolea pisată și o scuipă.

Olanna plecă sâmbătă. Bărbatul care ședea vizavi de ea în avion, pe același rând, avea cea mai lucioasă și mai neagră piele pe care o văzuse vreodată. Olanna îl remarcase mai devreme, în costumul lui elegant de lână, cum se uita ținută la ea în timp ce așteptau pe pistă. Se oferise s-o ajute să-și ducă bagajul de mână și apoi o întrebase pe stewardesă dacă nu se putea așeza pe locul de vizavi de ea, dacă tot era liber. Acum îi întinse Olannei ziarul *The New Nigerian* și o întrebă:

– Vreți să-l citiți?

Pe degetul mijlociu purta un inel mare cu opal.

– Da, mulțumesc.

Olanna luă ziarul. Îl răsfoi, conștientă că el o privea și că ziarul era numai un pretext pentru a începe o conversație. Brusc, își dori să-i fi putut plăcea acest bărbat, își dori ca între ei să se întâmple ceva magic, nebunesc și ca, la aterizare, să coboare amândoi, mână în mână, îndreptându-se înspre o viață nouă, radioasă.

– L-au demis în sfârșit pe decanul ibo de la Universitatea din Lagos, spuse el.

– Ah.

– Scrie pe spate.

Olanna întoarse ziarul.

– Da, văd.

– De ce ar trebui un ibo să fie decan al Universității din Lagos? întrebă el și, cum Olanna nu spuse nimic, zâmbind numai vag, ca să arate că-l asculta, continuă: Marea problemă cu ibo este că vor să controleze totul în țara asta. Totul. De ce nu rămân în regiunea lor acolo? Ei sunt proprietarii tuturor magazinelor; sunt peste tot în administrația publică, chiar și în poliție. Dacă ești arestat, totul e să știi să spui *keda* și ți se dă drumul.

– Se spune *kedu*, nu *keda*, zise Olanna încet. În ibo înseamnă: „Ce mai faceți?”

¹ Un fel de salată din tuberculi de manioc fierți și rași, amestecați cu condimente și carne de rac împlătoșat (n.tr.)

Bărbatul se holbă la ea, și ea îl fixă la rândul ei cu privirea și se gândi cât de frumos ar fi fost dacă ar fi fost femeie, cu pielea aceea perfect netedă, neagră ca smoala.

– Sunteți ibo? întrebă el.

– Da.

– Dar semănați cu o fulani.

Vocea lui sunase acuzator.

Olanna clătină din cap.

– Ibo.

Bărbatul bâigui ceva care păru să fie un „scuzați-mă“, apoi se întoarse și începu să caute ceva prin servietă. Când Olanna îi înapoie ziarul, el păru să ezite, și apoi, deși ea își aruncă privirea din când în când spre el în restul călătoriei, el nu se mai uită la ea până când aterizară în Lagos. Dacă ar fi știut numai cât de mult o eliberaseră prejudecățile lui! N-avea să mai fie femeia rănită al cărei bărbat se culcase cu o fată de la țară. Ar fi putut să fie o fulani care-și bătea joc de ibo în avion alături de un străin chipeș. Putea să fie o femeie care-și lua viața în propriile mâini. Putea fi orice.

În timp ce se ridicau să iasă, ea îl privi și îi zâmbi, dar se abținu să-i spună „mulțumesc“, pentru că voi să-i lase intact sentimentul de surpriză și de remușcare.

Olanna închirie o furgonetă și un șofer și se duse să-și ia lucrurile de la Odenigbo. Ugwu o urma prin casă în timp ce ea își strângea cărțile și-i arăta șoferului ce să ducă în mașină.

– Stăpânul arată de parcă ar plânge în fiecare zi, doamnă, îi spuse Ugwu în engleză.

– Pune-mi mixerul într-o cutie de carton, spuse ea.

„Pune-mi“ sunase ciudat; întotdeauna mixerul fusese doar „mixerul“, fără vreun semn că i-ar fi aparținut ei.

– Da, doamnă. Ugwu se duse în bucătărie și se întoarse cu o cutie de carton. O ținea cu gesturi ezitante.

– Doamnă, vă rog, iertați-l pe stăpân.

Olanna se uită la el. Ugwu știuse, o văzuse pe femeia aceea împărțind patul cu stăpânul său; o trădase și el.

– *Osiso!* Pune-mi mixerul în mașină!

– Da, doamnă.

Ugwu se întoarse spre ușă.

– Mai vin musafiri seara? Întrebă Olanna.

– Nu mai e ca atunci când erați și dumneavoastră aici, doamnă.

– Dar mai vin?

– Da.

– Și stăpânul tău mai joacă tenis, mai merge la clubul profesorilor?

– Da.

– Foarte bine.

Dar nu asta voise să spună. Voise să audă că Odenigbo nu mai putea trăi viața pe care o duseseră împreună.

Când el o vizita, Olanna încerca să nu se simtă dezamăgită de cât de normal arăta. Stătea la ușă și-i dădea răspunsuri neutre, în ciudată pe volubilitatea lui neostoită, în ciudată de cât de ușor îi spunea: „Știi bine că n-am să mai iubesc niciodată o altă femeie, *nkem*“, ca și cum ar fi fost sigur că, în timp, totul avea să revină la ceea ce fusese. O în ciudau și avansurile altor bărbați. Bărbații neînșurați își luau obiceiul să-i facă vizite inopinate, cei înșurați, s-o întâlnească, așa, ca din întâmplare, în afara catedrei. Demersurile lor o enervau, pentru că presupuneau că relația ei cu Odenigbo era definitiv încheiată. „Nu mă interesează“, le spunea ea, și, chiar în timp ce o spunea, spera ca vorbele acestea să nu ajungă la urechea lui Odenigbo, pentru că nu voia ca el să creadă că îi ducea dorul. Și nu i-l ducea: își îmbunătăți prelegerile la cursuri, gătea mese copioase, citea, își cumpără discuri noi. Deveni secretara societății caritabile din care făcea parte și, după ce mergeau să doneze mâncare în sate, scria sumarul întâlnirilor societății într-un caiet. Plantă cârciumărese în curtea din față și, în fine, legă prietenie cu vecina ei, negresa americană, Edna Whaler.

Edna avea un râs tăcut. Preda muzică, asculta discuri de jazz puțin prea tare, făcea o friptură grozavă de porc și povestea adesea despre bărbatul care o părăsise cu o săptămână înaintea nunții în Montgomery și despre unchiul care fusese linșat pe când ea era copil.

– Știi ce m-a uimit întotdeauna? o întreba ea pe Olanna, de parcă nu i-ar mai fi spus același lucru cu o zi în urmă. Că oameni albi instruiți își puneau costumele lor cele mai bune și pălăriile și se adunau să vadă cum un alt alb îl spânzura de un copac pe un negru.

Edna râdea cu râsul ei tăcut și-și pipăia coafura, care avea strălucirea aceea uleioasă dată de fierul de ondulat. La început nu vorbiră despre Odenigbo. Pentru Olanna era înviorător să-și petreacă timpul cu cineva care n-avea nici o legătură cu cercul de prieteni în care se învârtiseră ea și Odenigbo. Apoi, odată, în timp ce fredona melodia lui Billie Holiday *My Man*, o întrebă:

– De ce îl iubești?

Olanna ridică ochii. Avea mintea goală.

– De ce îl iubesc?

Edna ridcă din sprâncene, rostind versurile cântecului, dar fără glas.

– Nu cred că iubirea are un motiv, spuse Olanna.

– Ba bineînțeles că are.

– Cred că mai întâi apare iubirea, și abia apoi îi găsim motive.

Când sunt cu el, am impresia nu-mi mai trebuie nimic altceva.

Cuvintele acestea o surprinseră și pe ea, dar adevărul pe care îl conțineau fu atât de izbitor, încât îi aduse lacrimi în ochi.

Edna o privea.

– Nu poți să te minți la nesfârșit că ți-e bine așa.

– Nu mă mint, spuse Olanna.

Vocea răgușită și plângăcioasă a lui Billie Holliday începuse s-o irite. Nu-și dădea seama cât era de transparentă. Credea că hohotele ei frecvente de râs erau autentice și că Edna habar n-avea că, singură în apartament, plângea.

– Nu sunt persoana cea mai potrivită cu care să vorbești despre bărbați, dar cred că trebuie să discuți despre asta cu cineva, spuse Edna. Poate cu preotul de la societatea aceea de măicuțe, ca răsplată pentru toate drumurile pe care le-ai făcut cu ele.

Edna râse, și Olanna râse și ea, dar deja se gândea că poate ar trebui într-adevăr să discute cu cineva, cineva neimplicat, care s-o ajute să se regăsească, să facă pace cu străina care devenise. De mai multe ori, în zilele care urmară, se îndreptă spre biserica Sfântul Petru, dar de fiecare dată se opri, răzgândindu-se. În cele din urmă, într-o luni după-amiază, plecă din nou, conducând grăbită, ignorând limitările de viteză ca să nu-și dea timp să se oprească. Se așeză pe o bancă de lemn în biroul neaerisit al părintelui Damian și își fixă privirea asupra dulăpiorului

cu sertare pe care scria: „LAICI“ în timp ce-i vorbea preotului despre Odenigbo.

– Nu mă mai duc la clubul profesorilor pentru că nu vreau să-l văd. Mi-am pierdut interesul pentru tenis. M-a trădat și m-a rănit, și totuși mă simt de parcă mi-ar guverna în continuare viața.

Părintele Damian se trase ușor de guler, își potrivi ochelarii și-și frecă nasul, iar Olanna se întrebă dacă nu se gândea să-și găsească ceva, orice, de făcut, odată ce nu avea nici un răspuns pentru ea.

– Nu v-am văzut la biserică duminica trecută, spuse el în cele din urmă.

Olanna fu dezamăgită – dar omul acesta era, până la urmă, un preot, și soluția lui asta trebuia să fie: caută-l pe Dumnezeu. Ea își dorise ca el s-o facă să se simtă îndreptățită, să justifice faptul că-și plângea de milă, s-o încurajeze să își întărească poziția morală superioară. Își dorise ca el să-l condamne pe Odenigbo.

– Credeți că ar trebui să merg mai des la biserică? întrebă ea.

– Da.

Olanna dădu din cap și își trase geanta mai aproape, gata să se ridice și să plece. N-ar fi trebuit să vină. N-ar fi trebuit să se aștepte ca un eunuc voluntar, cu obraji bucălați, în straie albe, să înțeleagă ceea ce simțea ea. El o privea cu ochi mari, din spatele lentilelor.

– Cred, de asemenea, că ar trebui să-l iertați pe Odenigbo, spuse el și trase de guler ca și cum îl sugruma.

Preț de o clipă, Olanna îl disprețui. Ceea ce spusese era prea ușor, prea previzibil. N-avea nevoie să fi venit aici ca să audă așa ceva.

– Bine. Se ridică. Mulțumesc.

– Nu pentru el, să știți. Pentru dumneavoastră.

– Poftim? Preotul ședea încă, așa că ea se uită în jos ca să-i întâlnească privirea.

– Nu vă gândiți că-l iertați pe el. Gândiți-vă că vă permiteți dumneavoastră însevă să fiți fericită. Ce veți face cu nefericirea pe care ați ales-o? Veți mânca nefericire pe pâine?

Olanna se uită la crucifixul de deasupra ferestrei, la figura senină a lui Hristos în suferință, și nu spuse nimic.

Odenigbo veni foarte devreme, înainte ca ea să-și fi luat micul dejun. Ea știa că se întâmplase ceva încă înainte să deschidă ușa și să-i vadă figura prea serioasă.

– Ce este? întrebă ea, și simți un val de groază când își dădu seama că în minte i se strecurase brusc speranța ca mama lui să fi murit.

– Amala e însărcinată, spuse el.

Vocea îi sună fermă și lipsită de egoism, ca a unei persoane care aduce vești proaste, dar este întru totul de partea celor care le primesc.

Olanna strânse mânerul ușii.

– Poftim?

– Mama tocmai a venit să-mi spună că Amala e însărcinată cu copilul meu.

Olanna începu să râdă. Râse, râse, râse fără să se poată opri, pentru că scena de acum și săptămânile din urmă i se părură deodată ireale.

– Dă-mi drumul, spuse Odenigbo. Te rog.

Ea se dădu la o parte din ușă.

– Intră!

El se așeză pe marginea fotoliului, și ea se simți de parcă se chinuise să reconstituie și să lipească la loc vasul de porțelan spart numai ca să-l vadă din nou risipindu-se pe podea. Se simți lovită în plin nu de această nouă risipire, ci pentru că înțelese brusc că încercarea de a reface vasul fusese de la început sortită pierii.

– *Nkem*, te rog, hai să rezolvăm problema împreună, spuse el. Facem ce vrei tu. Te rog, hai s-o rezolvăm împreună!

Olanna se duse în bucătărie și opri focul la ceainic. Se întoarse apoi și se așeză în fața lui.

– Ai spus că s-a întâmplat doar o dată. O singură dată, și deja a rămas însărcinată? O singură dată? Olanna își dori să nu fi ridicat vocea. Dar era atât de geru de crezut, atât de grotesc de implauzibil ca el să se fi culcat cu o femeie o singură dată, beat, și s-o lase însărcinată.

– S-a întâmplat o singură dată, spuse el. O singură dată.

– Aha.

Dar nu înțelegea deloc. Simți brusc impulsul să-l palmuiască, pentru că felul autojustificativ cu care accentuase „singură“ făcea ca evenimentul să pară inevitabil, ca și cum chestiunea centrală era de câte ori se întâmplase, nu faptul că n-ar fi trebuit să se întâmple deloc.

– I-am spus mamei că am s-o trimit pe Amala la doctorul Okonkwo în Enugu, și ea a spus că numai peste cadavrul ei. A spus că Amala va păstra copilul și că îl va crește ea însăși, mama. Amala urmează să se mărite cu un tânăr pădurar din Ondo¹. Odenigbo se ridică. Mama a plă-nuit totul de la bun început. Acum îmi dau seama că a avut grijă să mă îmbete criță ca s-o poată trimite pe Amala la mine. Mă simt de parcă am fost aruncat într-o poveste pe care n-o înțeleg până la capăt.

Olanna se uită la el – de la haloul lui de păr la degetele subțiri de la picioare în sandale de piele –, alarmată că putea simți un asemenea dezgust față de cineva pe care îl iubea.

– Nimeni nu te-a aruncat în nimic, spuse ea.

El vru să o rețină, dar ea îl îndepărtă și îl rugă să plece. Mai târziu, în baie, ea stătu îndelung în fața oglinzii și își apăsă pântecul cu toată forța. Durerea îi aminti de cât era de inutilă; îi aminti că un copil își gă-sise adăpost în trupul unei străine, nu în al ei.

Edna bătu la ușă atât de insistent, încât Olanna trebui să se ridice și să deschidă ușa.

– Ce s-a întâmplat? întrebă Edna.

– Bunicul meu obișnuia să spună că alți oameni trăgeau numai vânturi, dar că el, când trăgea vânturi, întotdeauna își murdărea și pantalonii, spuse Olanna.

Voise să fie amuzantă, dar vocea îi era prea răgușită, prea înlăcrimată.

– Ce s-a întâmplat?

– Fata cu care s-a culcat e gravidă.

– Și tu ce naiba ai?

Olanna clipi; ce avea ea?

– Ține-ți firea, fato! spuse Edna. Crezi că el își petrece zilele plângând, ca tine? Când idiotul ăla m-a părăsit în Montgomery, eu era să mă sinucid, și el știi ce făcea? Se dusesse să cânte într-o trupă în Louisiana! Edna își pipăi părul, iritată. Uită-te la tine! Ești cea mai drăguță persoană pe care o cunosc. Uită-te cât ești de frumoasă! De ce ai atâta nevoie de ceva din exteriorul tău? De ce nu ți-e de ajuns ceea ce ești tu? Ești atât de slabă!

¹ Stat în sud-vestul Nigeriei, cu o majoritate yoruba (n.tr.)

Olanna se dădu înapoi; tumultul de durere, și de gânduri, și de furie care o străbătu îi scoase vorbele din gură cu o precizie exagerat de calmă:

– Nu eu sunt de vină că bărbatul tău te-a părăsit, Edna.

Edna păru întâi surprinsă, apoi dezgustată, apoi se întoarse și ieși din apartamentul Olannei. Olanna o privi în timp ce se depărta, părându-i rău că-i spusese cuvintele acelea. Dar n-avea să-și ceară iertare acum. Avea s-o mai lase pe Edna o zi sau două. Se simți deodată flămândă, cu o foame atroce; măruntaiele îi fuseseră golite de lacrimi. Mâncă tot restul de orez *jollof* chiar din cratiță, în timp ce se încălzea, bău două sticle de bere rece, dar tot nu se simți sătulă. Mâncă biscuiții din dulap și câteva portocale din frigider, apoi se hotărî să se ducă la Magazinul din Est după vin. Avea să bea. Avea să bea vin cât putea de mult.

Cele două femei care stăteau la intrarea în magazin, indianca profesoară la Facultatea de Științe și femeia din Calabar¹ care preda antropologia îi zâmbiră și o salutară, și Olanna se întrebă dacă privirile furișe pe care le schimbă între ele arătau milă, dacă li se părea că era o ființă slabă și de plâns.

Examina sticlele cu vin, când de ea se apropie Richard.

– Mi s-a părut că tu erai, spuse el.

– Bună, Richard. Olanna privi în coșul lui. Nu știam că-ți faci singur cumpărăturile.

– Harrison s-a întors în satul lui pentru câteva zile, spuse el. Ce faci? Ești bine?

Ei îi dis plăcu compasiunea din ochii lui.

– Foarte bine. Nu mă pot hotărî pe care din sticlele astea să o cumpăr. Arată înspre raft. Ce-ar fi să le iau pe amândouă, și, dacă vrei să le bem împreună, putem decide care e mai bun. Ai o oră liberă? Sau trebuie să te întorci la masa de scris?

Richard păru luat prin surprindere de voioșia ei.

– N-aș vrea în nici un caz să te deranjez.

– Bineînțeles că nu mă deranjezi. În plus, nu mi-ai făcut niciodată o vizită – Olanna făcu o pauză – în apartamentul meu.

Ea avea să se poarte normal și cu grație, ca întotdeauna, și aveau să discute despre cartea lui, și despre cârciumăresele ei, și despre arta

¹ Oraș în sud-estul extrem al Nigeriei, cu o populație majoritar efik (n.tr.)

Ibo-Ukwu, și despre eșecul alegerilor din Regiunea de Vest. Iar el avea să se ducă și să-i spună lui Odenigbo că ea era bine. Chiar era.

Când ajunseră în apartamentul ei, Richard se așeză drept pe canapea, și ea își dori ca el să se fi așezat în poziția aceea relaxată, aproape tolănită, pe care o lua în casa lui Odenigbo; chiar și felul în care ținea paharul în mână părea țeapăn. Olanna se așeză pe covor. Toastară pentru independența Kenyei.

– Ar trebui să scrii neapărat despre chestiile oribile pe care britanicii le-au făcut în Kenya, spuse Olanna. Nu-i așa că le-au tăiat bărbaților testiculele?

Richard murmură ceva și își feri privirea, ca și cum cuvântul „testicule“ îl făcuse să se rușineze. Olanna zâmbi și îl urmări cu privirea.

– Nu-i așa?

– Ba da.

– Atunci ar trebui să scrii despre asta. Olanna bău cel de al doilea pahar încet, ridicând capul ca să poată savura senzația plăcută pe care i-o dădea lichidul rece scurgându-i-se pe gât. Ai găsit un titlu pentru carte?

– *Coșul cu mâini.*

– *Coșul cu mâini.* Olanna aplecă paharul și sorbi tot conținutul rămas. Sună macabru.

– E vorba despre forța de muncă. Despre lucrurile bune care au fost realizate – căile ferate, de exemplu –, dar și despre exploatarea forței de muncă și despre rădăcinile adânci ale sistemului colonial.

– Ah.

Olanna se ridică și desfăcu și cea de a doua sticlă. Se aplecă să-și umple mai întâi paharul ei. Se simțea diafană, ca și cum i-ar fi fost mult mai ușor să-și poarte greutatea propriului corp, dar avea mintea limpede; știa ce voia să facă și ce făcea. Mirosul vag umed al lui Richard îi invadează nasul când se postă în fața lui să-i umple paharul.

– Nu l-am golit încă, spuse el.

– Nu, încă nu. Olanna puse sticla cu vin pe podea, se așeză lângă el și-i atinse părul de pe braț – și se gândi cât era de blond și de moale, nu agresiv și aspru ca al lui Odenigbo, neavând nimic în comun cu Odenigbo. El o privi, și ea se întrebă dacă ochii lui deveniseră cu adevărat cenușii deodată sau dacă numai i se părea. Îl mângâie pe față și-și lăsă mâna să se odihnească pe obrazul lui.

– Vino lângă mine pe covor, spuse ea în cele din urmă.

Şezură unul lângă altul, cu spatele rezemat de bancheta canapelei. Richard bâigui „Ar trebui să plec“ sau ceva asemănător, dar ea ştia că n-avea să plece şi că, atunci când ea avea să se întindă pe carpetă ţepoasă, el avea să se întindă alături. Ea îl sărută pe buze. El o trase cu forţă lângă el, apoi, la fel de repede, îi dădu drumul şi-şi întoarse capul într-o parte. Ea îi auzea respiraţia gâfăită. Îi desfăcu pantalonii şi se dădu înapoi ca să-i scoată de pe el, şi râse când se împiedică de pantofi. Îşi dezbracă rochia. El se sui pe ea, şi ei covorul îi înţepă spatele dezgolit, şi ea simţi cum limba lui îi înconjoară stângace sfârcul. N-avea nimic din violenţa cu care o muşca şi o sugea Odenigbo, şi nu simţi nici urmă din valurile de plăcere care o inundau cu el. Richard nu-şi trecu limba peste ea în felul acela fulgurant care o făcea să uite de orice; când îi sărută pântecul, ea fu mai degrabă conştientă că-i sărută pântecul.

Totul se schimbă radical când el pătrunse înăuntrul ei. Ea îşi înălţă coapsele, mişcându-se împreună cu el, în ritmul loviturilor lui, şi se simţi ca şi cum îşi scutura cătuşe de pe încheieturile mâinilor, ca şi cum îşi scotea aşchii înfipite în piele, ca şi cum se elibera prin gemetele acelea dezlănţuite care-i ieşeau din gură. La sfârşit, se simţi copleşită de un sentiment profund de bine, ceva apropiat de beatitudine.

Richard fu aproape uşurat când auzi despre moartea lui Sir Winston Churchill. Era un motiv de a nu se duce la Port Harcourt la sfârşitul săptămânii. Nu se simţea încă în stare s-o privească pe Kainene în ochi.

– O să trebuiască să renunţi la gluma aceea teribilă cu Churchill, nu? îl întrebă Kainene la telefon când el îi spuse că avea să se ducă în Lagos, la slujba memorială organizată de Înaltul Comisariat Britanic.

El râse, şi apoi se gândi cum ar fi dacă ea ar afla şi l-ar părăsi, şi el n-ar mai auzi niciodată vocea aceea sardonică la telefon.

Se întâmplase cu numai câteva zile în urmă, dar chiar şi imaginea apartamentului Olannei îi era tulbure în memorie: adormise după aceea pe podeaua sufrageriei şi se trezise cu o durere uscată de cap şi cu sentimentul extrem de incomod al propriei goliciuni. Ea şedea pe canapea, îmbrăcată şi tăcută. El se simţi stingherit, neştiind dacă trebuiau să discute sau nu despre cele petrecute. În cele din urmă, se ridică şi plecă fără un cuvânt, pentru că nu voia ca expresia de regret pe care i se păru că i-o vede pe faţă să se transforme într-una de dezgust. Nu fusese ales; ar fi putut fi orice alt bărbat. Simţise asta chiar şi în timp ce o ţinea în braţe goală, dar asta nu-i tulburase plăcerea pe care i-o dăruiseră trupul ei unduios, mişcările ei în armonie cu ale lui, faptul că luase de la el la fel de mult cât dăduse. El nu fusese niciodată atât de excitat, iar actul nu durase niciodată atât de mult cât durase cu ea.

Acum însă se simţea golit. Admiraţia lui se sprijinise pe impresia că ea îi era inaccesibilă, pe o adoraţie de la distanţă, dar acum, după ce gustase vinul de pe limba ei, după ce se lipise atât de tare de ea încât ajunsese şi el să miroasă a nucă de cocos, Richard avea sentimentul ciudat că

pierduse ceva. Își pierduse fantezia secretă. Dar cel mai mult se temea c-avea s-o piardă pe Kainene. Era hotărât ca ea să nu afle niciodată.

Susan șezu lângă el la slujba memorială și, în timp ce în sală răsunau fragmente dintr-un discurs al lui Sir Winston Churchill, își împreună strâns mâinile înmănușate și se rezemă de el. Richard simți că ochii i se umezeau. Acesta era probabil singurul lucru pe care îl aveau în comun, admirația pentru Churchill. La final, ea îl invită să bea ceva la clubul de polo. Îl mai chemase odată acolo și-i spusese, în timp ce ședeau la marginea terenului verde:

– Africanii au primit acces aici abia de câțiva ani, dar n-o să-ți vină să crezi cât de mulți vin deja, și nu se arată tocmai recunoscători.

Se aflau în același loc, în apropierea balustrăzii de lemn vopsite în alb, lângă un ospătar nigerian în costum negru impecabil. Clubul era aproape gol, deși în celălalt capăt al terenului se desfășura un joc de polo. Răcnetele și înjurăturile a opt bărbați care galopau în plină viteză după minge umpleau aerul. Susan vorbea încet, cu tristețea aceea atenuată a doliului după o persoană pe care n-ai cunoscut-o niciodată. Spuse ce interesant era faptul că ultimul cetățean obișnuit care avusesese parte de funeralii oficiale fusese ducele de Wellington, ca și cum el n-ar fi știut asta, și ce trist era că unii oameni încă nu aveau habar câte făcuse Churchill pentru Marea Britanie, și ce oribilă fusese sugestia unuia dintre participanții la slujbă că mama lui ar fi avut sânge de amerindian în vine. Arăta puțin mai bronzată decât își amintea el; Richard n-o mai văzuse de când se mutase la Nsukka. Deveni animată după câteva pahare cu gin și-i vorbi de un film extraordinar despre familia regală care fusese proiectat la Consiliul Marii Britanii.

– Nu ești prea atent la ce-ți spun, nu? întrebă ea după o vreme.

Urechile îi erau roșii.

– Ba bineînțeles că sunt.

– Am auzit despre iubita ta, fata lui Șef Ozobia, spuse Susan, pronunțând „iubita“, într-o caricatură comică a ceea ce-și imagina ea că era o vorbire needucată.

– O cheamă Kainene.

– Ai grijă să folosești întotdeauna prezervativul. Cu oamenii ăștia, chiar și cu cei mai educați dintre ei, trebuie să fii foarte atent.

Richard privea pajiștea liniștită, parcă nesfârșită. N-ar fi fost nicio dată fericit cu ea – viața i-ar fi fost diafană și zilele i s-ar fi unit într-o singură, nesfârșită clipă de neant.

– Am avut o aventură cu John Blake, spuse ea.

– Serious?

Susan râse. Se juca pe masă cu paharul, îl rostogolea, întindea cu degetul apa care se adunase pe pereții lui.

– Pari surprins.

– Nu sunt, spuse el, deși era.

Nu pentru că ea avusese o aventură, ci pentru că era vorba despre John, soțul bunei ei prietene Caroline. Dar aceasta era viața englezilor departe de țară. Singura lor ocupație, i se părea lui, era să facă sex fiecare cu soțul sau cu soția celuilalt, în escapade ilicite care reprezentau mai degrabă un mod de a-și trece timpul acela deshidratat de căldură de la tropice decât expresii autentice ale pasiunii.

– N-a însemnat nimic, absolut nimic, spuse Susan. Dar vreau să știi că nu stau degeaba până când o să-ți termini aventura cu domnișoara aceea colorată la piele.

Richard vru să-i spună ceva despre lipsa de loialitate față de prietena ei, dar apoi își dădu seama cât de ipocrit ar fi sunat, chiar și numai față de el însuși.

5. Cartea: Toți ați privit tăcuți cum noi muream

Autorul scrie despre foamete. Foametea a fost una dintre armele de război ale nigerienilor. Foametea a distrus Biafra, și a făcut-o faimoasă, și a făcut-o să dureze atât cât a durat. Foametea a îndreptat atenția întregii lumi asupra Biafrăi, a provocat proteste și demonstrații la Londra, la Moscova, în Cehoslovacia. Foametea le-a determinat pe Zambia, Tanzania, Coasta de Fildeș și Gabon să recunoască Biafra, foametea a introdus Biafra pe agenda electorală a lui Nixon și i-a făcut pe mulți părinți din întreaga lume să-și îndemne copiii să mănânce tot la masă. Foametea a impulsionat organizațiile de ajutor umanitar să introducă alimente în Biafra pe furiș, în avioane care zburau noaptea, întrucât părțile beligerante nu putuseră cădea de acord asupra unor rute. Foametea a slujit carierei fotografiilor. Foametea a determinat Crucea Roșie Internațională să numească Biafra cea mai gravă criză administrată de ea de la cel de-al Doilea Război Mondial încoace.

Diareea lui Ugwu se manifesta prin crampe dureroase. Nu se ameliorase nici după ce mestecase tabletele amare din biroul stăpânului, nici după ce mestecase frunzele acrișoare pe care i le dăduse Jomo și nu avea nici o legătură cu mâncarea, pentru că incursiunile bruște la toaleta din pavilionul servitorilor se produceau indiferent de ce mâncase Ugwu. Totul era din cauza griji. Temerile stăpânului îl îngrijorau profund pe Ugwu.

De când mama adusese vestea că Amala era însărcinată, stăpânul se împiedica mai tot timpul, de parcă ar fi avut ochelarii aburiți, își cerea ceaiul cu voce înceată și îl ruga pe Ugwu să le spună musafirilor că era plecat, deși mașina lui se afla în garaj. Rămânea adesea cu privirea pierdută în spațiu. Asculta adesea muzică highlife. Vorbea adesea despre Olanna. „Las-o pentru când se va întoarce stăpâna ta“ sau: „Stăpânei tale i-ar plăcea în coridor“, spunea el, și Ugwu răspundea: „Da, domnule“, deși știa că stăpânului nu i-ar fi trecut prin cap să spună așa ceva dacă Olanna ar fi avut într-adevăr de gând să se întoarcă.

Diareea lui Ugwu se înrăutăți când mama veni în vizită cu Amala. Ugwu o privi pe Amala cu atenție: nu-și arăta încă sarcina, era încă subțire și cu pânțelele plat, și el speră că leacul nu avusese până la urmă efect. Dar, în timp ce cojea taro, mama îi spuse:

– Când se va naște băiețelul ăsta, o să am și eu pe cineva care să-mi țină tovarășie, și femeile din sat n-o să mă mai numească mamă de fătălău.

Amala ședea în sufragerie. Faptul că era gravidă îi dăduse un alt statut, așa că putea acum să stea degeaba și să asculte radioul, pentru

că nu mai era ajutoarea mamei, ci femeia care avea să-i dăruiască mamei un nepot. Ugwu o privea din ușa bucătăriei. Bine că nu alesese fotoliul stăpânului sau perna favorită a Olannei, pentru că el s-ar fi dus și ar fi rugat-o imediat să se ridice. Ședea cu genunchii strânși, cu ochii fixați asupra teancului de ziare de pe masa din centru, cu figura complet inexpresivă. Era atât de nedrept ca o persoană atât de comună, într-o rochie atât de banală și cu o eșarfă de bumbac în jurul frunții să se afle în mijlocul tuturor acestor lucruri. Nu era nici frumoasă, nici urâtă: era asemenea multor fete tinere pe care Ugwu obișnuia să le privească în fiecare dimineață ducându-se la pârau după apă. Nu se distingea prin nimic. Privind-o, Ugwu se simți deodată furios. Nu pe Amala însă, ci pe Olanna. N-ar fi trebuit să fugă din casa ei pentru că leacurile mamei îl împinseseră pe stăpân în brațele acestei fete anoste. Ar fi trebuit să rămână și să le arate mamei și Amalei cine era cu adevărat stăpâna aici.

Zilele se scurgeau sufocante și repetitive; mama prepara supe intens mirositoare, pe care le mânca singură, pentru că stăpânul lipsea de acasă până târziu, Amala avea grețuri, iar pe Ugwu îl chinuia diareea. Dar mamei nu părea să-i pese; fredona, gătea, făcea curățenie, și se laudă singură când învăță în sfârșit să folosească aragazul.

– Într-o zi o să am și eu aragaz; nepotul meu o să-mi cumpere unul, spuse ea, și râse.

După mai bine de o săptămână, se hotărî să se întoarcă în sat și spuse că avea s-o lase pe Amala acolo.

– Nu vezi ce bolnavă e? îi zise ea stăpânului. Dușmanii mei vor să-i facă rău, nu vor să ni se continue numele, dar noi o să-i biruim.

– Trebuie s-o iei cu tine, replică stăpânul.

Era trecut de miezul nopții. Mama rămăsese trează până când stăpânul venise acasă, iar Ugwu era în bucătărie, pe jumătate adormit, așteptând să încuie.

– N-auzi că se simte rău? repetă mama. E mai bine să stea aici.

– O s-o vadă un medic, dar trebuie s-o iei cu tine.

– Îți refuzi copilul, nu pe Amala, spuse mama.

– Trebuie s-o iei cu tine, insistă stăpânul.

Olanna se poate întoarce curând, și lucrurile nu vor fi în regulă dacă Amala rămâne aici.

– Propriul copil, spuse mama, clătinând îndurerată din cap, dar nu se mai împotrivi. Plec mâine, pentru că trebuie să mă duc la o adunare a *umuadei*¹ Mă întorc la sfârșitul săptămânii s-o iau și pe ea.

În după-amiaza în care mama plecă, Ugwu o descoperi pe Amala în grădina de legume, ghemuită pe pământ cu genunchii strânși și cu brațele înconjurându-i picioarele. Mesteca ardei iute.

– Tanti, sunteți bine? întrebă Ugwu. Poate că femeia era întruchiparea unui spirit și venise aici să săvârșească ritualuri cu ceilalți *ogbanje*².

Amala nu spuse nimic o vreme; vorbea atât de rar, încât vocea ei îl surprindea întotdeauna pe Ugwu prin subțirimea ei. Era ca a unui copil.

– Ardeiul iute poate elimina sarcina, spuse ea.

– Poftim?

– Dacă mănânci mult ardei iute, poți să scapi de sarcină. Stătea chircită pe pământ ca un animal jalnic, mestecând încet, cu lacrimile curgându-i pe față.

– Nu-i adevărat, spuse Ugu.

Dar spera ca ea să aibă dreptate, ca ardeii să ajute într-adevăr la eliminarea sarcinii și ca viața lui să revină la ceea ce fusese: Olanna și stăpânul împreună pentru totdeauna.

– Ba da, dacă mănânci mulți, insistă ea, și se întinse să mai cu-leagă unul.

Ugwu nu voia ca Amala să-i înfulece toți ardeii pe care-i cultivase cu atâta grijă pentru mâncare, dar, dacă era adevărat ce spunea ea despre calitățile lor, atunci poate că merita s-o lase în pace. Fața Amalei strălucea de lacrimi și de muci, și din când în când deschidea gura și-și scotea limba arsă ca să gâfâie ca un câine. Ugwu vru s-o întrebe de ce acceptase așa ceva dacă nu voia copilul. Până la urmă, se duse singură în camera stăpânului, și trebuie să fi știut despre planurile mamei. Dar n-o întrebă; nu voia să fie prieten cu ea. Se răsuci și se întoarse în casă.

¹ Adunarea femeilor dintr-un neam, sat sau trib ibo, care discută probleme legate de viața membrilor ei și care are un cuvânt greu de spus în organizarea și conducerea treburilor colectivității. (n.tr.)

² În credințele populare ibo, spirit al unui copil mort în pruncie sau născut mort, care adeseori are un caracter răutăcios și se întoarce să-și chinuie mama. (n.tr.)

La câteva zile după ce Amala plecase, Olanna le făcu o vizită. Se așează dreaptă pe canapea, cu picioarele încrucișate, ca un musafir stinger, și refuză gogoșile *chin-kin* pe care Ugwu le aduse pe o farfurie.

– Du-le înapoi în bucătărie, zise ea, în același timp în care stăpânul spuse:

– Lasă-le pe masă!

Ugwu stătu nesigur, cu farfuria în mână.

– Atunci du-le în bucătărie, se răsti stăpânul, de parcă Ugwu ar fi fost responsabil pentru tensiunea din cameră.

Ugwu nu închise ușa de la bucătărie, ca să poată sta lângă ea și să asculte, dar ar fi putut foarte bine s-o închidă, pentru că vocea ridicată a Olannei se auzea suficient de bine.

– *Tu* ești vinovat, nu mama ta! Totul s-a întâmplat pentru că *tu* ai permis ca lucrurile să se întâmple! Trebuie să-ți asumi responsabilitatea!

Ugwu fu uimit să audă cum vocea aceea blândă putea deveni atât de agresivă.

– Nu sunt un bărbat adulterin, și știi asta foarte bine. Nimic nu s-ar fi întâmplat dacă mama nu ar fi pus lucrurile la cale!

Stăpânul ar fi trebuit să coboare vocea; ar fi trebuit să știe că un cerșetor nu are voie să strige.

– Oare mama ta ți-a scos penisul din pantaloni și l-a introdus în vaginul Amalei? întrebă Olanna.

Ugwu simți din nou bolboroselile obișnuite din stomac și se repezi la toaleta din pavilionul servitorilor. Când ieși de acolo, o văzu pe Olanna stând lângă lămâi. O privi scrutător, încercând să-și dea seama cum se terminase conversația, dacă se terminase, și de ce ea se afla acolo. Dar pe fața ei nu putea desluși nimic. În jurul gurii avea câteva linii dure și întreaga ei ținută afișa eleganță și încredere în sine, subliniate de o perucă nouă care o făcea să pară mult mai înaltă.

– Doriți ceva, doamnă?

Olanna se apropie de răsadurile cu *anara*¹.

– Plantele astea arată foarte bine. Ai folosit îngrășămintे?

– Da, doamnă. De la Jomo.

– Și la ardeii iuți?

¹ Vinete (ibo) (n.tr.)

– Da, doamnă.

Ea se întoarce să plece. Era illogic s-o vadă acolo cu pantofi negri și rochia lungă până la genunchi. Ea, care întotdeauna fusese în grădină într-o rochie de casă sau în halat.

– Doamnă?

Olanna se răsuci.

– Am un unchi care face comerț în Nord. Oamenii sunt invidioși pe el pentru că o duce bine. Într-o zi și-a spălat hainele și, când le-a adus de afară de la uscat, a văzut că îi tăiasse cineva o bucată dintr-o mânecă.

Olanna îl privea: era ceva în expresia ei care îl făcu pe Ugwu să-și dea seama că n-avea răbdare să-l asculte prea mult.

– Persoana care a tăiat bucata de pânză a folosit-o ca să facă vrăji împotriva unchiului, dar n-a avut succes, pentru că unchiul a ars cămașa imediat. În ziua aceea au fost multe muște în jurul casei lui.

– Ce tot spui acolo, pentru numele lui Dumnezeu? Întrebă Olanna în engleză.

Pentru că arareori îi vorbea lui Ugwu în engleză, vocea îi sună rece, distantă.

– Mama a făcut vrăji pe stăpân, doamnă. Am văzut muște în bucătărie. Am văzut-o punându-i ceva în mâncare. Apoi am văzut-o frecând ceva pe corpul Amalei, și sunt sigur că a folosit leacul ăla ca să-l ispitească pe stăpân.

– Prostii, spuse Olanna.

Sunase ca o palmă, „prostii“, și stomacul lui Ugwu se strânse. Ea era altfel: pielea și hainele ei erau mai țepene. Se aplecă și scutură cu mâna o insectă verde care i se așezase pe fustă, apoi se îndepărtă. Dar nu ocoli casa, pe lângă garajul stăpânului, ca să ajungă la mașina ei, parcată în curtea din față. Intră din nou în casă. Ugwu o urmă. În bucătărie îi auzi vocea din biroul stăpânului, țipând un lung șir de cuvinte pe care el nu le putu distinge și nici nu se strădui. Apoi tăcere. Apoi ușa de la dormitor deschizându-se și închizându-se. Ugwu așteptă un timp, apoi merse în vârful picioarelor pe coridor și-și lipi urechea de lemnul ușii. Suna altfel: Ugwu era obișnuit cu gemetele ei guturale, dar ceea ce auzea acum era aproape un urlet, ah-ah-ah, ca și cum era pe punctul de a erupe, ca și cum stăpânul îi dăruia plăcere și furie în același timp și ea aștepta să vadă cât de multă plăcere putea să ia înainte

să lase furia să i se dezlănțuie. Și totuși, Ugwu simți o tresărire de speranță. Avea să gătească un orez *jollof* perfect pentru masa lor de împăcare.

Mai târziu, când auzi motorul mașinii ei și văzu farurile orbitoare lângă tufa cu flori albe, se gândi că ea se ducea să-și aducă niște lucruri din apartament. Puse două farfurii pentru cină, dar nu servi mâncarea, pentru că voia s-o țină caldă în cratiță.

Stăpânul veni în bucătărie.

– Azi ai de gând să mănânci singur, bunul meu băiat?

– O aștept pe doamna.

– Servește mâncarea, *osiso*!

– Da, domnule, spuse Ugwu. Doamna se întoarce curând, domnule?

– Servește mâncarea! repetă stăpânul.

Olanna stătea în sufrageria lui Richard. Goliciunea ei austeră o făcea nervoasă: ar fi vrut ca Richard să aibă tablouri, sau cărți, sau păpuși rusești la care să se uite. Numai o mică fotografie a unui vas cu brâuri din cultura Ibo-Ukwu atârna pe un perete, și Olanna o examina când Richard intră în încăpere. Zâmbetul vag, nesigur de pe buze îi înmuia expresia feței. Uneori Olanna uita ce bărbat chipeș era, cu părul acela blond și cu ochii lui albaștri.

Vorbi imediat:

– Bună, Richard. Fără să-i aștepte răspunsul sau tăcerea ezitantă care urma salutarilor, adăugă: Ai văzut-o pe Kainene la sfârșitul săptămânii trecute?

– Nu, n-am văzut-o. El își ferea privirea, pe care o ațintise asupra perucii ei lucioase. Am fost în Lagos. A murit Sir Winston Churchill.

– Ceea ce s-a întâmplat a fost o prostie din partea amândurora, spuse Olanna, și observă că mâinile lui tremurau.

Richard dădu din cap.

– Da, desigur.

– Kainene nu iartă ușor. N-are nici un rost să-i spui.

– Bineînțeles că nu. Richard făcu o pauză. Tu aveai niște probleme emoționale, și eu n-ar fi trebuit să...

– Amândoi suntem răspunzători, Richard, zise Olanna, și simți un val neașteptat de dispreț pentru mâinile lui tremurătoare, pentru timiditatea aceea palidă, pentru vulnerabilitatea care-l sugruma atât de vizibil, ca o cravată.

Harrison intră cu o tavă.

– Ceva de băut, domnule.

– De băut? Richard se răsuci brusc, spasmodic, și Olanna fu ușurată că nu se afla nici un obiect în apropierea lui, altfel Richard l-ar fi dărâmat. O, nu, nu-i nevoie. Vrei să bei ceva?

– Plec, spuse Olanna. Ce mai faci, Harrison?

– Bine, doamnă.

Richard o conduse până la ușă.

– Cred că trebuie să păstrăm relații normale, spuse Olanna, și se grăbi să iasă.

Se întrebă dacă ar fi trebuit să fie mai puțin dramatică și să-și fi dat sieși și lui Richard ocazia să poarte o conversație calmă despre cele întâmplate. Dar scormonirea prin noroiul de acum câteva zile n-ar fi fost de nici un folos. Amândoi voiseră să se întâmple ceea ce se întâmplase, și amândoi își doreau acum să nu se fi întâmplat; ceea ce conta în momentul de față era ca nimeni altcineva să nu afle vreodată.

Așa că Olanna fu surprinsă când îi spuse despre asta lui Odenigbo. Era întinsă pe patul lui – acum se gândea la dormitorul acesta mai degrabă ca la al lui decât al lor –, iar el ședea lângă ea; era a doua oară când făcuseră dragoste de la plecarea ei. El o ruga să se mute înapoi.

– Hai să ne căsătorim, spuse el. Mama o să ne lase în pace atunci.

Poate tonul lui plin de sine sau felul izbitor în care continua să evite asumarea responsabilității și să dea vina pe mama lui o făcură pe Olanna să spună:

– M-am culcat cu Richard.

– Nu.

Odenigbo părea neîncrezător; clătina din cap.

– Ba da.

Odenigbo se ridică din pat, se duse lângă șifonier și se uită la ea ca și cum n-ar fi putut să stea aproape de ea în acel moment pentru că îi era teamă de ceea ce i-ar putea face. Își scoase ochelarii și își frecă nasul. Ea se ridică în capul oaselor, și în acel moment își dădu seama că neîncrederea avea să existe întotdeauna între ei de acum încolo, că întotdeauna avea să fie opțiunea de a-l suspecta pe celălalt.

– Ai vreun sentiment pentru omul ăsta? întrebă el.

– Nu, spuse ea.

El se întoarce și se așează lângă ea. Părea rupt între impulsul de a o împinge jos din pat și dorința de a o trage lângă el, apoi se ridică brusc și ieși din cameră. Când, mai târziu, ea ciocăni la ușa cabinetului lui să-i spună că pleca, el nu răspunse.

Întoarsă în apartamentul ei, Olanna se plimbă o vreme în sus și-n jos. N-ar fi trebuit să-i spună despre Richard. Sau ar fi trebuit să-i spună mai mult: că îi părea rău că îi trădase pe el și pe Kainene, dar că nu regreta actul în sine. Ar fi trebuit să-i spună că nu fusese o răzbunare grosolană sau o încercare de a fi chit, ci că pentru ea gestul căpătase o semnificație eliberatoare. Ar fi trebuit să-i spună că manifestarea aceasta de egoism o salvase.

Ciocănitul puternic în ușa din față a doua zi de dimineață o umplu de ușurare. Aveau să stea jos și să discute cu adevărat, și de data aceasta ea avea să aibă grijă să nu se mai ocolească. Dar la ușă nu era Odenigbo. Edna intră plângând, cu ochii umflați și roșii, să-i spună că albiile bombardaseră biserica baptistă a negrilor din micul ei oraș natal. Patru fețițe muriseră. Una dintre ele era colega de școală a nepoții ei.

– Am văzut-o când am fost acasă acum șase luni, spuse Edna. N-au trecut decât șase luni.

Olanna făcu ceai și se așează alături de Edna, umăr la umăr, în timp ce Edna hohotea tare, de parcă s-ar fi înecat. Părul ei nu avea strălucirea aceea uleioasă obișnuită; semăna mai degrabă cu un mop vechi și uzat.

– Oh, Doamne, spunea ea, printre suspine. Oh, Doamne!

Olanna îi strânse de mai multe ori brațul. Realitatea brută a durerii Ednei o făcu să se simtă neputincioasă, îi aduse dorința de a se întoarce în trecut și de a schimba istoria. În cele din urmă, Edna adormi. Olanna îi puse cu blândețe o pernă sub cap și se așează, gândindu-se cum un singur gest putea reverbera în timp și în spațiu și lăsa urme care n-aveau să se șteargă niciodată. Se gândi la efemeritatea vieții, la nevoia de a nu alege nefericirea. Avea să se mute înapoi cu Odenigbo.

În prima seară cinară în tăcere. Felul cum Odenigbo mesteca mâncarea o irită pe Olanna – cu obrații umflați și fălcile măcinând ca niște pietre de moară. Mâncă puțin și își aruncă adesea privirea către cutia sa cu cărți rămasă în sufragerie. Odenigbo era absorbit de desprinderea fripturii de pui de pe os, și mâncă pentru prima oară tot orezul,

până când farfuria rămase curată. Când vorbi în cele din urmă, începu să discute despre haosul din Regiunea de Vest.

– N-ar fi trebuit să-l reinstaleze pe premier. De ce se mai miră acum că toți impostorii dau foc la mașini și își omoară oponenții din cauza alegerilor? O brută coruptă va fi întotdeauna o brută coruptă¹, spuse el.

– Îl are pe prim-ministru în spate, zise Olanna.

– Sardauna e de fapt cel care conduce lucrurile. Omul ăsta își stăpânește pământurile de parcă ar fi fieful lui personal.

– Mai vrem să avem un copil?

În spatele lentilelor, ochii lui se măriră de surpriză.

– Bineînțeles, spuse el. Sau poate nu?

Olanna nu mai spuse nimic. Fu cuprinsă de o tristețe tulbure gândindu-se la ceea ce lăsaseră să se întâmple între ei, și totuși resimțea începutul de entuziasm față de ceva nou, față de o relație în termeni

¹ Referire la premierul yoruba al Regiunii de Vest, Samuel Ladoke Akintola. Neînțelegerile dintre acesta și Obafemi Awolowo, șeful partidului din care făcea parte (Action Group) și liderul opoziției parlamentare față de guvernul Balewa (predominant nordic), au adus, imediat după declararea independenței, în 1960, dezbinare în sânul partidului și numeroase revolte de stradă. Distanțându-se de poziția stângistă a foarte popularului printre yoruba Awolowo, Akintola a încercat să formeze pe ascuns o alianță cu partidul lui Balewa, Congresul Național al Poporului, care a instigat populația împotriva lui Awolowo. Drept urmare, Balewa a declarat stare de necesitate în Regiunea de Vest, intervenind în forță și suspendându-l pe premierul local, pe care l-a reinstalat însă în oficiu în 1963, de data aceasta ca lider al unei noi formațiuni, Partidul Național Democrat Nigerian (PNDN), aliat cu Congresul Național al Poporului (CNP), condus de Balewa și de Ahmadu Bello (așa-numitul Sardauna, liderul spiritual al musulmanilor din Nord). Camera Adunării din Regiunea de Vest a fost dizolvată și reconstituită apoi, însă cu o majoritate PNDN, favorabilă guvernului central. La scurt timp după aceea, în 1964, ca urmare a unor tulburări sociale parțial orchestrate de oponenții lui Awolowo, acesta a fost învinuit de subminare a intereselor statului și îndemnat la revoltă, judecat și închis. Alegerile frauduloase din 1965 au adus un succes zdrobitor alianței PNDN–CNP, în dauna alianței dintre Action Group și partidul președintelui nigerian Nnamdi Azikiwe, Consiliul Național al Nigeriei și Camerunului, dominant în Regiunea de Est. Au urmat, din nou, dezordini violente în rândul populației. Perioada aceasta prelungită de criză din Regiunea de Vest a fost unul dintre factorii care au favorizat ascuțirea conflictelor și a rivalităților interetnice și, în cele din urmă, izbucnirea războiului civil nigerian. Akintola a fost asasinat în cursul primei lovituri de stat, din ianuarie 1966, la fel ca și liderii CNP, Tafawa Balewa și Ahmadu Bello. (n.tr.)

diferiți. N-avea să mai fie singură în lupta de a păstra ceea ce creaseră împreună; el avea să i se alăture. Siguranța lui de sine fusese zdruncinată.

Ugwu intră să curețe masa.

– Adu-mi puțin coniac, bunul meu băiat, ceru Odenigbo.

– Da, domnule.

Odenigbo așteptă ca Ugwu să aducă coniacul și să iasă, apoi spuse:

– L-am rugat pe Richard să nu mai vină pe aici.

– Ce s-a întâmplat?

– L-am văzut pe alcea din apropierea catedrei noastre, și avea pe față o expresie care nu mi-a plăcut deloc, așa că l-am urmărit înapoi pe strada Imoke și i-am spus să nu-l mai văd în ochi.

– Ce i-ai spus?

– Nu-mi amintesc.

– Nu vrei să-mi spui.

– Nu-mi amintesc.

– Mai era cineva acolo?

– Servitorul lui a ieșit din casă.

Șezură pe canapea în sufragerie. Odenigbo n-avea nici un drept să-l hărțuiască pe Richard, să-și îndrepte mânia asupra lui, și totuși ea înțelese de ce o făcuse.

– N-am învinuit-o niciodată pe Amala, spuse ea. Tu ai fost cel căruia i-am acordat încrederea mea, și singurul mod în care un străin putea anula această încredere era cu permisiunea ta. Te-am învinuit numai pe tine.

Odenigbo își puse palma pe coapsa ei.

– Ar trebui să fii furios pe mine, nu pe Richard, continuă ea.

El tăcu atât de mult timp, încât ea crezu că n-avea să răspundă, apoi spuse:

– Aș vrea să fiu furios pe tine.

Neajutorarea lui o mișcă. Îngenunche înaintea lui și îi descheie cămașa ca să-i atingă carnea moale, dar fermă, de pe pânțele. Îl auzi cum inspiră adânc când îi atinse fermoarul pantalonilor. În gura ei, mădularul deveni umflat și tare. Durerea vagă din maxilar, apăsarea palmelor lui care-i cuprindeau capul o excită, și, după aceea, Olanna spuse:

– O, Doamne, Ugwu probabil ne-a văzut.

El o conduse în dormitor. Se dezbrăcără în tăcere și făcură duș împreună, strângându-se unul în altul în baia îngustă și apoi agățându-se unul de altul în pat, cu trupurile încă ude și cu mișcări încete. Olanna fu copleșită de greutatea reconfortantă a trupului lui deasupra ei. Respirația lui mirosea a coniac, și ea vru să-i spună cum totul părea aproape ca înainte, dar n-o făcu, pentru că era sigură că și el simțea la fel și nu voia să stricë tăcerea care-i unea.

Așteptă până când el adormi, cu brațul aruncat peste ea, sforăind tare printre buzele întredeschise, apoi se dădu jos din pat s-o sune pe Kainene. Trebuia să se asigure că Richard nu-i spusese nimic. Nu credea cu adevărat că reproșurile lui Odenigbo l-ar fi îndemnat să i se confeseze, dar nu putea fi pe deplin sigură.

– Kainene, eu sunt, zise ea când Kainene răspunse la telefon.

– *Ejima m*, spuse Kainene.

Olana nu-și mai amintea de când n-o mai numise Kainene „sorioara mea geamănă“. Se simți încurajată, la fel cum o încălzi și vocea neschimbată a lui Kainene, vorbirea aceea tărăgănată, puțin aspră, care sugera că discuțiile cu Olanna erau un deranj infinitesimal, dar totuși un deranj.

– Voiam să-ți spun *kedu*, zise Olanna.

– Sunt bine. Știi cât e ora?

– Nu mi-am dat seama că e atât de târziu.

– Te-ai împăcat cu iubitul tău revoluționar?

– Da.

– Ar fi trebuit s-o auzi pe mama vorbind despre cele întâmplate. De data asta i-a dat motivul perfect.

– A făcut o greșală, zise Olanna, și apoi își dori să nu fi spus asta, pentru că nu voia ca sora ei să creadă că-l scuza pe Odenigbo.

– Dar nu e împotriva principiilor socialismului să-i însărcinezi pe membrii claselor de jos? întrebă Kainene.

– Te las să dormi.

Kainene făcu o scurtă pauză, apoi spuse, pe un ton amuzat:

– *Ngwanu*. Noapte bună.

Olanna puse receptorul în furcă. Ar fi trebuit să știe că Richard n-avea să-i spună lui Kainene; ar fi fost un pericol real pentru propria relație cu ea. Și poate era mai bine că n-avea să mai vină serile pe la ei.

Amala avu o fetiță. Era sâmbătă, Olanna prăjea banane cu Ugwu în bucătărie și, când se auzi soneria de la intrare, ea știu imediat că era un mesaj de la mama.

Odenigbo veni în ușa bucătăriei, cu mâinile împreunate la spate.

– *O mu nwanyi*, spuse el încet. A născut o fetiță. Ieri.

Olanna nu-și ridică privirea din castronul cu piure de banane pentru că nu voia ca el să-i vadă fața. Nu știa cum arăta, dacă i se putea citi pe chip amestecul crud de emoții pe care îl simțea, nevoia de a plânge, și de a-l pălmui, și de a se întări pe ea însăși în același timp.

– Ar trebui să mergem la Enugu în după-amiaza asta să vedem dacă e totul în regulă, spuse ea repezit și se ridică. Ugwu, te rog, termină tu.

– Da, doamnă.

Ugwu o privea; Olanna simți responsabilitatea unei actrițe a cărei familie aștepta de la ea cea mai bună prestație posibilă.

– Mulțumesc, *nkem*, spuse Odenigbo.

Vru s-o îmbrățișeze, dar ea se scutură.

– Lasă-mă să fac repede o baie.

În mașină, meraseră tăcuți. El îi arunca priviri dese, ca și cum ar fi vrut să spună ceva, dar nu știa cum să înceapă. Ea își ținu privirea drept înaintea și se uită la el o singură dată, la nesiguranța cu care ținea volanul. Se simțea superioară din punct de vedere moral. Poate era nejustificat și fals să se creadă mai bună decât el, dar era singurul mod în care își putea ține la un loc emoțiile contradictorii, acum, în clipa în care el avea un copil cu o femeie străină.

El vorbi în sfârșit când parcă în fața spitalului.

– La ce te gândești? o întrebă.

Olanna deschise portiera.

– La verișoara mea Arize. E măritată de mai puțin de un an și e deja disperată să rămână gravidă.

Odenigbo nu spuse nimic. Mama îi întâmpină la intrarea în pavilionul unde se afla maternitatea. Olanna se așteptase ca mama să jubileze și s-o privească batjocoritor, dar fața ei ridată era dură, iar zâmbetul cu care îl îmbrățișă pe Odenigbo – forțat. Aerul mirosea intens a spital.

– Mama, *kedu?* întrebă Olanna.

Voia să pară că ținea situația sub control, că ea este cea care stabilizea mersul lucrurilor.

– Sunt bine, spuse mama.

– Unde e copilul?

Mama păru surprinsă de bruschețea ei.

– În salonul de nou-născuți.

– Hai s-o vedem întâi pe Amala, propuse Olanna.

Mama îi conduse într-un salon, la patul Amalei. Era acoperit cu un cearceaf galben, și Amala zăcea cu fața la perete. Olanna își îndepărtă privirea de burta ei ușor umflată: simți, cu o înnoită intensitate, cât îi era de insuportabil gândul că odrasla lui Odenigbo se aflase în trupul acela. Își îndreptă atenția spre biscuiții, cutia cu glucoză și paharul cu apă de pe noptieră.

– Amala, au venit, spuse mama.

– Bună ziu, *nno*, șopti Amala, fără să-și întoarcă fața spre ei.

– Cum te simți? întrebă Odenigbo și Olanna aproape în același timp.

Amala murmură ceva drept răspuns. Fața ei rămase întoarsă spre perete. În tăcerea care urmă, Olanna auzi pași iuți pe coridor. Știuse de luni de zile că toate acestea aveau să se întâmple, și totuși, privind-o pe Amala, se simți pustiită, și în gură simțea un gust de cenușă. O parte din ea sperase că ziua aceasta n-avea să vină niciodată.

– Hai să vedem copilașul, spuse ea. În timp ce ieșeau, observă că Amala nu se întoarse, nu se mișcă, nu făcu nici un gest care să arate că ar fi auzit.

În pavilionul nou-născuților, o soră îi rugă să aștepte pe una dintre băncile alinate de-a lungul peretelui. Printre jaluzele, Olanna vedea pătuțurile și bebelușii care plângeau, și și-o imagină pe soră încurcându-se și aducându-le un alt copil. Dar nu; smocurile de păr moale cârlionțat, pielea întunecată și ochii larg depărtați erau de neconfundat. Avea doar două zile, și deja arăta ca Odenigbo.

Sora vru să-i dea copilul Olannei, înfășurat într-o pătură albă, pufoasă, dar ea făcu semn spre Odenigbo.

– Dați-o tatălui!

– Știți că mama ei a refuzat să pună mâna pe ea, spuse sora în timp ce-i dădea copilul lui Odenigbo.

– Pofim? întrebă Olanna.

– Nici măcar n-a atins-o. Folosim o doică.

Olanna îi aruncă o privire lui Odenigbo, care ținea copilul cu mâinile întinse, ca și cum ar fi avut nevoie de o oarecare distanță între el și bebeluș. Sora se pregătea să mai spună ceva, când intră un alt cuplu, și ea se îndreptă grăbită spre ei.

– Mama tocmai mi-a spus, zise Odenigbo. A spus că Amala nu vrea să țină copilul.

Olanna nu răspunse.

– Mă duc să văd cum a rămas cu nota de plată, continuă el pe un ton vinovat.

Ea întinse brațele și, de îndată ce el îi dădu copilul, acesta începu să țipe ascutit. De la celălalt capăt al încăperii, sora și cuplul priviră spre ea, și Olanna fu sigură că își dăduseră imediat seama că nu știa cum să se descurce cu un bebeluș care țipa în brațele ei, că era incapabilă să rămână însărcinată.

– Șșșt, șșșt, *o zugo*, spuse ea, simțindu-se ușor teatrală.

Dar gura micuță rămase deschisă și strâmbă de plâns, iar țipetele ei erau atât de ascutite, încât Olanna se întrebă dacă nu cumva îi făceau rău. Olanna își îndesă degetul mic în pumnișorul fetei. Încet-încet, plânsul încetă, dar gurița rămase deschisă, scoțând la iveală gingiile roz, și ochii rotunzi se mijiră și se opriră asupra ei. Olanna râse. Sora se apropie de ea.

– E timpul s-o iau, spuse ea. Dumneavoastră câți aveți?

– Nu am copii, zise Olanna, bucuroasă că sora presupusese că avea.

Odenigbo se întoarse, și amândoi merseră din nou la patul Amalei, unde mama ședea lângă ea, ținând în mână un bol emailat acoperit.

– Amala refuză să mănânce, spuse ea. *Gwakwa ya*. Spune-i să mănânce.

Olanna simți stinghereala lui Odenigbo încă înainte ca el să spună, cu o voce puțin prea tare:

– Amala, ar trebui să mănânci.

Amala murmură ceva. În cele din urmă, se întoarse cu fața spre ei, și Olanna se uită la ea: o fată simplă de la țară, încovrigată pe pat ca și cum s-ar fi apărat de o nouă lovitură furioasă a vieții. Nu se uită nici măcar o dată la Odenigbo. Față de el simțea probabil un soi de frică

amestecată cu venerație. Indiferent că mama o trimisese sau nu în camera lui, ea nu-i spusese „nu“ lui Odenigbo pentru că nici măcar nu-i trecuse prin cap că putea spune „nu“. Odenigbo se apropiase de ea, beat fiind, și ea se supusese, prompt și fără rezerve. El era stăpânul: el vorbea engleza, avea mașină. Așa trebuia să fie.

– Ai auzit ce a spus băiatul meu? întrebă mama. A spus că trebuie să mănânci.

– Am auzit, mamă.

Amala se așează în capul oaselor și luă castronașul emailat, cu ochii ațintiți în pământ. Olanna o privea. Poate simțea ură față de Odenigbo. Cât de bine cunoaștem sentimentele adevărate ale celor lipsiți de glas? Olanna se apropie de Amala, dar nu era sigură ce voia să spună, așa că luă în mână cutia cu glucoză, o examinează și o puse înapoi pe noptieră. Mama și Odenigbo ieșiseră din salon.

– Plecăm, o anunță Olanna.

– Mergeți cu bine, zise Amala.

Olanna voi să spună ceva, dar nu putu găsi cuvintele potrivite, așa că o bătu pe Amala pe umăr și ieși din salon. Odenigbo și mama stătură de vorbă lângă un rezervor de apă, atât de mult timp, încât țânțarii începură s-o muște pe Olanna în vreme ce îi aștepta să termine, așa că se urcă în mașină și claxonă.

– Scuză-mă, spuse Odenigbo când se sui lângă ea.

Nu-i spuse despre ce discutase cu mama decât când intrară pe poarta campusului din Nsukka, o oră mai târziu.

– Mama nu vrea să țină copilul.

– Nu vrea să țină copilul?

– Nu.

Olanna știa de ce.

– Voia un băiat.

– Da. Odenigbo își dezlipi o mână de pe volan ca să deschidă geamul mai mult. Olanna găsea o plăcere vinovată în umilința în care el se complăcea de când aflase vestea că Amala născuse.

– Am căzut de acord că va rămâne în familia Amalei. O să mă duc la Abba săptămâna viitoare să-i văd și să discutăm...

– O s-o ținem noi, spuse Olanna.

Fu ea însăși surprinsă de cât de clar articulase dorința de a păstra copilul și de cât de corectă i se părea. Era ca și când asta voise întotdeauna să facă.

Odenigbo se întoarse spre ea cu ochii mari. Conducea atât de încet, încât ea se temu că mașina avea să se oprească.

– Relația noastră este cel mai important lucru pentru mine, *nkem*, spuse el încet. Trebuie să luăm decizia cea mai bună pentru noi.

– Nu te-ai gândit la noi când ai lăsat-o însărcinată pe Amala, replică Olanna fără să se poată stăpâni.

Simți că detestă tonul răutăcios cu care vorbise, resentimentul acela renăscut.

Odenigbo parcă mașina în garaj. Părea obosit.

– Hai să ne mai gândim!

– O s-o ținem, spuse Olanna ferm.

Era în stare să crească un copil, copilul lui. Avea să cumpere cărți despre asta, să găsească o doică, să redecoreze dormitorul. În noaptea aceea, se foi mult în pat înainte să adoarmă. Nu simțise milă față de copil. Ținând în brațe trupșorul acela cald, avusese în schimb sentimentul că făcuse din întâmplare o descoperire norocoasă, că toate acestea nu fuseseră, poate, plănuite, dar deveniseră, încă din clipa când se întâmplaseră, ceea ce ar fi trebuit să se întâmple. Mama ei nu fu de aceeași părere; vocea ei la telefon a doua zi era gravă, avea solemnitatea aceea cu care obișnuia să vorbească despre cineva mort.

– *Nne*, o să ai în curând propriul copil. Nu e drept să crești copilul pe care el l-a făcut cu o fată de la țară de îndată ce tu ai plecat din casă. Creșterea unui copil e o îndeletnicire foarte serioasă, draga mea, dar în cazul acesta pur și simplu nu e lucrul potrivit.

Olanna ținea receptorul în mână și privea țintă la florile de pe măsuța din sufragerie. Una dintre ele se scuturase. Era de mirare că Ugwu uitase s-o scoată din glastră. Știa că vorbele mamei sale conțineau o doză de adevăr, dar știa, în același timp, că fetița arăta exact așa cum își imaginase întotdeauna că avea să arate copilul ei și al lui Odenigbo, cu părul bogat, cu ochii larg depărtați și cu gingiile roz.

– Familia ei o să-ți facă probleme, spuse mama ei. Și femeia asta o să-ți facă probleme.

– Nu vrea copilul.

– Atunci lasă-l familiei ei. Trimite-le tot ce le trebuie, dar lasă-l acolo.

Olanna oftă.

– *Anugo m*, am să mă mai gândesc.

Olanna puse receptorul jos, îl ridică din nou și-i dădu operatoarei numărul lui Kainene, în Port Harcourt. Femeia părea leneșă, o puse să repete numărul de câteva ori și chicoti înainte de a-i face legătura.

– Ce gest nobil din partea ta, spuse Kainene când Olanna îi povesti totul.

– Nu e vorba despre un gest nobil.

– Ai de gând s-o adopți oficial?

– Da, cred că da.

– Și ce ai să-i spui?

– Ce am să-i spun?

– Da, când o să crească.

– Adevărul: că Amala este mama ei. Și o s-o învăț să-mi spună Mami Ola sau așa ceva, așa încât, dacă Amala se răzgândește vreodată, ea să fie mami.

– Faci asta ca să-i faci pe plac iubitului tău revoluționar.

– Nu-i adevărat.

– Întotdeauna te străduiești să faci pe plac altora.

– Nu fac asta pentru el. Nu e ideea lui.

– Atunci de ce o faci?

– Era atât de neajutorată. M-am simțit ca și cum aș fi cunoscut-o. Kainene nu spuse nimic o vreme. Olanna trase de firul telefonului.

– Cred că este o decizie foarte curajoasă, spuse Kainene într-un final.

Deși Olanna o auzise foarte bine, întrebă:

– Ce-ai spus?

– E un gest foarte curajos din partea ta.

Olanna se lăsă pe spătarul scaunului. Aprobarea lui Kainene, pe care n-o mai simțise niciodată până atunci, o unse la inimă, o făcu mai hotărâtă, îi dădu speranțe. Brusc, decizia ei fu definitivă: avea să aducă bebelușul acasă.

– Ai să vii la botez? întrebă Olanna.

– Încă n-am ajuns în iadul acela prăfuit, așa că poate am să vin.

Olanna închise, zâmbind.

Mama aduse copilul învelit într-un șal maroniu care miroscă neplăcut a *ogiri*¹. Se așează în sufragerie și-i gânguri până când Olanna veni din dormitor. Atunci se ridică și îi dădu bebelușul.

– *Ngwanu*. O să vin din nou în curând, spuse ea. Părea grăbită să plece, ca și cum abia aștepta să termine odată cu treaba asta.

După ce mama plecă, Ugwu examinează fetița, cu o față ușor îngrijorată.

– Mama a spus că bebelușul seamănă cu mama sa. E mama ei, întoarsă printre noi.

– Oamenii doar seamănă, Ugwu, nu înseamnă că se reîncarnează.

– Ba da, doamnă. Toți ne întoarcem pe pământ.

Olanna îi făcu semn să plece.

– Du-te și aruncă șalul ăsta la gunoi. Miroase groaznic.

Fetița plângea. Olanna o liniști și îi făcu baie într-o cădiță, apoi aruncă o privire spre ceas și se temu că doica, o femeie grasă pe care o găsisese mătușa lui Ugwu, n-avea să vină la timp. Ceva mai târziu, după ce doica sosi, iar fetița supse la sânul ei și adormi, Olanna și Odenigbo se uitară la ea, cum stătea întinsă cu fața în sus în pătuțul din dormitor. Pielea ei avea o culoare maronie radioasă.

– Are foarte mult păr, exact ca tine, observă Olanna.

– Uneori ai să te uiți la ea și ai să mă urăști.

Olanna ridică din umeri. Nu voia ca el să creadă că făcea asta pentru el, că-i făcea o favoare, pentru că aici era vorba mai mult despre ea decât despre el.

– Ugwu zice că mama ta a fost la *dibia*, spuse ea.

– Poftim?

– Ugwu crede că toate astea s-au întâmplat pentru că mama ta a fost la *dibia* și leacurile de la el te-au vrăjit să te culci cu Amala.

Odenigbo tăcu o clipă.

– Bănuiesc că e singurul mod în care poate înțelege ce s-a întâmplat.

– Vrajile ar fi trebuit totuși să producă băiatul dorit, nu? spuse ea.

E atât de irațional.

– Nu mai puțin irațional decât credința într-un Dumnezeu creștin pe care nu-l poți vedea.

¹ Condiment făcut din semințe uleioase fermentate (de pildă, semințe de susan sau de pepene verde furajer) (n.tr.)

Ea era obișnuită cu înțepăturile lui blânde pe tema credinței ei exprimate numai prin misiuni umanitare, și altă dată i-ar fi răspuns că nu era nici măcar sigură că într-adevăr credea într-un Dumnezeu creștin pe care nu-l poate vedea. Dar acum – cu o ființă umană atât de neajutorată dormind în pătuțul de lângă ei, atât de dependentă de alții, încât simpla ei existență trebuia să fie dovada îndurării divine – lucrurile stăteau altfel.

– Da, cred, spuse ea. Cred într-un Dumnezeu bun și îndurător.

– Eu nu cred în nici un fel de zei.

– Știu. Tu nu crezi în nimic.

– În dragoste, spuse el, privind-o. Cred în dragoste.

Ea nu voise să râdă, dar râse oricum. Ar fi vrut să spună că și dragostea era irațională.

– Trebuie să ne gândim la un nume, spuse ea.

– Mama a botezat-o Obiageli.

– Nu-i putem spune așa. Mama lui nu avea nici un drept să dea nume unui copil pe care-l refuzase. O s-o numim deocamdată Baby până când îi găsim numele perfect. Kainene mi-a sugerat Chiamaka. Întotdeauna mi-a plăcut numele ăsta: „Dumnezeu este minunat“. Kainene o să-i fie nașă. Trebuie să mă duc să vorbesc cu părintele Damian despre botez.

Avea să se ducă să facă toate cumpărăturile la Kingsway. Avea să-și comande o perucă nouă de la Londra. Se simțea amețită de bucurie.

Baby se mișcă în somn, și Olanna fu cuprinsă de un nou val de teamă. Se uită la perișorul lucios de la uleiul Pears și se întrebă dacă era într-adevăr în stare să crească un copil. Știa că era normal ca bebelușul să respire prea repede, ca și cum ar fi gâfâit, și totuși până și asta o neliniștea.

Primele câteva dăți când o sună pe Kainene în seara aceea nu-i răspunse nimeni. Poate era în Lagos. Sună din nou, noaptea, și, când Kainene răspunse, vocea ei părea răgușită.

– *Ejima m*, spuse Olanna. Ești răcită?

– Ți-ai tras-o cu Richard.

Olanna se ridică în picioare.

– Tu ești sora cea bună. Kainene vorbea cu o voce controlată. Sora cea bună n-ar trebui să se reguleze cu iubitul surorii ei.

Olanna se așeză la loc pe pernă și își dădu seama că simțea de fapt ușurare. Kainene știa. Nu mai era nevoie să se teamă că avea să afle. Era liberă să fie chinuită de remușcări autentice.

– Ar fi trebuit să-ți spun, Kainene, zise ea. N-a însemnat nimic.

– Bineînțeles că n-a însemnat nimic. N-ai făcut altceva decât să ți-o tragi cu iubitul meu, până la urmă.

– Nu asta am vrut să spun. Olanna își simți ochii înlăcrimați. Kainene, îmi pare atât de rău.

– De ce-ai făcut-o? Vocea lui Kainene suna înspăimântător de calmă. Tu ești sora cea bună, favorita tuturor, fiica cea frumoasă și revoluționara africanistă căreia nu-i plac albi, și pur și simplu nu aveai nevoie să te regulezi cu el. Deci de ce ai făcut-o?

Olanna respira rar.

– Nu știu, Kainene, n-a fost un gest pe care să-l fi plănuit. Îmi pare atât de rău. E de neiertat.

– Este *într-adevăr* de neiertat, spuse Kainene și închise telefonul. Olanna puse receptorul în furcă și simți cum ceva sfâșiind-o pe dinăuntru. Își cunoștea bine sora geamănă, știa cât de greu ierta Kainene.

Lui Richard îi venea să-l biciuiască pe Harrison. Îl dezgustase întotdeauna gândul că unii englezi din Africa își flagelau servitorii negri în vârstă. Acum însă simți că ar fi fost gata să facă la fel. Își dorea să-l întindă pe Harrison pe burtă și să dea, să dea, să dea cu șfichiul până când l-ar fi învățat să-și țină gura. Ah, dacă nu l-ar fi luat cu el la Port Harcourt! Dar venise pentru o săptămână întreagă, și nu voia să-l lase singur în Nsukka. În prima zi după sosire, Harrison, ca pentru a-și justifica vizita, pregăti o masă complicată: supă de fasole cu ciuperci, o mâncare de pawpaw, pui cu sos de smântână și verdeță și tartă cu lămâie.

– Excelent, Harrison, spuse Kainene cu o sclipire jucăușă în ochi.

Era binedispusă; îl luase pe Richard în brațe după ce sosise și se prefăcuse a dansa cu el pe podeaua șlefuită din sufragerie.

– Mulțumesc, doamnă.

Harrison făcu o plecăciune.

– Așa gătești și acasă la tine?

Harrison păru jignit.

– Acasă nu gătesc, doamnă. Soția mea face mâncare tradițională.

– Ah, desigur.

– Eu gătesc orice mâncare europeană, orice stăpânul mănâncă în țara lui.

– Atunci trebuie să-ți fie greu să mănânci mâncare nigeriană când ajungi acasă.

Kainene accentuă cuvântul „nigeriană“, și Richard se abținu să nu râdă.

– Da, doamnă. Harrison se înclină din nou. Dar n-am ce face.

– Tarta asta e mai bună decât cea pe care am mâncat-o ultima oară când am fost la Londra.

– Mulțumesc, doamnă. Harrison radia. Stăpânul mi-a zis că toată lumea acasă la domnul Odenigbo spune la fel. Înainte făceam pentru stăpânul s-o ducă acolo, dar acum nu mai fac nimic pentru domnul Odenigbo acasă de când a țipat la stăpânul meu. A țipat ca un nebun, și a auzit toată strada. Omul nu e bun la cap.

Kainene se răsuci spre Richard și ridică din sprâncene. Richard își răsturnă paharul cu apă.

– Aduc o cârpă, domnule, spuse Harrison, și Richard abia se stăpâni să nu sară să-i ia beregata.

– Despre ce vorbește Harrison? întrebă Kainene după ce Harrison curăță de pe masă. Revoluționarul a țipat la tine?

Richard ar fi putut să mintă. Nici măcar Harrison nu știa exact de ce Odenigbo intrase cu mașina în curte în seara aceea și țipase la el. Dar nu minți, pentru că îi fu teamă că nu știa să mintă și că trebuia până la urmă să-i spună adevărul, și în felul ăsta avea să fie de două ori mai rău. Așa că îi spuse totul. Îi spuse despre vinul alb de Burgundia pe care îl băuse cu Olanna și cum, după aceea, fusese copleșit de regrete.

Kainene își împinse farfuria și se așeză cu coatele pe masă, cu bărbia sprijinită în mâini. Nu spuse nimic timp de mai multe minute nefârșite. El nu-i putu descifra expresia feței.

– Sper că n-ai să-mi ceri să te iert, spuse ea în cele din urmă. Ar fi cel mai banal lucru.

– Te rog nu-mi cere să plec.

Ea păru surprinsă.

– Să pleci? Ar fi prea ușor, nu?

– Îmi pare rău, Kainene.

Richard se simți transparent; Kainene se uita la el, dar el se simți ca și cum ea putea vedea xilografura care atârna pe peretele din spațiile lui.

– Deci îți curgeau balele după soră-mea, spuse ea. Ce lipsă de originalitate!

– Kainene, murmură el.

Ea se ridică.

– Ikejide! strigă. Vino și strânge masa!

Tocmai ieșeau din sufragerie, când sună telefonul. Ea îl ignoră. Telefonul sună din nou, și din nou, și, în cele din urmă, Kainene se duse să răspundă. Se întoarse apoi în dormitor și spuse:

– Era Olanna.

Richard se uită la ea, implorator.

– Ar fi fost pardonabil dacă era vorba despre altcineva, spuse ea. Nu despre sora mea.

– Îmi pare atât de rău.

– Ai să dormi în camera de oaspeți.

– Da, desigur.

Richard nu știa la ce se gândea Kainene. Asta îl înspăimânta cel mai tare, faptul că nu avea nici cea mai mică idee la ce se gândea ea. Își umflă perna, își aranjă din nou pătura, se ridică în capul oaselor în pat și încercă să citească. Dar mintea îi era prea activă pentru ca trupul să-i lăncezească. Se temea că ea avea să-l sune pe Madu și să-i spună ce se întâmplase și că Madu avea să râdă și să spună: „A fost o greșeală de la bun început, părăsește-l, părăsește-l, părăsește-l“.

În sfârșit, înainte să adoarmă, își aminti de cuvintele lui Molière și le simți ciudat de reconfortante: „Fericirea neîntreruptă e plictistoare; ar trebui să aibă suișuri și coborâșuri“.

Dimineată, Kainene îl salută cu o față stoică.

Ploaia bătea cu putere în acoperiș, și cerul întunecat arunca prin ferestrele sufrageriei o lumină palidă. Kainene ședea, bând o ceașcă de cafea și citind ziarul cu lumina aprinsă.

– Harrison face clătite, spuse ea și se întoarse la ziar.

Richard se așeză în fața ei, nesigur de ceea ce ar fi trebuit să facă, simțindu-se prea vinovat până și ca să-și toarne ceai în cană. Tăcerea ei, zgomotele și mirosurile din bucătărie îl făcură să aibă senzația de claustrofobie.

– Kainene, spuse el. Putem vorbi, te rog?

Ea se uită în sus, și el observă, primul lucru, că ochii îi erau umflați și înroșiți, și apoi văzu furia rănită din ei.

– O să vorbim când vreau eu să vorbim, Richard.

El privi în jos, ca un copil admonestat, și se sperie din nou că ea ar putea să-i ceară să dispară din viața ei pentru totdeauna.

Înainte de prânz sună soneria, și, când Ikejide intră să anunțe că la ușă era sora stăpânei, Richard se gândi că Kainene avea să-i ceară să-i închidă Olannei ușa în nas. Dar nu. Kainene îl rugă pe Ikejide să servească băuturi și coborî în sufragerie, și, din capul scărilor, de unde stătea, Richard încercă să prindă discuția. Auzi vocea plângăreață a Olannei, dar nu desluși ce spunea. Odenigbo interveni și el scurt, pe un ton neobișnuit de calm. Apoi Richard auzi vocea lui Kainene, limpede și tăioasă.

– E stupid să-mi cereți să iert.

Urmă o scurtă tăcere, și apoi se auzi zgomotul ușii de la intrare deschizându-se. Richard se repezi la fereastră să vadă mașina lui Odenigbo ieșind cu spatele din curte, același Opel albastru care parcase în propria curte de pe strada Imoke cu puțin înainte ca Odenigbo să sară afară, cu statura lui solidă în hainele bine călcate, strigând:

– Să nu te mai prind în casa mea! Ai auzit? Să nu te mai prind! Nu mai veni niciodată!

El stătuse în fața terasei și se întrebase dacă Odenigbo avea să-l ia la pumni. Ulterior își dăduse seama că Odenigbo n-avusese de gând să-l lovească, poate că nu-l considera demn de asta, și gândul îl deprimase.

– Ai tras cu urechea? întrebă Kainene, intrând în cameră.

Richard se depărtă de fereastră, dar ea nu-i așteptă răspunsul și continuă, mai blândă:

– Uitasem cât de mult seamănă revoluționarul cu un boxer, zău – dar unul manierat.

– N-am să mi-o iert niciodată dacă te pierd, Kainene.

Figura ei era complet inexpressivă.

– Azi-dimineață ți-am luat manuscrisul din cabinet și l-am ars, spuse ea.

Richard simți în piept o năvală de emoții indescritibile. *Coșul cu mâini*, colecția de pagini de care era în sfârșit sigur că putea deveni o carte, dispăruse. N-ar fi putut niciodată să recupereze energia aceea debordantă care-i însoțise fiecare cuvânt. Dar nu conta. Ceea ce conta era faptul că, arzându-i manuscrisul, ea îi arătase că nu voia să încheie relația dintre ei; nu și-ar fi pierdut vremea încercând să-l facă să sufere dacă n-ar fi avut de gând să-l păstreze. Poate că, până la urmă, nu era

un scriitor adevărat. Citise el undeva că, pentru scriitorii adevărați, nimic nu era mai important ca arta lor, nici măcar dragostea.

6. Cartea: Toți ați privit tăcuți cum noi muream

Autorul scrie despre lumea care a privit tăcută moartea biafranilor și consideră că Anglia este responsabilă pentru această tăcere. Armele și suportul pe care Anglia le-au acordat Nigeriei au contribuit la cristalizarea poziției altor state. Pentru Statele Unite, Biafra făcea parte „din sfera de influență a Marii Britanii”. În Canada, prim-ministrul întreba sarcastic: „Unde se află Biafra?” Uniunea Sovietică a trimis avioane și specialiști în Nigeria, încântată că avea ocazia să influențeze politica africanilor fără a supăra America sau Anglia. Iar guvernele din Rhodesia și Africa de Sud, care promovau discriminarea rasială, au jubilat în fața unei noi dovezi că statele conduse de negri erau sortite pieirii.

China comunistă a denunțat imperialismul anglo-americo-sovietic, dar a făcut prea puțin pentru a sprijini Biafra. Francezii le-au vândut biafranilor ceva arme, dar nu le-au acordat și recunoașterea de care aveau atâta nevoie. Iar numeroase țări din Africa neagră s-au temut că o Biafră independentă avea să inspire alte mișcări de secesiune, așa că au fost de partea Nigeriei.

PARTEA A PATRA

Sfârșitul anilor șaizeci

Olanna tresărea violent de fiecare dată când auzea tunetul. Își închi-puia un alt raid aerian, bombe rostogolindu-se din avioane și explodând în curte înainte ca ea, Odenigbo și Baby să ajungă până la buncărul din apropiere. Uneori își imagina buncărul însuși dărâmându-se, strivindu-i pe toți sub el. Odenigbo și câțiva dintre bărbații din vecini îl construiseră într-o săptămână; după ce săpaseră groapa, mare cât o cameră, și o acoperiseră cu trunchiuri de palmier lipite cu lut, el îi spusese:

– Acum suntem în siguranță, *nkem*. Suntem în siguranță.

Dar prima dată când el îi arătase cum să coboare pe treptele abrupte, Olanna văzuse un șarpe încovrigat într-un colț. Pielea lui neagră străluccea în irizări argintii, greieri minusculi țopăiau în jur, și, în tăcerea jilavă de sub pământ care o făcuse să se simtă ca într-un mormânt, Olanna țipase.

Odenigbo strivise șarpele cu un băț și îi spusese că avea să aibă grijă ca foaia de zinc care acoperea intrarea să fie mai etanșă. Calmul lui o buimăcea. Tonul liniștit cu care el aborda noua lor viață, noile împrejurări, o buimăcea. Când nigerienii își schimbă valuta națională și Radio Biafra se grăbi se anunțe o schimbare similară de monedă, Olanna stătu patru ore la coadă la bancă, ferindu-se de bătele miliției și de femeile care se împingeau, până când schimbă banii nigerieni pe mai arătoarele bancnote biafrane. Apoi, în timpul micului dejun, ridică plicul cu bani și spuse:

– Țștia sunt toți banii noștri.

Odenigbo păru amuzat.

– Câștigăm amândoi, *nkem*.

– Asta e a doua lună în care ministerul tău a întârziat cu plata salariilor, spuse ea și puse pliculețul de ceai de pe farfurioara lui în propria ceașcă. Și ceea ce primesc eu la Akwakuma¹ nu se poate numi salariu.

– O să ne întoarcem la viața noastră obișnuită curând, într-o țară liberă, spuse el, subliniindu-și vorbele de totdeauna cu încrederea nes-trămutată de totdeauna, și sorbi din ceai.

Olanna își lipi ceașca de obraz ca s-o încălzească, să amâne prima sorbitură din ceaiul slab preparat cu un pliculeț refolosit. Când el se ridică și o sărută de plecare, ea se întrebă cum de el nu era înspăimântat de cât de puțin aveau. Poate pentru că el nu făcea cumpărăturile. Nu observa cum o măsură de sare costa cu un șiling mai mult în fiecare săptămână, și cum puii erau tăiați în bucăți mici care oricum păreau prea scumpe, și cum nimeni nu mai vindea orez în saci mari pentru că nimeni nu-i mai putea cumpăra. În noaptea aceea, ea rămase tăcută atunci când el o penetră mai intens. Era prima oară când se simțea detașată de el: în timp ce el îi murmură la ureche, ea își plângea banii pierduți într-o bancă din Lagos.

– *Nkem?* Ești bine? întrebă el, ridicându-se s-o privească.

– Da.

El îi supse buza de jos, apoi se rostogoli într-o parte și adormi. Ea nu-i auzise niciodată sforăitul atât de aspru. Era obosit. Drumul lung pe jos până la Ministerul Forței de Muncă, absurditatea activității de compilare la nesfârșit de nume și adrese, în fiecare zi, îl extenua, Olanna știa, și totuși el venea în fiecare zi acasă cu ochii aprinși de o lumină interioară. Se alăturase Corpului Agitatorilor; după muncă, mergeau în sate pentru a-i învăța pe oameni. Olanna și-l imagina adesea stând în mijlocul unei adunări de țărani captivați, vorbind cu voca lui sonoră despre marea națiune care avea să fie Biafra. Ochii lui scrutau viitorul. Așa că ea nu-i spuse că tânjea după trecut, după alte lucruri din alte vremuri, după fețele ei de masă brodate cu fir de argint, după mașină, după biscuiții cu cremă de căpșune pentru Baby. Nu-i spuse că, uneori, când o vedea pe Baby alergând prin curte cu copiii vecinilor, atât de neajutorată și de fericită, îi venea s-o ia în brațe și să-i ceară iertare. Nu că Baby ar fi înțeles de ce.

¹ Orașel vecin cu Umuahia (n.tr.)

De când doamna Muokelu, care predă la clasa întâi în Akwakuma, îi povestise despre copiii adunați cu forța într-un camion de către soldați și aduși înapoi seara cu palmele jupuite și sângerând de la măcinat manioc, Olanna îl rugase pe Ugwu să n-o lase niciodată singură pe Baby. Dar, de fapt, nu credea că soldații ar fi avut prea mult folos de pe urma unui copil atât de mic precum Baby. Se temea, în schimb, de raiduri aeriene. Avea un vis recurent: uita de Baby și fugea spre buncăr, și, după căderea bombelor, călca pe trupul ars al unui copil cu trăsăturile atât de înnegrite, încât nu-și putea da seama dacă era Baby sau nu. Coșmarul o bântuia. O puse pe Baby să se antreneze să alerge spre buncăr. Îl rugă pe Ugwu să se antreneze s-o ia pe Baby în brațe și să fugă. O învăță pe Baby cum să se ascundă dacă nu avea timp să fugă în buncăr – să se întindă pe burtă, cu mâinile încrucișate deasupra capului.

Și totuși, încă se temea că nu făcuse destul și că visul acela anunța o viitoare neglijență de-a ei care avea să-i facă rău lui Baby. Când, spre sfârșitul anotimpului ploios, Baby începu să tușească în accese sufocante, Olanna se simți ușurată. *Ceva* i se întâmplase lui Baby. Dacă Dumnezeu era drept, nenorocirile aduse de război trebuiau să fie mutual exclusive; odată ce Baby era bolnavă, nu mai putea fi rănită într-un raid aerian. Tusea era ceva asupra căruia Olanna putea exercita control, raidul aerian – nu.

O duse pe Baby la spitalul Albatros. Ugwu îndepărtă frunzele de palmier de pe botul mașinii lui Odenigbo, dar, de fiecare dată când Olanna răsucea cheia în contact, motorul scâncea și apoi murea. În sfârșit, Ugwu o împinse ca să pornească. Olanna conduse încet, apăsând pe frână ori de câte ori Baby tușea. La punctul de control, unde un trunchi uriaș de copac era întins de-a curmezișul drumului, le spuse apărătorilor civili că avea un copil foarte bolnav, și ei se scuzară și nu-i examinară nici mașina, nici geanta. Coridorul întunecos al spitalului mirosea a urină și a penicilină. Femei ședeau pe bănci cu bebeluși în brațe, stăteau în picioare cu bebeluși agățați pe o parte, și vorbele lor se amestecau cu plânsete. Olanna își amintea de doctorul Nwala de la nuntă. Îl observase cu adevărat abia după bombardament, când el îi spusese: „O să vă murdăriți rochia de noroi“ și o ajutase să se ridice, cu cămașa lui Okeoma pe umeri.

Le spuse asistentelor că era o veche colegă de serviciu a doctorului.

– E foarte urgent, spuse ea, cu un accent englezesc evident și ținându-și capul mândră în sus. O soră o introduse imediat în cabinetul medicului. Una dintre femeile care ședea pe coridor sudui:

– *Tufiakwa!* Așteptăm aici de la răsăritul soarelui! Oare pentru că nu vorbim și noi pe nas ca albi?

Doctorul Nwala își ridică silueta subțiratică de pe scaun și ieși de după birou să-i strângă mâna.

– Olanna, spuse el, privind-o în ochi.

– Ce mai faceți, domnule doctor?

– Ne descurcăm, spuse el și o bătu pe Baby pe umăr. Dumneavoastră ce faceți?

– Foarte bine. Okeoma ne-a făcut o vizită săptămâna trecută.

– Da, a stat o zi la mine. El o privea fix, dar ea simți că n-o asculta, ca și cum n-ar fi fost cu adevărat acolo. Părea pierdut.

– Baby tușește de câteva zile, spuse tare Olanna.

– Oh. Doctorul se întoarse spre Baby. Îi puse stetoscopul pe piept și murmură *ndo* în timp ce ea tușea. Când se apropie de dulap ca să se uite printre sticlulele și cutiile cu medicamente, Olanna simți milă față de el și nu-și dădu seama de ce. Îi lua prea mult timp să se uite printre atât de puține lucruri.

– O să-i dau un sirop de tuse, dar ar trebui să ia un antibiotic, și mă tem că nu mai avem, spuse el, privind-o din nou ținută în felul acela ciudat care-i ținea privirea agățată de a lui.

Chipul lui exprima o oboseală melancolică. Olanna se întrebă dacă nu cumva pierduse recent pe cineva drag.

– O să vă scriu o rețetă, și puteți încerca la unul dintre cei care se ocupă cu contrabanda, dar trebuie să fie o persoană de încredere, bineînțeles.

– Bineînțeles, repetă Olanna. Am o prietenă, doamna Muokelu, care mă poate ajuta.

– Foarte bine.

– Veniți în vizită pe la noi când aveți timp, spuse Olanna, ridicându-se.

– Da. El îi luă mâna într-a sa și o țină puțin prea mult.

– Mulțumesc, domnule doctor.

– Pentru ce? Nu vă pot ajuta prea mult. El făcu un gest spre ușă, și Olanna știu că se referea la femeile care așteptau afară. În timp ce ieșea, aruncă pe furiș o privire către dulapul cu medicamente, aproape gol.

Dimineața, în drum spre școala primară din Akwakuma, Olanna traversa în fugă piața centrală. Întotdeauna făcea așa în spațiile deschise – alerga până când intra în umbra deasă a copacilor, care o putea proteja în cazul unui raid aerian. Câțiva copii stăteau sub arborele de mango din curtea școlii, aruncând cu pietre înspre fructe.

–Duceți-vă în clase, *osiso!* strigă ea, și ei se împrăștiară pentru scurt timp, apoi se întoarseră să țințească din nou fructele de mango.

Olanna auzi un chiot colectiv când unul căzu, și apoi vocile răstite în timp ce băieții se certau încercând să stabilească cine reușise să nimerască fructul.

Doamna Muokelu era în fața clasei ei, sunând din clopoțel. Părul negru des de pe brațe și picioare, mustăcioara de deasupra buzei superioare, firele de păr creț din bărbie și membrele pătrătoase, mușchiuloase o făceau adesea pe Olanna să se întrebe dacă n-ar fi fost mai bine ca doamna Muokelu să se fi născut bărbat.

– Știi cumva de unde pot să iau niște antibiotice, surioară? întrebă Olanna după ce se îmbrățișară. Baby tușește, și la spital nu aveau nimic.

Doamna Muokelu mormăi timp de câteva momente, semn că se gândea. Chipul Excelenței Sale strălucea de pe pieptul *boubou*-ului cu care se îmbrăca în fiecare zi: doamna Muokelu anunțase adeseori că nu avea să poarte nimic altceva până când statul Biafra intra complet în rândul lumii.

– Oricine poate vinde medicamente, dar nu știi cine amestecă apă cu cretă în curtea din spate și o vinde drept clorochină¹, spuse ea. Dă-mi banii, și o să mă duc la Mama Onitsha. E femeie serioasă. Îți vinde și chiloții murdari ai lui Gowon dacă o plătești bine.

– Chiloții poate să-i păstreze, să ne dea numai medicamentul. Olanna râse.

Doamna Muokelu zâmbi și apucă din nou clopoțelul.

– Ieri am avut o viziune, spuse ea.

¹ Unul dintre remediile cele mai folosite împotriva malariei (n.tr.)

Boubou-ul era prea lung pentru trupul ei scund; îi atârna pe păr-mânt, și Olanna se temea să nu calce pe el și să se împiedice.

– Ce viziune? întrebă Olanna.

Doamna Muokelu avea tot timpul viziuni. În ultima dintre ele, îl văzuse pe Ojukwu însuși conducând luptele din sectorul Ogoja¹, ceea ce însemna că inamicul fusese complet distrus acolo.

– Războinicii tribali din Abiriba² și-au folosit arcurile și săgețile ca să-i anihileze pe barbarii din sectorul Calabar. *I makwa*, copiii pășeau peste oasele lor ca să ajungă la pârau.

– Serios? murmură Olanna, cu o față gravă.

– Asta înseamnă că sectorul Calabar n-o să cadă niciodată, spuse doamna Muokelu și începu să sune din clopoțel.

Olanna privi mișcările repezi ale brațului masculin. Nu aveau aproape nimic în comun, de fapt, ea și această prea puțin educată învățătoare din Eziowelle³ care credea în viziuni. Și totuși, doamna Muokelu îi păruse întotdeauna familiară. Nu pentru că își împletea părul, și mergea cu ea la întâlnirile Organizației Voluntariatului Feminin, și o învăța cum să conserve legume, ci pentru că doamna Muokelu radia neînfricare, o neînfricare care Olannei îi amintea de Kainene.

În seara aceea, când doamna Muokelu aduse capsulele cu antibiotic împachetate într-o foaie de ziar, Olanna o rugă să între și îi arată o fotografie a lui Kainene, șezând lângă o piscină cu o țigară între buze.

– Aceasta e sora mea geamănă. Trăiește în Port Harcourt.

– Soră geamănă! exclamă doamna Muokelu, frecând între degete jumătatea de soare din plastic pe care o purta atârnată de o ață la gât. Mare ți-e grădina, Doamne! Nu știam că ai o soră geamănă și, *nekene*, nu seamănă deloc cu tine.

– Avem aceeași gură, spuse Olanna.

Doamna Muokelu se uită din nou la poză și clătină din cap.

– Nu seamănă cu tine deloc, repetă ea.

¹ Zonă din sud-estul Nigeriei, nu departe de Calabar (n.tr.)

² Orașel foarte cunoscut în sud-estul Nigeriei, în statul Abia, centru comercial, populat de un trib aparte de ibo, care își păstrează până azi dialectul, costumele, mâncărurile și arhitectura specifice. (n.tr.)

³ Localitate cu profil agrar din statul Anambra, în sudul Nigeriei (n.tr.)

Antibioticul îi îngălbeni lui Baby albul ochilor. Tusea i se amelioră, deveni mai puțin șuierătoare și mai superficială, dar pofta de mâncare îi dispăru. Împingea *garri* de lângă farfurie și își lăsa mâncarea neatinsă până când se sleia. Olanna cheltui cea mai mare parte a banilor din plic cumpărând bomboane și caramele în ambalaje strălucitoare de la o femeie care făcea contrabandă, dar Baby abia dacă ciuguli din ele. O puse pe Baby în brațe și îi vârî cu de-a sila piure de batate în gură, și, când Baby se înecă și începu să plângă, Olanna abia se ținu să nu plângă și ea. Frica ei cea mai mare era că Baby ar putea să moară. Frica aceasta rămânea acolo, supurândă, în adâncul minții ei, orice ar fi făcut sau ar fi gândit. Odenigbo renunță la activitățile de agitator și venea acasă mai devreme, și Olanna știa că și lui îi era teamă. Dar nu vorbiră despre asta, ca și cum verbalizarea ar fi făcut moartea lui Baby iminentă – până într-o dimineață. Olanna ședea veghind somnul lui Baby, în timp ce Odenigbo se îmbrăca să meargă la slujbă. Vocea răsunătoare de la Radio Biafra umplea camera.

Aceste state africane au căzut pradă conspirației imperialiste britanico-americane care urmărește să folosească recomandările comitetului drept pretext pentru a susține masiv cu arme regimul marionetă neocolonist și șubred din Nigeria...

– Așa e! spuse Odenigbo, încheindu-și nasturii cămășii cu mișcări repezi.

Pe pat, Baby se mișcă. Fața îi slăbise și părea chipul unui adult, cu ochii adânciți în orbite și pielea subțire. Olanna o privea.

– Baby nu va supraviețui, spuse ea încet.

Odenigbo se opri și se uită la ea. Închise radioul, se apropie de ea și-i ținu capul lipit de pântecul lui. Pentru că el nu spuse nimic la început, tăcerea lui deveni o confirmare a predicției. Olanna se dădu la o parte.

– E normal să nu aibă poftă de mâncare, spuse el în cele din urmă. Dar vocea lui nu avea siguranța de sine cu care era ea obișnuită.

– Uită-te cât a slăbit! observă Olanna.

– *Nkem*, nu mai tușește așa rău, și pofta de mâncare îi va reveni.

Odenigbo începu să se pieptene. Ea era furioasă pe el pentru că nu-i spunea ceea ce ea voia să audă, pentru că nu-și asuma rolul de mesager al sorții și nu susținea că Baby avea să se facă bine, pentru că era

suficient de normal ca să continue să se îmbrace pentru a pleca la muncă. Sărutul lui înainte de a pleca fu rapid, nu apăsarea aceea îndelungă a buzelor, și ea i-o luă și pe aceasta în nume de rău. Ochii i se umplură de lacrimi. Se gândi la Amala. Amala nu luase deloc contact cu ei din ziua aceea de la spital, dar acum Olanna se întrebă dacă ar fi trebuit s-o anunțe în caz că Baby avea să moară.

Baby căscă și se trezi.

– Bună dimineața, Mami Ola.

Până și vocea îi era subțire.

– Baby, *ezigbo nwa*, ce faci?

Olanna o ridică din pat, o strânse în brațe, îi suflă în ceafă și se ținu să nu plângă. Baby părea atât de ușurică, de anemică.

– Vrei puțină mâncărică, drăguța mea? Sau puțină pâine? Ce vrei?

Baby clătină din cap. Olanna încerca să o convingă să bea puțin lapte cu cacao, când doamna Muokelu apăru cu o plasă de rafie în mână și cu un zâmbet satisfăcut pe buze.

– Au deschis un centru de distribuție a ajutoarelor pe strada Bishop, și m-am dus acolo foarte devreme în dimineața asta, spuse ea. Roagă-l pe Ugwu să-mi aducă un castronel.

Doamna Muokelu turnă niște pudră galbenă în bol.

– Ce e asta? întrebă Olanna.

– Gălbenuș uscat. Doamna Muokelu se răsuci spre Ugwu. Prăjește-l pentru Baby!

– Să-l prăjesc?

– Ai vată în urechi? Amestecă-l cu puțină apă și prăjește-l, *osiso*! Lumea zice că bebelușii sunt înnebuniți după chestia asta.

Ugwu îi aruncă o căutătură lungă înainte să plece în bucătărie. Gălbenușul uscat, prăjit în ulei de palmier roșu, arăta parcă murat și enervant de galben pe farfurie. Baby îl mănca pe tot.

Centrul de distribuire a ajutoarelor fusese o școală gimnazială pentru fete. Olanna își imagină curtea plină de iarbă, înconjurată cu gard, înainte de război, pe tinerele fete grăbindu-se spre clase dimineața și strecurându-se pe poartă să se întâlnească seara cu elevii de la liceul public din apropiere. Acum era în zori, și poarta era închisă. Afară se adunase o mulțime numeroasă. Olanna stătu stingheră printre

bărbați, femei și copii, părănd toți obișnuiți să stea și să aștepte ca o poartă ruginită de fier să se deschidă și să-i lase să intre, pentru ca în curte să li se împartă mâncare donată de niște străini necunoscuți. Se simți frustrată, ca și cum ar fi făcut ceva nepotrivit, imoral: aștepta să primească mâncare în schimbul a nimic. În curtea clădirii văzu oameni mișcându-se, mese pe care se aflau saci cu mâncare, o scândură pe care scria: „CONSILIUL MONDIAL AL BISERICILOR”¹. Câteva femei își strângeau coșurile în mâini, se tot uitau peste poartă și mormăiau ceva despre cum pierdeau timpul cei care lucrau la centru. Bărbații vorbeau între ei; cel care părea mai bătrân decât toți purta o pălărie de șef cu o pană înfiptă în ea. Vocea unui bărbat tânăr ieșea în evidență, metalică, țipând ceva neinteligibil, ca a unui copil care abia învață să vorbească.

– Are psihoză traumatică severă, șopti doamna Muokelu, ca și cum Olanna n-ar fi știut. Fu singura dată când doamna Muokelu vorbi. Își făcuse treptat drum spre capătul porții, înghiontind-o pe Olanna să vină după ea de fiecare dată. Cineva din spate începuse o poveste despre una dintre victoriile biafranilor.

– Vă spun, toți soldații hausa s-au întors și au fugit, au văzut ei cine era mai puternic...

Vocea rămase în urmă în timp ce unul dintre bărbații din curte se îndreptă spre poartă. Purta un tricou care-i flutura în jurul corpului slăbănog, cu inscripția „ȚARA SOARELUI RĂSĂRIND” imprimată cu negru, și ducea un teanc de hârtii. Mergea cu un aer important, cu umerii ridicați. Era șeful centrului de ajutoare.

– În ordine! În ordine! spuse el și deschise poarta.

Năvala rapidă a mulțimii o surprinse pe Olanna. Se simți înghiontită; se clătină. Era ca și cum toți o împingeau la o parte cu o mișcare premeditată, din moment ce ea nu era una dintre ei. Cotul tare al bărbatului mai în vârstă de lângă ea o lovi dureros în coastă când omul se năpusti în curte. Doamna Muokelu era înainte, repezindu-se spre una dintre mese. Bărbatul cel bătrân cu pălăria cu pană căzu, se ridică prompt și-și continuă fuga șchiopătată spre coadă. Olanna fu buimăcită apoi de membrii miliției, care șfichiuiau biciuri lungi și țipau: „În ordine! În

¹ Organizație creștină ecumenică, din care fac parte aproape toate bisericile ortodoxe și numeroase biserici și culte protestante (dar nu și Biserica Catolică) și care face eforturi pentru a susține diverse cauze umanitare în lume și pentru a sprijini dialogul între membri. (n.tr.)

ordine!“ și de fețele severe ale femeilor de la mese, care se aplecau și scoteau ceva din sacii aflați în fața lor, apoi spuneau: „Da. Următorul!“

– Du-te acolo! îi zise doamna Muokelu când Olanna se așeză la o coadă mai în spatele ei. Aia e coada pentru gălbenuș! Du-te acolo! Aici e pentru batog.

Olanna se așeză la coadă și se ținu dârză pe picioare în fața femeii care încerca să o împingă afară din rând. O lăsă să stea în fața ei. Absurditatea statului la coadă pentru a cerși de mâncare o făcu să se simtă stânjenită, vinovată. Își încrucișă mâinile la piept, apoi le lăsă să-i atârne pe lângă corp, apoi le încrucișă din nou. Era aproape de masă când observă că pudra pe care femeia din față o vărsa în pungi și castroane nu era galbenă, ci albă. Nu era gălbenuș de ou, ci făină de porumb. Coada la gălbenuș era alături. Olanna se grăbi să se așeze la ea, dar femeia care se apleca asupra sacului se ridică și spuse:

– Gălbenușul s-a terminat! *O gwula!*

Olanna se simți cuprinsă de panică. Alergă după femeie.

– Vă rog, spuse ea.

– Ce este? întrebă femeia.

Șeful, aflat în apropiere, se întoarse să se uite la Olanna.

– Copilașul meu e bolnav... spuse Olanna.

Femeia îi tăie vorba.

– Mergeți la coada aceea pentru lapte.

– Nu, nu, nu vrea să mănânce nimic, dar i-a plăcut gălbenușul. Olanna o ținu pe femeie de braț. *Biko*, vă rog; am nevoie de gălbenuș.

Femeia își smulse brațul din strânsoare, se repezi spre clădire și trânti ușa după ea. Olanna rămase nemișcată. Șeful, care o privea încă atent, își făcu vânt cu teancul de hârtii și spuse:

– Ehe! Vă cunosc.

Capul lui chel și fața bărboasă nu-i spuneau nimic Olannei. Se întoarse să plece, sigură că era unul dintre bărbații aceia care pretindeau că o cunoscuseră mai înainte numai ca să aibă un pretext să intre în vorbă cu ea.

– V-am mai văzut, spuse el. Se apropie de ea, surâzând, dar fără privirea aceea languroasă pe care o cunoștea Olanna; fața lui exprima sinceritate și o surpriză plăcută. Acum câțiva ani, la aeroportul din Enugu, când m-am dus să-l întâmpin pe fratele meu care venea din

străinătate. Ați vorbit cu mama mea. *I kasiri ya obi*. Ați liniștit-o când a aterizat avionul, și ea se speriasse că nu se mai oprește.

Olanna își aminti vag de ziua aceea din aeroport. Trebuie să fi fost cu vreo șapte ani în urmă. Își aduse aminte de accentul lui țărănesc și de nervozitatea lui, și își dădu seama că atunci părea mai bătrân decât acum.

– Dumneavoastră sunteți? întrebă ea. Dar cum m-ați recunoscut?

– Cum aş putea să uit o față ca a dumneavoastră? Mama povestește tot timpul despre femeia cea frumoasă care a ținut-o de mână. Toată familia știe ce s-a întâmplat atunci. O ia de la capăt de fiecare dată când cineva amintește de întoarcerea fratelui meu.

– Și ce mai face fratele dumneavoastră?

Chipul bărbatului se luminează de mândrie.

– E șef la minister. El mi-a dat slujba asta la ajutoare.

Olanna se întrebă imediat dacă nu cumva omul putea s-o ajute să capete niște gălbenuș. Dar spuse numai:

– Și mama dumneavoastră e bine?

– Foarte bine. Stă la Orlu¹, în casa fratelui meu. A fost foarte bolnavă când sora mea mai mare nu s-a întors la început din Zaria: toți am crezut că bestiile alea i-au făcut și ei ce au făcut cu toate celelalte femei, dar ea a venit până la urmă – avea niște prieteni hausa care au ajutat-o –, așa că mama s-a făcut bine. Va fi foarte bucurată când am să-i spun că v-am întâlnit.

Omul făcu o pauză ca să arunce o privire spre una dintre mese, unde două fete se certau. Una spunea:

– Ți-am spus că batogul ăsta e al meu, iar cealaltă replica:

– *Ngwanu*, amândouă o să murim astăzi.

Bărbatul se întoarce spre ea.

– Lăsați-mă să mă duc să văd ce se întâmplă acolo. Așteptați-mă la poartă. O să trimit pe cineva cu gălbenuș.

– Mulțumesc.

Olanna se simți ușurată că el se oferise s-o ajute, dar era totuși stânjenită de conversație. La poartă se ghemui pe vine; se simțea ca un hoț.

¹ Orașel în statul Imo, unde în timpul războiului civil nigerian s-a aflat sediul organizațiilor umanitare care au activat în Biafra. (n.tr.)

– Okoromadu m-a trimis la dumneavoastră, spuse o femeie tânără lângă ea, și Olanna aproape că sări în sus.

Femeia îi strecură o pungă în mână și se înapoie în curte.

– Mulțumiți-i din partea mea, strigă Olanna în urma ei.

Dacă femeia auzise, oricum nu se întoarse.

Greutatea pungii o liniști în timp ce o aștepta pe doamna Muokelu; mai târziu, privind-o pe Baby cum mânca totul, până când pe farfurie nu mai rămase decât grăsimea de la uleiul de palmier, Olanna se întrebă cum de-i putea plăcea lui Baby gustul acela oribil de plastic al gălbenușului uscat.

Următoarea dată când Olanna merse la centrul de ajutoare, Okoromadu vorbea cu mulțimea de la poartă. Niște femei țineau sub braț covorașe făcute sul; își petrecuseră noaptea în fața porților.

– Nu avem nimic pentru dumneavoastră astăzi. Camionul care transporta ajutoare de la Awomama¹ a fost interceptat pe drum, spuse el, pe tonul măsurat al unui politician adresându-se suporterilor săi.

Olanna îl privi cu atenție. Bărbatul se simțea bine în pielea sa, deținător al puterii pe care i-o dădea faptul că știa dacă un anumit grup de oameni avea să mănânce sau nu.

– Avem escortă militară, dar soldații sunt cei care opresc camioanele. Blochează drumul și iau tot; ba îi mai și bat pe șoferi. Veniți luni, poate vom deschide.

O femeie se apropie de el cu pași mari și îi aruncă băiețelul ei de câteva luni în brațe.

– Atunci ia-l! Ia-l și hrănește-l până când deschideți!

Apoi se depărtă. Bebelușul era slab, gălbejit și țipa din toate puterile.

– *Bia nwanyi!* Întoarce-te, femeie!

Okoromadu ținea copilașul cu mâini țepene, departe de corp.

Celelalte femei din mulțime începură s-o admonesteze pe mamă:

– Îți arunci copilul? *Ujo anaghi atu gi?* Vrei să-l mănii pe Dumnezeu?

Doamna Muokelu fu cea care se duse și luă copilul de la Okoromadu și îl puse înapoi în brațele mamei.

– Ia-ți copilul, spuse ea. Nu e vina lui că nu au mâncare astăzi.

Mulțimea se împrăștie. Olanna și doamna Muokelu mergeau agale.

¹ Oraș în sudul Nigeriei, în delta fluviului Niger (n.tr.)

– Cine știe cât e de adevărat că soldații au oprit camionul? spuse doamna Muokelu. Cine știe cât de mult au păstrat pentru ei, ca să facă pe urmă negoț? N-avem sare niciodată pentru că ei țin toată sarea ca s-o vândă.

Olanna se gândea la felul cum doamna Muokelu îi înapoiase copilul mamei.

– Îmi amintești de sora mea, spuse ea.

– De ce?

– E o persoană foarte puternică. Nu se teme de nimic.

– În fotografia aia pe care mi-ai arătat-o fuma. Ca o prostituată ordinară.

Olanna se opri și se holbă la doamna Muokelu.

– N-am vrut să spun că e o prostituată, se grăbi să explice doamna Muokelu. Am spus numai că nu e bine că fumează, pentru că femeile care fumează sunt prostituate.

Olanna o privi și percepu o anume rea-voință în bărbia acoperită cu fire de păr și în brațele musculoase. O porni mai departe, tăcută, luând-o înaintea doamnei Muokelu, și nu se întoarse să-și ia la revedere când coti pe strada ei. Baby ședea în curte cu Ugwu.

– Mami Ola!

Olanna o îmbrățișă, îi mângâie părul. Baby o ținea de mână, o privea.

– Ai adus gălbenuș, Mami Ola?

– Nu, drăguța mea. Dar am să aduc în curând, spuse ea.

– Bună ziua, doamnă. Nu ați adus nimic? întrebă Ugwu.

– Nu vezi că am coșul gol? se rătoi Olanna la el. Ești orb?

Luni se duse singură la centrul de ajutoare. Doamna Muokelu nu trecuse s-o ia în zori și nu era în mulțime. Poarta era încuiată, curtea – goală, și Olanna așteptă vreo oră înainte ca mulțimea să înceapă să se risipească. Marți, poarta era închisă. Miercuri, la poartă apăruse un nou lacăt. Abia sâmbătă găsi deschis, și fu surprinsă de cât de ușor se amestecă în mulțimea care se năpustea înăuntru, se mută agilă de la o coadă la alta, strecurându-se printre nuielele miliției, împinse și ea când fu împinsă. Tocmai ieșea cu două pungi mici cu gălbenuș și mălai și două bucăți de batog, când sosi Okoromadu.

El îi făcu cu mâna.

– Doamna cea frumoasă! *Nwanyi oma!* spuse el. Tot nu-i știa numele. Se apropie și strecură o conservă de carne de vită în coșul ei și apoi se depărtă ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Olanna se uită la cutia lungă, roșie, și aproape că izbucni în râs la o asemenea bucurie neașteptată. O scoase din coș, o examină, își trecu degetele peste metalul rece și, când privi în sus, văzu că lângă ea stătea un soldat psihotic care o privea. Avea o căutătură cruntă, pe care nu se străduia s-o ascundă. Olanna puse conserva înapoi în coș și o acoperi cu o pungă. Era bucuroasă că doamna Muokelu nu venise, ca să nu trebuiască s-o împartă cu ea. Avea să-l roage pe Ugwu să facă o tocăniță. O parte avea s-o păstreze pentru sendvișuri, și ea, Odenigbo și Baby aveau să-și bea ceaiul în stil englezesc, cu sendvișuri cu carne de vită.

Soldatul o urmări dincolo de poartă. Olanna grăbi pasul pe drumul care ducea la strada principală, dar curând cinci bărbați, toți în uniforme zdrențuite, o înconjurară. Bălmăjeau și arătau cu degetul înspre coșul ei, cu mișcări nevrotice și glasuri ascuțite, și Olanna reuși să deslușească unele cuvinte.

– Surioară! Tanti! Adu imediat! Foame ne omoară!

Olanna strânse coșul bine în mână. Se simți cuprinsă de o nevoie imperioasă, copilărească, de a plânge.

– Plecați! Haideți, plecați!

Ei pădură surprinși de ieșirea ei și, timp de câteva clipe, rămaseră nemișcați. Apoi începură să se apropie de ea, toți odată, ca împinși de o voce interioară. Se strâneau în jurul ei. Ar fi putut să-i facă orice; în toată ființa lor, în creierele lor ucise de explozii era ceva disperat, sălbatic. Spaima Olannei era amestecată cu furie, o furie aprigă și cutezătoare, și-și imagină că se lupta cu ei, îi sugruma, îi omora. Conserva de vită era a ei. A ei. Se dădu câțiva pași înapoi. Într-o fracțiune de secundă, atât de rapid încât Olanna nu-și dădu seama ce se întâmplase decât după aceea, unul dintre ei, care purta o beretă albastră, îi smulse coșul din mână, luă conserva și o rupse la fugă. Ceilalți îl urmară. Ultimul rămase acolo privind-o, cu gura flască deschisă, apoi se întoarse și o luă și el la fugă, dar în direcție opusă. Coșul zăcea pe pământ. Olanna rămase nemișcată și plânse încet – conserva de carne de vită nu apucase să fie a ei. Apoi săltă coșul, scutură nisipul de pe punga cu mălai și porni spre casă.

Olanna și doamna Muokelu se evitaseră una pe alta la școală timp de aproape două săptămâni, așa că, în după-amiaza când Olanna veni acasă și o văzu pe doamna Muokelu șezând în fața casei cu o găleată de metal plină cu cenușă de lemn, fu surprinsă.

Doamna Muokelu se ridică.

– Am venit să te învăț cum se face săpun. Știi cu cât se vinde acum o bucată de săpun?

Olanna se uită la *boubou*-ul ros de bumbac, imprimat cu chipul radios al Excelenței Sale, și-și dădu seama că lecția aceasta nesolicitată era pentru doamna Muokelu un mod de a-și cere iertare. Luă găleata cu cenușă, porni spre curtea din spate și, după ce doamna Muokelu îi explică și îi arătă cum să facă săpunul, lăsă găleata lângă grămadă de blocuri de ciment.

Odenigbo clătină din cap când Olanna îi povesti, mai târziu, despre cele întâmplate. Se aflau sub acoperișul de paie al verandei, pe banca de lemn așezată lângă perete.

– Nu era nevoie să te învețe să faci săpun. Oricum nu te văd pe tine făcând săpun.

– Crezi că nu pot?

– Ar fi trebuit pur și simplu să-și ceară scuze.

– Cred că am reacționat exagerat pentru că era vorba despre Kainene. Olanna își schimbă poziția pe bancă. Mă întreb dacă o fi primit scrisorile mele.

Odenigbo nu spuse nimic. Îi luă doar mâna, și ea se simți recunosătoare că erau lucruri pe care nu era necesar să i le explice.

– Cât păr are doamna Muokelu pe piept? Întrebă el. Știi cumva?

Olanna nu știu precis care din ei începuse să rădă primul, dar, deodată, hohoteau amândoi, copios, cât pe ce să cadă de pe bancă. Și alte lucruri deveniră brusc ilare. Odenigbo spuse că era senin, și Olanna îi răspunse că era o vreme perfectă pentru lansatorii de bombe, și amândoi râseră. Un băiețel care trecu prin fața casei, îmbrăcat într-o pereche de pantaloni scurți găuriți prin care i se vedeau fesele cu pielea uscată, îi salută, și ei abia îi dădură „bună ziua“, că izbucniră într-un râs și mai zgomotos. Încă nu-și potoliseră hohotele și aveau încă mâinile încleștate pe marginea băncii, când în curte intră Special Julius. Tunica îi strălucea de paie.

– Am adus cel mai bun vin de palmier din Umuahia! Spune-i lui Ugwu să ne dea niște pahare, zise el și puse jos o canistră mică.

Toată ființa și ținuta lui flamboiantă emanau un flux de optimism, ca și cum n-ar fi existat nici o problemă pe care el să n-o poată rezolva. După ce Ugwu aduse paharele, Special Julius spuse:

– Ați auzit că Harold Wilson e în Lagos? Vrea să trimită aici armata engleză ca să ne pună cu botul pe labe. Se aude că ar fi venit cu două batalioane.

– Stai jos, prietene, și lasă prostiile, spuse Odenigbo.

Special Julius râse și sorbi zgomotos din băutură.

– Prostii, *okwa ya*? Unde e radioul? Poate că Lagosul n-o să spună lumii întregi că prim-ministrul britanic a venit aici să-i ajute pe nigerieni să ne facă de petrecanie, dar nebunii ăia din Kaduna s-ar putea s-o facă.

Baby ieși din casă.

– Bună ziua, unchiule Julius.

– Bună, drăguță. Ce-ți face tusea? E mai bine? Special Julius vârî un deget în paharul lui și-l puse pe limba lui Baby. Asta o să-ți facă bine.

Babay își linse buzele, satisfăcută.

– Julius! se repezi Olanna.

Special Julius făcu un gest cu mâna prin aer.

– Nu subestimați niciodată puterile alcoolului.

– Baby, vino și stai lângă mine, spuse Olanna. Baby era într-o rochiță cam uzată, purtată prea des. Olanna o ridică la ea în poală și o ținu strâns la piept. Cel puțin nu mai tușise atât de mult; cel puțin mânca.

Odenigbo ridică aparatul de radio de sub bancă. Aerul fu deodată străpuns de un sunet ascuțit, și la început Olanna crezu că venea de la radio, dar apoi își dădu seama că era alarma aeriană. Rămase nemișcată. Cineva din casa vecină țipă:

– Avion inamic!

În aceeași clipă Special Julius strigă:

– Adăpostiți-vă!

Sări de-a curmezișul terasei, răsturnând vinul de palmier. Vecinii fugeau, răcnind cuvinte pe care Olanna nu le putea înțelege, pentru că sunetul acela tenace, înfricoșător i se înșurubase în cap. Alunecă pe podeaua udă de vin și căzu în genunchi. Odenigbo o ridică, apoi o apucă pe Baby în brațe și o luă la fugă. Bombardamentul începuse – gloanțele

se răspândeau deja în ploaie de sus –, când Odenigbo ridică tabla de zinc pentru ca toată lumea să se strecoare în buncăr. El coborî ultimul. Ugwu ținea în mână o lingură murdară de supă. Olanna plesnea greierii; le simțea trupurile vag umede lipicioase sub degete, și, chiar și după ce nu mai aterizară pe ea, ea continuă să se pocnească pe mâini și pe picioare. Prima explozie răsună la distanță. Urmară altele, mai aproape, mai zgomotoase, și pământul se cutremură. Voci în jurul ei țipau: „Doamne Dumnezeu! Doamne Dumnezeu!“ Își simți vezica dureros de umflată, ca o tobă, de parcă era gata să-i pocnească și să elimine nu urină, ci rugăciunile nedeslușite pe care le murmură. Alături de ea stătea ghemuită o femeie care ținea în brațe un copilăș, un băiat mai mic decât Baby. Buncărul era întunecos, dar Olanna văzu crustele albicioase de eczemă pe tot corpul copilului. O altă explozie scutură pământul. Apoi sunetele încetară. Aerul era atât de nemișcat, încât, în timp ce ieșiră din buncăr, auziră crocnănitul îndepărtat al unor păsări. Afară mirosea a ars.

– Antiaeriana noastră a fost la înălțime! *O di egwu!* spuse cineva.

– Fie ca Biafra să câștige! Special Julius începu să cânte, și, curând, majoritatea celor de pe stradă i se alăturară.

Fie ca Biafra să câștige!

Mașini blindate, bombardiere,

Infanteriști și piloți,

Ha enweghi ike imeri Biafra!

Olanna îl privi pe Odenigbo cântând cu patos, și încercă și ea să cânte, dar cuvintele i se încheiau pe limbă. Simțea o durere ascuțită în genunchi; o luă pe Baby de mână și intră în casă.

Îi făcea lui Baby baia de seară, când sirena sună din nou. Olanna o apucă pe fetiță goală și fugi din curte. Baby aproape îi scăpă din mâini. Mugetul rapid al avioanelor și răpăitul ascuțit al artileriei antiaeriene se auzeau de deasupra, de dedesubt, din părți, și Olannei îi clănțăneau dinții în gură. Olanna se prăbuși în buncăr și ignoră greierii.

– Unde e Odenigbo? Întrebă ea după o vreme, apucându-l pe Ugwu de braț. Unde e stăpânul?

– E aici, doamnă, spuse Ugwu, uitându-se în jur.

– Odenigbo! strigă Olanna.

Dar el nu-i răspunse. Ea nu-și amintea să-l fi văzut intrând în buncăr. Era pe acolo pe sus undeva. Explozia care urmă îi răsună asurzitor în ureche; Olanna era sigură că, dacă și-ar fi aplecat capul pe o parte, din ureche i-ar fi căzut ceva asemenea cartilajului. Se mută aproape de intrarea în buncăr. În urma ei îl auzi pe Ugwu:

– Doamnă! Doamnă!

O femeie de pe stradă îi spuse:

– Întoarce-te! Unde te duci? *Ebe ka i na-eje?*

Dar ea îi ignoră pe amândoi și se cățăără afară din buncăr.

Strălucirea soarelui o orbi, o făcu să se simtă amețită. Alergă, cu inima gata să-i sară din piept, strigând: „Odenigbo! Odenigbo!“, până când îl văzu aplecat peste cineva căzut la pământ. Se uită la pieptul lui gol, păros, la barba abia crescută, la papucii roși, și deodată gândul că el putea să moară oricând – că ei puteau să moară oricând – o lovi cu putere, oprindu-i respirația, panicând-o. Îl apucă strâns de braț. O casă de pe stradă era în flăcări.

– *Nkem*, totul e în regulă, spuse Odenigbo. L-a lovit un glonț, dar pare să fie o rană superficială.

O împinse la o parte și se întoarse la bărbatul de pe jos, căruia îi lega brațul cu o fâșie din cămașa lui.

Dimineața următoare, cerul era calm ca o mare liniștită. Olanna îi spuse lui Odenigbo să nu se ducă la minister, pentru că nici ea nu se ducea la școală; aveau să-și petreacă ziua în buncăr.

El râse.

– Nu fi prostuță!

– Nimeni n-o să-și trimită copiii la școală, spuse ea.

– Și ce ai să faci atunci? Tonul lui era perfect normal, la fel cum fusese și sforăitul lui toată noaptea trecută, în timp ce ea zăcuse trează, transpirând, imaginându-și periodic sunetul obuzelor.

– Nu știu.

El o sărută.

– Coboară în buncăr dacă sună alarma. N-o să se întâmple nimic. S-ar putea să întârzii puțin dacă astăzi mergem la țărani din Mbaise¹.

¹ Regiune intens populată în sudul Nigeriei, în statul Imo (n.tr.)

La început ea se simți enervată de calmul lui, dar apoi atitudinea lui relaxată o reconfortă. Credea în cuvintele lui, dar numai cât timp el era acolo, lângă ea. După ce el plecă, Olanna se simți vulnerabilă, expusă primejdiilor. Nu se îmbăie. Îi era teamă să se ducă afară, la toaleta din curte. Îi era teamă să se așeze, pentru că putea să ațipească, și sunetul sirenei să o prindă nepregătită. Bău pahar după pahar cu apă, până când burta i se umflă, și totuși se simțea ca și cum toată saliva i se uscaseră și era gata să se înece cu înghițituri de aer uscat.

– Azi o să stăm în buncăr, îi spuse ea lui Ugwu.

– În buncăr, doamnă?

– Da, în buncăr. Ai auzit bine.

– Dar nu putem să stăm pur și simplu acolo, doamnă.

– Vorbesc cumva de una singură? Am spus că o să stăm în buncăr.

Ugwu ridică din umeri.

– Da, doamnă. Să aduc mâncarea pentru Baby?

Ea nu răspunse. L-ar fi plesnit dacă el ar fi schițat vreun zâmbet, pentru că îi distingea pe față uimirea amuzată la gândul că aveau să ia un vas cu mâncare pentru Baby și să coboare într-o gaură în pământ ca să-și petreacă acolo ziua.

– Pregătește-o pe Baby, spuse ea și deschise radioul.

– Da, doamnă, încuviință Ugwu. *O nwere igwu*. Azi-dimineață am găsit lindini în părul ei.

– Ce?

– Lindini. Numai două – altele n-am mai găsit.

– Lindini? Ce tot spui? Cum poate Baby să aibă lindini? Doar e curată. Baby! Baby!

Olanna o împinse pe Baby în fața ei și începu să-i desfacă codițele și să-i caute prin părul des.

– E din cauza vecinilor ăloră murdari cu care te joci, din cauza lor.

Mâinile îi tremurau, și o trase de un smoc de păr ca să n-o scape din mână. Baby începu să plângă.

– Stai cuminte! spuse Olanna.

Baby se smuci să se elibereze, alergă spre Ugwu și stătu lângă el, privind-o cu ochi năuciți, ca și cum n-ar mai fi recunoscut-o. Imnul național al Biafrăi izbucni la radio și umplu tăcerea.

Tărâm iubit al soarelui răsărind,
Patrie scumpă de atâția bravi eroi,
Noi te vom apăra sau vom pieri.
Ne vom păzi sufletul din noi;
Dar dacă moartea-i prețul pentru asta,
Oh, fără preget părăsi-vom viața-aceasta...

Ascultară cu toți până când se termină.

– Ia-o în curte, stați pe terasă și fiți pregătiți, spuse Olanna în cele din urmă, cu o voce obosită.

– Nu ne mai ducem în buncăr?

-- Scoate-o pe terasă.

– Da, doamnă.

Olanna reglă radioul; era prea devreme pentru jurnalul de război, pentru acele monologuri înflăcărâte despre măreția Biafrei de care avea nevoie ca de aer. BBC transmitea știri despre război – emisari ai papei, ai Organizației pentru Unitatea Africană, ai Uniunii de Națiuni Britanice veniseră în Nigeria să propună pacea. Olanna ascultă știrile letargică, și închise radioul când îl auzi pe Ugwu vorbind cu cineva. Ieși din casă să vadă cine venise. Doamna Muokelu stătea în spatele lui Baby, împletindu-i la loc codițele pe care Olanna le desfăcuse. Părul de pe brațe îi strălucea unsuros, ca și cum ar fi folosit prea mult ulei din semințe de palmier.

– Nici tu nu te-ai dus la școală? întrebă Olanna.

– Știam că părinții o să-și țină odraselele acasă.

– Cum să nu? Ce campanie de bombardamente mai e și asta?

– Asta pentru că a venit Harold Wilson. Doamna Muokelu pufni. Vor să-l impresioneze ca să aducă armata engleză.

– Și Special Julius zicea la fel, dar e imposibil.

– Imposibil? Doamna Muokelu zâmbi, de parcă Olanna habar n-ar fi avut despre ce vorbea ea. Special Julius ăsta, că veni vorba, știați că vinde permise false?

– Lucrează pentru armată.

– N-am spus că nu face și ceva livrări mărunte către armată, dar el vinde permise false. Fratele lui e nu știu ce director, și lucrează mână-n mână. Din cauza lor suntem năpădiți de tot felul de escroci cu permise

speciale. Doamna Muokelu termină de împletit o codiță și o mângâie pe Baby pe cap. Fratele ăla al lui e un criminal. Se zice că a dat permise de neîncorporare tuturor rudelor lui de sex masculin, tuturor celor din *umunna* lui. Și ar trebui să auzi ce le face puștoaicelor ălor care se plimbă peste tot în căutare de moși libidinoși. Lumea zice că aduce și câte cinci odată în dormitorul lui. *Tufia!* Oamenii ca el vor trebui executați când Biafra va fi independentă.

Olanna sări în sus.

– Era un avion? Un avion?

– Avion, *kwa?* Doamna Muokelu răsese. Cineva din vecini a închis ușa, și tu crezi că e un avion?

Olanna se așează pe podea și își întinse picioarele. Era epuizată de frică.

– Ai auzit că ai noștri le-au nimerit avionul bombardier lângă Ikot-Ekpene¹? Întrebă doamna Muokelu.

– Nu, nu știam.

– Și asta a făcut-o un civil cu o armă de vânătoare! Știi cum e? Ca și cum nigerienii sunt atât de stupizi, încât oricine lucrează pentru ei devine și el un prost. Sunt prea proști să piloteze avioanele pe care li le-au dat Anglia și Rusia, așa că au adus albi să le conducă, și nici măcar ăștia nu sunt în stare să lovească vreo țintă. Ha! Jumătate dintre bombele lor nici măcar nu explodează.

– Jumătatea care explodează e de ajuns ca să ne ucidă, spuse Olanna.

Doamna Muokelu continuă să vorbească de parcă nici n-ar fi auzit-o.

– Am auzit că *ogbunigwe* ale noastre le-au băgat frica în oase. În Afikpo² au omorât numai câteva sute de oameni, dar tot batalionul nigerian s-a retras, înspăimântat. N-au mai văzut niciodată o asemenea armă. Și habar n-au ei ce-i mai așteaptă încă. Doamna Muokelu chicoti, clătină din cap și trase de jumătatea de soare pe care o purta la gât. Gowon i-a trimis să bombardeze piața din Awgu³ în toiul după-amiezii, când femeile vindeau și cumpărau. A refuzat să lase Crucea Roșie

¹ Oraș din sudul Umuahiei, centru comercial, care a suferit mult în timpul războiului civil. A fost cucerit și apoi eliberat de armata biafrană de mai multe ori. (n.tr.)

² Oraș mare în statul Ebonyi (n.tr.)

³ Unul dintre orașele principale din statul Enugu (n.tr.)

să ne aducă mâncare, a refuzat *kpam-kpam*¹, ca să murim de foame. Dar n-o să reușească. Dacă am avea și noi cine să ne dea puști și avioane cum le dau nigerienilor, războiul ăsta s-ar fi terminat de mult, și acum fiecare ar fi fost la casa lui. Dar o să-i învingem. Dumnezeu n-o să-i lase!

Doamna Muokelu râse. Se auzi sirena. Olanna așteptase de atâtea vreme sunetul acela cumplit, încât fu străbătută de un fior premonitoriu chiar înainte să-l audă. Se răsuci spre Baby, dar Ugwu o luase deja în brațe și alerga spre buncăr. Olanna auzea departe sunetul avioanelor, ca un tunet adunându-și forțele, și curând răsunară pocniturile ascuțite, întrerupte, ale artileriei antiaeriene. Înainte să se strecoare în buncăr, se uită în sus și văzu bombardierele plutind deasupra, surprinzător de jos, înconjurată de vâlătuci de fum cenușiu.

Mai târziu, în timp ce ieșeau din buncăr, cineva spuse:

– Au tras asupra școlii!

– Păgânii ăia ne-au bombardat școala, zise doamna Muokelu.

– Ia uitați-vă! Încă un bombardier! spuse un bărbat tânăr, râzând, și arătă cu degetul spre un vultur care zbura deasupra.

Se alăturară mulțimii care se repezise spre școala primară din Akwakuma. Doi bărbați trecură în direcție opusă, purtând pe brațe un cadavru înnegrit. Un crater de obuz, larg cât un camion, tăiase în două aleea de la intrarea școlii. Acoperișul clădirii unde erau clasele se prăbușise într-un maldăr de lemn, metal și praf. Olanna nu-și recunoscua sala de clasă. Toate ferestrele fuseseră zburate de suflu, dar pereții erau intacti. Chiar sub geam, acolo unde elevii ei se jucau în nisip, un șrapnel făcuse o gaură elegantă în pământ. Și, în timp ce se alătură celor care scoteau din clădire puținele scaune rămase întregi, Olanna se gândi la gaura aceea: cum putea metalul fierbinte, carnivor, să deseneze cercuri atât de frumoase în pământ.

Alarma nu se auzise de dimineață, așa că, atunci când zgomotele fioroase ale bombardierelor răsunară ca din senin, în timp ce Olanna dizolva mălai să-i facă lui Baby de mâncare, ea știa că de data asta avea să se întâmple. Cineva avea să moară. Poate ei toți. Moartea era singurul

¹ Total (ibo) (n.tr.)

lucru care i se părea că mai avea sens în timp ce stătea ghemuită în buncăr, luând puțin pământ între degete și așteptând ca adăpostul să explodeze. Bombardamentul se apropia, infernal. Pământul trepida. Olanna nu mai simțea nimic, ieșise din propria ființă. O altă explozie urmă, și pământul vibră, și unul dintre copilașii despuiți care se târau după greieri chicoti. Apoi exploziile se opriră, și oamenii din jur începură să se miște. Dacă ea ar fi murit, dacă Odenigbo, și Baby, și Ugwu ar fi murit, buncărul ar fi continuat să miroasă ca un teren proaspăt arat, soarele ar fi răsărit în continuare și greierii ar fi sărit mai departe prin iarbă. Războiul ar fi continuat fără ei. Olanna expiră, cuprinsă de o furie sălbatică. Însuși sentimentul că era atât de insignifiantă o împinse de la extrema fricii la cea a furiei. De acum încolo avea să conteze. Nu avea să mai ducă o existență mizeră, așteptând să moară. Până când Biafra avea să câștige, barbarii aceia n-aveau să-i mai controleze ritmul vieții.

Fu prima care urcă afară din buncăr. O femeie se aruncase pe jos, lângă trupul unui copil, și se rostogolea în praf, țipând:

– Gowon, ce ți-am făcut eu ție? Gowon, *olee ihe m mere gi?*

Câteva femei se adunară în jurul ei și o ajutară să se ridice.

– Nu mai plânge, ajunge, spuneau ele. Ce vrei să se întâmple cu ceilalți copii ai tăi?

Olanna se duse în curtea din spate și începu să strecoare cenușa de lemn din găleata de metal. Tuși în timp ce făcea focul; fumul o înțepa pe gât.

Ugwu o privea.

– Doamnă! Vreți să-l fac eu?

– Nu.

Olanna dizolvă cenușa într-o cadă de apă rece, mestecând cu o forță care făcu apa să-i sară pleoscăind pe picioare. Puse totul pe foc și îl ignoră pe Ugwu. El trebuie să fi simțit furia care o cuprinsese și care îi limpezise capul, pentru că se înapoie în casă în tăcere. De pe stradă, glasul femeii care țipa se ridica iar și iar, mai răgușit și mai subțire. „Gowon, ce ți-am făcut? Gowon, *olee ihe m mere gi?*” Olanna turnă puțin ulei de palmier în amestecul care se răcise și amestecă neînterupt până când brațele îi înțepeniră de oboseală. Era ceva nespus de plăcut în sudoarea care o gădila pe sub brațe, în izbucnirile de forță care îi

faceau inima să bată nebunește, în pasta aceea ciudat mirositoare care rămase după ce totul se răci. Facea clăbuci. Olanna fabricase săpun.

A doua zi, Olanna nu mai fugi prin piața centrală în drum spre școală. Precauțiile i se păreau acum semn de slăbiciune și de îndoială. Mergea cu pași apăsați și se uita adesea la cerul senin, după bombardiere, pentru că s-ar fi oprit și ar fi aruncat pietre și cuvinte înspre ele. Numai un sfert dintre copii apărură la școală. Olanna îi învăță despre steagul Biafrei. Stăteau pe niște scânduri de lemn, și soarele anemic al dimineții năvălea în clasa fără acoperiș în timp ce ea desfăcu steagul de pânză al lui Odenigbo și le explică ce însemnau simbolurile de pe el. Roșul era sângele fraților lor uciși în Nord, negrul – doliul după ei, verdele însemna viitoarea prosperitate a Biafrăi și, în fine, jumătatea de soare semnifica viitorul ei glorios. Îi învăță să ridice mâna la frunte, să salute ca Excelența Sa, și îi puse să copieze cele două portrete pe care le desenase; al Excelenței Sale era solid, conturat cu linii duble, în timp ce trupul șters al lui Gowon fusese schițat dintr-o singură trăsătură.

Nkiruka, eleva ei cea mai bună, desenă pe fețe câteva umbre și, din câteva mișcări ale creionului, îi puse sub nas lui Gowon un rânjel, iar Excelenței Sale – un zâmbet larg.

– Vreau să-i omor pe toți barbarii, doamnă, spuse ea când veni și-i aduse desenul.

Surâdea cu surâsul unui copil precoce care știe că a spus lucrul potrivit.

Olanna o privi țintă și nu știu ce să spună.

– Nkiruka, du-te la locul tău, zise ea în cele din urmă.

Primul lucru pe care i-l spuse lui Odenigbo când el veni acasă fu cât de banal sunase cuvântul „omor“ în gura copilului și cât de vinovată se simțise ea. Erau în dormitor, radioul era deschis, cu sonorul dat la minimum, și Olanna auzea râsul ascuțit al lui Baby din camera de alături.

– Nu vrea, de fapt, să omoare pe nimeni, *nkem*. Ai învățat-o pur și simplu să fie patrioată, o liniști Odenigbo, scoțându-și pantofii.

– Nu știu.

Dar cuvintele lui o încurajară; la fel și mândria zugrăvită pe fața lui. Lui Odenigbo îi plăcuse faptul că ea vorbise cu atâta convingere,

măcar o dată, despre cauza comună; era ca și cum devenise în sfârșit susținătoare a războiului.

– Cei de la Crucea Roșie și-au amintit azi de ministerul nostru, spuse el și arătă spre cutia de carton pe care o adusese acasă.

Olanna o deschise și scoase pe pat conservele pitice de lapte condensat, cutia zvultă de pudră de cacao și pachetul cu sare. Păreau mărfuri de lux. La radio, o voce înflăcărată spunea că bravii soldați ai Biafrei îi izgoneau pe barbari din regiunea Abakaliki¹.

– Hai să dăm o petrecere, propuse ea.

– O petrecere?

– O mică petrecere la cină. Ții minte, așa cum făceam în Nsukka.

– Războiul o să se termine curând, *nkem*, și atunci o să dăm câte petreceri vrei într-o Biafră independentă.

Olannei îi plăcu felul cum el spusese „o Biafră independentă”; se ridică și își lipi buzele de ale lui.

– Da, dar acum putem da o petrecere în timp de război.

– Abia dacă avem de mâncare pentru noi.

– Avem mai mult decât suficient.

Buzele ei erau încă aproape de ale lui, și cuvintele ei căpătară deodată un nou sens; Olanna se dădu câțiva pași în spate și-și scoase rochia peste cap cu un gest fluid. Îi desfăcu pantalonii și nu-l lăsă să și-i scoată. Se întoarse cu spatele la el, se rezemă de perete și-l ajută să intre în ea, excitată de surpriza lui, de mâinile lui ferme pe coapsele ei. Știa că ar fi trebuit să nu facă gălăgie din cauza lui Ugwu și a lui Baby, care se aflau în camera de alături, și totuși nu-și putu stăpâni gemetele, valurile de plăcere sălbatică, primară, care îi făcură să se sprijine apoi amândoi de perete, gâfâind și râzând pe înfundate.

¹ Regiunea din jurul orașului cu același nume, capitala statului Ebonyi (n.tr.)

Ugwu ura mâncarea de la ajutoare. Orezul era făinos, nu se compara cu boabele lungi și subțiri din Nsukka, mălaiul ieșea întotdeauna zgrunțuros când era turnat în apă fierbinte, iar laptele praf se transforma în cocoloașe lipicioase pe fundul căni. Ugwu se strâmbă scoțând o mână de gălbenuș uscat din cutie. Era greu de crezut că praful acela fin provenea din ouă adevărate de găină. Îl turnă în cocă și amestecă. O oală pe jumătate umplută cu nisip alb stătea afară pe foc. Avea s-o mai lase un pic să se încălzească înainte să pună coca înăuntru. Ugwu fusese sceptic prima oară când doamna Muokelu o învățase pe Olanna acesată metodă de a coace; cunoștea deja ideile doamnei Muokelu – săpunul de casă al Olannei, pasta aia neagră-maronie care îi amintea de diareea unui copil, fusese sugestia ei, până la urmă. Dar prima prăjitură pe care o făcuse Olanna ieșise bine; ea râsese și spusese că era puțin cam ambițios să numească prăjitură amestecul acela de făină, ulei de palmier și gălbenuș uscat de ou, dar cel puțin putuseră folosi făina pe care o aveau.

Crucea Roșie îl enerva pe Ugwu; ar fi putut cel puțin să-i întrebe pe biafrani ce alimente preferau în loc să le trimită atât de multă făină goală. Când se deschisese noul centru pentru ajutoare, cel la care Olanna se dusesse purtând un rozariu în jurul gâtului pentru că doamna Muokelu îi spusese că angajații Caritas¹ sunt mai generoși cu catolicii, Ugwu sperase că mâncarea avea să fie mai bună. Dar Olanna se întoarse cu aceleași vechi alimente – batogul încă mai sărat – și le cântă, cu o expresie amuzată, cântecul pe care femeile îl cântaseră la centru.

¹ Confederație de organizații catolice umanitare și prestatoare de servicii sociale care operează în peste 200 de țări din lume. (n.tr.)

Caritas, mulțumim,
Caritas si anyi taba okporoko
na kwashiorkor ga-ana.

În zilele în care se întorcea cu mâinile goale, Olanna nu cânta. Șede pe terasă, se uita la acoperișul de paie și spunea:

– Ugwu, îți amintești când aruncam supă cu tot cu carne după numai o zi?

– Da, doamnă, răspundea Ugwu.

Ah, dacă s-ar fi putut duce el singur la centrul de ajutoare! Se temea că Olanna, cu corectitudinea pe care i-o formase educația ei engleză, aștepta la rând până când totul se termina. Dar nu se putea duce, pentru că ea nu-i mai dădea voie să iasă din curte în timpul zilei. Circulau povești despre înrolări forțate. Ugwu nu se îndoia că un băiat care locuia mai jos pe stradă fusese prins în mijlocul după-amiezii și până seara fusese trimis, cu capul ras și fără nici un fel de antrenament, direct pe front. Dar i se părea că Olanna reacționa exagerat. În mod cert se putea duce încă la piață. În mod cert nu era nevoie să se trezească înainte de răsăritul soarelui ca să aducă apă.

Auzi voci în sufragerie. Special Julius vorbea aproape la fel de tare ca stăpânul. O să scoată prăjitura din nisip și apoi o să plivească mica grădină de legume cu zarzavaturile ei pipernicite, sau poate o să se ducă să șadă pe grămada de blocuri de ciment și să se uite la casa de vizavi, ca să vadă dacă nu cumva Eberechi ieșea și striga: „Bună, vecine, ce mai faci?“ El îi va face cu mâna în semn de salut, și apoi își va imagina cum ar fi s-o apuce de fund. Era uimit de cât de fericit se simțea când ea îi dădea bună ziua. Prăjitura ieși crocantă pe deasupra, moale și umedă pe dinăuntru, și Ugwu tăie felii subțiri și le servi pe farfurioare. Special Julius și Olanna ședeau, în timp ce stăpânul rămăsese în picioare, gesticulând, povestind despre satul pe care-l vizitase ultima dată, cum oamenii sacrificaseră un țap pe altarul *oyi*¹ ca să-i țină pe barbari departe de ei.

– Un țap întreg! Atâta carne aruncată! spuse Special Julius și râse. Stăpânul nu râse.

¹ Spiritele strămoșilor (n.tr.)

– Nu, nu, nu trebuie să subestimezi niciodată importanța psihologică a acestor lucruri. Noi nu-i sfătuim niciodată să mănânce animalul.

– Ah, prăjitură! zise Special Julius. Ignoră furculița și băgă toată bucata în gură. Foarte bună, foarte bună. Ugwu, trebuie să-i înveți pe cei din familia mea, pentru că tot ce se pricep să facă din făină sunt go-goși *chin-kin*, toată ziua numai *chin-kin*, și din acelea tari, fără nici un gust! Mi-au terminat dinții.

– Ugwu e atât de priceput la toate, începu Olanna. Dacă și-ar pune mintea, ar face-o pe femeia aia care ține barul Răsăritul de Soare să dea faliment într-o săptămână.

Profesorul Ekwenugo ciocăni la ușa deschisă și intră. Avea mâinile înfășate în bandaje alburii.

– *Dianyi*, ce ți s-a întâmplat? întrebă stăpânul.

– M-am ars nițel. Profesorul Ekwenugo se holbă la mâinile sale bandajate ca și cum abia atunci ar fi observat că nu mai avea unghia aceea lungă cu care să bată darabana. Avem un proiect foarte ambițios.

– Cumva primul nostru bombardier? îl tachină Olanna.

– Un proiect foarte ambițios care își va dovedi importanța cu timp, spuse profesorul Ekwenugo cu un zâmbet misterios.

Mânca foarte stângaci; firimiturile de prăjitură îi cădeau din mâini înainte să-i ajungă în gură.

– Ar trebui să fie o mașinărie de detectat sabotorii, spuse stăpânul.

– Da! Nenorociții ăștia de sabotori! Special Julius scoase un sunet ca și cum ar fi scuipat. Ei au vândut Enugu. Cum poți să lași civilii să apere capitala numai cu macete în mâini? La fel au pierdut și Nsukka, retrăgându-se fără nici un motiv. Nu e vreunul dintre ofițerii superiori care să aibă o soție hausa? I-o fi pus leacuri în mâncare.

– O să recucerim Enugu, spuse profesorul Ekwenugo.

– Cum să-l recucerim când barbarii l-au ocupat? răspunse Special Julius. Fură până și scaunele de toaletă! Scaune de toaletă! Mi-a spus un om care a scăpat din Udi¹. Au confiscat casele cele mai bune și le-au forțat pe soțiile și pe ficele locuitorilor să se prostitueze și să gătească pentru ei.

Ugwu își imagină atât de clar trupul mamei lui, al Anulikăi și al lui Nnesinachi strivite sub greutatea unui soldat hausa murdar și înnegrit

¹ Oraș în statul Enugu (n.tr.)

de soare, încât se cutremură. Ieși din casă, se așează pe un bloc de ciment și-și dori cu disperare să se poată duce acasă, fie și numai pentru un minut, ca să se asigure că nu li se întâmplase nimic. Poate că barbarii ajunseseră deja acolo și ocupaseră deja casa mătușii sale, cu acoperișul ei de tablă ondulată. Sau poate că familia lui fugise cu toate caprele și găinile, la fel ca sătenii care veneau în Umuahia. Refugiații. Ugwu îi vedea cum veneau, tot mai mulți în fiecare zi, fețe noi pe stradă, în buncărele publice, la piață. Femeile veneau adesea pe la uși să întrebe dacă nu se găsea de lucru în schimbul a ceva de mâncare. Veneau cu copii slăbănogi și despuiați după ele. Uneori Olanna le dădea *garri* înmuiat în apă rece și apoi le spunea că nu avea nimic de lucru. Doamna Muokelu adăpostise la ea o familie de opt membri. Îi aducea pe copii să se joace cu Baby și, de fiecare dată după ce plecau, Olanna îl ruga pe Ugwu să o caute atent pe Baby în cap de păduchi. Vecinii lor primiseră și ei în gazdă niște rude. Verii stăpânului veniră pentru câteva săptămâni și dormiră în sufragerie până când plecară în armată. Erau peste tot atât de mulți oameni care fugeau, obosiți și fără adăpost, încât Ugwu nu fu surprins când, într-o zi, Olanna se întoarce acasă și spuse că școala primară din Akwakuma avea să fie transformată într-o tabără de refugiați.

– Au adus deja paturi de bambus și ustensile de bucătărie. Și noul ministru al mobilizării o să le facă o vizită săptămâna viitoare.

Olanna avea o voce obosită. Săltă capacul cratiței de pe aragaz și rămase cu privirea fixată asupra feliilor de batate fierte.

– Și copiii, doamnă?

– Am întrebat-o pe directoare dacă n-am putea să ne mutăm, și ea s-a uitat la mine și a început să râdă. Noi eram ultimii. Toate școlile din Umuahia au fost transformate în tabere de refugiați sau în tabere de exerciții militare. Olanna puse capacul la loc. O să ținem orele aici în curte.

– Cu doamna Muokelu?

– Da, și cu tine, Ugwu. Ai să predai și tu.

– Da, doamnă. Ideea îl entuziasmă și îl măguli. Doamnă!

– Poftim?

– Credeți că barbarii au ajuns în satul meu?

– Bineînțeles că nu, spuse Olanna răstit. Satul tău e prea mic. Dacă au ocupat vreun loc, acela este universitatea...

– Dar dacă au luat-o spre Nsukka pe drumul care trece prin Opi?

– Ți-am spus că satul tău e prea mic! Nu-i interesează să stea acolo. N-au pentru ce să stea acolo. E un amărât de fund de provincie.

Ugwu se uită la ea și ea îi întoarce privirea. Tăcerea dintre ei era grea și acuzatoare.

– Am să-mi vând pantofii maro Mamei Onitsha și am să-i fac lui Baby o rochiță nouă, frumoasă, spuse Olanna în cele din urmă, și lui Ugwu vocea ei îi păru forțată.

Începu să spele vasele.

Ugwu văzu Mercedesul negru alunecând pe stradă; cuvântul „MINISTRU“ inscripționat pe numărul de înmatriculare metalic sclipea în soare. Lângă casa lui Eberechi automobilul încetini, uriaș și strălucitor, și Ugwu speră că avea să se oprească și cineva dinăuntru avea să-l întrebe pe el unde se află școala primară, ca să apuce să examineze bine bordul mașinii. Dar mașina nu doar că nu se opri; trecu pe lângă el și intră în curtea lor. O ordonanță în uniformă apretată sări să deschidă portiera din spate înainte ca automobilul să oprească de tot. Sălută în timp ce ministrul ieșea.

Era profesorul Ezeka. Nu mai părea atât de înalt cum îl știa Ugwu; luase în greutate, și gâtul subțire i se îngroșase. Ugwu se holbă la el. Era în toată ținuta lui ceva elegant și nou, în croiala de bun-gust a costumului, dar expresia sa arogantă era aceeași, la fel și vocea răgușită.

– Tinere, stăpânul tău e acasă?

– Nu, domnule, spuse Ugwu.

În Nsukka, profesorul Ezeka îi spunea Ugwu; acum părea să nu-l fi recunoscut.

– E la serviciu, domnule.

– Și doamna?

– S-a dus la centrul de ajutoare, domnule.

Profesorul Ezeka îi făcu semn ordonanței să-i aducă o bucată de hârtie, mângâie ceva pe ea și i-o dădu lui Ugwu. Stiloul de argint îi lucea.

– Spune-le că ministrul mobilizării a fost pe-aici.

– Da, domnule. Ugwu își aminti cu câtă pedanterie examina profesorul paharele în Nsukka, își aminti picioarele lui subțiri veșnic unul peste altul în timp ce se încontra cu stăpânul. După ce mașina se îndepărtă pe stradă foarte încet, ca și cum șoferul știa câți oameni îi priveau,

Eberechi trecu strada la ei. Purta fusta aceea strâmtă care îi făcea fundul perfect rotund.

– Vecine, ce mai faci? întrebă ea.

– Bine. Dar tu?

Ea ridică din umeri în semn de „așa și-așa“

– Cel care a plecat era chiar ministrul mobilizării?

– Domnul profesor Ezeka? întrebă Ugwu pe un ton relaxat. Da, îl cunoaștem bine din Nsukka. Venea în fiecare zi la noi să mănânce supa mea de ardei iute.

– Ah! Ea râse, făcând ochii mari. Acum e mare șef. *Ihukwara moto*? Ai văzut ce mașină are?

– Șasiu original de import.

O vreme, tăcură amândoi. Ugwu nu discutasese niciodată atât de mult cu ea până atunci și nici nu avusese ocazia s-o vadă atât de aproape. Îi era greu să nu-și îndrepte privirea în jos, spre fesele acelea tulburătoare. Se strădui să-și concentreze atenția asupra feței, asupra ochilor mari, asupra spuzelii de coșuri de pe frunte, asupra părului împletit în codițe scurte, țepoase, înfășurate în fire de ață. Ea îl privea de asemenea, și el își dori să nu fi fost îmbrăcat în pantalonii găuriți în zona genunchiului.

– Ce mai face fetița? întrebă ea.

– Baby e bine. Doarme.

– Vii să repari acoperișul școlii?

Ugwu știa că un furnizor al armatei donase niște tablă ondulată ca să înlocuiască acoperișul distrus și că voluntarii o camuflau cu frunze de palmier. Dar nu avusese de gând să li se alăture.

– Da, o să vin, spuse el.

– Ne vedem acolo.

– Pa, pa. Ugwu o așteptă să se întoarcă, ca să se poată uita în voie la șezutul ei în mișcare.

Când Olanna reveni acasă, cu coșul gol, citi biletul lăsat de profesorul Ezeka cu un zâmbet subțire pe față.

– Da, tocmai am auzit ieri că el e noul ministru. Și biletul ăsta e exact în stilul lui.

Ugwu îl citise – „Odenígbo și Olanna, am trecut să văd ce mai faceți. O să mai vin săptămâna viitoare, dacă slujba asta nouă și plicticoasă îmi permite. Ezeka“ –, dar întrebă:

– Cum adică, doamnă?

– Ah, întotdeauna s-a simțit ușor superior celorlați. Olanna puse biletul pe masă. Domnul profesor Achara o să ne ajute să obținem niște cărți, și bănci, și table de scris. Multe femei mi-au spus că săptămâna viitoare o să-și trimită copiii la noi.

Olanna părea încântată.

– Asta e bine, doamnă. Ugwu se mută de pe un picior pe altul. Mă duc să ajut și eu la acoperișul școlii. O să mă întorc la timp să-i fac mâncare lui Baby.

– Oh, murmură Olanna.

Ugwu știa că ea se gândea la înrolările forțate.

– Cred că e important să contribui și eu la asta, doamnă, spuse el.

– Desigur. Da, ar fi bine să te duci. Dar, te rog, fii atent.

Ugwu o văzu imediat pe Eberechi; era într-un grup de bărbați și femei aplecate peste un morman de frunze de palmier, tăindu-le, strângându-le în mănunchiuri și dându-le apoi unui bărbat cățarat pe o scară de lemn.

– Vecine! strigă ea. Le-am spus tuturor că stăpânii tăi îl cunosc personal pe noul ministru.

Ugwu surâse și salută pe toată lumea. Bărbații și femeile murmurară „bună ziua“, și „ehe, *kedu*“, și „*nno*“ cu respectul admirativ datorat celor care cunoșteau pe cel pe care îl cunoștea el. Ugwu se simți brusc important. Cineva îi dădu un cuțit mare. O femeie stătea pe scări măcinând semințe de pepene, câteva fete jucau cărți sub copacul de mango, un bărbat cioplea un baston al cărui mâner reprezenta chipul bărbos, atent migălit, al Excelenței Sale. În văzduh plutea un miros de putred.

– Imaginează-ți cum o fi să trăiești într-un loc ca ăsta. Eberechi se aplecă mai aproape de el ca să-i șoptească. Și încă mai mulți o să vină, acum, după ce Abakaliki a căzut. Știi că, de când am pierdut Enugu, locuințele sunt o mare problemă. Unii oameni care lucrează la ministere dorm chiar în mașini.

– Așa e, fu de acord Ugwu, deși nu știuse sigur.

Era fericit că ea îi vorbea, că era atât de prietenoasă. Începu să taie niște frunze de palmier cu lovituri ferme. Dintr-o sală de clasă, cineva dădu drumul la radio: bravii soldați biafrani încheiau o operațiune de curățare a teritoriului de trupele inamice într-o regiune al cărei nume Ugwu nu îl desluși.

– Băieții noștri le vin de hac! spuse femeia care măcina semințe de pepene.

– Biafra o să câștige războiul ăsta, așa a hotărât Dumnezeu, zise un bărbat cu barba împletită într-o singură codiță subțire.

Eberechi chicoti și-i șopti lui Ugwu:

– Un țărănoi. Nu știe că se spune Biafra, nu Beiafra.

Ugwu râse. Pe frunzele de palmier se târau în toate părțile furnici negre grase, și Eberechi scoase un țipăt și făcu o figură neajutorată când una dintre ele i se urcă pe braț. Ugwu i-o mătură cu mâna și simți umezeala caldă a pielii ei. Ea voise ca el să-i alunge furnica; nu părea genul de persoană care să se teamă cu adevărat de furnici.

Una dintre femei ducea un băiețel în spate. Își aranjă legătura cu care-l ținea și spuse:

– Tocmai ne întorceam de la târg, când am văzut că barbarii ocupaseră intersecția și bombardau satul. N-am putut merge acasă. A trebuit să ne întoarcem și să fugim. Aveam la mine numai fusta asta, bluza și bănușii pe care-i căpătasem din vânzarea ardeilor. Nu știu unde îmi sunt ceilalți doi copii, pe care i-am lăsat acasă înainte de a pleca la târg.

Femeia începu să plângă. Ugwu fu uimit de cât de brusc îi dădură lacrimile, de izbucnirea lor neașteptată.

– Femeie, termină cu plânsul, spuse tăios bărbatul cu barba împletită.

Femeia continuă să plângă. Băiețelul începu și el să suspine.

Când duse un mănunchi de frunze de partea cealaltă a intrării, către omul de pe scară, Ugwu se opri să tragă cu ochiul într-o sală de clasă. Oale, saltele, cutii de metal și paturi de bambus erau atât de îngrămădite peste tot, încât încăperea arăta de parcă n-ar fi fost niciodată altceva decât adăpostul unor grupuri disperate de oameni care n-aveau altundeva unde să se ducă. Un poster sclipitor pe perete spunea: „ÎN CAZ DE ALARMĂ AERIANĂ, NU VĂ PANICAȚI. DACĂ VEDEȚI UN SOLDAT DUȘMAN, RĂPUNEȚI-L“ O altă femeie cu un copil în spate cojea niște tuberculi de manioc într-o cratiță cu apă murdară. Fața copilașului era zbârcită. Ugwu aproape se înecă atunci când veni mai aproape și-și dădu seama că mirosul acela de stricăciune venea de la apa ei: fusese folosită pentru a înmuia maniocul, poate zile la rând, și acum era reciclată. Mirosul era oribil, amețitor, un amestec de toaletă murdară, fasole acrită și ouă fierte stricate.

Ugwu își ținut răsulflarea și se întoarse la frunzelor de palmier. Femeia care plânsese își alăpta copilul dintr-un sân căzut.

– Orașul nostru n-ar fi cedat dacă n-ar fi fost sabotori printre noi! spuse omul cu barba împletită. Eu am făcut parte din trupele de apărare civilă. Știu bine câți spioni am descoperit, și toți erau locuitori ai Râurilor¹. Vă spun eu că nu mai putem avea încredere în minoritățile astea care nu vorbesc ibo. Bărbatul făcu o pauză și se răsuci când auzi țipete venind dinspre un grup de băieți care se jucau de-a războiul în mijlocul curții. Părea să aibă cam zece, unsprezece ani, purtau frunze de banan pe cap și țineau în mâini arme de jucărie făcute din bambus. Cea mai lungă pușcă era a comandantului părții biafrane, un copil înalt, sever, cu fălci proeminente.

– Înainte! țipă el.

Băieții se târâră înainte.

– Foc!

Aruncă pietre cu gesturi avântate ale brațelor și apoi, ținându-și strâns puștile în mâini, se năpustiră spre ceilalți băieți, nigerienii, învinșii.

Omul cu barbă începu să aplaude.

– Băieții ăștia sunt de toată isprava! Numai să le pui o pușcă în mână, și îi trimiți pe toți barbarii la mama dracului.

Alți spectatori aplaudară și-i încurajară pe băieți. Pentru câteva momente, toți uitară de frunzele de palmier.

– Am tot încercat să merg și eu în armată când a început războiul, spuse omul cu barbă. M-am dus peste tot, dar m-au respins din cauza piciorului, așa că a trebuit să mă alătur apărătorilor civili.

– Ce ai la picior? întrebă femeia care măcina semințe de pepene.

Bărbatul ridică piciorul. Jumătate din talpă îi era tăiată, și ceea ce rămăsese arăta ca o bucată smochinită de batată.

– Am pățit-o în Nord, spuse el.

În tăcerea care urmă se auzi prea tare pocnetul frunzelor de palmier rupte. Apoi, dintr-o sală de clasă ieși o femeie, mergând în spatele unui copilăș, pe care îl lovea întruna cu palma peste cap.

¹ E vorba despre delta Nigerului, zonă în care populația ibo este minoritară și în care predomină etnia ijaw. (n.tr.)

– A, deci ai spart doar o singură farfurie? Nu, apucă-te și sparge-mi-le pe toate. Sparge-le! *Kuwa ha!* Aveam prea multe, nu? Am adus toate farfuriile, nu? Sparge-le! spunea.

Fetița o luă la fugă spre copacul de mango. Înainte să se întoarcă în clădire, mama rămase câteva clipe pe loc, blestemând, murmurând că spiritele rele care îi trimiseseră copilul să-i spargă mai multe farfurii n-aveau să reușească.

– De ce nu lași copilul să spargă o farfurie? Ce mâncare ai de pus în ea? Întrebă acră femeia care alăpta, încă smiorcăindu-se.

Toți râseră, și Eberechi se aplecă spre Ugwu și-i șopti că omul cu barbă avea o respirație urât mirositoare și că probabil de aceea nu-l luaseră în armată. Ugwu ardea să-și lipească trupul de al ei.

Plecară împreună, și Ugwu se uită înapoi ca să se asigure că toată lumea îi văzuse plecând unul lângă altul. Un soldat în uniforma armatei biafrane și cu o cască pe cap trecu pe lângă ei, vorbind fără șir, într-o engleză amestecată, cu o voce prea zgomotoasă. Se clătina în timp ce mergea, ca și cum era gata să se răstoarne pe o parte. Avea un singur braț întreg, celălalt era un ciot care se termina înainte de cot. Eberechi se uită după el.

Familia lui nu știe, spuse ea încet.

– Poftim?

– Familia lui crede că e bine sănătos și luptă pentru cauză.

Soldatul striga:

– Nu-ți risipi gloanțele! Am spus fiecare barbar un singur glonț cu efect imediat!

Băieții se adunară în jurul lui, luându-l în râs, hohotind, intonându-i nume de glorie.

Eberechi porni puțin mai repede.

– Fratele meu s-a înrolat chiar la început.

– Nu știam.

– Da. A venit acasă o singură dată. Toată lumea de pe strada noastră a venit să-l salute, și copiii se băteau care să-i atingă uniforma.

Nu mai spuse nimic până când ajunseră în fața casei ei, și ea se întoarse să plece.

– Ne vedem mâine, zise ea.

– Pe mâine, încuviință Ugwu.

Își dori apoi să-i fi spus mai multe.

Ugwu puse pe terasă trei bănci pentru clasa Olannei și, lângă intrare, două pentru clasa doamnei Muokelu; pentru clasa lui, cea mai mică, aranjă două bănci lângă grămada de blocuri de ciment.

– În fiecare zi o să predăm matematică, educație civică și engleză. le spuse Olanna lui Ugwu și doamnei Muokelu în preziua începerii orelor. Trebuie să ne asigurăm că, după ce războiul se va sfârși, copiii vor putea să se integreze fără probleme în școlile obișnuite. O să-i învățăm să vorbească și engleza, și ibo perfect, exact ca Excelența Sa. Trebuie să-i deprindem să fie mândri de națiunea noastră.

Ugwu o privea, și se întrebă dacă Olanna chiar avea lacrimi în ochi sau era doar strălucirea soarelui. Își dorea să învețe tot ce putea de la ea și de la doamna Muokelu, să fie cel mai bun învățător, să-i arate că putea să predea. Își fixa tabla de scris de o buturugă de copac în prima zi de clasă, când o femeie, o rudă de-a lui Special Julius, își aduse fata în curte. Femeia se holbă la Ugwu.

– E și el învățător? o întrebă pe Olanna.

– Da.

– Dar nu e servitorul vostru? Vorbea cu o voce ascutită. De când au început servitorii să predea la școală, *bikokwa*?

– Dacă nu vrei să-ți dai copilul să învețe, ia-l acasă, replică Olanna.

Femeia își apucă fetița de mână și ieși. Ugwu era sigur că Olanna avea să se uite la el cu o expresie de compătimire care avea să-l enerveze mai tare decât îl iritase femeia. Dar ea ridică din umeri și spuse:

– Bine că am scăpat de ea. Fetița avea păduchi. I-am văzut de aici.

Alți părinți se purtau altfel. Se uitau la Olanna, la chipul ei frumos, la taxele mici, la engleza ei perfectă cu un respect amestecat cu venerație. Îi aduceau ulei de palmier, batate și *garri*. O femeie care făcea contrabandă îi dădu un pui. Un furnizor al armatei își aduse doi copii și o cutie cu cărți – niște manuale de citire, șase exemplare din *Chike și fluviul*¹, opt bucăți dintr-o ediție simplificată a romanului *Mândrie și prejudecată*; când Olanna deschise cutia și îl îmbrățișă de bucurie, Ugwu fu revoltat de plăcerea neașteptată, lascivă zugrăvită pe fața omului.

După prima săptămână, Ugwu se convinse în sinea lui că doamna Muokelu știa foarte puține lucruri. Făcea operații simple de împărțire cu greutate, pronunța cuvintele încet și mormăit când citea, ca și cum

¹ Povestire pentru copii scrisă de vestitul prozator nigerian Chinua Akebe. Akebe a fost, până în 1969, susținător al cauzei biafrane. (n.tr.)

i-ar fi fost frică de propoziții, și-și certa elevii că greșiseră fără să le spună care era varianta corectă. Așa că o urmări pe Olanna. „Pronunțați! Pronunțați! le spunea ea elevilor, ridicând vocea. Com-plet! Com-plet! Cuvântul acesta nu are decât un singur c!“ Cum ea își puneă elevii să citească în fiecare zi cu voce tare, Ugwu luă obiceiul să-și pună și el clasa să pronunțe cuvinte simple în cor. Baby se dovedea adevsea cea mai bună. Era cea mai mică, n-avea nici șase ani într-o clasă de copii de șapte, dar pronunța fără greș *cat*, *pan*, *bed*¹ cu un accent ca al Olannei. Nu își amintea însă să-i spună „domnule învățător“, ca toți ceilalți, și Ugwu își ascundea amuzamentul când ea îl striga: „Ugwu!“

La sfârșitul celei de a doua săptămâni, după ce copiii plecară, doamna Muokelu o rugă pe Olanna să se așeze puțin alături de ea în sufragerie. Își trase marginile hainei prea lungi una peste alta și le vârî între picioare.

– Am douăsprezece guri de hrănit, spuse ea. Și asta fără să le mai pun la socoteală pe rudele soțului meu, care tocmai au venit din Abakaliki. Soțul meu s-a întors de pe front cu un singur picior. Nu poate face nimic. Am de gând să încep *afia attack*² să văd dacă pot cumpăra sare. Nu mai pot să predau.

– Înțeleg, spuse Olnana. Dar oare trebuie să te alături celor care cumpără de la inamic?

– Dar am ceva de cumpărat în Biafra? Suntem sub blocadă *kparam-kparam*.

– Și cum ai să te duci?

– E o femeie pe care o cunosc. E furnizor de *garri* pentru armată, așa că primește escortă militară pentru camionul ei. Camionul o să ne ducă la Ufuma³, și apoi o s-o luăm pe jos până unde se poate trece grașița, la Nkwerre-Inyi⁴.

– Cât trebuie să mergeți pe jos?

– Cam douăzeci, douăzeci și cinci de kilometri, nu e foarte mult dacă suntem hotărâte. O să luăm valută nigeriană cu noi, o să cumpărăm sare și *garri* și pe urmă o să ne întoarcem la camion.

¹ Pistică, tigaie, pat (engl.), cuvinte monosilabice, ușor de reținut (n.tr.)

² Contrabandă cu mărfuri cumpărate de la soldații nigerieni (n.tr.)

³ Oraș în statul Anambra (n.tr.)

⁴ Localitate din statul Imo, în sudul Nigeriei (n.tr.)

– Te rog, fii atentă, surioară.

– Mulți fac asta și nu li s-a întâmplat nimic. Doamna Muokelu se ridică. Ugwu va trebui să se ocupe de clasa mea. Dar sunt sigură că va face față.

De la masa unde îi dădea lui Baby să mănânce *garri* și supă, Ugwu se prefăcu a nu le fi auzit.

A doua zi, Ugwu preluă clasa doamnei Muokelu. Îi plăcea mult sclipirea de recunoaștere din ochii copiilor mai mari când explica sensul vreunui cuvânt, îi plăcea felul bombastic în care stăpânul îi spunea lui Special Julius: „Soția mea și Ugwu revoluționează viitoarea generație de biafrani cu pedagogia lor socratică!“ și îi plăcea, cel mai mult, faptul că Eberechi îl tachina spunându-i „domnule învățător“. Era impresionată. Când o vedea stând rezemată de peretele casei ei și privindu-l cum preda, el își ridica vocea și pronunța cuvintele mai grijuliu. Ea începu să vină în vizită după ore. Ședea în curtea din spate cu el, sau se juca împreună cu Baby, sau îl privea cum plivea grădinița de legume. Uneori Olanna o ruga să ducă niște porumb la măcinat la moara din apropiere.

Ugwu fură o parte din laptele și zahărul pe care stăpânul le aducea de la minister, le puse în cutii vechi de conservă și i le dădu ei. Ea spuse „mulțumesc“, dar nu păru impresionată, așa că, în mijlocul unei seri arzătoare, el se strecură în camera Olannei și turnă puțină pudră de talc parfumată într-o bucatăică de hârtie. Trebuia s-o impresioneze cu ceva. Eberechi o mirosi și se dădu cu puțin talc pe gât, apoi spuse:

– Nu ți-am cerut să-mi aduci talc.

Ugwu râse. Se simți, pentru prima dată, complet relaxat în prezența ei. Ea îi povesti despre cum părinții ei o împinseseră în camera ofițerului aflat în vizită, și el o ascultă ca și cum n-ar mai auzit istoria niciodată.

– Avea o burtă mare, spuse ea pe un ton detașat. A făcut-o repede, și pe urmă mi-a spus să mă așez pe el. A adormit, iar eu am vrut să mă scol de acolo, dar el s-a trezit și mi-a spus să rămân unde eram. N-am putut să dorm, așa că toată noaptea m-am uitat la saliva care îi curgea din colțul gurii.

Ugwu se uită într-o parte. Era furios că ea trecuse prin toate astea, și se simți furios față de sine însuși pentru că în timpul povestirii și-o

imaginase goală și se excitase. În zilele care urmărară se gândi la el și la Eberechi în același pat, ce diferit ar fi fost de experiența ei cu colone-lul. Ar fi tratat-o cu respectul care i se cuvenea și ar fi făcut numai ce-i plăcea ei, numai ce voia ea să-i facă. I-ar fi arătat pozițiile pe care le văzuse în *Manualul concis pentru cupluri* al stăpânului, la Nsukka. Volumul subțire fusese înghesuit într-un colț prăfuit al bibliotecii din cabinet, și, prima oară când Ugwu îl văzuse în timp ce făcea curățenie, îl răsfoise grăbit, trecând peste schițele în creion care păreau cumva încă mai excitante, pentru că erau ireale. Mai târziu își dădu seama că stăpânul probabil uitase de existența cărții, așa că o luă cu el în pavilionul servitorilor ca s-o studieze timp de câteva nopți. Se gândise să încerce câteva dintre poziții cu Chinyere, dar n-o făcuse niciodată: era ceva în tăcerea sistematică a vizitelor ei nocturne care făcea orice inovație imposibilă. Își dori enorm să fi luat cartea cu el de la Nsukka. Voia să-și amintească unele detalii mai delicate, ce făcea femeia cu mâinile, de pildă, în poziția „pe o parte pe la spate“. Căută în dormitorul stăpânului și se simți stupid pentru că știa că manualul n-avea cum să fie acolo. Apoi îl cuprinse o tristețe adâncă când își dădu seama cât de puține cărți se aflau pe masă, în întreaga casă.

Ugwu îi pregătea micul dejun lui Baby, iar stăpânul făcea o baie, când Olanna începu să strige din sufragerie. Radioul era dat foarte tare. Ea ieși în curte, alergând spre coșmelia băii, cu aparatul în mână:

– Odenigbo! Odenigbo! Tanzania ne-a recunoscut!

Stăpânul ieși cu prosopul umed abia legat în jurul taliei, cu pieptul acoperit de păr ud cârlionțat. Fața lui zâmbitoare arăta comic fără ramele groase ale ochelarilor.

– *Gini?* Poftim?

– Tanzania ne-a recunoscut! spuse Olanna.

– Ah! zise stăpânul, și se îmbrățișară și se sărutară, își lipiră fețele una de alta, ca și cum ar fi vrut să inspire fiecare respirația celuilalt.

Apoi stăpânul luă radioul și căută postul.

– Hai să fim siguri. Să auzim și de la alții.

Vocea Americii vorbea despre asta, la fel și postul național francez, de unde Olanna traduse: Tanzania era prima țară care recunoscuse

existența statului independent Biafra. În sfârșit, Biafra exista. Ugwu o gădila pe Baby, și ea râse.

– Nyerere¹ va rămâne în istorie ca un om al adevărului, spuse stăpânul. Bineînțeles, sunt multe alte țări care ar vrea să ne recunoască, dar n-o fac din cauza Americii. America e de vină!

Ugwu nu înțelegea prea bine de ce era America de vină pentru că alte țări nu recunoșteau Biafra – el credea că, de fapt, Anglia era de vină –, dar în după-amiaza aceea îi repetă lui Eberechi cuvintele stăpânului ca și cum ar fi fost ideea lui. Era arșită, și o găsisese adormită pe un covoraș în umbra terasei lor.

– Eberechi, Eberechi, o chemă el.

Ea se ridică în capul oaselor cu expresia aceea îmbufnată a celor treziți brusc din somn. Dar zâmbi când îl văzu.

– Domnule învățător, ați terminat pe ziua de azi?

– Ai auzit că Tanzania ne-a recunoscut?

– Da, da. Eberechi se frecă la ochi și râse, cu un hohot fericit care îl făcu pe Ugwu și mai fericit.

– America e de vină că multe alte țări nu ne recunosc, spuse el.

– Da, încuviință ea. Ședeau alături pe trepte. Azi am mai primit niște vești bune. Mătușa mea a fost făcută reprezentant local al Caritas. A spus că o să-mi dea o slujbă la centrul de distribuie a ajutoarelor din biserica Sfântul Ioan. Asta înseamnă că o să primesc porție dublă de batog!

Ea întinse mâna și îl ciupi jucăuș de pielea cefei, cu un gest blând. El o privi. Nu voia doar să-i strivească fundul gol, voia, de asemenea, să se trezească lângă ea și să știe că avea s-o aibă lângă el în fiecare zi, voia să stea de vorbă cu ea și să-i audă râsul. Nu semăna deloc cu Chinyere, care îi fusese dragă pentru clipele de plăcere pe care i le oferise, ci mai degrabă cu o Nnesinachi în carne și oase, la care ajunsese să țină pentru ceea ce spunea și făcea, nu pentru ceea ce își imagina el că ar face și ar spune. Simțea că înțelegerea propriilor sentimente îl umplea de bucurie și ar fi vrut să-i spună, iar și iar, că o iubea. O iubea. Dar n-o făcu. Stătură acolo, lăudară Tanzania, discutară despre batog și vorbeau încă oarecum la întâmplare, când un Peugeot 403 se repezi

¹ Julius Nyerere (1922–1999), primul președinte (1964–1985) al Tanzaniei independente (n.tr.)

de-a curmezișul străzii. Întoarse, scrâșnind zgomotos, de parcă șoferul ar fi vrut să impresioneze, și se opri în fața casei. Pe mașină scria grosolan, de mână, cu vopsea roșie: „ARMATA BIAFREI“. Un soldat ținând în mână o pușcă ieși din mașină, îmbrăcat într-o uniformă atât de țeapănă, încât în față i se vedeau liniile unde fusese călcată. Eberechi se ridică în timp ce el se îndreptă spre ei.

– Bună ziua, spuse ea.

– Tu ești Eberechi?

Ea dădu din cap.

– E vorba despre fratele meu? S-a întâmplat ceva cu fratele meu?

– Nu, nu. Omul avea pe față un zâmbet lasciv, de cunoscător, care îi plăcea lui Ugwu automat. Te cheamă maiorul Nwogu. E în barul din josul străzii.

– Oh! Eberechi rămase cu gura căscată, cu mâna pe piept. Vin, vin imediat.

Se întoarse și fugi înăuntru. Ugwu se simți trădat de bucuria ei. Soldatul îl privea ținând.

– Bună ziua, zise Ugwu.

– Cine ești tu? Întrebă soldatul. Lucrezi undeva?

– Sunt învățător.

– Învățător? *Onye nkuzi*?

Soldatul își vântură pușca înainte și înapoi.

– Da, răspunse Ugwu în engleză. Organizăm clase în cartier și îi învățăm pe cei mici idealurile cauzei noastre. Ugwu spera că engleza lui suna ca a Olannei; spera, de asemenea, că tonul lui afectat avea să facă pe soldat să nu-i mai pună alte întrebări.

– Ce clase? Întrebă soldatul, mai mult bâiguind. Părea impresionat și suspicios în același timp.

– În special educație civică, matematică și engleză. Ministrul mobilizării ne-a ajutat în eforturile noastre.

Soldatul se holbă la el.

Eberechi ieși în fugă din casă; avea un strat subțire de pudră pe față, sprâncenele înnegrite și un ruj țișător pe buze.

– Să mergem, i se adresă ea soldatului. Apoi se aplecă și îi șopti lui Ugwu: Mă întorc. Dacă întreabă cineva de mine, te rog spune-le că m-am dus să iau ceva de la Ngozi.

– Bine, domnule învățător. La revedere! spuse soldatul, și lui Ugwu i se păru că vede în ochii lui o sclipire de triumf, prostul ăla fără școală.

Nu putu suporta să se uite cum plecau amândoi; își examină unghiile de la mâini. Amestecul de durere, confuzie și stânjeneală îl făcea să se simtă sleit. Nu-i venea a crede că Eberechi tocmai îl rugase să mintă pentru ea în timp ce fugea să se vadă cu un bărbat despre care nu-i vorbise niciodată. Traversă strada abia târându-și picioarele. Tot ce făcu în restul zilei fu înecat într-o stare de amăreală sufletească, și se gândi de mai multe ori să se ducă la barul din josul străzii ca să vadă ce se petrecea acolo.

Era întuneric când Eberechi ciocăni la ușa din spate.

– Știi că au schimbat deja numele barului? spuse ea râzând. Acum se numește Tanzania!

El se uită la ea și nu spuse nimic.

– Oamenii cântau muzică tanzaniană și dansau, și un om de afaceri a venit și a comandat pui și bere pentru toată lumea, spuse ea.

Gelozia lui era viscerală; îi pusese un nod în gât și încerca să-l sugrume.

– Unde e tanti Olanna? întrebă ea.

– Citește cu Baby, reuși să spună Ugwu. Ar fi vrut s-o zgâlțâie până când ar fi aflat tot adevărul despre după-amiaza aceea, ce făcuse cu maiorul, de ce rujul îi dispăruse de pe buze.

Eberechi oftă.

– Ai cumva puțină apă? Mi-e sete. Am băut bere.

Lui Ugwu nu-i venea să creadă cât de relaxat și de comod vorbea. Îi turnă niște apă într-o cană, și ea o bău încet.

– L-am întâlnit pe maior acum câteva săptămâni; m-a luat cu mașina când am fost la Orlu, dar n-am crezut că mă va ține minte. E un om foarte drăguț. Eberechi făcu o pauză. I-am spus că ești fratele meu. Mi-a zis că o să aibă grijă să nu vină nimeni aici să te încorporeze.

Părea mândră de ceea ce realizase, și Ugwu se simți de parcă ea i-ar fi scos toții dinții din gură, unul câte unul.

Se întoarse cu fața într-o parte. N-avea nevoie de nici un fel de favoruri din partea iubitului ei.

– Trebuie să fac curat, zise el cu rigiditate.

Ea mai bău o cană cu apă, apoi spuse:

– *Ngwanu*; ne vedem mâine, și plecă.

Ugwu încetă să traverseze strada la Eberechi. Îi ignora salutarile și se mânia când ea îl privea cu ochi mari și îl întreba: „Ce este, Ugwu? Cu ce te-am supărat?“ Până la urmă, ea încetă să-l mai întrebe sau să-i vorbească. Lui nu-i păsa. Și totuși, când auzea o mașină trecând pe stradă, se repezea să vadă dacă nu cumva era un Peugeot 403 al armatei biafrane. O văzu plecând diminețile și se gândi că poate ea și maiorul își găsiseră un loc unde se întâlneau regulat, până când, într-o seară, ea veni să-i dea Olannei niște batog. El deschise ușa și luă pachetul fără un cuvânt.

– Ce fată drăguță, *ezigbo nwa*, spuse Olanna. Probabil că o duce bine la centrul acela de ajutoare.

Ugwu nu spuse nimic. Afecțiunea din vocea Olannei îl jignise, ca și felul în care Baby întreba când avea să mai vină tanti Eberechi să se joace cu ea. Ar fi vrut ca și ele să se simtă la fel de trădată ca el. Avea să-i spună Olannei ce se întâmplase. Era adevărat că nu-i vorbise niciodată despre asemenea lucruri intime, dar simțea că putea s-o facă. Planifică totul cu grijă pentru vineri, ziua când stăpânul se ducea la barul Tanzania cu Special Julius, după muncă. Olanna o luase pe Baby să-i facă o vizită doamnei Muokelu și, în timp ce le aștepta să se întoarcă, Ugwu plivi grădina și se temu că povestea lui era derizorie. Olanna avea să râdă de el în felul acela răbdător în care râdea când stăpânul spunea ceva ridicol. Eberechi nu-i vorbise niciodată despre sentimentele ei față de el, până la urmă. Dar cu siguranță nu putea să pretindă că nu ar ști ce simțea el pentru ea. Era o cruzime din partea ei să-i arunce în față povestea aceea cu iubitul ei ofițer, chiar și dacă nu i-ar fi împărtășit simțămintele.

Ugwu se îmbărbătă și intra în casă când o auzi pe Olanna. Erau în sufragerie, Baby ședea pe dușumea și desfăcea ceva împachetat într-un ziar vechi.

– Bună ziua, doamnă, spuse Ugwu.

Olanna se întoarse să-l privească, și expresia goală a ochilor ei îl luă prin surprindere. Ceva era în neregulă. Poate descoperise că îi dăduse o parte din laptele condensat lui Eberechi. Dar ochii ei erau prea goi, prea lipsiți de adâncime, ca să fi fost doar mânioasă din cauza furțișagului lui de acum câteva săptămâni. Se întâmplase ceva foarte rău. Oare Baby era din nou bolnavă? Ugwu îi aruncă o privire lui Baby,

care era ocupată cu ambalajul din ziar. Stomacul i se strânse în așteptarea vesteii proaste.

– Doamnă? S-a întâmplat ceva?

– Mama stăpânului tău a murit.

Ugwu veni mai aproape, căci cuvintele ei se solidificaseră, rămăseseră suspendate ca niște obiecte deasupra capului lui, fără ca el să le poată atinge. Îi trebuiră câteva clipe ca să înțeleagă.

– Vărul lui a trimis vorbă, spuse Olanna. Au împușcat-o în Abba.

– *Hei!*

Ugwu își puse mâna pe cap și se strădui să-și aducă aminte cum arăta mama ultima oară când o văzuse, stând dreaptă lângă arborele de cola, refuzând să plece din casa ei. Reuși doar să-și amintească imaginea ei tulbure în Nsukka desfăcând o pâstaie de piper. Ochii i se umplură de lacrimi. Se întrebă despre ce nenorociri avea să mai audă. Poate că barbarii aceia își făcuseră cuib și în satul lui; poate că o omorâseră și pe mama lui.

Când stăpânul veni acasă și se duse în dormitor, Ugwu nu știu prea bine dacă să se ducă după el sau să-l aștepte să iasă. Se hotărî să aștepte. Aprinse soba cu petrol și-i pregăti mâncarea lui Baby. Ar fi vrut să nu-i fi displăcut atâta supele intens mirositoare ale mamei.

Olanna intră în bucătărie.

– De ce ai aprins soba cu petrol? se răsti ea. *I na-ezuzu ezuzu?* Nu te duce capul? Nu ți-am spus să nu risipești petrolul?

Ugwu fu uimit.

– Dar, doamnă, mi-ai spus să-i fac lui Baby mâncarea pe sobă!

– Nu-i adevărat! Du-te și aprinde focul în curte!

– Îmi pare rău, doamnă.

Dar ea chiar asta îi spusese; numai Baby mânca acum de trei ori pe zi – ei ceilalți mâncau doar de două ori –, și Olanna îl rugase să-i prepare mâncarea pe soba cu petrol pentru că fumul de la foc o făcea pe Baby să tușească.

– Știi cât costă petrolul lampant? Dacă tu nu plătești pentru lucrurile pe care le folosești crezi că poți face cu ele ce vrei? Oare lemnele de foc nu sunt un lux în satul tău?

– Iertați-mă, doamnă.

Olanna se așează pe un bloc de ciment din curte. Ugwu făcu focul și termină de preparat mâncarea pentru Baby. Știa că Olanna îl privea.

– Stăpânul tău nu vrea să-mi vorbească, spuse ea.

În tăcerea prelungită care urmă, Ugwu se simți cuprins de un sentiment inconfortabil de intimitate; ea nu-i vorbise niciodată despre stăpân în felul acesta.

– Îmi pare rău, doamnă, zise el și se așează lângă ea.

Ar fi vrut să-i pună mâna pe spate ca s-o consoleze, dar nu putu, așa că își ținu mâna suspendată, la câțiva centimetri deasupra ei, până când ea oftă, se ridică și intră în casă.

Stăpânul ieși să se ducă la toaletă.

– Doamna mi-a spus ce s-a întâmplat, domnule, zise Ugwu. *Ndo*. Îmi pare rău.

– Da, da, spuse stăpânul, și porni iute mai departe.

Ugwu simți că vorbiseră prea puțin; i se părea că moartea mamei cerea mai multe cuvinte, mai multe gesturi, mai mult timp petrecut împreună. Dar stăpânul abia dacă se uitase la el. Iar când, mai târziu, Special Julius veni să-i spună *ndo*, fu la fel de concis și de brutal.

– În mod cert trebuie să ne așteptăm la pierderi de vieți omenești. Moartea este prețul libertății noastre, spuse el.

Se ridică brusc și se întoarse în dormitor, lăsând-o pe Olanna să clatine din cap în fața lui Special Julius, cu ochii plini de lacrimi.

Ugwu crezu că stăpânul nu avea să se ducă la muncă a doua zi, dar el făcu baie mai devreme decât de obicei. Nu-și bău ceaiul și nu se atinse de feliile de batată pe care Ugwu i le încălzise, rămase de la cină. Și nu-și băgă cămașa în pantaloni.

– Nu te poți duce pur și simplu să treci în Biafra II¹, Odenigbo, spuse Olanna, în timp ce mergea după el spre mașină.

Stăpânul dădu la o parte frunzele de palmier de pe automobil. Olanna continuă să vorbească, dar Ugwu n-o mai auzi, în timp ce stăpânul se aplecă tăcut deasupra motorului. Se urcă în mașină și plecă, făcându-le ușor cu mâna. Olanna fugi după el pe stradă. Pentru o clipă, Ugwu avu ideea absurdă că ea alerga după mașina stăpânului, dar

¹ Una dintre cele patru regiuni în care era împărțită Biafra din punct de vedere strategic în timpul războiului. Biafra II includea regiunea în care era situată Abba. (n.tr.)

Olanna se întoarce și spuse că-l rugase pe Special Julius să meargă după el și să-l aducă înapoi.

– A spus că trebuie să se ducă s-o înmormânteze. Dar drumurile sunt ocupate. Drumurile sunt ocupate, repetă ea. Ochii ei erau fixați pe poarta de la intrare. La fiecare sunet pe care-l auzea – un camion care zdrăngănea pe stradă, o vrabie ciripind, plânsetul unui copil –, alerga de pe terasă să se uite în lungul drumului. Un grup de oameni înarmați cu cuțite mari trecu prin fața curții, cântând. Șeful lor avea o singură mână.

– Doamnă învățătoare! Bravo! strigă unul dintre ei când o văzu pe Olanna. Ne ducem să-i căutăm pe spioni! Ne ducem să-i facem praf!

Aproape că trecuseră toți, când Olanna sări în sus și strigă:

– Vă rog, uitați-vă și după soțul meu. E într-un Opel albastru.

Unul dintre ei se întoarce și-i făcu cu mâna cu o privire ușor nedumerită.

Ugwu simțea dogoarea după-amiezii strălucitoare chiar și sub aco-perișul terasei. Baby se juca desculță în curte. Limuzina americană a lui Special Julius intră în curte, și Olanna sări de la locul ei.

– Nu s-a întors? întrebă Special Julius din mașină.

– Nu l-ai văzut, nu? murmură Olanna.

Special Julius arăta îngrijorat.

– Dar cine i-a spus lui Odenigbo că poate să treacă în regiunea ocupată? Cine i-a spus?

Ugwu ar fi vrut ca omul să tacă din gură. N-avea nici un drept să-l critice pe stăpân, și, în loc să stea acolo cu haina lui urâtă, putea să se întoarcă și să-l caute ca lumea.

După ce Special Julius plecă, Olanna se așeză, se aplecă înainte și-și prinse capul în mâini.

– Vreți puțină apă, doamnă? întrebă Ugwu.

Ea clătină din cap. Ugwu privi cum soarele apunea. Întunericul coborî iute, brutal; ziua trecea brusc în noapte.

– Ce mă fac? întrebă Olanna. Ce mă fac?

– Stăpânul o să se întoarcă, doamnă.

Dar stăpânul nu se întoarce. Olanna rămase pe terasă până după miezul nopții, cu capul sprijinit de zid.

Richard se afla la masă când sună soneria. Dădu radioul mai încet și-și aranjă din nou colile de scris, apoi merse să deschidă. În fața lui stătea Harrison, cu fruntea, gâtul, brațele și picioarele de la pantalonii scurți în jos, toate înfășurate în bandaje însângerate.

Vederea roșului îl aduse pe Richard pe punctul să leșine.

– Harrison! Dumnezeu! Ce ți s-a întâmplat?

– Bună ziua, domnule.

– Ai fost atacat? întrebă Richard.

Harrison intra, își puse jos geanta jerpelită și începu să râdă. Richard se holbă la el. Când Harrison își ridică mâinile să-și desfacă fașele însângerate de pe cap, Richard spuse:

– Nu, nu-i nevoie. Nu-i nevoie. Îl chem imediat pe șofer și mergem la spital.

Harrison își smulse bandajul. N-avea nimic la cap – nici o rană, nici un semn care să arate de unde ar fi țâșnit sângele.

– Era sfeclă, domnule, spuse Harrison, și râse din nou.

– Sfeclă?

– Da, domnule.

– Adică nu e sânge?

– Nu, domnule.

Harrison înaintă în sufragerie și se îndreptă să-și ia poziția de drepti în colț, dar Richard îi făcu semn să se așeze. Harrison luă loc pe marginea scaunului. Pe măsură ce vorbea, zâmbetul îi dispărea de pe față.

– Vin din satul meu, domnule. N-am spus la nimeni că o să cadă în curând pentru că nu vreau să zică lumea că sunt sabotor. Dar toți știu

că barbarii sunt aproape. Chiar acum două zile am auzit bombe, dar consiliul satului a spus că sunt trupele noastre care fac exerciții. Așa că am dus familia mea și caprele la o casă undeva foarte departe. Apoi am luat spre Port Harcourt, pentru că nu știam ce s-a întâmplat cu stăpânul. Chiar am trimis un mesaj cu șoferul domnului profesor Blyden acum multe săptămâni.

– N-am primit nici un mesaj.

– Un prost, murmură Harrison și apoi continuă: Am muiat hainele în suc de sfeclă proaspătă și am spus că sunt supraviețuitor al atacului aerian. Numai așa miliția m-a lăsat să urc în camion. Numai bărbații răniți pot să meargă împreună cu femeile și cu copiii.

– Și ce s-a întâmplat în Nsukka? Cum ai plecat?

– Acum mai multe luni, domnule. Când am auzit bombe, am împachetat lucrurile dumneavoastră și am îngropat manuscrisul într-o cutie în grădină, lângă floarea care Jomo a plantat-o ultima dată.

– Ai îngropat manuscrisul?

– Da, domnule, pentru că altfel îl luau de la mine pe drum.

– Da, bineînțeles, spuse Richard. Fusese o prostie să spere că Harrison ar fi putut aduce *În vremea vaselor de bronz* cu el. Și cum te-ai descurcat?

Harrison clătină din cap.

– Foamea e tare rea, domnule. Familia mea urmărește caprele.

– Urmărește caprele?

– Ca să vadă ce mănâncă, și apoi culeg plantele, le fierb și dau copiilor să bea. Ca să nu facă kwashiorkor¹.

– Aha, murmură Richard. Acum du-te în pavilionul servitorilor și fă o baie.

– Da, domnule.

Harrison se ridică.

– Și, ce ai de gând să faci acum?

– Poftim?

– Ai de gând să te întorci în satul tău?

Harrison se chinuia să-și desfacă bandajul de la mână, plin de sânge fals.

¹ Distrofie cauzată de malnutriția proteică (n.tr.)

– Nu, domnule. Aștept să se termine războiul ca să vă fac din nou mâncare.

– Desigur, spuse Richard. Era bine că doi dintre servitorii lui Kainene intraseră în armată și că numai Ikejide rămăsese cu ei.

– Dar, domnule, oamenii spune că Port Harcourt va cădea curând. Barbarii vin cu multe nave din Anglia. Bombardează deja în jurul orașului.

– Du-te și fă o baie, Harrison.

– Da, domnule.

După ce Harrison plecă, Richard dădu radioul mai tare. Îi plăcea cadența vocii cu intonație arabă a crainicului de la Radio Kaduna, dar nu-i plăcu siguranța triumfătoare cu care spunea: „Port Harcourt a fost eliberat! Port Harcourt a fost eliberat!“ În ultimele două zile anunțaseră repetat căderea orașului. La fel făcuse și Radio Lagos, deși cu ceva mai puțină jubilație. BBC vestea și el că iminenta cădere a Port Harcourtului însemna căderea Biafrei; Biafra avea să-și piardă singurul port funcțional, aeroportul, controlul asupra petrolului.

Richard scoase dopul de bambus din gâtul sticlei de pe masă și-și turnă un pahar. Lichidul roz îi împrăștie o căldură plăcută în vene. Se simțea copleșit de emoții – ușurare că Harrison era în viață, dezamăgire că manuscrisul lui rămăsese îngropat în Nsukka, neliniște în legătură cu soarta orașului. Înainte să-și toarne al doilea pahar, Richard citi ce scria pe etichetă: „Republica Biafra, Ministerul Cercetării și Producției, vin de Xeres Nene, 45%“. Richard sorbi încet. Madu adusese două cutii ultima oară când venise pe la ei, glumind că lichiorul fabricat local și vândut în sticle vechi de bere era o metodă de sprijin pentru câștigarea războiului.

– Cei de la Ministerul Cercetării și Producției susțin că Ojukwu bea așa ceva, deși mă îndoiesc, spuse Madu. Eu beau numai din cel limpede, pentru că nu am încercare în culoarea asta.

Lipsa de respect a lui Madu, care-l numea întotdeauna Ojukwu pe Excelența Sa, îl deranja pe Richard, dar nu spusese nimic, pentru că nu voia să vadă pe fața lui Madu acel zâmbet disprețuitor și amuzat pe care îl avea atunci când îi spunea lui Kainene: „Benzina noastră e de fapt un amestec de petrol lampant și ulei de palmier“, sau: „Am inventat un *ogbunigwe* zburător“, sau: „Ai noștri au fabricat o mașină blindată din

fier vechi“. În aceste cazuri, „noi“ sugera de fapt excludere. Sublinierea lui intenționată, vocea joasă cu care îl pronunța însemnau că Richard nu făcea parte dintre „noi“; vizitatorii nu aveau aceleași drepturi ca stăpânii casei.

Așa că, în urmă cu câteva săptămâni, Richard rămăsese dezorientat când Kainene îi spusese:

– Madu te roagă să scrii ceva pentru Ministerul Propagandei. O să-ți procure un permis special și benzină ca să poți să călătorești. Și o să trimită articolele tale reprezentanților noștri oficiali din străinătate.

– Dar de ce eu?

Kainene ridică din umeri.

– De ce nu?

– Omul ăsta mă urăște.

– Nu fi atât de dramatic! Cred că au nevoie de persoane care au fost aici de la început și care se pricep la scris, ca să poată relata și despre altceva decât despre numărul biafranilor morți.

La început, expresia „persoană care a fost aici de la început“ îl entuziasmasse pe Richard. Dar curând fu cuprins de îndoicli; fusese de fapt expresia lui Kainene, nu a lui Madu. Madu îl considera un străin, motiv pentru care îl și credea poate bun la așa ceva. Când Madu îl sună și îl întrebă dacă acceptă, Richard refuză.

– Te-ai gândit bine? Întrebă Madu.

– Nu m-ai fi rugat să fac asta dacă nu eram alb.

– Bineînțeles că te-am rugat pentru că ești alb. Lumea o să ia mai în serios ceea ce scrii pentru că ești alb. Uite ce este, nu poți spune că ăsta e războiul tău. Nu e cauza ta. Guvernul tău te poate evacua în două minute dacă soliciți așa ceva. Așa că nu e suficient să fluturi crengi rupte din copaci și să strigi „Ura!“ ca să arăți că sprijini Biafra. Dacă vrei într-adevăr să contribui cu ceva, ăsta este modul de a o face. Lumea trebuie să afle adevărul despre ceea ce se întâmplă aici, pentru că nu poate pur și simplu să stea mută în timp ce noi murim. O să-l creadă pe un alb care trăiește în Biafra și care nu e jurnalist de profesie. Poți scrie despre cum continuăm să rezistăm și să învingem chiar și când MIG-urile nigeriene și IL-urile și L-Delfin-urile¹ pilotate de ruși și de egipteni ne

¹ MIG-17, avion de război rusesc, folosit în toate statele membre ale Pactului de la Varșovia la sfârșitul anilor 1950 și începutul anilor 1960. A fost exportat în numeroase țări,

bombardează în fiecare zi, și despre cum unii dintre ei folosesc avioane de marfă și pur și simplu rostogolesc bombe peste femei și copii, și despre cum englezii și sovieticii au făcut o alianță diavolească livrând tot mai multe arme Nigeriei, și despre cum americanii au refuzat să ne ajute, și despre cum avioanele cu ajutoare intră în țară noaptea, fără lumini, pentru că nigerienii le-ar doborî în timpul zilei...

Madu se opri ca să-și tragă răsuflarea, și Richard spuse:

– Bine, sunt de acord. În cap ți răsună expresia lui Madu „nu pot pur și simplu să stea tăcuți în timp ce noi murim“

Primul său articol fu despre căderea orașului Onitsha. Scrise despre cum nigerienii încercaseră de mai multe ori să captureze acest oraș străvechi, dar biafranii îl apăraseră cu mult curaj, cum sute de romane de succes fuseseră publicate acolo înainte de război, cum fumul gros și întunecat din podul Niger se ridicase în aer ca o elegie a rezistenței sfidătoare. Describe biserica catolică a Sfintei Treimi, în care soldații din divizia a doua a armatei nigeriene își făcuseră întâi nevoile pe altar înainte de a omorî două sute de civili și reproduse cuvintele pronunțate cu calm de către un martor ocular: „Barbarii sunt oameni care îl pângăresc pe Dumnezeu. O să-i învingem“

În timp ce scria, se simți ca și cum ar fi fost din nou elev și i-ar fi scris mătușii Elizabeth sub supravegherea directorului școlii. Richard și-l amintea limpede, cu tenul lui pătat, cum numea știința „o mizerie“, cum își mânca porridge-ul plimbându-se prin sala de mese pentru că așa pretindea el că fac gentlemenii. Richard încă nu știa ce urâse mai tare în vremea aceea, faptul că erau siliți să scrie scrisori acasă sau faptul că erau supravegheați în timp o făceau. Și nu-și dădea seama ce

mai ales în țări nealinate sau aliate cu URSS din Asia și Africa. Cel puțin 24 de asemenea aparate de zbor se aflau în dotarea armatei nigeriene în timpul războiului civil.

IL-28, primul bombardier rusesc care a intrat în producție de masă. A fost exportat în numeroase țări, unul dintre primii cumpărători fiind armata egipteană. Șase asemenea avioane, toate pilotate de egipteni, au fost folosite de nigerieni în cursul războiului civil.

Aero L-29 Delfin, avion militar de antrenament fabricat în Cehoslovacia, folosit de statele membre ale Pactului de la Varșovia în anii 1960. A intrat în dotarea forțelor armate egiptene și a celor nigeriene.

Se știe că piloții mercenari egipteni bombardau adeseori în Biafra ținte civile în locul celor strict militare. (n.tr.)

îi dispăcea mai mult acum, faptul că și-l imagina pe Madu ca supraviețuitor sau faptul că înțelegea cât de mult conta ce credea Madu despre el. Câteva zile mai târziu, Madu îi trimise un bilet: „Articolul era foarte bine scris (poate ceva mai puține înflorituri data viitoare?) și a fost trimis în Europa“ Caligrafia lui Madu era aplecată spre dreapta, și, în antetul colii de hârtie, „nigeriană“ din „Armata nigeriană“ fusese tăiat cu stiloul și deasupra fusese scris, în grabă, „BIAFREI“, cu litere mari de tipar. Dar mesajul lui Madu îl convinse pe Richard că luase o hotărâre bună. Se închipui un tânăr Winston Churchill descriind bătălia lui Kitchener de la Omdurman¹, o bătălie între forțe inegale, cu excepția faptului că, spre deosebire de Churchill, el era de partea învingătorului moral.

Acum, după mai multe săptămâni și mai multe articole, simțea că făcea parte din sistem. Era plăcut impresionat văzând cum crescuse în ochii șoferului, care se repezea să-i deschidă ușa deși el îi spusese că nu era nevoie. Se bucura văzând cât de repede se transformau privirile suspicioase cu care apărătorii civili îi examinau permisul special în zâmbete largi atunci când îi saluta în ibo, cât de dispuși erau oamenii să-i răspundă la întrebări. Se simțea bine adoptând o atitudine de superioritate față de jurnaliștii străini, vorbindu-le vag despre rădăcinile războiului – consecințele grevei naționale, recensământul și haosul din Regiunea de Vest – și știind în tot acest timp că ei habar n-aveau despre ce vorbea.

Dar avu cea mai profundă satisfacție când ajunse să-l întâlnească pe Excelența Sa la montarea unui spectacol în Owerri. Un raid aerian zdruncinase toate stururile de la ferestrele sălii, și briza serii ducea cu

¹ Bătălia de la Omdurman (2 septembrie 1898) a fost una dintre victoriile hotărâtoare ale englezilor în așa-numitul „război mahdist“ (1898–1899), care a avut ca scop eliberarea Sudanului de sub controlul mișcării antiegiptene conduse inițial de predicatorul Muhammad Ahmad (autoproclamat Mahdi, salvatorul Islamului) și apoi de către succesorul său Abdullah al-Taashi. Țara se aflase până în 1885 sub dominație egipteană și, cum Egiptul devenise protectorat britanic în 1882, Sudanul a fost declarat în 1899 condominiu anglo-egiptean, statut pe care și l-a menținut până la proclamarea independenței la 1 ianuarie 1956.

Winston Churchill a participat la bătălia de la Omdurman în calitate de membru al unei unități de husari a armatei britanice (conduse de baronul Herbert Kitchener), fiind de asemenea corespondent de război al ziarului *Morning Post*. În 1899, el a publicat o carte despre recucerirea Sudanului, *Războiul fluviului*. (n.tr.)

ea o parte din replicile actorilor. Richard avea un loc la câteva rânduri în spatele Excelenței Sale și, la finalul piesei, un director din Ministerul Mobilizării le făcu cunoștință. Strângerea solidă de mână, acel „Mulțumesc pentru tot ceea ce faceți“, spus cu vocea blândă, cu accent de Oxford, îl umplură pe Richard de un profund calm interior. Deși mesajul politic al piesei i se păruse prea strident, nu vorbi despre asta. Fu de aceeași părere cu Excelența Sa: spectacolul fusese minunat, absolut minunat.

Îl auzea pe Harrison în bucătărie. Căută frecvența Radio Biafra, ascultă sfârșitul unui anunț despre cum forțele inamice erau încolțite în Oba¹ și apoi închise aparatul de radio. Își turnă ceva de băut într-un pahar și-și reciti ultima propoziție. Scria despre Comandoul de Forțe Speciale, despre cât de admirați și de iubiți erau de către civili, dar faptul că-i displăcea comandantul lor, un mercenar german², făcea ca textul să pară rigid, artificial. Vinul îi intensifică anxietatea în loc să i-o aplaneze. Richard se ridică, luă receptorul și îl sună pe Madu.

– Richard, spuse Madu. Ai noroc. Abia am intrat în casă.

– Ai vreo veste despre Port Harcourt?

– Veste?

– E amenințat? Au fost niște bombardamente în Rumuokwursi, nu?

– Ah, avem informații din surse sigure că niște sabotori au pus mâna pe câteva obuze. Crezi că, dacă barbarii ar fi într-adevăr aproape, ar bombarda așa, numai în joacă?

Tonul amuzat al vocii lui Madu îl făcu pe Richard să se simtă brusc ridicol.

– Scuză-mă de deranj, m-am gândit doar...

Vocea îi pieri.

– Nici o problemă. Salut-o pe Kainene din partea mea când se întoarce, spuse Madu și închise.

Richard dădu paharul pe gât și fu tentat să-și mai toarne unul, dar decise să n-o facă. Împinse dopul înapoi în gâtul sticlei și ieși pe terasă. Marea era liniștită. Richard se întinse și-și trecu mâna repede

¹ Oraș în nord-estul regiunii populate de etnia yoruba (sud-vestul Nigeriei) (n.tr.)

² E voba despre Rolf Steiner, militar german care s-a pus în slujba mai multor cauze în diferite conflicte ale epocii moderne, probabil nu din convingere, ci dintr-un temperament belicos. (n.tr.)

prin păr, ca și cum ar fi vrut să scuturc din el presimțirea care-l apăsa. Dacă Port Harcourt cădea, asta ar fi însemnat pentru el pierderea orașului pe care ajunsese să-l iubească, a orașului în care iubea; ar fi pierdut o părticică din el însuși. Dar Madu trebuia să aibă dreptate. Madu n-ar fi putut să se înșele în legătură cu un oraș care era pe punctul de a fi cucerit, în mod sigur nu cu orașul în care trăia Kainene. Dacă el spusese că Port Harcourt nu era amenințat, însemna că nu era.

Richard se uită la reflexia ștearsă a siluetei sale în geamul ușii. Părea bronzat, părul îi arăta mai înfioat, ușor dezordonat, și Richard se gândi la cuvintele lui Rimbaud: „Eu este un altul“.

Kainene râse când Richard îi povesti despre suc de sfeclă al lui Harrison. Apoi îi atinse brațul și-i spuse:

– Nu-ți fie teamă, dacă ți-a pus manuscrisul într-o cutie, o să fie apărat de termite.

Își scoase hainele în care fusese îmbrăcată și se întinse languros, și Richard admiră grația subțiratică a spatelui ei arcuit. Se simți tensionat de dorință, dar avea să aștepte până seara, după cină, după ce își vor fi întreținut oaspeții, după ce Ikejide se va fi retras. Aveau să iasă pe terasă, și el avea să împingă masa la o parte, să se tolănească pe covorul moale și să se întindă, gol, pe spate. Când ea avea să se așeze pe el, ca o călărează, el avea să-i țină coapsele și să privească spre cerul nopții și, în momentele acelea, avea să știe ce înseamnă fericirea.

– Colin Williamson a trecut azi pe la mine pe la birou, spuse Kainene.

– Nu știam că s-a întors, zise Richard, și își aminti de chipul ars de soare al lui Colin, de dinții decolorați care i se întrezăreau când vorbea, prea des, despre cum părăsise el BBC-ul pentru că redactorii cu care lucra erau de partea Nigeriei.

– Mi-a adus o scrisoare de la mama, reluă Kainene.

– De la mama ta!

– I-a citit articolul din *Observer* și l-a contactat să-l întrebe dacă se întorcea în Biafra și dacă n-ar vrea să-i ducă o scrisoare fiicei ei în Port Harcourt. A fost uimită când el i-a spus că ne cunoaște.

Richard fu încântat de felul cum ea spusese „ne“.

– Părinții tăi sunt bine?

– Bineînțeles că sunt: nimeni nu bombardează Londra. Mama zice că are coșmaruri cu mine și cu Olanna murind, că se roagă tot timpul, că sunt implicați în campania „Salvați Biafra” din Londra – ceea ce înseamnă că au trimis o mică donație. Kainene făcu o pauză și îi înmână un plic. A reușit să vâre niște lire englezești în dublura unei felicitări. De-a dreptul impresionant. Mi-a trimis și una pentru Olanna.

Richard citi repede scrisoarea. „Salutări lui Richard” era singura referire la el, în josul foi de scris albăstrui. Vru s-o întrebe pe Kainene cum avea de gând să-i trimită scrisoarea Olannei, dar renunță. Tăcerea înconjurase subiectul Olanna tot mai mult, cu fiecare lună, cu fiecare an care trecuse fără ca numele ei să fie pomenit. Când Kainene primise cele trei scrisori pe care Olanna le scrisese de la începutul războiului, nu spusese nimic, doar că le primise. Și nu răspunsese la ele.

– O să trimit pe cineva săptămâna viitoare la Umuahia s-o ducă pe a Olannei, spuse Kainene.

El îi dădu scrisoarea înapoi. Tăcerea devenea neplăcută.

– Nigerienii vorbesc întruna despre Port Harcourt, începu el.

– N-o să cucerească Port Harcourtul. Avem aici cel mai bun batalion. Vocea lui Kainene sună destul de relaxată, dar în ochii ei el văzu o încordare neobișnuită, aceeași pe care o avusese când, cu luni în urmă, îl anunțase că voia să cumpere o casă neterminată în Orlu. Ea spusese atunci că era mai bine să deții proprietăți imobiliare decât bani gheață, dar el bănuise că, pentru ea, ar fi fost un adăpost de rezervă în caz că Port Harcourtul ar fi căzut. Pentru el, a lua în considerație căderea orașului era o blasfemie. La sfârșit de săptămână, când mergeau în inspecție să se asigure că muncitorii nu furau materialele de construcție, Richard nu vorbea niciodată despre mutatul acolo, ca și cum ar fi vrut să se absolve de acea blasfemie.

Și nu-și mai dorea să călătorească. Voia să păzească Port Harcourtul cu simpla sa prezență; i se părea că atâta timp cât se afla acolo, n-avea să se întâmple nimic. Dar diplomații biafrani din Europa îi ceruseră un articol despre aerodromul din Uli¹, așa că Richard trebui să plece, cu inima îndoită, dimineață devreme, ca să se poată întoarce înainte de

¹ Oraș din statul Anambra, unde s-a aflat aeroportul național al Biafrăi în timpul războiului civil. (n.tr.)

miezul zilei, când avioanele nigeriene atacau vehiculele de pe drumurile principale cu mitralierele. Pe strada Onikwe dădură peste un crater larg de obuz. Șoferul trase de volan ca să-l evite, și Richard avu din nou presentimentul acela familiar, dar gândurile i se mai luminară când se apropie de Uli. Era prima dată când vizita această singură verigă de legătură a Biafrei cu restul lumii, această pistă uimitoare de avion unde mâncarea și armele reușeau să scape de bombardierele nigeriene. Se dădu jos din mașină, se uită la fâșia de macadam flancată de tufișuri dese și se gândi la oamenii care făceau atât de multe cu atât de puțin. Un minuscul avion cu reacție stătea nemișcat la capătul celălalt al pistei. Soarele dimineții era fierbinte; trei oameni acopereau pista cu frunze de palmier, lucrând repede, asudați, împingând pe lângă ei roabe mari încărcate cu frunze. Richard se apropie să le spună:

– Bravo, *jisienu ike*.

Un funcționar ieși din clădirea nefinisată a terminalului din apropiere și îi scutură mâna.

– Nu scrieți prea mult! Nu ne trădați secretele!

– Bineînțeles că nu, spuse Richard. Îmi puteți acorda un interviu? Bărbatul se luminează la față, își îndreaptă umerii și spuse:

– Eu mă ocup de vamă și de imigrări.

Richard își ascunse un zâmbet; oamenii întotdeauna se simțeau brusc importanți când le cerea un interviu. Stătură de vorbă lângă pistă, și, curând după ce omul se întoarse în clădire, un bărbat înalt și blond ieși de acolo. Richard îl recunoscu. Era contele von Rosen¹. Arăta mai bătrân decât în fotografia pe care o văzuse Richard, mai

¹ Carl Gustav von Rosen (1909–1977), aviator suedez care a operat, de-a lungul timpului, numeroase zboruri în scop umanitar, adeseori foarte periculoase, în mai multe țări aflate în război – în Etiopia atacată de Mussolini, între Londra și Lisabona în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, în Biafra și apoi încă o dată în Etiopia (unde a și fost ucis). În Biafra, indignat de suferințele la care era supusă populația civilă, von Rosen a cumpărat, cu ajutorul serviciilor secrete franceze, cinci mici avioane civile despre care știa că fuseseră construite inițial ca avioane de război, le-a dotat cu rachete, le-a vopsit în culori de camuflaj și, împreună cu câțiva prieteni (doi biafrani și doi suedezi), a format un mic escadron care și-a propus să atace aeroporturile de unde nigerienii își lansau atacurile asupra populației civile a Biafrăi. Timp de câteva zile, în mai 1969 (ulterior evenimentelor descrise în acest capitol), cele cinci avioane au bombardat aeroporturile deținute de nigerieni în Port Harcourt, Enugu și alte câteva localități mai mici și au reușit să distrugă

aproape de șaptezeci decât de șaizeci de ani, dar își purta vârsta cu eleganță; avea pasul lung și bărbia dreaptă.

– Mi s-a spus că sunteți aici și am vrut să vă salut, spuse el, strângându-i mâna cu o mișcare la fel de fermă ca privirea sa verde. Tocmai am citit excelentul dumneavoastră articol despre Brigada de Băieți a Biafrei.

– Îmi face plăcere să vă cunosc, domnule conte, spuse Richard.

Și chiar îi făcea. Încă de când citise prima oară despre acest aristocrat suedez, care bombarda ținte nigeriene cu micuțul său avion personal, își dorise să-l cunoască.

– Niște oameni remarcabili, spuse contele, aruncând o privire către muncitorii care făceau tot posibilul pentru ca, de sus, pista de avion să arate ca un șir de copaci. O țară remarcabilă.

– Da, încuviință Richard.

– Vă place brânza? întrebă contele.

– Brânza? Da, desigur.

Contele scotoci în buzunar și scoase un pachetel.

– O brânză cheddar excelentă.

Richard o luă și încercă să-și ascundă surpriza.

– Vă mulțumesc.

Contele scormoni din nou în buzunar, și Richard se temu că avea să mai scoată vreo bucată de brânză. Dar von Rosen trase afară o pereche de ochelari și și-i puse la ochi.

– Mi s-a spus că soția dumneavoastră este o ibo, una dintre femeile avute care au rămas aici ca să lupte pentru cauză.

Richard nu văzuse niciodată lucrurile în această lumină – Kainene să fi rămas aici pentru a lupta pentru cauză –, dar fu încântat că asta auzise contele și, de asemenea, că i se spusese că el și Kainene erau căsătoriți. Brusc, fu copleșit de un sentiment acerb de mândrie gândindu-se la Kainene.

– Da. E o femeie extraordinară.

Urmă o pauză. Caracterul intim al micului cadou pe care i-l făcuse contele cerea un gest similar din partea lui, așa că Richard își deschise jurnalul și-i arătă contelui mai întâi o fotografie a lui Kainene, făcută lângă o piscină, cu o țigaretă între dinți, apoi fotografia unui vas de bronz.

trei dintre cele șase bombardiere IL-28 deținute de forțele aeriene nigeriene și mai multe avioane de război MIG-17. (n.tr.)

– Mai întâi m-am îndrăgostit de arta Ibo-Ukwu, și apoi m-am îndrăgostit de ea, spuse el.

– Foarte frumoase, amândouă, comentă contele și își scoase ochelarii să examineze fotografiile.

– Mergeți în vreo misiune astăzi? întrebă Richard.

– Da.

– De ce faceți asta, domnule?

Contele își puse ochelarii la loc.

– Am lucrat împreună cu luptătorii pentru libertate din Etiopia și, înainte de asta, am dus cu avionul ajutoare în ghetoul din Varșovia, spuse el cu un zâmbet ușor, ca și cum astfel ar fi răspuns la întrebare. Trebuie să mă duc. Mult succes în continuare.

Richard îl privi îndepărtându-se, ca un paj cu spatele drept, și se gândi cât de diferit era de mercenarul german.

„Îi iubesc pe biafrani, îi spusese acesta, cu fața lui roșie. Nu seamănă deloc cu cioroi ai nenorociți din Congo.“

Stătuse de vorbă cu Richard în casa sa din mijlocul pădurii, bând dintr-o sticlă mare de whisky și privind cum copilul pe care-l adoptase¹ – un băiețel frumos din Biafra – se juca pe podea cu o colecție de șrapnele vechi. Richard se simțise iritat de afecțiunea ușor disprețuitoare cu care îl trata pe copil și de faptul că făcea o asemenea excepție pentru biafrani. Era ca și cum mercenarul considera că aici întâlnește, în sfârșit, negri care puteau să-i placă. Contele era altfel. Richard aruncă o ultimă privire micului aparat de zbor înainte să se urce în mașină.

La întoarcere, în apropiere de Port Harcourt, auzi răpăitul îndepărtat al mitralierelor. După puțin timp, zgomotul se opri. Dar Richard era neliniștit. Și, când Kainene îi propuse a doua zi să meargă la Orlu ca să caute un alt tâmplar pentru casă, Richard își dori să nu trebuiască să se ducă. Două zile consecutive departe de Port Harcourt îl îngrijorau.

Casa cea nouă era înconjurată de anacardieri. Richard își aminti cât de deprimantă păruse atunci când o cumpăraseră Kainene – doar pe jumătate terminată, cu straturi de mușchi verde pe pereții nevâruiți –,

¹ Rolf Steiner adoptase un copil de doi ani, pe care îl luase de lângă părinții săi morți într-un bombardament. (n.tr.)

cum muștele și albinele care roiau deasupra fructelor de caju căzute din copac îi făcuseră greață. Proprietarul fusese directorul școlii gimnaziale din apropiere. Acum, când școala fusese transformată în tabără de refugiați și după ce soția îi murise, omul se retrăgea spre interiorul țării cu caprele și cu copiii. Le repetă că „clădirea este în afara oricărui pericol, în afara oricărui pericol“, până când Richard se întrebă cum de era posibil ca omul acesta să știe de unde aveau să bombardeze nigerienii. Bungalow-ul avea un farmec discret – Richard fu nevoit să recunoască asta în timp ce inspectau camerele pustii, proaspăt văruiți. Kainene angajă doi tâmplari din tabăra de refugiați, făcu niște schițe pe o bucată de hârtie și, întoarsă în mașină, îi spuse lui Richard:

– Nu am încredere că o să facă o masă ca lumea.

În timp ce ieșeau din Orlu, se auzi deodată un țuit puternic. Șoferul opri brusc mașina, în mijlocul drumului, și săriră toți afară, în desișul verde de pe margine. Câteva femei care mergeau pe drum o luară și ele la fugă, uitându-se în sus cu capetele sucite. Era prima oară când Richard se adăpostea împreună cu Kainene; ea se întinsese dreaptă, rigidă, alături de el. Umerii li se atingeau. Un foșnet intens în apropiere îl înțepeni pe Richard, până când din tufiș ieși o șopârlă cu capul roșu. Așteptară vreme îndelungată, apoi se ridicară în sfârșit când auziră un motor de mașină accelerând și voci țipând din preajmă: „Banii mei! Banii mei!“ La numai câțiva metri distanță se afla o piață. Cineva o jefuise pe una dintre țărânci în timp ce se adăpostea. Richard le văzu pe ea și pe câteva alte femei în spatele tarabelor, țipând și gesticulând. Era greu să-ți imaginezi că numai cu câteva momente înainte în locul acesta domnise o tăcere absolută și că piețele Biafrei se mutaseră cu atâta ușurință în păduri deoarece nigerienii bombardau piața în aer liber din Awgu.

– Alarmerile false sunt mai rele decât cele adevărate, spuse șoferul.

Kainene se scutură grijulie de praf, dar pământul era ud și i se lipise de haine; rochia ei albastră părea desenată cu pete mari de culoarea ciocolatei. Se urcară în mașină și-și continuară drumul. Richard simți că era furioasă.

– Uită-te la copacul acela, spuse el, arătându-i cu mâna.

Fusese tăiat foarte neted în două, de la crengi până jos, aproape de rădăcină. Una din jumătăți rămăsese în picioare, aplecată ușor pe o parte, cealaltă zăcea la pământ.

– Pare recent, spuse Kainene.

– Unchiul meu a fost pilot de avion în război. A bombardat Germania. E ciudat când mă gândesc că făcea și el astfel de lucruri.

– Nu mi-ai vorbit despre el.

– A murit. Avionul a fost doborât. Richard făcu o pauză. Am de gând să scriu despre noile noastre piețe din păduri.

Șoferul se opri la un punct de control. Un camion încărcat cu canapele, rafturi și mese era parcat la marginea drumului, și un bărbat stătea lângă el, discutând cu o apărătoare civilă care purta niște pantaloni kaki și pantofi de pânză. Văzându-i, ea se apropie de ei și se uită cu atenție la Richard și la Kainene. Îl rugă pe șofer să deschidă, examinează torpedoul și apoi întinse mâna după geanta lui Kainene.

– Dacă aș fi avut o bombă, n-aș fi ascuns-o în geantă, murmură Kainene.

– Ce-ați spus, doamnă? Întrebă tânăra femeie.

Kainene nu răspunse. Femeia îi cercetă geanta cu atenție. Scoase de acolo un mic aparat de radio.

– Ce este acesta? Un transmițător?

– Nu e transmițător. E un ra-di-o, spuse Kainene, trăgându-i exagerat cuvintele.

Tânăra femeie le inspectă permisele speciale, surâse și-și aranjă bereta.

– Scuzați-mă, doamnă, dar sunt mulți sabotori care folosesc tot felul de mașinării ca să transmită informații în Nigeria. Vigilența e cu vântul nostru de ordine!

– De ce l-ați oprit pe bărbatul acela cu camionul? Întrebă Kainene.

– Îi întoarcem pe cei care evacuează mobilă.

– De ce?

– Produc panică în rândurile populației. Femeia vorbea de parcă ar fi recitat ceva învățat pe de rost. Nu există motive de alarmă.

– Dar dacă orașelul lui o să cadă în curând? Știți de unde vine?

Femeia deveni rigidă.

– La revedere, doamnă.

De îndată ce șoferul porni mașina, Kainene spuse:

– Ce glumă macabră, nu ți se pare?

– Ce anume? Întrebă Richard, deși știa la ce se referea.

– Spaima asta pe care le-o însuflăm oamenilor. Bombe în sutiene! Bombe în conservele de lapte praf! Sabotori peste tot! Urmăriți-vă copiii, pentru că s-ar putea să lucreze pentru nigerieni!

– E normal pe timp de război. Richard își dorea uneori ca ea să nu fie atât de disprețuitoare. E important ca oamenii să fie conștienți de faptul că există sabotori printre noi.

– Singurii noștri sabotori sunt cei pe care i-a inventat Ojukwu ca să-și poată băga la răcoare oponentii și pe bărbații cărora vrea să le fure femeile. Ți-am povestit vreodată despre bărbatul acela din Onitsha care a cumpărat tot cimentul din fabrica noastră la scurt timp după ce refugiații au început să vină acasă? Ojukwu are o aventură cu soția lui, și l-a arestat pe om absolut degeaba.

Kainene bătea din picior pe podeaua automobilului. Întotdeauna vorbea despre Excelența Sa exact ca Madu. Disprețul ei nu-l convinse pe Richard; totul începuse atunci când Madu se plânsese că Excelența Sa îl ocolise și-l avansase deasupra lui pe unul dintre subordonații săi. Dacă Excelența Sa nu l-ar fi neglijat pe Madu, poate că ea ar fi fost mai puțin critică la adresa lui.

– Știi câți ofițeri a băgat la închisoare? E atât de suspicios, încât folosește civili pentru a cumpăra arme. Madu mi-a spus că armata tocmai primise niște puști jalnice cu încărcare manuală din Europa. Când Biafra se va stabili, va trebui să-l dăm jos pe Ojukwu.

– Și să-l înlocuim cu cine, cu Madu?

Kainene râse, și el fu surprins și plăcut impresionat de faptul că ea îi savurase sarcasmul. În timp ce se apropiau de Port Harcourt, Richard se simți din nou copleșit de presimțiri negre, și stomacul i se răzvrăti.

– Oprește să cumpărăm niște *akara*¹ și pește prăjit, îi spuse Kainene șoferului, și până și apăsarea pedalei de frână îl făcu pe Richard nervos.

Când ajunseră acasă, Ikejide le spuse că domnul colonel Madu su-nase de patru ori.

– Sper că totul e în regulă, zise Kainene, desfăcând ziarul plin de grăsime în care erau împachetate peștele și buletele de fasole.

Richard luă o *akara* fierbinte, suflă peste ea și își spuse că Port Harcourtul era în siguranță. Totul era în regulă. Telefonul sună, el se

¹ Bulete prăjite, specifice Africii de Vest, preparate din pasta obținută dintr-un soi de fasole pestriță (*Vigna unguiculata*), amestecată cu diferite condimente și cu ceapă. (n.tr.)

repezi să răspundă și simți cum inima începea să i se zbată în piept când auzi vocea lui Madu.

– Ce mai faci? Ai pățit ceva?

– Nu. De ce?

– Umblă un zvon că Anglia a furnizat cinci nave de război Nigeriei, așa că mai multe grupuri de tineri au ars astăzi magazine și case de-ale englezilor prin tot orașul. Am vrut să mă asigur că nu vi s-a întâmplat nimic. Dacă vrei, pot să vă trimit un soldat sau doi.

Mai întâi, Richard fu iritat la gândul că era încă un străin care putea fi atacat, apoi se simți recunoscător pentru grija lui Madu.

– Suntem bine, spuse el. Tocmai ne-am întors de la casa din Orlu.

– A, foarte bine. Dă-mi de știre dacă se întâmplă ceva. Madu se opri și vorbi pe șoptite cu altcineva, apoi se întoarse la telefon. Ar trebui să scrii despre declarația de ieri a ambasadorului francez.

– Da, bineînțeles.

– Mi s-a spus că biafranii luptă ca niște croi, dar acum știu că eroii luptă precum biafranii, întonă Madu mândru, ca și cum complimentul i-ar fi fost adresat lui personal și voia să fie sigur că Richard știa acest lucru.

– Da, bineînțeles, spuse Richard din nou. Port Harcourtul e în siguranță, nu?

Se lăsă o scurtă pauză înainte ca Madu să răspundă.

– Au fost arestați câțiva sabotori, și toți fac parte din minoritățile nonibo. Nu știu de ce oamenii ăștia continuă să-i ajute pe dușmani. Dar îi vom înfrânge. Kainene e acolo?

Richard îi dădu receptorul lui Kainene. Se gândi la sacrilegiul pe care îl făceau cei care trădau Biafra. Își aminti de etnicii ijaw și efik cu care vorbise într-o bancă din Owerri, care spusese că ibo aveau să-i domine atunci când Biafra devenea un stat independent. Richard le spusese că o țară născută din cenușa nedreptății nu avea să accepte ea însăși practicarea aceleiași nedreptăți. Când ei îl priviseră cu îndoială, el le amintise de generalul de armată care era efik, de directorul care era ijaw, de soldații nonibo care luptau cu atâta entuziasm pentru cauză. Și totuși, ei nu păruseră convinși.

În următoarele zile, Richard stătu acasă. Scrise despre piețele din păduri și icși deseori pe terasă, uitându-se la fâșia de drum din fața

casei, știind că o bandă de tineri putea oricând să apară, cu torțe arzânde în mâini. Kainene văzuse una dintre casele incendiate în drum spre birou. O răzbunare blândă, o numise ea; clădirea avea doar pereții înnegriți. Richard voise s-o vadă și el, să scrie despre ea și poate chiar s-o asocieze într-un articol cu arderea efigiilor lui Wilson și Kosîghin¹ la care fusese martor nu demult, dar așteptă timp de o săptămână ca să fie sigur că nu-l mai amenința nici o primejdie înainte să plece într-o dimineață, foarte devreme, într-un tur al orașului.

Fu surprins să găsească un nou punct de control pe strada Aggrey și încă mai surprins să vadă că era păzit de soldați. Poate din cauza caselor arse. Strada era pustie, toți vânzătorii ambulanți de alune americane, ziare și pește prăjit dispăruseră. Un soldat stătea în mijlocul drumului, balansându-și arma în timp ce se apropiară, făcându-le semn să se întoarcă. Șoferul opri, și Richard își scoase permisul special și i-l întinse. Soldatul îl ignoră și continuă să-și rotească arma.

– Întoarceți-vă! Întoarceți-vă!

– Bună dimineața! începu Richard. Mă numesc Richard Churchill și sunt...

– Întoarceți-vă sau trag! Nimeni nu pleacă din Port Harcourt! Nu există motive de alarmă!

Degetele soldatului tremurau pe cocoșul armei. Șoferul întoarse. Vechiul presentiment îi înfundă lui Richard nările, dar, întors acasă, se sili să-i povestească lui Kainene despre cele întâmplate pe un ton relaxat.

– Sunt sigur că nu e nimic, spuse el. Cîerculă atâtea zvonuri, încât armata a vrut probabil să oprească răspândirea panicii.

– Da, și a făcut-o într-un mod foarte elegant, spuse Kainene, și ochii ei căpătară din nou expresia aceea precaută. Punea niște foi într-un dosar. Ar trebui să-l sunăm pe Madu și să aflăm ce se petrece.

– Da, spuse Richard. Mă duc să mă bărbieresc. N-am apucat înainte să plec.

Auzi prima explozie din baie. Continuă să-și treacă briciul peste barbă. Sunetele se repetară: buum, buum, buum. Obloanele de la geamuri

¹ Harold Wilson și Alexei Kosîghin – premierii Marii Britanii, respectiv ai URSS-ului, din perioada aceea (n.tr.)

zdrăngăniră și cioburile clănțăniră căzând pe podea. Câteva aterizară foarte aproape de picioarele lui.

Kainene deschise ușa de la baie.

– I-am rugat pe Harrison și pe Ikejide să pună câteva lucruri în Peugeot, spuse ea. Lăsăm Fordul aici și luăm cealaltă mașină.

Richard se întoarse și se holbă la ea, fiind gata să izbucnească în plâns. Își dori să fi fost la fel de calm cum era ea, să nu-i tremure mâinile în timp ce se spăla. Luă crema de ras, săpunurile ei și câțiva bureți de baie și le înghesui pe toate într-o plasă.

– Richard, ar trebui să ne grăbim, bombele par să cadă foarte aproape, spuse Kainene, și cuvintele ei fură urmate de o nouă serie de bubuituri.

Ea strângea hainele într-o valiză. Sertarele în care el își ținea cămășile și lenjeria fuseseră deschise, și Kainene împacheta repede și metodic. Richard își trecu mâna peste cărțile aliniate în bibliotecă și apoi începu să caute foile pe care scrisese idei pentru articolul său despre *ogbunigwe*, extraordinarele mine fabricate în Biafra. Le lăsase pe masă, era sigur. Scotoci prin sertare.

– Ai văzut cumva foile mele? întrebă el.

– Trebuie să plecăm înainte să intre în oraș, Richard, spuse Kainene și vârî două plicuri groase în geantă.

– Ce e în plicuri? întrebă Richard.

– Bani pentru situații de urgență.

Harrison și Ikejide intrară în cameră și începură să tragă afară cele două geamantane. Richard auzi deasupra vuietul avionelor. Nu se putea. În Port Harcourt nu fusese niciodată raid aerian și n-avea nici un sens să vină unul tocmai acum, când Port Harcourtul era gata să cadă, și barbarii bombardau în împrejurimi. Dar sunetul era inconfundabil, așa că păru de-a dreptul inutil faptul că Harrison strigă:

– Avion inamic, domnule!

Richard se repezi spre Kainene, dar ea ieșea deja în fugă din cameră, și el o urmă.

– Vino afară în livadă! îi spuse ea în timp ce treceau pe lângă Harrison și Ikejide, care stăteau ghemuiți sub masa din bucătărie.

Afară, aerul era umed. Richard se uită în sus și le văzu, două avioane care zburau jos, cu siluetele lor zvelte, eficiente, rău prevestitoare, lăsând

în urmă pe cer dâre argintii. Frica i se răspândi în tot corpul. Se trântiră sub portocali, el și Kainene, unul lângă altul, tăcuți. Harrison și Ikejide ieșiseră în fugă din casă: Harrison se aruncă la pământ, dar Ikejide continuă să alerge, cu trupul ușor arcuit înainte, cu brațele fluturându-i pe lângă corp și cu capul mișcându-i-se într-o parte și într-alta. Apoi în aer se auzi țiuitul înghețat al unui obuz, bufnetul asurzitor când ateriză și bubuitul exploziei. Richard o strânse pe Kainene lângă el. Un șrapnel cât pumnul şuieră pe lângă ei. Ikejide fugea încă și, în fracțiunea de secundă cât Richard își întoarse capul și se uită pe urmă înapoi, capul lui Ikejide dispăruse. Trupul încă alerga, puțin arcuit înainte, cu mâinile zbatându-se, dar fără cap. Nu rămăsese decât gâtul însângerat. Kainene țipă. Trupul se prăbuși lângă limuzina ei americană, avioanele se retraseră și dispărură în depărtare, și ei rămaseră toți întinși o bună bucată de vreme, până când Harrison se ridică și spuse:

– Aduc un sac.

Se întoarse cu un sac de rafie. Richard nu se uită cum se ducea să ia capul lui Ikejide și să-l pună în sac. Ceva mai târziu, când apucă trupul de gleznele încă ușor călduțe, în timp ce Harrison îl ținea de încheieturile mâinilor, și se îndreptară spre mormântul nu prea adânc din livadă, Richard nu se uită nici măcar o dată direct la el.

Kainene ședea pe pământ și-i privea.

– Ești bine? o întreabă Richard.

Ea nu răspunse. Ochii ei aveau o ciudată expresie goală. Richard nu știa prea bine ce să facă. O scutură ușor, dar fără rezultat, așa că se duse la robinet și vărsă peste ea o găleată de apă rece.

– Potolește-te, pentru Dumnezeu, spuse Kainene și se ridică. Mi-ai udat rochia.

Scoase o altă rochie din geamantan și se schimbă în bucătărie, apoi plecară spre Orlu. Kainene nu se mai grăbea; își îndreptă încet gulerul, își netezi cu mâna piepții mototoliți ai rochiei. Amestecul de zgomote – bubuitul obuzelor, răpăiala din ce în ce mai rapidă a mitralierelor – îl irita pe Richard în timp ce conducea. Se aștepta ca din moment în moment un soldat nigerian să-i oprească, sau să-i atace, sau să le arunce o grenadă în față. Nu se întâmplă însă nimic. Drumurile erau aglomerate. Punctele de control dispăruseră. De pe bancheta din spate, Harrison șopti înspăimântat:

– Pun toate forțele ca să cucerească orașul.

Kainene nu spuse aproape nimic când ajunseră în Orlu și nu mai găsi nici un tâmplar și nici urmă de mobilă; muncitorii dispăruseră cu avans cu tot. Se duse pur și simplu la tabăra de refugiați din apropiere și căută un alt tâmplar, un bărbat cu pielea gălbejită care voia să fie plătit în alimente. În zilele următoare fu foarte tăcută, închisă în ea, în timp ce ședea afară și-l priveau pe tâmplar tăind, bătând cu ciocanul, răzuind lemnul.

– De ce nu vrei bani? îl întrebă Kainene.

– Și ce să cumpăr cu banii? răspunse el.

– Nu fi prost, spuse Kainene. Poți să cumperi multe cu bani.

– Nu în Biafra. Bărbatul ridică din umeri. Dați-mi doar *garri* și orez.

Kainene nu răspunse. Un găinaț de pasăre căzu pe podeaua terasei, și Richard luă o frunză din anacardier și îl șterse.

– Știi că Olanna a văzut o mamă care ducea cu ea capul copilului ei, spuse Kainene.

– Da, răspunse Richard, deși nu știa. Ea nu-i povestise niciodată nimic despre ceea ce trăise Olanna în timpul masacrelor.

– Aș vrea s-o văd.

– Ar trebui să te duci. Richard răsuflă adânc ca să se liniștească și își fixă privirea asupra unuia dintre scaunele terminate. Era colțuros și urât.

– Cum a putut șrapnelul ăla să-i taie capul lui Ikejide cu totul? întrebă Kainene, ca și cum ar fi vrut să-l audă pe el spunându-i că se înșelase în tot acest timp. Richard își dori să fi putut face asta. Noaptea, ea plângea. Îi spuse lui Richard că voia să-l viseze pe Ikejide, dar în fiecare dimineață se trezea cu amintirea limpede a trupului lui alergând fără cap, în timp ce, în spațiile mai tulburi și mai profunde ale visului, se vedea pe sine însăși fumând o țigară dintr-un portțigaret elegant de aur.

Un camion descărcă niște saci cu *garri* în fața casei, și Kainene îl rugă pe Harrison să nu se atingă de ei, pentru că fuseseră aduși pentru tabăra de refugiați. Ea era noul lor furnizor de alimente.

– O să distribui hrana refugiaților eu însămi, și am să-i rog pe cei de la Centrul de Cercetări Agricole să-mi dea niște gunoi de grajd.

– Gunoi de grajd?

– Bălgar. Putem să înființăm o mică fermă cu refugiații. O să cultivăm plante bogate în proteine pentru consumul nostru, soia și *akidi*¹.

¹ Fasoliță (n.tr.)

– Aha.

– E un bărbat din Enugu care are un talent extraordinar la împletit coșuri și lămpi. O să-l pun să-i învețe și pe alții. Putem să câștigăm bani. Putem să contribuim și noi la efortul de câștigare a războiului! Și am să rog Crucea Roșie să ne trimită în fiecare săptămână câte un doctor.

Se simțea în ea o exaltare aproape maniacală, în felul cum pleca în fiecare zi spre tabăra de refugiați, în oboscula extremă care-i umbrea ochii când se întorcea serile acasă. Nu mai vorbea de Ikejide. Vorbea în schimb despre cum douăzeci de oameni trăiau într-un spațiu potrivit pentru unul singur, despre băieții care se jucau de-a războiul, și despre femeile care-și alăptau copiii, și despre cei doi preoți altruști ai Sfântului Duh¹, părintele Marcel și părintele Jude. Dar cel mai mult vorbea despre Inatimi. Inatimi făcea parte din Organizația Luptătorilor pentru Libertate din Biafra, își pierduse toată familia în timpul pogromurilor și se infiltra adesea în taberele inamice. Inatimi venea adeseori să-i educe pe refugiați.

– Consideră că e important ca populația să știe că luptăm pentru o cauză justă și să înțeleagă de ce este justă. I-am spus să nu se ostenească să îi învețe despre federalism, despre acordul de la Aburi și toate celelalte. N-o să înțeleagă niciodată. Unii n-au nici măcar școala primară. Dar el pur și simplu mă ignoră și continuă să-și petreacă timpul stând de vorbă cu ei în grupuri mici.

Kainene vorbea cu o voce admirativă, ca și cum faptul că el o ignorase era o dovadă în plus de eroism. Lui Richard îi dispăcea Inatimi. În mintea lui, Inatimi se transformă într-un om perfect, brav și capabil să-i însușească pe alții, devenit întreprinzător și tolerant grație suferințelor prin care trecuse. Când îl cunoscuse în sfârșit, Richard mai că-i răsese în nas acestui bărbat mărunțel, plin de coșuri, cu nasul borcănăț. Dar își dădu seama imediat că Dumnezeu lui Inatimi era Biafra. Era un luptător fervent pentru cauză.

– Când mi-am pierdut familia, pe absolut toți cei apropiați, a fost ca și când aș fi renăscut, îi spuse Inatimi cu vocea sa liniștită. Eram un alt om, pentru că nu mai aveam o familie care să-mi amintească de ceea ce fusesem.

¹ Membri ai Congregației catolice a Sfântului Duh (Congregatio Sancti Spiritus), dedicată servirii și ajutorării celor săraci și oprimați (n.tr.)

Nici cei doi preoți nu semănau deloc cu ceea ce-și închipuisese Richard despre ei. Fu surprins de entuziasmul lor tăcut. Când ei îi spusera: „Suntem uluiți de tot binele pe care Dumnezeu îl face aici“, Richard voi să-i întrebe de ce Dumnezeu permisesese, în primul rând, ca acest război să aibă loc. Dar credința lor îl mișca. Dacă Dumnezeu îi putea face pe oamenii aceștia să le pese atât de sincer de alții, Dumnezeu trebuia să fie un concept demn de toată prețuirea.

În dimineața când sosi doctorița, Richard discuta cu părintele Marcel despre Dumnezeu. Pe „broșcuța“ ei Morris Minor prăfuită era vopsit cu litere sângerii „CRUCEA ROȘIE“ Chiar înainte ca ea să spună: „Doctor Inyang“, cu o ușoară strângere de mână, el știa că făcea parte dintr-o populație minoritară. Era mândru de capacitatea sa de a recunoaște un ibo. N-avea nici o legătură cu felul cum arătau; era mai degrabă un sentiment de apartenență la același grup.

Kainene o conduse pe doctoriță direct în infirmerie, sala de clasă de la capătul culoarului. Richard le urmă, privind-o pe Kainene în timp ce povestea despre refugiații care zăceau pe tărghi de bambus. O femeie tânără însărcinată se ridică în capul oaselor, se apucă de piept și începu să tușească – o tuse nesfârșită, din coșul pieptului, insuportabilă.

Doctorița se aplecă deasupra ei cu un stetoscop și o întrebă în engleză, cu voce blândă:

– Ce faceți? Cum vă simțiți?

Tânăra femeie se dădu înapoi, apoi scuipă, cu o energie răuvoitoare care îi încreți fruntea. Saliva apoasă ateriză pe bărbia doctoriței.

– Sabotorilor! spuse femeia. Voi, străinii, sunteți cei care le arătați dușmanilor drumul! *Hapu m!* Voi le-ați arătat drumul spre satul meu!

Doctorița rămase cu mâna pe bărbie, prea buimăcită ca să-și șteargă saliva. Tăcerea apăsătoare era îmbibată de un sentiment de nesiguranță. Kainene se apropie brusc de tânăra femeie și o palmui de două ori, tare, pe același obraz.

– Toți suntem biafrani! *Anyincha bu Biafra!* spuse ea. Ai înțeles? Toți suntem biafrani!

Femeia căzu la loc pe pat.

Richard fu surprins de violența lui Kainene. O simțea cumva fragilă și se temea că ar putea să se sfărâme la cea mai mică atingere; se aruncase cu atâta furie în toate acestea, în acest efort de ștergere a memoriei, încât toate acestea aveau să sfârșească prin a o distruge.

Olanna avu un vis frumos. Nu-și mai amintea despre ce, dar își amintea că fusese frumos, așa că se trezi însuflețită la gândul că încă putea să aibă visuri plăcute. Își dori ca Odenigbo să nu fi plecat la serviciu, ca să-i fi putut povesti despre vis și să poată urmări zâmbetul blând cu care el o asculta, zâmbetul acela care spunea că nu avea nevoie să fie de acord cu ea ca să o creadă. Dar Olanna nu mai văzuse zâmbetul acela de când mama lui murise, de când el încercase să se ducă la Abba și se întorsese năpădit de umbre, de când începuse să plece la muncă prea devreme și să se oprească în fiecare zi, la întoarcere, în barul Tanzania. Dacă n-ar fi încercat atunci să treacă de drumurile acelea ocupate! Acum n-ar fi fost atât de emaciat și de tăcut; durerea nu i-ar fi fost împovărată de un eșec. Ea n-ar fi trebuit să-l lase să plece. Dar hotărârea lui fusese tacit dușmănoasă, de parcă ar fi simțit că ea nu avea nici un drept să-l oprească. Cuvintele lui – „Trebuie să îngrop ce au mai lăsat vulturii“ – săpaseră între ei un șanț pe care ea nu știuse cum să-l umple. Înainte să se urce în mașină și să plece, ea îi spusese: „Trebuie s-o fi înmormântat cineva“

Mai târziu, în timp ce stătea pe terasă așteptându-l, se urâse pe ea însăși pentru că nu găsisese niște vorbe mai potrivite. „Trebuie s-o fi înmormântat cineva.“ Suna atât de banal. Ea voise să spună că în mod sigur vărul lui, Aniekwena, o îngropase. Mesajul lui Aniekwena, trimis printr-un soldat venit în permisie, era concis: Abba fusese ocupată, iar el se strecurase înapoi în încercarea de a mai scoate de acolo ceva lucruri și o găsisese pe mama moartă, împușcată, lângă gardul curții. Nu

mai spusese altceva, dar Olanna presupusese că omul săpase și un mormânt. Nu putea s-o lase acolo să se descompună.

Olanna nu-și mai amintea câte ore îl așteptase pe Odenigbo să se întoarcă, dar își amintea de senzația de orbire de atunci, ca și cum niște obloane reci i-ar fi fost trase peste ochi. Uneori, în trecut, se gândise că Ugwu, sau Baby, sau Kainene ar putea să moară și acceptase perspectiva vagă a unei viitoare dureri. Dar niciodată nu luase în considerație posibilitatea morții lui Odenigbo. Niciodată. El era constanta vieții ei. Când se întorsese, mult timp după miezul nopții, cu pantofii acoperiți de noroi, ea simți că n-avea să mai fie același. El îl rugase pe Ugwu să-i aducă un pahar cu apă și îi spusese Olannei, cu voce calmă:

– Îmi tot cereau să mă întorc, așa că am oprit mașina, am ascuns-o și am luat-o pe jos. În cele din urmă, un ofițer biafran a apăsat pe cocoș și mi-a spus că trage și îi scapă pe barbari de o grijă dacă nu mă întorc.

Ea îl luă în brațe și suspină. Ușurarea îi era întinată de un sentiment de dezolare.

– Sunt bine, *nkem*, spuse el.

Dar de atunci nu mai mersese în sate cu Corpul Agitatorilor, nu se mai întorcea cu ochii aprinși de luminița aceea interioară. Se ducea în schimb în fiecare zi la barul Tanzania și se întorcea cu expresia care lăsa clar să se vadă că nu voia să discute. Când vorbea, până la urmă, vorbea despre articolele lui de matematică rămase neterminate la Nsukka, despre cum ar fi fost probabil de ajuns pentru a-l face profesor și despre cine știe ce or fi făcut barbarii cu ele. Ea își dorea ca el să-i vorbească de-adevăratelea, să o ajute pe ea să-l ajute să treacă peste suferință, dar, de fiecare dată când îi spunea despre asta, el replica: „E prea târziu, *nkem*”

Ea nu înțelegea prea bine ce voia el să spună. Percepea amploarea suferinței lui – n-avea să știe niciodată cum îi murise mama și avea să se lupte întotdeauna cu vechile resentimente –, dar nu se simțea părtaşă la doliul lui. Uneori se întreba dacă nu cumva era mai degrabă un eșec al ei, dacă nu cumva îi lipsea o anumită forță care l-ar fi determinat pe el să o includă și pe ea în durerea lui.

Okeoma îi vizită să le prezinte condoleanțe.

– Am auzit ce s-a întâmplat, spuse el când Olanna deschise ușa.

Ea îl îmbrățișă, se uită la cicatricea umflată și neregulată care i se întindea de la bărbie pe gât și se gândi cât de repede se răspândeau veștile despre moarte.

– Nu vrea să-mi vorbească despre asta, spuse ea. Ceea ce-mi spune n-are nici un sens.

– Odenigbo n-a știut niciodată să fie slab. Ai răbdare cu el.

Okeoma vorbise aproape în șoaptă, pentru că Odenigbo ieșise din dormitor. După ce se îmbrățișară și se bătură pe spate, Okeoma se uită la el.

– *Ndo*, spuse el. Îmi pare rău.

– Cred că a fost surprinsă atunci când au împușcat-o, murmură Odenigbo. Mama n-a înțeles niciodată că ne aflăm în toiul unui război adevărat și că viața îi era în primejdie.

Olanna îl privea atent.

– Ce s-a întâmplat s-a întâmplat, reluă Okeoma. Trebuie să fii puternic.

În cameră se lăsă o tăcere scurtă, șovăielnică.

– Julius a adus niște vin de palmier, spuse în cele din urmă Odenigbo. În vremea din urmă pun prea multă apă în vin, de obicei, dar ăsta e chiar bun.

– O să beau mai târziu. Unde e whisky-ul ăla White Horse pe care îl păstrezi pentru ocazii speciale?

– Nu mai e decât foarte puțin.

– Atunci am să-l termin eu, spuse Okeoma.

Odenigbo aduse sticla, și se așezară amândoi în sufragerie, cu radioul dat aproape la minimum și cu aerul înviorat de aroma supei pe care o gătea Ugwu.

– Comandantul meu bea din ăsta ca apa, spuse Okeoma și scutură sticla să vadă cât mai rămăsese.

– Și cum e comandantul vostru, mercenarul ăla alb? întrebă Odenigbo.

Okeoma îi aruncă Olannei o privire cerându-și parcă scuze, apoi spuse:

– Trăneste fetele cu cracii-n sus în public, undeva unde să-l poată vedea soldații, și își face treaba cu ele ținându-și tot timpul într-o mână punga cu bani. Okeoma bău din sticlă și se încruntă o clipă. Am fi putut foarte bine să recapturăm Enugu dacă ne-ar fi ascultat măcar, dar lui i se pare că știe mai multe despre țara asta decât știm noi. A început să jefuiască în ultimul timp camioanele cu ajutoare.

Iar săptămâna trecută l-a amenințat pe Excelența Sa că pleacă dacă nu-și primește salariul restant. Okeoma mai luă o dușcă din sticlă. Acum două zile am ieșit din cazarmă în haine civile, și unul dintre soldații care patrulau în zonă m-a oprit pe drum și m-a acuzat că dezertasem. L-am avertizat să nu mai facă așa ceva niciodată, ca să nu trebuiască să-i arăt de ce noi, cei din comandouri, suntem diferiți de ceilalți soldați. În timp ce mă depărtam, l-am auzit râzând. Închipu-ți-vă! Înainte nimeni n-ar fi îndrăznit să râdă de un membru al trupelor de comando. Dacă nu ne reorganizăm repede, ne vom pierde credibilitatea.

– De ce trebuie să plătim albi ca să ne poarte războaiele? Odenigbo se lăsă pe spate în scaun. Sunt mulți dintre noi care pot să lupte cu ade-vărat, pentru că sunt gata să se jertfească pentru Biafra.

Olanna se ridică.

– Haideți să mâncăm, spuse ea. Îmi pare rău, dar supa noastră e fără carne, Okeoma.

– „Îmi pare rău, dar supa noastră e fără carne“, o imită Okeoma. Casa voastră e cumva măcelărie? N-am venit aici cu gândul la carne.

Ugwu așeză pe masă farfuriile cu *garri*.

– Te rog, scoate-ți grenada la masă, Okeoma, îi ceru Olanna.

El și-o desfăcu de la brâu și o puse într-un colț. O vreme mâncară în tăcere, făcând cocoloașe din *garri*, înmuindu-le în supă, înghițind.

– Ce e cu cicatricea asta? întrebă Olanna.

– A, nu e nimic, spuse Okeoma, atingând-o ușor cu mâna. Arată mai rău decât e de fapt.

– Ar trebui să te înscrii în Asociația Scriitorilor Biafrani, spuse ea. Ar trebui să fii unul dintre cei care merg în străinătate ca să facă reclamă cauzei noastre.

Okeoma începu să clatine din cap în timp ce Olanna continua să vorbească.

– Sunt soldat, spuse el.

– Mai scrii? întrebă Olanna.

El clătină iar din cap.

– N-ai totuși vreo poezie pentru noi? Așa, din cap? întrebă ea, și-și percepu ea însăși nota disperată din voce.

Okeoma înghiți un cocoloș de *garri*. Mărul lui Adam îi sălta în sus și-n jos.

– Nu, spuse el. Se întoarse spre Odenigbo. Ai auzit ce le-au făcut barbarilor bateriile noastre de coastă din sectorul Onitsha?

După masă, Odenigbo se duse în dormitor. Okeoma termină whisky-ul, apoi bău mai multe pahare de vin de palmier și adormi în scaunul din sufragerie. Respira greu; mormăia ceva prin somn și de două ori își scutură mâinile ca și cum ar fi vrut să îndepărteze de lângă el niște atacatori invizibili. Olanna îl bătu ușor pe umăr ca să-l trezească.

– *Kunie*. Vino și culcă-te în casă, spuse ea.

El deschise niște ochi congestionați, buimăciți.

– Nu, nu, nu dormeam.

– Uită-te la tine! Dormeau dus.

– Nu, deloc. Okeoma își înăbuși un căscat. Am, de fapt, o poezie în cap. Se ridică, își îndreptă spatele și începu să recite. Era altfel. În Nsukka, își recita poeziile dramatic, ca și cum ar fi fost convins că arta lui conta mai mult decât orice altceva. Acum părea că se implică, fără voia sa, într-un fel de joc superficial.

Castanie,
Cu sclipirea-i lucioasă de sirenă,
Se ivește
Învelită în argintul zorilor,
Mângâiată de soare;
Sirena
Care nu va fi niciodată a mea.

– Odenigbo ar fi spus: „Vocea generației noastre!“, zise Olanna.

– Dar tu ce-ai spune?

– Vocea unui bărbat.

Okeoma surâse timid, și Olanna își aminti cum Odenigbo o tachina că el era îndrăgostit în secret de ea. Poezia fusese despre ea, și el voise ca ea să știe asta. Șezură în tăcere până când ochii lui începură să se închidă, și curând sforăitul îi deveni regulat. Olanna îl privi și se întreabă ce visa. Okeoma dormea încă, mormăind adesea și clătinându-și capul dintr-o parte în alta, când profesorul Achara sosi în faptul serii.

– Ah, prietenul vostru din trupele de comando e aici, spuse el. Cheamă-l, te rog, pe Odenigbo. Hai să ieșim pe terasă!

Se așezară pe banca de pe verandă. Profesorul Achara se tot uita în jos, strângându-și și desfăcându-și palmele.

– Am venit cu o problemă serioasă, spuse el.

Spaima o apucă pe Olanna de piept ca o gheară încovoiată: se întâmplase ceva cu Kainene, și profesorul Achara fusese trimis să o anunțe. Voi ca profesorul să plece imediat, fără să-i mai spună nimic, pentru că nimic din ceea ce nu știa nu putea să o rănească.

– Ce este? întrebă aspru Odenigbo.

– Am încercat să-l conving pe cel care vă închiriază casa. Am făcut tot ce am putut. Dar refuză. Vrea să plecați de aici în două săptămâni.

– Stai, nu înțeleg prea bine, spuse Odenigbo.

Dar Olanna era sigură că el înțelegea, de fapt. Li se cerca să plece din casă pentru că proprietarul găsisse pe cineva care îi plătea de două sau de trei ori mai mult.

– Îmi pare nespus de rău, Odenigbo. În mod normal e un om foarte drăguț, dar mi-e teamă că în vremurile astea ne cam pierdem uzul rațiunii. Odenigbo oftă.

– O să vă ajut să găsiți altceva, spuse profesorul Achara.

Avură noroc să găsească o cameră – acum, când Umuahia era ticșită de refugiați. Clădirea lungă și îngustă avea nouă camere, una lângă alta, cu uși care dădeau toate pe o verandă îngustă. Bucătăria se afla într-un capăt, iar baia, în celălalt, lângă un pâlc de banani. Camera lor era mai aproape de baie, și, în prima zi, Olanna se uită în jur și nu-și putu imagina cum avea să trăiască aici cu Odenigbo, cu Baby și cu Ugwu, să mănânce, și să se îmbrace, și să facă dragoste într-o singură încăpere. Odenigbo se apucă să separe spațiul de dormit printr-o draperie subțire, și după aceea Olanna se uită la sârma lăsată la mijloc pe care el o prinsese în cuie de pereți, își aduse aminte de camera din Kano a unchiului Mbaezi și a mătușii Ifeka și începu să plângă.

– În curând o să găsim ceva mai bun, spuse Odenigbo, și ea dădu din cap, dar nu-i spuse că nu plângea din cauza camerei.

Alături locuia Mama Oji. Avea o figură aspră și clipea atât de rar, încât Olanna fu deconcertată de ochii mari fixați asupra ei prima oară când stătura de vorbă.

– Bine ați venit, *nno*, spuse Mama Oji. Soțul tău nu e acasă?
 – E la serviciu, răspunse Olanna.
 – Aș fi vrut să stau de vorbă cu el înaintea celorlalți. Despre copiii mei.

– Copiii dumneavoastră?
 – Proprietarul i-a spus „domnule doctor“.
 – O, nu. Înseamnă că are un doctorat, nu că e medic.
 Ochii reci, lipsiți de înțelegere, ai Mamei Oji o scociorau.
 – E un doctor al cărților, continuă Olanna, nu un doctor pentru oameni bolnavi.

– Aha. Expresia Mamei Oji nu se schimbă. Copiii mei au astm. Trei au murit de la începutul războiului până acum. Mi-au mai rămas trei.

– Îmi pare rău. *Ndo*, spuse Olanna.

Mama Oji ridică din umeri și apoi îi spuse că toți vecinii erau niște hoți inveterați. Dacă lăsa un vas cu petrol lampant în bucătărie, până se întorcea, îl găsea gol. Dacă își uita săpunul în baie, săpunul făcea picioare. Dacă își întindea rufele și nu stătea cu ochii pe ele, zburau de pe sfoară.

– Fii foarte atentă, spuse ea. Și încuie ușa și când te duci să faci pipi.

Olanna îi mulțumi și își dori, pentru ea, ca Odenigbo să fi fost într-adevăr medic. Le mulțumi și celorlalți vecini care veniră la ușa s-o salute și să bârfească. În curte erau prea mulți oameni. În camera de lângă Mama Oji trăia o familie de șaisprezece persoane. Podeaua băii era alunecoasă de atâta murdărie spălată de pe atâtea trupuri, iar în toaletă stăruia un miros greu de tot soiul de oameni. În serile umede, când aerul se îmbiba de duhori, Olanna tânjea după un ventilator, după curent electric. Casa lor din cealaltă parte a orașului avea curent până la ora opt seara, dar aici, în centru, nu mai exista așa ceva. Olanna cum-pără lămpi cu petrol făcute din conserve de lapte. De fiecare dată când Ugwu le aprindea, Baby scâncea și sărea înapoi la vederea flăcării care țâșnea în sus. Olanna o urmărea deseori cu privirea, simțindu-se recunoscătoare că Baby nu părea nicicum descumpănită de o nouă mutare, o altă viață nouă; că, în loc de asta, se juca în fiecare zi cu noua ei prietenă Adanna, țipând: „Adăpostește-te!“, râzând și ascunzându-se între frunzele bananierilor de avioane imaginare. Olanna se temea totuși că Baby avea să adopte accentul necizelat de Umuahia al Adannei sau să ia vreo boală de la bubele urâte pe care prietena ei le avea pe mâini sau purici de la câinele costeliv al Adannei.

În prima zi când Olanna și Ugwu gătiră în bucătărie, Mama Adanna intră după ei, întinse un bol emailat și spuse:

– Vă rog, dați-mi puțină supă.

– Nu, nu avem de ajuns, răspunse Olanna.

Apoi se gândi la Adanna, care purta o singură rochiță, făcută dintr-o pânză de sac în care fuseseră împachetate ajutoarele, așa încât pe spate îi scria încă „FĂIN“, căci Ă-ul final fusese înghițit de cusătură, și turnă o porție din supa subțire, fără carne, în castronașul de email. A doua zi, Mama Adanna veni din nou și ceru puțin *garri*, și Olanna îi dădu o jumătate de cană. A treia zi veni când bucătăria era plină de femei și o rugă din nou pe Olanna să-i dea puțină supă.

– Nu-i mai da mâncare! țipă Mama Oji. Așa face cu toți chiriașii noi. Ar trebui să se ducă să planteze manioc să-și hrănească familia, nu să-i bată pe alții la cap! Doar e de aici, din Umuahia! Nu e refugiată, ca noi! Cum poate să ceară mâncare de la refugiați? Mama Oji șuieră strident și continuă să sfărâme fructul de palmier în piua. Expresia eficientă a feței ei descărmate o fascina pe Olanna. N-o văzuse niciodată pe Mama Oji să zâmbescă.

– Dar oare nu voi, refugiații, ne-ați mâncat toată mâncarea? replică Mama Adanna.

– Mai taci din gura aia păcătoasă! izbucni Mama Oji.

Și Mama Adanna tăcu într-adevăr, prompt, ca și cum ar fi știut că n-avea nici o șansă să o poată intimida pe Mama Oji, cu reacțiile ei rapide și gălăgioase, pe Mama Oji căreia nu-i lipseau niciodată vorbele și care nu pregeta niciodată să dea imediat replica.

Seara, când mama Oji se certă cu soțul ei, vocea ei străbătu toată curtea.

– Țap castrat ce ești! Zici că ești bărbat, dar ai dezertat din armată! Să te mai prind eu o dată numai că mai spui cuiva că ai fost rănit în luptă! Mai deschide tu gura aia nenorocită încă o dată, și mă duc să-i chem pe soldați și să le arăt unde te pitești!

Tiradele ei erau distracția curții. La fel de obișnuite erau și rugăciunile cu voce tare ale părintelui Ambrose, care măsura curtea în lung și-n lat. La fel și cântatul la pian din camera de lângă bucătărie. Olanna fu uimită când auzi prima oară tonurile acelea melancolice, muzica aceea atât de pură, interpretată cu atâta siguranță, încât încărcă parcă aerul de electricitate și încremenea bananii care unduiau în vânt.

– E Alice, spuse Mama Oji. A venit aici când a căzut Enugu. Înainte nici măcar nu vorbea. Cu nimeni. Acum, cel puțin, răspunde la salut. Locuște singură în camera aia. Nu iese niciodată și nu gătește niciodată. Dumnezeu știe ce mănâncă. Când am fost ultima oară să căutăm spioni, ea s-a simțit prea importantă ca să ni se alăture. Toți ceilalți din curte au venit, au mers în pădure și s-au uitat după barbarii care se ascundeau, numai ea n-a ieșit din cameră. Unele femei au zis chiar că au s-o reclame milițienilor.

Muzica plutea încă în aer. Părea să fie Beethoven, dar Olanna nu era sigură. Odenigbo trebuia să știe. Apoi sunetele deveniră mai iuți, mai repezite, mai furioase, înălțându-se tot mai mult – până când se opriră. Alice ieși din camera ei. Era minionă, cu oasele mici, și Olanna se simți stânjenită de înălțimea sa numai uitându-se la ea; tenul deschis la culoare, aproape translucid, și mâinile mici ale lui Alice aveau ceva copilăresc.

– Bună seara, spuse Olanna. Eu sunt Olanna. Tocmai ne-am mutat în camera aceea.

– Bine ați venit. Am văzut-o pe fetița ta.

Strângerea de mână a lui Alice era mai degrabă o prindere ușoară, ca și cum s-ar fi purtat foarte delicat cu ea însăși și nu și-ar fi frecat niciodată pielea cu fermitate.

– Câți atât de bine, spuse Olanna.

– O, nu, nici vorbă. Alice clătină din cap. De unde ați venit?

– De la Universitatea din Nsukka. Tu?

Alice ezită.

– Din Enugu.

– Aveam prieteni acolo. Cunoști pe cineva de la Facultatea de Arte?

– Oh, baia e liberă. Alice se întoarse și se îndepărtă în grabă. Bruscetea ei o surprinse pe Olanna. Când ieși, trecu pe lângă Olanna făcându-i semn ușor din cap și intră în camera ei. Curând, Olanna auzi din nou pianul, o piesă lentă și prelungită, și simți dorința să traverseze curtea, să deschidă ușa camerei lui Alice și să se uite la ea cum cânta.

Se gândea adesea la Alice, la delicatețea fapturii ei mici și decolorate, la forța incredibilă a interpretărilor ei. Când îi aduna pe Baby, pe Adanna și pe alți câțiva copii din curte și le citea, Olanna spera ca

Alice să li se alăture. Se întreba dacă îi plăcea muzica highlife. Voia să discute cu ea despre artă, muzică și politică. Dar Alice ieșea din camera ei doar ca să se repeadă la baie și nu răspundea când Olanna îi bătea la ușă. „Probabil că dormeam“, spunea ea apoi, dar n-o invita pe Olanna să vină altă dată.

În cele din urmă, se întâlniră din nou la piață. Era chiar înainte de răsăritul soarelui, aerul era încărcat de rouă, și Olanna se învârtea prin piață, sub frunzișul verde al pădurii, ocolind rădăcinile groase ale copacilor. Se târgui încet, dar insistent, cu o vânzătoare ambulantă de la care cumpără niște tuberculi de manioc cu coaja rozalie, despre care crezuse cândva că erau otrăvitori, pentru că aveau o culoare atât de intensă, până când doamna Muokelu o asigurase că nu erau. O pasăre croncănea dintr-un copac de deasupra. Din când în când, câte o frunză plutea spre pământ. Stătu în fața unei mese pe care erau întinse câteva bucăți de pui cu carnea deja aproape cenușie și se imagină apucându-le și fugind cu ele cât putea de repede. Dacă ar fi cumpărat puiul, n-ar mai fi rămas cu nici un ban. Așa că luă în schimb patru melci de mărime mijlocie. Melcii mai mici, cu cochilia spiralată, erau mai ieftini, adunați în grămezi înalte în coșuri, dar Olanna nu îi putea cumpăra, nu îi putea considera mâncare; pentru ea fuseseră întotdeauna jucării ale copiilor de la țară. Tocmai se pregătea să plece, când o văzu pe Alice.

– Bună dimineața, Alice, spuse ea.

– Bună dimineața, răspunse Alice.

Olanna dădu să o îmbrățișeze, cu acea îmbrățișare scurtă, comună, a salutului, dar Alice îi întinse mâna să i-o strângă, distantă, de parcă n-ar fi fost vecine.

– Nu găsesc sare pe nicăieri, nici un pic de sare, spuse Alice. Iar cei care ne-au adus în situația asta au câtă sare vor.

Olanna fu surprinsă; bineînțeles că aici nu avea să găsească sare; sare nu mai era aproape nicăieri. Alice arăta dichisită și micuță într-o rochie de lână cu curea, pe care Olanna și-o imagină atârând într-un magazin londonez. Nu semăna nicidecum cu o biafrancă aflată în piață la revărsatul zorilor.

– Se spune că nigerienii bombardează tot timpul Uli și că de o săptămână n-a mai aterizat nici un avion cu ajutoare, spuse Alice.

– Da, am auzit, răspunse Olanna. Mergi acasă?

Alice se uită într-o parte, spre desişul pădurii.

– Nu încă.

– Te aştept să ne întoarcem împreună.

– A, nu, nu-i nevoie, spuse Alice. La revedere.

Alice se răsuci şi porni înapoi spre îngrămădirea de tarabe, cu un mers delicat şi țeapăn, ca şi cum cineva bine intenţionat, dar ignorant ar fi învăţat-o să meargă „ca o doamnă“. Olanna rămase s-o privească din urmă, întrebându-se ce ascundea sub masca aceea, apoi o porni spre casă. Se opri la centrul de ajutoare să vadă dacă nu cumva primiseră ceva mâncare, dacă nu cumva reuşise totuşi vreun avion să aterizeze. Curtea era pustie, şi Olanna o cercetă o vreme printre grătile porţii încuiate. Pe peretele clădirii atâma un afiş pe jumătate sfâşiat. Cineva tăia iase cu linii în cărbune „CMB: CONSILIUL MONDIAL AL BISERICILOR“ şi scrijelise „CMB: CONTINUĂ MIZERIA ŞI BOMBARDAMENTELE“

Olanna era aproape de moara de mălai, când o femeie ieşi țișând dintr-o casă de pe marginea străzii, în urma a doi soldați care târau cu ei un adolescent înalt.

– Luați-mă pe mine! striga ea. Luați-mă pe mine! Nu ni l-ați luat deja pe Abuchi?

Soldații o ignorară, iar băiatul rămase întors cu spatele spre ea, ca şi cum nu s-ar fi simțit în stare să se întoarcă şi s-o privească.

Olana se dădu la o parte când trecură şi, acasă, se înfurie când îl văzu pe Ugwu stând în fața curții, de vorbă cu niște vecini mai în vârstă. Orice soldat venit să ia bărbații cu arcanul l-ar fi putut vedea.

– *Bia nwoke m*, nu ești sănătos la cap? Nu ți-am spus să nu ieși din curte? îl întrebă ea cu o voce șuierătoare.

Ugw îi luă coșul şi murmură:

– Iertați-mă, doamnă.

– Unde e Baby?

– În cameră la Adanna.

– Dă-mi cheia!

– Stăpânul e acasă, doamnă.

Olanna își privi ceasul, deși nu avea nevoie s-o facă. Era prea de vreme. Odenigbo ședea pe pat, cu spinarea cocârjată, cu umerii căzuți, în tăcere.

– *O gini*? Ce s-a întâmplat? întrebă ea.

– Nu s-a întâmplat nimic.

Olanna se apropie de el.

– *Ebezi na*, nu mai plânge, murmură ea. Dar nu voia, de fapt, ca el să nu mai plângă. Voia să plângă cât îi trebuia ca să se elibereze de suferința aceea care-l sufoca, până când și-ar fi vărsat, odată cu lacrimile, toată durerea lui posomorâtă. Îl mângâie, îl luă în brațe, și, treptat, el se relaxă, rezemat de ea. Brațele lui o înconjură. Suspinele lui deveniră mai vizibile. La fiecare oftat, Odenigbo îi amintea de Baby; plângea exact ca fiica lui.

– N-am făcut niciodată tot ce trebuia pentru mama, spuse el în sfârșit.

– Nu-i nimic, murmură ea.

Și ea își dorea să fi fost mai răbdătoare cu mama lui în loc să se fi lăsat condusă de la început de resentimente. Dacă ar fi putut, acum ar fi schimbat multe.

– Nu ne gândim niciodată în mod *activ* la moarte, spuse Odenigbo. Motivul pentru care trăim așa cum trăim este că nu ne gândim că vom muri. Toți vom muri.

– Da, încuviință Olanna.

Umerii lui se lăsară din nou.

– Dar poate că ăsta este tot rostul vieții? Poate că viața e o stare de negare a morții? întrebă el.

Olanna îl strânse mai tare la piept.

– M-am tot gândit să plec în armată, *nkem*, spuse el. Poate să mă alătur noii Brigade Speciale a Excelenței Sale¹.

Olanna nu zise nimic o vreme. Simți nevoia să-l tragă de barba lăsată de curând, să-i smulgă firele de păr din ea, ca să-i țâșnească sângele.

– La fel de bine ai putea să cauți un copac zdravăn și o frânghie, Odenigbo, pentru că e un mijloc mai comod de a te sinucide, spuse ea.

El se dădu înapoi să se uite la ea, dar ea își feri privirea, se ridică, deschise radioul și dădu volumul mai tare, umplând camera cu muzica formației Beatles; nu voia să mai discute despre dorința lui de a merge în armată.

– Ar trebui să construim un buncăr, spuse el și se îndreptă spre ușă. Da, în mod sigur avem nevoie de un buncăr.

¹ Organizație militară pe care Ojukwu a înființat-o inițial ca pază de corp pentru sine și care nu era subordonată nici unei autorități din armata biafrană, ci direct lui însuși. (n.tr.)

Privirea lui mată, sticloasă, umerii aplecați o nelinișteau. Dacă trebuia să facă neapărat ceva, mai bine să construiască un buncăr decât să se ducă în armată.

Afară, Odenigbo stătea de vorbă cu Papa Oji și cu câțiva dintre ceilalți bărbați postați lângă intrarea în curte.

– Nu vezi colo bananii ăia? întrebă Papa Oji. La toate raidurile aeriene care au fost, ne-am dus acolo, și n-am pățit nimic. N-avem nevoie de buncăr. Bananii absorb gloanțele și bombele.

Ochii lui Odenigbo erau la fel de reci ca răspunsul său:

– Ce știe un dezertor despre buncăre?

Plecă de lângă grupul de bărbați, și, câteva momente mai târziu, el și Ugwu începură să măsoare și să sape o groapă în spatele clădirii. În curând, bărbații mai tineri li se alăturară, iar după apusul soarelui veniră și cei mai bătrâni, inclusiv Papa Oji. Olanna îi privi cum munceau și se întrebă ce credeau despre Odenigbo. Când ceilalți bărbați făceau glume și râdeau, el stătea deoparte. Vorbea numai despre ceea ce făceau. „Nu, *mba*, mută-l mai încolo.“ „Da, hai s-o ținem de aici.“ „Nu, mișcă-te puțin“ Maioul asudat i se lipise de corp, și ea observă, pentru prima dată, cât de mult slăbise, cât de scobit îi era pieptul.

În noaptea aceea, Olanna se întinse în pat și-și lipi obrazul de al lui. El nu-i spusese ce îl determinase să stea acasă și să plângă. Dar ea spera că, orice ar fi fost, avea să dezlege câteva dintre nodurile acelea care se strânseseră înăuntrul lui. Îl sărută pe gât, pe urechi, în felul acela care îl făcea întotdeauna să o tragă mai aproape atunci când Ugwu dormea afară pe verandă. Dar el îi dădu mâna la o parte și spuse: „Sunt obosit, *nkem*“ El nu-i vorbise niciodată astfel. Mirosea a sudoare stătută, și, brusc, Olanna simți că tânjea cu disperare după deodorantul pe care îl lăsaseră în urmă la Nsukka.

Nici măcar miracolul de la Abagana¹ nu-l destinse pe Odenigbo. Înainte ei doi l-ar fi celebrat ca pe un triumf personal. S-ar fi luat în brațe și s-ar fi sărutat, și Olanna și-ar fi frecat obrazul de barba lui. Dar când auziră primul anunț la radio, el spuse doar: „Minunat, minunat“,

¹ Pe 31 martie 1968, armata biafrană a repurtat o victorie zdrobitoare lângă Abagana, orașel în statul Anambra, nu departe de Onitsha, distrugând, în urma unei ambuscade, o coloană de 96 de vehicule militare nigeriene. A fost însă un succes care a întârziat doar cu puțin avansul treptat al trupelor nigeriene înspre inima teritoriului ibo. (n.tr.)

și mai târziu îi privi pe vecinii care dansau de bucurie cu o expresie imposibilă.

Mama Oji începu să cânte, *Onye ga-enwe mmeri?* și celelalte femei îi răspunseră: *Biafra ga-enwe mmeri, igba!* Formară un cerc, se legănară cu mișcări grațioase și pășiră apăsător când spuseră „*igba!*” Norișori de praf se ridicau și cădeau. Olanna li se alătură, însuflețită de cuvintele acelea – „Cine va câștiga? Biafra va câștiga, *igba!*” – și dorindu-și ca Odenigbo să nu stea pur și simplu acolo pe scaun cu ochii aceia goi.

– Olanna dansează ca albi! observă Mama Oji, râzând. Nu-și mișcă deloc fundul!

Era prima oară când Olanna o vedea pe Mama Oji râzând. Bărbații povesteau și repovesteau cele petrecute – unii spuneau că forțele biafrane organizaseră o ambuscadă și dăduseră foc unei coloane de o sută de vehicule, alții că de fapt o mie de mașini blindate și camioane fuseseră distruse –, dar toți erau de acord că, dacă tot acel convoi ar fi ajuns la destinație, Biafra ar fi fost pierdută. Radiourile răsunau pe veranda din fața camerelor. Știrea era repetată la nesfârșit și, de fiecare dată când transmisia se încheia, mulți dintre vecini intonau alături de vocea de la radio: „A returna Biafra lumii libere este o sarcină de onoare!” Până și Baby cunoștea formula. O repeta în timp ce îl mângâia pe Bingo pe cap. Alice era singura care nu ieșise din cameră, și Olanna se întreba ce făcea.

– Alice se crede mai bună decât noi toți din curtea asta, spuse Mama Oji. Uită-te la tine! Nu ziceau oamenii că ești fiica unui mare șef? Dar te porți frumos cu toată lumea. Ea cine se crede?

– Poate doarme.

– Vezi să nu doarmă! Alice asta e o sabotoare. Scrie pe fața ei. Lucrează pentru barbari.

– De când scrie pe fața oamenilor că sunt sabotori? întrebă Olanna, amuzată.

Mama Oji ridică din umeri, ca și cum nu se sinchisea să-o convingă pe Olanna de ceva de care ea era sigură.

Șoferul profesorului Ezeka sosi câteva ore mai târziu, când curtea se mai golise, și agitația se mai potolise. Îi înmână Olannei un bilet, apoi se întoarse la mașină, deschise portbagajul și scoase de acolo două cutii de carton. Ugwu se grăbi să le ducă înăuntru.

– Mulțumesc, spuse Olanna. Transmite-i salutări stăpânului tău.

– Da, doamnă.

Omul rămase pe loc.

– Mai e ceva?

– Vă rog, doamnă, trebuie să aștept până când verificați că n-a fost nimic atins.

– Ah.

Profesorul Ezeka enumerase pe partea cealaltă a biletului tot ce trimisese, cu caligrafia lui înclinată, iar la sfârșit scrisese: „Vă rog verificați ca șoferul să nu se fi atins de ceva“ Olanna se duse înăuntru să numere conservele de lapte praf și de sardine, cutiile cu ceai și zahăr, pachetele de biscuiți și de pudră de cacao, pungile cu sare – și rămase cu gura căscată văzând sulurile de hârtie igienică. Cel puțin Baby n-avea să mai folosească ziare vechi pentru o vreme. Scrise repede un bilețel plin de efuziune și i-l dădu șoferului; chiar dacă Ezeka făcuse asta ca să le arate încă o dată că era un om superior, Olanna nu se simți mai puțin bucuroasă. Ugwu părea chiar și mai încântat.

– E ca la Nsukka, doamnă! spuse el. la uitați-vă, sardine!

– Te rog pune puțină sare într-o pungă. Un sfert din pachetul ăla.

– Pentru cine, doamnă?

Ugwu avea o privire suspicioasă.

– Pentru Alice. Și nu le spune vecinilor ce am primit. Dacă te întreabă cineva, spune-le că un prieten vechi i-a trimis cărți stăpânului tău.

– Da, doamnă.

Olanna simți privirea dezaprobatore a lui Ugwu când se duse la Alice să-i ducă punga cu sare. Ciocănitul ei rămase fără răspuns. Tocmai se întorsese să plece, când Alice deschise ușa.

– Un prieten ne-a adus câte ceva, spuse Olanna, întinzându-i punga.

– Hei! Nu pot s-o iau pe toată, zise Alice, primind-o. Mulțumesc. Oh, mulțumesc foarte mult!

– Nu l-am văzut de o bucată bună de vreme. Ne-a făcut o surpriză.

– Și te-ai gândit și la mine. N-ar fi trebuit. Alice strângea punga la piept. Avea cercuri întunecate sub ochi și vinișoare verzi împrăștiate dedesubtul pielii palide, și Olanna se întrebă dacă era bolnavă.

Dar seara, când ieși din cameră, se așeză lângă Olanna pe dușumeaua verandei și-și întinse picioarele, Alice avea un alt chip, mai proaspăt. Poate că-și pusese puțină pudră. Tălpile îi erau micuțe, și ea mirosea familiar a cremă de corp. Mama Adanna trecu pe lângă ele și spuse:

– Hei, Alice, nu te-am mai văzut să stai afară până acum!

Buzele lui Alice schițară un mic zâmbet.

Părintele Ambrose se ruga lângă pâlcul de banani. Sutana lui roșie, cu mâneci lungi, sclipea în soarele difuz.

– Sfinte Dumnezeule, distruge-i pe barbari cu focul Sfântului Duh! Sfinte Dumnezeule, luptă alături de noi!

– Dumnezeu luptă alături de Nigeria, spuse Alice. Întotdeauna luptă de partea celor care au mai multe arme.

– Dumnezeu e de partea noastră!

Olanna fu surprinsă de vehemența replicii sale.

Alice păru luată prin surprindere, și, de undeva din spatele casei, Bingo scoase un urlet.

– Cred numai că Dumnezeu luptă de partea celor dreți, adăugă Olanna blând.

Alice alungă cu palma un țânțar.

– Ambrose pretinde că e pastor ca să nu fie înrolat.

– Da, știu. Olanna surâse. Știi biserica aceea ciudată de pe strada Ogui din Enugu? Arată ca unul dintre preoții de acolo.

– Nu sunt de fapt din Enugu. Alice își strânse genunchii la piept. Sunt din Asaba. Am plecat de acolo după ce am terminat liceul pedagogic și m-am dus în Lagos. Acolo am lucrat înainte de război. Am cunoscut un colonel de armată, și după câteva luni m-a cerut de soție, dar nu mi-a spus că era deja însurat și că nevasta lui era în străinătate. Am rămas însărcinată. El a tot amânat momentul când trebuia să mergem în Asaba să îndeplinim toate ritualurile tradiționale. Dar eu îl credeam când spunea că era ocupat și stresat de tot ceea ce se întâmpla în țară. După ce ofițerii ibo au fost omorâți, el a scăpat, și am venit amândoi în Enugu. Eram cu el acolo când soția lui s-a întors, chiar înainte de începutul războiului, și el m-a părăsit. Apoi copilul meu a murit. Pe urmă Enugu a căzut. Așa că acum sunt aici.

– Îmi pare foarte rău.

– Am fost o proastă. I-am crezut toate minciunile.

– Nu spune asta!

– Tu ai noroc. Îi ai pe soțul și pe fetița ta. Nu știu cum reușești să le faci pe toate, să îți ții familia la un loc, și să îi înveți pe copii, și toate celelalte. Aș vrea să fiu ca tine.

Admirația lui Alice o încălzi și o surprinse pe Olanna.

– N-am nimic special, spuse ea.

Părintele Ambrose se înfierbântase.

– Diavole, am să te împușc! Satană, am să te bombardez!

– Cum ați plecat din Nsukka? întrebă Alice. Ați pierdut multe?

– Totul. Am plecat în grabă.

– La fel am pățit și eu în Enugu. Nu știu de ce nu ni se spune nicio dată adevărul, ca să ne putem pregăti din timp. Cei de la Ministerul Informației au circulat cu duba prin tot orașul anunțând că totul era în regulă, că nu erau decât exercițiile de artilerie ale soldaților noștri. Dacă ne-ar fi spus adevărul, mulți dintre noi ar fi fost mai bine pregătiți și n-ar fi pierdut atât de mult.

– Dar ți-ai adus pianul.

Olannei nu-i plăcu felul cum Alice se distanța de „ei“, ca și cum n-ar fi fost de partea lor.

– E singurul lucru pe care l-am luat din Enugu. El mi-a trimis bani și chiar și o furgonetă exact în ziua în care a căzut Enugu. Îl rodea conștiința. Șoferul mi-a spus mai târziu că el și soția lui își duseseră lucrurile în satul natal cu câteva săptămâni înainte. Imaginează-ți!

– Știi unde e acum?

– Nu vreau să știu. Dacă-l mai văd vreodată, *ezi okwu m*, îl omor cu mâinile mele. Alice ridică mâinile ei micuțe. Pentru prima oară vorbea în ibo, și, în dialectul ei de Asaba, unele litere sunau ușor altfel. Numai când mă gândesc la câte am avut de suferit din cauza lui. Am renunțat la slujba din Lagos, mi-am mințit întruna familia și am rupt legăturile cu prietenii care îmi spuneau că nu era un om serios. Se aplecă să cuileagă ceva din nisip. Și nici măcar nu era bun la pat.

– Poftim?

– Sărea pe mine, gema de câteva ori ca un țap, și asta era tot. Alice ridică un deget. Și cu o chestie atâta. Și pe urmă zâmbea fericit, fără să se întrebe măcar o dată dacă avusesem habar când începuse și când terminase. Bărbații! Bărbații sunt jalnici!

– Nu, nu toți. Soțul meu e foarte bun la pat, și are și cu ce.

Olanna ridică pumnul încheștat. Râseră amândouă, și ea simți că între ele se înfiripase o legătură feminină vulgară și nespuse de plăcută.

Olanna îl așteptă pe Odenigbo să se întoarcă, ca să-i povestească despre noua ei prietenie cu Alice, despre ceea ce-i spusese. Voia ca el să vină acasă și s-o tragă spre el, cu forță, așa cum n-o mai făcuse de mult. Dar, când sosi de la barul Tanzania, Odenigbo aduse o pușcă. O pușcă cu două țevi, lungă, neagră și insipidă, zăcea pe pat.

– *Gini bu ife a?* Ce e asta? întrebă Olanna.

– Mi-a dat-o cineva de la minister. E veche. Dar e bine s-o avem, pentru orice eventualitate.

– Nu vreau o pușcă în casă.

– Suntem în război. Sunt puști peste tot.

Odenigbo își scoase pantalonii și-și legă un prosop în jurul mijlocului înainte să-și dea jos cămașa.

– Azi am stat de vorbă cu Alice.

– Alice?

– Vecina care cântă la pian.

– A, da.

El fixa cu privirea draperia care separa patul de restul camerei.

– Arăți obosit, spuse ea.

Voise să spună de fapt: „Arăți trist“. Dacă el ar fi avut o ocupație, ceva de făcut în care să se poată adânci atunci când era copleșit de durere...

– Sunt bine, răspunse el.

– Cred că ar trebui să-i faci o vizită lui Ezeka. Roagă-l să te ajute să te muți în altă parte. Chiar dacă nu e la ministerul tău, trebuie să aibă oareșice influență asupra altor miniștri.

Odenigbo își agăță pantalonii de un cui din perete.

– M-ai auzit? întrebă Olanna.

– Nu vreau să-l rog pe Ezeka.

Ea îi recunoscuse expresia. Era dezamăgit. Ea uitase că aveau idei înalte. Erau oameni principiali; nu cereau favoruri de la prieteni sus-puși.

– Poți sluji mai bine Biafrăi dacă lucrezi undeva unde-ți folosești creierul și talentul, continuă ea.

– Slujesc suficient de bine Biafra la Ministerul Forțelor de Muncă.

Olanna aruncă o privire în jur, la îngrămădeala care domnea în camera – în casa – lor: patul, doi tuberculi de batată, salteaua rezemată de peretele mânjit de murdărie, cutiile și pungile îngrămădite într-un

colț, soba cu petrol pe care o lua la bucătărie numai când era necesar – și simți un acces de repulsie, impulsul s-o ia la goană și să fugă, să fugă, să fugă, până ar fi fost departe de toate astea.

Dormiră unul cu spatele la celălalt. Când ea se trezi, el plecase. Ea pipăi jumătatea de pat pe care dormise el, își trecu mâna peste ea, savură ultimele urme de căldură din cutele cearceafului. Avea să se ducă singură la Ezeka. Avea să-l roage să facă totuși ceva pentru Odenigbo. Ieși din cameră și o luă spre baie, spunând: „Bună dimineată“ și „Ați dormit bine?“ câtorva vecini întâlniți pe verandă. Baby era împreună cu copiii mai mici, strânși lângă banani, ascultându-l pe Papa Oji povestind cum doborâse el un avion în Calabar cu pistolul. Copiii mai mari măturau curtea și cântau.

*Biafra, kunie, buso Nigeria agha,
Anyi emelie ndi awusa,
Ndi na-amaro chukwu,
Tigbue fa, zoghue fa,
Nwelu nwude Gowon.*

Când sfârșiră de cântat, rugăciunile de dimineată ale părintelui Ambrose se auziră și mai tare. „Dumnezeu să-l binecuvânteze pe Excelența Sa! Dumnezeu să dea putere Tanzaniei și Gabonului! Dumnezeu să distrugă Nigeria, și Anglia, și Egiptul, și Algeria, și Rusia! În numele atotputernicului Isus!

Câțiva oameni strigară „Amin!“ din camerele lor. Părintele ridică Biblia, ca și cum ar fi așteptat să cadă pe ea vreun miracol solid din ceruri, și începu să răcnească niște cuvinte ininteligibile: *she baba she baba she baba*.

– Nu mai țipa, părinte, du-te în armată! Cum crezi că ajuți Biafra cu vorbitul tău în limbi? spuse Mama Oji.

Era în fața camerei ei cu fiul ei, care stătea aplecat, cu capul acoperit de o cârpă, peste un lighean din care ieșeau aburi. Când el își sălta capul să ia o gură de aer, Olanna se uită la amestecul de urină, uleiuri, ierburi și Dumnezeu mai știe ce despre care Mama Oji hotărâse că era cura pentru astm.

– I-a fost rău azi-noapte? o întrebă Olanna pe Mama Oji.

Mama Oji ridică din umeri.

– I-a fost, dar nu foarte rău. Se întoarce apoi spre fiul ei. Vrei să te plesnesc înainte s-o inhalezi? De ce o lași să se evapore și să se risipească?

El își aplecă din nou capul peste lighean.

– Dumnezeuule, distruge-i pe Gowon și pe Adekunle!¹ țipă părintele Ambrose.

– Taci din gură și du-te în armată! zise Mama Oji.

Cineva strigă dintr-o cameră:

– Mama Oji, lasă-l în pace pe părintele Ambrose! Mai întâi să se ducă în armată bărbatul tău dezertor!

– Cel puțin el s-a dus! Replica Mamei Oji venise prompt. În timp ce al tău trăiește ca un iepure fricos în pădurea din Ohafia ca să nu-l găsească soldații.

Baby veni de după casă; câinele se târa în urma ei.

– Mami Ola! Bingo poate să vadă spirite. Când latră noaptea înseamnă că vede spirite.

– Nu există spirite, Baby, spuse Olanna.

– Ba da, există.

Pe Olanna o îngrijorau lucrurile pe care Baby le învăța aici.

– Adanna ți-a spus asta?

– Nu, Chukwudi mi-a spus.

– Unde e Adanna?

– Doarme. E bolnavă, spuse Baby și începu să alunge muștele care zburau în roi în jurul capului lui Bingo.

Mama Oji mormăi:

– I-am tot spus Mamei Adanna că fata nu are malarie. Dar ea continuă să-i dea medicamentul ăla care nu-i ajută la nimic. Dacă nimeni nu vrea s-o spună pe față, am s-o spun eu: copilul ăsta are sindromul Harold Wilson, *ho-ha*.

– Sindromul Harold Wilson?

– Kwashiorkor. Copilul are kwashiorkor.

Olanna izbucni în râs. Nu știa că boala fusese botezată după numele prim-ministrului britanic. Dar veselie i se risipi când intră în camera

¹ Benjamin Adekunle (n. 1936), ofițer nigerian, comandantul garnizoanei din Lagos și, pentru o vreme, al celei de a treia divizii de infanterie marină (la înființarea căreia a contribuit în măsură hotărâtoare), cu care a reputat la început numeroase succese împotriva forțelor biafrane. A fost o figură legendară a armatei nigeriene în timpul războiului civil. (n.tr.)

Adannei. Fetița zăcea pe un covor, cu ochii pe jumătate închiși. Olanna îi atinse fața cu podul palmei, ca să vadă dacă nu avea febră, deși știa că nu asta avea să găsească. Ar fi trebuit să-și dea seama mai devreme; Adanna avea burta umflată și pielea de o culoare bolnăvicioasă, mult mai deschisă decât fusese cu numai câteva săptămâni în urmă.

– Malaria asta e foarte încăpățânată, spuse Mama Adanna.

– Are kwashiorkor, murmură Olanna.

– Kwashiorkor, repetă Mama Adanna și se uită la Olanna cu ochi înspăimântați.

– Trebuie să-i dai pește sau lapte.

– Lapte, *kwa*? De unde? întrebă Mama Adanna. Dar aveam antikwash aici aproape. Mi-a spus Mama Obike mai deunăzi. Stai să mă duc să aduc.

– Ce anume?

– Frunze antikwashiorokor, răspunse Mama Adanna, îndreptându-se deja spre ușă.

Olanna fu surprinsă de cât de repede își ridică femeia fusta și se aventură în tufișurile de pe cealaltă margine a drumului. Se întoarse câteva minute mai târziu cu un mănunchi de frunze verzi subțiri.

– O să-i fac chiar acum o mâncare, spuse ea.

– Adanna are nevoie de lapte, afirmă Olanna. Astea n-o să-i vindece boala.

– Las-o în pace pe Mama Adanna. Frunzele astea o să-i facă bine fetei dacă nu sunt fierte prea mult, spuse Mama Oji. Oricum, centrele de ajutoare nu au nimic. Și n-ai auzit că toți copiii din Nnewi au murit după ce au băut lapte de la ajutoare? Barbarii l-au otrăvit.

Olanna o chemă pe Baby, o duse în cameră și o dezbracă.

– Ugwu mi-a făcut deja baie, spuse Baby nedumerită.

– Da, da, iubita mea, încuviință Olanna, examinând-o cu atenție. Pielea ei avea în continuare culoarea întunecată a lemnului de mahon, părul îi era încă negru și, cu toate că slăbise, nu avea burta umflată. Olanna își dori nespuse ca la centrul de ajutoare să fi fost deschis și ca Okoromadu să fi fost încă acolo, dar el se mutase la Orlu după ce Consiliul Mondial al Bisericii dăduse postul lui unuia dintre numeroșii pastori care nu mai aveau parohii.

Mama Adanna fierbea frunzele în bucătărie. Olanna luă o conservă de sardele și puțin lapte praf din cutia pe care le-o trimisese Ezekă și i le dădu.

– Nu spune nimănui că le ai de la mine. Dă-i Adannei câte puțin.

Mama Adanna o apucă pe Olanna de braț.

– Mulțumesc, mulțumesc mult de tot. N-am să spun la nimeni.

Dar spuse, pentru că, în timp ce Olanna pleca spre biroul profesorului Ezekă, ceva mai târziu, Mama Oji strigă:

– Fiul meu are astm, și laptele nu i-ar strica deloc!

Olanna o ignoră.

Merse pe jos până la șoseaua principală și se postă sub un copac. De fiecare dată când trecea un automobil, Olanna îi făcea semn șoferului. Un soldat cu o mașină ruginită opri s-o ia. Olanna îi văzu pofta animalică din ochi încă înainte să se urce lângă el, așa că își exageră accentul englezesc, știind sigur că el nu înțelegea tot ce spunea, vorbi tot drumul despre cauză și spuse că mașina și șoferul ei erau la mecanic. El vorbi foarte puțin până când o lăsă lângă clădirea ministerului. Nu știa cine ar fi putut fi sau pe cine putea să cunoască.

Secretara cu o față ca de uliu a profesorului Ezekă o măsură încet pe Olanna, de la peruca atent periată la pantofi, și spuse:

– Domnul ministru nu e în birou!

– Atunci sunați-l imediat și spuneți-i că îl aștept. Mă numesc Olanna Ozobia.

Secretara păru surprinsă.

– Poftim?

– E nevoie să repet? întrebă Olanna. Sunt sigură că domnul ministru va vrea să știe că sunt aici. Unde să-l aștept până îl sunați?

Secretarea se holbă la ea, și Olanna îi întoarse privirea, insistentă. Apoi femeia îi făcu semn spre un scaun și luă telefonul în mână. Jumătate de oră mai târziu, șoferul profesorului veni s-o ia la el acasă, într-o clădire ascunsă pe un drum de țară.

– Credeam că un personaj important ca dumneavoastră locuiește într-o rezervație guvernamentală, domnule profesor, spuse Olanna după ce-l salută.

– O, nu, cu siguranță nu. E o țintă prea vizibilă pentru bombardiere.

Profesorul era același. Sentimentul pedant de superioritate îi răsună neschimbat în voce în timp ce o pofti să intre și o rugă să-l aștepte până când își termina treaba în birou.

Olanna o văzuse arareori pe doamna Ezekă la Nsukka; era timidă și foarte puțin școlită, genul de soție pe care i-o găsiseră femeile din sat, îi spusese Odenigbo. Așa că se strădui să-și ascundă surpriza când doamna Ezekă intră în sufrageria spațioasă și veni s-o îmbrățișeze de două ori.

– Ce mă bucur să văd prieteni vechi! În vremea din urmă nu ne întâlnim decât cu persoane oficiale, azi la nu știu ce instituție guvernamentală, mâine la alta. Medalionul de aur al doamnei Ezekă atârna de un lanț lung la gât. Pamela! Vino și spune bună ziua doamnei.

Fetița care se apropie cu o păpușă în mână era mai mare ca Baby, părea de vreo opt ani. Avea obrajii bucălați ai mamei sale și fundițe roz de satin în păr.

– Bună ziua, spuse ea. Își dezbrăca păpușa, chinuindu-se să-i scoată fusta de pe trupul de plastic.

– Ce mai faci? întrebă Olanna.

– Bine, mulțumesc.

Olanna se afundă într-o canapea roșie de pluș. O căsuță de păpuși cu farfurioare și ceșcuțe minuscule, delicate, era așezată pe măsuta de cafea.

– Ce vrei să bei? întrebă voioasă doamna Ezekă. Îmi amintesc că lui Odenigbo îi plăcea coniacul. Avem un coniac foarte bun.

Olanna se uită la doamna Ezekă. N-avea cum să-și aducă aminte ce bea Odenigbo pentru că nu venise niciodată în vizită seara, cu soțul ei.

– Aș vrea doar niște apă rece, te rog, spuse ea.

– Numai apă? întrebă doamna Ezekă. În orice caz, putem bea altceva după prânz. Servitor!

Servitorul apărură imediat, ca și cum ar fi stat chiar lângă ușă.

– Adu apă rece și cola, spuse doamna Ezekă.

Pamela începu să bâzâie. Trăgea încă de hainele păpușii.

– Hai, lasă-mă să le scot eu, spuse doamna Ezekă. Se întoarse spre Olanna. E atât de agitată. Ar fi trebuit să plecăm în străinătate săptămâna trecută. Cele două fete mai mari au plecat deja. Excelența Sa ne-a dat permise acum nici nu mai știu cât timp. Trebuia să plecăm cu un avion de ajutoare, dar n-a aterizat nici unul. Spun că sunt prea

multe bombardiere nigeriene. Îți poți imagina? Ieri am așteptat în Uli, în clădirea aceea nefinalizată pe care ei o numesc terminal, mai bine de două ore, și n-a aterizat nici un avion. Dar sper să reușim să plecăm duminică. O să zburăm până în Gabon, și de acolo în Anglia – cu pașapoartele nigeriene, bineînțeles! Englezii refuză să recunoască Biafra!

Râsul ei o umplu pe Olanna de un resentiment subțire și dureros ca o înțepătură de ac.

Servitorul aduse apa pe o tavă de argint.

– Ești sigur că apa e suficient de rece? întrebă doamna Ezekă. Ai pus-o în frigiderul cel nou sau în cel vechi?

– În cel nou, doamnă, așa cum mi-ai spus.

– Vrei puțină prăjitură, Olanna? întrebă doamna Ezekă după ce servitorul plecă. E făcută azi.

– Nu, mulțumesc.

Profesorul Ezekă intră în sufragerie ținând în mână niște dosare.

– Numai atâta vrei să bei? Apă?

– Aveți o casă suprarrealistă, observă Olanna.

– Ce cuvânt, suprarcalistă, zise profesorul Ezekă.

– Odenigbo e foarte nefericit la ministerul lui. N-ai putea să-l ajuți să se mute în altă parte? Cuvintele îi ieșiră lent din gură, și Olanna își dădu seama cât de mult ura să adreseze o asemenea rugămintă, cât de mult își dorea să încheie vizita și să plece din casa aceasta cu covorul ei roșu și cu canapelele roșii asortate, și cu televizorul, și cu aroma de fructe a parfumului doamnei Ezekă.

– Lucrurile stau prost acum, chiar foarte prost, spuse profesorul Ezekă. Toată lumea vrea câte ceva. Se așeză, își puse dosarele în poală și-și încrucișă picioarele. Dar am să văd ce pot face.

– Mulțumesc, zise Olanna.

Și mulțumim încă o dată pentru mâncare.

– Ia puțină prăjitură, o îndemnă doamna Ezekă.

– Nu, nu vreau prăjitură.

– Poate după prânz.

Olanna se ridică.

Nu pot să rămân la prânz. Trebuie să plec. Le predau câtorva copii din curte, și le-am spus să vină într-o oră.

– O, ce drăguț, spuse doamna Ezekia, conducând-o la ușă. Dacă n-aș fi plecat atât de curând, am fi putut să facem și noi ceva împreună, ca să contribuim la victorie.

Olanna se forță să zâmbească.

– Șoferul o să te ducă înapoi, spuse profesorul Ezekia.

– Mulțumesc, răspunse Olanna.

Înainte de a urca în mașină, doamna Ezekia o rugă să vină în spaatele curții să vadă noul buncăr pe care îl înălțase soțul ei; era o construcție solidă, din beton.

– Imaginează-ți în ce hal ne-au adus barbarii ăștia. Eu și Pamela dormim uneori aici când sunt bombardamente, spuse doamna Ezekia. Dar o să supraviețuim.

– Da, murmură Olanna, și se uită la podeaua netedă și la cele două paturi.

Era o cameră subterană mobilată.

Când se întoarse acasă, o găsi pe Baby plângând. Din nas îi curgea un firicel de muci.

– L-au mâncat pe Bingo, spuse Baby.

– Poftim?

– Mami lui Adanna l-a mâncat pe Bingo.

– Ugwu, ce s-a întâmplat? întrebă Olanna, luând-o pe Baby în brațe.

Ugwu ridică din umeri.

– Așa zic oamenii din curte. Mama Adanna l-a luat la plimbare ceva mai devreme și nu zice nimic când oamenii o întreabă unde e. Și tocmai a fiert supă cu carne.

Olanna o liniști pe Baby, îi șterse ochii și nasul și se gândi o clipă la câinele acela cu capul plin de bube.

Kainene veni în toiul unei după-amiezi fierbinți. Olanna era în bucătărie, înmuind în apă câțiva tuberculi de manioc, când Mama Oji o strigă:

– O femeie într-o mașină te caută!

Olanna se repezi afară și se opri când își văzu sora stând lângă pâlcul de banani. Arăta elegantă într-o rochie bej lungă până la genunchi.

– Kainene!

Olanna întinse brațele doar puțin, nesigură, și Kainene făcu un pas înainte; se îmbrățișară scurt, abia atingându-se, apoi Kainene se dădu înapoi.

– Am fost la vechea voastră locuință, și cineva mi-a spus să vin aici.

– Proprietarul ne-a dat afară, nu eram parteneri buni de afaceri.

Olanna râse de gluma ei jalnică, dar Kainene nu. Kainene se uita prin cameră. Olanna își dori nespuse ca sora ei să fi venit când se aflau încă în cealaltă locuință. Ar fi vrut să nu se simtă atât de dureros de stânjenită.

– Intră și ia loc.

Olanna trase banca de pe terasă în cameră, și Kainene o examină precaută înainte să stea jos și să-și așeze mâinile pe geanta de piele care avea aceeași nuanță pământie ca peruca ei coafată. Olanna ridică draperia, se așază pe pat și-și netezi rochia. Nu se uitau una la alta. Tăcerea mustea de lucruri nespuse.

– Și ce-ai mai făcut? întrebă Olanna, în cele din urmă.

– Lucrurile au mers bine până când a căzut Port Harcourt. Făceam livrări pentru armată și aveam permis să import batog. Acum stau în Orlu, mă ocup de o tabără de refugiați de acolo.

– Aha.

– Mă condamni cumva că am profitat de pe urma războiului? Cineva trebuia să importe și batogul. Kainene ridică din sprâncene; și le desenase cu creionul în două arce subțiri, fluide. Mulți furnizori au fost plătiți și n-au livrat nimic. Eu cel puțin am livrat.

– Nu, nu mă gândeam deloc la asta.

– Ba te gândeam.

Olanna își feri privirea. Prea multe gânduri i se învârtebeau în cap.

– Am fost atât de îngrijorată când a căzut Port Harcourt. Ți-am trimis mesaje.

– Am primit scrisoarea pe care i-ai trimis-o lui Madu. Kainene își rearanjă bretelele genții. Spuneai că predai. Mai e valabil? Contribuția ta nobilă la câștigarea războiului?

– Școala a fost transformată în tabără de refugiați. Uneori le mai predau câte ceva copiilor din curte.

– Și ce face revoluționarul tău soț?

– Lucrează tot la Ministerul Forțelor de Muncă.

– N-ai o poză de la nuntă.

– A fost un raid aerian în timpul mesei. Fotograful și-a trântit camera la pământ.

Kainene dădu din cap, ca și cum nu era cazul să simtă nici un fel de compasiune la auzul acestor vești. Își deschise geanta.

– Am venit să-ți aduc asta. Mama mi-a trimis-o printr-un ziarist englez.

Olanna luă plicul în mână, nesigură dacă să-l deschidă în fața lui Kainene.

– Ți-am adus și două rochițe pentru Baby, spuse Kainene și făcu semn spre geanta pe care o pusese pe podea. O femeie care venise din São Tomé avea de vânzare niște haine de bună calitate pentru copii.

– Ai cumpărat haine pentru Baby?

– Șocant, într-adevăr. Și e timpul să o numești pe fetiță Chiamaka. M-am săturat de Baby.

Olanna râse.

Nu-i venea să creadă că sora ei ședea în fața ei, că venise s-o viziteze, că îi adusese hăinuțe pentru copil.

– Vrei puțină apă? N-avem altceva.

– Nu, mulțumesc. Kainene se ridică și se duse până la peretele de care era sprijinită salteaua, apoi se întoarse și se așează. Nu-l știai pe servitorul meu Ikejide, nu?

– Nu e cel pe care Maxwell îl adusese din satul lui?

– Ba da. Kainene se ridică din nou. A fost ucis în Port Harcourt. Era un bombardament, și o bucată de șrapnel i-a tăiat capul, complet, iar trupul lui a continuat să alerge. Corpul alerga, dar fără cap.

– Oh, Dumnezeuule.

– L-am văzut.

Olanna se ridică, se așează lângă Kainene pe bancă și-și puse un braț pe după ea. Kainene mirosea a acasă. Nici una nu spusese nimic o vreme.

– M-am gândit să schimb eu banii pentru tine, zise Kainene. Dar poți să-i schimbi la bancă și pe urmă să-i depui, nu?

– N-ai văzut craterele de obuz din jurul băncii? Îmi țin banii sub pat.

– Ai grijă să nu intre gândacii la ei. În vremurile astea o duc și ei mai greu.

Kainene se sprijini de Olanna și apoi, ca și cum și-ar fi amintit ceva deodată, se ridică și-și îndreptă rochia; Olanna simți tristețea tulbure a cuiva căruia îi era dor de o persoană aflată lângă el.

– Doamne! Nu mi-am dat seama cât timp a trecut, spuse Kainene.

– O să mai vii?

Urmă o pauză, apoi Kainene zise:

– Stau mai toată ziua în tabăra de refugiați. Poate vrei tu să vii în vizită.

Scotoci după o bucățică de hârtie în geantă și scrise pe ea toate detaliile.

– Da, o să vii. O să vin miercurea viitoare.

– Cu mașina?

– Nu. Din cauza soldaților. Și oricum n-avem niciodată prea multă benzină.

– Transmite-i salutări revoluționarului din partea mea.

Kainene se urcă în mașină și porni motorul.

– Numerele tale de înmatriculare sunt neobișnuite, observă Olanna, uitându-se la literele VIG înscrise înaintea cifrelor.

– Am plătit în plus ca să-mi ștampilez patriotismul pe mașină. Vigilență! Kainene ridică sprâncenele și o mână înainte să plece. Olanna privi cum mașina Peugeot 404 dispărea pe drum și rămase acolo un timp, simțindu-se de parcă ar fi înghițit o scânteie de lumină.

Miercuri, sosi devreme la casa din Orlu. Harrison deschise ușa și se holbă la ea, atât de uimit, încă păru să-și fi uitat plecăciunea obișnuită.

– Doamnă, bună dimineața! Nu v-am văzut de mult!

– Ce mai faci, Harrison?

– Bine, doamnă, spuse el și se înclină, în sfârșit.

Olanna se așeză pe una din cele două canapele din sufrageria luminoasă, dar aproape goală. Ferestrele erau larg deschise. Un radio răsună de undeva dintr-o cameră, și, când auzi pași apropiindu-se, Olanna se forță să pară relaxată, neștiind prea bine ce ar fi trebuit să-i spună lui Richard. Dar era Kainene, într-o rochie neagră șifonată, ținându-și peruca în mână.

– *Ejima m*, spuse ea, îmbrățișând-o pe Olanna. Se ținură strâns, lipindu-și corpurile calde unul de altul. Speram să vii la timp ca să

putem merge mai întâi la centrul de cercetări și abia apoi în tabăra de refugiați. Vrei niște orez? Nici nu mi-am dat seama de cât timp nu mai mâncasem orez până când cei de la ajutoare nu mi-au dat o pungă săptămână trecută.

– Nu, nu acum.

Olanna ar fi vrut să-și țină sora mai mult în brațe, să adulmece mirosul acela familiar de acasă.

– Ascultam posturile de radio nigeriene. Lagos zice că am luat ca mercenari soldați chinezi, iar Kaduna – că toate femeile ibo merită să fie violate, spuse Kainene. Au o imaginație impresionantă.

– Eu nu le ascult niciodată.

– A, eu ascult mai mult Radio Lagos și Radio Kaduna decât Radio Biafra. Trebuie să-ți ții dușmanul aproape.

Harrison intră și se înclină.

– Doamnă? Să aduc ceva de băut?

– După cum continuă să se poarte Harrison, ai zice că avem o pivniță plină cu sticle în casa asta neterminată de la capătul lumii, mormăi Kainene, pieptănându-și peruca cu degetele.

– Doamnă?

– Nu, Harrison, nu aduce nimic de băut. Plecăm. Nu uita, dejunul pentru două persoane.

– Da, doamnă.

Olanna se întrebă unde era Richard.

– Harrison e cel mai pretențios țăran pe care l-am văzut vreodată, spuse Kainene în timp ce pornea mașina. Știu că ție nu-ți place cuvântul „țăran“

– Nu.

– Dar el chiar e țăran.

– Toți suntem.

– Chiar așa? E genul de afirmație pe care ar face-o Richard.

Olanna își simți brusc gâtul uscat.

Kainene o privi scurt.

– Richard a plecat foarte devreme astăzi. Săptămâna viitoare se duce în Gabon să viziteze centrul pentru kwashiorkor și a spus că azi strebuie să meargă să aranjeze toate detaliile. Dar cred că a plecat atât de devreme pentru că s-ar fi simțit prost să te vadă.

– Oh.

Olanna strânse din buze.

Kainene conducea cu o supremă siguranță de sine, ocolind găurile de pe drum, palmierii rămași fără frunze, trecând pe lângă un soldat slăbănog care trăgea de sfoară o capră și mai jigărită.

– Visezi câteodată capul copilului din vasul acela? întrebă ea.

Olanna se uită afară pe fereastră și-și aminti liniile piezișe care se încrucișau pe vas, albul inexpresiv al ochilor fetei.

– Nu-mi țin minte visele.

– Bunicul obișnuia să spună despre greutatea prin care trecuse: „Nu m-a omorât, m-a făcut mai înțelept“ *O gbur m egbu, o mee ka m malu ife*.

– Da, țin minte.

– Există lucruri care sunt atât de greu de iertat, încât fac ca altele să devină ușor pardonabile, spuse Kainene.

Urmă o pauză. În interiorul Olannei, ceva de mult osificat se trezi din nou la viață.

– Înțelegi ce vreau să spun? întrebă Kainene.

– Da.

La centrul de cercetări, Kainene parcă sub un copac, și Olanna rămase în mașină. Kainene se întoarse în grabă câteva momente mai târziu.

– Bărbatul cu care am treabă nu e aici, spuse ea și porni motorul.

Olanna nu mai spuse nimic până când ajunseră la tabăra de refugiați. Înainte de război fusese o școală primară. Clădirea arăta învechită, jupuită de cea mai mare parte a vopselei cândva albe. Câțiva refugiați care stăteau afară se opriră să se holbeze la Olanna și să-i spună *nno* lui Kainene. Un preot tânăr, subțirel, într-o sutană decolorată, se apropie de mașină.

– Părinte Marcel, ea e sora mea geamănă, Olanna, spuse Kainene. Preotul păru surprins.

– Bine ați venit, zise el, și apoi adăugă, inutil: Nu sunteți identice.

Stătură sub un copac-flacără¹, și preotul îi spuse lui Kainene că sacul cu pește fusese livrat, că Crucea Roșie suspendase într-adevăr zborurile cu ajutoare, că Inatimi venise mai devreme cu cineva din

¹ *Spathodea campanulata*, arbore ornamental originar de la tropice, cu flori mari, roșii-sângerii sau oranj intens. (n.tr.)

Organizația Luptătorilor pentru Libertate din Biafra și spuseseră că avca să se întoarcă mai târziu. Olanna o urmări pe Kainene vorbind. Nu înțelese prea multe din ceea ce spunea, pentru că se gândea numai la cât de nestrămutată era siguranța de sine a lui Kainene.

– Hai să facem un tur, îi spuse Kainene Olannei după ce părintele Marcel se îndepărtă. Eu încep întotdeauna cu buncărul. Îi arată Olannei buncărul, o groapă săpată grosolan și acoperită cu bușteni, apoi o porni spre clădirea de la capătul celălalt al curții. Și acum, spre Locul cel Fără de Întoarcere.

Olanna o urmă. Mirosul o izbi la prima ușă. Îi coborî imediat în stomac, întorcându-i-l pe dos, răscolind batata fiartă pe care o mâncase la micul dejun.

Kainene o privea.

– Nu trebuie să intri dacă nu vrei.

– Vreau, spuse Olanna, pentru că simți că așa trebuia. De fapt, nu voia. Nu știa de la ce venea mirosul acela, care devenea însă tot mai intens. Olanna aproape că putea să-l vadă, un norișor maroniu, fetid. Se simți amețită. Intrară în prima sală de clasă. Aproximativ douăsprezece persoane zăceau întinse pe paturi de bambus, pe covorașe, pe podea. Nici unul nu făcea vreun gest să-și alunge de pe trup muștele grase. Singurele mișcări pe care Olanna le observă erau ale unui copil de lângă ușă, care își încrucișa și își desfăcea brațele întruna. Oasele i se vedeau clar prin piele și brațele încrucișate îi stăteau plate peste piept, într-un fel care ar fi fost imposibil dacă ar fi avut măcar un pic de carne sub piele. Kainene aruncă o privire rapidă prin cameră, și apoi se întoarse spre ușă. Afară, Olanna trase cu disperare aer în piept. În a doua sală de clasă, simți că până și aerul dinăuntru ei devenea pestilențial, și vru să-și strângă nările cu degetele, ca să oprească amestecul aerului dinăuntru cu cel din afara trupului ei. O mamă ședea pe podea cu doi copii întinși alături. Olanna nu-și dădu seama câți ani aveau. Erau dezbrăcați; burțile transformate în niște mingi umflate nu le-ar fi încăput oricum în nici o bluză. Fesele și pieptul le erau scofâlcite, numai falduri de piele încrețită. Pe cap aveau smocuri izolate de păr roșu. Privirea Olannei întâlni căutătura fixă a mamei lor, și Olanna își feri repede ochii. Își îndepărtă o muscă de pe față și se gândi cât de bine hrânite arătau toate muștele aici, cât de vioaie, de radioase.

– Femeia aceea e moartă. Trebuie s-o scoatem de aici, spuse Kainene.

– Nu! Țâșni din gura Olannei, pentru că femeia cu privirea fixă nu putea fi moartă.

Dar Kainene se referise la o altă femeie, care zăcea cu fața pe po-dea, cu un copilaș slab agățat de spatele ei. Kainene se apropie de ea și smulse copilașul de acolo. Ieși din clădire și strigă:

– Părinte! Părinte, unul la înmormântat!

Apoi se așază pe scările din fața intrării și luă copilul în brațe. Bebelușul ar fi trebuit să plângă. Kainene încercă să-i vâre în gură o tabletă moale, de culoarea drojdiei.

– Ce este? întrebă Olanna.

– Tabletă cu proteine. O să-ți dau câteva pentru Chiamaka. Au un gust oribil. Am reușit să-i conving pe cei de la Crucea Roșie să-mi dea câteva săptămâna trecută. Nu avem destule, bineînțeles, așa că le păstrez pentru copii. Dacă le-aș da majorității celor de aici, n-ar avea nici un efect. Dar poate vor avea pentru bebelușul ăsta. Poate.

– Câți mor pe zi? întrebă Olanna.

Kainene se uită în jos spre copil.

– Mama lui era dintr-un sat care a fost ocupat foarte devreme. Au stat în vreo cinci tabere de refugiați până au venit aici.

– Câți mor pe zi? întrebă din nou Olanna.

Dar Kainene nu răspunse. Bebelușul scoase în sfârșit un scâncet subțire, și Kainene îi vârî pastila făinoasă în gurița deschisă. Olanna privi cum părintele Marcel și un alt bărbat o cărau afară, către spatele clădirii, pe femeia moartă, ținând-o de glezne și de încheieturile mâinilor.

– Uneori îi urăsc, spuse Kainene.

– Pe barbari.

– Nu, pe ei. Kainene arată cu degetul înapoi spre sală. Îi urăsc pentru că mor.

Luă copilul înăuntru și îl dădu unei alte femei, o rudă a celei moarte, al cărei trup osos tremura; pentru că ochii îi erau uscați, Olannei îi trebuiră câteva clipe să-și dea seama că femeia plângea, ținând copilul strâns la pieptul aproape neted, scobit.

Mai târziu, în timp ce mergeau spre mașină, Kainene își strecură mâna în mâna Olannei.

Ugwu știa că povestea părintelui Ambrose era implauzibilă, că niște oameni de la o fundație din străinătate așezaseră o masă la capătul străzii St John și ofereau ouă fierte și sticle cu apă de la frigider oricui trecea pe acolo. Știa, de asemenea, că nu trebuia să iasă din curte; își amintea clar avertizările Olannei. Dar era plictisit. Era îngrozitor de cald, și Ugwu ura gustul de cenușă al apei păstrate într-un vas de ceramică în spatele clădirii. Tânjea după apă, după orice răcit la frigider. Iar povestea putea foarte bine să fie adevărată; orice era posibil. Baby se juca în curte cu Adanna, și el putea să o ia pe scurtătură, și s-ar fi întors înainte ca ea să observe măcar că plecase.

Tocmai dăduse colțul după biserica Sfântul Ioan, când văzu, mai departe pe stradă, un grup de bărbați care stăteau în picioare, aliniați, cu mâinile la ceafă. Cei doi soldați care îi flancau erau foarte înalți, și unul din ei îi ținea în bătaia puștii. Ugwu se opri. Soldatul cu arma începu să strige ceva și fugi spre el. Lui Ugwu îi sări inima din piept; se uită la deșisul de pe marginea drumului, dar era prea subțire ca să se ascundă în el. Se uită înapoi – strada se întindea pustie și nesfârșită; nimic nu-i putea oferi adăpost. Se răsuci și se repezi în curtea bisericii. Un preot mai în vârstă, cu o sutană albă, stătea în vârful scărilor la intrarea principală. Ugwu se năpusti în sus, ușurat, pentru că soldatul n-avea să intre în biserică să-l ia. Trase de ușă, dar aceasta era încuiată.

– *Biko*, părinte, vă rog, dați-mi drumul, imploră el.

Preotul clătină din cap.

– Și cei care sunt încorporați acum sunt tot copiii lui Dumnezeu.

– Vă rog, vă rog.

Ugwu scutură ușa.

– Dumnezeu are să te binecuvânteze, spuse preotul.

– Deschide ușa! țipă Ugwu.

Preotul clătină din cap și se dădu înapoi.

Soldatul năvăli în curtea bisericii.

– Stai sau trag!

Ugwu rămase pe loc, ținându-l cu privirea, cu mintea goală.

– Știi cum mă cheamă? strigă soldatul. Ucide și Fugi! Era prea înalt pentru pantalonii uzați care i se opreau mult deasupra ghetelor negre. Scurpă pe pământ și-l trase pe Ugwu de mână. Civil nenorocit! Vino după mine!

Ugwu se împletici în urma lui. În spatele lor, preotul spuse:

– Dumnezeu să binecuvânteze Biafra!

Ugwu nu se uită la chipurile celorlalți bărbați când se așează la rând și-și puse mâinile la ceafă. Visa; nu putea fi decât un vis. Un câine lătra de undeva din apropiere. Ucide și Fugi țipă ceva la unul dintre bărbați, apăsă pe cocoșul puștii și trase în aer. Câteva femei se strânseseră la mică distanță, și una dintre ele vorbea cu colegul lui Ucide și Fugi. La început, spuse ceva cu o voce înceată, rugătoare, dar apoi ridică glasul și începu să gesticuleze violent.

– Nu vedeți că nu vorbește bine? E un idiot! Cum o să țină în mână o pușcă?

Ucide și Fugi îi legă pe bărbați în perechi, cu mâinile la spate și funia întinsă între ei. Bărbatul de care era legat Ugwu smuci frânghia ca și cum ar fi vrut să vadă cât era de solidă, și Ugwu aproape se dezechilibră.

– Ugwu!

Vocea venise din grupul de femei. Ugwu se întoarse. Doamna Muokelu îl privea cu ochi uluiți. El dădu din cap spre ea, într-un fel care speră că părea politicos, pentru că nu putea să-și asume riscul de a vorbi. Ea o luă ezitant la fugă în josul străzii, și el o urmări cum pleca, dezamăgit și totuși neștiind prea bine ce aștepta de la ea.

– Pregătiți-vă de plecare! strigă Ucide și Fugi.

Ridică privirea, văzu un băiat la capătul străzii și fugi după el. Camaradul lui își îndreptă pușca spre șirul de bărbați.

– Oricine fuge, îl împușc.

Ucide și Fugi se întoarse cu băiatul mergând în fața sa.

– Gura! țipă el în timp ce-i lega băiatului mâinile la spate. Mișcați-vă! Duba noastră e pe cealaltă stradă!

Tocmai începuseră să meargă, poticniți, în timp ce Ucide și Fugi răcnea: „*Lep! Ai! “!*”, când Ugwu o zări pe Olanna. Mergea repede, alarmată. Pe cap avea peruca, pe care o purta arareori în vremea din urmă, și se vedea că și-o pusese în grabă, pentru că era aplecată pe o parte. Surâse și-i făcu semn lui Ucide și Fugi, care strigă:

– Stop!

Se apropie de ea. Discutară cu spatele la grupul de bărbați, și, câteva momente mai târziu, Ucide și Fugi se întoarse și rupse cu pușca sfoara cu care erau legate mâinile lui Ugwu.

– Băiatul e deja în slujba patriei. Noi îi căutăm numai pe civilii care n-au nici o ocupație, îi strigă el celui alt soldat, care dădu din cap.

Ugwu se simți amețit de ușurare. Își frecă încheieturile. Olanna nu-i spuse nici un cuvânt în timp ce mergeau spre casă, și el îi percepu furia tăcută numai în violența cu care ea descuie și deschise ușa.

– Îmi pare rău, doamnă, spuse el.

– Ești atât de imbecil încât nu meriți norocul pe care l-ai avut, spuse ea. I-am dat soldatului toți banii pe care îi aveam. Acum tu ai să scoți bani cu care să-mi hrănesc copilul, ai înțeles?

– Iertați-mă, doamnă, spuse el din nou.

Ea îi vorbi puțin în zilele următoare. Îi prepară singură mâncare lui Baby, ca și cum nu mai avea încredere în el. Îi răspundea la salut cu câte o înclinare rece din cap. Și Ugwu se trezea mai devreme ca să aducă apă, și freca podeaua camerei mai tare, și aștepta să-i câștige înapoi prietenia.

În cele din urmă, reuși cu ajutorul unei șopârle prăjite. Asta se întâmplă în dimineața când Olanna și Baby se pregăteau să plece la Orlu să o viziteze pe Kainene. O vânzătoare ambulantă intră în curte cu o tavă emailată învelită în ziare, ținând o șopârlă maronie înfiptă într-un băț și intonând: *Mme mme suya! Mme mme suya!*

– Vreau și eu puțin, Mamí Ola, te rog, repetă Baby.

Olanna o ignoră și continuă să se pieptene. Părintele Ambrose ieșise din camera lui și se târguia cu vânzătoarea.

¹ Stâng! Drept! (în dialectul pidgin din Nigeria, după cuvintele englezești *Left! Right!*) (n.tr.)

– Vreau și eu, Mami Ola, repetă Baby.

– Chestiile alea nu sunt bune pentru tine, spuse Olanna.

Părintele Ambrose se întoarse în camera sa cu un pachetel învelit în ziare.

– Părintele a cumpărat, spuse Baby.

– Dar noi nu cumpărăm.

Baby începu să plângă. Olanna se întoarse și se uită la Ugwu exasperată, și deodată amândoi zâmbiră: Baby plângea ca să fie lăsată să mănânce o șopârlă.

– Ce mănâncă șopârlele, Baby? întrebă Ugwu.

– Furnici, mormăi Baby.

– Dacă mănânci șopârle, toate furnicile pe care ele le-au mâncat o să iasă afară în stomacul tău și o să te ciupească, spuse Ugwu calm.

Baby clipi. Îl privi o vreme, ca și cum nu se hotăra dacă să-l creadă sau nu, apoi își șterse lacrimile.

În ziua în care Olanna și Baby plecară pentru o săptămână la Kainene în Orlu, stăpânul se întoarse de la slujbă mai devreme decât de obicei și nu se duse la barul Tanzania; Ugwu speră că absența lor îl scoase din hăul în care se afundase de când murise mama lui. Se așeză pe verandă, ascultând radioul. Fu surprins s-o vadă pe Alice oprindu-se în fața camerei lor când se duse la baie. Crezu că stăpânul avea să-i răspundă în felul lui scurt și distant și că ea urma să se întoarcă la pianul ei. Dar cei doi vorbiră aproape șoptit, așa încât Ugwu nu auzi mai nimic; din când în când răsună doar chicotitul ei. A doua zi, Alice se așeză pe bancă lângă stăpân. Apoi rămase acolo până când toată lumea din curte adormi. Apoi, câteva zile mai târziu, Ugwu veni din curtea din spate și găsi veranda goală și ușa camerei închisă. Stomacul i se strânse dureros; amintirea zilelor cu Amala îi lăsase un nod în gât. Alice era altfel. Avea o mină voită de copiliță care lui Ugwu i se părea suspectă. Își dădea seama că ea n-ar fi avut nevoie de nici un leac de la *dibia* ca să-l ispitească pe stăpân; erau suficiente pielea aceea palidă și aerul ei de fință neajutorată. Ugwu se duse până la pâlcul de banani și se întoarse, apoi se apropie de ușă și bătu tare. Era hotărât să-i oprească, să oprească ceea ce se petrecea. Auzi zgomot înăuntru. Bătu din nou. Și din nou.

– Da?

Voccea stăpânului răsună amețită.

– Sunt eu, domnule. Voiam să vă întreb dacă pot să iau soba cu petrol, domnule.

După ce lua soba, urma a se preface că a uitat ceașca de *garri*, ultima bucată de batată, polonicul. Era gata să simuleze o criză, un acces de epilepsie, orice l-ar fi împiedicat pe stăpân să continue ceea ce făcea cu femeia aceea. Stăpânul deschise ușa după câteva minute lungi. Își scosese ochelarii și avea ochii umflați.

– Domnule, spuse Ugwu uitându-se peste umărul lui. Camera era goală. Sunteți bine, domnule?

– Bineînțeles că nu sunt bine, prostule, spuse stăpânul, uitându-se fix la perechea de papuci de pe podea.

Părea pierdut în gânduri. Ugwu așteptă. Stăpânul oftă.

– Profesorul Ekwenugo mergea cu echipa lui să pună mine. Au trecut cu mașina peste niște gropi de pe drum, și minele au explodat.

– Minele au explodat?

– Ekwenugo a fost aruncat în aer. E mort.

„Aruncat în aer“ răsună în capul lui Ugwu ca un clopot.

Stăpânul se dădu înapoi.

– Ia soba!

Ugwu intră și luă soba de care nu avea nevoie și se gândi la unghia lungă și ascuțită a profesorului Ekwenugo. „Aruncat în aer.“ Profesorul Ekwenugo fusese întotdeauna dovada că Biafra avea să triumfe, cu toate poveștile lui despre rachete, și mașini blindate, și carburanți făcuți din nimic. Oare părțile corpului său fuseseră arse, ca niște lemne de foc, sau mai puteau fi recunoscute? Oare fusese sfărâmat în bucățele mici, ca fărâmele unei frunze uscate de armatan? „Aruncat în aer.“

Stăpânul plecă imediat după aceea spre barul Tanzania. Ugwu își puse pantalonii cei buni și o luă repede spre casa lui Eberechi. Părea lucrul cel mai natural, singurul lucru pe care putea să-l facă. Refuză să se gândească la cât de supărată avea să fie Olanna dacă Mama Oji îi spunea că ieșise din curte sau la care ar putea fi reacția lui Eberechi, dacă îl va ignora, sau îl va primi cu căldură, sau va țipa la el. Trebuia s-o vadă.

Ea ședea singură pe verandă, îmbrăcată în fusta aceea strâmtă care-i scotea în evidență fundul, dar își schimbase tunsoarea, avea părul tăiat scurt, ca o aură în jurul capului, nu împletit cu fir.

– Ugwu! spuse ea, surprinsă, și se ridică.

– Te-ai tuns.

– Crezi că mai găsesc fir pe undeva, ca să nu mai vorbim de bani să cumpăr?

– Îți stă bine, spuse el.

Ea ridică din umeri.

– Ar fi trebuit să vin mai demult, zise el. N-ar fi trebuit niciodată să înceteze să-i vorbească din cauza unui ofițer de armată pe care nu-l cunoștea. Iartă-mă. *Gbaghalu*.

Se uită unul la altul, și ea întinse mâna și-l ciupi de pielea de pe gât. El îi dădu ușor peste mână, în joacă, și apoi i-o ținu strânsă. Nu-i dădu drumul când se așezară pe trepte, și ea îi povesti cum cei care închiriau fosta locuință a stăpânului erau oameni răi, cum băieții de pe stradă se ascundeau în acoperiș când veneau soldații cu arcanul, cum ultimul raid aerian lăsase în peretele casei lor o gaură prin care intrau șobolani.

În cele din urmă, Ugwu îi spuse că profesorul Ekwenugo murise.

– Îți amintești că ți-am povestit despre el? Cel care făcea parte din Grupul Oamenilor de Știință, care proiecta lucruri extraordinare, spuse el.

– Îmi amintesc, zise ea. Cel cu unghia lungă.

– Și-o tăiasse, o înștiință Ugwu, și începu să plângă cu lacrimi puține, care-i ardeau ochii.

Ea își puse o mână pe umărul lui, și el rămase nemișcat ca să nu-i miște mâna, s-o păstreze acolo unde era. Ea era diferită, sau poate percepția lui asupra lucrurilor se schimbase. Credea acum în faptul că oamenii erau de neînlocuit.

– Și-o tăiasse? întrebă ea.

– Da, spuse Ugwu.

Brusc, lucrul acesta deveni important. Ugwu simți că n-ar fi putut suporta gândul că unghia aceea fusese aruncată în aer.

– Mă duc, spuse el. Înainte să vină stăpânul.

– Vin să te văd mâine, îl anunță ea. Știu o scurtătură până la casa voastră.

Stăpânul nu era acasă când Ugwu se întoarse. Mama Oji țipa: „Rușine! Rușine!” la soțul ei, părintele Ambrose se ruga ca Dumnezeu să spulbere Anglia cu dinamita Sfântului Duh, un copil plângea. Treptat,

unul după altul, sunetele încetară. Se lăsă întunericul. Lămpile cu pectrol se stinseră. Ugwu se așează în fața camerei lor și așteaptă până când, în sfârșit, stăpânul intră pe verandă cu un zâmbet timid pe față și cu ochii congestionați.

– Bunul meu băiat, spuse el.

– Bună seara, domnule. *Nno*.

Ugwu se ridică. Stăpânul nu se ținea prea bine pe picioare – se apleca ușor din când în când spre stânga. Ugwu se repezi, își puse brațul în jurul lui și-l susținu. Abia intraseră în cameră, când stăpânul se îndoi de șale cu o smucitură bruscă și vomă. Vărsătura spumoasă se împrăstie pe podea. Ugwu aduse o cârpă și niște apă și, în timp ce curăța, îi ascultă respirația neliniștită.

– Nu-i spune nimic stăpânei tale, îi ceru stăpânul.

– Da, domnule.

Eberechi venea adeseori pe la el, și, pentru Ugwu, zâmbetul ei, atingerea mâinii ei sau felul cum îl ciupea de gât deveniseră prilejuri de intensă bucurie. În după-amiaza când el o sărută prima oară, Baby dormea. Erau pe verandă, ședeau pe bancă și jucau *whot*¹ în stil biafran, și ea tocmai spusese: „Ia uite!“ și pusese jos ultima carte, când el se aplecă mai aproape și linse transpirația acrișoară din spatele urechii ei. Apoi o sărută pe gât, pe maxilar, pe buze; sub presiunea limbii lui, ea deschise gura, și căldura interiorului gurii ei îl copleși. Își mută mâna spre pieptul ei și-i prinse sânii mici. Ea îl împinse deoparte. El își lăsă mâna spre pântecul ei și o sărută din nou pe gură, apoi își strecură iute mâna sub fusta ei.

– Lasă-mă doar să văd, spuse el înainte ca ea să-l poată opri. Doar să văd.

Ea se ridică. Nu-l împinse în timp ce el îi ridică fusta, îi scoase chiloții de bumbac puțin rupți lângă elastic și se uită la bulgării mari, rotunzi ai feselor. Apoi îi trase chiloții înapoi și dădu drumul fusteii. O iubea. Voia să-i spună că o iubește.

– Mă duc, zise ea și-și îndreptă bluza.

– Dar prietenul tău, ofițerul?

¹ Joc la care se folosește un pachet special de cărți. (n.tr.)

– E în alt sector acum.

– Ce-ai făcut cu el?

Ea își frecă dosul palmei de buze, ca și cum ar fi vrut să șteargă ceva de acolo.

– Ai făcut ceva cu el? întrebă Ugwu.

Ea se duse spre ușă, fără să scoată un cuvânt.

– Îți place de el, insistă Ugwu, simțindu-se disperat.

– Îmi place mai mult de tine.

Nu mai conta că încă se vedea cu ofițerul acela. Ceea ce conta era acel „mai mult“, cel pe care îl prefera. Ugwu o trase spre el, dar ea se eschivă.

– O să mă omori, spuse ea și râse. Dă-mi drumul.

– Te duc până la jumătatea drumului, propuse el.

– Nu-i nevoie. O lași pe Baby singură.

– Mă întorc înainte să se trezească.

El ar fi vrut s-o țină de mână, dar, în loc de asta, merse atât de aproape de ea, încât, din când în când, corpurile li se atingeau. El nu merse prea departe și se întoarse. Era aproape de casă, când văzu doi soldați stând lângă o dubă, cu puști în mâini.

– Tu! Stai pe loc! strigă unul din ei.

Ugwu o rupse la fugă până când auzi împușcătura, atât de asurzitoare, atât de alarmant de aproape, încât se trânti la pământ și așteptă ca durerea să-i sfredealească trupul, sigur că fusese lovit. Dar nu simți nici o durere. Când soldatul ajunsese în fugă lângă el, primul lucru pe care Ugwu îl văzu fu perechea de pantofi de pânză. Abia apoi se uită în sus la trupul deșirat și la fața rânjindă. Soldatul avea la gât un roza-riu. Din armă îi ieșea mirosul de praf de pușcă ars.

– Hai, ridică-te, civil afurisit! Du-te lângă ceilalți!

Ugwu se ridică, și soldatul îi dădu o palmă atât de tare la ceafă, încât Ugwu văzu luminițe în fața ochilor; își înfipse pentru o clipă picioarele în nisipul grosier ca să-și recapete echilibrul, apoi porni spre cei doi bărbați care stăteau lângă dubă cu brațele ridicate. Unul era bătrân, avea cel puțin șaiszeci și cinci de ani, celălalt era un adolescent cam de cincisprezece. Ugwu mormăi „bună ziua“ către bărbatul mai în vârstă și se postă lângă el, cu mâinile la ceafă.

– Intră în dubă, spuse celălalt soldat.

Barba deasă îi acoperea cea mai mare parte a obrazilor.

– Dacă aici ați ajuns, să recrutați oameni de vârsta mea, atunci Biafra e pierdută, spuse bătrânul cu voce înceată.

Cel de al doilea soldat îl privea.

Primul strigă:

– Tacă-ți gura, *agadi!*

Și îl palmui pe bătrân.

– Termină! spuse cel de-al doilea soldat și se întoarse spre bătrân. Tată, du-te!

– Poftim?

Bătrânul șovăia.

– Du-te, *gawa*.

Bătrânul se îndepărtă, mergând la început încet și nesigur, frecându-și cu mâna obrazul unde fusese lovit; apoi o luă la fugă, șchiopătat. Ugwu îl privi dispărând în josul străzii și-și dori să poată să sară până acolo, să-l prindă de mână și să zboare spre libertate.

– Urcați în dubă! spuse primul soldat. Era ca și cum plecarea bătrânului îl făcuse furios, și nu-l învinuia pe colegul lui, ci pe ceilalți recruți. Îi împinse pe adolescent și pe Ugwu. Băiatul căzu și se ridică repede în picioare, apoi urcară amândoi în spatele dubei. Bănci nu erau; sacoșe vechi de rafie, biciuri de piele și sticle goale zăceau împărțiate pe podeaua ruginită. Ugwu fu uimit văzând acolo un băiat, așezat pe podea, care fredona un cântec și bea dintr-o sticlă veche de bere. În timp ce se lăsa pe vine lângă el, adulmecă mirosul tare al ginului, și se gândi că poate era un bărbat pitic, nu un băiat.

– Sunt High-Tech, spuse băiatul, și mirosul de gin deveni mai puternic.

– Eu sunt Ugwu.

Ugwu aruncă o privire spre cămașa lui prea mare, spre pantalonii scurți, ghetele și bereta uzate. Era totuși un băiat. Nu avea mai mult de treisprezece ani. Dar expresia aspră și cinică din ochi îl făcea să pară mult mai în vârstă decât adolescentul care se ghemuise în fața lor.

– *Gi kwanu?* Pe tine cum te cheamă? îl întrebă High-Tech pe adolescent.

Adolescentul suspina. Avea un chip familiar; poate era unul dintre băieții din vecini care aduceau apă în buncăr dimineața, înainte de răsă-

rit. Ugwu simți în același timp compasiune pentru el și furie, pentru că plânsul lui făcea ca situația disperată în care se aflau să pară extremă și definitivă. Fuseseră cu adevărat încorporați. Aveau într-adevăr să fie trimiși pe front fără nici un antrenament.

– Ești bărbat sau ce? îl întrebă High-Tech pe adolescent. *I bu nwanji?* De ce te porți ca o femeie?

Adolescentul își apăsase mâna pe ochi în timp ce plângea. Zâmbetul lui High Tech se transformă într-un râs batjocoritor.

– Țsta nu vrea să lupte pentru cauză!

Ugwu nu spuse nimic; râsul lui High Tech și mirosul de gin îi făceau greață.

– Eu mă duc în misiuni de recunoștință, anunță High-Tech, vorbind pentru prima dată în engleză. Ugwu voi să-l corecteze; cu siguranță ar fi avut ce învăța de la Olanna.

– Batalionul nostru e format din ingineri militari, și folosim numai *ogbunigwe* foarte puternice.

High-Tech se opri și râgâi, ca și cum s-ar fi așteptat ca lumea să se entuziasmeze de asta. Adolescentul continua să plângă. Ugwu îl asculta inexpresiv. Bănuia că era important să câștige respectul lui High Tech și că putea reuși asta numai dacă nu arăta nici urmă din teama care îl împresura.

– Eu sunt cel care detectează inamicul. Mă duc aproape, mă urc în copaci și aflu locul exact, și apoi comandantul nostru folosește informațiile mele ca să decidă unde o să atace. High-Tech îi aruncă o privire lui Ugwu, și Ugwu își păstrează expresia indiferentă. În ultimul batalion unde am fost mă prefăceam că eram orfan și mă infiltram în tabăra inamicului. Mi se spune High-Tech pentru că primul meu comandant zicea că eram mai bun decât orice instrument de spionaj high-tech.

Părea nerăbdător să-l impresioneze pe Ugwu. Ugwu își întinse picioarele.

– Nu se spune „recunoștință“, ci „recunoaștere“, îl corectă el.

High-Tech se uită o clipă la el, apoi răsă și-i întinse sticla, dar Ugwu clătină din cap. High-Tech ridică din umeri, bău și începu să fredoneze „Biafra va câștiga războiul“, bătând cu talpa pe podeaua dubei. Adolescentul continua să plângă. Primul soldat era la volan, fumând

frunze uscate de tutun răsucite în foiță. Fumul îi înțepa lui Ugwu nărilor. Drumul dură atât de mult, încât Ugwu nu se mai putu ține.

– Vă rog, vreau să fac pipi! strigă el.

Soldatul opri duba și-l ținti cu arma.

– Coboară și ușurează-te! Dacă fugi, trag.

Același soldat, când ajunseră la cazarmă, o fostă școală primară cu clădirile învelite în frunze de palmier, îl tunse pe Ugwu cu un ciob se sticlă spartă. Râcâitul aspru al sticlei îi lăsă pielea capului ușor tumefiată, presărată cu zgârieturi. Pe saltelele și covorașele aliniate în sălile de clasă mișunau gândaci. Soldații ciolănoși – fără bocanci, fără uniforme, fără jumătăți de soare pe mâneci – îl loveau, îl pălmuiau și își băteau joc de Ugwu în timpul exercițiilor fizice. Mersul de paradă îi amorțea mâinile. Antrenamentul cu obstacole îl lăsa cu pulpele tremurând. Cățărutul pe funie îi însângera palmele. Lipiile de *garri* pe care stătea la coadă ca să le primească, supă subțire scoasă cu polonicul dintr-un cazan de metal o dată pe zi îl lăsau flămând. Iar cruzimea cotidiană a acestei noi lumi în care nu avea nici un cuvânt de spus îi împrăstie în vene o frică îndărătnică.

O familie de păsări își făcuse cuib pe acoperișul sălii de clasă. Dimineața, ciripitul lor era întrerupt de țiuitul fluierului comandantului, de vocea care striga: „La apel, la apel!” și de fuga și zăpăceala bărbaților și a băieților. După-amiaza, soarele îi seca de energie și de bunăvoință, și soldații se certau, jucau *whot* biafran și povesteau despre barbarii pe care îi omorâseră în operațiuni trecute. Când unul dintre ei spuse „Următoarea operațiune va fi în curând!”, Ugwu simți spaimă amestecată cu entuziasmul că era unul dintre cei care luptau pentru Biafra. Numai dacă ar fi făcut parte dintr-un batalion adevărat, care lupta cu puștile! Își aminti de profesorul Ekwenugo descriindu-le *ogbunigwe*: „mină de sol foarte puternică”. Ce fermecător suna această mină fabricată în Biafra, această „găleată Ojukwu”, această armă misterioasă care îi uimise într-atât pe barbari, încât se spunea că trimiseseră cirezi de vite înainte ca să înțeleagă cum de reușea *ogbunigwe* să omoare atât de multe. Dar, când participă la primul antrenament, Ugwu se uită uimit la obiectul din fața lui: un container obișnuit de metal plin de fiare vechi.

Își dori să-i poată povesti lui Eberechi despre dezamăgirea lui. Ar fi vrut să-i povestească, de asemenea, despre comandantul lor, singurul

care avea o uniformă întreagă, impecabil călcată și țeapănă de apret, cum lătra adeseori într-un aparat de emisie-recepție și cum, atunci când adolescentul încercase să fugă în timpul unui exercițiu, îl bătuse cu mâinile goale până când sângele începuse să curgă din nasul băiatului, și apoi răcnise: „Închideți-l în celulă!“ Ugwu se gândea cel mai mult la Eberechi atunci când femeile de la țară veneau cu lipii de *garri*, cu supă apoasă și, din când în când, cu orez gătit în puțin ulei și fără mai nimic altceva. Uneori, femei mai tinere veneau și intrau în clădirea comandamentului și ieșeau cu zâmbete sfioase pe față. Santinelele de la intrare ridicau întotdeauna bariera să le lase să intre, deși nu era nevoie, pentru că femeile puteau foarte bine să ocolească drugul barierei. Odată Ugwu zări o siluetă cu fese rotunde, rostogolindu-se în mers, care părăsea curtea și vru să strige: „Eberechi!“, deși știa că nu era ea. În timp ce căuta bucățele de hârtie pe care să scrie ceea ce făcea în fiecare zi, pentru când ar fi revăzut-o pe Eberechi, găsi cartea *Povestea vieții lui Frederick Douglass, sclav american: scrisă de el însuși* înghesuită într-un colț în spatele tablei. Pe pagina de titlu era imprimat cu albas-tru-închis „Colegiul public“. Ugwu se așeză pe podea și citi. O termină în două zile, și o luă de la capăt, învărtind cuvintele pe limbă, memorând unele propoziții.

Chiar dacă asta avea să mă coste viața, eram hotărât să citesc. Ține-i pe negri departe de cărți, ține-i în ignoranță, și vor fi întotdeauna sclavii albilor.

Lui High-Tech îi plăcea să se așeze lângă el în timp ce citea. Uneori fredona cântece biafrane cu o voce monotonă, sâcâitoare, alteori pălăvrăgea despre una sau alta. Ugwu îl ignora. Dar, într-o după-amiază, femeile nu aduseră nici un fel de mâncare, și amândoi petrecură o zi întreagă între mormăielile nemulțumite ale bărbaților. Seara, High-Tech îl înghionti pe Ugwu și scoase o cutie de sardine. Ugwu o luă în mână. High-Tech râse.

— Trebuie s-o împărțim, spuse el.

Ugwu se întrebă de unde reușise să o ia, cum de un copil atât de tânăr putea fi atât de descurcăreț. Se duseră în spatele clădirii și împărțiră conserva uleioasă.

– Barbarii mănâncă bine, da! spuse High-Tech. În ultima tabără în care m-am infiltrat, când eram cu batalionul la Nteje¹, femeile lor găteau supă cu bucăți mari de carne. Le-au dat puțină chiar și oamenilor noștri, când au întrerupt lupta timp de o săptămână ca să sărbătorească Pașetele.

– Au întrerupt lupta ca să sărbătorească Pașetele? întrebă Ugwu.

High-Tech păru satisfăcut că reușise în sfârșit să-i atragă atenția.

– Da. Au jucat și cărți împreună și au băut whisky. Uneori cad de acord să nu mai tragă nici unul, ca să se poată odihni. High-Tech îi aruncă o căutătură lui Ugwu și râse. Ești tuns foarte urât.

Ugwu își atinse capul, cu smocurile de păr pe care ciobul neregulat le scăpase.

– Da.

– Asta pentru că te-au tuns pe uscat, spuse High-Tech. Eu pot să te tund mai bine cu o lamă și săpun.

Scoase o bucată de săpun verde, îl clăbuci pe Ugwu pe cap și-l rase cu o lamă până când pielea rămase netedă și moale la atingere. Mai târziu, când High-Tech îi spuse, în șoaptă: „Următoarea operațiune în două zile“, Ugwu se gândi la cei care îi tundeau ca la niște persoane care săvârșeau un ritual de doliu. Tunsul ca un fel de slujbă în apropierea morții. Stătea întins cu fața în sus pe salteaua subțire și asculta sforăiturile nesuferite din jurul său. Se afirmase în fața celorlalți bărbați prin rezultatele pe care ajunsese să le aibă la antrenamente, cățărându-se peste obstacole și pe funia grosolană, dar nu-și făcuse nici un prieten. Vorbea foarte puțin. Nu voia să le cunoască poveștile. Era mai bine să lase bagajul personal al fiecăruia nedeschis, necercetat, în mintea proprietarului. Se gândea la operațiunea care avea să vină, la cum avea să-i risipească pe barbari cu *ogbunigwe* al său, la trupul aruncat în aer al profesorului Ekwenugo. Se imagina ridicându-se noaptea, la lumina lunii, în tăcere, sărind peste gard și fugind până când s-ar fi întors în curtea din Umuahia, și i-ar fi salutat pe stăpân și pe Olanna, și ar fi îmbrățișat-o pe Baby. Dar știa că n-avea nici măcar să încerce s-o facă, pentru că o parte din el voia să fie aici.

În tranșee, pământul era ca o pâine muiată. Ugwu stătea întins, nemiscat. Un păianjen i se urcă pe braț, dar el nu-l îndepărtă. Întinericul

¹ Orașel în statul Anambra, în partea central-sudică a Nigeriei (n.tr.)

era negru, total, și Ugwu își imagină picioarele păroase ale păianjenului, surpriza lui când descoperise sub el nu răceala pământului, ci căldura unui corp omenesc. Luna plutea de după nori câteodată, și copacii frunzoși din față căpătau atunci o vagă aură luminoasă. Barbarii erau undeva acolo. Ugwu spera să fie ceva mai multă lumină: luna fusese mai binevoitoare mai devreme, când el își îngropase mina cam la trei-zeci de metri mai încolo. Acum domnea întunericul. Ugwu simțea cablul rece în mână. Alături de el, un soldat mormăia niște rugăciuni cu voce înceată, atât de înceată, încât lui Ugwu i se păru că îi șoptește lui la ureche. „Maică a Domnului, roagă-te pentru noi, păcătoșii, acum și în ceasul morții.“ Ugwu își scutură păianjenul de pe braț și se ridică atunci când îi auzi pe barbari începând să tragă. Răpăitul mitralierelor era împrăștiat – tare, apoi slab; infanteria trăgea în replică din diferite direcții, și barbarii, țăranii ăia împuțiți, aveau să fie dezorientați, fără să aibă habar că îi așteptau *ogbunigwe*.

Ugwu se gândi la degetele lui Eberechi ciupindu-i pielea de pe ceafă, la umezeala limbii ei în gura lui. Barbarii începură să arunce bombe. Mai întâi se auzea țiuitul obuzului prin aer, apoi bubuitul, atunci când cădea pe pământ, și apoi șrapnele fierbinți zburau în toate părțile. Un petic de iarbă luă foc, se aprinse cu vâlvătăi, și Ugwu văzu un dihor lângă pâlcul de copaci din față, ghemuit ca o broască țestoasă uriașă. Apoi îi zări: siluete cocoșate mergând înainte, o turmă de oameni. Erau în raza lui de acțiune, și Ugwu simți că era prea curând, se așteptase să se întâmple mai multe înainte ca ei să i se ofere pe tavă, înainte să-și detoneze mina și să fie împins într-o parte de explozia violentă a metalului. Respiră adânc. Încet, sigur pe el, legă cablul de ștecărul din mâinile lui, și explozia imediată, puternică îl făcu să tresară, deși se așteptase la ea. Pentru o secundă infinitezimală, frica îi încheștă măruntaiele. Poate nu calculase suficient de bine. Poate îi scăpaseră. Dar auzi pe cineva aproape de el țipând: „Atins!“, și cuvântul îi reverberă în cap minute nesfârșite, în timp ce așteptară o vreme înainte să iasă din tranșee și să se apropie de trupurile sfârtecate ale barbarilor.

– Dezbrăcați-i! Luați-le pantalonii și cămășile! strigă cineva.

– Numai bocancii și armele! răcnii o altă voce. N-avem timp. N-avem timp. *Ngwa-ngwa!* Le vin întăriri!

Ugwu se aplecă peste un trup subțiratic. Îi scoase bocancii. În buzunare, pipăi câteva bucăți de nuci cola și sângele cald și gros. Al doilea trup, aproape de primul, se mișcă atunci când îl atinse, și Ugwu se dădu înapoi. Omul mai horcăi o dată și rămase imobil. Ugwu se cutremură. Alături de el, un soldat ridicase câteva puști pe care le ținea în mână și țipa.

– Hai să mergem! îl chemă Ugwu, ștergându-și mâinile însângerate de pantaloni.

Ceilalți îl bătură pe șapte și-l numiră „Trăgătorul la Țintă“ în timp ce se întorceau în cazarmă să înmâneze cablurile.

– Ai învățat asta din cartea pe care o citeai? îl tachinau ei.

Succesul îl făcu să se simtă ușor ca o pană. Trecu plutind prin zilele următoare, jucând *whot* biafran și bând gin cu ceilalți în așteptarea următoarei operațiuni. Stătu întins pe burtă, în timp ce High-Tech răsucea frunze uscate de canabis într-o hârtie veche, și fuma rău împreună. Ugwu prefera țigările Mars; canabisul îl făcea să se simtă descleiat, îi crea o falie între picioare și coapse. Nu se sinchisiră să ascundă faptul că fumau, pentru că acum comandantul era fericit, și speranța se redeșteptase odată cu recapturarea orașului Owerri de la barbari. Regulile se mai îmblânziră; se puteau duce acum la barul de lângă autostradă.

– E mult de mers, spuse cineva.

High-Tech râse și zise:

– O să rechiziționăm o mașină, bineînțeles.

Râsul lui High-Tech îi amintea lui Ugwu că era doar un copil. Avea numai treisprezece ani. Arăta nepotrivit de mic în mijlocul celor nouă bărbați, se gândi Ugwu în timp ce mergeau pe drum. Sunetul papucilor de cauciuc răsuna pe șoseaua pustie. Doi dintre ei erau desculți. Așteptară o vreme până când o „broscuță“ se apropie, și atunci se împrăștiară de-a curmezișului drumului, blocându-l. Mașina se opri, și câțiva dintre ei bătură cu pumnul în capotă.

– Ieșiți afară! Civili afurisiți!

Bărbatul care conducea avea o expresie severă, ca și cum voia să arate că nu putea fi ușor intimidat. Lângă el, soția lui începu să plângă și să se roage.

– Vă rog, ne ducem să ne căutăm băiatul.

Unul dintre soldați lovea violent cu pumnul în capotă.

– Avem nevoie de mașină pentru o operațiune!

– Vă rog, vă rog, ne ducem să ne căutăm băiatul. Ni s-a spus că a fost văzut în tabăra de refugiați.

Femeia se holbă câteva clipe la High-Tech, cu sprâncenele încruntate. Poate se gândea că ar fi putut fi băiatul ei.

– Noi murim pentru voi, și voi conduceți mașini de vacanță? Întrebă un soldat, trăgând-o afară din cabină.

Soțul ei ieși singur, dar rămase în picioare lângă portieră. Își ținea pumnul strâns, cu cheile înăuntru.

– Faceți o nedreptate, domnilor ofițeri. Nu aveți nici un drept să ne luați mașina. Am permis. Lucrez pentru guvern.

Unul dintre soldați îl palmui. Omul se clătină pe picioare; soldatul îl lovi din nou, și din nou, și din nou, până când bărbatul se prăbuși la pământ, și cheia îi alunecă din strânsoare.

– Destul! izbucni Ugwu.

Un alt soldat pipăi gâtul și încheietura bărbatului ca să se asigure că era încă în viață. Soția se apleca deasupra lui în timp ce soldații se înghesuiau în mașină și plecară spre bar.

Fata de la bar îi salută și le spuse că nu avea bere.

– Ești sigură că nu ai? O ascunzi cumva pentru că ți se pare că n-o să plătim? Întrebă unul dintre ei.

– Nu, nu avem bere.

Fata era slăbuță, cu trăsături ascuțite, și nu zâmbea.

– L-am distrus pe inamic! spuse soldatul. Dă-ne bere!

– Ți-a spus că nu au bere, se răsti Ugwu la el.

Gălăgia pe care o făcea soldatul îl enervase; omul acesta își abandonase *ogbunigwe* și fugise mult înainte ca barbarii să se apropie.

– Las-o să aducă niște *kai-kai*¹

În timp ce fata puse pe bar ginul și niște câni de metal, soldații discută despre ofițerii nigerieni, despre cum aveau să-i spânzure pe Danjuma², Adekunle și Gowon cu capul în jos după ce Biafra avea să

¹ Gin local (n.tr.)

² Locotenent-colonelul Theophilus Danjuma a fost unul dintre principalii autori și executanți ai celei de a doua lovituri de stat nigeriene din 1966 și a rămas activ în armată până în anii 1990. (n.tr.)

învingă. High-Tech începu să răsucescă niște canabis. Lui Ugwu i se păru că zărește ceva familiar pe o bucatică nerăsucită de hârtie, cuvântul „poveste“, dar nu se putea. Se uită din nou.

– Ce hârtie e asta? întrebă el.

– Doar prima pagină din cartea ta.

High-Tech surâse și-i oferî țigara lui Ugwu.

Ugwu n-o luă.

– Mi-ai rupt cartea?

– Numai prima pagină. Nu mai aveam hârtie.

Ugwu spumegă de furie. Îl pocni rapid, cu putere, cu sete, dar High-Tech evită impactul pentru că se mișcă în ultima clipă, și mâna lui Ugwu îi zgârie doar obrazul. Ugwu ridică brațul din nou, dar ceilalți soldați îl ținură, îl târâră la o parte, îi spuseră că era numai o carte, la urma urmei, îl îndemnară să mai bea niște gin.

– Scuze, murmură High-Tech.

Pe Ugwu îl durea capul. Totul se întâmpla atât de repede. Nu el își trăia viața; viața îl trăia pe el. Bău înghițitură după înghițitură, privindu-i pe ceilalți, privind cum deschideau și închideau gurile, scoțând înjurături grețose, lăudându-se și dându-și aere, povestind amintiri umflate de exagerări. Curând barul, băncile aranjate în jurul mesei, totul deveni o imagine cețoasă, acră. Fata de la bar aducea sticlă după sticlă; Ugwu se gândi că ginul era probabil făcut în spatele curții lor, undeva în apropiere. Se ridică să urineze afară și apoi se rezemă de un copac și trase în piept aerul proaspăt. Era ca și cum ar fi stat în curtea din spate din Nsukka, uitându-se la lămâi, și la grădina de zarzavaturi, și la plantele îngrijite de Jomo. Rămase acolo o vreme până când auzi strigăte din bar. Poate cineva câștigase vreun pariu. Îl oboseau. Războiul îl obosea. Când intră într-un final înapoi, se opri la ușă. Fata de la bar era întinsă pe spate pe dușumea, ținută de umeri de un soldat, cu fusta îngrămădită la mijloc și picioarele larg desfăcute. Suspina: „Vă rog, vă rog, *biko*“ Avea încă bluza pe ea. Între picioarele ei se mișca High-Tech. Se smucea spasmodic, cu fesele mici mai întunecate la culoare decât pielea de pe picioare. Soldații aclamau.

– High-Tech, ajunge! Termină și ieși!

High-Tech gemu înainte să se prăbușească peste ea. Un alt soldat îl smulse de acolo și se pregătea să-și descheie pantalonii, când cineva spuse:

– Nu! E rândul Trăgătorului la Țintă!

Ugwu făcu doi pași înapoi.

– *Ujo abiala o!* Trăgătorul se teme!

Ugwu ridică din umeri și făcu un pas înainte.

– Cine se teme? spuse el disprețuitor. Îmi place doar să mănânc primul, asta-i tot.

– Mâncarea e caldă încă!

– Trăgătorule, nu ești bărbat? *I bukwa nwoke?*

Pe podea, fata rămăsese nemișcată. Ugwu își trase pantalonii jos, surprins de rapiditatea erecției sale. Ea era uscată și încordată când o pătrunse. Ugwu nu se uită la chipul ei, la cel care o ținea lipită de podea, la nimic în timp ce se mișca și nici când își simți orgasmul, fluxul acela de fluide până-n vârful degetelor. Se urî atunci pe sine însuși. Își trase fermoarul, în timp ce câțiva soldați aplaudau. În sfârșit, o privi pe fată. Ea îl privi înapoi, cu o ură liniștită.

Urmăra mai multe operațiuni. Frica îl copleșea câteodată, îl paraliza. Ugwu își dezghiocă mintea din strânsoarea corpului, le separa în timp ce zăcea în tranșee, îndesându-și trupul în noroi, desfătându-se cu sentimentul apropierii și al legăturii cu pământul. Croncănitul mitralierelor, strigătele bărbaților, mirosul morții, zvâcnetul exploziilor deasupra și în jurul lui erau departe. Și totuși, înapoi în tabără, amintirile îi deveneau foarte clare; își amintea de bărbatul care-și pusese amândouă mâinile pe burta sfârtecătă, ca și cum ar fi vrut să-și țină la un loc intestinele, de cel care mormăise ceva despre fiul lui înainte să înțepenească. Și, după fiecare operațiune, totul părea să redevină nou, neînceput. Ugwu se uita uluit la porția zilnică de *garri*. Citea la nesfârșit aceleași pagini din carte. Își atingea pielea și se gândea la cum avea să se descompună.

Într-o după-amiază, jeepul comandantului intră în curtea cazarmii cu o capră sfrijită întinsă pe o parte, cu picioarele legate. Fusesse rechi-zitionată de la un civil fără ocupație. Behăia slab, și soldații se adunară în jurul mașinii, entuziasmați la gândul că aveau să mănânce puțină carne. Doi dintre ei omorâră capra și făcură un foc, și, când hălcile mai zdrene de carne fură gata, comandantul dădu ordin să fie aduse toate la el. Stătu îndelung să verifice în cazan că nu lipsea nici o parte:

picioarele, capul, testiculele. Mai târziu, veniră două fete de la țară, care fură conduse la comandament; mult mai târziu, soldații aruncară cu pietre în ele în timp ce plecau. Ugwu visă cum comandantul le dăduse jumătate de capră soldaților și cum ei mestecaseră totul și înghițiseră oasele.

Când se trezi, un radio răsuna tare, și High-Tech plângea pe înfundate. Umuahia căzuse. Capitala Biafrăi fusese pierdută. Un soldat își azvârli mâinile în sus și spuse:

– Capra aia a fost semn rău, capra aia! Suntem pierduți! Trebuie să ne predăm!

Ceilalți soldați păreau abătuți. Nici măcar anunțul căpitanului că avea cunoștință de un plan secret de contraatac pentru a elibera Umuahia nu le ridică moralul. Dar se înviorară aflând că Excelența Sa urma să le facă o vizită. Soldații măturară curtea, își spălară hainele, se aliniară pe bănci ca să-l întâmpine. Când convoiul de jeepuri și Pontiacuri intră în curte, toți se ridicară și salutară.

Ugwu salută apatic, fiindcă își făcea griji pentru Olanna, pentru stăpân și pentru Baby în Umuahia, fiindcă nu era interesat de Excelența Sa, fiindcă nu-i păsa de comandant. Nu-i păsa de nici unul dintre ofițeri, cu zâmbetele lor superioare și cu felul în care îi tratau pe soldați ca pe o turmă de oi. Există însă un căpitan pe care-l admira, un om singuratic și disciplinat numit Ohaeto. Așa că, în ziua când Ugwu se trezi în tranșee alături de căpitanul Ohaeto, fu hotărât să-l impresioneze. Pământul în tranșee nu era ud; umblau mai multe furnici decât păianjeni. Ugwu își dădea seama că barbarii erau aproape după clănțănitul mitralierelor și după bufnetul obuzelor. Dar nu era suficientă lumină ca să vadă limpede. Ținea foarte mult să-l impresioneze pe căpitanul Ohaeto; dacă lumina n-ar fi fost atât de slabă! Era cât pe ce să conecteze cablul și ștecărul, când ceva îi țiuie pe lângă ureche, și apoi, imediat, o durere arzătoare îl înțepă în spate. Lângă el, căpitanul Ohaeto devenise o masă de carne însângărată. Apoi Ugwu simți că se ridică deasupra șanțului, complet neputincios, nefericit. Și, când ateriză, greutatea propriului corp, și nu durerea care-i ardea măruntaiele, fu cea care-l amuți.

Richard se dădu cât mai departe de cei doi jurnaliști americani din mașină, lipindu-se de portieră. Ar fi trebuit să se așeze în față și să roage ordonanța să stea lângă ei. Dar nu-și imaginase că aveau să mi-roasă atât de groaznic – Charles cel durduliu purtând o pălărie turtită, Charles cel roșcat cu barba acoperită de păr arămiu.

– Un ziarist din Vestul Mijlociu și unul din New York care vin în Biafra și se numesc amândoi Charles. Care era probabilitatea? întrebă grăsanul, râzând, după ce făcură cunoștință. Și mamele noastre ne strigă pe amândoi Chuck!

Richard nu mai știa cât timp așteptaseră până să se îmbarce la Lisabona, dar în São Tomé rămăseseră blocați timp de șaptesprezece ore până când sosise un avion de ajutoare către Biafra. Le trebuia o baie. Când grăsanul, care ședea lângă Richard, începu să povestească despre prima lui vizită în Biafra, la începutul războiului, Richard se gândi că omul trebuia să se spele și pe dinți.

– Am venit cu un avion adevărat, și am aterizat la Port Harocurt, spuse el. Dar de data asta am stat pe podeaua unui avion care zbura fără lumini, alături de douăzeci de tone de lapte praf. Zburam atât de jos, încât mă uitam afară și vedeam exploziile portocalii ale antiaerianelor nigeriene. Mi-a fost frică de mă căcam pe mine.

Ziaristul râse, cu fața bucălată largă și plăcută.

Roșcovanul nu râse.

– Nu știu dacă erau tunurile nigerienilor. Poate că trăgeau biafranii.

– Hai, las-o baltă! Grăsanul îi aruncă o privire lui Richard, dar acesta rămase inexpresiv. Bineînțeles că erau ale nigerienilor.

– Oricum, biafranii aduc în aceleași avioane arme și mâncare, spuse roșcovanul și se întoarse spre Richard. Nu-i așa?

Lui Richard îi displăcea omul. Îi displăceau ochii verzi spălăciți și fața plină de pistrui. Când îi întâlnise la aeroport, când le dăduse permisele și le spusese că el avea să le fie ghid și că guvernul biafran le urează bun venit, îi displăcuse expresia amuzat-disprețuitoare a roșcovanului. Era ca și cum i-ar fi zis: „Tu vorbești în numele biafranilor?”

– Avioanele noastre cu ajutoare transportă numai alimente, spuse Richard.

– Bineînțeles, zise roșcovanul. Numai alimente.

Grăsanul se aplecă peste Richard să se uite pe geam.

– Nu-mi vine să cred că oamenii merg cu mașina și se plimbă. Parcă nici n-ar fi război.

– Până când intervine un atac aerian, spuse Richard.

Se trăsese pe spate și-și ținea respirația.

– Putem să vedem unde l-au împușcat soldații biafrani pe muncitorul italian de la sondele petroliere? întrebă roșcovanul. Am scris despre asta în *Tribune*, dar aș vrea să realizez un articol mai lung.

– Nu, nu se poate, răspunse Richard tăios.

Roșcovanul îl privea.

– Bine. Dar îmi puteți spune ceva nou pe tema asta?

Richard expiră. Era ca și cum i-ar fi pus cineva sare pe rană: mii de biafrani muriseră, și omul acesta voia să știe dacă se aflase ceva nou despre moartea unui singur alb. Richard avea să scrie despre asta, despre regula jurnalismului occidental: o sută de negri morți nu fac cât un alb ucis.

– N-am ce noutăți să vă comunic, zise el. Zona este acum ocupată.

La punctul de control, Richard vorbi în ibo cu apărătoarea civilă. Ea le cercetă permisele și surâse cu subînțeles, și Richard îi răspunse tot cu un surâs. Silueta ei înaltă și slabă, cu pieptul aproape plat, îi aminti de Kainene.

– Arăta de parcă ar fi fost chiar interesată de noi, spuse grăsanul. Am auzit că aici se practică la greu sexul liber. Dar femeile n-au un fel de boală transmisă pe cale sexuală? Boala Bonny? Băieți, trebuie să fiți atenți, să nu duceți ceva acasă.

Aerul lui condescendent îl irita pe Richard.

– Tabăra de refugiați către care ne îndreptăm este condusă de soția mea.

– Serios? E de mult aici?

– E biafrancă.

Roșcovanul se uita pe geam, dar acum se răsuci spre Richard.

– Am avut un prieten englez în facultate care era înnebunit după negrese.

Grăsanul părea încurcat. Vorbi rapid.

– Vorbiți ibo destul de bine?

– Da, spuse Richard. Voi să le arate fotografia lui Kainene și pe cea a vasului de bronz, dar apoi se răzgândi.

– Aș fi încântat s-o cunosc, spuse grăsanul.

– Astăzi e plecată. Încearcă să mai facă rost de alimente pentru refugiați.

Richard ieși primul din mașină și-i văzu pe cei doi interpreți așteptând. Prezența lor îl enervă. Era adevărat că adeseori nu prindea expresiile idiomatice, nunațele și formele dialectale ale ibo, dar ministerul se grăbea întotdeauna să trimită interpreți. Majoritatea refugiaților care stăteau afară îi priviră cu o vagă curiozitate. Un bărbat emaciat se plimba prin curte, cu un pumnal atârnat la șold, vorbind singur. Aerul era înțesat de mirosuri fetide. Câțiva copii frigeau doi șobolani, așezați în jurul focului.

– Oh, Doamne. Grăsanul își scoase pălăria și se holbă la ei.

– Negrii nu sunt niciodată prea pretențioși la mâncare, mormăi roșcovanul.

– Ce-ați spus? întrebă Richard.

Dar roșcovanul se prefăcu a nu-l fi auzit și se grăbi s-o ia înainte împreună cu unul din interpreți, ca să stea de vorbă cu un grup de bărbați care jucau dame.

– Știți că mâncarea zace în São Tomé și se umple de gândaci pentru că nu poate fi adusă înapoi, spuse grăsanul.

– Da. Richard făcu o pauză. V-ar deranja dacă v-aș da niște scrisori? Sunt pentru părinții soției mele, aflați în Londra.

– Sigur, le pun la poștă imediat ce plec de aici. Grăsanul scoase o tabletă mare de ciocolată din rucsac, desfăcu ambalajul și mușcă de două ori din ea. Aș vrea să pot să fac ceva.

Se apropie de copii și le dădu câteva dulciuri, le făcu fotografii, iar ei vociferară în jurul lui și-l rugară să le mai dea. În timpul unei fotografii, grăsanul spuse: „Ce zâmbet dulce!“, și, după ce el plecă, puștii se întoarseră la șobolanii fripți.

Roșcatul mergea în față, cu pas repede, și aparatul foto i se bălăngănea la gât.

– Vreau să-i văd pe adevărații biafrani, spuse el.

– Adevărații biafrani? întrebă Richard.

– Păi, uitați-vă la ăștia! Parcă n-au mai mâncat de doi ani. Nu înțeleg cum mai pot încă să vorbească despre cauză, despre Biafra, despre Ojukwu.

– De obicei hotărâți ce răspunsuri veți accepta drept adevărate înainte să luați un interviu? întrebă Richard cu blândețe.

– Vreau să merg într-o altă tabără de refugiați.

– Bineînțeles, o să mergem și într-o altă tabără.

Cea de a doua tabără, aflată mai în interiorul orașului, era mai mică, mirosea ceva mai bine și fusese înainte clădirea primăriei. O femeie ciungă stătea pe trepte, istorisind ceva unui grup. Richard prinse sfârșitul: „Dar fantoma bărbatului ieși și le vorbi barbarilor în hausa, și ei îi lăsară casa în pace“ – și Richard invidie credința femeii în strigoi.

Roșcatul se lăsă pe vine pe treapta de lângă ea și începu să-i pună întrebări printr-un interpret.

Sunteți flămânzi? Bineînțeles, toți suntem flămânzi.

Înțelegeți de ce a început războiul? Da, barbarii ăia hausa au vrut să ne omoare pe toți, dar Dumnezeu nu i-a lăsat.

Vreți să se termine războiul? Da, Biafra o să fie curând victorioasă.

Dar dacă Biafra nu câștigă războiul?

Femeia sculpă pe pământ și se uită întâi la interpret și apoi la roșcovan, cu o privire lungă, compătimitoare. Apoi se ridică și intră în clădire.

– Incredibil, spuse roșcatul. Mașinăria propagandei funcționează perfect.

Richard îi cunoștea pe cei de genul lui. Era asemenea informatorilor președintelui Nixon din Washington sau membrilor comisiei londoneze a prim-ministrului Wilson care soseau în Biafra cu tabletele lor

tari cu proteine și cu concluzii și mai tari: că Nigeria nu bombarda civili, că foametea era prezentată exagerat, că totul era atât cât poate fi de bine într-un război.

– Nu există o mașinărie a propagandei, spuse Richard. Cu cât bombardați mai mulți civili, cu atât mai mult veți spori rezistența populației.

– Asta e luată de la Radio Biafra? întrebă roșcatul. Sună de parcă ar fi fost difuzată la radio.

Richard nu răspunse.

– Mănâncă absolut orice, zise grăsanul, clătinând din cap. Orice amărâtă de frunză verde e bună de mâncat.

– Dacă Ojukwu ar fi vrut să oprească foametea, ar fi putut pur și simplu să fie de acord cu un coridor pentru transportul alimentelor. Nu era nevoie ca puștii ăia să mănânce șoareci, spuse roșcovanul.

Grăsanul făcea fotografii.

– Dar nu e chiar atât de simplu, comentă el. Trebuie să se gândească și la securitatea națională. Ce dracu', doar e război!

– Ojukwu va trebui să se predea. Nigerienii le dau lovitura de grație, și biafranii nu mai au cum să recupereze tot teritoriul pierdut, spuse roșcovanul.

Grăsanul scoase o ciocolată pe jumătate mâncată din buzunar.

– Deci ce face Biafra cu petrolul acum, că au pierdut portul? întrebă roșcatul.

– Extragem încă din câteva câmpuri petroliere aflate sub controlul nostru, în Egbema¹, spuse Richard, fără să se mai sinchisească să explice unde era Egbema. Noaptea ducem țițeiul în rafinării, în cisterne care circulă fără lumini, ca să evităm bombardamentele.

– Spuneți tot timpul „noi“, observă roșcatul.

– Da, spun „noi“ Richard îl privi. Ați mai fost în Africa până acum?

– Nu, e prima mea vizită. De ce?

– Mă gândeam doar.

– Ah, trebuia să fiu lipsit de experiența junglei? Am umblat prin Asia timp de trei ani, spuse roșcovanul și zâmbi.

Grăsanul scotoci în rucsac și scoase o sticlă de coniac. I-o întinse lui Richard.

¹ Regiune în statul Rivers, în delta Nigerului (n.tr.)

– Am cumpărat-o în São Tomé. N-am apucat să gust din ea. Dar e clasa-ntâi!

Richard luă sticla.

Înainte de a-i conduce la Uli, de unde urmau să plece, cei trei se duseră la un han și mâncară o cină cu pui și pilaf; Richard ura gândul că Guvernul Biafrăi plătise pentru masa roșcovului. Lângă terminal, câteva mașini care soseau sau plecau; ceva mai departe, pista se zărea neagră ca smoala. Șeful aeroportului, în costumul lui de camuflaj strâmt pe corp, ieși, le strânse mâinile și spuse:

– Avionul trebuie să sosească în orice moment.

– E ridicol că se mai formalizează atâta în locul ăsta nenorocit, spuse roșcovanul. Când am ajuns, mi-au ștampilat pașaportul și m-au întrebat dacă aveam ceva de declarat.

O explozie asurzitoare zgudui pământul. Șeful aeroportului strigă: „Pe aici!“, și toți trei fugiră după el către clădirea neterminată. Rămaseră întinși la pământ. Obloanele de la ferestre clămpăneau și zdrăngăneau. Pământul tremura. La un moment dat, exploziile se opriră și urmară focuri risipite de mitralieră. Directorul aeroportului se ridică și își scutură hainele.

– Răul a trecut. Să mergem!

– Ați înnebunit? țipă roșcovanul.

– Încep să tragă numai când au terminat bombele, nu vă faceți probleme, spuse relaxat directorul, îndepărtându-se deja.

Pe pistă, un camion repara gropile lăsate de obuze, umplându-le cu pietriș. Luminițele de pe margini clipiră de câteva ori, și apoi se instală din nou întunericul absolut. În bezna ca de catran Richard își simți capul învârtindu-se. Luminițele se aprinseră din nou pentru câteva secunde, și apoi se stinseră iar. Iar se aprinseră, și apoi dispărură din nou. Un avion cobora; pe pistă se auzea zgomotul ușor turbure al roților care aterizau pe terenul accidentat.

– A aterizat? întrebă grăsanul.

– Da, spuse Richard.

Luminițele clipiră. Aterizaseră trei avioane, și Richard fu uimit să vadă cât de repede trei camioane, cu farurile stinse, sosiseră deja lângă ele. Mai mulți bărbați descărcau saci. Luminițele clipeau în continuare.

Piloții strigau: „Grăbiți-vă, puturoșilor! Dați-le jos! N-o să stăm să ne bombardeze aici! Dați-i bice, băieți! Dați-i bice, naiba să vă ia!“

Vorbeau engleză cu accent american, accent sud-african, accent irlandez.

– Tâmpiții ăsta ar putea să fie mai politicoși, zise grăsanul. Ce dracu', sunt plătiți cu mii de dolari ca să aducă ajutoarele astea.

– Își pun pielea pe băț, replică roșcovanul.

– Păi și ăia care descarcă avionul și-o pun.

Cineva aprinse o lampă cu abajur, și Richard se întrebă dacă bombardierul nigerian care plutea pe deasupra o putea vedea, se întrebă câte bombardiere nigeriene pluteau pe deasupra.

– Unii dintre oamenii noștri s-au ciocnit de elice în întuneric, zise Richard calm.

Nu știa prea bine de ce spusese asta, poate ca să-l șocheze pe roșcovan și astfel să-i alunge puțin din atitudinea superioară în care se complăcea.

– Și ce s-a întâmplat cu ei? întrebă grăsanul.

– Ce credeți că li s-a întâmplat?

O mașină venea către ei, încet, cu farurile stinse. Parcă undeva în apropiere, ușile se deschiseră și se închiseră, și curând lângă ei se iviră cinci copii cu fețe emaciate și o măicuță într-o uniformă albă cu albastriu. Richard o salută.

– Bună sera. *Kee ka I me?*

Ea zâmbi.

– Oh, dumneavoastră sunteți *onye ocha* care vorbește ibo. Scrieți lucruri foarte frumoase despre cauza noastră. Bravo!

– Mergeți în Gabon?

– Da.

Măicuța îi puse pe copii să se așeze pe niște scânduri de lemn. Richard se apropie de ei ca să-i vadă mai bine. În obscuritate, spuma albicioasă a puroiului din ochii lor părea groasă. Măicuța îl ținea în brațe pe cel mai mic, o păpușă zbârcită cu picioarele ca niște bețe de chibrit și cu burta umflată. Richard nu-și dădu seama dacă era fetiță sau băiat, și brusc, asta îl înfurie, îl înfurie atât de tare, încât îl ignoră pe roșcat când acesta îl întrebă:

– Când știm că trebuie să ne urcăm în avion?

Unul dintre copii vru să se ridice. Se răsturnă însă, căzu și rămase nemișcat, cu fața în jos. Măicuța îl puse pe cel mic jos pe pământ și îl ridică pe cel care căzuse.

– Stați aici. Dacă plecați până mă întorc, vă dau bătaie, le spuse ea celorlalți și se îndepărtă în grabă.

– Copilul ăla a adormit sau ce s-a întâmplat? întrebă grăsanul.

Richard îl ignoră și pe el.

În cele din urmă, grăsanul bolborosi:

– Politica asta americană idioată.

– Nu e deloc idioată, spuse roșcatul.

– Puterea trebuie să se asocieze cu responsabilitatea. Guvernul dumneavoastră știe că oamenii mor aici! exclamă Richard, ridicând vocea.

– Bineînțeles că guvernul nostru știe că oamenii mor, zise roșcatul. Oamenii mor în Sudan, în Palestina, în Vietnam. Oamenii mor peste tot. Se așează pe podea. Luna trecută au adus corpul fratelui meu mai mic din Vietnam, ce naiba!

Nici Richard, nici grăsanul nu spuseră nimic. În tăcerea prelungită care urmă, chiar și strigătele piloților și zgomotele descărcatului părură să se diminueze. Mai târziu, după ce fuseseră conduși în grabă pe pistă și împinși în avion și după ce avionul decolă în strălucirea intermitentă a luminițelor, Richard știu deodată ce nume avea să dea cărții.

Avea s-o scrie după război, povestea victoriei dificile a Biafrăi, o condamnare la adresa întregii lumi. Întors în Orlu, îi povesti lui Kainene despre jurnaliști, și despre cum se simțise îngrozitor de singur în prezența lor, și despre cum îi venise în minte titlul cărții.

Ea își arcui sprâncenele.

– Noi?

– O să am grijă să scriu că bombele nigeriene i-au evitat cu atenție pe toți cei care aveau pașaport britanic, spuse el.

Kainene rîse. Râdea adeseori în vremea din urmă. Râse în timp ce-i povesti despre bebelușul fără mamă care se agăța încă de viață, despre tânăra fată de care se îndrăgostise înatimi, despre femeile care cântau seara. Râdea și în dimineața în care el și Olanna se văzură în sfârșit. Olanna vorbi prima.

– Bună, Richard, spuse ea.

Și el răspunse:

– Bună, Olanna.

Kainene rîse și zise:

– Richard n-a mai putut să inventeze nici o călătorie de scuză.

El căută cu atenție pe chipul lui Kainene semnele închiderii în sine, ale furiei, orice semn. Dar fața ei nu exprima nimic din toate acestea; rîsul îi rotunzea bărbia colțuroasă. Iar încordarea la care se așteptase Richard, povara amintirilor și a regretelor care s-ar fi întors la reîntîlnirea cu Olanna în prezența lui Kainene – toate acestea lipseau.

7. Cartea: Toți ați privit tăcuți cum noi muream

Autorul încheie cu o poezie, compusă după modelul uneia dintre poeziile lui Okeoma. Se numește:

Ai privit și tu tăcut moartea noastră?

În șaiszeci și opt, ai văzut fotografiile
Copiilor cu părul de rugină,
Smocuri fragile pe capetele micuțe
Căzând apoi, ca frunzele-n țărână?

Imaginează-ți copii cu brațe ca bețele,
Cu pielea ca toba peste abdomenul umflat,
Era kwashiorkor – un cuvânt dificil,
Un cuvânt nu de-ajuns de urât, un păcat.

N-a fost nevoie să-ți forțezi imaginația,
Erau poze în paginile revistei lucioase.
Le-ai văzut? Ți-a părut rău o clipă,
Apoi te-ai întors la îndeletniciri mai frumoase?

Pielea lor căpătase nuanța ceaiului slab
Și prin ea se vedeau vinișoare și oase.
Erau copii goi și râdeau, ca și cum fotografia
N-ar fi plecat imediat după aceea spre casă.

Olanna văzu patru soldați în zdrențe ducând pe umeri un mort. Brusc, panica o buimăci. Se opri, convinsă că era trupul lui Ugwu, până când soldații trecură repede, în tăcere, pe lângă ea și ea își dădu seama că mortul era prea înalt ca să fi fost Ugwu. Avea tălpile crăpate și pline de noroi uscat; luptase fără încălțări. Olanna se holbă la spinările soldaților și încercă să-și liniștească stomacul, să-și scuture din minte presimțirea sumbră care o urmărea de zile întregi.

Mai târziu îi spuse lui Kainene cât de tare se temea pentru Ugwu, cum se simțea ca și când se pregătea să dea colțul străzii și să fie strivită de vestea cea tragică. Kainene își puse un braț pe după ea și o rugă să nu se neliniștească. Madu trimisese vorbă tuturor comandanților de batalion să-l caute pe Ugwu; aveau să-l găsească. Dar când Baby întreba: „Ugwu se întoarce azi, Mami Ola?” Olanna își imagina că asta era din cauză că și Baby avea același presentiment. Când se întoarce în Umuahia, și Mama Oji îi dădu un pachet pe care i-l adusese cineva, Olanna se întrebă imediat dacă nu cumva conținea un mesaj despre Ugwu. Măinile îi tremurau în timp ce deschise pachetul de carton, încrețit de toate mâinile prin care trecuse. Apoi observă scrisul lui Mohammed, cu trăsăturile alungite, elegante. Îi trimisese scrisoarea pe adresa Universității din Biafra. Înăuntru, Olanna găsi batiste, lenjerie albă, fină, săpunuri Lux și ciocolată, și se minună că ajunseseră în mâinile ei intacte, chiar dacă fuseseră trimise cu Crucea Roșie. Scrisoarea era veche de trei luni, dar încă mirosea vag a mosc dulce. Anumite propoziții, disperate, i se întipăriră în minte.

Am trimis atât de multe scrisori, și nu știu care a ajuns până la tine. Sora mea, Hadiza, s-a măritat în iunie. Mă gândesc tot timpul la tine. Joc mult mai bine polo. Eu sunt bine, și sunt convins că și tu și Odenigbo sunteți la fel. Încearcă, te rog, și trimite-mi un răspuns.

Olanna răsuci în mână o tabletă de ciocolată, se uită la inscripția „Made in Switzerland“, foșni între degete ambalajul de staniol. Apoi aruncă ciocolata în celălalt capăt al camerei. Scrisoarea lui Mohammed o întărase; insulta realitatea în care ea trăia. Dar el n-avea cum să știe că n-aveau nici un pic de sare, că Odenigbo bea *kai-kai* în fiecare zi, că Ugwu fusese recrutat, că ea își vânduse peruca. N-avea cum să știe. Și totuși, ea se simți furioasă că stilul lui de viață rămăsese neschimbat, atât de neschimbat, încât îi putea scrie despre jocul lui de polo.

Mama Oji bătu la ușa: Olanna respiră adânc, să se liniștească, apoi deschise ușa și-i dădu un săpun.

– Mulțumesc. Mama Oji ținu săpunul cu amândouă mâinile, îl duse la nas și-l mirosi. Dar pachetul ăla era mare. Asta e tot ce-mi dai? N-ai primit nici o conservă? Sau le păstrezi pentru prietena ta sabotoare, Alice?

– *Ngwa*, dă-mi săpunul înapoi, zise Olanna. Mama Adanna va ști să fie recunoscătoare.

Mama Oji își ridică repede bluza și vârî săpunul în sutienul zdrențuit.

– Știi bine că-ți sunt recunoscătoare.

De pe stradă se auzeau strigăte, și amândouă ieșiră în curte. Mai mulți milițieni cu macete în mâini împingeau două femei. Femeile plângeau în timp ce mergeau împleticindu-se; fustele le fuseseră sfâșiate, și ele aveau ochii roșii.

– Ce am făcut? Nu suntem sabotoare! Suntem refugiați din Ndoni!¹ N-am făcut nimic!

Părintele Ambrose ieși în fugă pe stradă și începu să se roage.

– Părinte dumnezeiesc, distruge-i pe sabotorii care-i arată dușmanului drumul! Foc al Sfântului Duh!

Câțiva dintre vecini se repeziră afară să scuipe, să arunce cu pietre în urma femeilor și să-și bată joc de ele.

– Sabo! Să vă pedepsească Dumnezeu! Sabo!

¹ Regiune în delta Nigerului, populată în majoritate de alte etnii decât ibo (n.tr.)

– Ar trebui să le arunce cauciucuri de gât și să le dea foc, spuse Mama Oji. Ar trebui să dea foc tuturor sabotorilor.

Olanna împături scrisoarea de la Mohammed, se gândi la pânțele flasce, pe jumătate dezgolite, ale femeilor, și nu zise nimic.

– Ar trebui să ai grijă cu Alice aia, spuse Mama Oji.

– Las-o în pace pe Alice! Nu e sabotoare.

– E genul de femeie care fură soții altora.

– Poftim?

– De fiecare dată când tu te duci la Orlu, Alice iese din cameră și stă de vorbă cu soțul tău.

Olanna se holbă la Mama Oji, pentru că era ultimul lucru pe care se așteptase să-l audă și pentru că Odenigbo nu-i spusese niciodată că petrecea timp cu Alice când ea era plecată. Nu-i văzuse nici măcar vorbind vreodată unul cu altul.

Mama Oji o urmărea.

– Spun doar că ar trebui să fii atentă cu ea. Chiar dacă nu e sabotoare, nu e o femeie de treabă.

Olanna nu știu ce să-i răspundă. Știa că Odenigbo nu s-ar fi atins de o altă femeie, se convinsese de asta, și știa, de asemenea, că Mama Oji nutrea un resentiment profund față de Alice. Dar surpriza pe care i-o produsese această veste o irita.

– O să am grijă, spuse ea în cele din urmă, cu un zâmbet.

Mama Oji păru că ar fi vrut să mai spună ceva, dar se răzgândi și se întoarse să strige la fiul ei.

– Du-te de acolo! Ești prost? *Ewu awusa!* Nu știi că începi să tușești?

Ceva mai târziu, Olanna luă un săpun și ciocăni la ușa lui Alice, trei bătăi scurte, rapide, ca să-i dea de știre că era ea. Ochii lui Alice erau somnoroși, mai încercănați ca de obicei.

– Te-ai întors, spuse ea. Ce mai face sora ta?

– Foarte bine.

– Le-ai văzut pe bieteale femei pe care le chinuiau și le numeau sabotoare? Întrebă Alice și, înainte ca Olanna să poată răspunde, continuă: Ieri au făcut la fel cu un bărbat din Ogoja. E absurd. Nu putem să batem oamenii doar pentru că nigerienii ne bat pe noi. Uită-te la mine, n-am mâncat ca lumea de doi ani de zile! N-am gustat nimic dulce. N-am băut apă rece. De unde să mai am energia să-l ajut pe dușman?

Alice gesticula cu mâinile ei mici, și ceea ce Olanna luase cândva drept fragilitate și eleganță se vădi deodată a fi o aroganță interesată numai de sine însăși, un egoism de lux; Alice vorbea ca și cum ar fi fost singura care suferea din pricina războiului.

Olanna îi dădu săpunul.

– Cineva mi-a trimis câteva bucăți.

– Ah! Deci o să mă alătur și eu celor care folosesc săpun Lux în Biafra. Mulțumesc.

Zâmbetul îi transformă lui Alice chipul, îi luminează privirea, și Olanna se întrebă dacă Odenigbo o găsea frumoasă. Se uită la fața palidă a lui Alice și la talia ei îngustă și își dădu seama că tot ce admirase cândva reprezenta acum un pericol pentru ea.

– *Ngwanu*, trebuie să mă duc să-i fac mâncarea lui Baby, spuse ea și se îndepărtă.

În seara aceea, Olanna se duse în vizită la doamna Muokelu cu un săpun.

– Tu? *Anyagi*! Nu te-am văzut de atâta timp! spuse doamna Muokelu. Pe mâneca *boubou*-ului, o gaură desfigurase chipul Excelenței Sale.

– Arăți bine, minți Olanna.

Doamna Muokelu arăta jigărită; trupul ei era construit pentru a fi solid, și acum, după ce slăbise atât, atârna parcă în jos, ca și cum n-ar mai fi putut să se țină drept. Până și părul de pe mâini îi atârna în jos.

– Tu, frumoaso ca întotdeauna, spuse doamna Muokelu și o îmbrățișă din nou.

Olanna îi dădu săpunul, și, pentru că știa că doamna Muokelu nu se atinge de nimic trimis din Nigeria de către un nigerian, îi zise:

– Mi l-a trimis mama din Anglia.

– Dumnezeu să te binecuvânteze, spuse doamna Muokelu. Soțul tău și Baby, *kwanu*?

– Sunt bine.

– Și Ugwu?

– A fost recrutat.

– A doua oară?

– Da.

Doamna Muokelu se opri și pipăi cu degetele jumătatea de soare de la gât.

– O să fie bine. O să se întoarcă. Trebuie să fie și din cei care luptă pentru cauză.

Se văzuseră foarte puțin de când doamna Muokelu începuse să se ocupe de contrabandă. Olanna se așează și îi ascultă poveștile – despre viziunea care-i revelase că sabotorul responsabil de căderea Port Harcourtului era un general al armatei biafrane; despre o altă viziune în care un *dibia* din Okija¹ îi dăduse Excelenței Sale niște leacuri foarte puternice care să-l ajute să recucerească toate orașele pierdute.

– Se răspândește zvonul că Umuahia e amenințată, nu? întrebă doamna Muokelu, privind-o țintă pe Olanna.

– Da.

– Dar Umuahia n-o să cadă. Oamenii nu trebuie să se panicheze și să înceapă să împacheteze.

Olanna ridică din umeri; se întrebă de ce doamna Muokelu se uita la ea atât de fix.

– Se zice că oamenii care au mașini au început să caute benzină. Ochii doamnei Muokelu rămaseră ațintiți asupra ei. Trebuie să fie atenți, foarte atenți, ca să nu fie întrebați de unde știu că Umuahia are să cadă și să nu fie declarați sabotori.

Olanna înțelese atunci că doamna Muokelu o avertiza, îi spunea să fie pregătită.

– Da, trebuie să fie atenți, spuse ea.

Doamna Muokelu își frecă mâinile. Ceva se schimbaseră în ea; își lăsase credința să-i scape printre degete. Biafra avea să învingă, Olanna știa, pentru că trebuia să învingă, dar faptul că, dintre toți oamenii, doamna Muokelu credea în căderea iminentă a capitalei o demoraliza. Când o îmbrățișă pe doamna Muokelu la despărțire, avu sentimentul pustiitor că n-avea s-o mai vadă. Se gândi pentru prima oară serios la posibilitatea căderii Umuahiei în timp ce mergea spre casă. Ar fi însemnat o întârziere a victoriei, o ciuntire și mai radicală a teritoriului Biafrăi, dar ar fi însemnat, de asemenea, că ei aveau să se ducă să trăiască în casa lui Kainene din Orlu până la sfârșitul războiului.

Se opri lângă benzinăria de lângă spital, și nu fu surprinsă să vadă inscripția cu cretă: „Nu avem benzină“ Guvernul oprise vânzările de

¹ Oraș în statul Anambra (n.tr.)

benzină de când începuseră zvonurile despre căderea Umuahiei pentru ca oamenii să nu se panicheze. În noaptea aceea, Olanna îi spuse lui Odenigbo:

– Trebuie să cumpărăm niște benzină la negru; nu avem destulă dacă se întâmpală ceva.

El încuviință vag din cap și murmură ceva despre Special Julius. Tocmai se întorsese din barul Tanzania și era întins pe pat, cu radioul dat la minimum. Dincolo de draperie, Babay dormea pe saltea.

– Ce-ai spus? întrebă ea.

– Nu ne putem permite să cumpărăm benzină. Un galon costă o liră.

– Săptămâna trecută ai primit salariul. Trebuie să ne asigurăm că putem pleca cu mașina.

– L-am rugat pe Special Julius să-mi schimbe un cec. Încă nu mi-a adus banii.

Olanna știa imediat că el mințea. Îi încredințau misiunea asta lui Special Julius tot timpul; niciodată nu durase mai mult de o zi până să-i aducă banii lui Odenigbo.

– Atunci cum o să cumpărăm benzină? întrebă ea.

El nu zise nimic.

Ea păși peste el și ieși din cameră. Luna era în spatele unui nor, și, șezând în întunericul negru al curții, Olanna simțea încă în nări mirosul acel ieftin, plin de vapori, al ginului de Biafra. Plutea în urma lui, îi îngreuna pașii. În Nsukka, băutura – coniacul acela arămiu, rafinat – îi ascuțea mintea, îi distila ideile și încrederea în sine, astfel încât el putea să se așeze pe canapea și să vorbească, să vorbească întruna păstrând tot timpul interesul ascultătorilor. Aici, băutura îl amuțea. Îl făcea să se retragă în el însuși și să privească lumea cu ochi obosiți și cețoși. Iar pe ea o făcea furioasă.

Olanna schimbă lirele englezești care-i mai rămăseseră și cumpără benzină de la un bărbat care o duse într-o magazie jilavă unde pe podea colcăiau viermi grași alburii. Omul îi turnă cu grijă din canistra lui de metal într-a ei. Olanna duse canistra acasă înfășurată într-un sac cu mălai, și tocmai o pusese în portbagajul Opelului, când un jeep decapotabil inscripționat cu „ARMATA BIAFRANĂ“ intră în curte. Kainene coborî, urmată de un soldat cu o cască pe cap. Și Olanna știa imediat, cu

un presentiment care o doborî, ca un vaiet prelung, că era vorba despre Ugwu. Era într-adevăr vorba despre Ugwu. Soarele ardea, și capul începu să i se învârtască într-o vâltoare, și Olanna privi în jur după Baby, dar n-o văzu. Kainene se apropie și o ținu strâns de umeri și spuse:

– *Ejima m*, ține-ți firea, fii tare. Ugwu a murit.

Olanna nu recunoscuse vestea pe care o așteptase, ci strânsoarea degetelor osoase ale lui Kainene.

– Nu, spuse ea calm. Totul în jur părea ireal, ca și cum avea să se trezească, în mod cert, peste câteva minute. Nu, repetă ea, clătinând din cap.

– Madu l-a trimis pe ordonanța lui cu vestea. Ugwu era în batalionul inginerilor de câmp, care a suferit pierderi masive într-o operațiune săptămână trecută. Numai câțiva s-au întors, și Ugwu nu era printre ei. Nu i-au găsit trupul, dar au fost multe trupuri pe care nu le-au găsit. Kainene făcu o pauză. Nu prea mai aveau ce să găsească întreg.

Olanna continuă să clatine din cap, așteptând să se trezească.

– Vino cu mine! Ia-o pe Chiamaka! Vino să stați în Orlu! Kainene o ținea, Baby îi spunea ceva, și o pâclă acoperea totul – până când Olanna ridică privirea și văzu cerul. Albastru și limpede. Cerul acesta făcu brusc ca prezentul să devină real, pentru că Olanna nu văzuse niciodată cerul în vis. Se întoarse și merse cu pași rigizi până la barul Tanzania. Trecu de perdeaua murdară de la ușă și împinse cana lui Odenigbo jos de pe masă; un lichid palid se împrăstie pe podea.

– Ai băut destul, nu? îl întreabă ea încet. *Ugwu anwugo*. Auzi? Ugwu a murit.

Odenigbo se ridică și o privi. Ochii îi erau conturați cu roșu.

– Bea mai departe, zise Olanna. Bea întruna, nu te opri. Ugwu a murit.

Proprietara barului se apropie de ei și spuse:

– Oh! Îmi pare rău, *nno*, și era gata s-o îmbrățișeze, dar Olanna o respinse.

– Lasă-mă în pace! izbucni ea. Lasă-mă în pace!

Abia atunci își dădu seama că sora ei venise cu ea și că o ținuse, tăcută, în timp ce ea țipa la proprietăreașă, care se dădu înapoi.

În zilele care urmară, presărate cu intervale de întunecime totală, Odenigbo nu se mai duse la barul Tanzania. Îi făcu baie lui Baby, prepară *garri*, veni mai devreme de la muncă. Odată încercă s-o ia pe Olanna în brațe, s-o sărute, dar ei atingerea îi făcu pielea de găină, așa

că ieși afară și dormi pe un covor pe verandă, acolo unde dormea Ugwu câteodată. Nu plângea. Singura dată când plânse fu după ce se duse la Eberechi și-i spuse că Ugwu murise, iar Eberechi țipă și o făcu mincinoasă; noaptea, țipetele acelea îi răsunau Olannei în urechi. Odenigbo trimise vorbă familiei lui Ugwu prin trei femei diferite care făceau contrabandă cu inamicul. Și organizează în curte o cântare generală în memoria lui Ugwu. Câțiva vecini îl ajutară să scoată din cameră pianul lui Alice și îl puseră lângă pâlcul de banani.

– O să vă acompaniez, le spuse Alice femeilor care se adunaseră.

Dar, ori de câte ori cineva începea un cântec, Mama Oji bătea din palme, insistent, zgomotos, în tact, și curând toți ceilalți vecini i se alăturau, așa că Alice nu putu cânta. Rămase neajutorată lângă pian, cu Baby în brațe.

Primele cântece fură energice, dar apoi Mama Adanna începu să cânte brusc, cu o voce răgușită și melancolică.

*Naba na ndokwa,
Ugwu, naba na ndokwa.
O ga-adili gi mma,
Naba na ndokwa.*

Odenigbo ieși împleticindu-se din curte înainte ca femeile să termine de cântat, cu o furie bănuitoare în ochi, ca și cum n-ar fi putut crede în cuvintele cântecului: „Mergi în pace, totul va fi bine“. Olanna îl privi îndepărtându-se. Nu înțelegea pe deplin resentimentele lui. El nu putea face nimic pentru a împiedica moartea lui Ugwu, dar ea simțea că băutura, băutul acela excesiv îl făcuse într-un anume fel complice la crimă. Olanna nu voia să-i vorbească, să doarmă alături de el. Dormea pe covor afară, și până și pișcăturile nocturne ale țânțarilor deveniră un semn de confort. Îi vorbea foarte puțin lui Odenigbo. Discutau numai despre lucrurile de strictă necesitate, despre mâncarea lui Baby, despre ce aveau de făcut dacă Umuahia ar fi căzut.

– O să stăm la Kainene numai până când găsim o altă locuință, spuse el, ca și cum aveau mai multe opțiuni, ca și cum uitase că, înainte, ar fi răspuns că Umuahia nu avea să cadă. Ea nu-i răspunse nimic.

Lui Baby, Olanna îi spuse că Ugwu s-a dus în rai.

– Dar se întoarce repede, Mami Ola? întrebă Baby.

Și Olanna spuse că da. Nu pentru că voia s-o consoleze pe Baby, ci pentru că, în fiecare zi, descoperirea din nou că nu putea accepta ideea morții lui Ugwu. Își spunea că nu era mort; poate era aproape de moarte, dar nu era mort. Își dorea din tot sufletul să-i parvină un mesaj despre el. Se spăla afară acum – baia era slinoasă din cauza igrasiei și a urinei, așa că Olanna se trezea foarte dimineată și se ducea cu o găleată de apă în spatele clădirii –, și într-o dimineată percepu o mișcare la colțul casei și îl văzu pe părintele Ambrose privind-o.

– Părinte Ambrose! strigă ea, și el se ascunse. Nu ți-e rușine? Mai bine te-ai ruga să vină cineva să-mi spună ce s-a întâmplat cu Ugwu în loc să spionezi o femeie măritată care face baie.

O vizită pe doamna Muokelu, sperând să audă povestea vreunei vizuni în care Ugwu se dovedea viu, dar un vecin îi spuse că toată familia doamnei Muokelu plecase. Plecaseră fără să spună nimănui. Olanna ascultă cu mai multă atenție jurnalele de război de la Radio Biafra, ca și cum vocea avântată care anunța respingerea barbarilor și succesele vajnicilor soldați biafrani ar fi putut să-i dea vreo indicație despre Ugwu. Un bărbat într-un caftan alb pătat intră în curte într-o sâmbătă după-amiază, și Olanna se repezi la el, sigură că venise cu vești despre Ugwu.

– Spuneți-mi, zise ea. Spuneți-mi unde e Ugwu.

Bărbatul păru deconcertat.

– *Dalu*. O caut pe Alice Njokamma din Asaba.

– Alice? Olanna îl privi fix, ca și cum îi dădea o șansă să rectifice și să spună că pe ea o căuta de fapt. Alice?

– Da, Alice din Asaba. Sunt o rudă. Locuiam lângă părinții ei.

Olanna îi arătă ușa lui Alice. Bărbatul se duse acolo și ciocăni de mai multe ori.

– E acasă? întrebă el.

Olanna dădu din cap, supărată că nu îi adusese știri despre Ugwu.

Bărbatul ciocăni din nou și strigă:

– Sunt din familia Isioma din Asaba.

Alice deschise ușa, și el intră. Câteva clipe mai târziu, Alice se năpusti afară și se aruncă la pământ, răsucindu-se pe toate părțile; în soarele după-amiezii târzii, pielea ei lividă avea scăpărări aurii.

– *O gini mere?* Ce s-a întâmplat? întrebară vecini, adunându-se în jurul ei.

– Eu sunt din Asaba, și azi-dimineață am aprimit vești despre oraș, spuse bărbatul. Avea un accent mai pronunțat decât al lui Alice, și Olanna îi înțelegea dialectul abia la câteva secunde după ce pronunța cuvintele. Barbarii au cucerit orașul acum mai multe săptămâni, și au anunțat că toți locuitorii trebuiau să iasă din case și să spună: „O singură Nigerie“, și ei aveau să le dea orez. Așa că oamenii au ieșit din ascunzători și au spus: „O singură Nigerie“, și barbarii i-au împușcat – bărbați, femei, copii. Pe toți. Bărbatul făcu o pauză. N-a mai rămas nimeni din familia Njokamma. Nimeni.

Alice zăcea pe spate, frecându-și capul de pământ cu deznădejde, gemând. Părul îi era plin de nisip. Sări în sus și o luă la fugă înspre stradă, dar părintele Ambrose alergă după ea și o târî înapoi. Ea se smuci din strânsoare și se aruncă din nou la pământ, cu buzele depărtate, dezvelindu-și dinții.

– Ce rost mai are să trăiesc? Să vină și să mă ucidă chiar acum! Să vină, am spus!

Disperarea și suferința îi dăduseră puteri, și îi respinse pe toți cei care încercară să o țină. Se rostogoli pe pământ cu atâta forță, încât pietrele îi lăsară pe piele tăieturi roșii minuscule. Vecinii spuneau: „Of!“ și clătinau din cap. Apoi Odenigbo ieși din cameră, se duse la ea, o ridică și o ținu, și ea rămase nemișcată și începu să se vaiete, cu capul pe umărul lui. Olanna îi privi. În curba cu care brațul lui Odenigbo o ținea pe Alice era ceva familiar. O ținea cu ușurința cuiva care o ținuse astfel și înainte.

În cele din urmă, Alice se așeză pe o bancă, pierdută și zdrobită. Din când în când striga: „*Hei!*“, se ridica și-și punea mâinile pe cap. Odenigbo se așezase lângă ea și o îndemna să bea puțină apă. Vorbea cu bărbatul din Asaba cu voce scăzută, ca și cum ei erau singurii care aveau grijă de ea, și mai apoi veni și i se adresă Olannei, care era așezată pe verandă.

– Nu vrei să-i împachetezi tu câteva lucruri, *nkem*? întrebă el. Omul zice că sunt câțiva oameni din Asaba în curtea unde locuiește el, și vrea s-o ia să stea cu ei un timp.

Olanna își ridică privirea spre el, cu o față rigidă.

– Nu, zise ea.

– Nu?

– Nu, repetă ea, de data asta tare. Nu. Și se ridică și intră în cameră. N-avea să împacheteze lucrurile nimănui. Nu știa cine îi împachetă lucrurile lui Alice, poate Odenigbo, dar auzi cum mai mulți vecini le spuneau lui Alice și bărbatului: „*Ije oma*, mergeți cu bine“ când plecară, seara târziu. Olanna dormi afară și îi visă pe Alice și pe Odenigbo pe patul lor din Nsukka, visă sudoarea lor pe cearceaful ei proaspăt spălat; se trezi furioasă și bănuitoare, în bubuitul obuzelor.

– Barbarii sunt aproape! strigă părintele Ambrose, și fu primul care ieși în fugă din curte, cu o geantă burdușită de pânză grosolană în mână.

În curte se stârni un vârtej. Oamenii țipau, își strângeau lucrurile, plecau. Bombardamentul, asemenea unor accese nesfârșite de tuse lătrătoare, vicioasă, nu se mai oprea. Iar mașina lor nu pornea. Odenigbo încercă de mai multe ori; drumul era deja plin de refugiați, și exploziile obuzelor care se sfârâmau păreau să fi ajuns la strada St John. Mama Oji țipa la soțul ei. Mama Adanna o implora pe Olanna s-o ia în mașină cu câțiva dintre copii, și Olanna spuse:

– Nu, ia-ți copiii și du-te!

Odenigbo pomi motorul, care scoase un vaiet și muri. Curtea rămăsese aproape goală. O femeie pe stradă trăgea după ea o capră îndărătnică, și în cele din urmă îi dădu drumul și se repezi înainte. Odenigbo răsuci cheia în contact, și mașina se înecă. Olanna simțea cum, sub picioare, pământul îi vibra la fiecare explozie.

Odenigbo răsuci cheia din nou și din nou. Mașina nu voia să pornească.

– Du-te pe jos cu Baby, îi ceru el.

Sprâncenele i se umpluseră de picături de sudoare.

– Poftim?

– Vă ajung din urmă când pornește mașina.

– Dacă mergem pe jos, mergem împreună.

Odenigbo încercă din nou să pornească motorul. Olanna se întoarse, surprinsă de cât de liniștită stătea Baby, așezată pe bancheta

din spate lângă saltelele făcute sul. Îl privea atentă pe Odenigbo, ca și cum i-ar fi îndemnat și pe el, și mașina cu ochii.

Odenigbo coborî din mașină și deschise capota, și Olanna ieși și ea, o scoase pe Baby și apoi se întrebă ce-ar fi trebuit să ia din portbagaj și ce să abandoneze. Curtea era de-acum goală, și numai câțiva oameni mai treceau pe lângă ei pe stradă. Țăcănitul mitralierelor se auzea de aproape. Olanna era speriată. Măinile îi tremurau.

– Hai s-o luăm pe jos, spuse ea. N-a mai rămas nimeni în Umuahia!

Odenigbo urcă în mașină, trase adânc aer în piept și răsuci cheia. Motorul porni. Plecară în viteză și, la marginea orașului, Olanna întrebă:

– Ai făcut ceva cu Alice?

Odenigbo nu răspunse, privind drept înainte.

– Te-am întrebat ceva, Odenigbo.

– *Mba*, n-am făcut nimic cu Alice.

El îi aruncă o privire, și apoi își îndreptă din nou ochii către șosea.

Nu-și mai spuseră nimic până când ajunseră în Orlu, unde Kainene și Harrison ieșiră să-i întâmpine. Harrison începu să scoată lucrurile din mașină.

Kainene o îmbrățișă pe Olanna, o luă pe Baby în brațe și apoi se răsuci spre Odenigbo.

– Ce barbă interesantă, spuse ea. Încercăm cumva să-l imităm pe Excelența Sa?

– Nu încerc niciodată să imit pe nimeni.

– Desigur. Am uitat ce persoană originală ești.

În vocea lui Kainene vibra încordarea care pusese stăpânire pe toți. Olanna o simți îngreunând atmosfera, ca o ceață, atunci când Richard se întoarse acasă și-i dădu mâna, țeapăn, lui Odenigbo și mai târziu, când se așezară la masă și mâncară feliile de batată pe care Harrison le servi pe farfurii emailate.

– Stăm aici până când vom găsi o locuință de închiriat, zise Odenigbo uitându-se la Kainene.

Kainene îl privi intens, ridică din sprâncene și spuse:

– Harrison! Mai adu puțin ulei de palmier pentru Chiamaka.

Harrison intră și puse un castronaș cu ulei în fața lui Baby. După ce el ieși, Kainene spuse:

– Săptămâna trecută ne-a pregătit un șoarece de pădure¹ excelent. Numai că, după cum l-a cocoloșit, ai fi zis că era cel puțin o costiță de miel.

Olanna râse. Richard chicoti stângaci. Baby râse și ea, ca și cum ar fi înțeles. Iar Odenigbo se concentrează, serios, asupra farfuriei. La radio era transmisă din nou declarația de la Ahiara², rostită cu vocea măsurată și hotărâtă a Excelenței Sale.

Biafra nu-i va trăda pe negri. Indiferent de soartă, noi vom lupta cu toate forțele până când negrii de pretutindeni vor putea să arate cu mândrie înspre această republică, demnă și neînfricată, o pildă de naționalism african...

Richard se scuză, se ridică de la masă și se întoarce cu o sticlă de coniac, făcându-i semn lui Odenigbo.

– Mi-a dat-o un ziarist american.

Odenigbo se holbă la ea.

– E coniac, spuse Richard, ținând-o la vedere, ca și cum Odenigbo n-ar fi știut ce era.

Nu-și vorbiseră de când Odenigbo îl urmărise pe stradă până acasă, cu ani în urmă, și țipase la el. Nu-și vorbiseră nici măcar după ce-și strânseseră mâinile ceva mai devreme în aceeași zi.

Odenigbo nu se întinse să ia sticla.

– Dacă vrei, poți să bei vin de Biafra în loc, spuse Kainne. S-ar putea să fie mai potrivit pentru ficatul tău tare de revoluționar.

Odenigbo se uită la ea, și pe față îi apărură un zâmbet timid, cam mânzesc, ca și cum era deopotrivă amuzat și iritat de vorbele ei. Se ridică.

– Nu vreau coniac, mulțumesc. Trebuie să mă duc la culcare. Măine am mult de mers, ministerul s-a mutat în pădure.

Olanna îl privi ieșind din sufragerie. Nu se uită la Richard.

– La culcare, Baby, spuse ea.

¹ E vorba despre o specie mare de șobolan sălbatic, *Cricetomys gambianus*, originar din Africa, consumat în mod frecvent de către localnici. (n.tr.)

² Declarația de la Ahiara (un sat în statul Imo) a fost rostită de președintele biafran Chukwuemeka Ojukwu pe 1 iunie 1969 și descria principiile revoluției biafrane. Fragmentul reprodus aici este cel final. (n.tr.)

– Nu, replică Baby și se prefăcu a fi concentrată asupra farfuriilor goale.

– Vino imediat, zise Olanna, și Baby se ridică.

În cameră, Odenigbo își lega prosopul în jurul mijlocului.

– Tocmai veneam s-o iau pe Baby la culcare, o lămuri el.

Olanna îl ignoră.

– Somn ușor, Baby, *ka chi fo*, spuse el.

– Noapte bună, tati.

Olanna o puse pe Baby pe saltea, o acoperi cu o fustă de-a ei, o sărută pe frunte și simți brusc impulsul de a plânge după Ugwu. El ar fi dormit pe un covoraș în sufragerie.

Odenigbo se apropie de ea, și ea vru să se dea înapoi, neștiind ce voia el să facă. El îi atinse clavicula.

– Uită-te ce osoasă ești.

Ea privi în jos, iritată de atingerea lui și surprinsă să vadă cât de mult îi ieșea osul prin piele; nu știa că slăbise atât de mult. Nu spuse nimic, ci se întoarse în sufragerie. Richard nu mai era acolo.

Kainene stătea încă la masă.

– Deci tu și Odenigbo ați hotărât să vă căutați o locuință? Întrebă ea. Umila mea casă nu e suficient de bună?

– Tu îl asculti pe el? N-am hotărât nimic. Dacă vrea să-și găsească o locuință, n-are decât să-și caute și să stea acolo singur, spuse Olanna.

Kainene se uită la ea.

– Ce s-a întâmplat?

Olanna clătină din cap.

Kainene își vârî un deget în uleiul de palmier și-l duse la gură.

– *Ejima m*, ce s-a întâmplat? Întrebă ea din nou.

– Nimic. Nimic în particular, spuse Olanna, uitându-se la sticla de coniac de pe masă. Aș vrea să se termine războiul ăsta ca să-l văd că revine la normal. S-a schimbat complet.

– Toți suntem implicați în războiul ăsta, și e la latitudinea noastră să decidem să ne schimbăm sau nu, zise Kainene.

– Nu face decât să bea la nesfârșit *kai-kai* ieftin. De puținele ori când l-au plătit, banii s-au dus imediat pe băutură. Cred că s-a culcat cu Alice, fata aceea din Asaba care locuia în curtea noastră. Nu mai pot să-l suport. Nu pot să-l suport aproape de mine.

– Foarte bine, spuse Kainene.

– Foarte bine?

– Da, foarte bine. Ai dat dovadă de o indolență extraordinară în felul cum l-ai iubit orbește atâta vreme fără să-l critici vreodată. N-ai acceptat nici măcar faptul că e un bărbat urât, spuse Kainene.

Avea pe față un mic zâmbet, și apoi începu să râdă, și Olanna nu putu să nu râdă și ea, pentru că nu asta ar fi vrut să audă și pentru că, auzind cuvintele acestea, se simțise mai bine.

Dimineată, Kainene îi arătă Olannei un flaconaș cu cremă de față, în formă de pară.

– Uită-te puțin! Cineva a fost în străinătate și mi l-a adus. Crema de față mi se terminase cu câteva luni în urmă, și până acum am folosit loțiunea aia uleioasă oribilă fabricată la noi.

Olanna examinează sticla rozalie. Luară pe rând câțiva stropi de cremă și și-o întinseră pe față, încet, cu voluptate, și apoi se duseră în tabăra de refugiați. Mergeau acolo în fiecare dimineată. Armatanul abia pornit împrăștiat praful peste tot, și Baby se alătură copiilor slăbănogi care se jucau în curte cu burțile goale acoperite de un strat de țărână. Mulți dintre ei colecționau fragmente de șrapnel, se jucau cu ele, făceau schimb. Când Baby veni acasă cu două bucățele de metal răscut, Olanna țipă la ea, o trase de ureche și i le luă. Ura gândul că Baby se juca cu rămășițele reci ale unor obiecte ucigătoare. Dar Kainene o rugă să i le dea înapoi. Îi dădu lui Baby și o cutie de conservă în care să țină bucățile de șrapnel. O sfătui să se alătore copiilor mai mari care făceau capcane pentru șopârle, să învețe cum să aranjeze într-o grămadă frunzele de palmier și să pună între ele coconul plin de furnici *iddo*. O lăsă să țină în mână pumnul bărbatului emaciat care mărșăluia prin curte, mormăind: „*Ngwa*, să vină barbarii, să vină acum“. Îi dădu voie să mănânce un picior de șopârlă.

– Chiamaka trebuie să vadă viața așa cum este, *ejima m*, spuse ea, în timp ce-și dădeau cu cremă pe față. O protejezi prea mult.

– Vreau doar s-o țin în siguranță, răspunse Olanna.

Luă puțină cremă între degete și începu să și-o întindă pe piele cu buricele degetelor.

– Și pe noi ne-au protejat prea mult, comentă Kainene.

– Tata și mama? întrebă Olanna, deși știa.

– Da. Kainene își întinse crema pe față cu amândouă mâinile. Bine că mama a plecat. Ți-o poți închipui trăind fără așa ceva? Sau folosind ulei din semințe de palmier?

Olanna râse. Ar fi vrut totuși ca sora ei să nu ia atât de multă cremă odată, ca să mai aibă și în alte zile.

– De ce ai fost tu întotdeauna atât de nerăbădătoare să îi mulțumești pe mama și pe tata? întrebă Kainene.

Olanna își ținu mâinile pe față și rămase tăcută câteva momente.

– Nu știu. Cred că-mi era milă de ei.

– Ți-a fost întotdeauna milă de oameni care nu au nevoie de mila ta.

Olanna nu zise nimic, pentru că nu știa ce să spună. Erau genul de lucruri pe care l-ar fi discutat cu Odenigbo. Sora ei dădea pentru prima oară glas unor resentimente față de ea și față de părinții lor. Dar cu Odenigbo Olanna abia dacă mai vorbea. El își găsise un bar prin apropiere; cu o săptămână în urmă, proprietarul localului venise acasă la Kainene căutându-l, pentru că nu-și plătise datoria. Olanna nu-i spusese nimic după plecarea proprietarului. Nu mai știa de fapt când Odenigbo se ducea la minister și când se ducea pur și simplu la bar. Refuza să-și mai facă griji pentru el.

Își făcea alte griji: că avea menstruațiile mai puțin abundente și nu roșii, ci de un maroniu întunecat; că lui Baby îi cădea părul; că foamea înghițea amintirile copiilor. Olanna era hotărâtă să le țină mințile în stare de funcționare; ei erau viitorul Biafrăi, până la urmă. Așa că îi strângea lângă copacul-flacără, departe de mirosurile oribile din spațele clădirilor, și le preda. Îi puna în fiecare zi să memorizeze un vers dintr-o poezie, și a doua zi descoperea că îl uitaseră. Copiii alergau după șopârle. Mâncau *garri* cu apă deja o singură dată pe zi, în loc de două, pentru că furnizorii lui Kainene nu mai puteau traversa până la Mbosi să cumpere *garri*; toate drumurile erau ocupate. Kainene lansă un program „Să ne hrănim singuri“, și, când o văzu că se alătură bărbaților, femeilor și copiilor la deștelenit pământul, Olanna se întrebă de unde învățase să țină în mână o sapă. Dar pământul era secătuit. Armatanul crăpa tălpile și buzele oamenilor. Trei copii muriră într-o singură zi. Părintele Marcel ținu slujba fără cuminecătură. Burta unei fete tinere numite Urenwa începu să crească, și Kainene nu fu sigură dacă

era kwashiorkor sau sarcină până când mama fetei își palmui într-o zi odrasla întrebând-o: „Cine? Cine ți-a făcut așa ceva? Unde te-ai întâlnit cu bărbatul care ți-a făcut așa ceva?”

Doctorița nu mai venea în tabără pentru că nu mai exista benzină și pentru că acum erau prea mulți soldați răniți care trebuiau îngrijiți. Puțul secă. Kainene se duse de mai multe ori la ministerul din Ahiara să obțină o cisternă de apă, dar de fiecare dată se întorcea numai cu promisiuni vagi. Duhoarea grețoasă, pătrunzătoare a trupurilor nespălate și a trupurilor putrezind în mormintele prea puțin adânci din spatele clădirilor deveni mai intensă. Muștele se adunau pe bubele de pe trupurile copiilor. Ploșnițele și *kwalikwata* foiau; femeile își scoteau fustele și dezveleau o spuzeală urâtă de ciupituri roșii în jurul mijlocului, ca un fagure însângerat. Era sezonul portocalelor, și Kainene îi ruga pe oameni să mănânce portocalele direct din copac, deși le produceau diaree, și apoi să-și frece bucățile de coajă de piele, pentru că mirosul de citrice acoperea mirosul de murdărie.

Serile, Olanna și Kainene mergeau acasă împreună. Vorbeau despre oamenii din tabără, despre vremea când fuseseră eleve la Heathgrove, despre părinții lor, despre Odenigbo.

– L-ai mai întrebat despre fata aceea din Asaba? vru să afle Kainene.

– Încă nu.

– Înainte să-l întrebi, du-te la el și dă-i o palmă peste față. Dacă are curajul să te palmuiască și el, îi vin eu de hac cu cuțitul de bucătărie al lui Harrison. Dar asta ar trebui să-l faci să spună adevărul.

Olanna râse, și observă că mergeau amândouă cu pași relaxați, în același ritm, cu papucii acoperiți de praf maroniu.

– Bunicul obișnuia să spună că lucrurile merg tot mai rău, și pe urmă se îndreaptă. *O dikata njo, o dikwa mma*, spuse Kainene.

– Îmi amintesc.

– Lumea o să se schimbe curând, și Nigeria o să termine cu războiul ăsta, spuse Kainene cu voce scăzută. O să câștigăm.

– Da.

Olanna credea mai cu convingere pentru că așa spunea Kainene.

Erau seri când Kainene era distantă, retrasă în ea însăși. Odată zise: „Nu i-am dat, de fapt, niciodată atenție lui Ikejide“, și Olanna își puse brațul pe după umărul surorii sale și nu zise nimic. De obicei însă,

Kainene era binedispusă, și ședea amândouă afară, discutau și ascultau radioul, și liliecii care zburau în jurul anacardierilor. Uneori, Richard li se alătura. Odenigbo nu venea niciodată.

Apoi, într-o seară, plouă, o ploaie răpăitoare și insistentă, ciudată în anotimpul uscat, și poate de aceea Odenigbo nu se duse la bar. În seara aceea acceptă în sfârșit coniacul lui Richard, ținându-l aproape de nas și inspirând adânc înainte să bea, dar fără să schimbe, în continuare, prea multe cuvinte cu Richard. În seara aceea, doctorul Nwala veni să le spună că Okeoma fusese omorât. Fulgerele traversau cerul, tunetele mugeau, și Kainene spuse, râzând:

– Parcă ar fi un bombardament.

– Sunt îngrijorată că nu ne-au mai bombardat de la o vreme, mărturisii Olanna. Mă întreb ce mai plănuiesc.

– Poate o bombă atomică, spuse Kainene.

Auziră mașina intrând în curte, și Kainene se ridică.

– Cine vine seara pe o vreme ca asta?

Deschise ușa, și pe ea intră doctorul Nwala, cu fața udă de ploaie. Olanna își aminti cum îi întinsese mâna s-o ajute să se ridice după raidul aerian din ziua nunții ei, cum îi spusese că avea să-și murdărească rochia – ca și cum nu s-ar fi murdărit deja cât stătuse întinsă pe pământ. Era mai uscățiv și mai supt decât și-l amintea ea, și arăta de parcă ar fi fost în pericol să se rupă în două dacă s-ar fi așezat brusc pe scaun. Nu se așează. Nu pierdu timpul cu politețuri. Își ridicase cămașa largă de pe piele și o vântura rapid ca s-o scuture de apă. Spuse:

– Okeoma s-a dus, *o jebego*. S-a întâmplat în timpul unei misiuni pentru eliberarea Umuahiei. L-am văzut luna trecută, și mi-a spus că scria niște poezii, și că Olanna era muza lui, și că, dacă se întâmplă ceva, să am grijă ca poeziile să ajungă la ea. Dar nu le-am putut găsi. Oamenii care mi-au adus vestea mi-au spus că nu l-au văzut niciodată scriind nimic. Așa că mi-am spus că am să vin să vă spun că el nu mai este, dar că n-am găsit poeziile.

Olanna dădea din cap fără să înțeleagă prea bine, pentru că doctorul Nwala pronunța multe cuvinte prea repede. Apoi doctorul se opri. Voia să spună că Okeoma murise. Ploua în timpul armatanelui, și Okeoma murise.

– Okeoma? Odenigbo vorbi răgușit, în șoaptă. *Onye?* Vorbești despre Okeoma?

Olanna se aplecă și-l prinse pe Odenigbo de braț, și începu brusc să țipe, cu țipete stridente, pătrunzătoare, pentru că în capul ei ceva stătea să plesnească. Pentru că se simțea atacată, lovită nemilos de suferință. Nu dădu drumul brațului lui Odenigbo până când doctorul Nwala nu se întoarse, cu pași împleticiți de grabă, înapoi în ploaie, până când nu se întinseră în tăcere pe salteaua de pe podea. Când el intră în ea, ea se gândi cât de diferit îl simțea, mai ușor și mai subțire, deasupra ei. El rămase nemișcat, atât de nemișcat, încât ea se zbătu și-l trase de coapse. Dar el nu se mișcă. Apoi începu s-o penetreze, și plăcerea ei se intensifică nemăsurat, se ascuți, ca și cum fiecare scântie de senzație ar fi devenit o plăcere în sine, independentă. Olanna se auzi plângând, suspinând din ce în ce mai tare, până când Baby se foi în pat, și el îi puse mâna peste gură. Plângea și el; ea îi simți lacrimile picurându-i pe corp înainte să i le vadă pe față.

Mai târziu, el se sprijini într-un cot și o privi.

– Ești atât de puternică, *nkem*.

Erau cuvinte pe care ea nu le auzise niciodată de la el. El părea bătrân; ochii înlăcrimați, fața zbârcită, învinsă îl făceau să arate mai bătrân. Ea voi să-l întrebe de ce spusese asta, la ce se referea, dar nu o făcu, și nu știu care din ei adormi primul. A doua zi de dimineață, Olanna se trezi prea devreme, simțindu-și propria respirație urât mirositoare și având în suflet o liniște apăsătoare și bătută de tristețe.

Ugwu vru să moară, la început. Nu din cauza înțepăturilor fierbinți pe care le simțea în cap, sau a durerii din fese, sau a faptului că respira cu disperare, ci din cauza setei. Avea gâtul ars. Infanteriștii care-l cărau vorbeau despre cum salvarea lui le dăduse un motiv să fugă, despre cum gloanțele li se sfârșiseră, despre cum trimiseseră după întăriri și degeaba, despre cum barbarii avansau. Dar setea îi astupa lui Ugwu urechile și le acoperea cuvintele. Era dus pe umeri, bandajat cu fâșii din cămășile lor, săgetat de durere în tot corpul în timp ce mergeau. Trăgea cu disperare aer în piept, horcăia și sugea, dar tot nu reușea să respire normal. Setea îi intensifica greața.

– Apă, vă rog, croncăni el.

Dar ei nu-i dădeau; dacă ar fi avut putere, ar fi aruncat asupra lor toate blestemele pe care le știa. Dacă ar fi avut o armă, i-ar fi împușcat pe toți, și apoi s-ar fi împușcat și el.

Acum, în spitalul unde îl duseseră, Ugwu nu-și mai dorea să moară, ci se temea că avea să moară; în jurul lui erau aruncate atâtea trupuri – pe covorașe, pe saltele, pe podeaua goală. Atâta sânge peste tot. Auzea răcnetele ascuțite ale pacienților în timpul vizitei medicului, și știa că nu era el cazul cel mai grav, chiar și atunci când își simțea sângele picurând, la început cald, apoi rece și lipicios, pe o parte. Sângele care-i curgea îl văduvea de orice urmă de voință; era prea extenuat pentru a face ceva, și, când surorile treceau în grabă pe lângă el și-i lăsau bandajul neschimbat, el nu le striga. Nu spunea nimic nici când veneau, îl împingeau pe o parte și-i făceau injecții rapide, fără nici o amabilitate. În momentele de delir, o vedea pe Eberechi purtând

fusta aceea strâmtă și făcându-i semne pe care el nu le înțelegea. Iar în momentele de luciditate, se gândea la moarte. Încerca să-și închipuie raiul, pe Dumnezeu așezat pe tron, dar nu putea. Iar viziunea cealaltă, în care moartea era numai o tăcere nesfârșită, i se părea improbabilă. O parte din el visa încă, și Ugwu nu știa dacă partea aceea s-ar fi putut retrage vreodată într-o tăcere nesfârșită. Moartea trebuia să fie o stare de cunoaștere absolută, dar pe el îl înspăimânta faptul că nu putea ști dinainte ce avea să știe.

Serile, în lumina obscură, veneau oamenii de la Caritas, un preot și două ajutoare care duceau lămpi cu petrol, împărțeau soldaților lapte și zahăr, îi întrebau cum se numeau și de unde erau.

– Nsukka, spuse Ugwu, când fu întrebat.

Vocea preotului i se păru vag familiară, dar, de fapt, totul i se părea aici vag familiar; sângele bărbatului de lângă el mirosea ca al lui, sora care îi puneă o farfurie cu *akamu*¹ subțire lângă el surâdea ca Eberechi.

– Nsukka? Cum te cheamă? Întrebă preotul.

Ugwu se chinuă să-și concentreze atenția asupra feței rotunde, asupra ochelarilor, asupra gulerului îngălbenit. Era părintele Damian.

– Sunt Ugwu. Veneam cu stăpâna mea, doamna Olanna, la societatea St Vincent de Paul.

– Ah! Părintele Damian îi strânse mâna, și Ugwu clipi de durere.

– Ai luptat pentru cauză? Unde ai fost rănit? Te-au îngrijit?

Ugwu clătină din cap. Una din fese îi era străbătută de dureri cumplite, istovitoare. Părintele Damian îi dădu cu lingurița în gură niște lapte praf, și apoi puse un săculeț cu zahăr și lapte praf lângă el.

– Știu că Odenigbo lucrează la Ministerul Forțelor de Muncă. O să le trimit vorbă, spuse părintele Damian.

Înainte de a pleca, îi puse pe încheietura mâinii un rozariu de lemn.

Rozariul era tot acolo, apăsându-i rece și delicat pielea, când domnul Richard veni câteva zile mai târziu.

– Ugwu, Ugwu!

Părul blond și ochii ciudat colorați pluteau deasupra lui, și Ugwu nu fu sigur cine era.

– Mă auzi, Ugwu? Am venit să te iau.

¹ Un fel de mămligă fermentată (n.tr.)

Era aceeași voce care îi pusese întrebări despre festivalul din satul lui cu ani în urmă. Ugwu știu atunci cine era. Domnul Richard încercă să-l ajute să se ridice, și durerea îl fulgeră pe Ugwu dintr-o parte și din-spre fese către cap și ochi. Ugwu țipă, apoi își încheștă dinții, își mușcă buza și-și supse sângele.

– Încet, încet, spuse domnul Richard.

Drumul plin de hârtoape, pe bancheta din spate a mașinii Peugeot 404, și soarele fierbinte care strălucea prin parbriz îl făcură pe Ugwu să se întrebe dacă nu cumva murise și asta era ceea ce se întâmpla după moarte: o călătorie nesfârșită în mașină. În cele din urmă, se opriră la un spital care mirosea nu a sânge, ci a dezinfectant. Abia când se întinse pe un pat adevărat, se gândi Ugwu că poate nu avea totuși să moară, până la urmă.

– Clădirea a fost bombardată destul de serios săptămâna trecută, și va trebui să plecăm imediat după ce te vede doctorul. Nu e chiar doctor – era student în anul patru când a început războiul –, dar e foarte priceput, spuse domnul Richard. Olanna, Odenigbo și Baby stau cu noi în Orlu de când a căzut Umuahia, și Harrison e și el acolo, bineînțeles. Kainene are nevoie de ajutor în tabăra de refugiați, așa că ar trebui să te grăbești să te faci bine.

Lui Ugwu i se păru că domnul Richard vorbea prea mult, de dragul lui, poate ca să-l țină treaz până la venirea doctorului. Dar era recunoscător pentru cât de normal suna râsul domnului Richard, pentru faptul că ajungea până la el încărcat de amintiri și-l făcea să retrăiască vremurile în care domnul Richard îi scria răspunsurile într-un caiet cu coperte de piele.

– Am fost toți foarte uimiți când am aflat că ești viu și te afli în spitalul Emekuku – uimiți în sensul bun al cuvântului, desigur. Slavă Domnului că n-am organizat o înmormântare simbolică, deși, înainte să cadă Umuahia, a avut loc un fel de eveniment în memoria ta.

Pleoapele lui Ugwu zvâcniră.

– V-au anunțat că murisem, domnule?

– Da, așa au spus. Se pare că batalionul tău a crezut că ai murit în timpul operațiunii.

Ochii i se închideau, și Ugwu nu reușea să-i forțeze să stea deschiși. În cele din urmă reuși, și-l văzu pe domnul Richard privindu-l.

– Cine e Eberechi?

– Poftim?

– Tot spuneai „Eberechi“.

– E o fată pe care o cunosc, domnule.

– În Umuahia?

– Da, domnule.

Ochii domnului Richard se împlânzără.

– Și nu știi unde se află acum?

– Nu, domnule.

– Porți aceleași haine de când ai fost rănit?

– Da, domnule. Infanteriștii mi-au dat pantalonii și cămașa.

– Trebuie să te speli.

Ugwu zâmbi.

– Da, domnule.

– Ți-a fost frică? întrebă domnul Richard după un timp.

Ugwu se mișcă; durerea îl copleșea peste tot; nu putea găsi o poziție confortabilă.

– Frică, domnule?

– Da.

– Uneori, domnule. Ugwu făcu o pauză. Am găsit o carte în cazarmă. Mi-a stârnit atâta mânie și tristețe.

– Ce carte?

– Autobiografia unui negru american numit Frederick Douglass.

Domnul Richard scrise ceva.

– O să folosesc amănuntul acesta în cartea mea.

– Scrieți o carte.

– Da.

– Despre ce, domnule?

– Despre război, și despre ce s-a întâmplat înainte, și despre cât de multe n-ar fi trebuit să se întâmple. O să se numească: *Toți ați privit tăcuți cum noi muream*.

Mai târziu, Ugwu murmură titlul pentru sine: „*Toți ați privit tăcuți cum noi muream*.” Îl bântuia, îl umplea de rușine. Îl făcea să-și aducă aminte de fata aceea din bar, de fața ei ciupită și de ura din ochii ei în timp ce zăcea întinsă pe spate pe podeaua murdară.

Stăpânul și Olanna îl îmbrățișară pe Ugwu, dar ușor, fără să-l strângă, ca să nu-i provoace durere. El se simți teribil de neplăcut; nu-l mai îmbrățișaseră niciodată.

– Ugwu, spuse stăpânul, clătînând din cap. Ugwu.

Baby se agăță de mâna lui și refuză să-i dea drumul, și toată viața de până atunci i se strânse deodată lui Ugwu într-un nod în gât. Începu să plângă, și lacrimile îi usturau ochii. Era furios pe sine însuși că plângea, și, mai târziu, în timp ce povestea ce i se întâmplase, vorbi cu o voce detașată. Minți despre împrejurările recrutării; spuse că părintele Ambrose îl rugase insistent să-l ajute să-și ducă sora bolnavă la un medic homeopat și că soldații îl prinseseră pe drumul de întoarcere. Folosii cuvinte precum „focul inamicului“ și „atac asupra statului-major“ cu răceală, ca pe ceva familiar, încercând parcă să compenseze pentru faptul că plânsese.

– Și nouă ni s-a spus că muriseși, zise Olanna, privind-l. Poate și Okeoma trăiește.

Ugwu se holbă la ea.

– Ni s-a spus că a fost ucis în timpul unei misiuni, îl lămurii Olanna. Și am auzit că Adanna a murit în cele din urmă de kwashiorkor. Baby nu știe, bineînțeles.

Ugwu se uită într-o parte. Veștile îl provocară. Se simți furios pe Olanna pentru că-i spusese ceea ce el nu voia să audă.

– Prea mulți oameni mor, izbucni el.

– Asta se întâmplă în război, prea mulți oameni mor, spuse Olanna. Dar vom învinge până la urmă. Stai bine pe pernă?

– Da, doamnă.

Ugwu nu putea să stea pe o parte a feselor, așa că, în primele sale săptămâni în Orlu, rămase întinse pe o rână. Olanna era totdeauna lângă el, forțându-l să mănânce și îndemnându-l să trăiască. Minte îi hoinărea deseori. Nu avea nevoie de fulgerele de durere dintr-o parte, din feșe și din spate ca să-și amintească de explozia minei sale *ogbunigwe*, de râsul lui High-Tech sau de ura fatală din ochii fetei. Nu-și amintea trăsăturile ei, dar privirea aceea îl umărea, ca și încordarea și uscăciunea dintre picioarele ei, faptul că el făcuse ceva ce nu voise să facă. În zona aceea gri dintre vis și visare cu ochii deschiși, în care putea controla mare parte din ceea ce-și imagina, Ugwu vedea barul, adulmeca

mirosul de alcool și îi auzea pe soldați spunând: „Trăgătorule“, dar nu fata de la bar zăcea întinsă pe spate pe podea, ci Eberechi. Se trezea simțind ură pentru scena aceea și pentru sine însuși. Avea să-și dea timp să ispășească ceea ce făcuse. Apoi avea să se ducă s-o caute pe Eberechi. Poate că ea și familia ei se duseseră în satul ei din Mbaise sau poate erau undeva în Orlu. Ea avea să-l aștepte; sigur știa că el avea s-o caute. Faptul că Eberechi avea să-l aștepte, faptul că așteptarea ei era o dovadă a mântuirii lui îi ofereau consolare în timpul vindecării. Ugwu era surprins că trupul putea să-i redevină ceea ce fusese și că mintea îi putea funcționa permanent lucidă.

În timpul zilei, dădea ajutor în tabăra de refugiați, iar serile scria. Se așeza sub copacul-flacără și scria cu litere mici și îngrijite pe foi vechi de ziar, pe niște hârtii pe care Kainene făcuse calcule legate de furnizori, pe spatele unui calendar vechi. Scrise o poezie despre cum oamenii făceau iritație la fund după ce ședeau pe oale de noapte de import, dar care nu suna la fel de lirică precum a lui Okeoma, așa că Ugwu o rupse în bucăți. Apoi scrise despre o tânără femeie cu un funduleț apetisant care îl ciupea de gât pe un băiat tânăr – și o făcu și pe aceasta bucăți. În cele din urmă, începu să scrie despre moartea anonimă a mătușii Arize în Kano, despre cum Olanna nu-și mai putuse folosi picioarele, despre uniforma militară ca turnată a lui Okeoma și despre mâinile bandajate ale profesorului Ekwenugo. Scrise despre copiii din tabăra de refugiați, despre cât de conștiincioși vâneau șopârle, despre cum patru băieți alergaseră după o șopârlă iute care se urcase într-un copac de mango, și cum unul se cățăraseră după ea, și cum șopârla sărise chiar în palmele întinse ale unuia dintre ceilalți trei care înconjuraseră copacul.

– Șopârlele au devenit mai inteligente. Aleargă mai repede și se ascund sub blocuri de ciment, îi spuse lui Ugwu băiatul care se suise în copac.

Prăjiseră și împărțiseră șopârla, alungându-i pe ceilalți copii. Mai târziu, băiatul îi dădu lui Ugwu o bucățică din porția sa fibroasă. Ugwu îi mulțumi, clătină din cap și își dădu seama că n-avea să fie niciodată în stare să-l recreeze exact pe băiatul acela pe hârtie, să descrie suficient de precis teama care întuneca ochii mamelor din tabăra de refugiați ori de câte ori bombardierile lansau obuze din cer. N-avea să poată

niciodată să exprime cât de cumplit de dezolant era să bombardezi niște oameni flămânzi. Dar încerca, și, cu cât scria mai mult, cu atât visa mai puțin.

Olanna îi învăța pe câțiva copii să recite tabla înmulțirii în dimineața în care Kainene se apropie în grabă de copacul-flacăra.

– Îți poți închipui cine e vinovat de sarcina fetei aceleia Urenwa? întrebă ea, și Ugwu mai că n-o recunosc. Ochii îi ieșeau din orbite pe fața colțuroasă, plină de furie și de lacrimi. Îți poți închipui că e părintele Marcel?

Olanna se ridică.

– *Gini?* Ce spui?

– Se pare că am fost oarbă; Urenwa nu e singura, spuse Kainene. Le regulează pe majoritatea înainte să le dea peștele pe care eu mă dau de ceasul morții să-l aduc aici!

Mai târziu, Ugwu o văzu pe Kainene apucându-l pe părintele Marcel de pieptii sutanei cu amândouă mâinile, ținându-i în față, smucindu-l atât de tare, încât Ugwu se temu că părintele avea să cadă.

– *Amosu!* Diavol ce ești! Apoi se întoarse spre părintele Jude. Cum ai putut să stai aici și să-l lași să-și bată joc de niște fete care mor de foame? Cum ai să-i explici asta Dumnezeuului tău? Amândoi veți pleca acum, imediat. O să mă duc până la Ojukwu cu asta dacă e nevoie!

Lacrimile îi curgeau pe față. Furia ei avea ceva magnific. Ugwu se simți întinat și nedemn în timp ce-și preluă noile îndatoriri după plecarea preoților – împărțirea porțiilor de *garri*, aplanarea certurilor, supravegherea celor care munceau pământul ars și sterp. Se întrebă ce ar spune Kainene, ce i-ar face, cum s-ar simți dacă ar afla vreodată despre fata de la bar. L-ar detesta. La fel și Olanna. La fel și Eberechi.

Seara asculta conversațiile, înregistrând în minte ceea ce mai târziu avea să transfere pe ehârtie. De obicei Kainene și Olanna erau cele care vorbeau, deși își creau propria lume, în care stăpânul și domnul Richard nu puteau de fapt să pătrundă. Uneori, Harrison venea și ședea cu Ugwu, dar vorbea foarte puțin, ca și cum era în același timp încurcat, dar și mândru de el. Ugwu nu mai era doar Ugwu, era acum unul dintre „băieții noștri”; luptase pentru cauză. Luna era întotdeauna de un alb strălucitor, și, din când în când, vântul nopții aducea până la ei buhuitul bufnițelor și sunetul oscilant al vocilor din tabăra de refugiați.

Baby dormea pe o saltea, învelită în fusta Olannei, ca să nu fie ciupită de țânțari. De fiecare dată când auzeau huruitul îndepărtat al avioanelor cu ajutoare, cu totul deosebit de iuțea apăsătoare a bombardierelor, Kainene spunea:

– Sper ca măcar unul să reușească să aterizeze.

Iar Olanna îi răspundea cu un râs ușor:

– Supa următoare o s-o facem cu batog.

Când ascultau Radio Biafra, Ugwu se ridica și se îndepărta. Relatările teatrale și patetice din cadrul jurnalelor de război, vocea care le băga oamenilor pe gât frânturi de speranță nu-l interesau. Într-o după-amiază, Harrison se apropie de copacul-flacără ținând în mână aparatul de radio din care răsună tare vocea de la Radio Biafra.

– Te rog, închide-l, îi ceru Ugwu. Se uita la câțiva băieți care se jucau pe un petic de iarbă din apropiere. Vreau să aud păsările.

– Nu cântă nici o pasăre, zise Harrison.

– Închide-l!

– Excelența Sa o să rostească un discurs.

– Închide-l sau du-te cu el de aici!

– Nu vrei să-l asculți pe Excelența Sa?

– *Mba*. Nu.

Harrison îl privea.

– O să fie un discurs mareț.

– Nu există măreție, replică Ugwu.

Harrison se îndepărta cu o expresie rănită, și Ugwu nu se sinchisi să-l cheme înapoi; continuă să-i urmărească pe copii. Alergau încet pe iarba arsă de soare, ținând bețe în mâini pe post de arme, imitând sunetele împușcăturilor, ridicând nori de praf în timp ce se alergau unul pe altul. Până și praful părea letargic. Se jucau de-a războiul. Patru băieți. Ieri fuseseră cinci. Ugwu nu-și amintea exact numele celui de-al cincilea – fusese Chidiebele sau Chidiebube? –, dar își amintea cum, în ultima vreme, burta începuse să-i arate ca și cum înghițise o minge umflată, cum părul îi cădea în smocuri, cum pielea i se decolorase, de la negrul de mahon la un galben bolnăvicios. Ceilalți copii îl necăjiseră deseori. *Afo mmili ukwa*, îi spuneau: Burtă de Pepene¹. Odată, Ugwu

¹ În original, Burtă ca un Fruct al Arborelui-de-Pâine (n.tr.)

voise să-i roage să înceteze, ca să le explice ce era kwashiorkor – poate ar fi putut chiar să le citească felul în care îl descria el pe foile de hârtie. Dar apoi se răzgândise. Nu era nevoie să-i pregătească pentru ceea ce era sigur că toți aveau să facă până la urmă. Ugwu nu-și amintea niciodată ca băiatul acela să fi interpretat rolul vreunui ofițer biafran, de exemplu al Excelenței Sale sau al lui Achuzie¹; întotdeauna era unul dintre nigerieni, fie Gowon, fie Adekunle, ceea ce însemna că era întotdeauna învins și trebuia să cadă la sfârșit și să se prefacă mort. Uneori, Ugwu se întrebase dacă nu cumva copilului îi plăcea rolul acesta, pentru că avea ocazia să se odihnească, întins pe iarbă.

Băiatul și familia lui veniseră din Oguta². Fuseseră una dintre familiile acelea care nu crezuseră că orașul lor urma să fie cucerit, așa că mama lui avea un aer sfidător atunci când sosiseră, ca și cum desfidea pe oricine să-i spună că acesta nu era un vis din care avea curând să se trezească. În seara în care veniseră, bubuitul artileriei antiaeriene străbătu tabăra chiar înainte de amurg. Mama ieșise din clădire și-l luase în brațe pe băiat, singurul ei copil, cu o expresie buimăcită. Celelalte femei o scuturaseră furioase, în timp ce mugetul avioanelor de deasupra se apropia. „Vino în buncăr! Ești nebună? Vino în buncăr!”

Femeia refuzase și rămăsese acolo ținându-și băiatul în brațe, tremurând. Ugwu nu știa nici acum de ce făcuse ceea ce făcuse. Poate pentru că Olanna o apucase deja pe Baby și fugea înaintea lui, așa că el avea mâinile libere. Dar se întinsese, smulsese copilul din strânsoarea mamei și fugise cu el. Băiatul era încă greu pe atunci, cântărea ceva kilograme; mama lui n-avusese de ales, trebuise să-i urmeze. Avioanele începuseră să împrăstie gloanțe și, chiar înainte ca Ugwu să-l împingă pe copil jos în buncăr, un glonț trecuse iute pe lângă ei; Ugwu îl mirosise mai mult decât îl văzuse, simțise acreala aceea a metalului fierbinte.

Acolo, în buncăr, în timp ce se juca cu pământul umed care mișuna de greieri și de fumici, copilul îi spusese lui Ugwu numele lui. Chidiebele sau Chidiebube, Ugwu nu mai știa. Dar era Chidi-cumva. Poate

¹ Conducătorul trupelor biafrane care au atacat convoiul de vehicule militare nigeriene la Abagana. Era considerat un erou de război. Ca organizator al apărării Port Harcourtului, Achuzie nu a mai avut același succes. (n.tr.)

² Oraș pe malul lacului omonim în sud-estul Nigeriei (n.tr.)

Chidiebele, numele cel mai comun. Suna acum aproape ca o glumă. Chidiebele: „Dumnezeu este îndurător“.

Mai târziu, cei patru băieți încetaseră să se joace de-a războiul și intra-seră în clădire când Ugwu auzi vaietul subțire, înecat, venind din sala de clasă de la capătul clădirii. Știa că mătușa copilului avea să iasă curând și să le dea vestea, cu voce bravă, vecinilor, că mama urma să se arunce în țărână și să se rostogolească, țipând până când își pierdea vocea și că apoi avea să ia o lamă de ras și să-și lase scalpul gol și sângerând.

Ugwu își puse maioul și ieși în curte să ajute la săparea micului mormânt.

Richard stătea așezat lângă Kainene și-i masa umărul în timp ce ea râdea de ceva ce spusese Olanna. Îi plăcea nespus linia mai alungită a gâtului ei când își dădea capul pe spate și râdea. Îi plăceau serile petrecute cu ea, cu Olanna și Odenigbo. Îi aminteau de sufrageria slab luminată a lui Odenigbo din Nsukka, de gustul berii pe limba lui arsă de supa de ardei iute. Kainene se întinse spre farfuria emailată cu greieri prăjiți, noua specialitate a lui Harrison; Harrison părea să știe exact unde să-i caute în pământul uscat și cum să-i rupă în bucățele după ce-i prăjea ca să dureze un pic mai mult în gură. Kainene luă o înghițitură. Richard luă două și mestecă încet. Se lăsa întunericul, și ancardierii deveniseră doar siluete cenușii tăcute. Desupra lor atârna o pâclă de praf.

– Cum crezi că se explică succesul albilor în Africa, Richard? întrebă Odenigbo.

– Succesul? Odenigbo îl enerva pe Richard cu stilul lui de a rămâne gânditor minute în șir și apoi de a întreba sau spune brusc ceva neașteptat.

– Da, succesul. Gândesc în noțiuni englezești, îl lămurii Odenigbo.

– Poate mai întâi ar trebui să explicați eșecul negrilor de a se împotrivi misiunii albilor, interveni Kainene.

– Cine a inventat rasismul? întrebă Odenigbo.

– Nu înțeleg unde bați, zise Kainene.

– Albii au inventat rasismul. Aceasta a fost baza acțiunilor lor de cucerire. Este întotdeauna mai ușor să cucerești un popor mai blând.

– Deci, când o să-i învingem pe nigerieni, o să însemne că noi suntem cei mai puțin blânzi? întrebă Kainene.

Odenigbo nu răspunse. Lângă anacardieri se auzi un foșnet, și Harrison sări să vadă dacă nu cumva era vreun șoarece sălbatic pe care ar fi putut să-l prindă.

– Inatimi mi-a dat niște bani nigerieni, spuse în cele din urmă Kainene. Știți că oamenii ăștia din Organizația Luptătorilor pentru Libertate din Biafra au ceva valută nigeriană. Vreau să mă duc până la Mila a Noua¹ și să văd ce pot cumpăra, și, dacă totul merge bine, vreau să vând câteva dintre obiectele pe care le-au confecționat oamenii din tabăra noastră.

– Țsta înseamnă comerț cu inamicul, spuse Odenigbo.

– Înseamnă comerț cu femei analfabete din Nigeria care au ceea ce ne lipsește nouă.

– E periculos, Kainene, replică Odenigbo. Blândețea vocii lui îl surprinse pe Richard.

– Sectorul acela e liber, spuse Olanna. Oamenii noștri fac comerț fără probleme acolo.

– Te duci și tu?

Surpriza îl făcu pe Odenigbo să ridice vocea în timp ce o privea țintă pe Olanna.

– Nu. Cel puțin nu mâine. Poate data viitoare.

– Mâine? Era rândul lui Richard să fie surprins. Kainene vorbise despre asta odată, despre faptul că voia să facă comerț cu inamicul, dar el nu știuse că ea hotărâse deja când avea să se ducă.

– Da, Kainene se duce mâine, spuse Olanna.

– Da, zise și Kainene. Dar nu vă faceți griji pentru Olanna, n-o să vină niciodată cu mine. A fost întotdeauna înspăimântată de ideea liberei inițiative.

Kainene râse, și Olanna râse și ea și-i dădu peste mână; Richard văzu asemănarea formei buzelor, a dinților din față, puțin mai mari la amândouă.

– Mila a Noua n-a fost ocupată și pe urmă recucerită de câteva ori? întrebă Odenigbo. Nu cred că ar trebui să te duci.

– E deja hotărât. Plec cu Inatimi mâine-dimineață, și ne întoarcem până seara, spuse Kainene pe acel ton categoric pe care Richard i-l cunoștea foarte bine.

¹ Zonă între Enugu și Nsukka, nod rutier și comercial. În perioada aceea se afla sub ocupație nigeriană. (n.tr.)

El nu se opunea totuși călătoriei; cunoștea mulți oameni care făceau ceea ce voia ea să facă.

În noaptea aceea, Richard visă că ea se întorcea acasă cu un coș plin cu friptură de pui în sos de ierburi, cu orez *jollof* condimentat, cu supă groasă de pește, și fu nervos când îl treziră brusc niște voci răstite ce se auzeau de sub fereastra lor. Nu voia să renunțe la vis. Kainene se trezise și ea, și se repeziră amândoi afară, Kainene cu o rochie înfășurată peste piept, el – în pantaloni scurți. Abia mijeau zorile. Lumina era slabă. Câțiva oameni din tabăra de refugiați loveau cu mâinile și cu picioarele un băiat ghemuit la pământ, care se apăra protejându-și capul cu brațele. Pantalonii îi erau plini de găuri, și gulerul îi atârna aproape rupt, dar jumătatea de soare se ținea încă pe mâneca sfâșiată.

– Ce este? întrebă Kainene. Ce este?

Înainte de-a primi vreun răspuns, Richard știu.

Soldatul furase de la fermă. Era un fenomen obișnuit deja pretutindeni, fermele erau atacate noaptea, și hoții luau porumb atât de tânăr, încât abia dacă formase boabe, și batate mici cât tuberculi de taro.

– Vedeți de ce nimic din ceea ce cultivăm nu apucă să dea rod? întrebă o femeie al cărei copil murise cu o săptămână în urmă. Avea rochia înfășurată jos, așa încât i se vedea partea superioară a sânilor căzuți. Hoți ca el vin și culeg totul și ne lasă să murim de foame.

– Opriți-vă! sări Kainene. Opriți-vă imediat! Lăsați-l în pace!

– Să lăsăm în pace un hoț? Dacă-i dăm lui drumul azi, mâine o să vină zece ca el.

– Nu e hoț, continuă Kainene. Auziți? Nu e hoț. E un soldat flămând.

Mulțimea se potoli la auzul tonului autoritar al vocii ei calme. Încet-încet, se dădură înapoi și intrară în sălile de clasă. Soldatul se ridică și se scutură de praf.

– Ai venit de pe front? întrebă Kainene.

El dădu din cap. Părea să aibă optsprezece ani. De ambele părți ale frunții i se înălța câte o umflătură furioasă, și din nări îi curgea sânge.

– Ai dezertat? *I na-agba oso*? Ai fugit de pe front? întrebă Kainene. El nu răspunse.

– Vino. Vino să iei puțin *garri* înainte să pleci, zise ea.

Din ochiul stâng umflat al băiatului curgeau lacrimi, și el își puse palma peste pleoapă în timp ce o urmă. Nu spuse decât: „*Dalu*, mulțumesc“ înainte să plece, strângând la piept săculețul cu *garri*. Kainene fu tăcută în timp ce se îmbracă și se pregăti să plece să-l întâlnească pe Inatimi în tabără.

– Pleci devreme, nu, Richard? întrebă ea. Șefii ăia mari s-ar putea să fie în birou numai jumătate de oră astăzi.

– Plec într-o oră. Richard se ducea la Ahiara să încerce să obțină ceva provizii de la sediul central al organizațiilor umanitare.

– Spune-le că sunt pe moarte și că am nevoie disperată de lapte și de conserve de vită ca să rămân în viață, zise ea.

Vocea ei avea o nuanță amară, neobișnuită.

– O să le spun, o asigură el. Mergi cu bine. *Ije oma*. Întoarce-te cu o mulțime de *garri* și de sare.

Se sărutară, cu o apăsare scurtă a buzelor, apoi ea plecă. El știa că vederea acelui tânăr soldat jalnic o supăraseră, și știa, de asemenea, că ea se gândea că tânărul soldat nu era adevăratul motiv pentru care recoltele erau atât de slabe. Erau slabe pentru că pământul era sărac, pentru că armatanul bătea nemilos, pentru că nu aveau nici un fel de îngrășământ, și pentru că nu aveau ce să planteze, și pentru că, atunci când Kainene reușea să obțină câteva batate de sămânță, oamenii mâncau jumătate dintre ele înainte să le pună în pământ. Richard își dori să poată face ceva ca să schimbe soarta și să aducă victorie neîntârziată Biafrai. Pentru ea.

Ea nu se întorsese când el veni acasă seara după călătoria la Ahiara. Sufrageria mirosea a ulei de palmier înălbit din bucătărie, și Baby zăcea întinsă pe un covoraș, răsfoind *Eze merge la școală*¹.

– Ia-mă pe umeri, unchiule Richard, spuse Baby, alergând în brațele lui.

Richard se prefăcu a încerca să o ridice, apoi se trânti pe un scaun.

– Ești fetiță mare deja, Baby. Ești prea grea ca să te mai iau pe umeri.

– Nu!

Olanna stătea rezemată de ușorul din bucătărie, privindu-i.

¹ Carte pentru copii scrisă de prozatorul, pedagogul și editorul nigerian de etnie ibo Onuora Nzekwu (n. 1928) împreună cu profesorul și editorul englez Michael Crowder (1934–1988) (n.tr.)

– Baby a devenit mai înțeleaptă, dar nu a mai crescut în înălțime de la începutul războiului.

Richard surâse.

– E mai bună înțelepciunea decât înălțimea, zise el, și Olanna zâmbi și ea.

El își dădu deodată seama de cât de puțin vorbiseră unul cu celălalt, de cât de atent evitaseră să rămână singuri împreună.

– N-ai avut noroc la Ahiara? întrebă Olanna.

– Nu. Am încercat peste tot. Centrele de ajutoare sunt goale. Am văzut un bărbat în toată firea șezând pe jos în fața unei clădiri și sugându-și degetul mare de la mână, spuse el.

– Dar cei pe care îi cunoșteai la minister?

– Au spus că nu au nimic și că acum promovăm o politică de autarhie și de încurajare a agriculturii.

– Agricultură făcută cu ce? Și cum o să putem hrăni milioane de oameni cu rodul de pe pământul atât de puțin care ne-a mai rămas?

Richard se uită la ea. Până și cea mai blândă critică la adresa Biafrei îl făcea să se simtă inconfortabil. De când căzuse Umuahia, teama i se cuibărise în crăpăturile minții, dar el nu-i dădea voie să se manifeste.

– Kainene e tot plecată? întrebă el.

Olanna își șterse sprâncenele.

– Cred că da. Ea și Inatimi ar fi trebuit să se întoarcă până acum.

Richard ieși în curte să se joace cu Baby. O puse pe umerii lui, așa încât ea ajunse să atingă cu mâna o frunză din anacardier, și apoi o dădu jos, gândindu-se cât era de mică și de ușoară pentru un copil de șase ani. Desenă linii pe pământ, îi spuse să ia niște pietre și încercă să o învețe să joace *nchokolo*. O urmări cum scotea și aranja bucățile de metal sfâșiat dintr-o cutie de conserve: colecția ei de fragmente de șrapnel. Kainene nu se întoarse nici o oră mai târziu. Richard o luă pe Baby până în tabără. Kainene nu ședea pe trepte în fața Locului celui fără de Întoarcere, așa cum făcea câteodată. Nu era la infirmerie. Nu era în nici una dintre sălile de clasă. Richard îl văzu pe Ugwu așezat sub copacul-flacăra, scriind ceva pe o bucată de hârtie.

– Mătușa Kainene nu s-a întors, spuse Ugwu înainte ca Richard să-l întrebe.

– Ești sigur că nu s-a întors și n-a plecat pe urmă altundeva?

– Sunt sigur, domnule. Dar mă aștept să se întoarcă în curând.

Richard fu amuzat de modul clar și rigid în care Ugwu spusese „mă aștept”; admira ambiția lui Ugwu și faptul că în ultima vreme începuse să mâzgălească pe orice bucățică de hârtie. Odată căutase să vadă unde lăsa Ugwu măcar unele fragmente, ca să le poată citi, dar nu reușise să le găsească. Erau probabil toate vârate prin buzunarele pantalonilor lui scurți.

– Ce scrii? întrebă el.

– Niște fragmente, domnule, răspunse Ugwu.

– Eu stau cu Ugwu, spuse Baby.

– Bine, Baby.

Richard știa că Baby avea să fugă în sălile de clasă să-și ia câțiva prieteni și să se ducă la vânătoare de șopârle și de greieri. Sau avea să-l caute pe bărbatul acela care se imagina milițian și care purta un pumnal la brâu și avea să-l întrebe dacă putea să-l țină și ea. O luă înapoi spre casă. Odenigbo tocmai se întorsese de la slujbă, și, în soarele strălucitor al după-amiezii târzii, Richard întrezări părul buclat de pe pieptul lui prin cămașa subțiată de atâta purtat.

– Kainene s-a întors? întrebă Odenigbo.

– Nu încă.

Odenigbo îi aruncă o privire lungă, acuzatoare, apoi intră în casă să se schimbe. Se întoarse cu un *wrapper* legat în jurul mijlocului și după gât și se așeză împreună cu Richard în sufragerie. La radio, Excelența Sa anunța că pleca în străinătate pentru a încerca să aducă pacea.

În conformitate cu afirmațiile mele frecvente că am să mă duc personal oriunde va fi nevoie pentru a asigura pacea și securitatea poporului meu, voi pleca în afara granițelor Biafrăi pentru a explora...

Soarele apunea când Ugwu și Baby se întoarseră acasă.

– Copilașul acela, Nneka, tocmai a murit, și mama ei refuză să-i lase pe oameni să ia corpul și să-l înmormânteze, spuse Ugwu după ce-i salută.

– Kainene e acolo? întrebă Richard.

– Nu, răspunse Ugwu.

Odenigbo se ridică, Richard se ridică și el, și amândoi se duseră în tabăra de refugiați. Nu-și spuseră nimic unul altuia. O femeie bocea

dintr-o sală de clasă. Întrebară în stânga și-n dreapta și primiră peste tot același răspuns: Kainene plecase împreună cu Inatimi dimineată de vreme. Le spusese tuturor că se ducea la *afia attack*, să facă schimb în teritoriile inamice, și că avea să se întoarcă spre seară.

Trecu o zi, apoi încă una. Totul rămase la fel, aerul uscat, vântul aducător de praf, refugiații care arau pământul bătătorit – dar Kainene nu se întoarse. Richard se simțea rostogolindu-se în jos printr-un tunel nesfârșit, simțea că toată greutatea îi era suptă din corp, cu fiecare oră mai mult. Odenigbo îi spuse că probabil Kainene fusese doar reținută de partea cealaltă și aștepta ca barbarii să avanseze înainte să se întoarcă acasă. Olanna zise că asta li se întâmpla în mod frecvent femeilor care făceau contrabandă. Dar în ochii ei se strecurase o teamă ascunsă. Până și Odenigbo păruse speriat când le spusese că el nu mergea cu ei s-o caute pe Kainene pentru că era sigur că avea să se întoarcă singură: era ca și cum s-ar fi temut de ceea ce ei ar fi putut să afle. Olanna stătu în dreapta lui Richard în timp ce el conducea spre Mila a Noua. Merseră în tăcere, dar, când el se oprea să întrebe oamenii de pe marginea drumului dacă văzuseră recent pe cineva asemănător cu Kainene, ea spunea: „*O tolu ogo, di ezigbo oji*“, ca și cum repetarea a ceea ce Richard spusese deja, că sora ei era înaltă și foarte întunecată la piele, ar fi împropătat amintirile oamenilor. Richard le arăta fotografia lui Kainene. Uneori, din grabă, scotea în locul ei fotografia vasului de bronz. Nimeni n-o văzuse. Nimeni nu văzuse vreo mașină ca a lui Inatimi. Îi întrebară chiar și pe soldații biafrani, pe cei care le spuseră că nu puteau merge mai departe pentru că drumurile erau ocupate. Soldații clătinară din cap și spuseră că n-o văzuseră. Pe drumul înapoi spre casă, Richard începu să plângă.

– De ce plângi? se răsti Olanna la el. Kainene a rămas blocată de partea cealaltă pentru câteva zile.

Pe el lacrimile îl orbeau. Coti brusc în afara drumului, și mașina scrâșni când intră în desișul de la poalele pădurii.

– Oprește! Oprește! strigă Olanna.

El se opri, și ea îi luă cheile din mână, coborî și se duse să deschidă portiera de pe partea lui. În timp ce conducea, Olanna fredonă tot drumul până acasă.

Olanna trecu pieptenele de lemn prin părul lui Baby cât putu de încet, dar pe zimții lui rămase totuși un smoc des. Ugwu ședea pe o bancă și citea. Trecuse o săptămână, și Kainene nu se întorsese. Armatanul se mai potolise în ziua aceea, nu mai răsfiga anacardierii, dar împrăștia praf peste tot, și aerul era greu de țărână și de zvonurile că Excelența Sa nu plecase în căutarea păcii, ci fugise din țară. Olanna știa că nu putea fi adevărat. Credea cu convingere – la fel de hotărâtă și de calmă cum credea că în curând Kainene avea să se întoarcă acasă – că deplasarea în străinătate a Excelenței Sale avea să fie un succes. El urma să revină în țară cu un document semnat care avea să declare războiul încheiat și să proclame o Biafră liberă și independentă. Avea să aducă țării dreptate și sare.

O pieptănă pe Baby și culese din nou păr de pe pieptene. Olanna luă smocurile subțiri în mână. Erau de un maroniu-gălbui decolorat de soare, complet diferit de negrul de abanos care fusese cândva culoarea părului lui Baby. Olanna era speriată. Kainene îi spusese cu câteva săptămâni în urmă că acesta reprezenta un semn de extremă înțelepciune, faptul că părul îi cădea fetei la numai șase ani, după care se dusesse să mai caute niște tablete cu proteine pentru Baby.

Ugwu își ridică privirea din colile de hârtie.

– Poate n-ar trebui să-i împlețiți părul, doamnă.

– Da. Poate de aceea îi cade, de la prea mult împletit.

– Mie nu-mi cade părul! spuse Baby și se pipăi pe cap.

Olanna puse pieptenele jos.

– Mă tot gândesc la părul de pe capul copilului aceuia din tren; era atât de des. Mamei ei trebuie să-i fi fost foarte greu să-l împletească.

– Cum era împletit? întrebă Ugwu.

Olanna fu la început surprinsă de întrebare, apoi își dădu seama că ținea minte foarte bine cum era împletit, și începu să descrie părul fetei, cum câteva codițe îi atârnavau peste frunte. Apoi descrie capul, ochii deschiși, pielea cenușie. Ugwu scria în timp ce ea vorbea, și faptul că el scria, seriozitatea interesului lui făcură deodată ca povestirea ei să devină importantă, să servească unui scop pe care ea însăși nu-l înțelegea prea bine, așa că îi istorisi tot ce-și amintea despre trenul acela plin de oameni care plângeau, țipau și urinau pe ei.

Continua să povestească atunci când Odenigbo și Richard se întoarseră. Mergeau pe jos; plecaseră cu mașina dimineață devreme s-o caute pe Kainene în spitalul din Ahiara.

Olanna sări de pe scaun.

– Ați găsit-o?

– Nu, spuse Richard și intră în casă.

– Unde e mașina? Au luat-o soldații?

– Ni s-a terminat benzina pe drum. O să caut niște benzină și o să mă duc s-o iau, spuse Odenigbo. O îmbrățișă. L-am văzut pe Madu. Ne-a spus că e convins că de fapt Kainene e încă de cealaltă parte. Barbarii au blocat probabil ruta pe care s-a dus, și acum ea așteaptă să se deschidă o alta. Se întâmplă tot timpul.

– Da, bineînțeles.

Olanna luă în mână pieptenele și începu să-și descurce părul încâlcit. Odenigbo îi spunea că ar trebui să fie recunoscătoare că n-au găsit-o pe Kainene în spital. Însemna că era bine, dar că se afla încă de partea cealaltă. Și totuși, ea n-ar fi vrut ca el să spună asta. Câteva zile mai târziu, când ea insistă să caute la morgă, el îi spuse același lucru, că în mod cert Kainene se afla în siguranță de partea cealaltă.

– Mă duc eu, zise ea.

Madu le trimisese niște *garri*, zahăr și puțină benzină. Avea să conducă ea însăși.

– N-are nici un rost, replicase Odenigbo.

– Nici un rost? N-are nici un rost să caut trupul surorii mele?

– Sora ta trăiește. Nu există nici un trup.

– Da, Doamne.

Olanna se răsuci să plece.

– Chiar dacă ar fi împușcat-o, Olanna, n-ar fi dus-o într-o morgă din Biafra, spuse Odenigbo, și ea știa că el avea dreptate, dar îl urî pentru că spunea asta și pentru că o numea Olanna în loc de *nkem*, așa că se duse totuși la clădirea urât mirositoare a morgăi, unde trupurile fără viață rămase în urma unui bombardament recent erau aruncate într-un morman afară, umflându-se în soare. Mai mulți oameni se rugau să fie lăsați să intre ca să-și caute rudele.

– Vă rog, tatăl meu lipsește de după bombardament.

– Vă rog, nu-mi găsesc fetița cea mai mică.

Biletul pe care Olanna îl primise de la Madu îl făcu pe îngrijitor să-i zâmbescă și s-o lase înăuntru, și ea insistă să vadă chipul fiecărei femei ucise, chiar și pe al celor despre care îngrijitorul spuse că erau prea bătrâne. Apoi Olanna se opri pe drum să vomite. *Dacă soarele refuză să răsară, îl vom face noi să răsară.* În minte îi veni titlul poeziei lui Okeoma. Nu-și mai amintea restul, ceva despre cum puneau vas peste vas de ceramică pentru a forma o scară până la cer. Întoarsă acasă, îl găsi pe Odenigbo vorbind cu Baby. Richard stătea pe scaun, cu privirea ațintită în sus. N-o întrebară dacă găsisse trupul lui Kainene. Ugwu îi spuse că avea o pată mare, de culoarea uleiului de palmier, pe rochie; îi zise cu voce scăzută, ca și cum ar fi știut că erau resturile vomiei ei. Harrison o anunță că nu mai aveau nimic de mâncare, și ea îl privi ținând cu ochi goi, deoarece Kainene se ocupase până atunci de casă, ea știa ce era de făcut.

– Ar trebui să te culci, *nkem*, spuse Odenigbo.

– Îți amintești versurile poeziei lui Okeoma despre cum vom face soarele să răsară dacă el refuză să răsară? întrebă ea.

– „Vase de lut arse în focul ardorii ne vor răcori tălpile în timp ce urcăm“, spuse el.

– Da, da.

– Era versul meu favorit. Altceva nu-mi amintesc.

O femeie din tabăra de refugiați se năpusti în curte, țipând și fluturând o creangă verde. De un verde intens, strălucitor. Olanna se întrebă de unde o luase; plantele și copacii din jur erau arși și desfrunziți de vântul prăfos. Pământul era livid.

– S-a terminat! țipă femeia. S-a terminat!

Odenigbo dădu repede drumul la radio, ca și cum aștepta ca femeia să-i aducă o asemenea veste. Vocea masculină care vorbea le era necunoscută.

În toate timpurile, oamenii nedreptățiți au trebuit să apeleze la arme ca să se apere atunci când negocierile au eșuat. Nici noi nu facem excepție. Noi am luat arma în mână pentru că ne-am simțit amenințați în urma masacrelor. Am luptat în apărarea acestei cauze.

Olanna se așeză: îi plăceau sinceritatea, vocalele rotunjite și siguranța stăpânită ale vocii de la radio. Baby întreba de ce țipa atât femeia din tabără. Richard se ridică și se apropie de aparat. Odenigbo dădu volumul mai tare. Femeia din tabăra de refugiați spuse:

– Au zis că barbarii vin cu biciuri ca să-i snopească în bătaie pe civili. Noi ne ducem în pădure, și apoi se întoarse și o luă la fugă înapoi către tabără.

Profit de această ocazie ca să-i felicit pe ofițerii și pe soldații din forțele noastre armate pentru bravura și vitejia lor, care le-au adus admirația întregii lumi. Mulțumesc populației civile pentru rezistența și dârzenia în fața soartei potrivnice și a foametei. Cred cu tărie că suferinței poporului nostru trebuie să i se pună imediat capăt. Am ordonat lăsarea la vatră, în ordine, a tuturor trupelor. Îi adresez generalului Gowon îndemnul ca, drept dovadă de omenie, să ordone trupelor sale să oprească lupta până când vom negocia un armistițiu.

După încheierea discursului, Olanna se simțea amețită. Nu credea. Se așeză pe scaun.

– Ce facem acum, doamnă? întrebă Ugwu cu un chip inexpresiv.

Ea se uită într-o parte, la anacardierii acoperiți de praf, la cerul care se curba spre pământ, la orizont, ca un perete albastru senin.

– Acum pot să mă duc să-mi caut sora, spuse ea încet.

Trecu o săptămână. O dubă a Crucii Roșii sosi în tabăra de refugiați, și două femei împărțiră oamenilor pahare cu lapte. Numeroase familii părăsiseră tabăra ca să-și caute rudele sau ca să se ascundă în păduri de teama soldaților nigerieni care veneau cu biciul după ci. Dar

prima dată când Olanna văzu soldați nigerieni pe drumul principal, nici unul nu avea bici în mână. Pășeau în sus și în jos și vorbeau tare în yoruba unul cu altul, și râdeau, și le făceau semne fetelor din sat.

– Vino și mărită-te cu mine, o să-ți dau orez și fasole.

Olanna se alătură mulțimii care venise să-i privească. Uniformele lor călcate, impecabile, bocancii negri lăcuiți, ochii lor mândri îi generară un sentiment de pustietate, ca și cum ar fi fost jefuită. Blocaseră șoseaua și întorceau toate mașinile. Nici o deplasare deocamdată. Nici o deplasare. Odenigbo voia să meargă la Abba, să vadă unde se afla înmormântată mama lui, și în fiecare zi se ducea pe jos până la șoseaua principală să vadă dacă soldații nigerieni permiteau mașinilor să treacă.

– Ar trebui să împachetăm, îi spuse el Olannei. Drumurile se vor deschide într-o zi, două. O să plecăm devreme, ca să ne putem opri în Abba și apoi să ajungem la Nsukka înainte de căderea întinericului.

Olanna nu voia să împacheteze – oricum nu aveau prea multe lucruri – și nu voia să meargă nicăieri.

– Și dacă se întoarce Kainene? întrebă ea.

– *Nkem*, Kainene ne va găsi foarte ușor.

Ea îl privi plecând. Era ușor pentru el să spună că avea să-i găsească. De unde știa el? De unde știa el că nu fusese rănită, de pildă, și nu putea să călătorească pe distanțe lungi? Poate Kainene schiopăta acum spre casă, gândindu-se că urma să-i găsească aici, să aibă grijă de ea, și în schimb avea să descopere casa goală.

Un bărbat intră în curte. Olanna îl scrută o vreme înainte să-și dea seama că era vărul ei Odinchezo, apoi țipă, alergă spre el, îl îmbrățișă și se dădu câțiva pași în spate să se uite mai bine la el. Îl văzuse ultima oară la nunta lor, pe el și pe fratele lui, în uniformele lor de miliție.

– Și Ekene? întrebă ea temătoare. Ekene *kwanu*?

– E în Umuunnachi. Eu am venit de îndată ce am aflat unde sunteți. Mă duc spre Okija. Am auzit că o parte dintre rudele mamei mele sunt acolo.

Olanna îl conduse înăuntru și îi aduse un pahar cu apă.

– Cum ați dus-o, frate?

– N-am murit, spuse el.

Olanna se așeză lângă el și-l luă de mână; el avea bătăături umflate, albe, în palme.

– Cum te-ai descurcat pe drum cu soldații nigerieni?

– N-am avut probleme. Am vorbit cu ei în hausa. Unul dintre ei a scos o fotografie a lui Ojukwu și mi-a cerut să urinez pe ea, și asta am făcut.

Odinchezo surâse, cu un surâs blând și obosit, și semănă atât de mult cu mătușa Ifeka, încât ochii Olannei se umplură de lacrimi.

– Nu, nu, Olanna, spuse el și o luă în brațe. Kainene se va întoarce. O femeie din Umudioka¹ s-a dus la *afia attack*, și barbarii au ocupat sectorul acela, așa că ea a rămas complet izolată timp de patru luni. S-a întors abia ieri la familia ei.

Olanna clătină din cap, dar nu-i spuse că nu pentru Kainene – nu doar pentru Kainene – plângea. Își șterse ochii. El o mai strânse o dată în brațe și, înainte să se ridice, îi înghesui în palmă o bancnotă de cinci lire.

– Trebuie să plec, spuse el. Am un drum lung de făcut.

Olanna se holbă la bani. Foșnetul magic al hârtiei roșii o uimi.

– Odincezo! E prea mult!

– Unii dintre noi în Biafra II aveam bani nigerieni și făceam comerț cu ei chiar dacă făceam parte din miliție, spuse Odincezo și ridică din umeri. Iar voi n-aveți bani nigerieni, nu?

Ea clătină din cap; nici măcar nu văzuse vreodată noile bancnote nigeriene.

– Sper că nu e adevărat ce se spune, că guvernul va prelua toate conturile bancare din Biafra.

Olanna ridică din umeri. Nu știa. Toate știrile erau buimăcitoare și contradictorii. Auziseră mai întâi că tot personalul universitar din Biafra trebuia să se prezinte în Enugu pentru a primi autorizare de la autoritățile militare. Apoi urma să se prezinte în Lagos. Apoi numai cei care făcuseră parte din forțele armate biafrane trebuiau să se prezinte.

Mai târziu, când se duse la piață cu Baby și cu Ugwu, Olanna rămase cu gura căscată văzând orezul și fasolea etalate în grămezi conice în cazane, peștele mirosind delicios, carnea înșăngerată care atrăgea muștele. Rămaseră ca trăsniți, copleșiți de o uimire aproape perversă. Olanna se uită cum femeile, femeile din Biafra, se târguiau, dădeau restul în lire nigeriene ca și cum ar fi fost valuta pe care o folosiseră toată viața lor. Cumpără puțin orez și batog. N-avea să se despartă de prea mulți bani; nu știa ce mai urma.

¹ Oraș în statul Anambra (n.tr.)

Odenigbo veni acasă cu vestea că drumurile erau libere.

– Măine plecăm.

Olanna intră în dormitor și începu să plângă. Baby se cățăra pe saltea lângă ea și o luă în brațe.

– Mami Ola, nu plânge, *ebezi na*, spuse Baby, și căldura brațelor micuțe ale lui Baby în jurul ei o făcu să suspine și mai tare.

Baby rămase acolo, ținând-o în brațe, până când Olanna încetă să plângă și-și șterse ochii.

Richard plecă în seara aceea.

– Mă duc s-o caut pe Kainene în satele din jurul Milei a Noua, zise el.

– Așteaptă până dimineată, îi ceru Olanna.

Richard clătină din cap.

– Ai benzină? întrebă Odenigbo.

– Am cât să-mi ajungă până la Mila a Noua dacă merg la ralanti în jos pe pante.

Olanna îi dădu o parte din banii ei nigerieni înainte ca Richard să plece cu Harrison. Și a doua zi dimineată, după ce încărcaseră bagajele în mașină, scrise în grabă un bilețel și-l lăsa în sufragerie.

Ejima m, plecăm spre Abba și apoi spre Nsukka. Ne întoarcem într-o săptămână să vedem ce se mai întâmplă. O.

Olanna voi să adauge: „Mi-a fost dor de tine“ sau „Sper că totul a mers bine“, dar decise să n-o mai facă. Kainene ar fi râs și ar fi spus ceva de genul: „N-am fost în vacanță, ce naiba, am fost blocată pe teritoriu inamic“

Olanna se urcă în mașină și își aținti privirea asupra anacardierilor.

– Mătușa Kainene nu vine la Nsukka? întrebă Baby.

Olanna se întoarse și se uită atentă la chipul lui Baby, căutând să vadă pe el o presimțire clarvăzătoare, un semn că Baby știa că sora ei avea să se întoarcă. La început i se păru că îl vede, apoi nu mai fu atât de sigură.

– Ba da, drăguț, spuse ea. Mătușa Kainene va veni la Nsukka.

– Mai este încă la *afia attack*?

– Da.

Odenigbo porni motorul. Își scoase ochelarii și-i înveli într-o bucată de pânză. Auziseră că soldaților nigerieni nu le plăceau cei care arătau a intelectuali.

– Vezi suficient de bine ca să conduci? întrebă Olanna.

– Da. Odenigbo privi în spate la Baby și la Ugwu înainte să scoată mașina din curte.

Trecură de câteva puncte de control păzite de soldați nigerieni, și Odenigbo murmura ceva pentru sine de fiecare dată când erau lăsați să treacă. La Abagana, drumul mergea pe lângă coloana de mașini nigeriene distruse, un șir lung, nesfârșit de vehicule arse și înnegrite. Olanna se holbă la ele. „Noi am făcut asta.“ Întinse mâna și o apucă pe a lui Odenigbo.

– Ei au învins, dar noi am făcut asta, spuse ea și-și dădu seama cât de ciudat suna să spună „ei au învins“, să exprime o înfrângere în care nu credea.

Nu avea sentimentul că fusese înfrântă, mai degrabă că fusese înșelată. Odenigbo îi strânse mâna. Ea îi simți încordarea după încleștarea nervoasă a maxilarului în vreme ce se apropiau de Abba.

– Mă întreb dacă mai găsim casa în picioare, spuse el.

Tufișurile năpădiseră satul; bordeiele mai mici erau complet înghițite de iarba îngălbenită. La poarta curții lor creștea un arbust, și Odenigbo parcă lângă el, respirând adânc, zgomotos. Casa era încă în picioare. Trecură prin iarba înaltă și deasă ca să ajungă la intrare, și Olanna se uită în jur, temându-se că ar putea vedea scheletul mamei zăcând pe undeva. Dar vârul lui o îngropase; lângă copacul de guava erau o ridicătură mică de pământ și o cruce făcută grosolan din două crengi. Odenigbo îngenuncha, smulse din pământ un smoc de iarbă și îl țină în mână.

Merseră spre Nsukka pe drumuri presărate cu urme de gloanțe și de obuze; Odenigbo smucea adesea de volan. Clădirile erau înnegrite, acoperișurile fuseseră spulberate de suflul exploziilor, pereții stăteau pe jumătate ruinați. Ici și colo erau aruncate carcase negre de mașini incendiate. Domnea o tăcere stranie. Siluetele elegante ale vulturilor pluteau la orizont. Ajunseră la un punct de control. Câțiva bărbați coseau iarba înaltă de pe marginile drumului, cu mișcări regulate; alții cărau scânduri groase de lemn spre o casă ai cărei pereți arătau ca niște felii de șvaițer, înțesați cu găuri de gloanțe, unele mai mari, altele mai mici.

Odenigbo se opri lângă ofițerul nigerian. Catarama de la cureaua bărbatului strălucea, și omul se aplecă să se uite în mașină. Avea o față întunecată și dinți foarte albi.

– De ce aveți numere de înmatriculare biafrane? Țineți cu rebelii învinși?

Ofițerul vorbea cu o voce tare, artificială; era ca și cum ar fi interpretat un rol și era foarte conștient de importanța sa în rolul de mână de fier. În spatele său, unul dintre băieții lui striga la oamenii care munceau. Un bărbat mort zăcea lângă liziera pădurii.

– O să le schimbăm când ajungem la Nsukka, îl asigură Odenigbo.

– Nsukka? Ofițerul se îndreptă de spate și râse. Aha, Universitatea din Nsukka. Voi sunteți cei care au plănuit rebeliunea împreună cu Ojukwu, voi,ăștia învățați.

Odenigbo nu spuse nimic. Privea drept înainte. Ofițerul deschise brusc ușa cu o mișcare smucită.

– *Oya!* Vino și cară niște lemne împreună cu noi. Hai să vedem cum știi să participi la o Nigerie unită!

Odenigbo se uită la el.

– Ce înseamnă asta?

– Pe mine mă întrebi? Ți-am spus să cobori din mașină!

Un soldat se postă în spatele ofițerului și trase cocoșul armei.

– E o glumă, murmură Odenigbo. *O na-egwu egwu.*

– Coboră din mașină! spuse ofițerul.

Olanna deschise portiera pe partea ei.

– Coborâți, Odenigbo și Ugwu. Baby, stai acolo!

Când Odenigbo coborî, ofițerul îl palmui peste față, atât de violent și de neașteptat, încât Odenigbo căzu peste mașină. Baby începu să plângă.

– Nu sunteți recunoscători că nu v-am omorât pe toți? Treceți și cărați scândurile alea, și repede, câte două odată!

– Vă rog lăsați-o pe soția mea să stea cu copilul, îi ceru Odenigbo.

A doua palmă nu fu la fel de răsunătoare ca prima. Olanna nu se uită la Odenigbo; își îndreptă atenția asupra unuia dintre bărbații care cărau blocuri de ciment dintr-o grămadă, asupra spinării lui înguste, dezvelite, pline de sudoare. Apoi se apropie de mormanul de scânduri și ridică două dintre ele. La început se clătină sub povara lor – nu se așteptase să fie atât de grele –, dar pe urmă își regăsi echilibrul și o luă spre casă. Când ajunse acolo, transpira abundant. Observă ochii flămânzi ai unui soldat urmărind-o, arzându-i parcă hainele de pe ea. Când se duse a doua oră, el venise mai aproape și stătea lângă grămada de scânduri.

Olanna se uită la el și apoi strigă:

– Domnule ofițer!

Ofițerul tocmai lăsase o mașină să treacă. Se întoarse.

– Ce este?

– Mai bine i-ați spune băiatului dumneavoastră de aici că n-ar trebui nici măcar să-i treacă prin cap să pună mâna pe mine, spuse Olanna.

Ugwu se afla în spatele ei, și ea îl auzi trăgând aer în piept, simți panica de care fusese cuprins văzând-o atât de îndrăzneată. Dar ofițerul râse; părea surprins și impresionat totodată.

– Nimeni n-o să pună mâna pe tine, o asigură el. Băieții mei sunt bine antrenați. Nu suntem ca rebelii ăia mizerabili pe care voi îi considerați soldați.

Ofițerul opri o altă mașină, un Peugeot 403.

– Coborâți imediat din mașină!

Bărbatul scund coborî și rămase în picioare lângă automobil. Ofițerul întinse mâna, îi smulse ochelarii și-i aruncă în tufșuri.

– Aha, nu mai vezi? Dar ai avut ochi suficient de buni ca să scrii articole de propagandă pentru Ojukwu, nu? Nu asta ați făcut voi, toți funcționarii publici?

Bărbatul clipi miop și-și frecă ochii.

– Întinde-te pe burtă, îi ceru ofițerul.

Bărbatul se întinse pe gudron. Ofițerul luă o frânghie lungă și începu să-l sfichiuiască peste spate și peste fese, iar bărbatul țipă ceva pe care Olanna nu-l înțelese.

– Spune: „Mulțumesc, domnule ofițer!“ zise ofițerul.

– Mulțumesc, domnule ofițer!

– Spune din nou!

– Mulțumesc, domnule ofițer!

Ofițerul se opri și-i făcu semn lui Odenigbo.

– Oya, voi, ăștia învățați, ștergeți-o. Aveți grijă să schimbați numerele alea de înmatriculare.

Toți trei se îndreptară în grabă spre mașină. Palmele Olannei ardeau. Pe când se îndepărtau, îl văzură pe ofițer biciuindu-l în continuare pe bărbatul întins pe jos.

Ugwu se aplecă lângă tufa cu flori albe năpădită de buruieni, și se uită ținută la grămada de cărți arse. Fuseseră strânse într-un morman înainte de a fi incendiate, așa că Ugwu răscoli cu mâinile să vadă dacă flăcările nu crușaseră ceva dedesubt. Scoase de acolo două cărți întregi și le șterse copertele de cămașă. Pe cele pe jumătate arse putea descifra încă cifre și cuvinte.

– Oare de ce a trebuit să le ardă? întrebă Olanna blând. Când te gândești numai cât efort au depus...

Stăpânul se lăsă pe vine lângă el și începu să cotrobăie printre foile făcute scrum, murmurând:

– Toate lucrările mele de cercetare sunt aici, *nekene nke*, asta este cea despre testele pentru detectarea semnalului...

După un timp, se așeză pe pământul gol, cu picioarele întinse în față, și Ugwu își dori să nu-l fi văzut stând așa; era ceva atât de lipsit de demnitate, de prestanță, în poziția aceea. Olanna o ținea pe Baby de mână și privea casuarina, planta de ixora și crinii, toate deformate și încâlcite. Strada Odim însăși era deformată și încâlcită, cu amândouă capetele înecate în hățișuri. Până și din roțile mașinii blindate nigeriene abandonate la un capăt al străzii creștea iarbă.

Ugwu intra primul în casă. Olanna și Baby îl urmau. Pânze spumoase de păianjeni atârnav în sufragerie. Ugwu privi în sus și văzu un păianjen mare negru deplasându-se încet pe un fir, indiferent la prezența lor și încă sigur că aceasta era locuința lui. Canapelele, draperiile, covorul și biblioteca dispăruseră. Storurile fuseseră și ele smulse, și ferestrele rămăseseră numai niște găuri prin care armatanul adusese

Înăuntru atâta țărână, încât pereții aveau acum o culoare uniform maronie. Particule infime de praf pluteau fantomatic în camera goală. În bucătărie, singurul lucru care rămăsese era piua grea de lemn. Pe coridor, Ugwu ridică o sticlă colbuită; când o duse la nas, simți încă mirosul nuci de cocos. Parfumul Olannei.

Baby începu să plângă când ajunseră în baie. Grămăjoarele de fecale din cadă erau complet uscate, obscene, împietrite. Pagini fuseseră smulse din revista *Drum* și folosite pe post de hârtie igienică. Literele de tipar erau pătate cu cruste întărite. Foile zăceau împrăstiate pe podea. Olanna încercă s-o liniștească pe Baby, și Ugwu își aminti cum se juca ea cu rățușca galbenă de plastic în cada aceea. Răsuci robinetul, care scârțâi. Dar apa nu curgea. Iarba din curtea din spate îi mângâia umerii, prea înaltă ca să poată fi străbătută cu piciorul, așa că Ugwu găsi un băț cu care culcă plantele la pământ. Stupul din anacardier dispăruse. Ușa de intrare în pavilionul servitorilor atârna întredeschisă în balamalele sfărâmate, și Ugwu o împinse, și-și aminti de cămașa pe care o lăsase atârând într-un cui pe perete. Știa că n-avea cum s-o mai găsească, bineînțeles, și totuși se uită pe perete după ea. Anulikăi îi plăcuse cămașa aceea. Gândul că urma s-o vadă pe Anulika peste câteva ore, că avea să ajungă în sfârșit acasă îl emoționa și îl speria în același timp. Nu avea să se gândească la cine mai rămăsese în viață și cine nu. Culese lucrurile de pe podeaua murdară, o armă ruginită și un exemplar umflat, pe jumătate mâncat, din *Socialist Review*. Le aruncă la loc și, în ecoul care reverbera, văzu cum ceva, poate un șoricel, traversă fulgerător camera.

Voia să curețe. Să frece cu furie peste tot. Se temea însă că asta n-avea să schimbe nimic. Poate casa fusese mânjită până la temelie, și mirosul acela al lucrurilor de mult moarte și uscate avea să rămână întotdeauna în camere, iar fojgăitul șobolanilor urma să se audă întotdeauna de sub acoperiș. Stăpânul găsi o mătură și curăță singur camera de studiu, lăsând grămada de excremente de șopârle și de praf chiar în fața ușii. Ugwu aruncă o privire în birou și îl văzu șezând pe singurul scaun rămas, care avea un picior rupt, așa că stăpânul îl proptise de perete, aplecat cum stătea peste foi și hârtii pe jumătate arse.

Ugwu sparse fecalele din cadă cu un băț, mormăind blesteme la adresa barbarilor și a tuturor odraslelor lor, și spălase deja cada când

Olanna îl rugă să lase curățenia pentru când avea să se întoarcă din satul lui.

Ugwu stătu nemișcat în timp ce Chioke, a doua soție a tatălui său, aruncă nisip înspre el.

– Ești adevărat, Ugwu? întrebă ea. Ești adevărat?

Se aplecă și luă cu mâna nisip de pe jos, aruncându-l cu mișcări rapide, și nisipul îi căzu lui Ugwu pe umăr, pe brațe, pe burtă. În cele din urmă, Chioke se opri și-l îmbrățișă. Nu dispăruse; nu era o fantomă. Veniră și alții să-l îmbrățișeze, să-i frece corpul, neîncrezători, ca și cum nisipul nu le dovedise pe deplin că nu era un strigoii. Câteva femei plângeau. Ugwu cercetă fețele din jurul lui, toate mai slabe, toate având imprimată pe ele o istovire profundă, chiar și ale copiilor. Dar Anulika arăta cea mai schimbată. Avea fața plină de comedoane și de coșuri și nu-l privi în ochi în timp ce-i spuse:

– N-ai murit, n-ai murit.

Ugwu fu uimit să descopere că sora pe care și-o amintea frumoasă nu era deloc așa. Era o străină urâtă care clipea neîncetat dintr-un ochi.

– Mi s-a spus că fiul meu a murit, zise tatăl lui, apucându-l de umeri.

– Unde e mama? întrebă Ugwu.

Înainte ca tatăl lui să spună ceva, Ugwu știu. Știuse din momentul în care o văzuse pe Chioke ieșind în fugă din casă. Ar fi trebuit să iasă mama lui; ea i-ar fi simțit prezența și l-ar fi întâmpinat lângă pădurea de *ube*.

– Mama ta ne-a părăsit, îl anunță tatăl.

Ochii lui Ugwu se umplură de lacrimi fierbinți.

– Dumnezeu n-o să-i ierte niciodată.

– Ai grijă ce spui! Tatăl lui se uită în jur speriat, deși el și Ugwu erau singuri. Nu barbarii au fost de vină. A murit din cauza tusei. Hai să-ți arăt unde e îngropată!

Mormântul n-avea nume. Pe el creștea o plantă de taro de un verde intens.

– Când? întrebă Ugwu. Când a murit?

I se părea ireal să întrebe: „Când a murit?” despre propria mamă. Și nu conta când murise. În timp ce tatăl lui rostea cuvinte care pentru el n-aveau nici un sens, Ugwu se lăsă în genunchi, își puse fruntea pe

pământ și-și cuprinse capul cu mâinile, ca și cum ar fi vrut să se apere de ceva care ar fi putut să cadă de deasupra, ca și cum aceasta ar fi fost singura poziție în care putea să asimileze moartea mamei lui. Tatăl lui îl lăsă în pace și se întoarse în casă. Ceva mai târziu, Ugwu se așeză cu Anulika sub arborele-de-pâine.

– Cum a murit mama?

– De la tuse.

Ea nu-i răspunse la celelalte întrebări în felul în care se așteptase el, cu gesturi energice, cu inteligența aceea sarcastică: da, avuseseră ceremonia de aducere a vinului chiar înainte ca barbarii să ocupe satul. Onyeka era bine; se dusese la câmp. Nu aveau copii încă. Ea își ferea adeseori privirea, ca și cum s-ar fi simțit stânjenită să stea cu el, și Ugwu se întrebă dacă nu cumva doar își imaginase că între ei exista o legătură strânsă. Anulika păru ușurată când o chemă Chioke. Se ridică iute și se îndepărtă.

Ugwu privea copiii care alergau în jurul arborelui-de-pâine, ținând și necăjindu-se unul pe altul, când Nnesinachi sosi cu un copilăș agățat de umăr și cu o sclipire în ochi. Părea neschimbată; spre deosebire de ceilalți, nu era mai slabă decât își amintea Ugwu. Avea numai sânii puțin mai mari, întinzându-i pânza bluzei. Se strânse în el într-o îmbrățișare. Copilașul țină.

– Știam că n-ai murit, spuse ea. Știam că spiritul tău *chi* e viu și treaz. Ugwu atinse obrazul bebelușului.

– Te-ai căsătorit în timpul războiului?

– Nu m-am căsătorit. Nnesinachi își mută copilul pe celălalt soldat. Am trăit cu un soldat hausa.

– Un barbar?

Lui Ugwu i se părea de neconceput.

Nnesinachi dădu din cap.

– Stăteau în satul nostru, și el a fost foarte bun cu mine, un om foarte de treabă. Dacă aș fi fost aici, ceea ce a pățit Anulika nu s-ar fi întâmplat. Dar tocmai plecasem cu el în Enugu să cumpărăm câte ceva.

– Ce s-a întâmplat cu Anulika?

– Nu știi?

– Ce?

– A fost violată. De cinci bărbați.

Nnesinachi se așeză și-și puse copilul în poală.

Ugwu își aținti privirea asupra cerului îndepărtat.

– Unde?

– Acum mai bine de un an.

– Unde, am întrebat.

– Ah. Vocea lui Nnesinachi tremură. Lângă pârau.

– Afară?

– Da.

Ugwu se aplecă și ridică o piatră.

– Lumea zice că pe primul care s-a urcat pe ea l-a mușcat de braț de i-a dat sângele. Au stâlcit-o în bătaie. Un ochi nu i se mai deschide bine de atunci.

Mai târziu, Ugwu făcu o plimbare prin sat, și, când ajunse la pârau, își aminti de șirul de femei care se duceau să ia apă diminețile, și se așeză pe o piatră și plânse.

Întors la Nsukka, Ugwu nu-i spuse Olannei despre violul surorii sale. Olanna era plecată deseori. Primea mesaje după mesaje despre locuri în care fuseseră văzute femei care semănau cu Kainene, așa că se duse la Enugu, la Onitsha, la Benin¹, și se întoarse murmurând în barbă.

– O să-mi gădesc sora, răspundea ea când Ugwu o întreba cum merseseră lucrurile.

– Da, doamnă, o s-o găsiți, spunea el, pentru că trebuia să creadă, de dragul ei, că avea s-o găsească.

Ugwu făcea curățenie. Se ducea la piață. Se duse în Piața Libertății să vadă muntele de cărți înnegrite pe care barbarii le scosese din bibliotecă și le incendiaseră. Se juca deseori cu Baby. Se așeza afară, pe treptele de la ușa din spate, și scria pe bucățele de hârtie. În curtea vecină piuiău pui de găină. Ugwu se uita la gardul viu și se întreba ce-o fi făcând Chinyere, ce gândise despre el, dacă supraviețuise. Profesorul Okeke și familia lui nu se întorseseră, și acum un bărbat crăcănat, un profesor de chimie care făcea mâncare la foc de lemne și avea un coteț de găini, locuia în casa lor. Într-o zi, în lumina palidă a amurgului, Ugwu ridică privirea și văzu trei soldați năpustindu-se în curte. Ieșiră câteva clipe mai târziu, trăgându-l după ei pe profesor.

¹ Oraș vechi, important centru turistic și industrial, în sudul Nigeriei, în statul Edo (n.tr.)

Ugwu auzise că soldații nigerieni promisese să omoare cinci la sută din personalul Universității din Nsukka, și nimeni nu mai știa nimic de profesorul Ezeka de când fusese arestat în Enugu, dar, brusc, promisiunea aceasta i se păru lui Ugwu foarte reală când îl văzu pe profesorul vecin târât afară din casă. Așa că, după câteva zile, când auzi bătăi insistente în ușă, se gândi că veniseră după stăpân. Avea să le spună că stăpânul nu era acasă; că murise chiar. Se repezi mai întâi în studio și șopti:

– Ascundeți-vă sub masă, domnule!

Apoi alergă la ușă și-și luă o expresie tâmpă. În locul verdelui amenințător al uniformelor militare, al puștilor și al bocancilor sclipitori, văzu însă un caftan maroniu, papuci fără toc și o figură familiară pe care îi trebui o clipă pentru a o recunoaște: domnișoara Adebayo.

– Bună seara, spuse Ugwu.

Se simți aproape dezamăgit.

Domnișoara Adebayo se uita înăuntru, peste umărul lui, și pe față avea zugrăvită o spaimă intensă, izbitoare: părea de-a dreptul fantomatică, ca un craniu cu găuri negre în loc de ochi.

– Odenigbo? șopti ea. Odenigbo?

Ugwu înțelese imediat că asta era tot ce domnișoara Adebayo putea spune, că poate nici măcar nu-l recunoscuse și că nu reușea să formuleze întrebarea întreagă: „Odenigbo trăiește?”

– Stăpânul e bine, spuse Ugwu. E înăuntru.

Ea se holbă la el.

– Ah, Ugwu! Ia uite ce-ai crescut! Domnișoara Adebayo intra. Unde e? Ce face?

– Îl chem imediat, doamnă.

Stăpânul stătea lângă ușa biroului.

– Ce se întâmplă, bunul meu băiat? întrebă el.

– E domnișoara Adebayo, domnule.

– Mi-ai spus să mă ascund sub masă de domnișoara Adebayo?

– Am crezut că sunt soldații, domnule.

Domnișoara Adebayo îl luă în brațe pe stăpân și rămase așa prea multă vreme.

– Mi s-a spus că ori tu, ori Okeoma nu v-ați mai întors...

– Okeoma nu s-a mai întors. Stăpânul repetă formularea ei ca și cum ar fi dezaprobat-o întru câtva.

Domnișoara Adebayo se așează și începu să suspine.

– N-am înțeles cu adevărat ce se întâmpla în Biafra. În Lagos viața mergea înainte, femeile urmau ultima modă. Abia când am fost la Londra, la o conferință, și am citit un articol despre foamete, am înțeles. Domnișoara Adebayo făcu o pauză. După ce s-a sfârșit războiul, m-am alăturat voluntarilor de la Mayflower¹ și am trecut Nigerul cu mâncare...

Lui Ugwu îi displăcea domnișoara Adebayo. Îi displăcea faptul că era nigeriancă. Și totuși, o parte din el era gata s-o ierte dacă asta ar fi însemnat revenirea la serile de demult, când ea se certa cu stăpânul în sufrageria care mirosea a coniac și a bere. Acum nu-i mai vizita nimeni, în afară de domnul Richard. Prezența lui avea ceva neașteptat de familiar. Era ca și cum ar fi făcut parte din familie, cum stătea ci-tind în sufragerie în timp ce Olanna își vedea de treburile și stăpânul lu-cra în biroul lui.

Bătăile în ușă câteva seri după aceea, în timp ce domnul Richard era la ei, îl iritară pe Ugwu. Era în bucătărie, și lăsă jos hârtiile pe care scria. Oare domnișoara Adebayo nu înțelegea că era mai bine să se întoarcă în Lagos și să-i lase în pace? La ușă, se dădu un pas înapoi când îi văzu prin geam pe cei doi soldați. Apucaseră mânerul și smuceau ușa încuiată. Ugwu deschise. Unul din ei purta o beretă verde, celălalt avea un neg alb pe bărbie, ca un sâmbure de fruct.

– Toată lumea din casă, ieșiți și întindeți-vă pe burtă!

Stăpânul, Olanna, Ugwu, Baby și domnul Richard se întinseră toți pe podeaua din sufragerie, în timp ce soldații căutară prin casă. Baby închisese ochii și stătea nemișcată cu fața în jos.

Cel cu bereta verde avea niște ochi congestionați și furioși; strigă și sfâșie câteva hârtii de pe masă. Își apăsă talpa bocancului pe dosul domnului Richard și-i spuse:

– Albule! *Oyinbo!* Nu face pe tine aici!

Tot el fu cel care-și lipi țeava puștii de capul stăpânului și întrebă:

– Sigur nu ascundeți pe aici bani biafrani?

Celălalt, cu negul pe bărbie, spuse:

¹ Organizație caritabilă internațională (n.tr.)

– Căutăm orice fel de materiale care amenință unitatea Nigeriei, și apoi intră în bucătărie și veni de acolo cu două farfurii pline cu orezul *jollof* al lui Ugwu.

După ce mâncară, băură și râgâiră copios, se urcară în mașina veche și plecară. Lăsaseră ușa de la intrare deschisă. Olanna se ridică prima. Merse în bucătărie și aruncă restul de orez *jollof* în coșul de gunoi. Stăpânul încuie ușa. Ugwu o ajută pe Baby să se ridice și o duse în dormitor.

– La baie, spuse el, deși era puțin cam devreme.

– Pot să mă spăl singură, răspunse Baby, așa că el stătu lângă ea și o privi cum se spăla pentru prima oară singură. Ea aruncă niște apă pe el, râzând, și el își dădu seama că Baby n-avea să aibă nevoie întotdeauna de el.

Întors în bucătărie, îl găsi pe domnul Richard citind foile de hârtie pe care le lăsase pe tejghea.

– E extraordinar, Ugwu. Domnul Richard păru surprins. Olanna ți-a spus despre femeia care ducea cu ea în tren capul copilului ei?

– Da, domnule. O să facă parte dintr-o carte. O să-mi ia mai mulți ani s-o termin și o să se numească *Povestea vieții unei țări*.

– Foarte ambițios, spuse domnul Richard.

– Ce bine ar fi să am cartea aceea a lui Frederick Douglass.

– Trebuie să fi fost printre cărțile arse, spuse domnul Richard și clătină din cap. O s-o caut când am să mă duc în Lagos săptămâna viitoare. Mă duc să le fac o vizită părinților lui Kainene. Dar mai întâi am să merg în Port Harcourt și în Umuahia.

– Umuahia, domnule?

– Da.

Domnul Richard nu mai spuse altceva; nu vorbea niciodată despre faptul că o căuta pe Kainene.

– Dacă aveți timp, domnule, interesați-vă, vă rog, de cineva din partea mea.

– Eberechi?

Un zâmbet încreți fața lui Ugwu înainte ca acesta să redevină rapid solemn.

– Da, domnule.

– Bineînțeles.

Ugwu îi dădu numele familiei și adresa, și domnul Richard le scri-se pe o bucată de hârtie, după care tăcură amândoi, și Ugwu căută, stânjenit, să mai spună ceva.

– Mai scrieți la cartea dumneavoastră, domnule?

– Nu.

– *Toți ați privit tăcuți cum noi muream.* E un titlu bun.

– Da, este. Mi l-au sugerat niște cuvinte spuse odată de colonelul Madu. Richard făcu o pauză. Nu eu trebuie să spun povestea războiului, de fapt.

Ugwu dădu din cap. Fusese dintotdeauna de această părere.

– Pot să vă dau o scrisoare în caz că o găsiți pe Eberechi, domnule?

– Desigur.

Ugwu luă foile din mâna domnului Richard și, în timp ce se pregă-tea să-i ducă cina lui Baby, începu să fredoneze încet.

Richard intră în livadă și se îndreaptă către locul unde șezuse cândva să privească marea. Portocalul său favorit nu mai era. Mulți pomi fuseseră tăiați, și livada avea acum fâșii de gazon. Richard rămase cu privirea ațintită asupra locului unde Kainene îi arsese manuscrisul și-și aminti cum, cu zile în urmă, în Nsukka, nu simțise nimic, absolut nimic privindu-l pe Harrison cum săpa întruna în grădină.

– Iertați-mă, domnule. Iertați-mă. Am îngropat aici manuscrisul, știu că aici l-am îngropat.

Casa lui Kainene fusese văruiată din nou într-un verde stins; planta de bougainvillea care o învelea cândva fusese tăiată. Richard ocoli casa spre ușa principală, sună la intrare și și-o imaginează pe Kainene ieșind și spunându-i că era bine, voise doar să stea un timp singură. Femeia care răspunsese avea pe față niște semne tribale înguste, două dungă pe fiecare obraz. Întredeschise doar ușa.

– Da?

– Bună ziua, spuse Richard. Mă numesc Richard Churchill. Sunt logodnicul lui Kainene Ozobia.

– Da?

– Am locuit aici. Aceasta e casa lui Kainene.

Chipul femeii se încordă.

– Era o proprietate abandonată. Acum este casa mea.

Femeia se pregăti să închidă ușa.

– Vă rog, așteptați, spuse Richard. Aș vrea să iau fotografiile. Aș putea să iau câteva dintre fotografiile lui Kainene? Albumul de pe bibliotecă din studio?

Femeia fluieră.

– Am un câine rău și, dacă nu pleci imediat, îl pun pe tine.

– Vă rog, doar fotografiile.

Femeia fluieră din nou. De undeva dinăuntru, Richard auzi un mârâit de câine. Se întoarse încet și plecă. În timp ce conducea, cu feres-trele lăsate, cu mirosul mării în nări, se gândi la numeroasele dăți când Kainene îl condusesse pe acel drum singuratic. Ajuns în oraș, încetini când trecu pe lângă o femeie înaltă, dar care avea pielea prea deschisă la culoare pentru a fi Kainene. Își amânase sosirea în Port Harcourt pentru că voise întâi s-o găsească, ca să poată vizita casa împreună, să se uite împreună la ceea ce pierduseră. Ea ar fi încercat s-o ia înapoi, Richard era sigur, ar fi scris cereri, și ar fi mers la tribunal, și ar fi spus tuturor că guvernul federal îi furase casa, cu neînfricarea ei obișnuită. La fel cum îi oprise atunci pe oameni să-l bată pe tânărul soldat. Era ultima amintire neștirbită despre ea, și mintea lui o aranja după propria voie – uneori rochia mototolită de somn pe care și-o legase în jurul mijlocului era imprimată cu ceva auriu, alteori – cu roșu.

Nu s-ar fi dus acum la casa ei dacă mama ei nu l-ar fi rugat s-o facă.

– Du-te la casa aceea, Richard, te rog, doar du-te și uită-te!

Vocea îi era rugătoare la telefon. În timpul primelor conversații cu el, după ce părinții ei se întorseseră de la Londra, avusese o altă voce, mult mai convinsă.

– Kainene trebuie să fi fost rănită pe undeva. Trebuie să dăm sfară în țară. Și cât mai repede, ca s-o putem muta într-un spital mai bun. Când se face bine, o s-o întreb ce e de făcut cu nenorocitul ăla de yoruba despre care credeam că e prietenul nostru. Imaginează-ți că omul ne-a făcut să ne cumpărăm propria casă. Imaginează-ți că a trebuit să falsificăm actele de proprietate și toate celelalte – și încă ne-am bucurat că nu ne cerea prea mult; în plus, a luat și toată mobila. Tatăl lui Kainene se teme prea tare ca să-l reclame. E recunoscător că i s-a permis să dețină o casă care e proprietatea lui. Kainene n-ar tolera așa ceva niciodată.

Acum, mama ei părea altfel. Era ca și cum, cu cât trecea mai mult timp, cu atât mai slabă îi era credința. „Doar du-te și vezi casa.“ „Doar du-te și uită-te.“ Nu mai dădea detalii, vorbea la modul general. Madu

stătea cu ei în Lagos, după ce fusese eliberat dintr-o lungă detenție în închisoarea Alagbon¹; după ce fusese dat afară din armata nigeriană; după ce tot ce i se dăduse fuseseră cинzeci de lire în schimbul întregii averi pe care o deținuse înainte și în timpul războiului. Madu aflase că o femeie înaltă și educată fusese găsită umblând pe străzi în Onitsha. Richard se duse cu Olanna în Onitsha, și acolo se întâlniră cu mama ei, dar femeia nu era Kainene. Richard fusese atât de sigur că era ea – avea amnezie, uitase cine era, era perfect logic –, încât, atunci când privise în ochii străineii, simțise pentru prima dată o ură profundă față de o persoană pe care nu o cunoștea.

Se gândea la toate astea acum, mergând spre Umuahia, spre centrul pentru strămutați. Clădirea era goală. Alături de ea se căsca o groapă de obuz. Richard colindă puțin prin oraș în căutarea adresei pe care i-o dăduse Ugwu. Femeia în vârstă pe care o salută arăta complet indiferentă, ca și cum alții veneau adeseori să întrebe despre ruda ei. Richard fu surprins; era obișnuit ca faptul că vorbea ibo să fie remarcat, să fie motiv de admirație. Ea îi aduse un scaun. Îi spuse că era sora tatălui lui Eberechi, și, deîndată ce îi povesti ce se întâmplase cu Eberechi, Richard decise că n-avea să-i spună lui Ugwu. Niciodată. Mătușa lui Eberechi avea o eșarfă albă pe cap și o rochie murdară legată la piept și vorbea atât de încet, încât Richard se văzu nevoit s-o roage să repete. Ea îl privi o clipă, apoi îi spuse, din nou, că Eberechi fusese omorâtă în bombardament, că asta se întâmplase chiar în ziua în care Umuahia căzuse și că, doar câteva zile mai târziu, fratele lui Eberechi din armată se întorsese viu și nevătămat. Fără să știe de ce, Richard se așeză și-i povesti femeii despre Kainene.

– Soția mea s-a dus la *afia attack* cu câteva zile înainte de sfârșitul războiului, și de atunci n-am mai văzut-o.

Femeia ridică din umeri.

– Într-o zi o să aflați, spuse ea.

Richard se gândi la cuvintele acestea a doua zi, în timp ce conducea spre Lagos, și deveni și mai sigur că n-avea să-i spună lui Ugwu despre moartea lui Eberechi. Într-o zi, Ugwu avea să afle. Deocamdată el n-avea să-i spulbere visul.

¹ Închisoare din Lagos (n.tr.)

Când ajunse în Lagos, ploua. La radioul din mașină era transmis din nou discursul lui Gowon: „Nici un învins, nici un învingător”¹. Vanzătorii de ziare fugeau în toate părțile printre mașini cu foile împachetate în pungi de plastic. Richard încetase să citească ziare, pentru că toate pe care le deschidea păreau să conțină anunțul pe care îl dăduseră părinții lui Kainene, cu fotografia ei de lângă piscină, sub titlul „Dispărut”. Era chinuitor, la fel de chinuitor ca glasul ascuțit al mătușii Elizabeth spunându-i la telefon să „fie tare”, ca și cum ea ar fi știut ceva ce el nu știa. El n-avea nevoie să fie tare. Iar Kainene nu era dispărută; întârzia doar pe drumul de întoarcere acasă.

Mama ei îl îmbrățișă.

– Ai mâncat, Richard? îl întreabă ea drăgăstos, cu familiaritate, cu vocea unei mame vorbindu-i unui fiu care nu se prea îngrijise de sine.

Îl ținu strâns în brațe, sprijinindu-se de el, când intrară în sufrageria auster mobilată, și el avu sentimentul triumfător și incomod în același timp că ea credea că, ținându-l pe el, se ținea cumva aproape de Kainene.

Tatăl lui Kainene ședea cu Madu și cu doi alți bărbați din Umunnachi. Richard le strânse mâinile și li se alătură. Beau bere și discutau despre decretul de naționalizare, despre faptul că funcționarii publici erau șomeri. Vorbeau cu voci scăzute, ca și cum faptul că se aflau în interiorul unei clădiri nu era de-ajuns de sigur. Richard se ridică, urcă scările până în vechea cameră a lui Kainene, dar acolo nu mai rămăsese nimic de la ea. Pereții erau înțesați de cuie: poate că acel yoruba care ocupase casa atârnase fotografii peste tot.

Mâncarea care fu servită la prânz avea prea mult pește; lui Kainene nu i-ar fi plăcut, și ea s-ar fi aplecat spre urechea lui și i-ar fi spus asta. După prânz, Richard și Madu ieșiră să stea pe verandă. Ploaia se oprise, și frunzele plantelor de dedesubt păreau mai verzi.

– Străinii spun că au murit un milion de oameni, zise Madu. Nu se poate.

Richard așteptă. Nu era sigur că voia să poarte una dintre conversațiile acelea pe care le aveau acum atât de mulți biafrani, trecând vina

¹ Formulă cu care conducerea nigeriană a decis să caracterizeze rezultatul războiului civil și care a contribuit, într-o oarecare măsură, la atenuarea tensiunilor interetnice din țara reunită, dar a și făcut ca subiectul Biafra să fie prea puțin dezbătut, înțeles și asimilat în istoria modernă a Nigeriei. (n.tr.)

asupra altora, împopoțonându-se cu o valoare pe care nu o avuseseră niciodată. Voia să-și aducă aminte cum el și Kainene stătuseră adeseori acolo și se uitaseră la piscina argintie de dedesubt.

– Nu poate să fie vroba despre un milion. Madu sorbi din bere. Te întorci în Anglia?

Întrebarea îl irită.

– Nu.

– O să rămâi la Nsukka?

– Da. Fac parte din noul Institut pentru Studii Africane.

– Scrii ceva?

– Nu.

Madu puse jos paharul cu bere, brobonit cu picături ca un nisip fin, transparent.

– Nu pot să înțeleg cum de noi n-am aflat nimic despre Kainene. Nu pot să înțeleg, spuse Madu.

Lui Richard nu-i plăcu acel „noi“, pentru că nu știa pe cine includea aici Madu. Se ridică, traversă balconul și se uită în jos la piscina golită; podeaua ei era făcută din piatră lustruită, albicioasă, vizibilă prin pelicula subțire de apă de ploaie. Se întoarse spre Madu.

– O iubești, nu-i așa? întrebă el.

– Bineînțeles că o iubesc.

– Ai atins-o vreodată?

Madu râse scurt și sarcastic.

– Ai atins-o vreodată? întrebă Richard din nou, și Madu deveni brusc răspunzător pentru dispariția lui Kainene. Ai atins-o vreodată?

Madu se ridică. Richard se întinse și îl prinse de braț. Vîno, ar fi vrut să-i spună, vino aici și spune-mi dacă ți-ai pus vreodată laba aia neagră și împutită pe ea. Madu își scutură brațul din strânsoarea lui Richard. Richard îl pocni peste față, și simți cum mâna începea să-i tremure.

– Idiotule, izbucni Madu, uimit, clătinându-se ușor.

Richard văzu brațul lui Madu, văzu gestul rapid, difuz, al pumnului care se apropia. Îi ateriză în nas, și durerea îi explodă lui Richard pe toată fața și își simți brusc trupul foarte ușor în timp ce se întindea pe podea. Când își pipăi nasul, pe degete îi rămase sânge.

– Idiotule, repetă Madu.

Richard nu se putea ridica. Își scoase batista; mâinile îi tremurau, și-și păta cămașa de sânge. Madu îl privi un moment, apoi se aplecă, îi luă fața în palmele largi și-i examină nasul îndeaproape. Richard simți mirosul de pește al respirației lui.

– Nu l-am spart, zise Madu și se îndreptă de spate.

Richard își pipăi nasul. Se simți prăvălindu-se în întuneric, și, când se trezi, știu că n-avea s-o mai vadă niciodată pe Kainene și că viața lui avea să fie de acum încolo, pentru totdeauna, ca o cameră luminată de flacăra lumânărilor; avea să vadă lucrurile numai în umbre, în străluciri fulgurante.

Pentru Olanna, perioadele de speranță, când era sigură că sora ei avea să se întoarcă, erau urmate de intervale de durere absolută, și apoi o răbufnire de încredere o făcea să fredoneze încetișor până când lucrurile se răsturnau din nou, și ea se ghemuia pe podea, plângând în hohote. Domnișoara Adebayo îi făcu o vizită și spuse ceva despre durere, ceva liniștitor și facil: că durerea era o sărbătoare a iubirii, cei care simțeau durerea adevărată erau norocoși că avuseseră parte de iubire. Dar Olanna nu simțea durere, simțea mai mult decât atât. Ceva mai ciudat decât durerea. Nu știa unde se afla sora ei. Nu știa. Era furioasă pe ea însăși că nu se sculase mai devreme în ziua în care Kainene plecase la *afia attack* și nu știa cum se îmbrăcase Kainene în dimineața aceea, și că nu plecase cu ea, și că avusese încredere că Inatimi știa unde o ducea. Era furioasă pe lumea întreagă când se urca în autobuze sau când se suia în mașină lângă Odenigbo ori Richard și mergea în spitale supraaglomerate sau în clădiri prăfuite s-o caute pe Kainene și n-o găsea.

Când își văzu prima oară părinții, tatăl ei o chemă *Ola m*, aurul meu, și ea își dori ca el să n-o fi strigat așa, pentru că se simțea mânjită.

– Nici măcar n-am văzut-o pe Kainene când a ieșit. Când m-am trezit, ea plecase, le spuse Olanna.

– *Anyi ga-achota ya*, o s-o găsim, o asigură mama ei.

– O s-o găsim, repetă tatăl ei.

– Da, o s-o găsim, spuse și Olanna, și se simți ca și cum toți zgâriau cu disperare un zid dur, scrijelind cu unghiile.

Își spuneau unul altuia povești despre oameni care fuseseră descoperiți, care se întorseseră acasă după luni de zile în care fuseseră pierduți.

Nu-și povesteau însă celelelalte istorii, ale celor care încă lipseau, ale familiilor care îngropau sicrie goale.

Cei doi soldați care veniseră și mâncaseră orezul ei *jollof* o umpluseră de furie. Stătuse întinsă pe podeaua sufrageriei și se rugase ca ei să nu-i găsească lirele biafrane. După ce plecaseră, Olanna scosese bancnotele împăturite din plicul ascuns într-un pantof, ieșise în curte și aprinsese un chibrit sub lămâi. Odenigbo o urmărise cu privirea. Nu era de acord, ea știa, pentru că își ținea și el steagul biafran împăturit în buzunarul unei perechi de pantaloni.

– Arzi amintirile, îi spusese el.

– Ba nu. Ea n-avea să-și depoziteze amintirile în lucruri pe care orice străin, dând buzna în casă, putea să i le ia. Amintirile mele sunt în mintea mea.

Săptămânile treceau, apa începu să curgă din nou la robinet, fluturii se întoarseră în curtea din față, și părul lui Baby creștea iar negru ca smoala. Din străinătate începură să vină cutii cu cărți pentru Odenigbo. „Din partea celorlalți admiratori ai lui David Blackwell din tagma matematicienilor, pentru colegul nostru depozitat de război.” Odenigbo petrecea zile întregi studiindu-le.

– Ia uite, aveam prima ediție a cărții ăsteia, spunea el adesea.

Edna trimise cărți, haine și ciocolată. Olanna se uită la fotografiile din cutie, și Edna i se păru străină, o femeie care locuia în Boston, cu părul îngreunat de briantină. Părea că trecuse foarte mult timp de când Edna locuise sub apartamentul ei de pe strada Elias și încă mai mult de când această curte de pe strada Odum mărginise spațiul în care se desfășura viața ei. Când făcea plimbări lungi prin campus, pe lângă terenurile de tenis și prin Piața Libertății, Olanna se gândea cât de repede plecaseră și cât de încet se întorceau.

Contul ei bancar din Lagos nu mai exista. Era ca și cum fusese dezbrăcată cu forța; cineva îi smulsese toate hainele și o lăsase tremurând, despuiată, în frig. Dar Olanna văzu în asta un semn bun. Odată ce-și pierduse economiile, n-avea cum să-și mai piardă și sora; administratorii soartei nu puteau fi atât de haini.

– De ce tanti Kainene e tot la *afia attack*? întreba Baby deseori, cu o privire insistentă, neîncrezătoare.

– Nu mă mai întreba atâta, copilule! spunea Olanna.

Dar în întrebările lui Baby vedea tot un semn, deși nu-l putea încă descifra. Odenigbo îi spuse că trebuia să înceteze să vadă semne peste tot. Ea era mândră că el o contrazicea atunci când ea vedea semne ale întoarcerii lui Kainene, și apoi îi era recunoscătoare pentru asta, fiindcă însemna că el nu credea că se întâmplase ceva care să-l facă să n-o mai contrazică.

Când veniră niște rude de-ale ei din Umuunnachi și îi propuseră să consulte un *dibia*, Olanna îl rugă pe unchiul ei Osita să se ducă. Îi dădu o sticlă de whisky și niște bani ca să cumpere o capră pentru oracol. Se duse cu mașina până la fluviul Niger să arunce în el o copie a fotografiei lui Kainene. Se duse la casa lui Kainene din Orlu și o înconjură cu piciorul de trei ori. Și așteptă o săptămână, așa cum spusese *dibia*, dar Kainene nu se întoarse.

– Poate am făcut ceva greșit, îi spuse ea lui Odenigbo.

Stăteau în biroul lui. Podeaua era presărată de fragmente înnegrite de hârtie din cărțile lui pe jumătate arse.

– Războiul s-a sfârșit, dar foametea, nu, *nkem*. *Dibia* acela era doar lacom să primească niște carne de capră. Nu poți să crezi în ce ți-a spus el.

– Ba cred. Cred în orice. Cred în orice o va aduce pe sora mea acasă.

Olanna se ridică și se îndreptă spre fereastră.

– Ne întoarcem pe pământ, spuse ea.

– Poftim?

– Oamenii de la țară spun că toți ne reîncarnăm, nu? zise Olanna. *Uwa m, uwa ozo*. Când am să mă întorc pe pământ în viitoarea mea viață, Kainene va fi sora mea.

Începuse să plângă încet. Odenigbo o luă în brațe.

8. Cartea: Toți ați privit tăcuți cum noi muream

Ugwu scrie la sfârșit dedicația cărții: „Pentru bunul meu stăpân”.

Nota autoarei

Această carte descrie războiul dintre Nigeria și Biafra din 1967–1970, dar, pentru că am scris literatură, mi-am permis mai multe libertăți. Scopul meu a fost să prezint adevărurile imaginației mele, nu realitatea faptică a războiului. Deși unele personaje sunt inspirate de oameni reali, personalitatea lor așa cum apare în carte este la fel de fictivă ca evenimentele prezentate. Am enumerat mai jos cărțile care m-au ajutat în cercetările mele preliminare (majoritatea folosesc etnonimul anglicizat „ibo“, nu „igbo“). Le datorez mult autorilor lor. În particular, *Sunset at Dawn* („Soarele din zori“) al lui Chukwuemeka Ike și *Never Again* („Nu se va mai întâmpla niciodată“) al Florei Nwapa mi-au fost indispensabile în recrearea atitudinii clasei de mijloc din Biafra; autobiografia lui Christopher Okigbo și cartea sa *Labyrinths* („Labirinturi“) au fost sursa de inspirație a personajului Okeoma; iar *The Nigerian Revolution and the Biafran War* („Revoluția nigeriană și Războiul din Biafra“) a lui Alexander Madiebo a fost esențială pentru conturarea personalității colonelului Madu.

Oricum ar fi, n-aș fi putut scrie această carte fără părinții mei. Înțeleptul și minunatul meu tată, profesorul Nwoye James Adichie, *Odelu Ora Abba*, își încheia toate povestirile cu cuvintele *agha ajoka*, care, literal, înseamnă „războiul e foarte urât“. El și devotata și protectoarea mea mamă, doamna Ifeoma Grace Adichie, și-au dorit întotdeauna, mi se pare, ca eu să știu că, de fapt, ceea ce contează nu sunt lucrurile prin care au trecut, ci faptul că au supraviețuit. Le sunt recunoscătoare pentru toate istoriile lor și pentru mult, mult mai multe lucruri.

Vreau să-l salut aici pe unchiul Mai, Michael E.N. Adichie, care a fost rănit în timp ce lupta în al 21-lea batalion al armatei biafrane și care mi-a vorbit despre experiențele sale cu multă eleganță și cu umor. Salut, de asemenea, memoria scânteietoare a unchiului meu CY (Cyprian Odigwe, 1949–1998), care a făcut parte din comandourile biafrane, a vărului meu Pauly (Paulinus Ofili, 1955–2005), care mi-a împărtășit amintirile sale despre viața în Biafra pe când avea treisprezece ani, și pe a prietenului meu Okla Okoloma Maduwesi, (1972–2005), care nu va mai strânge cartea aceasta sub braț așa cum a făcut cu cea de dinainte.

Mulțumiri familiei mele: Toks Oremule și Arinze Maduka, Chisom și Amaka Sonny-Afoekelu, Chinedum și Kamsi Adichie, Ijeoma și Obinna Maduka, Uche și Sonny Afoekelu, Chukwunwike și Tinuke Adichie, Nneka Adichie Okeke, Okechukwu Adichie și îndeosebi lui Kenekchukwu Adichie; tuturor membrilor clanului Odigwe din Umuunnachi și clanului Adichie din Abba; „surorilor“ mele Urenna Egonu și Uju Egonu și „frățiorului“ meu Oji Kanu, pentru că au crezut că sunt mai bună decât sunt de fapt.

Mulțumiri lui Ivara Esege; lui Jason Cowley pentru că a citit și răs-citit totul; lui Binyavanga Wainaina pentru excelentele sale critici; lui Amaechi Awurum pentru că m-a învățat despre credință; prietenilor Ike Anya, Muhtar Bakare, Maren Chumley, Laura Bramon Good, Martin Kenyon și Ifeacho Nwokolo pentru că mi-au citit diferitele variante; lui Susan Buchan pentru fotografiile făcute în Biafra; lui Vermont Studio Center pentru spațiul și timpul oferit; și domnului profesor Michael J.C. Echeruo, ale cărui comentarii erudite și generoase m-au făcut să caut cealaltă jumătate a soarelui.

Îi sunt recunoscătoare inegalabilei mele impresare Sarah Chalfant pentru că m-a făcut să mă simt în siguranță; și lui Mitzi Angel, Anjali Singh și Robin Desser, redactorii cărții, care au dat dovadă de un discernământ excepțional.

Să dea Domnu' să ne amintim întotdeauna.

Mult așteptatul roman al Chimamandei Ngozi Adichie își plasează acțiunea în Nigeria anilor 1960, în perioada nefastului război dintre Nigeria și Biafra în care mii de oameni au fost masacrați cu sânge rece și care a costat țara peste un milion de vieți.

Trei personaje sunt prinse în iureșul evenimentelor politice din acest deceniu tumultuos. Primul este Ugwu, un băiat sărac de la țară angajat ca servitor în casa unui profesor universitar. Al doilea este o tânără din clasa de mijloc, Olanna, care decide să trăiască împreună cu profesorul, abandonând privilegiile unei vieți de lux în Lagos pentru orășelul universitar prăfuit și pentru idealismul și charisma noului ei iubit. Iar cel de al treilea este Richard, un englez înalt și timid, fascinat de sora geamănă a Olannei, figură enigmatică și distantă care refuză să aparțină cuiva.

Din momentul în care Olanna devine martora unor orori inimaginabile la începutul războiului, toate aceste personaje sunt aruncate în vârtoarea unor evenimente care îi vor despărți și apropia în cele mai neașteptate feluri.

Pe măsură ce trupele nigeriene avansează și ei fug ca să scape cu viață, idealurile le sunt puse la grea încercare – și la fel loialitatea unuia față de celălalt. Acest roman extraordinar vorbește despre Africa însăși, despre responsabilitatea morală, sfârșitul colonialismului, apartenența etnică, despre clase și rase și despre felul în care dragostea poate complica toate aceste lucruri.



*rao
international
publishing
company*

ISBN 978-973-103-793-6



9 789731 037936

www.rao.ro
www.raobooks.com